NICHOLAS NICKLEBY

CHARLES DICKENS

CHARLES DICKENS

NICHOLAS NICKLEBY

CHARLES DICKENS

NICHOLAS NICKLEBY

In romîneşte de

VERA CĂLIN

EDITURA TINERETULUI

1960

CAPITOLUL I

În care domnul Nickleby scapă, în doi timpi și trei mișcări, de orice legături cu rudele sale.

Smike și Newman Noggs, care de atîta nerăbdare se întorseseră acasă cu mult înainte de ora hotărîtă, ședeau în fața focului și pîndeau întoarcerea lui Nicholas trăgînd îngrijorați cu urechea la orice pas de pe scară și la cel mai ușor zgomot din casă. Trecuse mult timp și se făcea tîrziu. Făgăduise să fie înapoi pînă-ntr-un ceas; și lipsa lui prelungită începea să stîrnească neliniști puternice în mințile celor doi, după cum dovedeau din plin privirile pierdute cu care se uitau unul la altul la fiecare nouă dezamăgire.

Într-un tîrziu, cînd auziră oprindu-se o brișcă, Newman se repezi afară ca să-i lumineze lui Nicholas scara. Văzîndu-l în ținuta descrisă la sfîrșitul capitolului trecut, rămase cu gura căscată de uimire și de spaimă.

— Nu te speria — îl liniști Nicholas, zorindu-l să intre în odaie. Nu s-a întîmplat nici un neajuns care să nu poată fi dres cu ajutorul unui lighean cu apă.

— Nici un neajuns! strigă Newman, trecîndu-și în grabă mîinile pe spinarea și brațele lui Nicholas, ca și cum ar fi vrut să se încredințeze că nu-și rupsese nici un os. Ce-ai făcut?

— Știu totul — îi reteză vorba Nicholas. O parte am auzit și restul am ghicit. Dar înainte să-mi spăl măcar un strop din petele astea de sînge, trebuie să aflu totul de la dumneata. Vezi doar că sînt liniștit.

Hotărîrea mea e luată. Și acum, dragul meu prieten, vorbește răspicat, căci nu mai e timp să îndulcim sau să ascundem lucrurile și nimic nu-i mai poate ajuta acum lui Ralph Nickleby.

— Ți-s hainele rupte în mai multe locuri; umbli șchiopătînd și sînt sigur că ai dureri — spuse Newman. Dă-mi voie să mă uit mai întîi unde ești rănit.

— N-am nici o rană de îngrijit, doar o mică durere și o amorțeală, care or să treacă în curînd — spuse Nicholas, așezîndu-se cu oarecare greutate. Dar dacă mi-aș fi rupt toate mădularele, însă aș fi rămas cu mintea întreagă, tot nu ți-aș fi dat voie să mă pansezi pînă cînd nu mi-ai fi spus ceea ce am dreptul să aflu. Hai — făcu Nicholas, întinzîndu-i mîna lui Noggs. Mi-ai spus odată că ai avut și dumneata o soră, care a murit înainte de te-a lovit nenorocirea. Gîndește-te la ea și spune-mi, Newman.

— Da, da, îți spun! răspunse Noggs. Îți spun tot adevărul!

Și Newman îi spuse. Din cînd în cînd, Nicholas dădea din cap, fiindcă spusele lui Newman se potriveau cu amănuntele culese de el; dar privea țintă la foc, fără să se uite măcar o dată în jur.

După ce termină istoria, Newman stărui ca prietenul lui să se lepede de surtuc și să-l lase pe el să-i oblojească rănile așa cum se cuvine. În cele din urmă, după oarecare împotriviri, Nicholas încuviință și, în timp ce Newman îi ungea niște vînătăi zdravene cu ulei, oțet și alte leacuri împrumutate de prin vecini, el povestea în ce chip se alesese cu ele. Povestea făcu o puternică impresie asupra imaginației înfierbîntate a lui Newman, căci atunci cînd Nicholas ajunse la momentul palpitant al certei, frecă vînătăile cu atîta năduf, încît îi pricinui o durere strașnică, de care Nicholas nu s-ar fi plîns pentru nimic în lume, fiind limpede că, în clipa aceea, Newman îl opera pe sir Mulberry Hawk și-l pierduse cu totul din vedere pe adevăratul său pacient.

După ce trecu martiriul, Nicholas hotărî, împreună cu Newman, ca a doua zi dimineața, în timp ce el, Nicholas, va fi prins de alte îndeletniciri, să se ia măsuri ca mama lui să părăsească numaidecît locuința, iar domnișoara La Creevy să fie trimisă pentru a-i da vestea. După aceea, Nicholas se înfășură în mantaua lui Smike și se întoarse la hanul unde trebuiau să înnopteze și unde (după ce scrise cîteva rînduri lui Ralph, a căror predare avea să fie încredințată a doua zi lui Newman) se învrednici de odihna de care avea atîta trebuință.

Se zice că un om beat poate fi rostogolit într-o prăpastie, fără să-și dea seama, după ce și-a venit în fire, că i s-a întîmplat ceva neplăcut. S-ar putea ca observația să se potrivească și neplăcerilor suferite în alte stări de emoție puternică ; oricum, e sigur că, deși în clipa cînd se deșteptă a doua zi de dimineață Nicholas simți oarecari dureri, sări totuși din pat cînd ceasul bătu șapte, fără greutate, și curînd se arătă atît de vioi, de parcă nimic nu s-ar fi întîmplat.

După ce aruncă doar o privire în odaia lui Smike și-i spuse că, în curînd, Newman Noggs o să treacă să-l ia, Nicholas coborî în stradă și chemînd o birjă, spuse vizitiului să-l ducă la doamna Wititterly, la adresa pe care Newman i-o dăduse în seara din ajun.

Era opt fără un sfert cînd ajunse la Cadogan Place. Lui Nicholas începu să-i fie teamă că la o oră atît de timpurie n-o să găsească pe nimeni treaz, dar se liniști cînd o văzu pe rîndășoaică spălînd peronul. Această slujnică îl îndreptă spre dubiosul paj, care se arătă cu părul zbîrlit și cu fața îmbujorată și încinsă, ca un paj care tocmai ieșise din pat.

De către acest tinerel fu înștiințat că domnișoara Nickleby își făcea plimbarea de dimineață în grădina din fața casei. La întrebarea dacă s-ar putea să se ducă s-o caute, pajul răspunse deznădăjduit că nu crede ; dar fiind îmbunat cu un șiling, pajul se însufleți și fu de părere că da.

-- Atunci înștiințează-o pe domnișoara Nickleby că fratele ei a venit și e foarte nerăbdător s-o vadă — spuse Nicholas.

Nasturii auriți dispărură cu o iuțeală ce nu le stătea în obicei, iar Nicholas începu să pășească prin odaie într-o stare de neliniște și înfrigurare, care nu suporta nici măcar o întîrziere de un minut. Curînd auzi zgomotul unor pași ușori, pe care-i cunoștea bine și înainte să apuce să o întîmpine, Kate îi și căzuse plîngînd în brațe.

— Scumpa mea fetiță — spuse Nicholas îmbrățișînd-o. Ce palidă ești!

— Am fost atît de nefericită în casa asta, dragă frate — spuse în hohote de plîns Kate; atît de nenorocită. Nu mă lăsa aici, dragă Nicholas, că mor de inimă rea.

— Nu te mai las nicăieri — răspunse Nicholas; niciodată, Kate — strigă el fără să vrea, în timp ce o strîngea la pieptul lui. Spune-mi că am făcut ceea ce am crezut că e mai bine; spune-mi că ne-am despărțit fiindcă mă temeam să nu aduc nenorocire pe capul vostru; că a fost o încercare nu mai puțin grea pentru mine decît pentru voi și că, dac-am greșit, am făcut-o fără să vreau și fiindcă nu cunoșteam lumea.

— De ce să-ți spun ceea ce știm atît de bine? îl domoli Kate. Nicholas, dragul meu Nicholas, cum poți să te lași în așa hal doborît?

— A fost pentru mine o imputare amară să aflu cît ai suferit — îi răspunse fratele ei — să te văd atît de schimbată și totuși atît de bună și răbdătoare. Doamne! strigă Nicholas strîngînd pumnul și schimbînd brusc tonul și purtarea — mi se aprinde tot sîngele. Trebuie să părăsești numaidecît împreună cu mine casa asta; n-ai fi dormit aici nici în noaptea asta, dacă n-aș fi aflat totul prea tîrziu. Cu cine pot vorbi înainte de plecăm?

Întrebarea căzu la țanc, fiindcă, în clipa aceea, intră domnul Wititterly și lui i-l prezentă Kate pe

fratele ei, care spuse pe loc pentru ce venise și că nu poate fi vorba de amînare.

— Trimestrul — spuse domnul Wititterly, cu gravitatea omului care știe că are dreptate — n-a trecut nici pe jumătate. Prin urmare...

— Prin urmare — îi tăie vorba Nicholas — salariul pe acest trimestru va fi pierdut, domnule. Ne veți scuza pentru această nespusă grabă; dar împrejurările cer să o iau numaidecît pe sora mea și n-am nici o clipă de pierdut. Dacă-mi îngăduiți, voi trimite în cursul zilei după lucrurile pe care și le-a adus.

Domnul Wititterly se înclină, fără să se împotrivească, la plecarea grabnică a lui Kate, de care era mai curînd mulțumit, deoarece sir Tumley Snuffim își dăduse cu părerea cum că fata nu avusese o înrîurire bună asupra constituției doamnei Wititterly.

— Cît privește fleacul de salariu datorat — spuse domnul Wititterly — voi — și aci fu întrerupt de o tuse puternică — voi rămîne dator domnișoarei Nickleby.

Domnul Wititterly — în treacăt fie spus — era obișnuit să rămînă dator sume mici și să le lase să rămînă datorii. Fiecare om cu trăsnelile lui. Asta era trăsneala domnului Wititterly.

— Cum doriți — spuse Nicholas. Și, mai cerîndu-și încă o dată grăbit scuze pentru această plecare neașteptată, o zori pe Kate să intre în trăsură și porunci vizitiului să mîne cît poate mai repede spre City.

Drept care porniră spre City, cu toată viteza de care era în stare o trăsură de piață; și cum, din întîmplare, caii locuiau la Whitechapel și acolo își luau gustarea de dimineață, atunci cînd și-o luau, străbătură drumul cu iuțeală mai mare decît ar fi fost de așteptat din partea lor.

Nicholas o trimise pe Kate sus, cu cîteva clipe înaintea lui, pentru ca neașteptata lui apariție să n-o sperie pe maică-sa și, după ce drumul fu astfel netezit, se arătă și el cu respect și dragoste. Newman nu

pierduse timpul, căci în fața ușii se afla o căruță și lucrurile începuseră să fie scoase grabnic din casă.

Numai că doamna Nickleby nu era femeia căreia să-i spui ceva în grabă sau, mai bine zis, care să priceapă cît ai clipi din ochi un lucru deosebit de gingaș și însemnat. Drept care, deși buna doamnă fusese pregătită timp de un ceas încheiat de către mica domnișoară La Creevy, iar acum, atît Nicholas cît și sora lui îi vorbeau în cuvinte lămurite, ea se află totuși într-o stare ciudată de spaimă și nedumerire, și nu era chip s-o faci să înțeleagă de ce e nevoie de atîta zor.

— De ce nu-l întrebi pe unchiul tău, dragul meu Nicholas, ce are de gînd cu graba asta? spuse doamna Nickleby.

— Dragă mamă — răspunse Nicholas — a trecut timpul flecărelii. Nu ne mai rămîne decît un lucru de făcut și anume să ne lepădăm de el cu disprețul și mînia pe care le merită. Cinstea dumitale și bunul dumitale nume cer ca acum, după ce am descoperit purtările lui mîrșave, să nu-i mai rămîi îndatorată nici un ceas, nici măcar pentru adăpostul acestor patru pereți goi.

— Desigur — răspunse doamna Nickleby, plîngînd amar — desigur că e o brută și un monstru; și pereții sînt goi și nici zugrăviți nu sînt și am dat optsprezece penny ca să spoiesc tavanul, ceea ce mă doare, cînd mă gîndesc că ăștia sînt bani care au intrat în buzunarul lui unchi-tău. Niciodată nu mi-aș fi putut închipui, niciodată!

— Nici eu, nici alții — spuse Nicholas.

— Doamne ajută! strigă doamna Nickleby. Cînd mă gîndesc că sir Mulberry Hawk e un nenorocit fără căpătîi, cum zice domnișoara La Creevy, dragă Nicholas! Și eu care mă felicitam în fiecare zi că-i admiratorul lui Kate și mă gîndeam ce ar însemna pentru familia noastră dacă ne-am înrudi cu el și dacă el și-ar folosi trecerea ca să-ți găsească ție o

slujbă bănoasă la stat! Știu că există slujbe bune în preajma curții; fiindcă un prieten de-al nostru (ți-l amintești pe domnul Cropley din Exeter, dragă Kate?) avea o slujbă din asta și știu că treaba lui cea mai importantă era să poarte ciorapi de mătase și o perucă cu punguță la spate ca un săculeț negru de ceasornic; și cînd mă gîndesc ce s-a ales din toate, vai, doamne, îți vine să mori, zău așa! După care cuvinte de jale, doamna Nickleby dădu din nou frîu liber durerii ei și plînse de ți se rupea inima uitîndu-te la ea.

Fiindcă, în timpul acesta, Nicholas și sora lui erau siliți să supravegheze mutarea puținelor mobile din casă, domnișoara La Creevy se dedică mîngîierilor de care avea nevoie mama și-i spuse acesteia cu multă bunăvoință, că ar trebui să-și dea osteneala să se înveselească.

— Te cred, domnișoară La Creevy — răspunse doamna Nickleby, cu o vioiciune destul de firească în împrejurările acelea nefericite — că e ușor să spui înveselește-te, dar dacă dumneata ai avea atîtea prilejuri să te înveselești cum am avut eu și uite... — spuse doamna Nickleby oprindu-se brusc. Mă gîndesc la domnul Pyke și domnul Pluck, doi dintre cei mai desăvîrșiți gentlemeni din cîți există, ce am să le spun, ce pot să le spun? Păi, dacă le-aș spune: am aflat că prietenul dumneavoastră, sir Mulberry, e o secătură, ar rîde de mine!

— Nu cred c-or să mai rîdă de noi — spuse Nicholas, apropiindu-se. Vino, mamă, ne așteaptă o trăsură la poartă și, deocamdată, pînă luni, ne întoarcem la vechea noastră locuință.

— Unde totul vă așteaptă și, pe deasupra, și o urare din toată inima de bun venit — adăugă domnișoara La Creevy. Și acum, dă-mi voie să te însoțesc pînă jos.

Dar nu era atît de ușor s-o urnești pe doamna Nickleby, fiindcă mai întîi stărui să urce sus ca să

vadă dacă nu uitaseră nimic, și după aceea să coboare jos ca să vadă dacă totul fusese încărcat; și, în clipa cînd intră în trăsură, i se năzări că uitase o cană de cafea pe vatra bucătăriei din fund și, după ce se așeză, o năpădi o groaznică amintire despre o umbrelă verde, uitată după vreo ușă neștiută. În cele din urmă Nicholas, care ajunsese la deznădejde, porunci vizitiului s-o pornească și, în clipa neașteptatei zdruncinături ce însoți plecarea bruscă, doamna Nickleby pierdu un șiling în paie, ceea ce, din fericire, îi ațintì toată atenția asupra trăsurii, pînă cînd fu prea tîrziu ca să-și mai amintească de altceva.

După ce văzu că totul pornise, Nicholas dădu drumul slujnicii, încuie ușa, sări într-o cabrioletă și se îndreptă spre un loc de lîngă Golden Square, unde se înțelesese să se întîlnească cu Noggs și totul se petrecuse atît de repede, încît nu era mai mult decît nouă și jumătate cînd ajunse la locul întîlnirii.

— Aici e scrisoarea pentru Ralph — spuse Nicholas — și aici e cheia. Deseară, cînd vii la mine, nici o vorbă să nu sufli despre noaptea trecută. Veștile proaste zboară repede și or să le afle ei destul de curînd. Ai aflat dacă a fost rănit tare?

Newman clătină din cap.

— Aflu eu, fără să mai pierd timp — spuse Nicholas.

— Mai bine te-ai odihni puțin — răspunse Newman. Ai febră și ești bolnav.

Nicholas dădu din cap a nepăsare și ascunzînd răul de care se simțea într-adevăr cuprins, acum că încleștarea care-l ținuse în picioare trecuse, își luă grăbit rămas bun de la Newman Noggs și plecă.

Newman nu avea de umblat mai mult decît trei minute pînă la Golden Square dar, în răstimpul acestor trei minute, scoase cel puțin de douăzeci de ori scrisoarea din pălărie și o puse la loc. Mai întîi fața, pe urmă dosul, pe urmă laturile, pe urmă adresa,

pe urmă pecetea stîrniră pe rînd admirația lui Newman. După aceea o privi ținînd-o în mîna întinsă, de parc-ar fi vrut s-o cuprindă într-o singură privire încîntată și, după aceea, își frecă mîinile, pe deplin fericit de solia lui.

Ajunse la birou, își atîrnă pălăria de cuiul obișnuit și așteptă nerăbdător să apară Ralph Nickleby. După cîteva minute, auzi pe scări un bine cunoscut scîrțiit de ghete, după care sună clopoțelul.

— Poșta a venit ?

— Nu.

— Alte scrisori ?

— Una. Urmărindu-l de aproape, puse scrisoarea pe pupitru.

— Asta ce-i ? întrebă Ralph, luînd cheia.

— A venit cu scrisoarea ; un băiat le-a adus ; acum un sfert de oră sau mai puțin.

Ralph se uită la adresă, deschise scrisoarea și citi ceea ce urmează :

„Acum știu cine ești. Nu există imputări pe care ți le-aș îngrămădi pe cap, să stîrnească măcar a mia parte din rușinea înjositoare ce va cuprinde chiar și cugetul dumitale cînd vei afla acestea.

Văduva unui frate și copila ei orfană resping adăpostul de sub acoperișul dumitale și se leapădă de dumneata cu silă și ură. Rudele te resping, căci nu cunosc rușine mai mare decît legăturile de sînge care le unesc de numele dumitale.

Ești un om bătrîn și te las mormîntului. Fie ca toate amintirile vieții să dăinuiască în inima dumitale fățarnică și să-și arunce umbra pînă și pe patul morții !"

Ralph Nickleby citi de două ori scrisoarea, apoi se încruntă tare și căzu pe gînduri ; hîrtia i se desprinse

din mînă și căzu pe podea, dar el tot mai încleșta degetele, de parc-ar mai fi ținut-o.

Deodată, sări de pe scaun și vîrînd-o mototolită în buzunar, se întoarse furios spre Newman Noggs, ca și cum ar fi vrut să-l întrebe de ce se holbează la el. Dar Newman stătea nemișcat, cu spatele spre el, urmărind cu ciotul unei pene vechi și înnegrite niște cifre pe o tablă de dobînzi lipită de perete, nepăsător parcă față de orice alt lucru.

În care domnul Ralph Nickleby primește niște oaspeți cu care cititorul a făcut cunoștință.

— Ce al naibii de mult m-ai lăsat să sun la rîșnița asta afurisită de sonerie! Și doar ajunge un țîrîit ca să cutremure și pe un om voinic, păcatele mele și a naibii să fie — spuse domnul Mantalini lui Newman Noggs, curățindu-și, în timp ce vorbea, ghetele de grătarul din fața ușii lui Ralph Nickleby.

— O singură dată am auzit soneria — răspunse Newman.

— Atunci află că ești al naibii de surd — spuse domnul Mantalini — surd ca un lemn.

Între timp, domnul Mantalini ajunsese pe săliță și își croia fără multe fasoane drum spre ușa biroului lui Ralph, cînd Newman îl opri cu trupul său; și dîndu-i să înțeleagă că domnul Nickleby nu dorește să fie stingherit, întrebă dacă treaba cu care venise clientul era urgentă.

— E a naibii de importantă! spuse domnul Mantalini. E vorba să prefacem cîteva fițuici murdare în zeamă de galbeni lucioși, sclipitori, sunători, zăngănitori.

Newman scoase un mormăit plin de înțeles și, apucînd cartea de vizită întinsă de domnul Mantalini, porni șontîc-șontîc spre biroul stăpînului său: Vîrîndu-și capul pe ușă, văzu că Ralph reluase atitudinea gînditoare în care se cufundase după ce citise scrisoarea nepotului său, ba chiar părea s-o fi recitit, fiindcă o ținea din nou desfăcută în mînă. Privirea

aceasta nu ținu decît o clipă, pentru că, tulburat, Ralph se întoarse ca să întrebe din ce pricină fusese întrerupt.

În timp ce Newman îl lămurea, motivul întreruperii în persoană păși țanțoș în odaie și apucînd cu neobișnuită dragoste mîna bătătorită a lui Ralph, se jură că în viața lui nu-l văzuse arătînd atît de bine.

— Parc-ai înflorit la față — spuse Mantalini, așezîndu-se fără a fi poftit și potrivindu-și părul și favoriții. Arăți tînăr și voios, drace!

— Sîntem singuri — îi răspunse Ralph, tăios. Ce vrei de la mine?

— Bună! strigă domnul Mantalini, arătîndu-și dinții. Ce vreau! Da. Ha-ha! Foarte bine! *Ce* vreau! Ha-ha! Drace!

— Ce vrei, omule? întrebă aspru Ralph.

— Scont, fir-ar să fie! răspunse domnul Mantalini cu un rînjet, clătinînd glumeț din cap.

— Banii nu se găsesc pe drum — spuse Ralph.

— Nu se găsesc, fir-ar să fie, că dacă s-ar găsi, n-aș avea eu nevoie de ei — îl întrerupse domnul Mantalini.

— Trăim timpuri grele și abia dacă știe omul în cine să aibă încredere — vorbi mai departe Ralph. Nu vreau să închei afaceri acum, adevărul e că nu mi-ar plăcea; dar, fiindcă-mi ești prieten, cîte polițe ai acolo?

— Două — răspunse domnul Mantalini.

— Cît valorează?

— Un fleac. Șaptezeci și cinci!

— Scadențele?

— Două luni și patru luni.

— O fac pentru dumneata, bagă de seamă, pentru *dumneata;* n-aș face-o pentru oricine... la douăzeci și cinci de livre — spuse Ralph cu chibzuială în glas.

— O, al naibii! strigă domnul Mantalini, căruia i se lungise bine fața cînd auzi această frumoasă propunere.

— Păi îți rămîn cincizeci — îi răspunse Ralph. Ce-ai vrea ? Ia să văd pe ce nume sînt !

— Al naibii de nemilos ești, Nickleby ! încercă domnul Mantalini.

— Dă-mi să văd numele — răspunse Ralph, întinzînd nerăbdător mîna după polițe. Ei ! Nu sînt chiar sigure de tot, dar merg. Te învoiești cu condițiile, vrei să iei banii ? Eu nu țin numaidecît. Mai degrabă aș vrea să nu-i iei.

— Dă-o naibii, Nickleby, n-ai putea... — începu domnul Mantalini.

— Nu — îi reteză vorba Ralph. Nu pot. Dacă vrei, ia banii, bagă de seamă, acum, pe loc ; fără amînare, fără să te duci în City, fără să te prefaci că tratezi cu alții, care nu există și nici n-au existat vreodată. Facem tîrgul sau ba ?

În timp ce vorbea, Ralph împingea niște hîrtii și făcea, ca din întîmplare, să zăngăne caseta cu bani. Sunetul acesta îl copleși pe domnul Mantalini. Încheie tîrgul de îndată ce îi ajunse la urechi, iar Ralph numără banii pe masă.

Nici n-apucase bine să-i numere, iar domnul Mantalini nici nu-i adunase bine, că se auzi din nou clopoțelul și, îndată după aceea, Newman pofti înăuntru pe nimeni altul decît pe madame Mantalini, la vederea căreia domnul Mantalini vădi o tulburare adîncă și făcu vînt banilor în buzunarul său cu o iuțeală deosebită.

— A, aici *erai !* spuse madame Mantalini, dînd din cap.

— Da, suflețelule și viața mea, aici sînt ! răspunse soțul ei, lăsîndu-se în genunchi și repezindu-se jucăuș ca o pisicuță asupra unei coroane rătăcite. Aici sînt, lumina sufletului meu, în țara unde plouă cu bani și adun afurisitul ăsta de aur și argint.

— Mi-e rușine de tine ! spuse madame Mantalini, înecată de indignare.

— Rușine ? De *mine,* lumina mea ? Știe fetița că spune drăgălășenii al naibii de fermecătoare, dar și

minciuni răutăcioase, răspunse domnul Mantalini. Știe ea că nu-i este rușine de pisoiul ei!

Oricare ar fi fost împrejurările care duseseră la acest rezultat, părea sigur că pisoiul greșise socotelile de data aceasta, cît privește tăria iubirii doamnei sale. Drept răspuns, madame Mantalini îl privi doar cu dispreț și, întorcîndu-se spre Ralph, îl rugă s-o ierte pentru că năvălise astfel.

— Ceea ce se datorește întru totul — spuse madame — atitudinii revoltătoare și purtării cum nu se poate mai nelalocul ei a domnului Mantalini.

— A mea, rodie scumpă ce ești?!

— A ta — răspunse soția lui. Dar nu voi mai îngădui. Nu voi mai răbda să fiu adusă la sapă de lemn datorită trăsnelilor și ușurințelor nici unui bărbat. Îl rog pe domnul Nickleby să fie martor în demersurile pe care le voi face împotriva dumitale.

— Vă rog să nu mă puneți martor în nici o chestiune, doamnă — spuse Ralph. Răfuiți-vă între voi, răfuiți-vă între voi!

— Nu, trebuie să te rog să-mi faci hatîrul — spuse madame Mantalini — de a asculta cum îi aduc eu la cunoștință lui ceea ce am luat hotărîrea nestrămutată să fac, hotărîrea mea nestrămutată, domnule — repetă madame Mantalini, fulgerîndu-și soțul cu o privire supărată.

— Mie-mi spune „domnule"! strigă Mantalini. Mie, care tremur după ea cu o înflăcărare afurisită! Ea, care mă încolăcește cu farmecele ei ca un divin și neprihănit șarpe cu clopoței! S-a terminat cu simțămintele mele; o să mă aducă într-un hal!

— Nu vorbi de simțăminte, domnule — răspunse madame Mantalini, așezîndu-se și întorcîndu-i spatele. De ale mele nu ții seama!

— Nu țin seama de ale tale, sufletelule! strigă domnul Mantalini.

— Nu — răspunse soția sa.

Și nesocotind lingușelile domnului Mantalini, madame Mantalini spunea mai departe „nu" și o spunea

cu o țîfnă atît de hotărîtă și nestrămutată, încît domnul Mantalini rămase de-a dreptul uluit.

— Trăsnelile lui, domnule Nickleby — spuse madame Mantalini vorbindu-i lui Ralph, care stătea rezemat de speteaza fotoliului, cu mîinile la spate și privea plăcuta pereche cu un zîmbet de nespus și nedomolit dispreț — trăsnelile lui n-au margini !

— Zău că nu mi-aș fi închipuit ! răspunse Ralph batjocoritor.

— Te asigur, totuși, domnule Nickleby, că așa este — spuse madame Mantalini. Și asta mă face nenorocită. Sînt veșnic temătoare și am tot timpul greutăți. Și încă asta — spuse madame Mantalini, ștergîndu-și ochii — încă n-ar fi lucrul cel mai rău. Dar azi dimineață mi-a scos din birou niște hîrtii de valoare, fără să-mi ceară voie.

Domnul Mantalini gemu ușor și-și încheie buzunarul pantalonului.

— De cînd cu ultimele noastre nenorociri — continuă madame Mantalini — am fost silită să plătesc o mulțime de bani domnișoarei Knagg, care a trecut atelierul pe numele ei și zău, nu-mi pot îngădui să încurajez risipa lui. Și cum nu mă îndoiesc că a venit glonț la dumneata, domnule Nickleby, ca să prefacă în bani hîrtiile de care ți-am vorbit, și cum dumneata m-ai ajutat de atîtea ori pînă acum și ești legat de noi în chestiuni de-astea, doresc să cunoști hotărîrea la care m-a silit purtarea lui.

Domnul Mantalini mai gemu o dată de după pălăria soției sale și vîrîndu-și o coroană într-un ochi, îi făcu semn lui Ralph cu celălalt. După ce duse cu iscusință la bun sfîrșit această ispravă, aruncă moneda în buzunar și gemu din nou cu sporită căință.

— M-am hotărît — spuse madame Mantalini, văzînd semne de nerăbdare pe chipul lui Ralph — să-l salarizez.

— Să ce, bucuria mea ? întrebă domnul Mantalini, care nu părea să fi prins înțelesul cuvintelor.

— Să-i dau — spuse madame Mantalini, uitîndu-se la Ralph și ferindu-se de a arunca vreo privire către bărbatul ei, ca nu cumva ochii lui s-o înduplece să-și calce hotărîrea — să-i dau o sumă fixă ; și eu zic că dacă are o sută douăzeci de livre pe an pentru îmbrăcăminte și bani de buzunar se poate socoti un om foarte norocos.

Domnul Mantalini așteptase, cu multă cuviință, să audă suma stipendiului propus, dar cînd ea îi ajunse la ureche, își azvîrli pălăria și bastonul pe jos și, scoțînd batista, dădu frîu liber simțămintelor sale, gemînd jalnic.

— La naiba ! strigă domnul Mantalini, sărind brusc de pe scaun și așezîndu-se tot atît de brusc înapoi, spre marea tulburare a nervilor soției sale. Nu se poate ! E un vis al naibii de urît ! Nu e aievea ! Nu !

Liniștindu-se astfel, domnul Mantalini închise ochii și așteptă răbdător clipa deșteptării.

— E o socoteală foarte înțeleaptă — făcu Ralph, cu un rînjet ; numai să se țină bărbatul dumitale de ea, doamnă, și cu siguranță c-o să se țină.

— La naiba ! strigă domnul Mantalini, deschizînd ochii la sunetul glasului lui Ralph — e groaznica realitate ! Iat-o că șade în fața mea ! Iată silueta gingașă a făpturii ei ; nu mă pot înșela, căci nu există nimic care să-i semene. Cele două contesse nici n-aveau siluetă și văduva avea o siluetă, naiba s-o ia ! De ce e atît de chinuitor de frumoasă, încît nu pot să mă supăr pe ea nici măcar acum ?

— Ți-ai făcut-o singur, Alfred — răspunse madame Mantalini, tot cu imputare, dar cu ton domolit.

— Sînt un blestemat de ticălos ! strigă domnul Mantalini, lovindu-se în cap. Am să-mi umplu buzunarele cu o coroană în bani mărunți și-am să mă arunc în Tamisa ; dar cu ea n-o să mă supăr, nici chiar atunci, ci am să arunc un bilet în... cutia de poștă, cînd trec pe acolo, ca să știe unde mi-e trupul. Frumoasă văduvă o să fie... Iar eu voi fi un cadavru !

Vor plînge cîteva femei frumoase; dar ea o să rîdă a naibii!

— Alfred, ființă crudă, crudă ce ești! spuse madame Mantalini, plîngînd în hohote la acest tablou înspăimîntător.

— Mă face crud, pe mine, pe mine care de dragul ei sînt gata să mă prefac într-un blestemat de cadavru jilav, ud, respingător! strigă domnul Mantalini.

— Știi doar că mi se rupe inima numai cînd te aud vorbind despre una ca asta — răspunse madame Mantalini.

— Pot trăi fără încredere? strigă soțul ei. Mi-am tăiat inima în bucățele ale naibii de mici și pe toate le-am dat, una după alta, aceleiași micuțe a naibii de cuceritoare, și acum să trăiesc ca ea să mă bănuiască! La naiba, nu pot!

— Întreabă-l pe domnul Nickleby dacă suma de care am pomenit nu este cuviincioasă — explică madame Mantalini.

— Nu vreau nici o sumă — răspunse nemîngîiatul soț; n-am nevoie de nici o blestemată de salarizare. Vreau să fiu cadavru.

Auzindu-l pe domnul Mantalini că repetă amenințarea fatală, madame Mantalini începu să-și frîngă mîinile și-l rugă pe Ralph Nickleby să intervină; și după multe lacrimi și multă vorbărie și cîteva încercări din partea domnului Mantalini de a ajunge pînă la ușă, încercări pregătitoare ale unor acte de violență pe care avea de gînd să le înfăptuiască asupra sa, domnul cu pricina fu, cu greutate, convins să promită că nu va deveni un cadavru. După ce stabiliră acest punct important, madame Mantalini discută problema salarizării și de asemenea și domnul Mantalini, care se folosi de prilej pentru a arăta că s-ar simți deosebit de mulțumit să se hrănească doar cu pîine și apă și să se îmbrace în zdrențe, dar că nu poate îndura o viață apăsată de povara neîncrederii din partea celei pe care o iubea cu dragostea cea mai credincioasă și dezinteresată. Aceste cuvinte aduseră noi lacrimi în ochii lui

madame Mantalini, care ochi se deschiseseră doar un pic pentru a vedea cîteva din cusururile domnului Mantalini și puteau deci fi închiși din nou cu ușurință. Sfîrșitul fu că, fără să renunțe cu totul la problema salarizării, madame Mantalini o amînă pentru mai tîrziu; iar Ralph înțelese destul de lămurit că domnul Mantalini mai cîștigase un răgaz pentru viața lui ușoară și că, cel puțin pentru cîtva timp, decăderea și prăbușirea lui erau amînate.

„Dar vor veni destul de curînd — gîndi Ralph. Orice dragoste, ca să folosesc și eu jargonul băieților și fetelor, e amăgitoare; cu toate că, poate, cea care-și are singura rădăcină în admirația față de un cap cu favoriți cum e al maimuțoiului ăstuia, durează cel mai mult, fiindcă se trage din cea mai mare orbire și se hrănește cu deșertăciune. Pînă una alta, prostănacul mi-aduce mie grăunțe la moară, așa încît n-au decît să-și trăiască traiul și cu cît o dura mai mult, cu atît mai bine".

Aceste cugetări plăcute treceau prin mintea lui Ralph Nickleby, în timp ce cei doi, care-i ocupau gîndurile, schimbau mici mîngîieri și semne de dragoste, presupuse a fi nevăzute.

— Dacă nu mai ai nimic de vorbit cu domnul Nickleby, dragul meu — spuse madame Mantalini — să ne luăm rămas bun. Sînt sigură că și așa l-am reținut prea mult.

Domnul Mantalini răspunse ciocănindu-o mai întîi de cîteva ori pe madame Mantalini pe nas, ca apoi să spună cu glas tare că nu mai are nimic de vorbit.

— La naiba! Ba am — adăugă el aproape numaidecît, trăgîndu-l pe Ralph într-un colț. O chestiune în legătură cu prietenul dumitale, sir Mulberry. O treabă așa de extraordinară și a naibii de nemaipomenită, încă nu s-a văzut!

— Ce vrei să zici? întrebă Ralph.

— Nu știi, drace? întrebă domnul Mantalini.

— Am citit în ziar că a fost azvîrlit din cabrioletă noaptea trecută și grav rănit și că viața îi este în oa-

recare primejdie, — răspunse cu multă stăpînire de sine Ralph; dar nu văd nimic deosebit în asta. Accidentele nu sînt întîmplări stranii, cînd oamenii își fac de cap și pornesc cu trăsura îndată după masă.

— Ps! făcu domnul Mantalini cu un șuierat ascuțit. Atunci nu știi cum a fost?

— Nu, dacă nu s-a întîmplat cum am bănuit eu — răspunse Ralph, ridicînd nepăsător din umeri, ca și cum ar fi vrut să dea de înțeles celui ce-l întreba că nu simte nici o curiozitate în această privință.

— Drace, dar mă uimești! strigă Mantalini.

Ralph ridică din nou din umeri, ca și cum n-ar fi fost mare scofală să-l uimești pe domnul Mantalini și aruncă o privire întrebătoare spre fața lui Newman Noggs, care se arătase de cîteva ori în spatele ușii cu geamuri; căci făcea parte din îndatoririle lui Newman, atunci cînd veneau oameni neînsemnați, să se prefacă a bănui că fusese sunat pentru a-i însoți pînă la ieșire; asta, ca să le dea prietenește să înțeleagă unor astfel de oaspeți că e timp să plece.

— Nu știi — spuse domnul Mantalini, apucîndu-l pe Ralph de nasture — că n-a fost nici un accident, ci un atac al naibii de furios și criminal din partea nepotului dumitale?

— Ce!· lătră Ralph, strîngînd pumnii și făcîndu-se alb la față.

— Naiba să te ia, Nickleby, dar ești o fiară la fel de fioroasă ca și el — spuse Mantalini, îngrijorat de aceste semne.

— Zi mai departe! strigă Ralph. Ce vrei să spui? Ce-i cu povestea asta? Cine ți-a spus? Vorbește! urlă Ralph. Mă auzi?

— Doamne, Nickleby — spuse domnul Mantalini, dîndu-se înapoi spre soția lui; ce dihanie rea, bătrînă și înspăimîntătoare mai ești și dumneata! Ești în stare să sperii mititica pînă o scoți din minți; să-i scoți sufletelul ei drăguț și s-o aduci într-o stare de aiureală, răvășeală, zăpăceală cum nu s-a mai pomenit, ce naiba!

— Aiurea ! — făcu Ralph, silindu-se să zîmbească. Ăsta mi-e felul.

— E un fel al naibii de neplăcut și bun pentru casa de nebuni — spuse domnul Mantalini, culegîndu-și bastonul de pe jos.

Ralph se prefăcu iarăși că zîmbește și mai întrebă o dată de unde a aflat domnul Mantalini știrea.

— De la Pyke. Ce mai cîine simpatic, plăcut, de soi — răspunse Mantalini. Al naibii de simpatic și un sforar clasa întîi !

— Și ce ți-a zis el ? întrebă Ralph, încruntînd sprîncenele.

— Că s-a întîmplat așa : nepotul dumitale l-a întîlnit într-o cafenea, s-a repezit la el ca un sălbatic, l-a urmărit pînă la trăsură, s-a jurat c-o să-l însoțească pînă acasă, chiar de-ar fi să meargă călare sau să se agațe de coada calului, l-a pocnit în mutră, și ce mutră a naibii de distinsă de felul ei, a speriat calul, a căzut împreună cu sir Mulberry și...

— Și a rămas mort ? îi tăie vorba Ralph, căruia îi străluceau ochii. A rămas mort ? E mort ?

Mantalini clătină din cap.

— Uf ! făcu Ralph, întorcînd capul. Atunci n-a făcut nimic ! Ia stai nițel — adăugă el, întorcînd din nou privirile. Și-a rupt piciorul sau brațul, sau și-a scrîntit umărul, sau și-a frînt gîtul, sau vreo coastă-două ? Gîtul lui e încă bun de streang, dar nu s-a ales omul din toată treaba asta cel puțin cu vreo vătămătură rea, care se vindecă încet ? Nu-i așa ? Cel puțin asta trebuie să fi aflat !

— Nu — răspunse Mantalini, clătinînd din nou din cap. Dacă nu cumva a fost tocat în bucățele atît de mici, încît le-a luat vîntul, n-a fost rănit de fel, fiindcă a tulit-o frumușel și liniștit... ca naiba — spuse domnul Mantalini, căruia nu-i venea în minte o comparație potrivită.

— Și din ce pricină — spuse Ralph, cu oarecare șovăială — din ce pricină s-au certat ?

— Ești al naibii de șmecher — răspunse domnul Mantalini, cu admirație în glas — ești cea mai vicleană, ticăloasă, grozavă vulpe bătrînă, fir-ai să fii, dacă te prefaci că nu știi, că din pricina nepoțichii dumitale, cu ochii ei frumoși, cea mai blîndă, dulce, drăgălașă...

— Alfred! se amestecă madame Mantalini.

— Totdeauna are ea dreptate -- spuse mîngîietor domnul Mantalini — și cînd zice ea că e timpul să plecăm, să știi că este și am și plecat; și cînd merge pe stradă cu cavalerul ei, femeile spun cu invidie că are un bărbat al naibii de bine; și bărbații spun cu încîntare despre el că are o nevastă a naibii de bine; și, pe viața mea, că și unii și alții au dreptate și nimeni nu greșește, fir-ar să fie!

Cu aceste cuvinte și multe altele, nu mai puțin alese și potrivite, domnul Mantalini îi trimise, din vîrful degetelor înmănușate, bezele lui Ralph Nickleby, și luîndu-și soața de braț, o conduse curtenitor.

— Așa, vra să zică — murmură Ralph, căzînd în scaun; diavolul ăsta e iarăși slobod și-mi stă în drum la fiecare cotitură, de parcă pentru asta a fost născut! Mi-a spus el odată că mai devreme sau mai tîrziu, o să vină și ziua socotelilor între noi. Am eu grijă să i se adeverească prezicerea, fiindcă ziua aia o să vină cu siguranță.

— Sînteți acasă? întrebă Newman, vîrîndu-și neașteptat capul pe ușă.

— Nu -- răspunse Ralph, tot atît de brusc.

Newman își retrase capul, dar îl vîrî din nou.

— Sînteți sigur că nu sînteți acasă, adevărat? spuse Newman.

— Ce vrea să spună idiotul ăsta? strigă Ralph scos din pepeni.

— Așteaptă omul aproape de cînd au venit ceilalți și s-ar putea să vă fi auzit glasul; asta-i tot — spuse Newman, frecîndu-și mîinile.

— Cine așteaptă? întrebă Ralph adus, de știrea pe care tocmai o auzise și de răceala supărătoare a

funcționarului său, într-o stare de enervare fără seamăn.

Noggs fu scutit să mai răspundă de intrarea neașteptată a unui al treilea — insul cu pricina — care, ațintindu-și ochiul (căci nu avea decît unul) asupra lui Ralph Nickleby, făcu, împleticindu-se, mai multe plecăciuni și se așeză într-un fotoliu, cu mîinile pe genunchi; iar pantalonii scurți și negri i se ridicară atît de sus pe picioare, din pricina sforțării cerute de faptul așezării, încît abia dacă treceau de capătul de sus al cizmelor.

— Ei, dar știu că asta e o surpriză! spuse Ralph, coborîndu-și privirea asupra oaspetelui și zîmbind ușor, în timp ce-l măsura. Te cred că-ți recunosc fața, domnule Squeers!

— Vai! răspunse preacinstitul domn. Și-ați fi recunoscut-o mai bine, dacă n-aș fi trecut prin cîte am trecut. Ia dă-l jos pe băiețașul ăla de pe taburetul înalt din biroul din fund și zi-i să vină-ncoace! Fii bun, omule — spuse Squeers, vorbindu-i lui Newman. A, s-a și dat jos singur! Fiul meu, domnule, micul Wackford. Ce părere aveți despre el, domnule, ca un exemplu al felului cum sînt hrăniți copiii la Dotheboys Hall? Crapă hainele pe el, cusăturile plesnesc și bumbii sînt gata să sară de atîta grăsime. Carne, nu glumă! strigă Squeers, răsucind băiatul și încercînd părțile cele mai dolofane ale făpturii lui cu împunsături și ghionți, spre marea neplăcere a fiului și moștenitorului său. Tare ca piatra! De-abia poți să prinzi ceva între degete cînd vrei să-l ciupești.

Oricît de înfloritoare ar fi fost starea domnișorului Squeers, totuși el nu se dovedi chiar atît de îndesat, căci atunci cînd tatăl lui strînse două degete pentru a-și ilustra spusele, băiatul țipă ascuțit și-și frecă locul cu pricina cum nu se poate mai firesc.

— Ei — făcu Squeers cam descumpănit — pînă acum mergea treaba; dar asta-i numai pentru că azi dimineață a luat gustarea foarte devreme și pînă acum încă n-a prînzit. Dar după ce a luat masa, nici

cu ușa nu-l poți strînge. Uitați-vă la lacrimile lui, domnule — spuse Squeers triumfător, în timp ce domnișorul Wackford își ștergea ochii cu mînșeta surtucului — ulei curat!

— Într-adevăr, arată bine — răspunse Ralph, care, din anumite socoteli, era dornic să-l cîștige pe dascăl. Dar ce mai face doamna Squeers și ce mai faci dumneata?

— Doamna Squeers, domnul meu — răspunse proprietarul conacului Dotheboys — este ca totdeauna o mamă pentru copii, binecuvîntarea și bucuria tuturor celor care o cunosc. Unul din băieții noștri, de atîta ghiftuială, s-a îmbolnăvit; așa fac ei și i-a ieșit o bubă săptămîna trecută. Să fi văzut cum l-a operat cu briceagul! Doamne! spuse Squeers, oftînd din fundul rărunchilor și dînd de multe ori din cap — ce membru al societății este femeia asta!

Timp de un sfert de minut, domnul Squeers își îngădui o privire înapoi, ca și cum faptul că pomenise de desăvîrșirile doamnei sale i-ar fi îndreptat, în chip firesc, gîndurile spre pașnicul sat Dotheboys, de lîngă Greta Bridge, în Yorkshire; după aceea se uită la Ralph, ca și cum ar fi așteptat să spună și el ceva.

— Ți-ai venit în fire după atacul ticălosului aceluia? întrebă Ralph.

— De-abia acum, dacă se poate spune că mi-am revenit — răspunse Squeers. Eram tot o rană, domnule — făcu dascălul, atingîndu-și mai întîi rădăcina părului și apoi vîrfurile ghetelor — de *aici* pînă *aici*. Oțet și cataplasme, oțet și cataplasme, de dimineața pînă seara. Cred că de la început pînă la sfîrșit am lipit pe mine jumătate de top de hîrtie de cataplasme. Cum zăceam grămadă în bucătăria noastră, lipit cu plasturi de sus pînă jos, ai fi zis că sînt un pachet mare de hîrtie plin-ochi numai cu gemete. Ia spune, Wackford, gemeam tare sau gemeam încet? întrebă domnul Squeers, chemîndu-și fiul în ajutor.

— Tare — răspunse Wackford.

— Erau necăjiți băieții cînd mă vedeau în starea aceea groaznică, Wackford, sau erau bucuroși ? întrebă domnul Squeers sentimental.

— Bu...

— Ai ? strigă Squeers, întorcîndu-se brusc.

— Necăjiți — răspunse fiul său.

— Păi ! făcu Squeers, dîndu-i un ghiont frumușel în ureche. Atunci scoate mîinile din buzunare și nu te bîlbîi cînd te întreabă omul ceva. Ia nu te smiorcăi, băiete, aici, în biroul unui domn, că altfel îmi iau lumea în cap și nu mă mai întorc niciodată la familia mea ; și ce s-ar alege atunci de toți copilașii aceia scumpi și fără căpătîi, rămași de izbeliște pe lumea asta, lipsiți de cel mai bun prieten ?

— Ai avut nevoie de ajutor medical ? întrebă Ralph.

— Păi, te cred — răspunse Squeers ; și ce mai notă de plată mi-a adus ajutorul de doctor ; și-a trebuit s-o plătesc !

Ralph ridică sprîncenele cu o mișcare care ar fi putut exprima înțelegere sau mirare, după cum voia s-o ia privitorul.

— Da, am plătit pînă la ultimul ban — răspunse Squeers, care părea să-și cunoască prea bine omul ca să-și închipuie că ar putea răsuci lucrurile în așa fel, încît să-l facă a contribui la cheltuieli. La urma urmelor, nu mi s-a golit punga din cauza asta.

— Nu ? întrebă Ralph.

— Nu, nici cu o jumătate de penny — răspunse Squeers. Adevărul e că n-avem decît o singură cheltuială peste plan, cu băieții noștri, și anume pentru doctori cînd e nevoie, și nici atunci, dacă nu sîntem siguri de clienții noștri. Pricepeți ?

— Înțeleg — spuse Ralph.

— Foarte bine — făcu Squeers. Pe urmă, după ce am rotunjit socoteala, am ales cinci băiețași (copii de mici negustori, platnici siguri), care n-avuseseră niciodată pojar și l-am trimis pe unul într-un bordei unde s-a molipsit și pe urmă i-am pus pe ceilalți patru să

doarmă la un loc cu el și s-au molipsit și *ei* și pe urmă a venit doctorul și i-a îngrijit pe toți deodată și am împărțit între ei cît m-a costat pe mine și am adăugat la socotelile lor și au plătit părinții. Ha-ha-ha!

— Bun plan — spuse Ralph, privind pieziș spre dascăl.

— Vă cred — răspunse Squeers. Așa facem totdeauna. Păi, cînd doamna Squeers l-a născut pe micul Wackford, am îmbolnăvit jumătate de duzină de băieți de tuse măgărească, și am împărțit cheltuielile între ei și doica cu luna pe deasupra. Ha-ha-ha!

Ralph nu rîdea niciodată, dar cu acest prilej scoase sunetul cel mai apropiat de rîs, de care era în stare și, după ce-l lăsă pe domnul Squeers să se bucure după pofta inimii, de gluma lui profesională, îl întrebă ce vînt îl adusese la oraș.

— O treabă judecătorească plicticoasă — răspunse Squeers, scărpinîndu-se în cap — în legătură cu un delict, cum zic ei, de tratament neglijent al unui băiat. Nu știu ce-ar fi vrut. Băiatul a primit nutrețul cel mai bun care se găsește pe la noi.

Ralph privea ca și cum n-ar fi înțeles bine.

— Nutreț — spuse Squeers, ridicînd glasul, socotind că dacă Ralph nu l-a înțeles, trebuie să fie tare de ureche. Cînd un băiat slăbește și e bolnav, și nu-i mai place mîncarea, îi schimbăm regimul alimentar, îl trimitem o oră sau două pe zi într-un cîmp învecinat cu ridichi sau, uneori, dacă e un caz mai delicat, cînd unul cu ridichi, cînd unul cu morcovi și-l lăsăm să mănînce cît are poftă. Nu există în tot ținutul cîmp mai bun decît cel unde a păscut stricatul ăsta de băiat și, ce să vezi, răcește, își strică stomacul și mai știu eu ce și, pe urmă, ai lui mă dau pe *mine* în judecată! Nici nu-ți vine a crede — adăugă Squeers, foindu-se pe scaun cu nerăbdarea unui om prigonit — că nerecunoștința oamenilor poate merge atît de departe, așa-i?

— E un caz încurcat, într-adevăr — spuse Ralph.

— Ăsta e adevărul adevărat — răspunse Squeers. Cred că nu există om pe lumea asta căruia să-i fie atît de dragi tinerii ca mie. În clipa de față se află la Dotheboys Hall tineret în valoare de opt sute de livre pe an. Aș putea primi pînă la o mie șase sute de livre, dac-aș putea face rost, și aș îndrăgi pe fiecare ins, cum n-a mai îndrăgit nimeni niciodată, să zicem, pentru douăzeci de livre de căciulă.

— Ai tras unde tragi de obicei ? întrebă Ralph.

— Da, sîntem la „Capul de arab" — răspunse Squeers — și cum nu mai lipsește mult pînă se împlinește jumătate de an, rămînem acolo pînă adun banii și poate, nădăjduiesc, și ceva băieți noi. L-am adus anume cu mine pe micul Wackford, ca să-l arăt părinților și tutorilor. De data asta îl folosesc ca reclamă. Priviți la acest băiat, un elev și el ! Păi e un exemplu minunat de hrană bună băiatul ăsta !

— Aș vrea să-ți spun o vorbă — începu Ralph, care de cîtva timp vorbea și asculta mecanic, dus parcă pe gînduri.

— Cîte vorbe doriți, domnul meu — răspunse Squeers. Wackford, du-te și te joacă în biroul din fund, dar nu te mișca prea mult, că slăbești și n-are rost. Nu cumva aveți doi penny, domnule Nickleby ? întrebă Squeers, zăngănind o legătură cu chei în buzunarul paltonului și mormăind că n-are decît arginți.

— Cred că am — spuse Ralph, vorbind foarte rar și scoțînd, după ce scotoci îndelung într-un sertar vechi, un penny, o jumătate de penny și doi bănuți.

— Mulțam — spuse Squeers, dăruindu-i fiului său. Ia-i ! Du-te, cumpără-ți o plăcintă, ți-arată omul domnului Nickleby unde, dar vezi să fie una mare. Prăjiturile — adăugă Squeers, închizînd ușa în urma domnișorului Wackford — îi fac carnea să lucească și părinții socotesc că ăsta-i semn de sănătate.

După această lămurire și o privire deosebit de știutoare care o întregi, domnul Squeers își mută scaunul drept în fața lui Ralph Nickleby și nu prea departe de

el ; și după ce-l potrivi, spre deplina lui mulțumire, se așeză.

— Ascultă ce-ți spun — începu Ralph, aplecîndu-se puțin înainte.

Squeers dădu din cap.

— N-am de ce să-mi închipui — spuse Ralph — că ești atît de neghiob încît să ierți sau să uiți chelfăneala pe care ai înghițit-o sau rușinea care a însoțit-o ?

— Pe dracu', nici gînd ! răspunse Squeers, încruntat.

— Sau să pierzi prilejul, dacă ți se ivește, să i-o plătești cu vîrf și îndesat ? spuse Ralph.

— Dați-mi un prilej și o să vedeți — răspunse Squeers.

— Gîndul ăsta te-a făcut să vii pe la mine ? întrebă Ralph, ridicîndu-și ochii spre fața dascălului.

— Nu, nu-u, n-aș zice — răspunse Squeers. Mă gîndeam că dacă v-ar sta în puteri să-mi dați vreo despăgubire, în afară de bănuții pe care mi i-ați trimis.

— A ! strigă Ralph, tăindu-i vorba. Nu-i nevoie să spui mai departe.

După o pauză lungă, în timpul căreia păru să privească spre ceva, Ralph rupse tăcerea cu întrebarea :

— Cine-i băiatul pe care l-a luat cu el ?

Squeers spuse numele.

— Era tînăr sau bătrîn, sănătos sau bolnăvicios, supus sau răzvrătit ? Vorbește răspicat ! porunci Ralph.

— Păi, nu era tînăr — răspunse Squeers ; adică pentru un băiat, nu era tînăr, știți...

— Vra să zică, nici nu mai era copil, îmi închipui ? i-o reteză Ralph.

— Păi — răspunse Squeers vioi, ușurat parcă de presupunerea lui Ralph — să tot fi avut vreo douăzeci de ani. N-ar părea, totuși, așa bătrîn ălor de nu-l cunosc, fiindcă nu prea era întreg aici — și-și atinse fruntea, dacă ciocăneai, nu răspundea nimeni.

— Și ciocăneai destul de des, aș crede ? mormăi Ralph.

— Destul — răspunse Squeers cu un rînjet.

— Cînd mi-ai scris ca să mă înștiințezi că ai primit bănuții ăia, cum zici dumneata — urmă Ralph — spuneai că ai lui îl părăsiseră de mult și că n-aveai nici un semn, nici o urmă care să te lămurească cine este. Ăsta-i adevărul ?

— Este, din nenorocire ! răspunse Squeers, vădind purtări din ce în ce mai nestingherite și familiare, pe măsură ce Ralph își urma cercetările cu mai puțină rezervă. Sînt paisprezece ani, după catastifele mele, de cînd un străin l-a adus în casa mea, într-o noapte de toamnă, și mi l-a lăsat, după ce a plătit înainte cinci livre și cinci șilingi pentru primul trimestru. Pe atunci putea să aibă vreo cinci sau șase ani, nu mai mult.

— Ce știi despre el ? întrebă Ralph.

— Al dracului de puțin, îmi pare rău s-o spun — răspunse Squeers. Banii s-au plătit, timp de vreo șase sau opt ani, și pe urmă s-au oprit. Omul dăduse o adresă din Londra ; dar la o adică, nimeni n-a mai știut nimic despre el. Așa că am ținut băiatul din... din...

— Milă ? propuse Ralph, uscat.

— Milă, desigur — răspunse Squeers, frecîndu-și genunchii — și tocmai cînd a început să-mi fie de folos într-un fel, vine ticălosul ăsta de Nickleby și-l ia. Dar lucrul cel mai supărător și enervant din toată treaba asta — spuse Squeers, coborînd glasul și apropiind și mai mult scaunul de Ralph — este că, în ultimul timp, s-au pus întrebări în legătură cu el ; nu mie, dar, așa, pe ocolite, oamenilor din satul nostru. Așa încît, tocmai cînd să-mi scot și eu pîrleala și, poate-poate, cine știe ? lucruri din astea s-au mai întîmplat în meseria noastră, să mă aleg cu o răsplată, fiindcă l-am dat la o fermă sau l-am trimis pe mare, așa ca să nu-și facă niciodată de rîs părinții, presupunînd că ar fi copil din flori, cum sînt mulți dintre

băieții noștri... Ei, drace, dacă nepricopsitul de Nickleby nu l-ar fi înhățat și nu m-ar fi jefuit aproape ziua nămiaza mare!

— Las' că ne socotim noi curînd cu el — spuse Ralph, punîndu-și mîna pe brațul dascălului din Yorkshire.

— Să ne socotim! răspunse ca un ecou Squeers. Aș lăsa să treacă ceva de la mine și ne-om socoti cînd s-o putea. Numai să-l dau pe mîna doamnei Squeers! Binecuvîntată fie! L-ar ucide, domnule Nickleby. L-ar ucide în doi timpi și trei mișcări!

— Mai vorbim noi despre asta — spuse Ralph. Trebuie să am timp de gîndire. Să-l lovim în ce-i este mai apropiat și mai drag. Dacă l-aș putea lovi, dînd chiar în băiatul ăsta...

— Loviți-l cum vă place, domnul meu — îi tăie vorba Squeers — numai să fie destul de tare, asta-i tot. Și cu asta, vă spun bună ziua. Ei! Ia dă jos pălăria băiețașului de pe cuiul din colț și ridică-l de pe taburet, n-auzi?

Urlînd aceste porunci către Newman Noggs, domnul Squeers se îndreptă spre biroul din fund, unde potrivi cu dragoste părintească pălăria copilului, în timp ce Newman, cu pana după ureche, ședea țeapăn și nemișcat pe taburetul său, mutîndu-și ochii holbați de la tată la fiu.

— Strașnic băiat, hai? făcu Squeers, lăsîndu-și capul puțin într-o parte și retrăgîndu-se spre pupitru, ca să prețuiască mai bine proporțiile micului Wackford.

— Strașnic! spuse Newman.

— Umflat bine, așa-i? urmă Squeers. E gras ca douăzeci de băieți, zău așa!

— Aha! răspunse Newman, vîrîndu-și deodată fața în fața lui Squeers. Este... gras ca douăzeci! mai mulți! Ca toți împreună. Dumnezeu să le ajute celorlalți! Ha-ha! Ei, doamne!

După ce rosti aceste observații întretăiate, Newman își lăsă capul în pupitru și începu să scrie cu o iuțeală nemaipomenită.

— Dar ce vrea să zică omul ăsta ? strigă Squeers, stacojiu la față. E beat ?

Newman nu răspunse.

— E nebun ? spuse Squeers.

Totuși Newman nu părea să-și dea seama de vreo altă prezență în afară de a sa ; așa încît domnul Squeers se mîngîie cu gîndul că e și beat și nebun și, cu această observație de despărțire, își duse fiul cel plin de speranțe.

Pe măsură ce Ralph Nickleby începea să înțeleagă că avea pentru Kate sentimente în același timp pătrunzătoare și nehotărîte, ura lui față de Nicholas creștea. Poate că pentru a se despăgubi de slăbiciunea lui față de o ființă, simțea nevoia să urască pe o alta încă mai puternic decît înainte. Și acum, gîndul că e sfidat și respins, înfățișat ei în culorile cele mai hîde și dezgustătoare, gîndul că ea e îndemnată să-l urască și să-l disprețuiască, să simtă că apropierea lui e ca o molimă și tovărășia lui pîngăritoare — gîndul la toate acestea și siguranța că în capul răutăților era aceeași rudă săracă, același băiat care-l mustrase la prima lor întîlnire, iar de atunci i se împotrivise, îl înfruntase fățiș, gîndul acesta îi aținta în așa hal răutatea mocnită și ascunsă, încît aproape nu era lucru pe care nu l-ar fi încercat ca s-o potolească, dacă ar fi deslușit vreo cale spre grabnică răzbunare.

Dar, din fericire pentru Nicholas, Ralph Nickleby nu deslușì nici o cale ; și, deși căută în dreapta și în stînga, în toată ziua aceea și-și ținu mereu treaz un colț al creierului pentru același subiect neliniștitor, în timp ce-și vedea de alte socoteli și treburi, noaptea îl găsi, în cele din urmă, frămîntînd aceleași planuri și urmărind aceleași gînduri fără folos.

„Cînd fratele meu era ca el — își spuse Ralph — lumea începea să facă primele comparații între noi doi. Și mereu în defavoarea mea. *El* era deschis, larg,

curtenitor, vesel ; *eu,* un calic viclean cu sînge rece şi stătut, fără altă pasiune în afară de adunatul banilor, fără altă năzuinţă decît setea de cîştig. De toate mi-am amintit cînd l-am văzut mai întîi pe mucosul ăla ; dar acum mi-amintesc mai bine."

Rupsese scrisoarea lui Nicholas în bucăţele mici ; şi, în timp ce-şi vorbea, le risipi ca o ploaie în jurul lui.

— Amintiri ca astea — urmă Ralph cu un zîmbet amar — mă năpădesc cînd mă las în voia lor, ca nişte mulţimi ce năvălesc din toate colţurile. Dacă o parte din oameni se prefac a dispreţui puterea banului, trebuie să mă ostenesc eu să le arăt ce înseamnă ea.

Şi fiindcă acum se afla într-o dispoziţie plăcută pentru somn, Ralph Nickleby se duse la culcare.

Smike face cunoștință cu doamna Nickleby și Kate. Nicholas de asemenea întîlnește oameni noi. Par să se arate zorile unor zile mai luminoase pentru toată familia.

După ce își statornici mama și sora în locuința înimoasei miniaturiste și se încredință că sir Mulberry Hawk nu era în primejdie de a-și pierde viața, Nicholas își îndreptă gîndurile spre bietul Smike, care, după ce luase gustarea de dimineață împreună cu Newman Noggs, rămăsese nemîngîiat în casa acelui om de treabă, așteptînd foarte neliniștit știri noi de la ocrotitorul lui.

„De vreme ce va fi de-ai casei, oriunde vom locui și oricît de modestă va fi casa unde vom trăi și orice ne-ar pregăti soarta — se gîndea Nicholas — trebuie să-l prezint pe bietul băiat așa cum se cuvine. Ele or să se poarte frumos cu dînsul chiar de dragul lui și dacă (din motivul ăsta) n-or s-o facă în măsura în care aș dori eu, or să-și dea osteneala s-o facă, sînt sigur, de dragul meu".

Nicholas spunea „ele", dar îndoielile lui se mărgineau la o singură ființă. Era sigur de Kate, dar cunoștea ciudățeniile maică-si și nu era chiar atît de încredințat că Smike va fi pe placul doamnei Nickleby.

„Oricum — cugetă Nicholas, pornind să-și îndeplinească mărinimoasa îndatorire — nu se poate să nu-l îndrăgească, cînd își va da seama ce făptură credincioasă este și, cum descoperirea asta o s-o facă repede, timpul de probă nu va dura mult".

— Mi-era frică — spuse Smike, plin de bucurie că-și vede iarăși prietenul — c-ai intrat într-o nouă

încurcătură ; ba chiar, acum, la urmă, mi s-a părut că trece timpul atît de încet, încît aproape mi-era teamă că ești pierdut.

— Pierdut ! răspunse voios Nicholas. Nu scapi de mine chiar atît de ușor, ți-o făgăduiesc. O să mă mai ridic eu de multe mii de ori la suprafață de acum încolo și, cu cît o să fiu înfundat mai vîrtos, cu atît mai repede am să mă salt, Smike. Dar haide ; am făcut drumul pînă aici ca să te iau acasă.

— Acasă ! bîigui Smike, dîndu-se cu sfială înapoi.

— Chiar așa — răspunse Nicholas, luîndu-l de braț. De ce nu ?

— Pe vremuri aveam speranțe din astea — spuse Smike ; zi și noapte, zi și noapte, ani în șir. Tînjeam după acasă pînă osteneam și mă topeam de durere ; dar acum...

— Acum, ce ? întrebă Nicholas, privindu-l în față cu bunătate. Ce-i acum, bătrînul meu prieten ?

— Nu m-aș putea despărți de dumneata pentru nici o casă din lume — răspunse Smike, strîngîndu-i mîna; în afară de una, în afară de una. N-o să fiu niciodată bătrîn ; și dacă mă vei așeza în groapă cu mîna dumitale și m-aș putea gîndi, înainte de moarte, că vei veni uneori să te uiți la mormîntul meu cu zîmbetul dumitale bun, vara, cînd totul e viu, nu mort ca mine, m-aș duce spre casa aceea aproape fără o lacrimă.

— De ce vorbești așa, măi băiete, dacă alături de mine viața ți se pare fericită ? întrebă Nicholas.

— Fiindcă s-ar putea să mă schimb *eu,* nu cei din jurul meu. Și dacă ei m-ar uita, *eu* n-aș ști-o niciodată — răspunse Smike. La cimitir sîntem cu toții la fel, dar aci nu e nimeni ca mine. Sînt o făptură săracă cu duhul, știu asta.

— Ești o făptură neroadă și prostuță — spuse Nicholas, vesel. Dacă asta vrei să spui, o recunosc. Vai, dar ce mutră jalnică pentru societatea unor doamne și pentru drăgălașa mea soră, despre care m-ai întrebat de atîtea ori ! Asta să fie curtenia de Yorkshire ? Rușine ! Rușine !

Smike se lumină și zîmbi.

— Cînd vorbesc despre un cămin — urmă Nicholas — vorbesc despre al meu, care, firește, este și al tău. Dac-ar fi să-l descriu amintind de patru pereți și un acoperiș, zău c-aș fi destul de încurcat și n-aș ști să spun cam pe unde e așezat; dar nu la asta mă gîndeam. Cînd vorbesc despre un cămin, vorbesc despre locul unde, în lipsa altuia mai bun, sînt adunați cei pe care-i iubesc; și dacă locul acela ar fi o șatră de țigani sau o magazie tot același nume plăcut i-aș da. Și acum să mergem spre locul care este astăzi căminul meu; și care, oricît de îngrijorătoare ți-ar fi așteptările, n-o să te înspăimînte, nici prin mărimea, nici prin strălucirea lui!

Zicînd așa, Nicholas își luă tovarășul de braț și spunîndu-i verzi și uscate, ce urmăreau toate aceeași țintă și arătîndu-i tot felul de lucruri pe drum, care să-l distreze și să-l prindă, îl duse pînă la casa domnișoarei La Creevy.

— Acesta, Kate — spuse Nicholas, intrînd în încăperea unde sora lui stătea singură — este prietenul meu credincios și tovarășul drag de drum, pe care te-am pregătit să-l primești.

Bietul Smike se arătă destul de sfios, de stîngaci, de speriat la început, dar Kate se îndreptă cu atîta bunăvoință spre el și-i spuse cu un glas atît de dulce cît de dornică fusese să-l vadă, după toate cîte i le istorisise fratele ei și cît îi era de recunoscătoare fiindcă el, Smike, adusese atîta mîngîiere lui Nicholas în grelele încercări prin care trecuseră amîndoi, încît băiatul începu să se îndoiască foarte dacă trebuie sau nu să verse lacrimi și se emoționă și mai tare. Totuși izbuti să spună, cu glas întretăiat, că Nicholas era singurul lui prieten și că și-ar da viața ca să-i fie lui de ajutor; iar Kate, măcar că era atît de bună și de grijulie, păru într-atît să nu-și dea seama de stînghereala și încurcătura lui, încît el își veni aproape numaidecît în fire și se simți ca acasă.

Pe urmă veni și domnișoara La Creevy; și Smike trebui să-i fie prezentat și ei. Și domnișoara La Creevy se arătă și ea foarte bună și nespus de vorbăreață; nu cu Smike, fiindcă asta l-ar fi încurcat la început, ci cu Nicholas și cu sora lui. După cîtva timp, începu ea să vorbească și cu Smike, cînd și cînd, întrebîndu-l dacă se pricepe să deslușească asemănările și dacă socotește că poza din colț seamănă cu ea și dacă nu i se pare că ar fi arătat mai bine dacă s-ar fi zugrăvit cu zece ani mai tînără și dacă nu crede, ca o observație generală, că domnișoarele tinere arată mai bine nu numai în tablouri, ci și în afara lor, decît cele bătrîne; și multe alte mici glume și vorbe de haz, rostite cu atîta voie bună și veselie, încît Smike își spunea, în sinea lui, că asta-i cea mai drăguță doamnă ce-i fusese dat să vadă; chiar mai drăguță decît doamna Grudden din trupa domnului Vincent Crummles; și doar și aceea era o doamnă drăguță și vorbea parcă mai mult și, în orice caz, mai tare decît domnișoara La Creevy.

În cele din urmă, ușa se deschise din nou și o doamnă în doliu intră în odaie; și Nicholas, după ce o sărută drăgăstos pe doamna în doliu și-i spuse mamă, o îndreptă spre scaunul de pe care se ridicase Smike în clipa cînd intrase ea.

— Întotdeauna ai fost inimoasă și dornică să-i ajuți pe cei oropsiți, mamă dragă — spuse Nicholas — așa încît știu că ai să-l îndrăgești și pe el.

— Sînt sigură, dragul meu Nicholas — răspunse doamna Nickleby, privindu-l foarte aspru pe noul ei prieten și înclinîndu-se spre el cu ceva mai multă măreție decît părea să ceară împrejurarea; sînt sigură că orice prieten de-al tău are, așa cum e și firesc să aibă, drept la simpatia mea și, într-adevăr, e o mare plăcere pentru mine să fiu prezentată oricărui om de care te interesezi tu. În privința asta nu poate încăpea nici o îndoială; nici urmă de îndoială — spuse doamna Nickleby. În același timp, trebuie să-ți spun, Nicholas dragul meu, așa cum obișnuiam

să-i spun și sărmanului tău tată, cînd aducea musafiri la masă, iar noi n-aveam nimic în casă, că dacă ar fi venit alaltăieri... nu, nu alaltăieri am vrut să spun; ar fi trebuit, poate, să spun, acum doi ani, am fi fost vrednici să-l primim.

După care observație, doamna Nickleby se întoarse spre fiica ei și întrebă, în șoaptă destul de tare pentru a fi auzită, dacă domnul are de gînd să înnopteze acolo.

— Fiindcă, dacă are de gînd, Kate, draga mea — spuse doamna Nickleby — nu văd cum ar fi cu putință să-i găsim un culcuș; ăsta-i adevărul.

Kate păși grațios înainte și, fără să dea semne de supărare sau nerăbdare, șuflă cîteva cuvinte în urechea mamei ei.

— Vai, Kate dragă — spuse doamna Nickleby, dîndu-se înapoi — cum mă gîdili! Sigur că înțeleg eu *asta*, scumpa mea, și fără să-mi spui; doar i-am spus-o și lui Nicholas și-mi face foarte multă plăcere. Dar încă nu mi-ai spus, Nicholas, dragul meu — adăugă doamna Nickleby, întorcîndu-se cu un aer mai puțin stînjenit decît vădise adineauri — care este numele prietenului tău.

— Numele lui, mamă — răspunse Nicholas — e Smike.

Urmarea acestei știri nu putea fi prevăzută; dar de-abia fu rostit numele și doamna Nickleby se și trînti într-un scaun și izbucni în plîns.

— Ce s-a întîmplat? se miră Nicholas, repezindu-se s-o sprijine.

— Seamănă așa bine cu Pyke — plîngea doamna Nickleby — e întocmai ca Pyke. Vai! nu-mi mai vorbiți, lăsați că-mi reviu eu îndată!

După ce dădu semnele unei ușoare sufocații, în toate etapele ei, și după ce bău cam o linguriță de ceai dintr-un pahărut plin și deșertă restul pe de lături, doamna Nickleby se simți într-adevăr mai bine și observă, cu un zîmbet leșinat, că e foarte proastă, știe ea asta.

— E o slăbiciune a familiei noastre — spuse doamna Nickleby — așa încît, firește, nu mi se poate lua în nume de rău. Bunica ta, Kate, era la fel, întocmai. Cea mai mică emoție, cea mai ușoară uimire și pe loc leșina. Am auzit-o spunînd mereu, mereu, că pe vremea cînd era domnișoară, înainte de a se mărita, trecea într-o zi colțul spre Oxford Street și s-a ciocnit cu propriul ei coafor, care, pare-se, tocmai fugise de un urs ; această simplă întîlnire neașteptată o făcu să leșine pe loc. Adică, stai — adăugă doamna Nickleby, oprindu-se pe gînduri — stai să văd dacă nu greșesc. Să fi fost un coafor care fugise de un urs. sau un urs care fugise de la coafor [1] ? Vă mărturisesc că nu sînt în stare să-mi amintesc chiar acum, dar coaforul era un bărbat foarte frumos, asta știu, și cu purtări de gentleman ; dar asta n-are nimic de-a face cu poanta istoriei.

Și doamna Nickleby, alunecînd pe nesimțite pe panta amintirilor, se îmbună din clipa aceea și, schimbînd din cînd în cînd cu ușurință făgașul conversației, se lăsă dusă spre diferite alte povești, nu mai puțin izbitoare prin legătura lor strînsă cu chestiunea momentului.

— Domnul Smike e din Yorkshire, Nicholas, dragul meu ? întrebă doamna Nickleby, la sfîrșitul cinei, după ce tăcuse cîtva timp.

— Desigur, mamă — răspunse Nicholas. Văd că n-ai uitat trista lui poveste.

— Nu, vai de mine — strigă doamna Nickleby. Da, într-adevăr tristă ! Nu cumva ți s-a întîmplat, domnule Smike, să iei vreodată masa cu familia Grimble din Grimble Hall, undeva, prin North Riding ? spuse buna doamnă adresîndu-se lui Smike. Trufaș om, acest sir Thomas Grimble, cu cele șase fete ale lui, toate măricele și atît de drăgălașe și cu parcul cel mai frumos din ținut.

[1] Pe vremuri, în fața multor frizerii din Londra era legat un urs. Prin aceasta, coaforul voia să arate că sulimanurile sale sînt făcute cu grăsime de urs. (n. t.)

— Dragă mamă! o lămuri Nicholas — îți închipui oare că un nefericit fără căpătîi, dintr-o școală în Yorkshire, e omul care să primească invitații de la nobilimea mare și mică din împrejurimi?

— Nu știu zău, dragul meu, de ce ar fi atît de nemaipomenit — spuse doamna Nickleby. Mi-amintesc cînd mergeam eu la școală că mă duceam cel puțin de două ori pe semestru la familia Hawkness din Taunton Vale, și doar aștia sînt mult mai bogați decît familia Grimble, cu care sînt înrudiți prin căsătorie; vezi doar că nu e de loc cu neputință.

După ce-l puse la locul lui pe Nicholas în felul acesta triumfător, pe doamna Nickleby o păli uitarea cît privește numele adevărat al lui Smike și o toană de neînvins de a-i spune domnul Slammons; care împrejurare ea o puse pe seama asemănării izbitoare dintre cele două nume în ceea ce privește sunetul, căci amîndouă încep cu S și mai au și un M. Dar oricîte îndoieli s-ar ivi în legătură cu asta, nu încape nici una cît privește faptul că Smike știa să asculte pe alții vorbind; care împrejurare avu o înrîurire deosebită, ajutînd la înnodarea unor bune legături între ei doi și o făcu pe doamna Nickleby să dea grai unor înalte păreri cît privește purtările și firea lui.

Astfel, micul cerc rămase în legături cum nu se poate mai prietenești și plăcute pînă luni dimineața, cînd Nicholas se retrase pentru scurt timp, ca să cugete mai serios asupra situației sale și să hotărască, dacă-i va fi cu putință, ce cale să apuce pentru a fi în stare să-i întrețină pe cei ce depindeau întru totul de ostenelile lui.

Își aduse aminte de cîteva ori de domnul Crummles; dar deși Kate avea cunoștință de toată povestea legăturilor lui cu acel domn, maică-sa nu știa nimic; și Nicholas prevedea mii de împotriviri și cicăleli din partea ei în fața încercării lui de a-și găsi un rost pe scenă. Mai erau și alte motive serioase ce se împotriveau întoarcerii lui la o astfel de viață. Lăsînd la o parte cîștigul neînsemnat și modest și încredințarea

lui că nu poate spera să năzuiască la mare glorie, chiar ca actor de provincie, cum putea s-o care pe sora lui din oraș în oraș, din loc în loc și s-o păzească de orice tovărășii dintre acelea pe care, fără deosebire, va fi el silit să le înnoade? „Nu merge — spuse Nicholas, clătinînd din cap. Trebuie să încerc în altă parte".

Îi era mai ușor să ia această hotărîre decît s-o ducă la îndeplinire. Fără să aibă altă experiență a lumii decît cea cu care se alesese de pe urma scurtelor lui încercări, fiind repezit și pripit din fire (însușiri destul de firești la vîrsta lui), avînd foarte puțini bani și încă și mai puțini prieteni; ce-ar fi putut face? „Am găsit! spuse Nicholas — mai încerc o dată la oficiul acela de plasare".

Își zîmbi, în timp ce porni cu pas iute; căci, cu o clipă înainte, se mustrase în sinea lui pentru pripeală. Dar totuși rîsul nu-i zădărnici planul, căci merse mai departe, zugrăvindu-și, pe măsură ce se apropia de locul cu pricina, tot felul de minunății cu putință și altele cu neputință și socotindu-se, poate pe bună dreptate, foarte norocos, fiindcă era atît de neastîmpărat și de încrezător din fire.

Oficiul arăta întocmai cum îl lăsase ultima dată și fapt este că și afișele din vitrină, cu una sau două excepții, păreau să fie aceleași pe care le văzuse el înainte. Aceiași stăpîni și stăpîne fără cusur în căutare de servitori virtuoși și aceiași servitori virtuoși în căutare de stăpîni și stăpîne fără cusur și aceleași proprietăți minunate pentru investirea capitalului, și aceleași cantități enorme de capital care căutau investiții în proprietăți, pe scurt, aceleași ocazii pentru tot soiul de oameni care voiau să facă avere. Și era o dovadă nemaipomenită cu privire la bunăstarea națională faptul că de atîta amar de vreme nu se găsiseră încă oameni care să se folosească de asemenea prilejuri.

În clipa cînd Nicholas se opri ca să se uite în vitrină, se întîmplă să se oprească și un domn în vîrstă; plimbîndu-și privirile de-a lungul geamului de la

stînga la dreapta în căutarea vreunui afiș cu litere mari, care să i se potrivească lui, Nicholas dădu cu ochii de chipul bătrînului și își retrase din instinct privirile de la geam, ca să-l urmărească mai de aproape.

Era un bătrîn voinic, într-o haină albastră cu pulpane mari, croită larg, încăpător și fără talie ; picioarele lui groase erau îmbrăcate în pantaloni cafenii și jambiere înalte, iar capul îi era apărat de o pălărie albă și joasă, cu boruri largi, așa cum ar purta un crescător bogat de vite. Își purta haina încheiată ; iar bărbia dublă și cu gropițe i se odihnea în cutele unei eșarfe albe — nu o cravată din acelea scrobite și înfoiate, ci o legătură albă, plăcută, de modă veche, cu care un om poate să se și culce fără să-l supere. Dar ceea ce atrase mai cu seamă luarea-aminte a lui Nicholas, fură ochii bătrînului — niște ochi atît de limpezi, sclipitori, cinstiți, voioși, fericiți, cum încă nu s-au pomenit. Și omul stătea acolo, cu privirea ușor ridicată, cu o mînă în pieptarul hainei și cealaltă jucîndu-se cu lanțul demodat al ceasornicului de aur ; cu capul nițel într-o parte și pălăria nițel mai mult într-o parte decît capul (dar asta se vedea cît colo că-i o întîmplare și nu felul lui obișnuit de a o purta), cu un zîmbet atît de plăcut jucîndu-i pe buze și fața lui veselă de bătrîn luminată de o privire atît de nostimă, în care se amestecau șiretenia, simplicitatea, bunătatea și voioșia, încît Nicholas s-ar fi mulțumit să stea acolo și să-l privească pînă seara, uitînd, între timp, că există în toată lumea asta largă suflete acrite și chipuri care-ți străpezesc dinții.

Dar nu fu chip să guste cît de cît această încîntare, fiindcă, deși omul părea cu totul neștiutor că atrăsese priviri, se uită din întîmplare la Nicholas și acesta, temător să nu jignească, își reluă numaidecît cercetarea în fața vitrinei.

Totuși, bătrînul mai era acolo, urmărind un afiș după altul și Nicholas nu se putu împiedica să nu ridice din nou ochii spre chipul lui. Ceea ce era ciudat și neobișnuit în înfățișarea aceasta, se împletea cu

ceva așa de cuceritor și care trăda atîta vrednicie, iar în colțurile buzelor și ochilor îi jucau bătrînului atîtea luminițe, încît nu era numai o simplă desfătare, ci de-a dreptul o încîntare să-l privești.

Așa stînd lucrurile, nu e de mirare că bătrînul îl prinse de cîteva ori pe Nicholas asupra faptului. În astfel de momente, Nicholas se îmbujora și părea stingherit; fiindcă adevărul e că începuse să se întrebe dacă nu s-ar putea ca străinul să caute un funcționar sau un secretar; și gîndindu-se la asta, i se părea că bătrînul trebuie să fi ghicit la ce se gîndește el.

Oricît de mult ar dura să povestim toate astea, lucrurile se petrecură în nu mai mult decît cîteva minute. Și cum străinul începu să se depărteze, Nicholas îi prinse din nou privirile și, în încurcătura acelei clipe, mormăi niște cuvinte de scuză.

— Nici o supărare. Nu, nici o supărare! spuse bătrînul.

Cuvintele fură rostite cu atîta voie bună și glasul era atît de potrivit cu vorbitorul, iar purtarea acestuia răspîndea atîta căldură, încît Nicholas se încumetă să vorbească din nou.

— Multe noroace pe aici, domnule! spuse, zîmbind ușor și îndreptîndu-se spre vitrină.

— Aș zice că mulți oameni dornici și nerăbdători să capete o slujbă au gîndit adeseori așa — răspunse bătrînul. Săracii de ei, săracii de ei!

Zicînd așa, se depărtă; dar văzîndu-l pe Nicholas gata să vorbească, încetini binevoitor pasul, ca și cum n-ar fi vrut să i-o reteze. După o clipă de șovăială, asemănătoare cu cea care se ivește uneori cînd se întîlnesc pe stradă doi oameni care au schimbat un salut și nu știu nici unul dacă să se întoarcă și să-și vorbească sau nu, Nicholas se trezi alături de bătrîn.

— Parcă voiai să vorbești, tinere; erai pe cale să spui ceva?

— Doar că nădăjduiam, vreau să zic că gîndeam... că ați cercetat anunțurile acelea cu un scop — spuse Nicholas.

— Nu mai spune ! Adică cum... ce scop ? răspunse bătrînul uitîndu-se șiret la Nicholas. Credeai cumva că ai nevoie de o slujbă ? Ia spune, așa credeai ?

Nicholas clătină din cap.

— Ha-ha ! rîse bătrînul, frecîndu-și mîinile și încheieturile, de parcă și le-ar fi spălat. Un gînd foarte firesc, după ce m-ai văzut urmărind anunțurile. Și eu am crezut, la început, același lucru despre dumneata ; pe cinstea mea că am crezut !

— Dacă ați fi crezut așa pînă la urmă, domnule, n-ați fi fost departe de adevăr — răspunse Nicholas.

— Nu mai spune ! strigă bătrînul, măsurîndu-l din cap pînă în picioare. Cum așa ? Doamne ! Dar nu se poate ! Un tînăr cu educație în așa nevoie ! Nu, nu, nu !

Nicholas se înclină și urîndu-i bună ziua, dădu să se întoarcă.

— Stai — spuse bătrînul, făcîndu-i semn să intre pe o stradă lăturalnică, unde puteau sporovăi fără a fi întrerupți de fel. Ce vrei să zici, ia spune ?

— Atît doar că înfățișarea dumneavoastră plăcută și purtările, atît de deosebite de tot ce am văzut pînă acum, m-au ispitit să tac o mărturisire pe care nici n-aș fi visat s-o fac oricărui alt străin, în jungla asta a Londrei — răspunse Nicholas.

— Junglă ! Da, este, este ! Doamne ! Într-adevăr e o junglă — spuse bătrînul cu multă însuflețire. Și pentru mine a fost odată junglă. Am venit aici desculț. Niciodată n-am uitat asta. Slavă domnului ! și-și scoase pălăria cu multă seriozitate. Dar ce s-a întîmplat ? Ce anume ? Cum ai ajuns aici ? întrebă bătrînul, punînd mîna pe umărul lui Nicholas și îndemnîndu-l să înainteze. Ești... așa-i ? și atinse cu mîna mîneca surtucului negru. După cine ?

— După tata — răspunse Nicholas.

— A ! făcu repede bătrînul. Prost lucru pentru un tînăr să-și piardă tatăl. Mamă văduvă, te pomenești ?

Nicholas oftă.

— Frați și surori ? Ai ?

— O soră — răspunse Nicholas.

— Biata de ea, biata de ea ! Ești băiat cu învățătură, parcă ? spuse bătrînul, privind gînditor fața tînărului.

— Am primit o educație destul de bună — spuse Nicholas.

— Frumos — spuse bătrînul ; educația e lucru mare ; foarte mare ! Eu n-am primit nici un fel. Cu atît mai mult admir educația altora. Mare lucru ! Ia spune-mi mai multe despre dumneata. Să aud totul. Nu din curiozitate obraznică, nu, nu, nu !

Era ceva atît de serios și cinstit în felul cum fuseseră rostite aceste cuvinte și o atît de desăvîrșită nepăsare față de toate constrîngerile și protocolurile convenționale, încît Nicholas nu se putu împotrivi. Printre oamenii care au însușiri temeinice și adevărate, nu există ceva mai molipsitor decît o inimă deschisă. Nicholas se molipsi pe loc și străbătu fără opreliște momentele de seamă ale micii lui istorii ; doar numele le trecu sub tăcere, iar despre purtarea unchiului său față de Kate vorbi doar în treacăt. Bătrînul ascultă cu multă luare-aminte și, după ce băiatul sfîrși, îl luă cu căldură de braț.

— O vorbă să nu mai spui ! Nici o vorbă ! zise el. Hai cu mine ! Nu trebuie să pierdem nici o clipă !

Zicînd așa, bătrînul îl trase înapoi pe Oxford Street și oprind un omnibuz care mergea spre City, îl împinse pe Nicholas înainte și apoi urcă și el.

Deoarece omul părea într-o stare neobișnuită de înfrigurare și, ori de cîte ori Nicholas încerca să vorbească, i-o reteza cu : „O vorbă să nu spui, dragă domnule, nici o vorbă, pentru nimic în lume !“, tînărul socoti că e mai bine să se lase păgubaș. Drept care călătoriră spre City, fără să mai schimbe un cuvînt ; și cu cît înaintau mai mult, cu atît mai vîrtos se minuna Nicholas, întrebîndu-se care ar putea să fie sfîrșitul pățaniei.

Bătrînul coborî cu mare iuțeală, cînd ajunseră la Bank, și luîndu-l din nou pe Nicholas de braț, îl făcu

să gonească de-a lungul lui Threadneedle Street și prin cîteva ulițe și ganguri la dreapta, pînă cînd, în cele din urmă, ieșiră într-o piață mică, liniștită și umbroasă. Apoi îl călăuzi în cea mai veche și mai curată întreprindere din piață. Pe firma de la ușă se citea doar „Frații Cheeryble" ; dar aruncînd o privire grăbită pe adresele unor pachete care zăceau pe acolo, Nicholas bănui că frații Cheeryble făceau negustorie cu Germania.

Trecînd printr-un depozit, care arăta toate semnele unei întreprinderi înfloritoare, domnul Cheeryble (fiindcă Nicholas bănui că el trebuie să fie, după respectul arătat lui de lucrătorii și hamalii pe lîngă care trecuseră), îl conduse într-un birou mic, despărțit de rest și asemănător cu o cutie mare de sticlă, în care birou ședea — atît de neatins de orice fir de praf sau de murdărie, de parc-ar fi fost vîrît în cutia de sticlă înainte de s-a pus capacul și n-ar mai fi ieșit de atunci — un funcționar gras, bătrîn, cu fața mare, ochelari cu rama de sîrmă de argint și un cap pudrat.

— Frate-meu e în odaia lui, Tim ? întrebă domnul Cheeryble, cu aceeași bunăvoință pe care i-o arătase și lui Nicholas.

— Da, este, domnule — răspunse funcționarul, îndreptîndu-și ochelarii spre patronul lui și ochii spre Nicholas — dar domnul Trimmers este la el.

— I-auzi ! Și pentru ce a venit, Tim ? întrebă domnul Cheeryble.

— Are o listă de subscripție pentru văduva și familia unui om omorît azi dimineață în docurile East India, domnule — răspunse Tim. Strivit de o ladă cu zahăr.

— E un om de treabă — spuse foarte serios domnul Cheeryble. Un suflet bun. Îi sînt foarte îndatorat lui Trimmers. Trimmers este unul dintre cei mai buni prieteni ai noștri. Ne înștiințează despre mii de cazuri, pe care noi singuri nu le-am descoperi niciodată. Îi sînt foarte îndatorat lui Trimmers. Zicînd așa, domnul Cheeryble își frecă mîinile cu o încîntare fără sea-

măn și, fiindcă domnul Trimmers tocmai trecea prin fața ușii în clipa aceea, îndreptîndu-se spre ieșire, țîșni afară după el și-l prinse de mînă.

— Îți datorez o mie de mulțumiri, Trimmers, zece mii de mulțumiri! Cred că e un semn de mare prietenie din partea dumitale, într-adevăr, de mare prietenie — spuse domnul Cheeryble, trăgîndu-l într-un colț, ca să nu-l audă nimeni. Cîți copii sînt și cît ți-a dat fratele meu Ned, Trimmers?

— Sînt șase copii — răspunse domnul Trimmers — și fratele dumitale a dat douăzeci de livre.

— Fratele meu Ned e un om de ispravă și dumneata ești de asemenea un om de ispravă — spuse bătrînul, scuturîndu-i ambele mîini cu tremurătoare înfrigurare. Trece-mă și pe mine cu douăzeci de livre sau... stai o clipă, stai o clipă! Să nu sărim în ochi; trece-mă cu zece livre și pe Tim Linkinwater cu zece livre. Un cec de douăzeci de livre pentru domnul Trimmers, Tim! Dumnezeu să te binecuvînteze, Trimmers, și vino într-o zi, săptămîna asta, să iei masa cu noi; găsești oricînd un tacîm și o să ne facă mare bucurie. Și acum, dragă domnule, un cec de la domnul Linkinwater, Tim. Strivit de o ladă cu zahăr și șase copii nenorociți, doamne, doamne!

Și vorbind tot așa și cît putea de repede, ca să împiedice orice demonstrație de prietenie în fața acestei danii mărinimoase din partea celui care aduna banii, domnul Cheeryble îl duse pe Nicholas, care era deopotrivă uimit și îndurerat de ceea ce văzuse și auzise într-un timp atît de scurt, spre ușa întredeschisă a unei alte încăperi.

— Frate Ned — spuse domnul Cheeryble, ciocănind și aplecîndu-se ca să asculte — ești ocupat, frate dragă, sau ai timp să schimbi o vorbă-două cu mine?

— Frate Charles, dragul meu — răspunse dinăuntru un glas atît de asemănător în ton cu cel care tocmai vorbise, încît Nicholas tresări, crezînd aproape că este același. Lasă întrebările astea și intră numaidecît.

Intrară fără altă vorbă. Care nu fu uluirea lui Nicholas, cînd călăuza lui înaintă și schimbă un salut călduros cu un alt domn în vîrstă, leit el : același chip, același trup, aceeași haină, aceeași vestă și eșarfă, aceiași pantaloni cu aceleași jambiere, ba pînă și pălăria albă atîrnată în cui era aceeași.

În timp ce-și strîngeau unul altuia mîna, iar fețele li se luminau ca de niște raze ale iubirii, care ar fi părut încîntătoare la niște copii, dar care, la oameni atît de bătrîni, erau negrăit de mișcătoare, Nicholas putu să-și dea seama că cel din urmă dintre cei doi bătrîni era nițel mai voinic decît frate-său ; asta, împreună cu o umbră de stîngăcie în mersul și mișcările lui alcătuiau singura deosebire ce o puteai deslușì între ei. Nimeni nu se putea îndoi că sînt gemeni.

— Frate Ned — spuse prietenul lui Nicholas, închizînd ușa încăperii — acesta este un tînăr prieten de-al meu, pe care trebuie să-l ajutăm. Trebuie să controlăm cum se cuvine spusele lui, ca să fim drepți cu el și cu noi înșine și, dacă se adeveresc, așa cum sînt sigur că se va întîmpla, trebuie să-l ajutăm, trebuie să-l ajutăm, frate Ned !

— Ajunge, frate dragă, dacă spui tu că trebuie — răspunse celălalt. Dacă spui așa, nu mai trebuie să facem nici o cercetare. *Va fi* ajutat. Care sînt trebuințele lui, de ce are nevoie ? Unde e Tim Linkinwater ? Să vină încoace !

Amîndoi frații, e locul s-o spunem, vorbeau apăsat și grav ; amîndoi pierduseră aproape aceiași dinți, ceea ce dădea vorbirii lui același sunet caracteristic ; și amîndoi vorbeau ca și cum, în afară de faptul că stăpîneau acea nespusă seninătate a cugetului, pe care o hărăzește de obicei o fire foarte bună și nebănuitoare, ar fi păstrat, culegînd prunele din budinca cea mai gustoasă a norocului, cîteva pentru folosul lor și le-ar fi ținut în gură.

— Unde e Tim Linkinwater ? întrebă fratele Ned.

— Stai, stai, stai ! spuse fratele Charles, luîndu-l pe celălalt deoparte. Am un plan, frate dragă, am un

plan, Tim îmbătrînește și Tim ne-a fost slujitor credincios, frate Ned, așa încît nu socotesc că, dînd o pensie mamei și surorii lui, așa cum am făcut, și cumpărînd un mic loc de mormînt pentru familie, atunci cînd a murit bietul frate-său, am răsplătit cum se cuvine serviciul lui credincios.

— Nu, nu, nu — răspunse celălalt. Desigur că nu! Nici pe jumătate, nici pe jumătate!

— Dac-am putea să ușurăm sarcinile lui Tim — spuse bătrînul — și să-l convingem să plece, din cînd în cînd, la țară și să doarmă la aer curat, de două-trei ori pe săptămînă (ceea ce s-ar putea, dacă și-ar începe slujba cu un ceas mai tîrziu, dimineața), bătrînul Tim Linkinwater ar întineri cu timpul; și doar are trei ani bătuți pe muchie mai mult ca noi. Să-l întinerim iarăși pe bătrînul Tim Linkinwater! Ei, frate Ned, ce zici? Păi eu mi-l amintesc pe bătrînul Tim Linkinwater cînd era doar un băiețaș, tu nu? Ha-ha-ha! Bietul Tim, bietul Tim!

Cei doi bătrîni de treabă rîdeau împreună de-ți creștea inima uitîndu-te la ei; fiecare cu cîte o lacrimă de simpatie pentru bătrînul Tim Linkinwater în ochi.

— Dar mai întîi, ascultă aici, frate Ned — spuse bătrînul, așezînd grăbit două scaune, cîte unul de fiecare parte a lui Nicholas. Am să-ți povestesc chiar eu, frate Ned, fiindcă tînărul e modest și e om cu carte, Ned, și nu mi-ar veni la-ndemînă dacă ne-ar spune mereu povestea lui, de parc-ar fi un cerșetor și noi i-am pune vorbele la îndoială, nu-nu-nu!

— Nu-nu-nu — răspunse celălalt, scuturînd grav din cap. Ai dreptate, frate, ai foarte mare dreptate!

— O să mă îndrepte el dacă fac vreo greșeală — spuse prietenul lui Nicholas. Dar fie că fac, fie că nu, ai să fii foarte mișcat, frate Ned, fiindcă ai să-ți amintești de vremea cînd eram și noi doi băiețandri singuri pe lume și am cîștigat primii șilingi în acest mare oraș.

Gemenii își strînseră mîinile în tăcere; și în felul lui simplu, fratele Charles istorisi amănuntele pe care

le auzise de la Nicholas. Discuția care a urmat a fost lungă și, după ce s-a sfîrșit, avu loc o consfătuire tainică, aproape de aceeași durată, între fratele Ned și Tim Linkinwater în cealaltă încăpere. Nu-l defăimăm pe Nicholas dacă spunem că, înainte de a fi stat în aceeași odaie cu cei doi frați timp de zece minute, nu mai era în stare decît să miște din mînă la fiecare nou semn de bunătate și simpatie și să plîngă ca un copil mic.

În cele din urmă, fratele Ned și Tim Linkinwater se întoarseră împreună, iar Tim se duse drept la Nicholas și-i șopti în ureche o frază foarte scurtă (fiindcă lui Tim nu-i plăcea vorba lungă), că-și notase adresa lui de pe Strand și că va veni să-l vadă în seara aceea, la orele opt. După care Tim își șterse ochelarii și și-i puse, în semn că-i pregătit să asculte ce mai aveau de spus frații Cheeryble.

— Tim — spuse fratele Charles. Ai înțeles, firește, că ne gîndim să-l luăm pe tînărul ăsta în biroul de contabilitate?

Fratele Ned arătă că Tim înțelesese intenția lor și o încuviință întru totul; apoi Tim dădu din cap și spuse că așa este, se îndreptă din spate, arătînd deosebit de gras și de important, după care se lăsă o tăcere adîncă.

— N-am de gînd să vin cu o oră mai tîrziu dimineața, știți — spuse Tim, izbucnind deodată și foarte hotărît. N-am de gînd să dorm la aer curat; nu, și nici nu mă duc la țară. Frumoasă treabă, chiar acum, n-am ce zice! Ha!

— Las-o naibii de încăpățînare, Tim Linkinwater — spuse fratele Charles, uitîndu-se la el fără urmă de supărare în ochi și cu o privire care strălucea de dragoste pentru bătrînul funcționar. Las-o naibii de încăpățînare, Tim Linkinwater; ce vrei să spui, domnule?

— Se împlinesc patruzeci și patru de ani — spuse Tim, făcînd o socoteală în aer cu pana și trăgînd o linie închipuită, înainte de a face totalul — patruzeci

și patru de ani, în luna mai, de cînd am început să țin registrele firmei Frații Cheeryble. În fiecare dimineață (în afară de duminică), cînd sună orele nouă, am deschis casa de bani și în fiecare seară la zece și jumătate (în afară de serile cînd venea poșta din străinătate, cînd o făceam la douăsprezece fără douăzeci) am străbătut toată casa ca să încui ușile și să sting focurile. N-am dormit nici o noapte în alt loc decît în mansarda din fund. În mijlocul ferestrei mari se află și acum lădița cu mixandre și aceleași patru ghivece cu flori, două de fiecare parte, pe care le-am adus cînd am venit. Nu există, am spus-o mereu, mereu, și nu mi-am schimbat părerea, nu există un loc ca ăsta pe lume. *Știu* că nu există — spuse Tim, cu neașteptată tărie și privind aspru în jur. Nici unul. Pentru treabă și pentru plăcere, vara sau iarna, mi-e totuna, nu există nimic asemănător. Nu există izvor în Anglia care să semene cu pompa de la intrare. Nu există priveliște în Anglia ca priveliștea ce se vede de la fereastra mea. O văd în fiecare dimineață, înainte de mă bărbieresc, și aș crede că trebuie să știu ce spun. Dorm în odaia aia — adăugă Tim, coborînd puțin glasul — de patruzeci și patru de ani; și dacă nu e cu supărare și nu strică la afaceri, aș cere voie să mor acolo.

— Naiba să te ia, Tim Linkinwater, cum îndrăznești să vorbești despre moarte? răcniră gemenii ca un singur om, suflîndu-și cu putere nasurile.

— Asta am avut de spus, domnule Edwin și domnule Charles — zise Tim, lățindu-și iarăși umerii. Nu e prima oară că vorbiți despre pensionarea mea; dar, dacă nu vă supărați, să fie ultima oară și s-o lăsăm baltă pentru vecie!

Cu aceste cuvinte, Tim Linkinwater păși țanțoș afară și se închise în cutia lui de sticlă, cu aerul unui om care a spus ce a avut pe inimă și e deplin hotărît să nu se dea bătut.

Frații schimbară priviri și tușiră de cîteva ori, fără să spună nimic.

— Trebuie să facem ceva cu el, frate Ned — spuse celălalt cu căldură ; trebuie să trecem cu vederea vechile lui scrupule ; nu trebuie să i le îngăduim, nici să le răbdăm. Trebuie să-l facem tovarăș în firmă, frate Ned ; și dacă nu se supune de bunăvoie, folosim forța.

— Chiar așa — răspunse fratele Ned, dînd din cap ca un om deplin hotărît ; chiar așa, frate dragă. Dacă nu înțelege de vorbă bună, trebuie s-o facem împotriva voinței lui și să-i arătăm că sîntem gata să ne exercităm autoritatea. Trebuie să ne certăm cu el, frate Charles.

— Trebuie. Sigur că trebuie să avem o ceartă cu Tim Linkinwater — spuse celălalt. Dar, în timpul ăsta, frate dragă, îl ținem pe tînărul nostru prieten și biata doamnă și fata ei se vor neliniști că nu se întoarce acasă. Așa încît să ne luăm deocamdată rămas bun și, vezi-vezi, ai grijă de lada aia, dragă domnule, nu-nu-nu, acum nici o vorbă, fii atent la cotituri, și...

Și cu tot felul de vorbe dezlînate și fără legătură, care-l împiedicau pe Nicholas să-și reverse mulțumirile, frații îl dădură afară ; strîngîndu-i pe tot întinsul drumului mîna și prefăcîndu-se, fără succes — nu se pricepeau la înșelătorii — că nu-și dau seama de simțămintele care-l stăpîneau.

Inima lui Nicholas era prea plină ca să-i îngăduie să iasă în stradă înainte de a fi cîștigat puțină stăpînire de sine. Cînd, în cele din urmă, se strecură afară din coridorul întunecos, unde fusese silit să se oprească, îi zări pe cei doi gemeni pîndind pe furiș, dintr-un colț al cutiei de sticlă, vădit nehotăriți dacă să-și urmeze, fără întîrziere, atacul început, sau să amîne deocamdată orice asediu asupra neînduplecatului Tim Linkinwater.

Să istorisim toată încîntarea și uimirea pe care împrejurările mai sus-pomenite le stîrniră în casa domnișoarei La Creevy, și tot ce s-a făcut, s-a spus, s-a gîndit, s-a așteptat, s-a sperat, s-a prezis drept urmare, depășește desfășurarea și rostul acestor întîmplări. Ajunge să spunem, pe scurt, că domnul Timothy

Linkinwater sosi la ora hotărîtă ; că, așa trăsnit cum era și gelos cum ar fi trebuit să fie în legătură cu desfășurarea firească a mărinimiei atotînțelegătoare a patronilor săi, depuse totuși cu tărie și căldură în favoarea lui Nicholas ; și că, a doua zi, tînărul fu însărcinat să ocupe taburetul liber din biroul de contabilitate al firmei Frații Cheeryble, avînd deocamdată un salariu de o sută și douăzeci de livre pe an.

— Și ce-ar fi, dragă frate — spuse primul prieten al lui Nicholas — dacă le-am închiria căsuța din Bow, care e goală, ceva mai ieftin decît chiria obișnuită ? Ei, ce zici, frate Ned ?

— Pe gratis — spuse fratele Ned. Sîntem bogați și ar trebui să ne fie rușine să luăm chirie în împrejurări ca astea ! Unde e Tim Linkinwater ? Pe gratis, frate dragă, pe gratis !

— Poate c-ar fi mai bine să luăm ceva, frate Ned — propuse celălalt blajin ; asta i-ar ajuta să păstreze obiceiuri cumpătate, știi, și ar înlătura sentimentul dureros al unor îndatoriri copleșitoare. Să zicem cincisprezece livre sau douăzeci de livre și, dacă plătesc la timp, îi despăgubim noi în alt fel. Și aș putea să le dau, în taină, un mic împrumut pentru ceva mobilă ; și tu ai putea să le dai în taină un alt mic împrumut, frate Ned ; și dacă vedem că se poartă bine, așa cum se va întîmpla, nici o teamă, nici o teamă, putem preschimba împrumutul în dar. Dar cu grijă, frate Ned, și încetul cu încetul, și fără să-i împovărăm prea mult ; ce zici de asta, frate ?

Fratele Ned bătu palma și nu numai că spuse să se facă așa, ci și dădu dispoziții să se facă ; și, într-o singură săptămînă, Nicholas își luă în stăpînire taburetul, iar doamna Nickleby și Kate își luară în stăpînire casa și totul era speranță, talmeș-balmeș și veselie.

Cu siguranță că n-a mai fost săptămînă atît de bogată în descoperiri și surprize ca prima săptămînă petrecută în căsuța aceea. În fiecare seară, cînd Nicholas se întorcea acasă, era anunțat că se făcuse o

nouă descoperire. Într-o zi niște viță de vie, în altă zi un cazan, în altă zi cheia salonașului din față, găsită în fundul unui butoi de apă și tot așa, sute de lucruri. Pe urmă, odaia asta fu înfrumusețată cu o perdea de muslină și cealaltă deveni de-a dreptul elegantă, datorită unui stor și astfel se aduseră îmbunătățiri, pe care nimeni nu le-ar fi crezut cu putință. Pe urmă sosi domnișoara La Creevy, care călătorise cu omnibuzul ca să stea o zi sau două și să ajute și care își rătăcea tot timpul un pachețel de hîrtie cafenie cu niște cuișoare și un ciocan mare și alerga de colo pînă colo cu mînecile suflecate și se rostogolea cîteva trepte și se lovea foarte rău. Și doamna Nickleby vorbea tot timpul și, din cînd în cînd, mai făcea ceva treabă, dar nu prea des — iar Kate își găsea în tăcere de lucru peste tot și se bucura de toate. Cît despre Smike, el făcu din grădină o minune, iar Nicholas îi ajuta și-i încuraja pe toți. Pacea și veselia casei fură regăsite, și fiecare plăcere cuminte își avea hazul ei și fiecare ceas petrecut împreună aducea încîntare și fericire.

Pe scurt, cei din nevoiașa familie Nickleby erau laolaltă și fericiți, în timp ce Nickleby cel bogat era singur și nenorocit.

Secret și misterios ; privitor la chestiuni de familie. Arată cum domnul Kenwigs e puternic tulburat și cum doamna Kenwigs se simte cît se poate de bine

Să fi fost ceasurile șapte seara și pe străzile înguste din Golden Square se lăsa întunericul, cînd domnul Kenwigs trimise să i se cumpere o pereche din cele mai ieftine mănuși albe de căprioară — din cele de paisprezece penny perechea — și alegînd din pereche mănușa cea mai solidă, care se întîmplă să fie cea dreaptă, coborî scările foarte țanțoș și emoționat, și se apucă să înfășoare clanța ușii dinspre stradă pe dinăuntru. După ce îndeplini această treabă cu multă delicatețe, domnul Kenwigs trase ușa după el și trecu drumul ca să urmărească rezultatul din partea cealaltă a străzii. Mulțumit că totul e cum nu se poate mai bine, domnul Kenwigs se întoarse iarăși înapoi și strigînd Morleenei prin gaura cheii să deschidă ușa, se făcu nevăzut în casă.

Acum, privind lucrurile din unghiul lor general, nu era nici o cauză și nici un motiv convingător pentru care domnul Kenwigs să-și dea osteneala de a înfășura această clanță anume, cum nu era nici un motiv pentru care să înfășoare clanța din casa oricărui nobil sau gentleman ce locuia la zece mile depărtare ; fiindcă, spre înlesnirea numeroșilor chiriași, ușa spre stradă stătea tot timpul larg deschisă, iar clanța nu era niciodată folosită. Etajul întîi, etajul doi și etajul trei aveau fiecare soneria lor. Cît privește mansarda, acolo nimeni nu venea niciodată în vizită ; și dacă cineva avea nevoie să pătrundă într-unul din salo-

naşe, ele erau la-ndemînă şi tot ce trebuia să facă era să păşească înăuntru; cît despre bucătării, ele aveau intrare separată jos, pe scara de serviciu. Prin urmare, din punctul de vedere al nevoii şi al folosului cu care s-ar fi putut alege, această înfăşurare a clanţei era cu totul de neînţeles.

Dar clanţele pot fi înfăşurate şi pentru alte scopuri decît simplul folos, după cum a arătat limpede exemplul de faţă. Există anumite forme de politeţe şi ceremonii care trebuie urmate în viaţa civilizată, fiindcă altfel omenirea ar recădea în barbaria din care se trage. Nu s-a pomenit încă o doamnă distinsă care să fie lehuză — adevărul e că nici nu poate fi vorba de o lehuzie distinsă — fără simbolul însoţitor al clanţei înfăşurate. Doamna Kenwigs era o doamnă care avea pretenţii la distincţie; doamna Kenwigs era lehuză. Şi, prin urmare, domnul Kenwigs a înfăşurat clanţa nefolosită a casei într-o mănuşă albă de căprioară.

— Nu sînt chiar atît de sigur — spuse domnul Kenwigs, potrivindu-şi gulerul cămăşii şi urcînd încet scările — avînd în vedere că-i băiat, că n-o să dau un anunţ şi în ziare.

Întrebîndu-se dacă acest pas este chibzuit şi gîndindu-se la vîlva pe care avea s-o stîrnească prin vecini, domnul Kenwigs se îndreptă spre salon, unde diferite straie mărunţele se uscau pe un suport, în faţa focului, iar domnul Lumbey, doctorul, sălta pruncul pe genunchi, vreau să spun pruncul cel vechi, nu cel nou.

— Straşnic băiat, domnule Kenwigs! spuse domnul Lumbey, doctorul.

— Ziceţi că e straşnic? întrebă domnul Kenwigs.

— E cel mai straşnic băiat pe care l-am văzut în viaţa mea — răspunse doctorul. Aşa copil încă n-am pomenit.

E un subiect plăcut de cugetare şi care dă un răspuns nimicitor celor ce susţin degenerarea treptată a

seminției omenești, faptul că fiecare prunc ce vine pe lume e mai strașnic decît cel dinaintea lui.

— Niciodată n-am pomenit așa copil — spuse domnul Lumbey, doctorul.

— Morleena era un copil frumos — își îngădui domnul Kenwigs, ca și cum cuvintele doctorului ar fi presupus un atac îndreptat împotriva familiei.

— Toți au fost copii frumoși — spuse domnul Lumbey. Și domnul Lumbey se ocupa mai departe de copil cu o privire gînditoare. Dacă se gîndea cumva la ce rubrică să treacă această îngrijire în nota de plată, asta numai el o știa.

În timpul acestei scurte convorbiri, domnișoara Morleena, ca cea mai vîrstnică din familie și reprezentanta firească a mamei în timpul lehuziei ei, ghiontise și pălmuise fără oprire pe cele trei domnișoare Kenwigs mai mici; care purtare grijulie și drăgăstoasă aduse lacrimi în ochii domnului Kenwigs și-l făcu să declare că, în pricepere și purtări, copila asta era o adevărată femeie.

— O să fie o comoară pentru bărbatul care s-o însura cu ea — spuse domnul Kenwigs, pe jumătate pentru sine. Cred c-o să se mărite cu un om de rang mai înalt ca ea, domnule Lumbey.

— Nu m-aș mira de loc — răspunse doctorul.

— N-ai văzut-o niciodată dansînd, nu-i așa? întrebă domnul Kenwigs.

Doctorul clătină din cap.

— A! făcu domnul Kenwigs, ca și cum i-ar fi plîns din toată inima de milă. Atunci nu știi de ce-i în stare.

În tot timpul acesta, în odaia alăturată era mare forfotă dintr-o parte în cealaltă a ușii: ușa fusese deschisă și închisă foarte încet de vreo douăzeci de ori pe minut (fiindcă doamna Kenwigs avea nevoie de liniște); iar pruncul fusese arătat la o duzină sau două de delegații trimise de o divizie de prietene, care se strînseseră în coridor și în jurul ușii de intrare ca să discute evenimentul în toate aspectele sale. Adevărul e că emoția se răspîndi asupra întregii străzi,

așa încît puteai să vezi pilcuri de doamne stînd în poartă (unele chiar în situația interesantă în care se arătase, nu de mult, și doamna Kenwigs în public) și împărtășindu-și experiența cîștigată în împrejurări asemănătoare. Cîteva dintre ele se bucurau de mare trecere, fiindcă prorociseră, alaltăieri, cînd anume avea să se petreacă evenimentul ; iar altele istoriseau cum ghiciseră ele ce se întîmplase în clipa cînd îl văzuseră pe domnul Kenwigs îngălbenind și fugind pe stradă cît îl țineau picioarele. Unele ziceau una, altele alta ; dar toate vorbeau laolaltă și erau de aceeași părere asupra unor anumite chestiuni ; mai întîi că doamna Kenwigs era vrednică de toată cinstea și lauda făcînd ceea ce făcuse ; și, în al doilea rînd, că un doctor mai priceput și mai învățat ca doctorul Lumbey nici nu se afla.

În mijlocul acestei zarve generale, doctorul Lumbey ședea în camera din față de la etajul întîi, cum am mai spus, îngrijind de copilul detronat și stînd de vorbă cu domnul Kenwigs. Era un domn voinic, cu o față deschisă, despre al cărui guler de cămașă nu se putea spune nimic, fiindcă nu exista și cu o barbă ce creștea nestingherită din ajun ; căci doctorul Lumbey era popular și cartierul se înmulțea repede ; și, în ultimele patruzeci și opt de ore, nu mai puțin de trei clanțe fuseseră înfășurate una după alta.

— Bravo, domnule Kenwigs — spuse doctorul Lumbey — cu ăsta face șase. Cu timpul ai să ai o familie serioasă, domnule.

— Cred că șase e aproape destul, domnule — răspunse domnul Kenwigs.

— He ! făcu doctorul. Fleacuri ! Nici pe jumătate ! Zicînd așa, doctorul rîse ; dar nici pe jumătate cu atîta poftă ca o prietenă măritată de-a doamnei Kenwigs, care tocmai venea din camera bolnavei, ca să împărtășească ce se mai petrecea pe acolo și să soarbă un pic de brandy cu apă, și care părea să socotească cele spuse de doctor drept una dintre cele mai bune glume spuse vreodată în societate.

— Și nu sînt chiar la voia întîmplării — spuse domnul Kenwigs, săltîndu-și cea de-a doua fiică pe genunchi ; au speranțe.

— Nu mai spune ! făcu domnul Lumbey, doctorul.

— Și încă foarte mari, așa cred, nu-i așa ? întrebă doamna măritată.

— Păi, doamnă — răspunse domnul Kenwigs — n-aș putea să spun chiar eu cum sînt sau cum nu sînt. Nu e treaba mea să mă mîndresc cu vreo familie cu care am cinstea să mă înrudesc ; pe de altă parte, părerea doamnei Kenwigs este... aș zice — spuse repezit domnul Kenwigs, ridicînd glasul în timp ce vorbea — că le-ar reveni copiilor mei ceva în jurul a o sută de livre de cap, poate. Poate și mai mult, dar în orice caz atît !

— E o avere frumușică — spuse doamna măritată.

— Doamna Kenwigs are rude — spuse domnul Kenwigs, servindu-se cu tabac de prizat din cutia doctorului și strănutînd după aceea foarte tare, nefiind obișnuit cu el — rude care sînt în stare să lase cîte o sută de livre de căciulă la zece oameni, fără să ajungă, din pricina asta, la sapă de lemn.

— A ! înțeleg ce vrei să spui — făcu doamna măritată, dînd din cap.

— N-am pomenit nici un nume și nici nu vreau să pomenesc nume — spuse domnul Kenwigs, cu o privire plină de înțeles. Mulți dintre prietenii mei au întîlnit, chiar în această încăpere, o rudă de-a doamnei Kenwigs, care ar face cinste oricărei societăți ; asta-i tot.

— L-am întîlnit și eu — spuse doamna măritată, aruncînd o privire doctorului Lumbey.

— Firește că-i o adevărată răsplată pentru sentimentele mele de tată să văd un om ca ăsta sărutîndu-mi și îndrăgindu-mi copiii — urmă domnul Kenwigs. Firește că-i foarte plăcut pentru sentimentele mele de om că cunosc pe acest om. Și va fi, firește, o mare răsplată pentru sentimentele mele de soț să-l încunoștiințez pe acest om de evenimentul petrecut.

După ce-și împărtăși în astfel de cuvinte simțămintele, domnul Kenwigs potrivi codița bălaie a celei de-a doua dintre fiicele sale și o rugă să fie cuminte și să asculte de ce spune sora ei, Morleena.

— Fata asta seamănă, pe zi ce trece, tot mai mult cu maică-sa — spuse domnul Lumbey, cuprins deodată de-o admirație înflăcărată pentru Morleena.

— Chiar așa ! făcu doamna măritată. Eu ce spun mereu ? Ce spun eu mereu ? Leită maică-sa. Și îndreptînd astfel atenția generală spre domnișoara cu pricina, doamna măritată se folosi de această împrejurare pentru a mai trage o dușcă de brandy cu apă — și încă o dușcă serioasă.

— Da ! este oarecare asemănare — încuviință Kenwigs, după cîteva clipe de cugetare. Dar ce femeie a fost doamna Kenwigs înainte de s-a măritat ! Doamne, ce femeie !

Domnul Lumbey clătină cu mare solemnitate din cap, în semn că-și închipuie el ce vrajă răspîndea.

— Ce să vorbim despre zîne ! strigă domnul Kenwigs. *Eu* încă n-am văzut o ființă vie cu mersul atît de ușor. Și ce purtări ; ce zglobie era și totuși cum nu se poate mai cuviincioasă ! Cît despre înfățișare ! Nu, e un lucru îndeobște cunoscut — spuse domnul Kenwigs coborînd glasul — dar aflați că pe atunci înfățișarea ei era de așa fel, încît firma Britanniei de la hanul de pe drumul spre Holloway după ea a fost zugrăvită.

— Păi uită-te cum arată acum ! se amestecă și doamna măritată. Ai zice că *ea* e mama a șase copii ?

— Îți vine să rîzi ! strigă doctorul.

— Seamănă mai curînd cu propria ei fiică — spuse doamna măritată.

— Chiar așa — încuviință domnul Lumbey. Mult mai curînd !

Domnul Kenwigs era gata să mai adauge ceva, aproape sigur spre întărirea acestei păreri, cînd o altă doamnă măritată, care trecuse pe acolo tot pentru a ridica moralul doamnei Kenwigs și a ajuta la

curățirea a tot ce prisosea în materie de mîncare și băutură, bägă capul pe ușă și vesti că tocmai fusese jos ca să răspundă soneriei și că la ușă se află un domn, care voia să-l vadă pe domnul Kenwigs, „pentru o chestiune foarte specială".

Vedenii nelămurite ale distinselor sale rude plutiră prin mintea domnului Kenwigs, cînd auzi această solie; sub înrîurirea lor, o trimise pe Morleena să-l aducă numaidecît sus pe domnul cu pricina.

— Vă mărturisesc — spuse domnul Kenwigs, stînd în fața ușii, așa încît să-l poată zări cît mai devreme pe oaspetele care urca — a, e domnul Johnson! Ce mai faci, domnule?

Nicholas îi strînse mîna, își sărută pe rînd vechile eleve, dădu un pachet cu jucării în paza Morleenei, se înclină în fața doctorului și a doamnelor măritate și se interesă de doamna Kenwigs cu o căldură care merse drept la inima infirmierei venite să încălzească deasupra focului un amestec tainic într-un ibricel.

— Ar trebui să-mi cer mii de scuze că am picat tocmai acum — spuse Nicholas — dar nu mi-am dat seama despre ce e vorba decît după ce am sunat și, în ultima vreme, sînt atît de prins, încît s-ar fi putut să treacă mai multe zile pînă să pot veni din nou.

— Nici nu se poate timp mai potrivit, domnule — spuse domnul Kenwigs. Nădăjduiesc că starea doamnei Kenwigs n-o să ne împiedice să stăm puțin de vorbă.

— Sînteți prea bun — spuse Nicholas.

În clipa aceea, o altă doamnă măritată trîmbiță că pruncul începuse să mănînce cît zece; la care știre cele două doamne măritate pomenite înainte se năpustiră în dormitor, ca să-l surprindă asupra faptului.

— Adevărul e — reluă Nicholas — că înainte de a părăsi ținutul unde am locuit cîtva timp, mi-am luat sarcina de a vă aduce o solie.

— I-auzi? făcu domnul Kenwigs.

— Și sînt de mai multe zile în oraș — adăugă Nicholas — fără să fi găsit prilejul s-o fac.

— Nu face nimic, domnule — spuse domnul Kenwigs. Sper că nu s-a răcit prea tare. O solie de la țară — spuse domnul Kenwigs rumegînd vestea ; foarte curios ! Nu cunosc pe nimeni la țară.

— Poate pe domnișoara Petowker — zise într-o doară Nicholas.

— A, de la ea este ? întrebă domnul Kenwigs. Vai, desigur ! A, doamna Kenwigs o să se bucure să afle vești de la ea. Henrietta Petowker, așa-i ? Ce lucruri ciudate se mai întîmplă acum ! Auzi, s-o întîlnești tocmai la țară ! Bine !

Auzind că se pomenește numele vechii lor prietene, cele patru domnișoare Kenwigs se strînseră în jurul lui Nicholas, cu gura și ochii căscați, ca să afle mai mult. Domnul Kenwigs părea și el curios, dar foarte liniștit și nebănuitor.

— Vestea e în legătură cu chestiuni familiale — spuse șovăind Nicholas.

— Nu face nimic — răspunse Kenwigs, privind spre domnul Lumbey, care se pripise luîndu-l în grija sa pe micul Lillywick și acum nu găsea pe nimeni care să-l scape de prețioasa lui povară. Sînt numai prieteni.

Nicholas își drese o dată sau de două ori glasul, dar părea să întîmpine oarecari greutăți înainte de a începe.

— La Portsmouth se află Henrietta Petowker — observă domnul Kenwigs.

— Da — spuse Nicholas — domnul Lillywick e tot acolo.

Domnul Kenwigs păli, dar își veni în fire și spuse că *asta* era într-adevăr o coincidență ciudată.

— Solia e de la el — spuse Nicholas.

Domnul Kenwigs părea să renască. Doar omul știa că nepoata lui se află într-o situație delicată și, fără îndoială, trimitea vorbă că așteaptă de la ei toate amănuntele. Da. Foarte drăguț din partea lui : asta i se potrivește !

— M-a rugat să vă împărtășesc cele mai bune sentimente din partea lui — spuse Nicholas.

— Îi sîntem, fără îndoială, foarte îndatorați. E vorba de moșul vostru, dragele mele — se întrerupse domnul Kenwigs, explicînd protector copiilor.

— Cele mai bune sentimente — reluă Nicholas — și să vă înștiințeze că n-a avut timp să scrie, dar că s-a însurat cu domnișoara Petowker.

Domnul Kenwigs sări de pe scaun cu o privire încremenită, o prinse pe cea de-a doua fiică a sa de codița ei bălaie și-și acoperi fața cu batista. Morleena căzu țeapănă și fără mișcare, în scăunașul copilului, așa cum o văzuse căzînd pe maică-sa cînd leșina, iar celelalte două fetițe Kenwigs începură să țipe de spaimă.

— Copiii mei, copiii mei jefuiți și înșelați! striga domnul Kenwigs, trăgînd atît de tare, în furia lui, de codița bălaie a celei de-a doua fiice, încît o săltă în vîrful picioarelor și o ținu cîteva clipe în această atitudine. Ticălos, măgar, trădător!

— Fir-ar să fie! strigă infirmiera, uitîndu-se supărată în jur. Ce are de face atîta gălăgie aici?

— Tăcere, femeie! făcu fioros domnul Kenwigs.

— N-am să tac — răspunse infirmiera. N-ai decît să taci dumneata, nepricopsitule! Nu te gîndești la pruncul dumitale?

— Nu! răspunse domnul Kenwigs.

— Atunci să-ți fie rușine! spuse infirmiera. Uf, monstru fără simțire!

— Să moară! strigă domnul Kenwigs, tîrît de șuvoiul mîniei sale. Să moară! Tot n-am speranțe și nu-l așteaptă nici o avere! N-am nevoie de prunci aici! spuse domnul Kenwigs, ieșit din minți. Luați-i de aici, duceți-i la azil!

După aceste cuvinte înspăimîntătoare, domnul Kenwigs se așează pe scaun și o sfidă pe infirmieră, care nu știu cum să ajungă mai repede în odaia alăturată, de unde se întoarse cu un alai de matroane

după ea. Spuneau toate că domnul Kenwigs își blestemase familia și trebuie să fie nebun de legat.

Firește că aparențele nu erau de partea domnului Kenwigs, căci sforțarea pe care o făcuse vorbind atît de înverșunat și totuși cu un ton care să împiedice jelania lui de a ajunge pînă la urechile doamnei Kenwigs îl făcuse negru la față; în afară de asta, emoția împrejurării și faptul că sărbătorind evenimentul își îngăduise neobișnuit de multe întăritoare puternice, îi umflase și-i dilatase trăsăturile din cale-afară. Dar cînd Nicholas și doctorul — care la început stătuseră liniștiți, fiind în mare îndoială dacă domnul Kenwigs vorbește serios — se amestecară și lămuriră cauza imediată a acestei stări, supărarea matroanelor se prefăcu în milă și ele îl rugară cu mult sentiment pe domnul Kenwigs să se ducă liniștit la culcare.

— Cu cîtă atenție — spuse domnul Kenwigs, privind cu un aer jalnic în jur — cu cîtă atenție m-am purtat față de omul ăsta! Ce de stridii a mîncat, ce de halbe a băut în casa asta!

— E o grea încercare și e dureros s-o înduri, știm — spuse una dintre doamnele măritate; dar gîndește-te la scumpa dumitale soție.

— Da, și la cîte a îndurat numai astăzi — strigară mai multe glasuri. Hai, fii om de treabă.

— Și ce daruri i s-au făcut — spuse domnul Kenwigs, întorcîndu-se la nenorocirea lui — lulele, cutii cu tutun de prizat, o pereche de galoși de cauciuc, care au costat șase șilingi și șase...

— Vai! zău, cînd te gîndești! strigară matroanele într-un glas. Dar nu te teme, o să i se plătească!

Domnul Kenwigs privi întunecat spre doamne, ca și cum ar fi preferat să i se plătească *lui,* fiindcă tot nu mai era nimic de cîștigat, dar nu mai spuse nimic și lăsîndu-și capul în mîini, se cufundă într-un fel de amorțeală.

Pe urmă, matroanele vorbiră iarăși îndelung despre planul înțelept de a-l duce pe bietul om la culcare;

zicînd că mîine se va simți mai bine și că știau ele ce istovită e mintea bărbaților, cînd nevestele lor trec prin ce a trecut astăzi doamna Kenwigs și că lucrul era spre cinstea lui și n-avea de ce să se rușineze ; departe de așa ceva ; lor le făcea plăcere să vadă una ca asta, zău așa, fiindcă arăta ce inimă bună are omul. Și una dintre doamne aminti, ca pe un exemplu potrivit în momentul de față, că bărbatul ei în împrejurări asemănătoare o lua adesea razna de-a binelea de atîta grijă și că odată, cînd s-a născut micul ei Johnny, a trecut aproape o săptămînă pînă și-a venit în fire și că în tot timpul ăsta nu făcea altceva decît să strige : „E băiat, e băiat ?" într-un fel care rupea inima tuturor celor care-l auzeau.

În cele din urmă, Morleena (care uită cu totul că leșinase cînd văzu că nimeni n-o ia în seamă) vesti că s-a pregătit o odaie pentru nefericitul ei părinte, iar domnul Kenwigs, după ce-și înăbuși aproape cele patru fiice în îmbrățișarea lui strînsă, primi brațul doctorului într-o parte și sprijinul lui Nicholas în cealaltă și fu dus sus, într-un dormitor pus la dispoziție anume pentru acest prilej.

După ce-l văzu dormind tun și-l auzi sforăind în chipul cel mai mulțumitor, și după ce mai prezidă și asupra unei împărțiri a jucăriilor, care să mulțumească toate fetițele Kenwigs, Nicholas își luă rămas bun. Matroanele plecară și ele, una cîte una, în afară de vreo șapte-opt prietene deosebit de bune, care hotăriseră să rămînă toată noaptea ; încetul cu încetul luminile se stinseră în case ; ultimul buletin glăsuia că doamna Kenwigs e cît se poate de bine ; și întreaga familie fu lăsată să se odihnească.

CAPITOLUL V

Nicholas capătă mai multă trecere pe lîngă Frații Cheeryble și domnul Timothy Linkinwater. Frații dau un banchet cu un prilej anual. Întorcîndu-se acasă, Nicholas primește o destăinuire misterioasă și însemnată din gura doamnei Nickleby.

Piața unde se afla biroul fraților Cheeryble, măcar că s-ar fi putut să nu mulțumească întru totul așteptările și speranțele pe care ar fi putut să și le făurească un străin, auzind cum o ridică în slăvi Tim Linkinwater, era, totuși, un colț destul de ispititor, așezat în inima unui oraș atît de activ ca Londra. Colțul acesta ocupa un loc de frunte în amintirile înduioșate ale mai multor oameni cu greutate, statorniciți în împrejurimi, oameni ale căror aduceri aminte datau însă din vremuri mult mai apropiate și a căror dragoste pentru aceste locuri erau mult mai puțin pătimașă decît erau amintirile și dragostea înflăcăratului Tim.

Și să nu-și închipuie cumva acei londonezi, ai căror ochi s-au obișnuit cu gravitatea aristocratică din Grosvenor Square și Hanover Square, cu pustietatea simandicoasă și înghețată din Fitzroy Square sau aleile cu pietriș și băncile de grădină ale pieților Russell și Euston că dragostea lui Tim Linkinwater sau a celorlalți iubitori a acelor locuri fusese stîrnită sau păstrată vie datorită unor amintiri înviorătoare despre niște frunzișuri, fie ele cît de murdare sau iarbă, fie ea cît de rară și prizărită. City Square nu are nici un gard, ci doar un felinar în mijloc; n-are alte ierburi decît bălăriile care încolțesc în jurul temeliilor caselor. E un loc liniștit, puțin călcat, retras, favorabil melancoliei și contemplației, de ase-

menea și întîlnirilor la care trebuie să aștepți mult; și cel venit la întîlnire se plimbă măsurîndu-i toate marginile ore în șir, în sus și în jos, agale, stîrnind ecoul cu sunetul monoton al pașilor pe pietrele netede și tocite și numărînd mai întîi ferestrele și pe urmă pînă și cărămizile caselor înalte și tăcute care-l împrejmuiesc. Iarna, zăpada zăbovește aci mult după ce s-a topit pe străzile și drumurile umblate. Soarele verii arată oarecare respect acestui colț și, în timp ce-și azvîrle cu zgîrcenie razele vesele în piață, își păstrează dogoarea de foc și strălucirea pentru locuri mai gălăgioase și mai puțin impunătoare. E atîta liniște, încît aproape poți auzi tic-tacul propriului tău ceasornic, atunci cînd te oprești ca să te răcorești în aerul înviorător de aci. Se aude un zumzet îndepărtat — de trăsuri, nu de gîngănii, dar nici un alt sunet nu tulbură tăcerea pieței. Hamalul se sprijină leneș de stîlpul din colț, pătruns de o căldură plăcută, dar nu doborît de zăduf, deși soarele dogorește ca într-o zi de cuptor. Șorțul lui alb flutură ușor în aer, capul i se lasă încet-încet în piept, omul clipește lung cu amîndoi ochii deodată; nici el nu se simte în stare să se împotrivească înrîuririi adormitoare a locului și, încet-încet, ațipește. Dar iată că tresare treaz de-a binelea, se dă înapoi un pas sau doi și se holbează cu ochi măriți de uluire. O fi găsit ceva de lucru, sau a căzut un băiat care joacă arșice? Să fi zărit o stafie sau să fi auzit o flașnetă? Nu; e o priveliște mult mai neobișnuită: e un fluture în piață — un fluture adevărat, viu! Desprins din flori sau dulcețuri și fluturîndu-și aripile printre capetele de fier ale grilajelor prăfuite.

Dar dacă îndată ce ieșeai pe ușa întreprinderii Frații Cheeryble, nu găseai prea multe lucruri care să atragă luarea-aminte sau să împrăștie gîndurile unui tînăr funcționar, înăuntru erau destule care să-l intereseze și să-l înveselească. Aproape că nu era lucru sau ființă în casa aceea, care să nu poarte într-o măsură oarecare pecetea metodelor conștiincioase și a

punctualității domnului Timothy Linkinwater. Exact ca și ceasornicul din biroul de contabilitate, despre care spunea că arată timpul cel mai bine în toată Londra, în afară de ceasornicul unei biserici vechi, necunoscută și pitită undeva, prin apropiere (căci Tim socotea precizia legendară a ceasornicului de la Horse Guards drept o născocire pe placul invidioșilor locuitori din West End), bătrînul funcționar îndeplinea cele mai mărunte treburi ale zilei și potrivea cele mai mărunte lucruri din mica încăpere, într-o ordine neschimbată și precisă, ce n-ar fi putut fi întrecută, nici chiar dacă odăița ar fi fost o adevărată cutie de sticlă plină cu cele mai rare curiozități. Hîrtia, penele, cerneala, linia, ceara de sigilat, stampilele, cutia cu praf pentru uscat cerneala, cutia cu sfoară, cutia cu chibrituri, pălăria lui Tim, mănușile lui Tim împăturite cu grijă, cealaltă haină a lui Tim — care arăta întocmai ca Tim văzut din spate și atîrnat de perete — fiecare ocupa spațiul său obișnuit. Lăsînd la o parte ceasornicul, nu mai exista pe lume un instrument atît de precis și fără greș ca micul termometru atîrnat în dosul ușii. Nu exista o pasăre cu obiceiuri atît de ordonate și funcționărești în toată lumea ca mierloiul orb, care-și petrecea zilele visînd și moțăind în colivia mare și încăpătoare. Își pierduse glasul, de bătrînețe, cu ani înainte de-l cumpărase Tim. Și nu exista poveste mai plină de peripeții în toată colecția de anecdote din lume, ca cea pe care o spunea Tim tocmai în legătură cu achiziționarea acestei păsări; anume cum, făcîndu-i-se milă de foamea și suferința pe care le îndura, o cumpărase, cu gîndul de a pune capăt omenește unei vieți nefericite; cum hotărîse să aștepte trei zile ca să vadă dacă pasărea își vine în fire; cum, după ce trecuse jumătate din acest răgaz, pasărea își venise în fire; și cum de atunci și-a tot venit în fire, recîștigîndu-și pofta de mîncare și frumusețea pînă cînd, încet-încet, ajunse ceea ce — ceea ce vezi acum, dom'le! spunea Tim, privind mîndru spre colivie. Și

făcînd astfel, Tim scotea un ciripit melodios și striga: „Dick!" iar Dick, care, judecînd după semnele de viață pe care le dăduse pînă atunci, ar fi putut să fie o mierlă de lemn sau una împăiată și încă destul de prost, venea la marginea coliviei făcînd trei sărituri mici și vîrîndu-și ciocul printre gratii; își îndrepta capul orb spre bătrînul lui stăpîn — și, în clipa aceea, ar fi fost greu de spus care din doi era mai fericit, pasărea sau Tim Linkinwater.

Asta nu era totul. Fiecare lucru mai răsfrîngea ceva din duhul blînd al fraților. Lucrătorii și hamalii erau niște oameni atît de voinici și de veseli, încît îți creștea inima cînd te uitai la ei. Printre anunțurile cu plecarea vaselor și listele de vapoare — afișe care împodobeau pereții biroului de contabilitate — erau proiecte de aziluri, dări de seamă în legătură cu fapte filantropice și planuri de noi spitale. O carabină și două săbii atîrnau deasupra căminului, pentru a-i înspăimînta pe răufăcători; dar carabina era ruginită și stricată, iar săbiile rupte și fără tăiș. În altă parte, așezarea lor la vedere în această stare ar fi stîrnit zîmbetul; dar aici, se părea că pînă și armele de atac sufereau aceeași înrîurire atotstăpînitoare și deveneau simboluri ale îndurării și răbdării.

Gînduri ca acestea îl năpădiră cu putere pe Nicholas în dimineața cînd luă în stăpînire taburetul gol și privi în jur, simțindu-se mai ușor și mai la largul lui decît avusese prilejul să se simtă pînă atunci. Poate că ele îl încurajau și-l îndemnau la muncă, fiindcă, în cele două săptămîni ce urmară, toate orele lui libere, tîrziu noaptea și devreme dimineață, fără încetare dăruite aflării tainelor contabilității și altor socoteli negustorești. Acestora își închină el timpul cu atîta statornicie și stăruință încît, deși nu avea dinainte cunoștințe în această privință în afara cîtorva amintiri cețoase despre două sau trei adunări foarte lungi, trecute pe un caiet de aritmetică la școală și trimise acasă spre controlul părinților, alături de o lebădă neagră cu gust impo-

dobită chiar de mîna dascălului — se trezi la capătul a două săptămîni, în stare să-şi expună priceperea în faţa domnului Linkinwater şi să-i amintească de făgăduiala dată anume că el, Nicholas Nickleby, va avea acum voie să-l ajute în treburile mai grele.

Era o privelişte să-l vezi pe Tim Linkinwater scoţînd încet un catastif gros şi un chitanţier şi, după ce le răsucea în fel şi chip, ştergîndu-le cu duioşie cotoarele şi scoarţele de praf, deschizîndu-le ici şi colo şi aruncîndu-şi ochii, pe jumătate cu jale, pe jumătate cu mîndrie, pe slovele frumoase şi curate dinăuntru.

— Patruzeci şi patru de ani, în mai! spuse Tim. De atunci au fost multe registre noi. Patruzeci şi patru de ani!

Tim închise catastiful.

— Hai, hai! făcu Nicholas. Nu mai pot de nerăbdare să încep!

Tim Linkinwater clătină din cap cu un aer de blîndă dojană. Domnul Nickleby nu era destul de pătruns de adîncimea şi grozăvia hotărîrii sale. Dacă făcea vreo greşeală, sau vreo ştersătură?

Tinerii sînt aventuroşi. E nemaipomenit cum se pripesc uneori. Fără măcar să aibă prevederea de a se aşeza pe un taburet, ci stînd nepăsător în picioare, la pupitru, cu zîmbetul pe buze — zîmbet sadea, nu se poate să te înşeli — domnul Linkinwater a vorbit adesea despre asta după aceea — Nicholas şi-a muiat pana în călimara din faţa lui şi s-a năpustit asupra registrelor firmei Fraţii Cheeryble!

Tim Linkinwater păli, aplecă taburetul şi sprijinindu-l în picioarele dinspre Nicholas, privea peste umăr cu răsuflarea tăiată de spaimă. Fratele Charles şi fratele Ned intrară în birou împreună; dar Tim Linkinwater, fără să întoarcă ochii, le făcu nerăbdător semn cu mîna ca să-i prevină că trebuie păstrată tăcerea; iar el urmări mai departe penița din vîrful tocului, stîngaci, cu o căutătură încordată şi înfrigurată.

Fraţii priveau cu feţe zîmbitoare, dar Tim Linkinwater nici nu zîmbi, nici nu se mişcă vreme de cîteva minute. În cele din urmă, trase adînc aer în piept şi, rămînînd mai departe pe taburetul aplecat într-o parte, îşi aruncă ochii asupra fratelui Charles, arătă pe furiş cu pana spre Nicholas şi dădu din cap cu seriozitate şi hotărîre, ceea ce era limpede că însemna: „O să meargă".

Fratele Charles dădu şi el din cap şi schimbă o privire veselă cu fratele Ned; dar tocmai atunci, Nicholas se opri ca să treacă la altă pagină şi Tim Linkinwater, nemaiputînd să-şi stăpînească mulţumirea, coborî de pe taburet şi-i strînse cu încîntare mîna.

— A reuşit! spuse Tim, întorcînd ochii spre patronii lui şi dînd triumfător din cap. B-ul şi D-ul mare le face întocmai ca mine; pune punctele pe i mic şi bara pe t, de îndată ce scrie litera. Nu găseşti tînăr ca ăsta în toată Londra — spuse Tim, bătîndu-l pe Nicholas pe spate; unul nu găseşti! Mie să nu-mi spuneţi! Nu poate întregul City să zămislească unul pe măsură! Îl desfid!

Şi aruncînd astfel mănuşa în semn de provocare, Tim Linkinwater dădu o lovitură atît de zdravănă în pupitru cu pumnul strîns, încît mierloiul cel bătrîn făcu o tumbă căzînd de pe vergeluşa lui din pricina zguduirii şi, de atîta mirare, scoase un cîrîit slab şi răguşit.

— Bine zis, Tim, bine zis, Tim Linkinwater! strigă fratele Charles, aproape la fel de încîntat ca însuşi Tim şi bătînd uşor din palme, în timp ce vorbea. Ştiam eu că tînărul nostru prieten o să-şi dea multă osteneală şi eram sigur că va izbuti foarte repede. N-am zis eu aşa, frate Ned?

— Ai zis, frate dragă; sigur că ai zis şi zău c-ai avut dreptate — răspunse Ned. Deplină dreptate! Tim Linkinwater este emoţionat, dar pe bună dreptate, pe bună dreptate. Tim e om de ispravă, Tim Linkinwater, află, domnule, că eşti un om de ispravă.

— Iată un lucru plăcut la care să mă gîndesc! spuse Tim, fără să ia în seamă cuvintele adresate lui și ridicîndu-și ochelarii de pe catastif spre cei doi frați. Un lucru plăcut. Credeți că nu m-am gîndit adesea la ce o să se întîmple cu registrele astea, după ce eu n-o să mai fiu? Credeți că nu m-am gîndit adesea că treburile or să meargă ca vai de lume și alandala, după ce m-oi duce eu? Dar acum — spuse Tim, îndreptîndu-și degetul arătător spre Nicholas, — acum, după ce îl mai lămuresc eu un pic, o să fiu mulțumit. Treburile or să meargă, după ce-oi muri eu, așa cum au mers cît am trăit, chiar așa, și voi avea mulțumirea să știu că așa registre încă nu s-au văzut, nu s-au văzut! Nu, niciodată n-or să existe registre ca registrele firmei Frații Cheeryble!

După ce dădu astfel grai simțămintelor sale, domnul Linkinwater își îngădui să rîdă scurt, în chip de sfidare față de orașele Londra și Westminster și apoi, întorcîndu-se la pupitrul său, trecu liniștit șaptezeci și șase, rezultatul adunării din ultima coloană și își văzu mai departe de lucru.

— Tim Linkinwater — spuse fratele Charles — dă-mi mîna, domnule! Azi e ziua dumitale de naștere. Cum îndrăznești să vorbești despre altceva, înainte de a-ți fi urat noi la mulți ani? Tim Linkinwater! Dumnezeu să te binecuvînteze, Tim! Dumnezeu să te binecuvînteze!

— Frate dragă — spuse celălalt, apucînd mîna lui Tim rămasă liberă — Tim Linkinwater arată cu zece ani mai tînăr decît la ultima aniversare.

— Frate Ned, măi băiete — răspunse celălalt bătrîn — eu cred că Tim s-a născut în vîrstă de o sută cincizeci de ani și, treptat-treptat, coboară spre douăzeci și cinci; fiindcă, de fiecare aniversare e mai tînăr decît în anul dinainte.

— Chiar așa, frate Charles, chiar așa — răspunse fratele Ned. Nici nu încape îndoială.

— Amintește-ți, Tim — spuse fratele Charles — că astăzi luăm masa la cinci și jumătate în loc de

două ; în ziua acestei aniversări, renunțăm totdeauna la obiceiul nostru, după cum prea bine știi, Tim Linkinwater. Domnule Nickleby, dragă domnule, te rog să vii și dumneata. Tim Linkinwater, te rog să-mi dai cutia dumitale de prizat tabac, în semn de amintire de la un pehlivan iubitor și credincios, pentru fratele Charles și pentru mine și să primești asta, în schimb, ca mică dovadă a respectului și stimei noastre, dar să n-o deschizi înainte de te duci la culcare și o vorbă să nu mai sufli despre treaba asta, că altfel îți omor mierloiul. De șase ani ar fi trebuit să aibă o colivie de aur. Și el și stăpînu-său ar fi fost o leacă mai fericiți. Și acum, frate Ned, dragul meu, sînt gata. La cinci și jumătate, nu uita, domnule Nicholas ! Tim Linkinwater, ai grijă, domnule, să vină și domnul Nickleby la cinci și jumătate. Haide acum, frate Ned !

Și tot flecărind așa, după obiceiul lor, ca să împiedice orice mulțumiri sau dovezi de recunoștință din partea cealaltă, gemenii plecară la braț săltînd, după ce îl înzestraseră pe Tim Linkinwater cu o cutie scumpă de prizat tabac, făcută din aur, și puseseră înăuntru o bancnotă, care valora mai mult decît de zece ori cutia.

La cinci și un sfert, pe ceas, sosi, după obiceiul anual statornicit, sora lui Tim Linkinwater ; și s-a iscat mare frămîntare din pricina pălăriei surorii lui Tim Linkinwater, care pălărie fusese trimisă printr-un băiat, de la casa unde locuia cu pensiune sora lui Tim Linkinwater și încă nu sosise, deși fusese împachetată într-o cutie de pălării, iar cutia într-o basma, iar basmaua fusese legată de brațul băiatului ; și deși locul livrării fusese scris cum se cuvine, în toată lungimea lui, pe spatele unei vechi scrisori, iar băiatul fusese îndemnat, sub amenințarea unor groaznice pedepse, ce nici nu se pot prevedea în toată grozăvia lor, să predea obiectul cît se poate de repede și să nu zăbovească pe drum. Sora lui Tim Linkinwater se văieta ; menajera o mîngîia ; și amîndouă

scoteau fără încetare capul pe fereastra celui de-al doilea etaj ca să vadă dacă „vine" băiatul, ceea ce ar fi însemnat că a și venit, ținînd seama că pînă la colț nu erau nici măcar cinci coți depărtare; dar deodată și cînd se așteptau mai puțin, solul cu cutia de pălării, pe care o purta cu grijă deosebită, se arătă tocmai din partea opusă, pufăind și gîfîind fără suflare și îmbujorat de atîta antrenament; și era firesc să fie așa, căci mai întîi luase aer agățat în spatele unei trăsuri de piață care mergea spre Camberwell, după aceea se luase după doi cai și pe urmă însoțise niște oameni pe picioroange pînă la ușa lor. Oricum, pălăria era nevătămată — ceea ce era o mîngîiere — și pe băiat n-avea rost să-l mai certi — ceea ce era altă mîngîiere; așa încît băiatul porni înapoi vesel, iar sora lui Tim Linkinwater se arătă societății de jos, exact cinci minute după ce ceasornicul lui Tim Linkinwater, care nu greșea niciodată, sunase de jumătate.

Societatea era alcătuită din frații Cheeryble, Tim Linkinwater, un prieten al lui Tim, roșu la față și cu părul alb (funcționar de bancă pensionat) și Nicholas, care fu prezentat surorii lui Tim Linkinwater cu gravitate și cu tot dichisul. Și acum, că erau în păr, fratele Ned sună să se pregătească masa și, curînd după aceea, cînd se vesti că masa e gata, o conduse pe sora lui Tim în odaia alăturată, unde totul era pregătit sărbătorește. După aceea, fratele Ned se așeză în capul mesei, iar fratele Charles în partea cealaltă; sora lui Tim Linkinwater stătea la stînga lui Ned, iar Tim Linkinwater în persoană, la dreapta; și un valet bătrîn, cu fața stacojie și foarte scurt în picioare, își luă locul în spatele fotoliului lui Ned și, fluturîndu-și mîna în chip de pregătire înainte de a ridica cu un gest elegant capacele, încremeni în poziția de drepți.

— Pentru acestea și toate celelalte daruri, frate Charles — începu Ned.

— Doamne, fă-ne recunoscători, frate Ned — spuse Charles.

După care valetul stacojiu la față smulse capacul castronului cu supă și intră deodată într-o stare de agitație vijelioasă.

S-a vorbit mult, fără teamă că discuția va lîncezi, căci voioșia celor doi minunați bătrîni îi îndemna pe toți la vorbă : iar sora lui Tim Linkinwater se porni, îndată după primul pahar de șampanie, pe o dare de seamă lungă și amănunțită despre copilăria lui Tim Linkinwater, avînd grijă să lămurească, din capul locului, că ea era mult mai tînără decît Tim și luase cunoștință de aceste fapte numai fiindcă fuseseră păstrate și transmise mai departe în familie.

După ce se sfîrși cu istoria asta, fratele Ned povesti cum, cu exact treizeci și cinci de ani în urmă, Tim Linkinwater fusese bănuit a fi primit o scrisoare de dragoste și cum fusese adusă la birou știrea nelămurită că ar fi fost văzut plimbîndu-se pe Cheapside în tovărășia unei fete bătrîne deosebit de frumoase. Povestea fu primită cu hohote de rîs, iar Tim Linkinwater fiind învinuit că a roșit și somat să se explice, tăgădui adevărul acuzației și mai spuse că și de ar fi fost adevărată, tot nu vedea nici un rău în asta ; această din urmă părere îl făcu pe funcționarul de bancă pensionat să rîdă strașnic și să spună că e cel mai grozav lucru pe care-l auzise în viața lui și că o să mai spună Tim multe lucruri pînă să nimerească ceva mai grozav ca *asta.*

Mai avu loc și altă mică ceremonie, legată de această zi, care îl mișcă tare pe Nicholas atît prin ea însăși, cît și prin felul cum fu îndeplinită. După ce se strînse fața de masă iar carafele făcură primul ocol, se lăsă o tăcere adîncă, iar pe fețele vesele ale fraților apăru o expresie, nu chiar de tristețe desăvîrșită, dar de cugetare liniștită, foarte neobișnuită la o masă sărbătorească. Și în timp ce Nicholas, izbit de această schimbare neașteptată, se întrebă ce o fi însemnînd, cei doi frați se ridicară împreună, iar cel din capul

mesei se aplecă înainte către celălalt, vorbind cu glas scăzut, ca și cum numai lui i s-ar fi adresat și spuse :

— Frate Charles, dragul meu, se mai leagă o amintire de această zi, care nu trebuie uitată niciodată și nu poate fi uitată vreodată de tine și de mine. Ziua aceasta, care a adus pe lume un om atît de credincios și desăvîrșit, a răpit pe cea mai blîndă și bună dintre mame, cea mai bună pentru noi doi. Aș fi dorit să-i fi fost dat să ne vadă propășind, să împărtășească bunăstarea noastră și să fi avut fericirea de a ști cît de mult o iubim în mijlocul bunăstării, așa cum o iubeam cînd eram doi băieți săraci ; dar n-a fost scris să fie așa. Dragul meu frate, în amintirea mamei noastre !

„Doamne ! își spuse Nicholas ; cînd te gîndești că sînt zeci de oameni de teapa lor, care-i știu cum sînt și mai știu mii de alte lucruri pe deasupra despre ei, și care nu i-ar pofti pe bătrînii aceștia la masă, fiindcă mănîncă cu cuțitul și n-au fost niciodată la școală !"

Dar nu era timp de cugetări morale, fiindcă voia bună și vioiciunea reveniră, iar carafa cu porto fiind pe sfîrșit, fratele Ned trase de șnurul soneriei, la care valetul cel stacojiu răspunse imediat.

— David — spuse fratele Ned.

— Da, conașule — răspunse valetul.

— O sticlă de dublu diamant, David, ca să bem în sănătatea domnului Linkinwater.

Cît ai clipi din ochi, cu o mișcare dibace care stîrni admirația oaspeților și o stîrnea în fiecare an, valetul stacojiu luîndu-și mîna stîngă de la spate scoase la vedere o sticlă cu tirbușonul gata înfipt, o destupă cu o smucitură și puse sticla și dopul în fața stăpînului său, cu demnitatea omului ce-și cunoaște dibăcia.

— Ha ! făcu fratele Ned, cercetînd mai întîi dopul și umplîndu-și după aceea paharul, în timp ce bătrînul valet îl urmărea cu plăcere și bunăvoință, ca și cum toate lucrurile ar fi fost proprietatea lui, dar,

totuși, oaspeții erau bineveniți să se folosească de ele după placul inimii; pare bun, David.

— Trebuie să fie bun, conașule — răspunse David. Nu-i treabă ușoară să găsești un pahar cu vin ca dublu diamantul nostru și domnul Linkinwater știe asta. Vinul ăsta a fost dus în beci, cînd a venit mai întîi domnul Linkinwater la noi, da, domnilor.

— Nu-i așa, David, nu-i așa — se amestecă fratele Charles.

— Am trecut data în registrul de pivniță, cu mîinile *mele,* conașule, nu vă fie cu supărare — spuse David cu tonul omului care are încredere în tăria faptelor. Numai de douăzeci de ani era domnul Linkinwater, conașule, cînd am pus dublu diamantul în butoiaș.

— David are dreptate, perfectă dreptate, frate Charles — spuse Ned; oamenii sînt aici, David?

— Afară, la ușă, conașule — răspunse valetul.

— Adu-i înăuntru, David, adu-i înăuntru!

Cînd auzi porunca, bătrînul valet așeză în fața stăpînului său o tăviță cu pahare curate și, deschizînd ușa, făcu loc hamalilor și lucrătorilor veseli, pe care Nicholas îi văzuse jos. Erau patru cu toții. După ce aceștia intrară înclinîndu-se și zîmbind silit și roșind, urmară, în chip de ariergardă, menajera, bucătăreasa și jupîneasa.

— Șapte — spuse fratele Ned, umplînd un număr corespunzător de pahare cu dublu diamant — și cu David, opt. Așa! Acum vă rog să beți cu toții în sănătatea celui mai bun prieten al vostru, domnul Timothy Linkinwater, și să-i urați sănătate și viață lungă și la mulți ani, spre bucuria lui și cea a bătrînilor voștri patroni, care văd în el o comoară neprețuită. Tim Linkinwater, în sănătatea dumitale, domnule! Naiba să te ia, Tim Linkinwater, dumnezeu să te binecuvînteze, domnule!

Cu aceste ciudate cuvinte contradictorii, fratele Ned îl bătu pe Tim Linkinwater pe spate, ceea ce-l făcu

să arate, timp de o clipă, la fel de stacojiu ca valetul; apoi goli conținutul paharului cît ai clipi din ochi.

De-abia apucaseră să bea, cu toată cinstea, în sănătatea lui Tim Linkinwater, cînd cel mai voinic și mai vesel dintre slujbași își făcu loc cu coatele, depășindu-și un pic tovarășii și, arătînd tuturor o față foarte încinsă și îmbujorată, își trase o șuviță de păr cărunt în mijlocul frunții, în semn de salut adresat oaspeților, și apoi grăi precum urmează, în timp ce-și freca foarte tare palmele într-o batistă albastră de bumbac:

— Avem îngăduința să vorbim slobod o dată pe an, dom'lor, și dacă nu vă e cu supărare, o să vorbim acum; fiindcă e timpul cel mai potrivit și nu e bine să dai cioara din mînă pe vrabia din par, după cum se știe, dacă nu cumva e altminteri și, la urma urmelor, e totuna. (Pauză — valetul nu pare convins.) Ceea ce vrem să spunem este că încă nu s-au văzut (privind spre valet) atît de (privind spre bucătăreasă) nobili, de minunați (privind peste tot și nevăzînd pe nimeni) de slobozi, de mărinimoși stăpîni, ca cei care ne ospătează astăzi atît de frumos. Și cu asta le mulțumim pentru toată bunătatea lor, care le cuprinde pe toate și le urăm să trăiască mulți ani și să-nchidă ochii fericiți!

După ce cuvîntarea de mai sus se sfîrși — și ar fi putut să fie mult mai distinsă, dar mai puțin potrivită cu prilejul — tot grupul salariaților, sub conducerea valetului stacojiu, strigă de trei ori ura cu glas scăzut; lucru care, spre marea indignare a acestui domn, se petrecu în dezordine, fiindcă femeile nu încetau să strige de nenumărate ori ura, numai ele singure, cu glas ascuțit, neținînd seama de nici o măsură. Cu aceasta, oamenii se retraseră; curînd după aceea se retrase și sora lui Tim Linkinwater; și, la timpul potrivit, se ridicară și ceilalți de la masă, ca să bea ceai, cafea și să joace cărți.

La zece jumătate — o oră tîrzie pentru piața aceea, apăru o tăviță cu sandvișuri și o cană de vin cu scor-

țișoară, care vin cu scorțișoară venind după dublu diamant și alte emoții, îl făcu pe Tim Linkinwater să-l ia pe Nicholas deoparte și să-i dea în taină a înțelege că povestea cu fata bătrînă, neobișnuit de frumoasă, era cu totul adevărată și că într-adevăr fata era atît de atrăgătoare cum fusese descrisă — ba chiar mai mult — dar că era așa grăbită să se căpătuiască încît, în timp ce Tim îi făcea curte și se gîndea să se căpătuiască și el, s-a măritat cu altul.

— La urma urmelor, trebuie să recunosc că vina a fost a mea — spuse Tim. Am să-ți arăt într-una din zilele astea o poză din gazetă, pe care o am sus. M-a costat cinci șilingi și douăzeci. Am cumpărat-o, curînd după ce ne-am răcit. Să nu spui la nimeni, dar e cea mai nemaipomenită asemănare întîmplătoare văzută vreodată, portretul ei în lege, domnule!

Se făcuseră orele unsprezece ; și cum sora lui Tim Linkinwater spunea că de un ceas ar fi trebuit să fie acasă, fu adusă o trăsură în care fu urcată foarte simandicos de către fratele Ned, în timp ce fratele Charles dădea toate lămuririle vizitiului și, în afară de faptul că-i plăti acestuia un șiling peste preț, ca să aibă cea mai mare grijă de doamna, aproape că-l făcu să se înece dîndu-i un pahar cu o băutură spirtoasă neobișnuit de tare și pe urmă aproape că-l lăsă fără suflare, ostenindu-se din răsputeri să-l facă să-și regăsească suflul.

În cele din urmă, trăsura porni huruind și, fiindcă sora lui Tim Linkinwater își vedea acum liniștită de drumul spre casă, Nicholas și prietenul lui Tim Linkinwater își luară împreună rămas bun, lăsîndu-l pe bătrînul Tim și pe vrednicii frați să se odihnească.

Fiindcă Nicholas trebui să străbată o distanță bună, era mult peste miezul nopții cînd ajunse acasă, unde o găsi pe mama lui și pe Smike treji și așteptîndu-l. Trecuse de mult ceasul lor obișnuit de culcare, dar ei îl așteptaseră să vină ; timpul însă nu le trecuse greu, pentru că doamna Nickleby îl întreținuse pe Smike cu o dare de seamă genealogică despre familia ei din

partea mamei, dare de seamă ce cuprindea portretele principalilor membri, iar Smike stătea și se întreba despre ce o fi vorba și dacă doamna Nickleby le învățase pe toate dintr-o carte sau le scornea din cap, așa încît petrecură o seară foarte plăcută.

Nicholas nu se putu duce la culcare fără să stăruie îndelung asupra însușirilor minunate și asupra mărinimiei fraților Cheeryble și fără să istorisească succesul cu care fuseseră încununate ostenelile lui din ziua aceea. Dar nici o duzină de cuvinte n-ajunsese să rostească și doamna Nickleby îl înștiință, clipind șiret și dînd din cap, că domnul Smike trebuie să fie cu siguranță mort de oboseală și că ea trebuie să stăruie neapărat ca el să nu mai vegheze nici o clipă.

— E o făptură cum nu se poate mai supusă, zău așa — spuse doamna Nickleby, după ce Smike le urase noapte bună și părăsise încăperea. Știu c-ai să mă ierți, Nicholas, dragul meu, dar nu-mi place să fac asta cînd e și un al treilea de față ; chiar că n-ar fi cuviincios în fața unui tînăr, deși, crede-mă, la urma urmelor nu știu ce rău ar fi în asta, în afară că, desigur, nu e un lucru potrivit, măcar că unii spun că e cum nu se poate mai potrivit și zău nu știu de ce n-ar fi, cînd e bine scrobită și marginile sînt mărunt plisate ; și firește că atîrnă foarte mult de asta.

Cu aceste cuvinte de introducere, doamna Nickleby își scoase scufia de noapte dintre paginile unei cărți groase de rugăciuni, unde stătuse împăturită mărunt și se apucă să și-o lege, turuind tot timpul în neștire în felul ei dezlînat.

— N-au decît să zică oamenii ce vor — spuse doamna Nickleby — dar găsești mare mîngîiere într-o scufă de noapte, lucru pe care sînt sigură că l-ai recunoaște, Nicholas, dragul meu, dacă a ta ar avea șireturi și ai purta-o ca un creștin, în loc să ți-o cocoți pe creștet, ca un băiat de la azil. Nu trebuie să socotești că e nebărbătesc și de rîs să fii pedant în ceea ce privește scufa de noapte, fiindcă l-am auzit adesea pe sărmanul tău tată și pe reverendul, cum l-o fi che-

mînd, care citea rugăciuni în biserica aia veche cu clopotnița aia mică și ciudată, a cărei morișcă a fost luată de vînt într-o noapte, o săptămînă înainte de te-ai născut tu, i-am auzit adesea zicînd că tinerii din colegii sînt tare grijulii în privința scufelor de noapte și că scufele de noapte din Oxford sînt vestite pentru trăinicia și buna lor calitate ; într-atît încît tinerii nici nu visează să se ducă la culcare fără ele și cred că e lucru recunoscut că *ei* știu ce e bine și nu se răsfață.

Nicholas rîse și, lăsînd în plata domnului această prelungită poliloghie, se întoarse la atmosfera plăcută a micii petreceri. Și cum pe dată doamna Nickleby începu să fie curioasă și puse multe întrebări în legătură cu ceea ce mîncaseră și cu felul cum erau așezate bucatele pe masă, și dorind să știe dacă erau prea fripte sau crude și cine era acolo și ce au spus domnii Cheeryble și ce a spus Nicholas și ce au spus domnii Cheeryble cînd el a zis așa, Nicholas descrise în amănunțime petrecerea, ca și întîmplările dimineții.

— Măcar că e tîrziu — spuse Nicholas — aproape că sînt destul de egoist ca să doresc s-o văd pe Kate trează ; să audă și ea toate astea. Nu mai puteam de nerăbdare în tot drumul spre casă, să-i povestesc.

— Păi, Kate — spuse doamna Nickleby, punîndu-și picioarele pe grătarul căminului și trăgîndu-și scaunul mai aproape, de parcă s-ar fi pregătit pentru o lungă pălăvrăgeală — Kate e în pat de să tot fie cîteva ceasuri, și-mi pare foarte bine, Nicholas, dragul meu, că am convins-o să nu vegheze, fiindcă doream foarte mult să găsesc prilejul de a-ți spune cîteva cuvinte. E un lucru minunat și o mîngîiere să ai un băiat mare, căruia să-i poți încredința totul și cu care să te sfătuiești ; adevărul e că nici nu știu la ce-ar mai folosi să ai băieți, dacă nu poți avea încredere în ei.

Nicholas se opri în mijlocul unui căscat somnoros și, în timp ce maică-sa se porni să vorbească, o privea cu luare-aminte.

— Era o doamnă, vecină cu noi — spuse doamna Nickleby, tot vorbind de băieți; mi-am adus aminte de ea... o doamnă vecină cu noi, cînd locuiam lîngă Dawlish, cred că o chema Rogers; sînt sigură că da, dacă nu cumva o chema Murphy și asta-i singura mea îndoială.

— Despre ea vrei să-mi vorbești, mamă? întrebă liniștit Nicholas.

— Ei, asta-i, despre *ea*! strigă doamna Nickleby. Doamne, Nicholas, dragul meu, ce caraghios poți tu să fii! Dar așa era și cu bietul tatăl tău, chiar așa, o lua razna mereu și nu era în stare să-și fixeze gîndurile asupra unui subiect nici două minute în șir. Parcă-l văd și acum — spuse doamna Nickleby, ștergîndu-și ochii — cum se uita la mine în timp ce-i vorbeam despre afaceri, ca și cum în capul lui s-ar fi învălmășit toate gîndurile. Orice om ar fi dat atunci pe neașteptate peste noi, și-ar fi închipuit că eu îl zăpăcesc și-l încurc, în loc să vadă că îi limpezeam toate lucrurile; pe legea mea că așa ar fi crezut.

— Îmi pare foarte rău, mamă, că am moștenit această pricepere nefericită și atît de înceată — spuse binevoitor Nicholas — dar o să-mi dau toată osteneala să te înțeleg, dacă mergi drept înainte.

— Sărmanul tău tată! spuse dusă pe gînduri doamna Nickleby. N-a știut, pînă cînd n-a fost prea tîrziu, ce aș fi vrut eu să facă el!

Fără îndoială, așa se petrecuseră lucrurile, fiindcă nici cînd a murit, răposatul domn Nickleby nu a ajuns să afle. Dar nici doamna Nickleby, ceea ce, într-o anumită măsură, lămurește împrejurarea.

— Oricum — spuse doamna Nickleby, uscîndu-și lacrimile — asta n-are nici o legătură, chiar nici una, cu domnul de alături.

— Bănuiesc că domnul de alături n-are nici el vreo legătură cu noi — răspunse Nicholas.

— Nu încape îndoială — spuse doamna Nickleby — că este un gentlemen, are purtări de gentleman și înfățișarea unui gentleman, măcar că poartă nădragi

și ciorapi cenușii de lînă groasă. Poate c-o fi trăsnit sau poate c-o fi mîndru de picioarele lui. Nu văd de ce n-ar fi. Și prințul regent era mîndru de picioarele lui și la fel și Daniel Lambert, care era și gras pe deasupra; era și el mîndru de picioarele lui. Tot așa și domnișoara Biffin; nu, ea nu — adăugă doamna Nickleby, îndreptîndu-se — cred că la ea era vorba de degetele de la picioare, dar principiul rămîne același.

Nicholas urmărea, buimac de-a binelea, această nouă temă. Dar pare-se că doamna Nickleby la asta se și așteptase.

— S-ar putea să fii tare mirat, Nicholas, dragul meu — spuse ea. În orice caz, eu am fost mirată. A căzut peste mine ca un fulger de foc și aproape că mi-a înghețat sîngele în vine. Fundul grădinii e lipit de fundul grădinii noastre și firește, l-am văzut de mai multe ori în umbrar printre fasolele roșii sau lucrînd în seră. Mă gîndeam eu că prea se holbează, dar n-am dat atenție, fiindcă doar eram proaspăt veniți și omul o fi fost curios să vadă cum arătăm. Dar cînd a început să arunce cu castraveți la noi în curte, peste zid...

— Să arunce cu castraveți peste zid?! repetă, uimit, Nicholas.

— Da, Nicholas, dragul meu — răspunse doamna Nickleby, cu glas foarte serios; cu castraveți peste zid. Și de asemenea și cu dovlecei...

— I-auzi ce obrăznicie! spuse Nicholas, aprinzîndu-se numaidecît. Dar ce înseamnă asta?

— Nu cred de loc că înseamnă obrăznicie — răspunse doamna Nickleby.

— Cum! spuse Nicholas. Zvîrle cu castraveți și cu dovlecei în capetele oamenilor care se plimbă în grădina lor și asta nu înseamnă obrăznicie! Păi, mamă...

Nicholas se opri brusc, fiindcă deslușì sub marginile scufei de noapte a doamnei Nickleby o expresie

de triumf calm, amestecat cu o modestă stinghereală, care-i atraseră deodată luarea-aminte.

— Trebuie să fie un om tare slab de înger, prost și nechibzuit — spuse doamna Nickleby; desigur, cel puțin așa cred că l-ar socoti unii; bineînțeles, de la mine nu poți să aștepți să-mi dau părerea în chestiunea asta, mai ales după ce l-am apărat mereu pe sărmanul tău tată, cînd alții îl învinuiau că-mi face propuneri de căsătorie; firește, nici nu încape îndoială că omul a ales o cale foarte ciudată pentru a-mi arăta ce simte, totuși, în același timp, atențiile lui sînt... adică atît cît se poate și într-o oarecare măsură... ceva foarte măgulitor. Și, măcar că nici nu visez să mă mărit din nou, cît timp n-o văd pe draga de Kate la casa ei...

— Sînt sigur, mamă, că gîndul ăsta nu ți-a trecut prin minte nici măcar o clipă — spuse Nicholas.

— Doamne dumnezeule, Nicholas, dragul meu — răspunse mama lui cu glas înțepat — păi eu ce voiam să spun, dacă m-ai fi lăsat să vorbesc? Firește, nici prin gînd nu mi-a trecut și sînt surprinsă și uimită că mă crezi în stare de una ca asta. Eu doar mă întreb care e cea mai bună cale ca să resping aceste propuneri în chip politicos și delicat, fără să jignesc omul prea tare sau să-l aduc la desperare, sau mai știu eu ce. Doamne păzește! strigă doamna Nickleby, cu un ușor zîmbet silit — te pomenești că face ceva necugetat! Cum aș mai putea fi din nou fericită, Nicholas?

Cu toată supărarea și îngrijorarea lui, Nicholas nu-și putu stăpîni zîmbetul, cînd o întrebă:

— Și crezi, mamă, că cea mai crudă respingere ar putea avea o astfel de urmare?

— Pe cuvîntul meu, dragule, că nu știu — răspunse doamna Nickleby. Zău că nu știu. Sînt sigură că în ziarul de ieri era vorba de un astfel de caz scos din jurnalele franțuzești, în legătură cu un cizmar ambulant, care era gelos pe o fetișcană dintr-un sat vecin, fiindcă fata nu voia să se închidă împreună cu el într-o

mansardă fără aer și să se omoare cu mangal ; și omul s-a ascuns într-o pădurice, cu un cuțit foarte ascuțit și, cînd a trecut ea pe acolo cu niște prietene, s-a repezit în calea ei și s-a omorît mai întîi pe el, pe urmă toate prietenele ei și pe urmă pe ea... ba nu, mai întîi a omorît toate prietenele, pe urmă pe ea și pe urmă pe *el,* că te apucă groaza cînd te gîndești. Ori că-i una, ori că-i alta, dar nu știu cum se face — adăugă doamna Nickleby, după o pauză de o clipă — că mereu se găsesc cizmari ambulanți care fac lucruri din astea în Franța, după cum scrie în ziare. Nu știu de unde se trage, poate o fi pielea de vină, așa-mi închipui.

— Dar omul ăsta, care nu-i cizmar, ce a făcut, mamă, ce ți-a zis ? întrebă Nicholas, chinuit de frămîntări, dar părînd aproape tot atît de resemnat și de răbdător ca și doamna Nickleby. Știi că nu există nici un grai al legumelor, care să-ți îngăduie să prefaci un castravete într-o declarație de dragoste în lege.

— Dragul meu — răspunse doamna Nickleby, cu o mișcare nerăbdătoare a capului și cu ochii la cenușa de pe grătar — a făcut și a spus tot felul de lucruri.

— Nu cumva te înșeli dumneata ? întrebă Nicholas.

— Să mă înșel ! Doamne, Nicholas, dragul meu, îți închipui că eu nu știu cînd un om are gînduri serioase ?

— Bine, bine ! murmură Nicholas.

— De fiecare dată cînd mă duc la fereastră — spuse doamna Nickleby — îmi face bezele cu o mînă și pe cealaltă o pune la inimă, sigur că-i o prostie din partea lui și-mi închipui c-ai să zici că nici nu șade bine, dar o face cu mult respect, foarte mult respect, într-adevăr, și cu foarte, foarte multă duioșie. Pînă acum nu merită decît încredere ; nici nu încape îndoială. Pe urmă, unde pui darurile care cad peste gard cu grămada în fiecare zi, și zău că sînt daruri foarte frumoase ; unul din castraveți l-am mîncat deunăzi și restul mă gîndesc să-i pun la murat pentru

iarnă. Și aseară — adăugă doamna Nickleby, și mai stînjenită — m-a strigat încet din cealaltă parte a zidului, în timp ce eu mă plimbam prin grădină, și mi-a propus căsătoria și să fugim împreună. Avea un glas limpede ca un clopoțel sau un cristal dintre cele care scot sunete muzicale, chiar foarte muzicale, dar firește că n-am dat ascultare. Acum întrebarea este, Nicholas, dragul meu, ce am eu de făcut?

— Kate știe de asta? întrebă Nicholas.

— Nu i-am suflat pînă acum nici o vorbă — răspunse mama lui.

— Atunci, pentru numele lui dumnezeu — spuse Nicholas, ridicîndu-se de pe scaun — să nici nu-i spui, fiindcă s-ar simți foarte nefericită. Cît despre ce ai dumneata de făcut, mamă dragă, fă ce te îndeamnă bunul simț și sentimentele și respectul pentru amintirea tatii. Există mii de feluri în care poți să-ți arăți neplăcerea față de atențiile astea nefirești de bătrîn ramolit. Dacă le respingi cu hotărîrea cu care trebuie respinse și ele totuși continuă spre neplăcerea dumitale, atunci știu eu cum să le pun capăt grabnic. Dar eu nu m-aș amesteca într-o treabă atît de caraghioasă și nu i-aș da atenție, pînă cînd nu ți-ai făcut dumneata singură dreptate. Orice femeie poate face asta și, mai ales, una de vîrsta și situația dumitale, în împrejurări care nici nu merită să le iei în seamă. Nu vreau să te rușinez, prefăcîndu-mă că le iau la inimă sau să le privesc, măcar timp de o clipă, ca pe ceva serios. Idiot bătrîn și caraghios!

Zicînd așa, Nicholas își sărută mama și-i dori noapte bună, după care se retraseră amîndoi în odăile lor.

Ca să fim drepți cu doamna Nickleby, dragostea de copii ar fi împiedicat-o să se gîndească serios la o a doua căsătorie, chiar dac-ar fi fost în stare să-și zăgăzuiască într-atît amintirile despre răposatul ei soț, încît să se simtă puternic îndemnată s-o facă. Dar, deși nu era urmă de ticăloșie și prea puțin egoism în inima doamnei Nickleby, femeia era slabă de înger și

plină de deșertăciune; și era atît de măgulitor să fii cerută (și încă zadarnic) în căsătorie la vîrsta asta, încît ea nu putu respinge patima necunoscutului domn chiar atît de repede și ușor, cum socotea Nicholas că s-ar fi cuvenit.

„Cît despre faptul că ar fi o pornire nefirească și caraghioasă de bătrîn ramolit — gîndi doamna Nickleby — eu nu găsesc de loc. Firește că, în ceea ce-l privește, este fără speranță, dar de ce ar fi un idiot bătrîn și caraghios, mărturisesc că nu văd. Doar n-are de unde să știe că e fără speranță. Bietul om! *Eu* cred că e vrednic de milă!"

După aceste cugetări, doamna Nickleby se privi în oglinjoara de pe masa de toaletă și, îndepărtîndu-se cîțiva pași, încercă să-și amintească cine-i tot spunea ei că atunci cînd Nicholas va împlini douăzeci și unu de ani, va părea mai degrabă fratele decît fiul ei. Nefiind în stare să-și amintească al cui era acest glas autorizat, stinse lumînarea și ridică storul ca să intre lumina dimineții, căci între timp se crăpase de ziuă.

— Nu prea e lumina bună ca să deslușești lucrurile — murmură doamna Nickleby, uitîndu-se în grădină — și ochii mei nu-s prea buni, din copilărie sînt mioapă. Dar, pe legea mea, cred că un dovlecel mare s-a oprit în cioburile de sticlă de pe zid.

Cuprinde unele amănunte în legătură cu o vizită de condoleanțe, amănunte ce s-ar putea dovedi însemnate mai încolo. Smike întîlnește pe neașteptate un foarte vechi prieten, care-l invită la el acasă și nici nu vrea să audă de un refuz.

Cu totul neștiutoare cît privește demonstrațiile îndrăgostitului vecin sau urmările lor asupra inimii simțitoare a mamei, Kate Nickleby începuse să cunoască bucuriile unui sentiment statornic de senină fericire, de care, chiar și în momente de mulțumire ocazională și trecătoare, fusese atîta vreme străină. Trăind sub același acoperiș cu fratele ei iubit, de care fusese atît de brusc și hain despărțită, cu mintea liniștită și eliberată de orice obsesie ce ar fi făcut-o să roșească sau i-ar fi strîns inima, părea o ființă renăscută. Își recăpătase voioșia de odinioară, pășea din nou mlădios și sprinten, bujorii care-i părăsiseră obrajii reveniseră, așa încît Kate Nickleby era mai frumoasă ca oricînd.

Aceasta fu concluzia spre care o duseseră pe domnișoara La Creevy cugetările și observațiile ei, după ce căsuța, după cum spunea ea cu patos, fusese pusă la punct de la coșul căminului pînă la grătarul din fața ușii de intrare, și femeiușca cea muncitoare avu, în sfîrșit, o clipă de răgaz ca să se gîndească la locatari.

— Și zău că n-am mai avut o clipă de răgaz de cînd am venit întîia dată aici — spuse domnișoara La Creevy — fiindcă nu m-am gîndit tot timpul decît la ciocane, cuie, șurubelnițe și burghiuri, dimineața, la prînz și seara.

— Cred că nici un gînd nu-ți închini dumitale — îi răspunse Kate zîmbind.

— Pe cuvîntul meu, dragă, că dac-aș face-o, aș fi o gîscă, ținînd seama că sînt atîtea lucruri plăcute la care te poți gîndi — spuse domnișoara La Creevy. Dar fiindcă veni vorba, află că m-am gîndit la cineva. Știi că am băgat de seamă o mare schimbare la cineva din familia voastră, o schimbare nemaipomenită ?

— La cine ? întrebă Kate, cu îngrijorare. Nu la...

— Nu la fratele dumitale, draga mea — răspunse domnișoara La Creevy, luîndu-i-o înainte, — fiindcă el e mereu aceeași făptură drăgăstoasă, de treabă, isteață, cu un grăunte de, nu spun ce, în el, cînd se ivește prilejul, așa cum era cînd v-am cunoscut eu mai întîi. Nu, Smike, cum îi place lui să i se spună, sărmanul ! Fiindcă nici nu vrea să audă de *domnul* înainte de numele lui ; el s-a schimbat mult, chiar și în timpul ăsta scurt.

— Cum ? întrebă Kate. În ce privește sănătatea ?

— N-n-nu ; poate nu chiar în ce privește sănătatea, spuse domnișoara La Creevy, oprindu-se ca să se gîndească ; măcar că e o ființă istovită și slabă și că pe față i se vede ceea ce, dac-aș vedea pe fața dumitale, mi-ar frînge inima. Nu, nu în ce privește sănătatea.

— Atunci cum ?

— Nu prea știu nici eu — răspunse miniaturista. Dar l-am urmărit și de multe ori mi-au dat lacrimile. Asta nu-i greu, desigur, fiindcă eu mă topesc numaidecît ; totuși, cred că, de data asta, s-a întîmplat din motive întemeiate. Sînt sigură că de cînd e aici, își dă mai tare seama, cine știe de ce, că are mintea slabă. O simte mai mult. Îl doare mai rău cînd își dă seama că uneori o ia razna și nu e în stare să priceapă lucruri foarte simple. L-am urmărit, cînd nu erai dumneata de față, draga mea, stînd singur, dus pe gînduri, cu o privire atît de dureroasă, încît nu puteam s-o îndur și pe urmă ridicîndu-se și pă-

răsind odaia, cu atîta jale și atît de abătut, încît nici nu pot să-ți spun ce rău mi-a făcut. Nici trei săptămîni nu sînt de cînd era o făptură harnică și voioasă, încîntat că are de lucru pînă peste cap, fericit cît era ziua de lungă. Acum parcă-i alt om, tot aceeași făptură plină de bunăvoință, care nu poate face rău, credincioasă, iubitoare, dar în toate celelalte nu mai e același.

— Cu siguranță c-o să-i treacă — spuse Kate. Bietul băiat!

— Nădăjduiesc — răspunse mica ei prietenă, cu o gravitate neobișnuită la ea. Nădăjduiesc pentru bietul băiat. Oricum — adăugă domnișoara La Creevy, regăsind tonul vesel și ilecar, care-i era obișnuit — eu am spus ce am avut de spus și a fost destul de lung și nu m-aș mira dac-ar fi și fără temei. Îl înveselesc eu deseară, fiindcă, dacă-i vorba să fie cavalerul meu tot drumul pînă la Strand, o să vorbesc, și-o să vorbesc, și-o să vorbesc, și n-o să mă opresc pînă cînd nu-l fac să rîdă. Așa încît, cu cît pleacă mai repede, cu atît mai bine pentru el și cu cît plec eu mai repede, cu atît mai bine pentru mine, de asta sînt sigură, fiindcă altfel servitoarea mea umblă haimana cu unul care ar putea să mă jefuiască, măcar că nu știu ce-ar putea să-mi ia, în afară de mese, scaune și de miniaturile mele; și dacă știe să tragă vreun folos de pe urma lor, e un hoț deștept, fiindcă eu știu că nu pot, ăsta-i adevărul adevărat.

Zicînd așa, mica domnișoară La Creevy își ascunse capul într-o pălărie foarte turtită și pe aceasta într-o broboadă foarte mare; și înfășurîndu-se strîns în amintita broboadă, cu ajutorul unui ac mare, anunță că omnibuzul poate veni cît de curînd, fiindcă ea e gata.

Dar mai trebuia să-și ia rămas bun de la doamna Nickleby; și mult înainte ca buna doamnă să fi sfîrșit cu depănatul amintirilor legate și potrivite cu împrejurarea de față, sosi și omnibuzul. Faptul o zăpăci rău pe domnișoara La Creevy, drept care, pentru a

o răsplăti în taină pe slujnică, în dosul ușii dinspre stradă, cu optsprezece penny, scoase din pungă zece penny în monede de o jumătate de penny, care se rostogoliră în toate colțurile sălii și cerură destul timp pentru a fi culese. Această ceremonie, trebui, firește, să fie urmată de un nou rînd de sărutări date lui Kate și doamnei Nickleby, după care fură strînse coșulețul și pachetul de hîrtie cafenie, demersuri în timpul cărora „omnibuzul", după cum spunea indignată domnișoara La Creevy, „înjura atît de cumplit, încît era groaznic să-l auzi". Într-un tîrziu și în cele din urmă, omnibuzul se prefăcu a porni și atunci domnișoara La Creevy țîșni afară din casă și sus în omnibuz, cerîndu-și cu mare belșug de vorbe iertare față de călători și spunînd că, pentru nimic în lume nu i-ar fi lăsat să aștepte cu bună știre. În timp ce se uita în jur, după un loc potrivit, conductorul îl împinse înăuntru pe Smike, strigă că totul e în ordine — deși nu era — și uriașul vehicul o porni, hodorogind cît cel puțin jumătate de duzină de căruțe de berar.

Să lăsăm omnibuzul să-și vadă de drum, după bunul plac al mai sus-amintitului conducător, care se aruncă grațios pe băncuța lui din spate, fumînd o țigară mirositoare; și în timp ce-l lăsăm să se oprească, să înainteze, s-o ia la galop sau să se tîrască, după cum va socoti potrivit și cu cale acest domn, povestirea noastră poate folosi prilejul pentru a se încredința de starea lui sir Mulberry Hawk și a afla în ce măsură se lecuise el, în timpul ăsta, de rănile cu care se alesese în urma puternicii căzături din cabrioletă, întîmplată în împrejurările descrise mai înainte cu amănunțime.

Cu un mădular rupt, cu trupul greu rănit și fața pocită de niște cicatrice doar pe jumătate vindecate, palid și istovit de pe urma recentelor suferințe și din pricina febrei, sir Mulberry Hawk stătea culcat pe spate, în culcușul al cărui prizonier era sortit să mai rămînă cîteva săptămîni încă. Domnul Pyke și domnul Pluck ședeau în odaia alăturată și trăgeau zdra-

văn la măsea, întrerupînd cînd și cînd murmurul conversației lor cu un hohot de rîs pe jumătate înăbușit, în timp ce tînărul lord — singurul părtaș la această petrecere care mai putea fi izbăvit și avea o inimă cu adevărat bună — ședea alături de mentorul său, cu o țigară în gură, și-i citea dintr-un ziar, la lumina unei lămpi, crîmpeie de știri, dintre cele care ar fi putut să-l intereseze sau să-l distreze.

— Fir-ar să fie de dulăi! spuse bolnavul, întorcînd nerăbdător capul spre odaia alăturată. Nu-i chip să le astupăm boturile afurisite?

Domnii Pyke și Pluck auziră exclamația și se opriră numaidecît, făcîndu-și semn cu ochiul unul altuia și umplîndu-și paharele cu vîrf, în chip de despăgubire pentru că erau lipsiți de grai.

— La dracu'! mormăi bolnavul printre dinți, răsucindu-se nerăbdător în pat. Nu-i destul de tare salteaua, nu-i destul de plicticoasă odaia și durerea nu-i destul de rea, mai trebuie să mă chinuiască și *ei*? Cît este ceasul?

— Opt și jumătate — răspunse prietenul lui.

— Ia apropie masa și să jucăm iarăși cărți — spuse Sir Mulberry. Tot pichet. Haide!

Era ciudat să vezi cu cîtă patimă urmărea bolnavul, căruia nu-i era îngăduit altă schimbare de poziție în afară de întoarcerea capului dintr-o parte într-alta, fiecare mișcare a prietenului său în timpul jocului; cu cîtă înfrigurare și cu cît interes juca și totuși cît de prevăzător și rece. Priceperea și îndemînarea lui întreceau de douăzeci de ori pe cele ale adversarului, care nu le putea ține piept, chiar cînd norocul îl ajuta cu cărți bune, ceea ce nu se întîmpla prea des. Sir Mulberry cîștigă toate partidele și, cînd tovarășul lui azvîrli cărțile și refuză să mai joace, își întinse brațul dezgolit și apucă banii cu o înjurătură lăudăroasă și cu același rîs răgușit, deși mai scăzut, care răsunase cu luni înainte, în sufrageria lui Ralph Nickleby.

În timp ce era astfel prins, se arătă servitorul lui, care-i vesti că domnul Ralph Nickleby e jos și dorește să știe cum se simte în astă-seară.

— Mai bine — spuse nerăbdător sir Mulberry.

— Domnul Nickleby, sir, dorește să știe...

— Ți-am spus că mai bine — răspunse sir Mulberry, izbind cu mîna în masă.

Omul șovăi timp de cîteva clipe și apoi spuse că domnul Nickleby ceruse îngăduința să-l vadă pe sir Mulberry Hawk, dacă nu-l stinghерește.

— Ba stinghерește. Nu pot să-l văd. Nu pot să văd pe nimeni — spuse stăpînul, mai furios ca înainte. Știi doar, netotule!

— Mă iertați, sir — răspunse omul. Dar domnul Nickleby a stăruit atît...

Adevărul este că Ralph Nickleby îl mituise pe servitor, iar acesta, dornic să merite banii și cu nădejdea în vreo pleașcă viitoare, ținea ușa cu mîna, încumetîndu-se să mai zăbovească.

— Ți-a spus dacă a venit cu treburi? întrebă sir Mulberry, după ce cîntări puțin lucrurile cu nerăbdare.

— Nu, sir. A zis că dorește să vă vadă. În mod deosebit, așa a zis domnul Nickleby, sir.

— Spune-i să urce. Stai! strigă sir Mulberry, chemînd omul înapoi, în timp ce-și trecea mîna peste fața slutită. Mută lampa pe raftul din spatele meu. Împinge masa și pune un scaun acolo, ceva mai departe. Lasă-l așa.

Omul ascultă de aceste porunci, ca și cum ar fi înțeles rostul lor, apoi părăsi odaia. Lordul Frederick Verisopht spuse că se întoarce îndată și păși în încăperile alăturate, închizînd după el ușa cu mai multe canaturi.

Pe scări se auziră pași înăbușiți; și Ralph Nickleby se strecură ușor în odaie, cu pălăria în mînă, trupul aplecat înainte, ca în semn de adînc respect, și ochii ațintiți asupra feței vrednicului său client.

— Ei, Nickleby — spuse sir Mulberry, îndreptîndu-l spre scaunul de lîngă pat și fluturînd mîna a prefăcută nepăsare. După cum vezi, am avut un accident afurisit.

— Văd — răspunse Ralph, cu aceeași privire neclintită. Într-adevăr afurisit! Chiar că nu v-aș fi recunoscut, sir Mulberry! Doamne, doamne! Proastă treabă!

Purtarea lui Ralph era adînc umilă și respectuoasă, iar glasul lui scăzut era cel folosit de un oaspete dintr-o delicată atenție față de un om bolnav. Dar expresia feței lui, atunci cînd a lui sir Mulberry era întoarsă, te izbea printr-un contrast nemaipomenit. Și așa cum stătea, în atitudinea lui obișnuită, privind liniștit către omul ce zăcea în fața lui, acele trăsături, pe care sprîncenele lui ieșite în afară și încruntate nu le umbreau, purtau pecetea unui zîmbet batjocoritor.

— Șezi jos — spuse sir Mulberry, întorcîndu-se spre el cu o sforțare care părea puternică. Ce sînt eu, priveliște, de te holbezi așa la mine?

În clipa cînd el își întoarse fața, Ralph se dădu cu un pas sau doi înapoi și, prefăcîndu-se îndemnat de o putere căruia nu i se putea împotrivi, să exprime uimire dar, în același timp, hotărît să nu se supună acelei porniri, se așeză cu o stînjeneală bine jucată.

— Am întrebat la poartă, în fiecare zi, sir Mulberry — spuse Ralph — de fapt, de două ori pe zi — iar astăzi, încumentîndu-mă, pe baza vechii noastre cunoștințe și a afacerilor trecute de pe urma cărora ne-am ales amîndoi cu oarecare cîștig, nu m-am putut împotrivi să nu cer îngăduința de a pătrunde în odaia dumneavoastră. Ați... ați suferit mult? întrebă Ralph aplecîndu-se înainte și îngăduind aceluiași zîmbet aspru să-i joace pe față, în clipa cînd celălalt închise ochii.

— Mai mult decît destul, după gustul meu, dar aș crede că mai puțin decît destul după gustul unor coate-goale fără o para, pe care-i cunoaștem amîndoi și care bagă zizanie între noi — răspunse sir Mul-

berry, în timp ce brațul îi zvîcnea deasupra plapumei.

Ralph ridică din umeri, ca și cum n-ar fi aprobat tonul puternic enervat, cu care fuseseră rostite aceste cuvinte; căci în vorbirea cămătarului era ceva ritos și supărător de rece, care zgîria într-atît auzul bolnavului, încît acesta aproape că nu mai putea să rabde.

— Și care anume din „vechile noastre afaceri" te-a adus aci, în astă-seară? întrebă sir Mulberry.

— Nici una — răspunse Ralph. Sînt cîteva polițe ale lordului, care trebuie reînnoite; dar să le lăsăm să aștepte pînă vă însănătoșiți. Am... am venit — spuse Ralph, vorbind mai rar și apăsînd mai aspru pe cuvinte — am venit să vă spun ce îndurerat sînt că o rudă de-a mea, deși eu m-am lepădat de ea, v-a pedepsit atît de...

— Pedepsit! îl întrerupse sir Mulberry.

— Știu că a fost o pedeapsă aspră — spuse Ralph, prefăcîndu-se că înțelege greșit rostul întreruperii — și cu atît mai dornic am fost să vă spun că mă lepăd de acest vagabond, că nu-l recunosc ca ruda mea și-l las să-și primească răsplata de la dumneavoastră și de la orice alt om. Dacă vă place, puteți să-i suciți și gîtul. *Eu* nu mă amestec.

— Prin urmare, povestea asta, pe care am auzit-o aici, s-a răspîndit? întrebă sir Mulberry, strîngînd pumnul și scrîșnind din dinți.

— Peste tot — răspunse Ralph. Răsună toate cluburile și tripourile. Mi s-a spus că cineva a născocit și un cîntec frumușel în legătură cu asta — adăugă Ralph, privind înfrigurat la cel ce-l întreba. Eu nu l-am auzit, fiindcă n-am avut unde, dar am aflat că s-a și tipărit, pentru un cerc restrîns, și se înțelege că-l știe tot orașul.

— E o minciună! spuse sir Mulberry. Îți spun că-i o minciună! S-a speriat iapa.

— Ei zic că el a speriat-o — spuse Ralph, la fel de neclintit și liniștit. Unii zic că v-a speriat și pe dumneavoastră, dar *asta* știu că e o minciună. Le-am

spus-o răspicat, vai, de zeci de ori! Eu sînt un om pașnic, dar nu pot să aud lumea spunînd una ca asta despre dumneavoastră. Nu, nu!

Cînd sir Mulberry fu în stare să rostească vorbe cu șir, Ralph se aplecă înainte cu mîna la ureche și o față atît de liniștită, de parcă fiecare dintre trăsăturile ei aspre ar fi fost turnată în fier.

— Cînd m-oi scula din patul ăsta blestemat — spuse bolnavul, izbindu-și de-a binelea, în patima lui, piciorul rupt, cu mîna — o să mă răzbun cum încă nu s-a răzbunat nici un om! Zău că da! Mulțumită accidentului, m-a însemnat pentru o săptămînă sau două, dar eu am să-i las un semn de care n-o să scape pînă-n mormînt! Am să-i spintec nasul și urechile, am să-l biciuiesc, am să-l schilodesc pentru toată viața. Mai mult chiar, am s-o tîrăsc pe minunea aia de virtute, pe floarea aia neprihănită, pe gingașa lui soră, prin...

S-ar prea putea ca în clipa aceea sîngele lui rece să-i fi năvălit lui Ralph în obraji. S-ar putea ca sir Mulberry să-și fi amintit că oricît ar fi fost de ticălos și de cămătar omul din fața lui, cîndva, în copilărie, trebuie să-și fi trecut și el brațele de după gîtul fratelui său. Așa încît se opri, amenințînd cu mîna și întărindu-și amenințarea nerostită cu o înjurătură cumplită.

— E un lucru umilitor — spuse Ralph, după o scurtă tăcere, în care răstimp îl țintuise nemilos pe bolnav cu privirile lui — să te gîndești că omul de lume, desfrînatul, vestitul *roué,* marele cîștigător la cărți a fost adus în halul ăsta de un băiețandru!

Sir Mulberry îl fulgeră cu o privire mînioasă, dar ochii lui Ralph priveau spre pămînt și fața lui nu trăda altceva decît îngîndurare.

— Un țînc crud, crud, cu caș la gură — vorbi mai departe Ralph — să înfrunte un bărbat care l-ar putea strivi cu greutatea lui; ca să nu mai vorbim de priceperea lui la... cred că nu mă înșel — spuse Ralph

ridicînd ochii — pare-mi-se că *ați fost* pe vremuri un as al ringului, nu-i așa?

Bolnavul făcu un gest de nerăbdare, pe care Ralph se hotărî să-l socotească de incuviințare.

— Aha! făcu el. Așa știam și eu. Asta era pe vremea cînd nu vă cunoșteam încă, dar eram aproape sigur că nu greșesc. El e sprinten și întreprinzător, așa-mi închipui. Dar astea sînt avantaje neînsemnate față de ale dumneavoastră. Norocul, norocul! Ciinii ăștia de pripas au noroc.

— O să aibă nevoie de mare noroc cînd voi fi eu iarăși pe picioare — spuse sir Mulberry Hawk — chiar dacă s-ar ascunde unde i-o plăcea.

— Ba nu! răspunse Ralph grăbit. Nici prin gînd nu-i trece așa ceva! E aici, scumpe sir, la dispoziția dumneavoastră, aici, la Londra. Bate străzile ziua năminiaza mare, umblă țanțoș și pot să jur că vă caută pe dumneavoastră — spuse Ralph negru la față și pentru prima oară stăpînit de propria lui ură, în clipa cînd văzu înaintea ochilor această veselă imagine a lui Nicholas. Dacă am fi cetățeni ai unei țări unde lucruri din astea se fac fără primejdie, aș plăti bani grei ca să-l știu înjunghiat drept în inimă și azvirlit la ciini, ca să-l sfîșie.

În clipa cînd Ralph, oarecum spre mirarea bătrînului său client, dădu frîu liber acestei mici izbucniri de sănătoase sentimente familiale și-și luă pălăria ca să plece, lordul Frederick Verisopht băgă capul pe ușă.

— Despre ce dra-acu ai vorbit cu Nickleby, Hawk? întrebă tînărul. Așa larmă asurzitoare încă n-am auzit nicioda-ată! Cîr-cîr-cîr! Ham-ham-ham! Ce-ați tot vorbit?

— Sir Mulberry e supărat, my lord — spuse Ralph, cu ochii la culcuș.

— Sper că nu în legătură cu banii? S-au încurcat afacerile, Nickleby?

— Nu, my lord, nu — răspunse Ralph. În privința asta ne înțelegem totdeauna. Sir Mulberry și-a amintit de...

Ralph n-a mai avut nevoie și nici prilejul să vorbească mai departe; căci sir Mulberry preluă el subiectul și începu să slobozească amenințări și înjurături la adresa lui Nickolas, aproape la fel de fioroase ca cele dinainte.

Ralph, ca un bun observator ce era, fu uimit să vadă că, pe măsură ce se desfășura poliloghia aceasta, purtarea lordului Frederick Verisopht, care la început își răsucea favoriții cu un aer elegant și plictisit, se schimbă cu desăvîrșire. Și fu și mai uimit cînd, după ce sir Mulberry se opri, tînărul lord îi ceru cu glas supărat și fără înconjur, să nu mai pomenească niciodată despre acest lucru de față cu el.

— Ține minte, Hawk! adăugă el cu o tărie neobișnuită — n-o să iau parte niciodată la un atac mișelesc împotriva acestui tînăr și nici n-o să-l îngădui, dacă-mi stă în puteri.

— Mișelesc! îl întrerupse prietenul său.

— Da-a — spuse celălalt, întorcîndu-se cu fața la el. Dacă i-ai fi spus cine ești, dacă i-ai fi dat cartea dumitale de vizită și ai fi descoperit după aceea că rangul sau caracterul lui te împiedică să te bați cu el și încă ar fi fost destul de prost; pe legea mea că și atunci ar fi fost destul de prost. Dar așa cum stau lucrurile, ai procedat greșit. Și eu am greșit că nu m-am amestecat și-mi pare rău. Ceea ce ți s-a întîmplat după aceea a fost în aceeași măsură rezultatul întîmplării ca și al unui plan, și a fost mai mult din vina dumitale decît a lui; și n-o să se întoarcă în chip nelegiuit împotriva lui, cu știrea mea, zău că n-o să se întoarcă.

Și repetînd apăsat ultimele cuvinte, tînărul lord dădu să plece, dar înainte de a ajunge în odaia alăturată, se mai întoarse o dată și spuse, cu mai multă tărie decît dovedise înainte:

— Și cred acum, pe cinstea mea, cred că sora lui e o fată pe cît de frumoasă, pe atît de curată și modestă ; iar despre frate, vă spun că s-a purtat așa cum trebuia să se poarte fratele ei, cu bărbăție și curaj. Și doresc din tot sufletul ca oricare dintre noi să iasă din povestea asta cu obrazul pe jumătate atît de curat ca el.

Zicînd așa, lordul Frederick Verisopht ieși din odaie, lăsîndu-i pe Ralph Nickleby și pe sir Mulberry într-o stare de foarte neplăcută mirare.

— Ăsta-i învățăcelul dumitale? întrebă domol Ralph — sau e proaspăt venit de la un pastor de țară?

— Așa-i apucă uneori pe neghiobii ăștia neisprăviți — răspunse sir Mulberry Hawk, mușcîndu-și buza și arătînd spre ușă. Lasă-l în seama mea.

Ralph schimbă o privire familiară cu vechiul lui cunoscut, fiindcă, în urma îngrijorătoarei surprize, prinseseră din nou încredere unul într-altul ; apoi o porni spre casă încet și dus pe gînduri.

În timp ce se spuneau și se făceau cele povestite mai sus și cu mult înainte de a se fi sfîrșit, omnibuzul o descărcase pe domnișoara La Creevy împreună cu escorta și cei doi ajunseseră la ușa ei. Vedeți că bunătatea micuței miniaturiste nu putea îngădui, cu nici un preț, ca Smike să se întoarcă înapoi, fără să se fi răcorit mai întîi cel puțin cu o dușcă dintr-o băutură întăritoare și un biscuit sau așa ceva ; iar Smike, neavînd nimic împotrivă nici în ceea ce privește dușca întăritoare, nici în ceea ce privește biscuitul, ba socotind, chiar, că-l vor pregăti în chip foarte plăcut pentru drumul înapoi pînă la Bow, se întîmplă că băiatul zăbovi mult mai mult decît avusese la început de gînd și că porni spre casă vreo jumătate de oră după ce se lăsase întunericul.

Nu era primejdie să nu nimerească, pentru că drumul se întindea drept înaintea lui, iar el se dusese în oraș cu Nicholas și se întorsese singur, aproape în fiecare zi. Așa încît domnișoara La Creevy și el

își strînseră cu încredere mîna și, după ce primi sarcina să dea multe complimente doamnei și domnișoarei Nickleby, Smike porni.

Cînd ajunse la poalele lui Ludgate Hill, se abătu puțin din drum ca să-și potolească curiozitatea și să arunce o privire la Newgate. După ce, timp de cîteva minute, se uită de pe cealaltă parte a drumului, cu multă atenție și frică la zidurile întunecoase, o luă înapoi spre vechiul făgaș și străbătu sprinten orașul, oprindu-se, cînd și cînd, ca să facă ochi mari în fața vitrinei vreunei prăvălii deosebit de ispititoare, pe urmă fugind cîtva timp, pe urmă oprindu-se iarăși și așa mai departe, cum ar face orice băiat de la țară.

Tocmai zăbovise destul de mult la vitrina unui giuvaergiu, dorind să poată duce și el acasă în chip de daruri cîteva din bijuteriile acelea frumoase și închipuindu-și ce încîntare ar stîrni dac-ar putea, cînd ceasornicele băturâ opt fără un sfert; deșteptat de sunetul lor, o porni în goană și tocmai trecea colțul unei străzi lăturalnice, cînd se simți oprit cu o smucitură atît de puternică și neașteptată, încît fu nevoit să se agațe de un felinar ca să nu cadă. În clipa aceea un băiețaș îl prinse strîns de picior și în ureche îi răsună un țipăt ascuțit:

— Aici e, tată! Ura!

Smike cunoștea prea bine vocea aceea. Își aplecă deznădăjduit ochii spre făptura de la care pornise și apoi, tremurînd din cap pînă-n picioare, privi în jur. Domnul Squeers îl agățase de gulerul hainei cu mînerul umbrelei și trăgea de celălalt capăt cît îl țineau puterile. Strigătul de triumf purcedea de la domnișorul Wackford, care, neținînd seama de loviturile din picior și de zvîrcolirile lui Smike, îl înhățase cu o încăpățînare de cîine mops.

Toate acestea le cuprinse Smike dintr-o privire și după această privire, făptura lui îngrozită rămase fără de puteri și fără glas.

— Asta zic și eu lovitură! strigă domnul Squeers, înaintînd pas cu pas de-a lungul umbrelei și desprin-

zînd-o de-abia după ce înșfăcă gulerul victimei. Încîntătoare lovitură! Wackford, băiețaș, ia adă o trăsură!

— O trăsură, tată! strigă micul Wackford.

— Da, o trăsură, domnule — răspunse Squeers, îndestulîndu-și ochii cu chipul lui Smike. La dracu' cu cheltuiala! Hai să-l băgăm într-o trăsură.

— Dar ce-a făcut? întrebă un lucrător cu o stivă de cărămizi pe care, împreună cu un tovarăș de-al lui, îl izbise domnul Squeers, la prima smucitură a umbrelei.

— Tot ce vrei! răspunse domnul Squeers, privind țintă, ca într-un extaz de încîntare la fostul lui elev. Tot ce vrei, a fugit, domnule, a luat parte la un atac sîngeros împotriva stăpînului său, nu există ticăloșie pe care să n-o fi făcut. Doamne, ce lovitură minunată mai e și asta!

Omul se uita de la Squeers la Smike, dar pe bietul băiat îl părăsiseră chiar și acele însușiri ale minții, pe care le avea. Trăsura sosi, domnișorul Wackford se urcă, Squeers își împinse prada înăuntru și, intrînd numaidecît în urma lui, ridică geamul. Vizitiul se sui pe capră și porni încet, lăsîndu-i pe cei doi zidari, o bătrînă precupeață de mere și pe un derbedeu mic care se întorcea de la o școală serală, singurii martori ai scenei, să cugete în voie asupra ei.

Domnul Squeers se așeză pe locul din fața nefericitului Smike și, sprijinindu-și cu putere mîinile în genunchi, îl privi timp de vreo cinci minute, după care, revenindu-și pesemne din visarea lui, rîse zgomotos și plesni de cîteva ori fața fostului său elev, luînd pe rînd obrazul drept și pe cel stîng.

— Nu-i vis! spuse Squeers. E carne și sînge în toată legea! Cunosc la pipăit! Și, încredințat după aceste experiențe de norocul lui, domnul Squeers mai adăugă și cîțiva ghionți în ureche pentru ca distracția să nu sufere de monotonie și, de fiecare dată, rîdea tot mai tare.

— Maică-ta o să-şi iasă din piele de bucurie, băiete, cînd o auzi — spuse Squeers fiului său.

— Şi încă cum, tată! răspunse domnişorul Wackford.

— Cînd te gîndeşti — spuse Squeers — tu şi cu mine să ieşim tocmai dintr-o stradă şi la ţanc să dăm de el; şi să-l prind dintr-o aruncătură de umbrelă, de parcă l-aş fi agăţat cu un arcan. Ha-ha!

— Nu l-am prins eu de picior, tată? spuse micul Wackford.

— L-ai prins, ca un băiat bun ce eşti — spuse domnul Squeers, mîngîindu-şi odrasla pe cap; şi, drept răsplată, ai să capeţi cea mai frumoasă jachetă şi vestă încheiate cu bumbi, pe care le aduce primul băiat nou. Ţine minte! Mergi tot pe drumul ăsta şi fă ce vezi că face taică-tu şi cînd ăi muri, drept la cer ai să te duci şi gata socoteala!

Folosind cum se cuvine prilejul oferit de aceste cuvinte, domnul Squeers îşi mai mîngîie o dată fiul pe cap şi pe urmă şi pe Smike — dar cu mai multă putere, după care îl întrebă în zeflemea cum o mai duce?

— Trebuie să mă întorc acasă — răspunse Smike privind rătăcit în jur.

— Te cred că trebuie! Aici aproape că ai dreptate — răspunse domnul Squeers. Foarte curînd ai să te întorci acasă, cu siguranţă. Ai să fii iarăşi în paşnicul sat Dotheboys, din Yorkshire, în mai puţin de o săptămînă, tinere; şi rîndul viitor, cînd o mai tulesti de acolo, îţi dau voie să nu te mai întorci. Unde-s hainele în care ai fugit, pungaş fără recunoştinţă? spuse domnul Squeers, cu glas aspru.

Smike se uită la straiele noi cu care fusese înzestrat din grija lui Nicholas, şi-şi frîngea mîinile.

— Ştii c-aş putea să te duc la spînzurătoare, lîngă Old Bailey, fiindcă mi-ai risipit proprietatea? spuse Squeers. Ştii că asta-i chestie de spînzurătoare, şi nu

sînt sigur că nu-i și chestie de disecție pe deasupra, auzi, să pleci din casa omului cu lucruri de peste cinci livre ? Ei, știi asta ? Cît crezi că făceau țoalele de pe tine ? Știi că cizmele cu care erai încălțat costau douăzeci și opt de șilingi cînd erau pereche și gheata șapte șilingi și șase penny ? Dar ai nimerit locul potrivit unde se găsește îndurare cînd ai venit la mine și mulțumește cerului că sînt *eu* acela care trebuie să te servească cu marfa asta.

Orice om, care n-ar fi cunoscut treburile domnului Squeers, ar fi zis că tocmai marfa amintită îi lipsea și nu că are o cantitate destul de mare în depozit ca să mulțumească toți clienții ; și părerea acestor oameni sceptici n-ar fi suferit mari schimbări, cînd ar fi văzut că domnul Squeers își întregește spusele împungîndu-l pe Smike în piept cu mînerul umbrelei și oferindu-i o mică ploaie de lovituri pe cap și umeri cu bățul aceluiași instrument.

— Încă n-am croit un băiat într-o trăsură pînă acum — spuse domnul Squeers, după ce se opri ca să se odihnească. Treaba nu e ușoară, dar noutatea îi dă gust !

Bietul Smike ! Se ferise cum putuse de lovituri și acum stătea ghemuit într-un colț al trăsurii, cu capul sprijinit în mîini și coatele pe genunchi ; era încremenit și uluit și nu credea că vreo faptă de-a lui l-ar putea scăpa de atotputernicul Squeers, acum că nu mai avea nici un prieten cu care să vorbească sau să se sfătuiască, așa cum nu crezuse atîta amar de ani petrecuți în Yorkshire, înainte de venirea lui Nicholas.

Călătoria părea fără sfîrșit ; intrau dintr-o stradă într-alta și le lăsau pe toate în urmă ; și tot mai înaintau hurducîndu-se la fiecare jumătate de minut și Squeers tot mai răcnea spre vizitiu încotro s-o ia ; și după ce străbătură, destul de anevoios, cîteva străzi nenorocite, care, după înfățișarea caselor și proasta stare a caldarîmului păreau de curînd tăiate,

domnul Squeers trase deodată cu toată puterea de sfoară ca să-l vestească pe vizitiu și zbieră: „Stai!"

— De ce tragi omul de braț? întrebă vizitiul privind supărat în jos.

— Asta-i casa — răspunse Squeers. A doua din alea patru case mici, cea cu un cat și obloane verzi. E o plăcuță de alamă la ușă cu numele Snawley.

— Nu puteai să spui asta fără să smulgi brațul omului din încheietură? întrebă vizitiul.

— Nu! urlă domnul Squeers. O vorbă dacă mai spui, te dau în judecată fiindcă ai un geam spart. Oprește!

Ascultînd de poruncă, vizitiul opri la ușa domnului Snawley. Poate vă amintiți de domnul Snawley, ca de bărbatul cu părul lins și aerul mironosit, care încredințase doi fii (vitregi) grijii părintești a domnului Squeers, după cum s-a spus în cel de al patrulea capitol al primei părți a acestei cărți. Casa domnului Snawley se afla în partea cea mai mărginașă a noilor așezări de lîngă Somers Town și domnul Squeers locuia de curînd la el, fiindcă avea să zăbovească mai multă vreme la Londra, iar cei de la „Capul de Arab", cunoscînd pofta de mîncare a domnișorului Wackford, refuzaseră să-l socotească altfel decît ca pe un om matur.

— Iată-ne ajunși! spuse Squeers, împingîndu-l pe Smike în salonul unde domnul Snawley și soția lui mîncau supă de raci. Acesta este vagabondul, trădătorul, răzvrătitul, monstrul de nerecunoștință.

— Ce! Băiatul care a fugit! strigă Snawley, ținîndu-și cuțitul și furculița în sus și deschizînd ochii cît putea el de mari.

— Chiar el — spuse Squeers, apropiindu-și pumnul foarte tare de nasul lui Smike, retrăgîndu-l și repetînd de cîteva ori mișcarea cu răutate. Dacă n-ar fi o doamnă de față, i-aș da o... nu face nimic, îi rămîn dator.

Și domnul Squeers povesti cum, în ce fel, cînd și unde îl culesese pe fugar.

— E limpede că te-a ajutat soarta, domnule — spuse domnul Snawley, aplecînd ochii cu umilință și ridicînd către tavan furculița cu o bucățică de carne de rac în vîrf.

— Soarta e împotriva lui, fără îndoială — răspunse domnul Squeers, scărpinîndu-și nasul. Cred și eu, era de așteptat. Asta putea să știe oricine.

— O inimă haină și o faptă rea nu rămîn niciodată nepedepsite — spuse domnul Snawley.

— Una ca asta încă nu s-a pomenit — spuse Squeers, scoțînd din carnețelul lui un sul de bancnote ca să se încredințeze că nu li se întîmplase nimic.

— Am fost, doamnă Snawley — spuse domnul Squeers, după ce se liniști în privința asta — am fost binefăcătorul acestui băiat, l-am hrănit, l-am învățat, l-am îmbrăcat, am fost prietenul lui întru cele clasice, comerciale, matematice, filozofice și trigonometrice. Fiul meu, singurul meu fiu, Wackford, i-a fost frate. Doamna Squeers i-a fost mamă, bunică, mătușă ; ba chiar și unchi, toate la un loc ; nu s-a lipit de nimeni, în afară de cei doi băieți atît de drăguți și cuceritori ai dumneavoastră, cum s-a legat de băiatul ăsta. Și care mi-este răsplata ? Ce s-a ales din atîta bunătate omenească, dulce ca laptele ? Acreală și zer se face cînd mă uit la el.

— Cred și eu, domnule — spuse doamna Snawley. Vai ! te cred, domnule.

— Unde a stat tot timpul ăsta ? întrebă Snawley. A locuit la... ?

— Chiar așa, domnule ! îl întrerupse Squeers, înfruntîndu-l din nou pe Smike. Ai locuit la diavolul ăsta de Nickleby, domnule ?

Dar prin nici o amenințare și nici o lovitură nu putură scoate de la Smike o vorbă ca răspuns la această întrebare ; fiindcă în sinea lui hotărîse să moară mai curînd în închisoarea jalnică, unde era pe

cale să fie din nou închis, decît să rostească o singură silabă, care să-l amestece pe primul și adevăratul lui prieten în treaba asta. Apucase să-și amintească de îndemnurile severe, să păstreze taina cît privește viața lui trecută, îndemnuri pe care i le dăduse Nicholas în timpul călătoriei de întoarcere din Yorkshire; și niște idei nelămurite și încîlcite cum că binefăcătorul lui ar fi înfăptuit o groaznică nelegiuire luîndu-l cu sine, care nelegiuire dacă avea să fie descoperită putea să-i aducă și acestuia pedepse grele, contribuiseră și ele, în oarecare măsură, la starea de neputință și spaimă în care se afla Smike acum.

Acestea erau gîndurile — dacă putem numi așa niște năluciri atît de fărîmițate și cețoase ca cele ce rătăceau prin mintea lui slăbită — care nu părăseau cugetul lui Smike și-l făceau surd deopotrivă față de amenințări și de îndemnuri. Văzînd că totul e zadarnic, domnul Squeers îl duse într-o odăiță dosnică de sus, unde trebuia să petreacă Smike noaptea. Ca măsură de prevedere, domnul Squeers îi luă ghetele, haina și vesta și încuie ușa pe dinafară, ca nu cumva băiatul să adune destulă energie pentru a încerca să fugă, după care vrednicul gentleman îl lăsă pradă gîndurilor.

Ce fel erau aceste gînduri și cum i se strîngea inima bietei făpturi cînd își amintea — și putea oare, măcar timp de o clipă să înceteze a-și aminti — de ultima lui locuință, de prietenii dragi și de chipurile familiare de acolo, nici nu se poate povesti. Ca să pregătești cugetul pentru un somn atît de greu, trebuie să-i oprești din copilărie creșterea prin asprime și cruzime, trebuie ani de mizerie și suferință, neluminați de nici o rază a speranței. Coardele inimii, care vibrează atît de ușor ca răspuns la chemarea bunătății și a iubirii, trebuie să fi ruginit, să se fi rupt în ascunzișul lor tainic și să nu mai păstreze ecoul stăruitor al nici unei lumi apuse de iubire și

blîndețe. Într-adevăr, trebuie să fi fost foarte întunecoasă ziua aceea scurtă, amurgul apăsător și lung, care au premers unei astfel de nopți a cugetului, cum era cea în care se cufundase el.

Chiar și atunci mai erau glasuri care ar fi putut să-l trezească. Dar sunetul lor binevenit nu putea răzbate pînă aci. Și cînd se strecură în pat, Smike era aceeași făptură fără vlagă, fără speranță, încețoșată, pe care o descoperise Nicholas, la început, în școala din Yorkshire.

În care Smike întîlneşte un alt prieten la timpul potrivit şi cu oarecare urmări.

Noaptea aceea, însoţită de atîta amărăciune pentru un biet suflet, tocmai făcuse loc unei dimineţi de vară strălucitoare şi limpezi, cînd o diligenţă, care venea dinspre miazănoapte, străbătu cu larmă voioasă străzile încă tăcute din Islington şi, vestindu-şi cu veselie apropierea prin sunetul însufleţit al cornului în care sufla poştalionul, hurui mai repede spre locul de oprire de lîngă poştă.

Singurul călător de afară era un sătean voinic, cu o faţă de om cinstit, care şedea pe locul de lîngă capră şi, cu ochii aţintiţi la cupola catedralei Sf. Pavel, părea într-atîta pierdut de admiraţie şi uluire, încît nici nu-şi dădu seama de tărăboiul ce însoţeşte coborîrea valizelor şi boccelelor, pînă cînd, una din ferestrele diligenţei fiind coborîtă brusc, el privi în jur şi dădu cu ochii de un cap drăgălaş de femeie ce tocmai fusese scos pe fereastră.

— Ia te uită, fetiţo ! zbieră săteanul, arătînd spre obiectul admiraţiei sale. Aia-i biserica Sf. Pavel. Maică, da' mare mai e !

— Doamne, John ! N-aş fi crezut că poate să fie măcar pe jumătate mărimea asta. Ce balaur !

— Balaur ! Zău că zici bine, după socoteala mea, doamnă Browdie — spuse vesel săteanul, coborînd încet, în paltonul lui uriaş, — şi ce-o fi, după socoteala matale, locul cela, cel de dincolo de zid ? Asta n-o ghiceşti nici dacă te căzneşti douăsprezece luni

în cap. Și nu-i decît o poștă! Ho-ho! O fi luînd taxa dublă la scrisori. Poștă! Ce zici de asta? Păi dacă asta-i doar o poștă, tare-aș vrea să văd unde locuiește primarul Londrei.

Zicînd așa, John Browdie — căci el era — deschise ușa diligenței și vîrînd capul înăuntru o bătu pe obraji pe doamna Browdie, fosta domnișoară Price, și apoi izbucni într-un hohot zgomotos de rîs.

— Ia te uită! făcu John. Pe nasturii mei că iar a tras o aghioasă!

— A dormit toată noaptea și toată ziua de ieri, cu cîte o întrerupere de un minut sau două, din cînd în cînd — răspunse aleasa lui John Browdie — și-mi părea foarte rău de cîte ori se trezea, fiindcă era tare țîfnoasă.

Observațiile acestea erau în legătură cu o mogîldeață adormită, atît de înfofolită în șaluri și mantale, încît ar fi fost cu neputință să ghicești dacă e bărbat sau femeie — de n-ar fi fost căciulița de biber cafeniu și vălul verde, care-i împodobeau capul și care, deoarece stătuseră ghemuite și împăturite cale de două sute cincizeci de mile, în acel colț al diligenței de unde porneau acum sforăielile doamnei, erau destul de caraghioase la vedere ca să pună în mișcare chiar și mușchi mai puțin porniți pe rîs decît cei de pe fața rumenă a lui John Browdie.

— Ei! strigă John, trăgînd de un capăt vălul care se tîra pe jos. Hai, trezește-te, n-auzi?

După ce se mai ghemui de cîteva ori în colțul știut și scoase cîteva exclamații de nerăbdare și oboseală, făptura se răsuci pînă ce se găsi în poziție de ședere și, de sub grămada de blană turtită apărură, înconjurate de un semicerc de moațe albastre, trăsăturile gingașe ale domnișoarei Fanny Squeers.

— Vai, Tilda! strigă domnișoara Squeers — ce rău m-ai lovit cu picioarele cît a fost noaptea de lungă!

— Zău că-mi place — răspunse rîzînd prietena ei; asta după ce te-ai întins aproape în toată diligența.

— Nu mai tăgădui, Tilda — spuse cu măreție domnișoara Squeers; așa ai tăcut și n-are rost să încerci să zici că nu-i așa. Poate că în somn nu ți-ai dat seama, Tilda, dar eu nici o clipă n-am închis ochii, așa încît aș *crede* că eu trebuie să fiu crezută.

Și cu acest răspuns domnișoara Squeers își potrivi căciulița și vălul, pe care nimic altceva decît amestecul unei forțe supranaturale și oprirea desăvîrșită a legilor firii n-ar fi putut să le facă să semene cu ceva sau să aibă vreo formă; dar ea, măgulindu-se vădit cu gîndul că totul e cum nu se poate mai curățel, scutură firimiturile de sandviș și bucățelele de biscuit, care i se strînseseră în poală și, folosindu-se de brațul întins al lui John Browdie, coborî din diligență.

— Acu' — făcu John, după ce fusese chemată o brișcă iar doamnele, împreună cu bagajele, fuseseră vîrîte înăuntru — la „Capul lu' arap", doamnelor!

— La *unde?* strigă vizitiul.

— Vai de mine, dom'le Browdie! îi reteză vorba domnișoara Squeers. Ce-ți veni? La „Capul de arab".

— Sigur — spuse John. Știam eu că e ceva cu Capul lui Ara. Matale nu știi unde e?

— Ba da, asta știu și eu — se stropși vizitiul, trîntind ușa trăsurii.

— Zău, Tilda dragă — spuse dojenitor domnișoara Squeers — cine știe drept ce o să ne ia!

— Lasă-i să ne ia așa cum ne găsesc — spuse John Browdie; am venit doar la Londra pentru altceva decît ca să petrecem, nu-i așa?

— Nădăjduiesc că nu, domnule Browdie — răspunse domnișoara Squeers, care părea tare pleoștită.

— Păi atunci — spuse John — nu face nimic. Nu-s însurat decît de cîteva zile, că doar a murit sărmanu' taică-meu și s-a tot amînat. Sîntem nuntași, mireasa, domnișoara de onoare și ginerele. Dacă nu se înveselește omul acum, cînd o să se înveselească, hai? Dă-i naibii, nici că-mi pasă!

Și, ca să înceapă să se înveselească pe loc, fără să mai piardă timp, domnul John Browdie dădu soției

sale o sărutare din toată inima și izbuti să smulgă una și domnișoarei Squeers, după o împotrivire fecioarelnică, vădită prin lupte și zgîrieturi din partea domnișoarei cu pricina, împotrivire care încă nu se sfîrșise cînd ajunseră la „Capul de arab".

Aci nuntașii se duseră de-a dreptul să se odihnească; căci, după o călătorie atît de lungă, somnul e binevenit; și tot aci se întîlniră din nou pe la ora prînzului, ca să ia o îmbelșugată gustare de dimineață, servită la cererea domnului John Browdie, într-o odăiță retrasă de sus, care oferea o priveliște neîntreruptă a grajdurilor.

Cînd o vedeai acum pe domnișoara Squeers, fără căciulița cafenie de biber, fără vălul verde și moațele de hîrtie albastră, în strălucirea fecioarelnică a unei rochii și a unei jachete albe, cu o pălărie albă de muselină și o imitație de trandafir de damasc în plină floare pe partea dinăuntru a pălăriei, cu coama sa bogată potrivită în bucle atît de strînse, încît era cu neputință să se desfacă orice s-ar fi întîmplat, cu partea de sus a pălăriei împodobite cu mici trandafiri de Damasc, vlăstare ce păreau să vestească trandafirul cel mare, cînd vedeai toate astea, cînd vedeai cingătoarea lată de damasc — asortată atît cu trandafirul cît și cu bobocii — ce-i înconjura mijlocul zvelt și, datorită unei fericite iscusințe te făcea să nu vezi cît e de scurtă jacheta la spate, cînd admirai toate astea, după ce puseseși la socoteală și brățările de mărgean (cam sărace în mărgele și avînd un șiret negru bătător la ochi) care-i înconjurau încheietura mîinii și șiragul de mărgean ce se odihnea la gîtul ei și acopereau împreună cu rochia inima ei singuratică și înflăcărată, tipică pentru simțămintele slobode ale fetei, cînd vedeai atîtea chemări mute, dar grăitoare, adresate celor mai curate sentimente ale firii noastre, simțeai cum gheața vîrstei se topește și cum focul tinereții e întreținut de un nesecat combustibil.

Chelnerul era mișcat. Așa chelner cum era, avea totuși patimi și simțăminte omenești și, de aceea,

privi stăruitor spre domnișoara Squeers, în timp ce-i întindea pateurile.

— Tăticu-i înăuntru, nu cumva știi ? întrebă domnișoara Spueers cu demnitate.

— Mă iertați, domnișoară ?

— Tăticu — repetă domnișoara Squeers, — e înăuntru ?

— Unde înăuntru, domnișoară ?

— Înăuntru, în casă! răspunse domnișoara Squeers. Tăticul meu, domnul Wackford Squeers, a tras aici... E acasă ?

— Nu știu să fie vreun domn cu numele ăsta în casă, domnișoară — răspunse chelnerul. Poate să fie în cafenea.

Poate! Frumoasă treabă, într-adevăr! Să-i spună una ca asta domnișoarei Squeers, care, în tot timpul drumului spre Londra, fusese sigură c-o să le arate ea prietenilor ei cît de la largul ei se simte și ce atenție respectuoasă stîrnește numele și legăturile ei, să-i spună că tatăl ei *poate* să fie acolo! „Ca și cum ar fi fitecine!" spuse ea cu apăsată indignare.

— Ai face bine să cauți — spuse John Browdie. Și ia fă-te încoa' cu încă o plăcintă de porumbel, n-auzi ? Dă-l încolo de caraghios — mormăi John cu ochii în farfuria goală, în timp ce chelnerul se retrăgea. Te pomenești că asta o fi plăcintă, trei pui de porumbei și o picătură de carne de vacă și o coajă așa subțire, că nici nu știi cînd o ții în gură și cînd s-a dus ? Mă întreb cîte plăcinte d-astea se-nghit la o gustare de dimineață!

După un scurt răstimp, pe care John Browdie îl petrecu lucrînd asupra unei porții de șuncă și a unei felii de friptură rece, chelnerul se întoarse cu încă o plăcintă și cu știrea că domnul Squeers nu trăsese acolo, dar că trecea pe acolo în fiecare zi și că atunci cînd va sosi, va fi îndreptat sus pe scări. Zicînd acestea, omul plecă ; și nici două minute nu lipsise, și se și reîntoarse împreună cu domnul Squeers și cu fiul său cel plin de făgăduieli.

— Ia te uită, cine-ar fi crezut una ca asta ? spuse domnul Squeers, după ce salutase adunarea și primise de la fiică-sa cîteva știri în legătură cu chestiuni familiale.

— Cine, cred și eu, tăticule ! răspunse domnișoara cu ciudă. Vezi doar că, în sfîrșit, Tilda s-a măritat !

— Iar eu sînt gata să-mi arunc ochii asupra Londrei, dascăle — spuse John, atacînd cu avînt plăcinta.

— Așa fac toți tinerii după ce se însoară — îi răspunse Squeers — își azvîrl banii pe nimicuri ! N-ar fi mai bine, de pildă, să-i puneți deoparte, ca să-i aveți pentru învățătura băieților care-or veni ? Sosesc cînd nici nu te gîndești — spuse domnul Squeers, cu glas moralizator ; așa mi-a sosit al meu.

— Vrei să ciugulești un pic ? întrebă John.

— Eu, nu — răspunse Squeers ; dar dacă-i dai voie micului Wackford să halească ceva gras, îți rămîne îndatorat. Dă-i în mînă, că altfel ne trece chelnerul la socoteală și cîștigă ei și așa prea destul la haleală din asta. Dacă auzi că vine chelnerul, domnule, bag-o în buzunar și uită-te pe fereastră, m-ai auzit ?

— Sînt numai urechi, tată — răspunse ascultător Wackford.

— Ei — făcu Squeers, întorcîndu-se spre fiica lui — acum e rîndul tău să te măriți. Grăbește-te !

— Păi eu nu mă grăbesc ! răspunse foarte aspru domnișoara Squeers.

— Adevărat, Fanny ? strigă prietena ei, cam de sus.

— Adevărat, Tilda — răspunse domnișoara Squeers, clătinînd cu putere capul. *Eu* pot să aștept.

— Pare-se că și tinerii pot să aștepte, Fanny — observă doamna Browdie.

— Nu *eu* am să le dau ghes, Tilda — răspunse domnișoara Squeers.

— Nu — făcu prietena ei ; asta-i cum nu se poate mai adevărat.

Tonul batjocoritor al acestor cuvinte ar fi putut să aducă un răspuns cam acru din partea domnișoarei

Squeers, care, în afară că era din fire afurisită — și acum se mai și oțărîse din pricina hurducăturilor călătoriei — mai era și stîrnită de vechi amintiri și de faptul că planurile ei în legătură cu domnul Browdie dăduseră greș. Iar răspunsul ei acru ar fi putut duce la multe alte răspunsuri, care dumnezeu știe unde ar fi dus, dacă discuția n-ar fi fost chiar în clipa aceea împinsă, din întîmplare, de domnul Squeers pe alte făgașuri.

— Ce credeți ? spuse acest domn ; pe cine credeți c-am pus mîna, Wackford și cu mine ?

— Tăticule, nu cumva pe domnul... ? Domnișoara Squeers nu fu în stare să sfîrșească propoziția. Dar doamna Browdie o sfîrși în locul ei și adăugă :

— Nickleby ?

— Nu — făcu Squeers. Dar pe alături.

— Nu cumva vrei să zici că Smike ? strigă domnișoara Squeers, bătînd din palme.

— Ba da — răspunse tatăl ei. L-am înhățat !

— Ce-e-e ? strigă John Browdie, împingînd farfuria. L-ați prins pe bietul... ticălosul ăla blestemat ? Unde-i ?

— Păi, în odaia din fund, sus, unde locuiesc eu — răspunse Squeers ; el e înăuntru și cheia pe partea cealaltă.

— La locuința matale ! L-ai prins și-i la locuința matale ! Ho-ho ! Dascălul în luptă cu toată Anglia ! Bate laba, omule ; să fiu al naibii dacă nu trebuie să bat laba pentru asta ! Prins și la locuința matale ?

— Da — răspunse Squeers, clătinîndu-se pe scaun de pe urma ghiontului de felicitare primit în piept de la voinicul din Yorkshire ; mulțam. Să nu mai faci asta. Știu eu c-o faci cu inimă bună, dar cam doare. Da, acolo e. Nu-i rău, așa-i ?

— Ră-ău ! repetă John Browdie. Păi rămîne omul cu gura căscată, cînd aude una ca asta !

— Știam eu c-o să faci ochi mari — spuse Squeers, frecîndu-și mîinile. A fost o treabă bine făcută și foarte repede, pe deasupra.

— Cum a fost? întrebă John, așezîndu-se chiar lîngă el. Zi totul, omule; hai, iute!

Deși nu putea să țină pasul cu nerăbdarea lui John Browdie, domnul Squeers istorisi cît putu de iute prin ce întîmplare norocoasă îi picase Smike în mîini, și, în afară de cazul cînd era întrerupt de observațiile pline de admirație ale ascultătorilor, nu se opri pînă cînd nu ajunse la capăt.

— De teamă să nu-mi scape, cine știe cum — spuse Squeers cu multă șiretenie, după ce sfîrși — am luat trei locuri afară în diligența de mîine dimineață, pentru Wackford, pentru el și pentru mine, și am potrivit lucrurile așa, încît socotelile și băieții cei noi să rămînă în seama omului meu, înțelegeți? Așa că ați avut noroc c-ați picat astăzi, altfel nu ne mai găseați. Și, dacă nu puteți veni deseară să luați ceaiul cu mine, nu ne mai putem vedea înainte de plecare.

— O vorbă să nu mai spui — răspunse cel din Yorkshire, strîngîndu-i mîna. Venim, chiar dac-ar fi să umblăm douăzeci de mile.

— Ei, nu mai spune! făcu domnul Squeers, care nu se așteptase ca invitația lui să fie primită cu atîta plăcere, fiindcă dac-ar fi crezut așa, s-ar fi gîndit de două ori înainte s-o facă.

John Browdie răspunse strîngîndu-i încă o dată mîna și făgăduind că nu vor începe să viziteze Londra decît a doua zi, tocmai ca să poată fi la domnul Snawley, la orele șase fără greș. Și după ce mai vorbiră fel de fel, domnul Squeers și fiul lui plecară.

În tot restul zilei, domnul Browdie fu într-o stare foarte ciudată de neliniște; din cînd în cînd izbucnea în rîs, pe urmă își lua pălăria și ieșea fugind în curtea hanului, ca să se potolească singur. Mai era și foarte frămîntat, căci ieșea afară și intra înăuntru tot timpul, își trosnea degetele și dansa crîmpeie ciudate de dansuri țărănești; pe scurt, se purta într-un chip atît de neobișnuit, încît domnișoara Squeers fu de părere că-l paște nebunia și, rugînd-o pe scumpa Tilda să nu se necăjească, îi împărtășea în cuvinte lămurite

bănuielile ei. Totuși, doamna Browdie, negăsind temei de îngrijorare, spuse că-l mai văzuse așa odată, mai demult, și că deși după aceea o să cadă bolnav, n-o să fie ceva foarte grav, drept care e mai bine să fie lăsat în pace.

Urmarea dovedi că ea avea deplină dreptate; fiindcă, în timp ce ședeau cu toții în salonașul domnului Snawley, în seara aceea și anume cînd începu să se întunece, John Browdie se simți atît de prost și-l cuprinse o amețeală atît de îngrijorătoare, încît cei de față fură cum nu se poate mai deznădăjduiți. Buna sa soție însă fu singura dintre cei de față care-și păstră destul sînge rece pentru a-și da cu părerea că dacă i se va îngădui omului să se întindă pe patul domnului Squeers cam vreo oră, și va fi lăsat singur, cu siguranță că-și va veni în fire tot atît de repede pe cît de repede i se făcuse rău. Nimeni nu putu să se împotrivească să fie încercată o propunere atît de chibzuită, înainte de a se trimite după un doctor. Drept care, John fu dus, sprijinit, sus pe scări cu mare greutate (fiindcă era greu ca un uriaș, și după ce îl săltau cu trei trepte, se poticnea și cădea înapoi cu două) și, după ce fu culcat în pat, îl lăsară în grija soției sale care, scurt timp după aceea, reapăru în salonaș cu știrea îmbucurătoare că omul dormea tun.

Adevărul e însă că, chiar în clipa aceea, John se ridicase în capul oaselor, cu fața cea mai rumenă ce s-a văzut vreodată, și-și îndesase colțul pernei în gură, ca să se împiedice să rîdă în gura mare. De îndată ce izbuti să înăbușe această emoție, se descălță și, furișîndu-se spre odaia alăturată, unde stătea închis prizonierul, răsuci cheia în broască pe dinafară și repezindu-se înăuntru, acoperi gura lui Smike cu mîna lui de uriaș, înainte ca acesta să poată scoate vreun sunet.

— Nătăfleață, nu mă mai cunoști? șopti cel din Yorkshire către băiețandrul înnebunit. Browdie. Ăl de te-a întîlnit, după ce a fost cotonogit dascălul!

— Da, da, strigă Smike. O! Ajută-mă!

— Să te ajut! răspunse John, punînd din nou, după rostirea acestor cuvinte, mîna lui în fața gurii băiatului. N-ai avea nevoie de ajutor, dacă n-ai fi cel mai nătărău băiat din cîți răsuflă pe lumea asta. Păi de ce-ai venit aici, hai?

— M-a adus, zău m-a adus! strigă Smike.

— Adus! făcu John. De ce nu i-ai tras o scatoalcă în cap, de ce nu te-ai trîntit pe jos și n-ai dat cu picioarele și n-ai șters-o să chemi poliția? Cînd eram tînăr ca tine, o duzină din ăștia mardeam. Dar tu ești un biet băietan frînt! spuse John cu tristețe, — și să mă ierte dumnezeu că mă apuc să zbier în fața unei făpturi de-a lui așa slăbănoage!

Smike deschise gura ca să vorbească, dar John Browdie îl opri.

— Stai pe loc — spuse cel din Yorkshire — și să nu sufli o vorbuliță pînă nu-ți spun eu!

După această măsură de prevedere, John Browdie clătină cu înțeles din cap și scoțînd o șurubelniță din buzunar, desprinse broasca cu socoteală și meșteșugărește și apoi o puse împreună cu unealta pe jos.

— Vezi asta? spuse John. Tu ai făcut-o. Și acum, șterge-o!

Smike îl privea aiurit, ca și cum n-ar fi putut să înțeleagă ce spune.

— Auzi, șterge-o! repetă stropșit John. Știi unde locuiești? Știi? Bine. Alea-s țoalele tale sau ale dascălului?

— Ale mele — răspunse Smike, în timp ce omul din Yorkshire îl zorea spre odaia alăturată și-i arătă o pereche de ghete și un palton azvîrlite pe un scaun.

— Pune-le! spuse John, vîrîndu-i mîinile greșit în mîneci și înfășurînd pulpanele hainei în jurul gîtului fugarului. Acum vino după mine și cînd oi ajunge afară, ia-o la dreapta, ca să nu te vadă cînd treci.

— Dar dacă o să mă audă cînd închid ușa! răspunse Smike, tremurînd din cap pînă-n picioare.

— N-ai decît să n-o închizi — răspunse John Browdie. Dă-o dracului, doar nu ți-o fi teamă că răcește dascălul ?

— N-nu — făcu Smike, clănțănind din dinți. Dar m-a mai adus el o dată înapoi, și iar o să mă aducă. Cu siguranță c-o să mă aducă.

— O să, o să ! făcu John nerăbdător. N-o să, n-o să ! Uită-te ! Vreau să le fac bucata și să-i las să creadă c-ai șters-o singur, dar dacă iese din salon cît mai ești aici, n-are decît să aibă el grijă de ciolanele lui, că eu n-o să am. Dacă descoperă, curînd după ce-ai tulit-o, îl încurc eu, n-avea grijă. Dar dacă te ții bine, ajungi acasă înainte de află c-ai spălat putina. Haide !

Smike, care pricepea de ajuns din cuvintele astea ca să-și dea seama că erau menite să-i dea curaj, tocmai se pregătea să le dea ascultare cu pași șovăielnici, cînd John îi șopti în ureche :

— Atît să-i zici băiatului ălui tînăr, că m-am cununat cu Tilly Price și să mă caute la „Capul de arab" și că nu-s gelos pe el... dă-o-ncolo, că-mi vine să plesnesc de rîs cînd mi-amintesc de seara aia ! Parcă-l văd și acum, înfulecînd pîinea aia subțire cu unt !

Amintirea era prea plină de haz pentru John și n-a lipsit mult ca omul să izbucnească într-un hohot gălăgios de rîs. Se stăpîni totuși la timp, cu mare osteneală, și coborînd pe furiș scara, îl trase pe Smike după el ; pe urmă, înfigîndu-se chiar lîngă ușa salonașului, pentru a putea ține piept primului om care ar fi ieșit de acolo, îi făcu semn lui Smike s-o ia la picior.

Acum, că ajunsese pînă aici, Smike n-avea nevoie să fie poftit de două ori. Deschizînd încetișor ușa casei și aruncînd către salvatorul lui o privire în care recunoștința era amestecată cu spaima, o luă în direcția spre care fusese îndreptat și o porni ca vîntul.

Omul din Yorkshire rămase cîteva minute la postul său, și, dîndu-și seama că înăuntru nu se opriseră

din vorbă, se furișă înapoi, pe nesimțite și, timp de o oră încheiată, trase cu urechea peste balustrada scării. Și cum liniștea domnea peste tot, se strecură încă o dată în patul domnului Squeers, își trase așternutul peste cap și rîse pînă cînd simți că se înăbușe.

Dac-ar fi putut să fie cineva de față ca să vadă cum se mișca așternutul, cum răsăreau mereu dintre cearșafuri fața roșie și capul rotund al omului din Yorkshire, ca o dihanie veselă care iese la suprafața apei ca să respire, și cum se scufundau iarăși, hurducate de un nou val de rîs, acel cineva n-ar fi putut să se amuze mai puțin decît se amuza însuși John Browdie.

În care Nicholas se îndrăgostește. Se folosește de un mijlocitor ale cărui demersuri sînt încununate toate cu neașteptat succes, în afara unui singur amănunt.

Cînd se văzu iarăși scăpat din ghearele prigonitorului său, Smike nu avu nevoie de noi îndemnuri ca să-și cheme într-ajutor toată energia și toată tăria de care era în stare. Fără să zăbovească nici o clipă ca să se întrebe dacă drumul pe care pornise îl ducea spre casă sau în direcție opusă, fugea cu o iuțeală uimitoare, ca omul care știe ce vrea, purtat de aripile fricii și mînat de strigăte închipuite, scoase de binecunoscutul glas al lui Squeers, care, în mintea răvășită a bietului băiat, îl hăituia din spate împreună cu o ceată de urmăritori. Uneori băiatul le-o lua înainte, alteori urmăritorii cîștigau tot mai multă viteză, după cum se urmau în cugetul lui Smike nădejdea și groaza. Multă vreme, după ce se încredințase că aceste sunete nu erau decît născociri ale creierului său înfierbîntat, Smike tot o mai ținea într-un pas, pe care aproape că nu-l putea încetini nici slăbiciunea, nici sfîrșeala. De-abia cînd bezna și liniștea unui drum de țară îl făcură să-și dea seama de ce-i în jurul său, iar cerul înstelat îl înștiință despre trecerea grăbită a timpului, Smike se opri, plin de praf și gîfîind, ca să tragă cu urechea și să privească în jurul lui.

Totul era liniștit și tăcut. O scînteiere în depărtare, care arunca văpăi calde spre cer, arăta locul unde se întindea cetatea uriașă. Ogoare singuratice despărțite prin garduri vii și șanțuri, peste multe din care trecuse poticnindu-se și căzînd în goana lui, mărgi-

neau drumul și în partea de unde venise și în cealaltă. Acum era tîrziu; cu greu ar fi putut să i se mai dea de urmă prin potecile pe care o luase și, dacă trăgea nădejde să se întoarcă la casa lui, apoi acum trebuia s-o facă, sub ocrotirea întunericului. Încetul cu încetul, lucrul acesta se arătă destul de limpede chiar și pentru mintea lui Smike. La început, se agățase de un plan nelămurit și copilăresc, anume să bată drumurile de țară cale de vreo zece, douăsprezece mile și să se întoarcă apoi, după un larg ocol, care să-l ferească de Londra — într-atît era de mare spaima de a trece singur pe străzile orașului, unde ar fi putut să se întîlnească iarăși cu temutul lui dușman — dar, lăsîndu-se cucerit de siguranța pe care i-o inspirau aceste gînduri, se întoarse și luînd-o pe drumul mare, porni din nou spre Londra, aproape cu aceeași iuțeală cu care părăsise vremelnica locuință a domnului Squeers.

Cînd intră din nou în oraș, prin partea de apus, cele mai multe dintre prăvălii erau închise. Din mulțimea de oameni ispitiți să iasă din casă după dogoarea zilei, puțini mai rămăseseră pe stradă și chiar și aceștia o luau agale spre casă. De la aceștia cerea el din cînd în cînd lămuriri în legătură cu drumul și tot întrebînd mereu, ajunse în cele din urmă la locuința lui Newman Noggs.

În toată seara aceea, Newman căutase și vînase prin ulițe și coclauri tocmai pe omul care bătea acum la ușa lui, în timp ce Nicholas făcuse aceleași cercetări în alte părți ale orașului. Newman tocmai ședea, cu un aer abătut, în fața cinei lui sărace, cînd ciocănitul fricos și nesigur al lui Smike îi izbi auzul. Newman, care ciulea urechile la orice sunet, în starea lui de neliniștită așteptare, coborî în goană scările și, scoțînd un strigăt de bucuroasă uimire, îl trase pe binevenitul oaspete pe săliță și sus pe scări și nu scoase nici o vorbă pînă ce nu-l văzu pe Smike în deplină siguranță în podul lui și ușa închisă în urma lor. Și atunci umplu o halbă cu gin și apă și ținînd-o

la gura lui Smike, cum ai ține un castronaș cu doctorie la gura unui copil neascultător, îi porunci s-o golească pînă la ultima picătură.

Newman păru mai mult decît buimăcit cînd văzu că Smike nu face decît să-și moaie buzele în prețiosul amestec; și tocmai era pe cale să ducă halba la gura lui, cu un oftat adînc de compătimire față de slăbiciunea sărmanului său prieten, cînd Smike, pornind să-și istorisească pățaniile îl opri la mijlocul drumului și Newman prinse să asculte cu halba în mînă.

Era destul de ciudat să vezi schimbările pe care le suferea Newman, în timp ce Smike își vedea de povestea lui. La început își freca buzele cu dosul palmei, în chip de ceremonie pregătitoare a sorbiturii; pe urmă, cînd îu pomenit numele lui Squeers, luă halba sub braț și, făcînd ochi foarte mari, începu să privească uluit. Cînd Smike ajunse la atacul pe care-l suferise în trăsura de piață omul puse grăbit halba pe masă și începu să umble șchiopătînd prin odaie, într-o stare de mare enervare, oprindu-se, din cînd în cînd, cu o smucitură, ca și cum ar fi vrut să asculte cu mai multă luare-aminte. Cînd povestea ajunse la John Browdie, se lăsă, încetul cu încetul și treptat într-un scaun și, frecîndu-și mîinile de genunchi, din ce în ce mai repede, pe măsură ce istoria se apropia de punctul culminant, izbucni într-un rîs alcătuit dintr-un „ha-ha!" puternic și răsunător. După ce slobozi aceste sunete, fața i se lungi numaidecît, cînd întrebă, cu cea mai mare îngrijorare, dacă s-ar putea ca John Browdie și Squeers să ajungă să se încaiere.

— Nu! Nu cred — răspunse Smike. Nu cred că și-a dat seama de lipsa mea înainte ca eu să fi ajuns destul de departe.

Newman se scărpină în cap, arătîndu-se foarte dezamăgit și, ridicînd din nou halba, se ocupă de cuprinsul acesteia, adresînd între timp peste marginile ei un zîmbet fioros și sinistru lui Smike.

— Ai să stai aici — spuse Newman ; ești obosit, frînt. Mă duc să le spun eu că te-ai întors. Erau aproape înnebuniți din cauza dumitale. Domnul Nicholas...

— Dumnezeu să-l binecuvinteze ! strigă Smike.

— Amin ! răspunse Newman. N-a avut o clipă de odihnă și de liniște ; și nici doamna bătrînă, și nici domnișoara Nickleby.

— Nu, nu ! S-a gîndit *ea* la mine ? întrebă Smike. S-a gîndit ? Adevărat, așa e ? Să nu-o spui că-i așa, dacă nu s-a gîndit.

— S-a gîndit — strigă Newman. Pe cît e de frumoasă, pe atît e de bună la inimă.

— Da, da ! strigă Smike. Bine zis !

— Atît de blîndă și de miloasă ! spuse Newman.

— Da, da ! strigă Smike, cu sporită însuflețire.

— Și totuși atît de sinceră și de iubitoare — urmă Newman.

Și Newman continua cu aceeași înflăcărare, cînd, aruncîndu-și din întîmplare ochii spre prietenul său, văzu că acesta își îngropase fața în mîini și că printre degete îi alunecau lacrimi.

Cu o clipă înainte, ochii băiatului se aprinseseră de o văpaie neobișnuită și toate trăsăturile i se luminaseră de o emoție care-l făcuse să pară, timp de o clipă, o altă ființă.

— Bine, bine — mormăi Newman, cam nedumerit. Pe *mine* m-a mișcat de multe ori gîndul că o fire ca a lui a trecut prin atîtea încercări ; bietul băiat... da, da... simte și el... îl moaie... își aduce aminte de mizeria de altădată. Ha ! Așa o fi ? Da, așa-i... hm !

Nu reieșea de fel limpede, din tonul cu care fuseseră rostite aceste crîmpeie de cugetare, că Newman Noggs le socotea deplin lămuritoare pentru emoția ce le stîrnise. Rămase cîtva timp într-o atitudine gînditoare, aruncînd din cînd în cînd spre Smike o privire îngrijorată și plină de îndoieli, care privire arăta îndeajuns că Newman nu era chiar atît de departe de gîndurile lui Smike.

În cele din urmă, repetă propunerea ca Smike să rămînă pe loc în noaptea aceea și ca el (Noggs) să se ducă drept și fără ocol spre căsuța familiei Nickleby, ca să potolească înfrigurarea celor de acolo. Dar cum Smike nici nu voia să audă de una ca asta, dînd ca motiv nerăbdarea de a-și revedea prietenii, porniseră amîndoi împreună la drum; și cum, între timp, noaptea se apropia de sfîrșit și, în afară de asta, pe Smike îl dureau picioarele atît de tare, încît de-abia putea să se tîrască, ajunseră la capătul drumului cam un ceas înainte de răsăritul soarelui.

De cum le auzi glasurile afară, Nicholas, care nu dormise noaptea, făurind planuri de regăsire a protejatului pierdut, sări din pat și, plin de bucurie, îi lăsă să intre. Se iscă o discuție atît de gălăgioasă, atîtea felicitări, atîta indignare, încît restul familiei se trezi curînd, iar Smike fu întîmpinat cu urări calde de bun venit nu numai de Kate, dar și de doamna Nickleby, care îl încredință de simpatia și ocrotirea ei pe viitor și avu bunăvoința să facă, spre plăcerea lui Smike și a tuturor celor de față, o deosebit de interesantă dare de seamă despre o lucrare, al cărei nume nu-l știuse niciodată, în legătură cu o nemaipomenită evadare din închisoare, dar nu-și amintea care închisoare, care evadare era înfăptuită de un ofițer al cărui nume îl uitase, închis pentru o crimă, de care nu-și aducea prea bine aminte.

La început, Nicholas fu îndemnat să-l socotească pe unchiul lui în parte răspunzător pentru încercarea îndrăzneață (atît de aproape să reușească) de a-l răpi pe Smike; dar, chibzuind mai bine, se simți împins să creadă că tot meritul era al domnului Squeers. Hotărît să se încredințeze, dacă va putea, prin John Browdie, cum stăteau de fapt lucrurile, porni spre slujba lui de fiecare zi, plăsmuind pe drum planuri felurite de pedepsire a dascălului din Yorkshire, întemeiate toate pe principiile cele mai severe ale unei justiții răsplătitoare, dar care aveau un sin-

gur cusur și anume că nu puteau cu nici un chip să fie îndeplinite.

— Frumoasă dimineață, domnule Linkinwater! spuse Nicholas, intrînd în birou.

— A! făcu Tim — vorbești de cum e vremea la țară, firește! Ce părere ai despre vremea asta la Londra, o adevărată zi londoneză, ai?

— E ceva mai limpede afară din oraș — spuse Nicholas.

— Mai limpede! îl îngînă Tim Linkinwater. Să te uiți prin fereastra odăii mele!

— Ba să te uiți prin fereastra odăii *mele* — răspunse zîmbind Nicholas.

— Aiurea! Aiurea! făcu Tim Linkinwater. Mie să nu-mi spui (pentru Tim, Bow era un coltișor de țară). Fleacuri! Ce poți să ai la țară în afară de ouă proaspete și flori? Ce, eu nu pot să cumpăr ouă proaspete la piața din Leadenhall, în orice dimineață înainte de micul dejun? Cît despre flori, face să te repezi pînă sus și să miroși mixandra mea, sau să vezi agățătoarele de la fereastra mansardei din spate, la numărul șase, în curte.

— La numărul 6, în curte, sînt plante agățătoare, zău? întrebă Nicholas.

— Te cred! răspunse Tim — și a fost semănată într-o cană spartă, fără cioc. În primăvara trecută erau și zambile și înfloriseră, dar ai să rîzi cînd am să-ți spun.

— De ce să rîd?

— Fiindcă înfloreau în niște cutii vechi de cremă de ghete — spuse Tim.

— Nu rîd eu de asta — răspunse Nicholas.

Tim îl privi iscoditor, timp de o clipă, ca și cum tonul în care-i răspunsese Nicholas i-ar fi dat lui curaj să fie mai vorbăreț în legătură cu acest subiect; așa încît punîndu-și după ureche o pană, pe care tocmai o meșterise și închizînd briceagul cu un sunet scurt, spuse:

— Florile sînt ale unui băiat bolnav și cocoșat și par să fie singura bucurie, domnule Nickleby, din trista lui viață. Cîți ani să fie — spuse Tim tăcînd socoteala în gînd — de cînd l-am văzut mai întîi ; era pe atunci un copil mic și se tîra de colo pînă colo, cu o pereche de cîrje mici. Da! Da! Nu sînt mulți ani, dar măcar că par o nimica toată cînd mă gîndesc la altele, atunci cînd mă gîndesc la el mi se par foarte mulți. E un lucru trist — spuse Tim drept încheiere — să vezi un copil mic și schilod, stînd departe de ceilalți copii, care zburdă și se înveselesc, urmărind jocurile la care lui nu-i este îngăduit să ia parte. De multe ori ne-a durut inima din cauza lui.

— Numai o inimă bună — spuse Nicholas — se desprinde de îndeletnicirile de fiecare zi, ca să vadă astfel de lucruri. Ziceai...

— Că florile sînt ale sărmanului băiat — spuse Tim. Atîta tot. Cînd e vreme frumoasă și se poate tîri afară din pat, își trage un scaun lîngă fereastră și șade acolo, uitîndu-se la ele și îngrijindu-le cît e ziua de lungă. La început ne salutam și pe urmă am ajuns să și vorbim. Mai demult, cînd l-am chemat într-o dimineață și l-am întrebat cum se simte, mi-a zîmbit și mi-a spus „mai bine" ; acum doar clatină din cap și stă mai aplecat deasupra florilor lui bătrîne. Trebuie să fie plictisitor să tot privești acoperișurile întunecate ale caselor și norii care plutesc, atîtea luni în șir, dar el e foarte răbdător.

— E cineva în casa aceea care să-l mai înveselească sau să-l ajute? întrebă Nicholas.

— Cred că tatăl lui locuiește acolo — răspunse Tim — și mai sînt și alți oameni, dar nici unul nu pare să se sinchisească de bietul schilod. L-am întrebat adeseori dac-aș putea să fac ceva pentru el ; și răspunsul lui a fost totdeauna „nimic". În ultima vreme i-a slăbit și glasul, dar *văd eu* că tot același răspuns îmi dă. Acum nici nu mai poate să coboare din pat, așa încît, l-au mutat chiar lîngă fereastră și acolo zace cît e ziua de lungă ; ba se uită la cer, ba

la florile lui, pe care încă izbutește să le curețe de uscături și să le stropească cu mîinile lui subțiri. Seara, cînd vede luminarea din odaia mea, dă la o parte perdeaua și o lasă așa, pînă cînd mă culc eu. Nu se mai simte așa singur cînd știe că sînt acolo, așa încît, adesea, stau treaz la fereastra mea un ceas și mai bine, ca să vadă el că încă nu dorm ; și uneori mă dau jos din pat noaptea ca să privesc luminița slabă și tristă din odăița lui și mă întreb dac-o fi treaz sau o fi dormind.

N-o să mai dureze mult — spuse Tim mai departe — și o să vină și noaptea, cînd el va adormi pentru a nu se mai trezi pe pămîntul ăsta. În toată viața noastră cred că nici mîna nu ne-am strîns-o și totuși o să-mi lipsească, așa cum îți lipsește un vechi prieten. Crezi că există flori de cîmp, care să mă poată ispiti mai tare decît acestea ? Sau îți închipui că ofilirea a o sută de specii dintre florile cele mai alese din cîte înfloresc, avînd cele mai grele nume latinești din cîte s-au născocit vreodată, îmi poate pricinui măcar o fărîmă din durerea pe care o s-o simt cînd cănile și sticlele alea vechi vor fi azvîrlite la gunoi ! La țară ! strigă Tim cu emfază disprețuitoare ; nu-ți dai seama că nicăieri în afară de Londra n-aș putea să am o curte ca asta sub fereastra dormitorului meu ?

După care întrebare, Tim întoarse spatele și, prefăcîndu-se prins de socotelile lui, găsi prilejul să-și șteargă grăbit ochii, în clipa cînd crezu că Nicholas se uită în altă parte.

Fie din pricină că în dimineața aceea socotelile lui Tim erau mai încurcate ca de obicei, fie din pricină că seninătatea lui obișnuită fusese puțin tulburată de aceste amintiri, se întîmplă că atunci cînd Nicholas se întoarse după ce făcuse un drum, și întrebă dacă domnul Charles Cheeryble e singur în odaia lui, Tim îi răspunse, numaidecît și fără nici o urmă de șovăială, că da, deși nici zece minute nu trecuseră de cînd intrase cineva în odaia aceea și deși era mîndria

lui să împiedice pătrunderea oricui la oricare dintre cei doi frați, cît timp aceștia primeau vreo vizită.

— Dacă-i așa — spuse Nicholas — îi duc numaidecît scrisoarea asta.

Și zicînd așa, se îndreptă spre odaia cu pricina și bătu la ușă.

Nici un răspuns.

Altă bătaie, dar tot fără răspuns.

„Nu poate să fie înăuntru — se gîndi Nicholas. O să i-o pun pe masă".

Așa încît Nicholas deschise ușa și intră înăuntru; și dădu să iasă numaidecît, cînd văzu, spre marea lui mirare și nedumerire, pe o tînără îngenuncheată la picioarele domnului Cheeryble, pe domnul Cheeryble rugînd-o pe ea să se ridice, iar pe o a treia persoană, care părea să fie însoțitoarea tinerei fete, încercînd și ea s-o convingă de același lucru.

Nicholas bîigui o scuză stîngace și începu să se retragă în grabă, cînd tînăra, întorcîndu-și puțin capul, îi dezvălui trăsăturile drăgălașei fete, pe care o văzuse la oficiul de plasare prima oară cînd fusese acolo, cu mult în urmă. Mutîndu-și privirile de la ea la însoțitoarea ei, recunoscu slujnica greoaie care o întovărășise și atunci; și atît din pricina admirației față de frumusețea fetei, cît din pricina încurcăturii și uimirii stîrnite de această neașteptată recunoaștere, Nicholas încremeni, zăpăcit de atîta mirare și nedumerire, așa încît, timp de o clipă, fu lipsit de grai și de mișcare.

— Doamnă dragă... dragă domnișoară — strigă fratele Charles, puternic mișcat — vă rog să nu... nici o vorbă, vă implor, vă rog din tot sufletul! Vă conjur... vă implor... ridicați-vă! Nu... nu sîntem singuri.

În timp ce vorbea, o ridică pe fată, care ajunse împleticindu-se pînă la un scaun și leșină.

— Și-a pierdut cunoștința, domnule! spuse Nicholas repezindu-se înfrigurat.

— Sărmana de ea, sărmana de ea ! strigă fratele Charles. Unde e frate-meu, Ned ? Ned, frate dragă, vino, te rog, pînă aici !

— Frate Charles, dragul meu — răspunse fratele lui, repezindu-se în odaie — ce e... ah, ce s-a...

— Pst, pst ! nici o vorbă să nu spui, pentru nimic în lume, frate Ned — răspunse celălalt. Sună să vină menajera, frate dragă, cheamă-l pe Tim Linkinwater, domnule. Domnule Nickleby, dragă domnule, părăsește odaia, te rog și te implor !

— Cred că acum e mai bine — spuse Nicholas, care urmărise bolnava, cu atîta înfrigurare, încît nici nu auzise rugămintea.

— Sărmană păsărică ! strigă fratele Charles, luîndu-i ușurel mîna în mîna lui și sprijinindu-i capul de brațul lui. Frate Ned, dragul meu, știu c-ai să te miri că trebuie să fii martor la una ca asta, în orele de serviciu ; dar — aci își aminti din nou de prezența lui Nicholas și, luîndu-l de mînă pe acesta, îi ceru cu gravitate să părăsească încăperea și să-l trimită, fără o clipă de întîrziere, pe Tim Linkinwater.

Nicholas se retrase numaidecît și, în drum spre biroul de contabilitate, întîlni atît pe bătrîna menajeră, cît și pe Tim Linkinwater. Din pricina grabei nemaipomenite cu care se îndreptau spre locul acțiunii, aceștia se îmbrînceau unul pe altul pe săliță. Ascultînd solia, Tim Linkinwater se repezi înăuntru fără să mai zăbovească și, îndată după aceea, Nicholas îl auzi închizînd și încuind ușa pe dinăuntru.

Avu timp destul să cugete asupra acestei descoperiri, căci Tim Linkinwater lipsi aproape o oră încheiată, în care timp Nicholas nici nu se gîndi la altceva decît la tînăra fată, la frumusețea ei neobișnuită, la ceea ce ar fi putut s-o aducă acolo și la taina în care era totul învăluit. Cu cît se gîndea mai mult, cu atît era mai nedumerit și cu atît mai dornic se simțea să afle cine era ea. „Aș fi recunoscut-o printre zece mii" — gîndi Nicholas. Și zicîndu-și așa, se plimba încoace și încolo prin odaie și văzînd aievea chipul și silueta

ei (despre care avea o amintire deosebit de vie) înlătură orice alt gînd și nu zăbovi decît asupra acestuia.

Într-un tîrziu se întoarse și Tim Linkinwater — supărător de rece, cu niște hîrtii în mînă și cu o pană în gură — de parcă nimic nu s-ar fi întîmplat.

— Și-a revenit de tot ? întrebă nestăpînit Nicholas.

— Cine ? i-o întoarse Tim Linkinwater.

— Cine ? repetă Nicholas. Fata...

— Cît face — spuse Tim, scoțînd pana din gură — de patru sute și treizeci și șapte de ori trei mii două sute treizeci și opt ?

— Ba mai întîi — îi răspunse Nicholas — să-mi spui ce faci cu întrebarea mea. Te-am întrebat...

— Despre fată — spuse Tim Linkinwater, punîndu-și ochelarii. Sigur. Da. Face foarte bine.

— Foarte bine, adevărat ? spuse Nicholas.

— *Foarte* bine — răspunse grav domnul Linkinwater.

— O să fie în stare să se ducă încă astăzi acasă ? întrebă Nicholas.

— S-a și dus — spuse Tim.

— S-a dus ?

— Da.

— Nădăjduiesc că n-are mult de mers ! spuse Nicholas, uitîndu-se serios la celălalt.

— Da — făcu neclintitul Tim. Nădăjduiesc că n-are.

Nicholas se încumetă să mai facă una sau două observații, dar era cu ochi și cu sprîncene că Tim Linkinwater avea motivele lui să se ferească și că era hotărît să nu mai dea nici o altă știre despre frumoasa necunoscută, care stîrnise atîta curiozitate în cugetul tînărului său prieten.

De fel descumpănit de această împotrivire, Nicholas reîncepu atacul a doua zi, încurajat de faptul că domnul Linkinwater era pornit pe flecăreală și palavre ; dar, de îndată ce reluă subiectul, Tim se scufundă într-o tăcere supărătoare și, după ce răspunse mai întîi prin monosilabe, ajunse să nu mai dea nici

un răspuns în afară de acelea pe care le puteai ghici, după felul cum dădea sau clătina de cîteva ori cu gravitate din cap, răspunsuri care nu făceau decît să întețească pofta lui Nicholas după știri, poftă ce ajunsese la culmi nebunești.

Văzîndu-și încercările zădărnicite, n-avu încotro și trebui să se mulțumească a pîndi următoarea vizită a fetei, dar și în asta fu dezamăgit. Trecu zi după zi și ea nu reveni. Nicholas urmărea înfrigurat adresele tuturor biletelor și scrisorilor, dar despre nici una dintre ele nu-și putea închipui că ar fi fost scrisă de mîna ei. O dată sau de două ori fu însărcinat cu treburi pentru care trebuia să plece la oarecare depărtare, treburi ce fuseseră pînă atunci încheiate de Tim Linkinwater și Nicholas nu se putu împiedica să nu creadă că, sub un pretext sau altul, fusese îndepărtat anume din drumul ei și că fata venea în timpul cît lipsea el. Totuși, nu află nimic în sprijinul bănuielilor lui, iar Tim nu se lăsa ispitit să mărturisească sau să recunoască nimic, care să le sprijine cît de cît.

Taina și dezamăgirea nu sînt neapărat trebuincioase pentru întețirea iubirii, dar sînt adesea ajutoarele ei atotputernice. „Ochii care nu se văd se uită" e o zicală care se potrivește destul de bine în cazuri de prietenie, măcar că nu e totdeauna nevoie de o lipsă pentru ca inima să se golească, chiar și între prieteni, iar sinceritatea și cinstea, asemenea pietrelor prețioase, sînt mai ușor de imitat de la distanță, căci atunci imitațiile pot trece drept adevărate nestemate. Totuși, dragostea capătă ajutor îmbelșugat din partea unei imaginații fierbinți și neostenite, care are o bună ținere de minte și propășește vreme îndelungată cu hrană puțină și săracă. De aceea se și întîmplă ca iubirea să crească nemăsurat de pe urma unei despărțiri sau a unor împrejurări cum nu se poate mai grele ; și tot de aceea, Nicholas, care nu se gîndea decît la fata necunoscută, zi de zi, ceas de ceas, începu să-și închipuie că e îndrăgostit nebunește de ea și că încă nu s-a pomenit îndrăgostit atît de

nedreptățit și de ghinionist. Totuși, măcar că iubea și tînjea așa cum scrie la carte și că fu împiedicat să-i mărturisească totul lui Kate numai din simplul motiv că încă nu apucase, în toată viața lui, să vorbească măcar o dată cu aleasa inimii lui, că n-o văzuse decît de două ori și că, de ambele dăți, fata venise și plecase ca un fulger sau — așa cum spunea Nicholas, în nenumărate convorbiri pe care le avea cu el însuși — ca o nălucire a tinereții și a frumuseții prea strălucitoare ca să dureze — înflăcărarea și credința lui rămaseră nerăsplătite. Tînăra fată nu se mai arătă, așa încît se irosi atîta dragoste (de ajuns pentru a ține treji o jumătate de duzină de tineri, pe timpurile astea și încă în chip foarte cuviincios) și nu se alese nimeni nici măcar cu un dram de înțelepciune de pe urma ei; nici chiar Nicholas, care, dimpotrivă, pe zi ce trecea, se posomora mai tare, devenea mai sentimental și tînjea mai rău.

În timp ce lucrurile ajunseseră aci, falimentul unui corespondent din Germania al firmei Frații Cheeryble, îi sili pe Tim Linkinwater și pe Nicholas să străbată niște socoteli foarte lungi și încurcate, ce se întindeau pe un răstimp îndelungat. Ca să le mîntuiască mai repede, Tim Linkinwater îi propuse lui Nicholas să rămînă amîndoi, timp de o săptămînă sau așa ceva, la birou, pînă la zece noaptea; și fiindcă nimic nu putea să răcească zelul lui Nicholas în slujba bunilor săi patroni — nici chiar iubirea, care nu se prea împacă cu afacerile — el încuviință bucuros. Chiar în prima seară, destul de tîrziu, și anume la nouă, sosi nu fata în persoană, ci slujnica ei, care, după ce se închise cîtva timp cu fratele Charles, plecă și se reîntoarse în seara următoare, la aceeași oră și, pe urmă, în cea următoare și mereu tot așa.

Aceste vizite repetate aprinseră la culme curiozitatea lui Nicholas. Chinuit și stîrnit dincolo de orice închipuire și nefiind în stare să pătrundă taina, fără a-și neglija îndatoririle, Nicholas încredință totul lui Newman Noggs, rugîndu-l din tot sufletul să stea la

pînă în noaptea următoare; să urmărească slujnica până acasa; și să purceadă la acele cercetări în legătură cu numele, starea și povestea alesei lui, pe care le putea face fără a stîrni bănuieli; și să-i împărtășească și lui fără întîrziere rezultatul.

Cum nu se poate mai mîndru de această sarcină, Newman Noggs își luă în primire postul în piață, în seara următoare, cu un ceas înainte de timpul potrivit. Înfigîndu-se în pămînt, în spatele pompei, cu pălăria trasă pe ochi, își începu paza cu un aer de mister anume ticluit, minunat plăsmuit tocmai pentru a stîrni bănuiala tuturor privirilor. Într-adevăr, numeroase slujnicuțe venite să pompeze apă, și o seamă de țînci care-și potoleau setea la jgheab, aproape că-și pierdură mințile de spaimă la apariția lui Newman Noggs, care privea hoțește în jurul pompei și nu lăsa să i se vadă decît fața, iar aceasta amintea de fața unui căpcăun îngîndurat.

La ceasul știut, solul veni din nou și, după o întrevedere ceva mai lungă ca de obicei, plecă. Newman își dăduse două întîlniri cu Nicholas: una în seara următoare, în caz că încercarea avea să izbutească; cealaltă în seara de după aceea, care trebuia să aibă loc în orice caz. În prima seară Newman Noggs nu veni la locul întîlnirii (o circiumă oarecare, la jumătatea drumului între City și Golden Square), dar, în cea următoare, se afla acolo, în fața lui Nicholas, pe care-l primi cu brațele deschise.

— E în ordine — șopti Newman. Șezi jos! Șezi jos, fii băiat de treabă și dă-mi voie să-ți spun totul.

Nicholas nu așteptă să fie poftit a doua oară și întrebă nerăbdător ce vești îi aducea.

— O mulțime de vești — spuse Newman, tremurînd de bucurie. E în ordine. Nu fi neliniștit. Nici nu știu cu ce să încep. Dar nu te necăji. Fii tare! E în ordine!

— Ei? făcu nerăbdător Nicholas. Da?

— Da — răspunse Newman. Asta este.

— Ce este? întrebă Nicholas. Numele, numele, dragul meu!

— Numele e Bobster — răspunse Newman.

— Bobster! repetă Nicholas, indignat.

— Ăsta-i numele — spuse Newman. Mi-l amintesc fiindcă seamănă cu Lobster [1].

— Bobster! repetă Nicholas mai apăsat decît prima oară. Ăsta o fi numele slujnicei.

— Nu, nu e — spuse Newman, clătinînd cu mare siguranță din cap. Domnișoara Cecilia Bobster.

—Cecilia, zici! răspunse Nicholas, murmurînd cele două nume unul după altul, de foarte multe ori și în tonuri deosebite, ca să vadă cum sună. Păi Cecilia e un nume drăguț.

— Foarte. Și fata e drăguță — spuse Newman.

— Cine? spuse Nicholas.

— Domnișoara Bobster.

— Păi unde-ai văzut-o? întrebă Nicholas.

— Ce-ți pasă, băiete? răspunse Noggs, bătîndu-l pe umăr. Destul că am văzut-o. Ai s-o vezi și dumneata. Am pus totul la cale.

— Dragul meu Newman — strigă Nicholas, strîngîndu-i mîna — vorbești serios?

— Vorbesc — răspunse Newman. Tot ce spun cred. Fiecare cuvînt. Ai s-o vezi mîine seară. Primește să-i vorbești chiar dumneata. Eu am convins-o. E atît de politicoasă, dulce, frumoasă!

— Știu că este; știu că trebuie să fie, Newman! spuse Nicholas, frîngîndu-și mîinile.

— Ai dreptate — răspunse Newman.

— Unde locuiește? întrebă Nicholas. Ce-ai aflat despre povestea ei? Are tată, mamă, frați, surori? Ce ți-a spus? Cum ai ajuns s-o vezi? N-a fost tare mirată? I-ai spus cu cîtă înfrigurare doresc să-i vorbesc? I-ai spus unde am văzut-o? I-ai spus cum, cînd, unde, cît de mult, cît de des m-am gîndit la chipul acela dulce, care mi-a apărut, în clipe de amar-

[1] Lobster — rac, în limba engleză.

nică nefericire, ca o rază dintr-o lume mai bună ? I-ai spus, Newman, i-ai spus ?

Bietul Noggs își pierduse de-a dreptul răsuflarea, în timp ce întrebările cădeau potop asupra lui și, la fiecare nouă întrebare, se răsucea zvîcnit în scaun, holbîndu-se între timp la Nicholas cu o privire caraghioasă de nedumerire.

— Nu — făcu Newman — nu i-am spus.

— Ce nu i-ai spus ? întrebă Nicholas.

— Despre raza din lumea bună — spuse Newman. Nu i-am spus nici cine ești, nici unde ai văzut-o. I-am spus doar că o iubești la nebunie.

— Asta așa e, Newman ! răspunse Nicholas, cu înflăcărarea lui obișnuită. Dumnezeu mi-e martor că așa este !

— I-am mai spus c-o admiri de multă vreme în taină — spuse Newman.

— Da, da. Și ce-a spus la asta ? întrebă Nicholas.

— A roșit — spuse Newman.

— Cred și eu ! Așa și trebuie — spuse cu încuviințare în glas Nicholas.

Newman îi spuse mai departe că fata era singurul copil, că maică-sa murise și că ea locuia cu taică-său și că se lăsase convinsă să îngăduie celui ce o iubea o întrevedere tainică, după ce pusese o vorbă bună și servitoarea, care avea mare înrîurire asupra ei. Spuse mai departe cum a fost nevoie de o elocință mișcătoare și susținută pentru a o aduce pe fată la această hotărîre ; cum rămăsese înțeles că ea îi dădea lui Nicholas doar prilejul de a-și declara patima ; și că ea nu garanta nicidecum că va fi plăcut impresionată de curtea lui. Misterul vizitelor ei la Frații Cheeryble rămase însă cu totul nelămurit, fiindcă Newman nu pomenise de asta, nici în convorbirea de început cu servitoarea, nici în întrevederea ce a urmat cu stăpîna și se apăra spunînd că el fusese dăscălit să urmărească fata pînă acasă și să pledeze cauza tînărului său prieten, dar refuză să spună pînă unde o urmărise sau din ce loc. Totuși, Newman dădu

să înțeleagă că din cuvintele ce-i scăpaseră servitoarei, el avea bănuieli cum că fata ducea o viață amărîtă și nefericită, fiind cu asprime ținută în frîu de singurul ei părinte, care era o fire nestăpînită și brutală ; împrejurare care, socotea el, ar lămuri, în oarecare măsură, și de ce căutase ea ocrotirea și prietenia celor doi frați și de ce se lăsase convinsă să îngăduie întrevederea făgăduită. Acest din urmă fapt i se părea o urmare logică a premisei, în măsura în care era cum nu se poate mai firesc să bănuiești că o fată, care are parte de o viață atît de puțin demnă de a fi invidiată, e deosebit de dornică s-o schimbe.

Mai reieși, după alte întrebări — căci toate astea putură să fie smulse lui Newman Noggs doar încet și anevoie — că Newman, în chip de explicație pentru înfățișarea lui jerpelită, dăduse să se înțeleagă că, din înțelepciune și din anumite motive strîns legate cu acea intrigă, el se deghizase ; și întrebat fiind cum de ajunsese să-și depășească într-atît solia încît să obțină o întrevedere, răspunse că domnișoara, părînd gata să primească, el se socotise legat prin datorie și devotament să se folosească de acest prilej de aur ce-i îngăduia lui Nicholas să-și ducă mai departe curtea. După ce aceste întrebări și toate întrebările posibile fură puse și primiră de douăzeci de ori răspuns, se despărțiră, hotărînd să se întîlnească din nou în seara următoare, la zece jumătate, cu scopul de a duce la bun sfîrșit întîlnirea ce trebuia să aibă loc la ceasurile unsprezece.

„Ciudat se desfășoară lucrurile ! se gîndea Nicholas, în timpul drumului spre casă. Una ca asta nici n-am putut prevedea ; nici n-am visat că s-ar putea. Să știu ceva despre viața celei care mă interesează atît ; s-o văd pe stradă, să trec pe lîngă casa unde locuiește, s-o întîlnesc uneori în timp ce se plimbă, să nădăjduiesc că va veni o zi cînd voi putea să-i mărturisesc iubirea mea, mai departe nu mergeau gîndurile mele. Și totuși, acum... dar aș fi neghiob dacă m-aș plînge de norocul meu !“

Și totuși, Nicholas nu era mulțumit; și în nemulțumirea lui era mai mult decît o simplă toană. Era supărat pe fată, deoarece se lăsase atît de ușor cucerită, „pentru că — chibzuia Nicholas — n-are de unde să știe că sînt eu, așa că putea să fie orișicine", ceea ce firește că nu-i plăcea. În clipa următoare, era supărat pe sine însuși, fiindcă își îngăduia astfel de gînduri și își lămurea sieși că, într-un astfel de lăcaș nu putea sălășlui decît bunătatea și că purtarea celor doi frați arăta îndeajuns cum o prețuiau. „Adevărul e că este toată o taină" — spuse Nicholas. Dar asta nu-l mulțumi mai mult decît întorsătura pe care o luaseră înainte gîndurile lui, ci îl împinse doar spre un nou ocean de presupuneri și bănuieli, deasupra căruia fu clătinat și zdruncinat, spre marea neliniște a sufletului său, pînă cînd ceasornicul bătu de zece, arătînd că se apropie ora întîlnirii.

Nicholas se îmbrăcase cu mare grijă și pînă și Newman Noggs se dichisise un pic; haina lui înfățișa fenomenul de a avea doi nasturi la rînd, iar acele suplimentare erau prinse la distanțe destul de regulate. Își purta de asemenea pălăria, după ultimul lui gust, cu o batistă înăuntru, al cărei capăt răsucit ieșea pe la spate, în chip de codiță, deși n-ar fi putut să se laude cu priceperea de a fi născocit această din urmă podoabă, avînd în vedere că habar n-avea de ea. Era într-o stare de enervare și emoție, care-l făcea cu totul nesimțitor față de orice, în afară de scopul expediției.

Străbătură străzile, cufundați amîndoi în adîncă tăcere, și, după ce merseră cîtăva vreme în pas vîrtos, ajunseră pe o stradă cu înfățișare sinistră și foarte puțin umblată, lîngă Edgeware Road.

— Numărul doisprezece — spuse Newman.

— Vai! făcu Nicholas, uitîndu-se în jur.

— Frumoasă stradă! spuse Newman.

— Da — răspunse Nicholas — cam mohorîtă.

Newman nu dădu răspuns acestei observații ci, oprindu-se brusc, îl lăsă pe Nicholas cu spatele la un

gard de fier și-i dădu să înțeleagă că trebuie să aștepte acolo, fără să miște nici mînă, nici picior, pînă cînd se va încredința el în chip mulțumitor că drumul e liber. După care, Noggs porni șchiopătînd cu mare iuțeală și privind tot timpul peste umăr, ca să se convingă că Nicholas ascultă de poruncile lui. Și, după ce urcă treptele unei case, cu vreo șase uși mai încolo, se făcu nevăzut.

După un scurt răstimp reapăru și, șchiopătînd iarăși, se opri la mijlocul drumului, și-i făcu semn lui Nicholas să-l urmeze.

— Ei ? făcu Nicholas, înaintînd spre el în vîrful picioarelor.

— E în ordine — răspunse Newman, strălucind de bucurie. Totu-i gata, acasă nu-i nimeni ! Nici că se poate mai bine ! Ha-ha !

După ce dădu această știre încurajatoare, se furișă printr-o poartă, pe care Nicholas zări o tăbliță de alamă cu *„Bobster"* scris în litere foarte mari ; și, oprindu-se la ușa din dos, care era deschisă, făcu semn prietenului său să coboare.

— Ce dracu' ! strigă Nicholas, dîndu-se înapoi. Doar n-o să ne furișăm în bucătărie, ca și cum am fi venit să furăm furculițele !

— Pst ! făcu Newman. Bătrînul Bobster... turc fiorios... pe toți îi omoară... dă pumni în urechea domnișoarei... așa face... foarte des.

— Ce ! strigă Nicholas, aprins de mînie — vrei să zici că există vreun om care îndrăznește să dea pumni în urechea unei astfel de...

Nu apucă să cînte mai departe osanale în cinstea alesei lui, fiindcă tocmai atunci Newman îi dădu un ghiont ușor, care aproape îl prăvăli pînă-n fundul scării de serviciu. Socotind cu cale că e mai bine să nu ia în nume de rău acest semn, Nicholas coborî, fără să mai protesteze, dar făcînd o mutră care trăda orice în afară de nădejdea și vraja unui îndrăgostit pătimaș. Newman îl urmă — și s-ar fi ales cu capul spart dacă n-ar fi fost ajutorul binevenit al lui Nicho-

las — și luîndu-l de mînă, îl călăuzi printr-un coridor cu pardoseală de piatră, cufundat în beznă, pînă într-o bucătărie dosnică sau un beci, întunecos și negru ca smoala, unde se opriră.

— Ei ! făcu Nicholas, în șoaptă supărată. Asta nu-i tot, bănuiesc ?

— Nu, nu — răspunse Noggs ; sosesc și ele îndată. E în ordine !

— Mă bucur că te aud spunînd așa — zise Nicholas. Mărturisesc că eu n-aș fi crezut-o.

Nu mai schimbară nici un cuvînt și Nicholas rămase pe loc, ascultînd răsuflarea zgomotoasă a lui Newman Noggs și părîndu-i-se că nasul acestuia începuse să strălucească, asemenea unui tăciune aprins, chiar și în beznă care-i învăluia. Deodată, sunetul unor pași temători îi loviră auzul și, numaidecît după aceea, un glas de femeie întrebă dacă domnul e acolo.

— Da — răspunse Nicholas, întorcîndu-se spre colțul de unde venea glasul. Cine-i acolo ?

— Numai eu, domnule — răspunse glasul. Acum poftiți, dom'șoară !

O pîlpîire de flacără lumină locul și curînd după aceea se arătă servitoarea cu lumînarea, urmată de tînăra ei stăpînă, care părea covîrșită de modestie și stînjeneală.

La vederea domnișoarei, Nicholas tresări și schimbă fețe-fețe ; inima îi bătea cu putere, țintuindu-l pe loc. Dar în clipa aceea, aproape o dată cu sosirea fetei și a lumînării, se auzi o bătaie puternică și mînioasă în poartă, care-l făcu pe Newman Noggs să sară foarte sprinten de pe un butoi cu bere, pe care se așezase călare, și să strige neașteptat și cu o față pămîntie :

— Bobster, pentru numele lui dumnezeu !

Domnișoara țipa și însoțitoarea își frîngea mîinile, iar Nicholas se uita uluit de la una la alta, în timp ce Newman fugea de colo pînă colo, vîrîndu-și mîinile pe rînd în toate buzunarele și, fiind în culmea nehotărîrii, scotea căptușeala fiecăruia. Totul nu ținu

decît o clipă, dar fantezia nu poate exagera încurcătura acelui moment.

— Părăsiți casa, pentru numele lui dumnezeu ! Am greșit, bine ne face ! strigă domnișoara. Părăsiți casa, căci altfel sînt pierdută și distrusă pe veci !

— Dă-mi voie să-ți spun numai o vorbă ! strigă Nicholas. Numai una. Nu te reține. Dacă vrei să asculți, numai o vorbă care să-ți lămurească ghinionul ăsta.

Dar Nicholas vorbea aerului; căci domnișoara urcase scările în grabă și cu priviri rătăcite. S-ar fi luat după ea, dar Newman răsucindu-i cu mîna gulerul hainei, îl trîrî spre coridorul prin care veniseră.

— Lasă-mă, Newman, fir-ar să fie ! strigă Nicholas. Trebuie să-i vorbesc ! Altfel nu plec din casa asta !

— Reputația... fire năprasnică... gîndește-te — spuse Newman, agățîndu-se de el cu amîndouă brațele și împingîndu-l afară. Lasă-le să deschidă ușa ! Plecăm noi, așa cum am venit, de îndată ce au închis-o. Hai ! Pe aici ! Așa !

Copleșit de mustrările lui Newman ca și de lacrimile și rugămințile fetei și de bătăile fioroase de sus, care nu încetaseră nici o clipă, Nicholas îngădui să fie scos repede afară ; și chiar în clipa cînd domnul Bobster își făcu intrarea prin ușa care dădea spre stradă, el și cu Noggs ieșeau pe poarta din dos.

Străbătură în goană cîteva străzi, fără să se oprească și fără să vorbească. În cele din urmă, se opriră și se uitară unul la altul cu priviri rătăcite și fețe amărîte.

— Nu face nimic — spuse Newman, trăgînd aer în piept ca să-și recapete suflul. Nu fi pleoștit. E în ordine. Rîndul viitor mai mult noroc. N-am avut încotro. *Eu* am făcut ce am avut de făcut.

— Minunat ! răspunse Nicholas, strîngîndu-i mîna. Minunat, ca un prieten adevărat și plin de zel ! Află, însă, Newman, că nu sînt dezamăgit, ci cît se poate

de îndatorat dumitale, numai că *nu era domnișoara pe care o căutam.*

— Cum ? ! strigă Newman Noggs. Ne-a dus servitoarea !

— Newman, Newman — spuse Nicholas, punîndu-i mîna pe umăr ; nici servitoarea nu era cea adevărată.

Newman rămase cu gura căscată, în timp ce se holba țintă la Nicholas cu ochiul lui teafăr.

— Nu-ți face sînge rău — spuse Nicholas — e fără însemnătate : vezi doar că nu mă sinchisesc ; n-ai urmărit pe cine trebuia, asta-i tot.

Asta era tot ! Fie că Newman Noggs ocolise de atîtea ori pompa cu privirea, uitîndu-se cruciș, pînă cînd văzul i se vătămă ; sau fie că, văzînd că are timp berechet, se cinstise cu cîteva picături dintr-o licoare mai tare decît cea pe care i-ar fi putut-o oferi pompa — orișicum s-or fi petrecut lucrurile — greșeala era a lui. Și Nicholas se duse acasă ca să cugete asupra ei și să se gîndească la farmecul necunoscutei, acum mai îndepărtată ca oricînd.

Cuprinde cîteva întîmplări romantice petrecute între doamna Nickleby și vecinul în nădragi.

De la ultima convorbire importantă cu fiul ei, doamna Nickleby începuse să pună o grijă neobișnuită în împodobirea făpturii sale, adăugînd, încetul cu încetul, straielor potolite de matroană, cu care se înveșmînta de obicei pînă atunci, o puzderie de podoabe și marafeturi, mărunte în sine, dar nu lipsite de importanță, dacă le luai împreună și le puneai în legătură cu destăinuirea ei. Pînă și rochia ei neagră căpătă un aer groaznic de țipător, din pricina vioiciunii cu care era purtată; și, acum că frumusețea ei apusă era însuflețită de expunerea cuminte, ici și colo, a unor podoabe tinerești, de mică sau fără valoare, care, poate tocmai de aceea, scăpaseră de naufragiul general și primiseră îngăduința să doarmă în tihnă prin colțuri neștiute de vechi sertare și prin cutii, unde rar ajungea lumina zilei, straiele ei de doliu căpătară față nouă. De unde fuseseră pînă atunci semnul pietății și al durerii față de cel mort, se prefăcură în semnale ale unor planuri de măcel și moarte îndreptate asupra celor vii.

Poate că doamna Nickleby fusese îndemnată să se poarte astfel de un înalt simț al datoriei și de porniri desăvîrșite, dincolo de orice îndoială. Poate că ajunsese să se pătrundă de gîndul că e un păcat să te lași tîrîtă atîta vreme de o jale fără rost sau poate credea că e nevoie să dea o pildă potrivită de ordine și cuviință înfloritoarei ei fiice. Lăsînd la o parte tot ce

ține de datorie și răspundere, schimbarea s-ar fi putut să izvorească din simțăminte de adevărată și dezinteresată jertfă. Domnul de alături fusese ocărît de Nicholas; înfierat aspru cu cuvintele de ramolit și idiot. Doamna Nickleby era, în oarecare măsură, răspunzătoare de aceste atacuri împotriva inteligenței omului. Simțea poate că e o faptă creștinească să arate, prin toate mijloacele ce-i stăteau în puteri, că cel jignit nu este nici una, nici alta. Și ce altă cale pentru a ajunge la un țel atît de curat și vrednic de laudă putea ea să găsească, decît să dovedească oamenilor, în însăși persoana ei, că patima lui era cea mai cuminte și mai chibzuită din lume, fiind întocmai rezultatul pe care oamenii cuviincioși și cu cap l-ar fi putut prevedea ca urmare a faptului că ea își dezvăluise din nebăgare de seamă și fără opreliște farmecele ei coapte chiar sub ochii, ca să zicem așa, ai unui om înfocat și simțitor din cale-afară-?

— Ah! făcu doamna Nickleby, clătinînd cu seriozitate din cap — dacă Nicholas ar ști cît a suferit bietul lui tată înainte de logodna noastră, atunci cînd eu nu puteam să-l sufăr, ar fi ceva mai simțitor. Pot eu să uit vreodată dimineața în care l-am privit batjocoritoare, atunci cînd el s-a oferit să-mi ducă umbrela de soare? Sau seara cînd m-am încruntat la el? Slavă domnului că n-a emigrat! Aproape pînă acolo l-am împins!

Dacă răposatul n-ar fi scos-o mai bine la capăt emigrînd încă pe cînd era holtei, e o întrebare la care nu se opri văduva lui; căci Kate tocmai intră în odaie cu cutia de lucru, în clipa cînd ajunsese cu gîndurile pînă aci; și o întrerupere, chiar și mai mică sau poate nici un fel de întrerupere, ar fi fost de ajuns pentru a împinge gîndurile doamnei Nickleby pe un nou făgaș.

— Kate, draga mea — spuse doamna Nickleby. Nu știu cum se face că o zi caldă și frumoasă ca asta, cu păsările care cîntă peste tot, mi-amintește totdea-

una de un purcel la frigare cu mujdei de usturoi, cu ceapă și cu sos.

— E o legătură ciudată, nu crezi, mamă ?

— Pe cuvîntul meu, draga mea, că nu știu — răspunse doamna Nickleby. Purcel la frigare ; ia stai niței ! În ziua cînd s-au împlinit cinci săptămîni de la botezul tău, am avut o friptură... nu, nu putea să fie de purcel, fiindcă mi-amintesc că a trebuit să împărțim doi, și bietul tău tată și cu mine nici n-am fi putut visa pe atunci să facem un ospăț cu doi purcei... trebuie să fi fost potîrnichi. Purcel la frigare ! Mai c-aș crede că nici unul n-am fi putut avea la masă, fiindcă tatăl tău nu putea să-i vadă nici în măcelării și zicea că-i amintesc de copii foarte mici, numai că purceii au pielea mai roză ; și îi era groază și de copii mici, fiindcă nu-și putea îngădui nici o creștere a familiei, așa încît subiectul îi făcea rău. Ciudat, cum a putut să-mi treacă acum tocmai asta prin cap ! Mi-amintesc că am cinat odată la doamna Bevan, pe strada aia largă, după colț, lîngă ăl de făcea trăsuri, acolo unde a căzut bețivul prin chepengul beciului, în casa cea nouă, aproape o săptămînă înainte de termenul trimestrial și n-a fost găsit pînă cînd nu s-a mutat chiriașul cel nou, și că pe-atunci, la doamna Bevan, am mîncat purcel la frigare. Asta cred că mi-a amintit, mai ales că era și o păsărică în odaie, care a cîntat tot timpul cinei, adică nu era păsărică, fiindcă era papagal și, de fapt, n-a cîntat, fiindcă vorbea și înjura îngrozitor ; dar cred că asta e. De fapt sînt sigură. Nu crezi la fel, draga mea ?

— Cred că nu poate să încapă nici o îndoială, mamă — răspunse Kate cu un zîmbet vesel.

— Nu ; dar spune-mi : tu *așa* crezi, Kate ? întrebă doamna Nickleby, cu atîta seriozitate, de parc-ar fi fost vorba de o chestiune arzătoare și pasionantă. Dacă nu crezi, spune numaidecît, știi doar ; fiindcă e drept să fim cinstiți, mai ales într-o treabă ca asta, care e delicată și merită să fie rezolvată chiar în clipa cînd îți trece prin cap.

Kate răspunse rîzînd că era pe deplin încredințată ; și, fiindcă mama ei încă nu părea sigură că nu e neapărat nevoie ca subiectul să fie reînnoit, Kate propuse să-și ia amîndouă lucrul de mînă în umbrar și să se bucure acolo de frumusețea după-amiezii. Doamna Nickleby primi bucuroasă și se îndreptară fără altă vorbă într-acolo.

— Zău — făcu doamna Nickleby, așezîndu-se — că n-a existat vreodată ființă mai bună ca Smike. Pe cuvîntul meu, cîtă osteneală și-a dat ca să dreagă chioșcul ăsta și să-l înconjoare cu florile cele mai frumoase, e de neînchipuit ! Dar tare mi-ar plăcea să nu puie chiar *tot* pietrișul în partea ta, draga mea Kate, și să-mi lase mie doar pămînt.

— Mamă dragă — se grăbi Kate — ia locul ăsta, te rog, ca să-mi faci plăcere.

— Nu, zău că nu, draga mea. Eu îmi păstrez locul meu — spuse doamna Nickleby. Și chiar fac ceea ce spun !

Kate ridică ochii a întrebare.

— Zău dacă n-a fost pe aici — spuse doamna Nickleby — și a adus, știu eu de unde, cîteva rădăcini din florile alea de care spuneam eu acum cîteva seri că-mi plac atît, și te întrebam și pe tine dacă nu-ți plac... ba nu, *tu* spuneai că-ți plac atît, acum cîteva seri, și mă întrebai pe mine dacă nu-mi plac și mie... tot aia e. Zău că e foarte drăguț și atent din partea lui ! Nu văd — adăugă doamna Nickleby, uitîndu-se mai de aproape — nici una în partea mea, dar îmi închipui că le prieste mai bine lîngă pietrișul de acolo. Să știi, Kate, că din pricina asta a răsădit toate florile în partea unde stai tu și de asta a pus acolo și pietrișul, fiindcă locul acela e mai însorit. Pe cuvîntul meu, ce îndemînatic e ! Eu nu m-aș fi priceput nici pe jumătate atît de bine !

— Mamă — spuse Kate, aplecîndu-se deasupra lucrului de mînă, pînă cînd aproape nu i se mai vedea fața — înainte de te-ai măritat...

— Vai, Kate — o întrerupse doamna Nickleby — ce dumnezeu îți veni să zbori cu gîndul pînă-n vremea dinainte de m-am măritat eu, cînd eu îți vorbesc despre grija și atenția lui față de mine?

— Vai, mamă — spuse Kate, ridicîndu-și din nou fața — știi doar că-mi pasă.

— Păi atunci, draga mea, de ce nu lauzi ordinea și frumusețea în care e ținută? spuse doamna Nickleby. Ce tare ciudată ești tu, Kate!

— Ba o laud, mamă! răspunse Kate cu blîndețe. Bietul băiat!

— Aproape că nu te aud lăudînd-o, draga mea — răspunse doamna Nickleby; asta-i tot ce pot să spun.

Dar buna doamnă zăbovise de prea mult timp asupra aceluiași subiect, așa încît căzu îndată în cursa nevinovată întinsă de fiica ei, dacă era într-adevăr cursă, și întrebă ce voia să spună.

— În legătură cu ce? spuse Kate, care uitase, pare-se, cu totul că schimbase vorba.

— Ce dumnezeu, Kate, draga mea, — răspunse mama ei — păi ori ești adormită, ori te-ai prostit! Despre vremea cînd eu nu eram încă măritată.

— A, da! făcu Kate. Mi-amintesc. Voiam să te întreb, mamă, dacă înainte de te-ai măritat, aveai mulți pretendenți?

— Pretendenți, draga mea! strigă doamna Nickleby, cu un zîmbet de minunată încîntare. În totul, Kate, trebuie să fi avut cel puțin o duzină.

— Mamă! făcu Kate, cu dojană în glas.

— Zău că am avut, draga mea — spuse doamna Nickleby; fără să-l pun la socoteală pe bietul tău tată și pe alt tînăr, unul de se ducea pe vremea aceea, la aceeași școală de dans și obișnuia să ne trimită acasă ceasuri și brățări de aur în hîrtie cu chenare aurii (pe care i le trimiteam totdeauna înapoi) și, după aceea, a plecat din nenorocire la Botany Bay [1], pe un vas de școală, vreau să zic pe un vas de ocnași,

[1] In Australia, unde erau deportați răufăcătorii (n. t.)

și a evadat într-un tufiș și a omorît niște oi (nici eu nu știu ce căutau oile acolo) și era să fie spînzurat, numai că din întîmplare s-a strangulat și cîrmuirea l-a iertat. Pe urmă au mai fost tînărul Lukin — spuse doamna Nickleby, începînd cu degetul mare și numără numele pe celelalte degete — Mogley, Tipslark, Cabbery, Smisfer...

După ce ajunse la degetul mic, doamna Nickleby mută socoteala pe cealaltă mînă, dar tocmai atunci se auzi un „hm!" rostit cu glas tare, care părea să vină din temelia zidului grădinii, ceea ce o făcu și pe ea și pe fata ei să tresară cu putere.

— Mamă, ce-a fost asta? întrebă încet Kate.

— Pe cuvîntul meu, draga mea — răspunse doamna Nickleby, luată prin surprindere — că dacă nu e vecinul, nu știu ce-ar putea...

— A-hem! strigă aceeași voce; dar nu era ca și cum și-ar fi dres cineva glasul, ci un soi de răcnet, care stîrni toate ecourile din împrejurimi și se prelungi într-atît, încît necunoscutul ce-l slobozise trebuie să se fi înnegrit la față.

— Acum înțeleg, draga mea — spuse doamna Nickleby, punîndu-și mîna pe mîna lui Kate; nu fi speriată, scumpa mea, nu ți se adresează ție și nu ține să înspăimînte pe nimeni. Fiecare cu ce-i al lui, Kate; asta trebuie să-ți spun.

Zicînd așa, doamna Nickleby dădu din cap, mîngîie de multe ori mîna fiicei ei și își luă un aer de parcă ar fi putut să spună un lucru de neasemuită însemnătate, dacă ar fi vrut, dar, slavă domnului, știa să se jertfească și n-avea să-l spună.

— Ce vrei să spui, mamă? întrebă Kate, vădit mirată.

— Nu te aprinde, draga mea — răspunse doamna Nickleby, privind spre zidul grădinii; fiindcă, vezi, *eu* nu m-am aprins și, dacă cineva are dreptul să se aprindă, atunci, ținînd seama de împrejurări, eu aș fi aceea, dar vezi bine că nu m-am aprins, Kate, nu, de loc!

— Pare că urmărește să ne atragă nouă atenția, mamă — spuse Kate.

— Chiar *urmărește* să ne atragă nouă atenția, draga mea; cel puțin — urmă doamna Nickleby, îndreptîndu-se în scaun și mîngîind mîna fiicei ei cu mai multă blîndețe ca înainte — urmărește să atragă atenția uneia dintre noi. Hm! nu trebuie să te simți stînjenită de loc, draga mea!

Kate părea cu totul uluită și era gata să ceară și alte lămuriri, cînd un strigăt și un zgomot tîrșit ca al unui bătrîn care tușește, și lovește tare cu picioarele, răscolind pietrișul, veni din aceeași parte ca și sunetele dinainte; și, înainte de a înceta, un castravete mare țîșni cu repeziciunea unei rachete în văzduh, de unde coborî rostogolindu-se, pînă ce căzu la picioarele doamnei Nickleby.

Această reprezentație neobișnuită fu urmată de una perfect asemănătoare; curînd, un dovlecel frumos, neobișnuit de mare, urcă în vîrtej și coborî de-a rostogolul; în sfîrșit, văzduhul se întunecă de o grindină de cepe, ridichi și alte zarzavaturi mărunte, care căzură rostogolindu-se, împrăștiindu-se și izbindu-se în toate părțile.

Și cum Kate se ridică de pe scaun oarecum îngrijorată și o prinse pe maică-sa de mînă, ca să fugă împreună cu ea în casă, se simți mai degrabă împiedicată decît ajutată în mișcarea ei; și urmărind privirea ochilor doamnei Nickleby, se sperie rău la vederea unei tichiuțe vechi de catifea neagră, care se înălța, încetul cu încetul, ca și cum purtătorul ei s-ar fi suit pe o scară sau niște trepte, deasupra zidului despărțitor între grădina lor și cea a căsuței învecinate (care, ca și a lor, era dată cu chirie), tichiuță urmată treptat de un cap mare, o față bătrînă și o pereche de ochi ciudați și cenușii, ochi foarte rătăciți, foarte mari deschiși, care se roteau în orbite și aveau o privire moartă, rea și fără vlagă, cum nu se poate mai neplăcută la vedere.

— Mamă! strigă Kate, în clipa aceea îngrozită de-a binelea; de ce stai, de ce pierzi timpul? Mamă, te rog, hai înăuntru!

— Kate, draga mea — răspunse maică-sa, ținînd-o mai departe pe loc — cum poți fi atît de proastă? Mi-e rușine de tine. Cum îți închipui că ai să răzbești în viață, dacă ești atît de lașă? Ce dorești, domnule? spuse doamna Nickleby, adresîndu-se nepoftitului cu un zîmbet silit de neplăcere. Cum îndrăznești să te uiți în grădina asta?

— Regină a sufletului meu — răspunse străinul, împreunînd mîinile — soarbe din acest păhărel!

— Fleacuri, domnule — spuse doamna Nickleby. Kate, scumpa mea, te rog, liniștește-te!

— Nu vrei să sorbi din păhărel? o îndemnă străinul cu capul lăsat rugător într-o parte și cu mîna dreaptă pe piept. O, te rog, soarbe din păhărel!

— N-am să primesc să fac una ca asta, domnule — spuse doamna Nickleby.

— Cum se face — întrebă bătrînul, urcînd încă o treaptă și sprijinindu-și coatele de zid, cu mulțumirea tihnită cu care ar fi privit afară pe fereastră — cum se face că frumusețea e totdeauna neîndurătoare, chiar cînd admirația e atît de cinstită și plină de respect ca a mea? Zicînd așa, zîmbi, își sărută mîna și făcu mai multe plecăciuni adînci. E oare din pricina albinelor, care, după ce trece anotimpul mierii și cînd se crede că au fost omorîte cu pucioasă, zboară de fapt spre țara barbarilor și-i leagănă pe maurii prizonieri cu zumzetul lor adormitor? Sau — adăugă el, coborînd glasul pînă cînd ajunse să șoptească — o fi ca urmare a faptului că statuia din Charing Cross a fost văzută, în ultimul timp, în miez de noapte, la Bursă, la braț cu Pompa din Aldgate, în costum de călărie?

— Mamă — murmură Kate — îl auzi?

— Pst, draga mea — făcu doamna Nickleby, cu același ton — e foarte politicos și cred că ăsta e vreun citat din vreun poet. Te rog, nu mă enerva, ai să-mi

faci vînătăi pe braț de atîtea ciupituri. Pleacă, domnule!

— De tot? spuse domnul cu o privire languroasă. O! De tot?

— Da — răspunse doamna Nickleby, sigur! N-ai ce căuta aici. Asta e proprietate particulară, domnule, ar trebui s-o știi!

— Știu — spuse bătrînul, ducîndu-și degetul la nas, cu un aer de familiaritate cum nu se poate mai supărătoare — știu că e un loc sfînt și vrăjit, unde farmece dumnezeiești — aci își sărută mîna și se înclină din nou — își împrăștie dulceața spre grădinile vecine și silesc arborii și legumele să rodească înainte de vreme. Acest lucru îmi este cunoscut. Dar îmi îngădui, preafrumoasă creatură, să-ți pun o întrebare, în lipsa planetei Venus, care s-a dus după treburi la Garda Palatului și care altfel, geloasă pe farmecele dumitale neîntrecute, mi s-ar pune în cale?

— Kate — spuse doamna Nickleby, întorcîndu-se spre fiica ei — e foarte neplăcut, într-adevăr. Zău că nu știu ce să-i spun acestui domn! Dar trebuie să fim politicoase, știi doar!

— Mamă dragă — răspunse Kate — nu-i spune nici o vorbă, dar hai să fugim cît putem de repede și să ne încuiem în casă, pînă se întoarce Nicholas!

Doamna Nickleby deveni măreață, ca să nu spunem disprețuitoare, la această propunere umilitoare; și, întorcîndu-se spre bătrîn, care le pîndise în timpul acestor șoapte cu o înfrigurare atotstăpînitoare, spuse:

— Dacă vrei să te porți, domnule, ca un gentleman, așa cum te socotesc, judecînd după vorbire și... și... înfățișare (e leit bunicul tău, Kate dragă, în zilele lui bune) și vrei să-mi pui întrebări în cuvinte de înțeles, îți voi răspunde.

Dacă minunatul tată al doamnei Nickleby vădise, în zilele lui bune, vreo asemănare cu vecinul, care privea acum peste zid, omul trebuie să fi fost, în tinerețea lui, un bărbat foarte straniu. Poate că așa

gîndea și Kate, fiindcă se încumetă să se uite cu luare-aminte la portretul lui viu, care tocmai își dădea jos tichia de catifea, scoțînd la iveală un cap perfect chel și făcea un șir lung de plecăciuni, fiecare însoțită cu o nouă bezea. După ce se istovi cu această reprezentație, după toate aparențele obositoare, își acoperi din nou capul, își trase grijuliu tichia pînă peste vîrful urechilor și, reluîndu-și atitudinea dinainte, spuse :

— Întrebarea e...

Aci se întrerupse pentru a se uita în toate părțile și a se încredința, fără putință de îndoială, că nu trăgea nimeni cu urechea prin apropiere. După ce se liniști în această privință, își lovi nasul de cîteva ori, însoțind mișcarea cu o privire vicleană, de parcă s-ar fi felicitat pentru prevederea lui ; și întinzînd gîtul, șopti destul de tare :

— Ești prințesă ?

— Îți bați joc de mine, domnule ! răspunse doamna Nickleby, prefăcîndu-se că se duce spre casă.

— Spune, ești ? întrebă bătrînul.

— Știi doar că nu sînt, domnule — răspunse doamna Nickleby.

— Atunci ești rudă cu arhiepiscopul de Canterbury ? întrebă bătrînul cu mare îngrijorare în glas. Sau cu papa de la Roma ? Sau cu președintele Camerei Comunelor ? Iartă-mă dacă mă înșel, dar mi s-a spus că ești nepoata Comisiei de Pavaje și nora primarului și a consilierului tribunalului Comunelor, ceea ce ar explica rudenia dumitale cu toți trei.

— Cel care a împrăștiat astfel de zvonuri, domnule — răspunse doamna Nickleby, cu oarecare năduf — și-a îngăduit cam multe cu numele meu și una mai ales, pe care sînt sigură că fiul meu Nicholas n-ar ierta-o nici o clipă. Ce idee ! spuse doamna Nickleby îndreptîndu-se în scaun — nepoata Comisiei de Pavaje !

— Te rog, mamă, hai să mergem ! șopti Kate.

— „Te rog, mamă" ! Prostii, Kate — spuse doamna Nickleby supărată ; dar așa e totdeauna. Dac-ar fi spus că sînt nepoata unui fluieră-vînt, parcă ți-ar fi păsat ? Dar n-am parte de înțelegere — se văietă doamna Nickleby — și în primul rînd nici nu mă aștept la așa ceva.

— Lacrimi ! strigă bătrînul, făcînd o săritură atît de hotărîtă încît căzu două trepte mai jos și-și zgîrie bărbia de zid. Prinde bilele de cristal, prinde-le, pune-le în sticle, astupă-le bine, pune ceară deasupra, pecetluiește-le cu un cupidon, lipește o etichetă calitatea întîi și pune-le la păstrare în paisprezece lăzi, cu o vergea de fier în vîrf, ca să le ferească de trăsnet.

După ce slobozi aceste porunci, de parcă o duzină de slujitori ar fi alergat să le îndeplinească, își întoarse tichia pe dos și o puse cu mare demnitate, în așa fel încît să-i acopere ochiul drept și trei sferturi din nas și, înfigîndu-și mîna în șold, se uită fioros la o vrabie din apropiere, pînă cînd pasărea își luă zborul. Atunci își vîrî tichia în buzunar cu un aer de mare mulțumire și se adresă respectuos doamnei Nickleby :

— Frumoasă doamnă — grăi el — dacă am făcut vreo greșeală în ceea ce privește familia sau legăturile dumneavoastră, vă rog cu umilință să mă iertați. Dac-am bănuit că vă înrudiți cu Puterile Străine sau cu un comitet intern, e pentru că aveți un fel de a fi, un mers, o demnitate care, mă veți ierta c-o spun, nimeni în afară de domnia-voastră (poate cu singura excepție a muzei tragice, atunci cînd cîntă fără pregătire din flașnetă în fața Companiei Indiilor Răsăritene) nu le poate ajunge. Eu nu sînt tînăr, doamnă, după cum vedeți, și deși ființe ca dumneavoastră s-ar putea să nu îmbătrînească niciodată, îndrăznesc să cred că sîntem potriviți unul cu altul.

— Vai, Kate, scumpa mea ! făcu pierdută doamna Nickleby, și se uită în altă parte.

— Am moșii, doamnă — spuse bătrînul, fluturîndu-și a nepăsare mîna dreaptă, ca și cum n-ar fi dat mare importanță acestor lucruri, și vorbind foarte repede: bijuterii, faruri, heleșteie cu pești, o crescătorie de balene în Marea Nordului și cîteva foarte bogate bancuri de stridii în Oceanul Pacific. Dacă veți avea bunătatea să intrați în clădirea Bursei și să scoateți pălăria în colțuri de pe capul celui mai voinic dintre agenți, veți găsi cartea mea de vizită înfășurată în hîrtie albastră în căptușeala pălăriei. Bastonașul meu de plimbare poate fi văzut și el, dacă adresați o cerere capelanului Camerei Comunelor, căruia însă i s-a interzis să primească bani ca să-l arate. Am dușmani în preajma mea, doamnă — spuse omul coborînd glasul și privind spre casa lui — dușmani care mă atacă mereu și vor să pună mîna pe avutul meu. Dacă mă fericiți cu mîna și inima dumneavoastră, vă puteți adresa Lordului Cancelar sau, dacă e nevoie, să chemați armată și ajunge pentru asta să trimiteți scobitoarea mea comandantului-șef și, în felul acesta, veți elibera casa de dușmani înainte de cununie. După asta, nu va mai fi decît iubire, fericire și încîntare; încîntare, iubire și fericire. Fiți a mea, fiți a mea!

Repetînd aceste din urmă cuvinte cu mare încîntare și ca vrăjit, bătrînul își puse din nou tichiuța neagră de catifea pe cap și ridicînd grăbit ochii spre cer, spuse ceva nu prea lămurit în legătură cu un balon, care era așteptat și avea oarecare întîrziere.

— Fiți a mea, fiți a mea! repetă el.

— Kate, draga mea — spuse doamna Nickleby; aproape că n-am putere să vorbesc; dar spre mulțumirea tuturor, e nevoie ca această chestiune să fie pusă la punct, o dată pentru totdeauna.

— Sînt sigură că tu nu trebuie să spui nici o vorbă, mamă — încercă s-o convingă Kate.

— Ai să-mi îngădui, draga mea, dacă nu te superi, să fac cum cred eu de cuviință — spuse doamna Nickleby.

— Fiți a mea, fiți a mea ! strigă bătrînul.

— Nu mi se poate cere, domnule — spuse doamna Nickleby, privind cu modestie în pămînt — să mărturisesc unui străin dacă mă simt măgulită și îndatorată sau nu de astfel de propuneri. Oricum, mi-au fost făcute în împrejurări foarte stranii ; totuși, în același timp, pe cît se poate și într-o oarecare măsură (așa dădea doamna Nickleby grai rezervelor ei) ele pot fi foarte îndatoritoare și plăcute pentru simțirea unei femei.

— Fiți a mea, fiți a mea ! striga bătrînul. Pe Gog și Magog, pe Gog și Magog ! Fiți a mea, fiți a mea !

— Ajunge însă să spun, domnule — reluă doamna Nickleby cu neclintită seriozitate — și sînt sigură că vei găsi cu cale, după acest răspuns, să te retragi, că sînt hotărîtă să rămîn văduvă și să-mi închin viața copiilor mei. S-ar putea să nu crezi că sînt mama a doi copii, într-adevăr, mulți au pus-o la îndoială și au zis că, pentru nimic în lume, nu pot crede că e cu putință, dar așa stau lucrurile și copiii sînt amîndoi mari. Vom fi foarte bucuroși de tovărășia dumitale ca vecin, foarte bucuroși, încîntați, cu siguranță, dar în altă calitate e cu neputință, absolut cu neputință. Cît despre faptul că aș fi destul de tînără ca să mă remărit, s-ar putea să fie așa sau s-ar putea să nu fie ; dar nici o clipă nu m-aș putea gîndi la una ca asta, pentru nimic în lume. Am spus că n-o s-o fac și n-o s-o fac niciodată. E un lucru foarte dureros să fii silită să respingi propuneri și mai bine ar fi fost de nu mi s-ar fi făcut nici una ; totuși, acesta e răspunsul pe care m-am hotărît de mult să-l dau și acest răspuns îl voi da mereu.

Cuvintele din urmă fură îndreptate în parte către bătrîn, în parte către Kate și în parte rostite ca pentru sine. Spre sfîrșitul lor, pretendentul dădu semne necuviincioase de neatenție și, de-abia termină doamna Nickleby cu vorba și, spre groaza atît a doamnei cu pricina cît și a fiicei sale, omul își azvîrli haina și sărind sus pe zid, își îngădui o atitudine

care arătă ochilor privitoarelor nădragii lui scurți și ciorapii de lînă groasă în toată splendoarea lor și, drept încheiere, stătu într-un picior, repetîndu-și cu sporită forță urletul.

În timp ce mai stăruia încă asupra ultimei note și o înfrumusețea cu înfloriturí prelungite, o mînă murdară fu văzută alunecînd pe furiș și repede de-a lungul zidului, ca și cum ar fi încercat să prindă o muscă și apoi înșfăcîndu-l cu nespusă îndemînare pe bătrîn de una din glezne. După aceea, apăru și cealaltă mînă și înșfăcă cealaltă gleznă. Cu mișcările astfel îngreuiate, bătrînul mai ridică o dată sau de două ori cu stîngăcie picioarele, de parcă ar fi urnit niște piese ale unei mașini grosolane și prost alcătuite și apoi, coborînd privirile spre cealaltă parte a zidului, izbucni într-un rîs zgomotos.

— Zi, dumneata erai ? spuse bătrînul.

— Da, eu — răspunse un glas răstit.

— Ce face împăratul tătarilor ? întrebă bătrînul.

— Ei ! cam ca de obicei — se auzi răspunsul. Nici mai bine, nici mai rău.

— Dar tînărul prinț al Chinei ? întrebă bătrînul cu mult interes. S-a împăcat cu socru-său, marele negustor de cartofi ?

— Nu — răspunse glasul stropșit — ba zice că n-o să se împace cît lumea.

— Dacă așa stau lucrurile — spuse bătrînul — poate c-aș face mai bine să cobor.

— Păi — făcu omul din partea cealaltă — și eu aș crede c-ai face bine.

Și după ce una din mîini slăbi cu prevedere strînsoarea, bătrînul coborî așezîndu-se pe zid și tocmai privea în jur zîmbind și înclinîndu-se spre doamna Nickleby, cînd deodată se făcu, brusc, nevăzut de parcă cineva de jos l-ar fi tras de picioare.

Simțindu-se foarte ușurată de această dispariție, Kate se întorcea tocmai spre mama ei, ca să-i spună ceva, cînd mîinile murdare apărură din nou, urmate numaidecît de chipul unui om pătrat și cioplit din to-

por, care urcă scara unde stătuse de curînd ciudatul lor vecin.

— Să ne fie cu iertare, doamnelor — spuse noul venit, rînjind și cu mîna la pălărie. A făcut curte vreuneia dintre dumneavoastră?

— Da — spuse Kate.

— A! făcu omul, scoțîndu-și batista din pălărie și ștergîndu-și fața. Așa face mereu, știți! Nimic nu-l poate împiedica să facă curte.

— Nici nu e nevoie să mai întreb dacă și-a pierdut mințile, bietul om — spuse Kate.

— Păi nu — răspunse omul, privind în pălărie, aruncîndu-și batista înăuntru, cu o mișcare bruscă, și punîndu-și pălăria la loc. E cu ochi și cu sprîncene.

— De mult e așa? întrebă Kate.

— De mult.

— Și nu e nici o nădejde să se facă bine? întrebă Kate, miloasă.

— Nici o fărîmă și nici nu e nevoie — răspunse paznicul. E mult mai cumsecade acum, că și-a pierdut mințile, decît era înainte. Era cel mai hain, cel mai ticălos, cel mai fără suflet bătrîn din cîți s-au pomenit pe lumea asta.

— Nu mai spune! făcu Kate.

— Zău așa! răspunse paznicul, clătinînd cu atîta tărie din cap, încît fu nevoit să se încrunte ca să nu-i scape pălăria, încă n-am dat de un vagabond ca ăsta și tovarășul meu zice la fel. Bietei neveste-si i-a scos sufletul, pe fetele lui le-a dat afară din casă, pe băieți i-a lăsat să crească pe stradă. A fost o binecuvîntare c-a înnebunit pînă la urmă, că de rău, pizmaș, afurisit, lacom și bețiv ce era, i-ar fi făcut și pe alții s-ajungă așa. Nădejde pentru *el,* pentru banditul ăsta bătrîn! Nu e prea multă nădejde pe lumea asta, dar pun rămășag pe-o coroană că aia de este ar trebui, oricum, păstrată pentru oameni mai de ispravă decît el!

După ce-și mărturisi astfel credința, paznicul mai clătină o dată din cap, ca și cum ar fi vrut să spună

că de nu stau lucrurile așa, or să meargă toate pe dos; și ducînd din nou mîna la pălărie supărat, nu fiindcă ar fi fost prost dispus, dar fiindcă povestea îl tulbură, coborî scara și o duse de acolo.

În timpul acestei convorbiri, doamna Nickleby îl țintuise pe om cu privirea ei neclintită și aspră. Acum oftă adînc și strîngînd buzele, clătină din cap încet și a îndoială.

— Sărmanul om! spuse Kate.

— Cred și eu că-i sărman! răspunse doamna Nickleby. E o rușine că astfel de lucruri sînt îngăduite. O rușine!

— Dar cum pot fi împiedicate, mamă? întrebă Kate cu tristețe. Metehne ale firii!

— Firii! spuse doamna Nickleby. Cum adică? *Tu* îți închipui chiar că bietul om și-a pierdut mințile?

— Crezi că orice om care-l vede poate fi de altă părere, mamă?

— Ei, atunci află de la mine, Kate — spuse doamna Nickleby — că nici gînd de așa ceva și mă mir de tine că te lași așa ușor înșelată. E un complot al oamenilor de aici, care vor să pună mîna pe averea lui, doar n-a zis și el? Poate c-o fi omul cam ciudat și trăsnit, cîți dintre noi nu sîntem? Dar nebun de-a dreptul! Și cum vorbește, cît de respectuos și ce poetic; și ce propuneri cuminți face, cu cîtă grijă și prevedere, nu ca unul care aleargă pe stradă și cade în genunchi în fața primei fetișcane pe care o întîlnește. Așa ar face un nebun? Nu, nu, Kate, e prea multă metodă în nebunia *lui*; crede-mă pe mine, draga mea.

Care dovedește în chip nimerit cum că cele mai bune prietene trebuie să se despartă uneori.

Caldarîmul din Snow Hill se prăjise și se înfierbîntase toată ziua în dogoarea soarelui, iar cele două capete gemene de arabi, ce păzeau intrarea în hanul al cărui nume și firmă le înfățișau în chip îndoit, arătau — sau păreau așa în ochii trecătorilor istoviți și cu picioarele frînte — mai haine ca de obicei, acum că soarele le scorojise și le spălăcise, cînd, într-unul din salonașele cele mai mici ale hanului, prin ale cărui ferestre deschise intrau, în chip de aburi groși, duhori sănătoase venind de la caii de poștă încinși, se întinseseră într-o rînduială plăcută și ispititoare cele trebuincioase unui ceai. Se mai adăugaseră bucăți de carne friptă sau fiartă, o limbă, o plăcintă cu carne de porumbel, o friptură rece de găină, o cană mare cu bere și altele de același fel, care, în tîrguri și orașe decăzute sînt socotite îndeobște a ține mai degrabă de un prînz serios, de o cină luată după un drum cu diligența sau de o gustare de dimineață neobișnuit de îmbelșugată.

Cu mîinile în buzunare, domnul John Browdie își căuta fără astîmpăr de lucru în jurul acestor bunătăți, oprindu-se cînd și cînd, ca să alunge muștele din zaharniță cu batista nevestei sale sau ca să cufunde linguriță de ceai în cana cu lapte și s-o ducă la gură, sau ca să taie un colțișor de pîine și o bucățică de carne și să le înfulece în două înghițituri, ca pe niște hapuri. De fiecare dată, după ce cocheta astfel cu bu-

catele, își scotea ceasornicul din buzunar și vestea cu o seriozitate zguduitoare că nu ia asupră-și să mai reziste nici măcar două minute.

— Tilly! spuse John către doamna sa, care stătea tolănită, jumătate trează, jumătate dormind, pe canapea.

— Ce-i, John?

— „Ce-i, John"! o ingină nerăbdător soțul ei. Nu ți-e foame, fată?

— Nu prea — spuse doamna Browdie.

— Nu prea! repetă John, ridicînd ochii în tavan. Cînd o aud zicînd „nu prea" și știu că cinăm la trei și la prînz mîncăm tot prăjituri de-alea de stîrnesc omul în loc să-l potolească!... Nu prea!

— A venit un domn pentru dumneavoastră, dom'le — spuse chelnerul, băgînd capul pe ușă.

— Ce-a venit pentru mine? strigă John, de parc-ar fi crezut că venise o scrisoare sau un pachet.

— Un domn, dom'le.

— Drace, măi! făcu John — ce mai vii să-mi spui? Trimite-l odată-ncoa'!

— Sînteți acasă, dom'le?

— Acas'! strigă John — bine-ar fi să fiu! Aș fi băut ceaiul de două ceasuri. Păi, n-am zis eu ăluilalt să se hlizească pe afară și să-i spună, cum o veni, să poftească să intre aici, chiar de-o fi leșinat de foame? Adă-l înăuntru! Aha! Dumneata erai, dom'le Nickleby! Mai că e cea mai mîndră zi din viața mea, dom'le! Cum o mai duci? Halal! Zău că-mi pare bine!

Uitînd pînă și de foamea lui în bucuria acestui salut, John Browdie îi scutura lui Nicholas mîna fără încetare, lovindu-i cu putere palma, între două scuturături, ca să facă întîlnirea și mai caldă.

— Aici mi-i și ea — spuse John, urmărind privirea pe care o îndreptase Nicholas spre soția lui. Aici e, acu' nu ne-om mai certa pentru ea! Ei? Păi, cînd mi-aduc aminte... dar nu vrei să îmbuci ceva? Zi-i, omule, zi-i, și pentru ceea ce ne dai astăzi...

Desigur, rugăciunea dinaintea mesei fu dusă la bun sfîrșit, dar curînd nu se mai auzi nimic, pentru că John și începuse jocul cuțitului și al furculiței, așa încît, o vreme, graiul i se stinse.

— Îmi voi îngădui cele obișnuite, domnule — spuse Nicholas, pregătind un scaun pentru mireasă.

— Ia ce-ți place — spuse John — și cînd s-o isprăvi, mai cere.

Fără să se oprească pentru a da lămuriri, Nicholas sărută mireasa, care se îmbujoră, și-o duse pînă la scaun.

— Ei, dacă-i așa — făcu John, cam uimit în prima clipă — simte-te ca acasă, mă-nțelegi?

— Poți fi sigur că așa voi face — răspunse Nicholas; cu o singură condiție.

— Care o mai fi și aia? întrebă John.

— Să mă faci naș, de cum se ivește prilejul.

— Ei! ai auzit — strigă John, punînd jos cuțitul și furculița. Naș! Ha-ha-ha! Tilly, l-auzi! Naș! Nici că se poate una mai bună! Prilej să fie naș! Ha-ha-ha!

Nu s-a mai pomenit om, pe care o străveche și respectabilă glumă să-l fi înveselit cum l-a înveselit gluma asta pe John Browdie. Chicoti, urlă, aproape că se înecă, fiindcă de atîta rîs niște bucăți mari de carne îi intrară pe răsuflătoare, urlă din nou, se încăpățînă să mănînce mai departe în același timp, se făcu stacojiu la față și fruntea i se înnegri, tuși, țipă, își reveni, se porni să rîdă în sinea lui, iar i se făcu rău, se înecă, trebuiră să-l bată pe spate, dădu din picioare, își sperie nevasta și, în cele din urmă, își veni în fire, sfîrșit de puteri și cu ochii plini de lacrimi, dar tot mai spunînd cu glas stins: „Naș-naș, Tilly!" cu un ton care trăda o încîntare față de această vorbă de duh, încîntare pe care nici o suferință n-o putea micșora.

— Ți-amintești de seara cînd am luat prima oară ceaiul împreună? spuse Nicholas.

— Cum o s-o uit vreodată, omule? răspunse John Browdie.

— Totuși, în noaptea aceea își pierduse mințile, nu-i așa, doamnă Browdie? spuse Nicholas. Era ca un balaur, așa-i?

— Dacă l-ai fi văzut în drum spre casă, domnule Nickleby, chiar c-ai fi spus așa — răspunse mireasa. În viața mea nu m-am speriat așa de rău!

— Lasă, lasă — făcu John, rînjind larg; nu te lași tu așa ușor speriată, Tilly!

— Ba eram speriată — răspunse doamna Browdie. Aproape că mă hotărîsem să nu-ți mai vorbesc niciodată.

— Aproape! făcu John, cu un rînjet mai larg ca cel de adineauri. Aproape se hotărîse! Și ce mă mai alinta, și ce mă mai îmbuna! „De ce l-ai lăsat pe ăla să-ți facă curte?" zic eu. „Zău că nu l-am lăsat, John" — zicea ea, și mă strîngea de braț. „Cum nu?" zic eu. „Nu", zice ea, și iar mă strînge.

— Vai, John! se amestecă nevastă-sa, îmbujorîndu-se foarte tare. Cum poți să vorbești asemenea prostii? Dar nici n-am visat una ca asta!

— Nu știu dac-ai visat, măcar c-aș zice că trebuie să fi fost așa, bagă de seamă — răspunse John — dar știu c-așa ai făcut. „Ești o morișcă cu toane și tare schimbătoare, fato!" zic eu. „Nu cu toane, John", zice ea. „Ba da, zic eu, cu toane, cu ale dracului de multe toane. Să nu-mi spui că nu te-ai ținut după ajutorul dascălului!" zic eu. „După el!" zice ea și țipă. „Chiar el!" zic eu. „Păi, John, face ea și se dă mai aproape de mine și mă strînge mai tare ca înainte, crezi că se poate, cînd sînt în vorbă cu un băiat ca tine, să mă țin de un țînc pirpiriu și sfrijit ca ăla?" zice ea. Ha-ha-ha! A zis chiar țînc! „Ei atunci, zic eu după asta, spune ziua cînd vrei să ne cununăm și s-a făcut!" Ha-ha-ha!

Nicholas rîse din toată inima cînd auzi povestea asta, și fiindcă îl arăta pe el caraghios și fiindcă era dornic s-o scutească de a roși pe doamna Brow-

die, ale cărei proteste se înecau în hohotele de rîs ale soțului ei. Bunătatea lui Nicholas o făcu să se simtă curînd la largul ei și, măcar că încă tăgăduia învinuirea ce i se aducea, totuși rîse cu atîta poftă, încît Nicholas avu mulțumirea de a fi încredințat că, în punctele ei importante, învinuirea era pe deplin întemeiată.

— E a doua oară — spuse Nicholas — cînd stăm la masă împreună și doar a treia oară cînd te întîlnesc ; și zău, mă simt de parc-aș fi printre prieteni vechi.

— Așa-i ! făcu omul din Yorkshire ; și eu zic tot așa.

— Și eu la fel — adăugă tînăra sa soție.

— Dar eu sînt cel mai îndreptățit să simt astfel, băgați de seamă — spuse Nicholas — fiindcă, dacă n-ar fi fost bunătatea dumitale, dragul meu prieten, atunci cînd n-aveam nici un drept și nici un temei să mă aștept la ea, nu știu ce s-ar fi întîmplat cu mine sau în ce stare m-aș fi aflat acum.

— Vorbește de altele — se stropși John — și nu-ți mai bate capul !

— Atunci o să-ți cînt un cîntec nou pe aceeași melodie — spuse Nicholas, zîmbind. Ți-am spus în scrisoare ce adînc m-a mișcat și cît am admirat înțelegerea dumitale pentru acel sărman băiat, pe care l-ai scăpat, cu riscul de a intra dumneata în încurcături și greutăți ; dar n-am să pot să-ți spun niciodată cît de recunoscători îți sîntem el și cu mine și alții, pe care nu-i cunoști, fiindcă ți-a fost milă de el.

— Asta-i ! făcu John Browdie, trăgîndu-și scaunul — da' eu nu pot să-ți spun cîtă recunoștință mi-ar purta, tot așa, niște oameni, pe care-i cunoaștem noi, dacă ar ști că mi s-a făcut milă de el.

— Doamne ! strigă doamna Browdie — în ce hal am fost în noaptea aceea !

— Erau gata să creadă că ai ajutat la evadare ? îl întrebă Nicholas pe John Browdie.

— Nici gînd — răspunse omul din Yorkshire, rîzînd cu gura pînă la urechi. Am zăcut colo la căldurică, în patul dascălului, mult după ce s-a întunecat și nimeni n-a dat pe la mine. „Bine — zic eu, a luat-o zdravăn înainte și dacă nici acu' n-a ajuns acasă, în vecii vecilor n-o să ajungă; n-aveți decît să veniți cît poftiți de repede că sîntem gata!", adică, voiam să zic, mă-nțelegi, că poa' să vină dascălul.

— Înțeleg — spuse Nicholas.

— Și n-a trecut mult — urmă John, și iacă veni. Am auzit cum a-nchis ușa jos și bîjbîia prin beznă. Iavaș-iavaș, îmi zic eu, ia-o încetinel, dom'le, nu te grăbi. Vine pîn' la ușă, întoarce cheia, întoarce cheia, cînd broască nici nu era! și face: „Ei, tu de colo!" Da, gîndesc eu, poți să mai zici o dată, că tot nu trezești pe nimeni! „Ei, tu de colo, zice iar și se oprește. Ai face bine să nu mă scoți din sărite, face dascălul, după ce a tăcut puțin. Îți rup toate oscioarele, măi Smike", zice după ce a mai trecut puțin. Pe urmă, deodată, strigă după lumină și cînd vine lumina, ce mai tărăboi! „Ce s-a întîmplat?" zic eu. „S-a dus, face el, nebun de legat de furie. N-ai auzit nimic?" „Ba da, zic eu, am auzit ușa a de dă în stradă închizîndu-se adineauri. Am auzit pe cineva fugind încolo" (și nu-i arăt în partea ailaltă, ai?) „Ajutor!" strigă el. „Te-ajut eu", zic; și o pornim pe drumul greșit. Ho-ho-ho!

— Ați ajuns departe? întrebă Nicholas.

— Departe! răspunse John; într-un sfert de ceas i-am betegit picioarele. Să-l vezi pe moșul de dascăl fără pălărie bălăcindu-se pîn' la genunchi în noroi și băltoace, sărind peste garduri și făcînd tumba în șanțuri și urlînd ca scos din minți, holbîndu-se cu ochiul lui după băiat și cu pulpanele zburîndu-i în spate, și el stropit cu noroi de sus pînă jos, pe față si peste tot! Credeam c-o să pic jos și o să mor de atîta rîs.

John rîdea cu atîta poftă numai la amintirea celor întîmplate, încît îi molipsea pe amîndoi ascultătorii lui și toți trei izbucniră în hohote de rîs, care reince-

peau mereu-mereu, pînă cînd nici să rîdă nu mai putură.

— E un ticălos — spuse John, ștergîndu-și ochii — mare ticălos dascălul ăsta!

— Să nu-l văd în ochi, John! spuse nevastă-sa.

— Haita — făcu John — frumos îți șade, n-am ce zice! Dacă nu erai tu, nici n-am fi știut de el. Tu l-ai cunoscut mai întîi, așa-i, Tilly?

— Nu-i vina mea dac-am cunoscut-o pe Fanny Squeers, John — răspunse soția lui; e o veche tovarășă de joacă, doar știi.

— Păi — făcu John — eu ce-am spus, fată? Cel mai bine e să te ai ca frații cu vecinii și să nu dai cu piciorul la vechi cunoștințe; și eu zic mereu: nu te certa, dacă poți să te ferești. Nu crezi la fel, dom'le Nickleby?

— Sigur — răspunse Nicholas; doar după principiul ăsta te-ai purtat cînd te-am întîlnit călare pe drum, după seara aia de pomină.

— Si-gur — făcu John. La mine vorba-i vorbă.

— Așa e frumos să se poarte un bărbat — spuse Nicholas — măcar că nu asta înțelegem noi, cînd spunem: ne prostesc ăi din Yorkshire pe noi, ăștia din Londra. Zicea în biletul pe care mi l-ai scris că domnișoara Squeers stă cu voi.

— Da — răspunse John. E domnișoara de onoare a lui Tilly; și încă ce domnișoară de onoare trăsnită! După socoteala mea, n-ajunge ea mireasă așa iute!

— Să-ți fie rușine, John — spuse doamna Browdie; măcar că gusta din plin gluma, fiindcă ea era mireasă.

— Mirelui ei o să-i puie dumnezeu mîna în cap — spuse John, căruia îi sclipeau ochii la gîndul ăsta. Ce mai noroc pe el!

— Înțelegi dumneata, domnule Nickleby — spuse soția lui — tocmai pentru că a venit și ea cu noi, ți-a scris John și a hotărît seara asta; ne gîndeam și noi că pentru dumneata n-ar fi plăcut să vă întîlniți, după cele ce s-au întîmplat.

— Fără doar și poate. În privința asta ați avut perfectă dreptate — spuse Nicholas, tăindu-i vorba.

— Mai ales — adăugă doamna Browdie, cu o privire șireată — după cele pe care le cunoaștem în legătură cu niște socoteli de dragoste moarte și îngropate.

— Le cunoaștem, desigur! spuse Nicholas, clătinînd din cap. Bănuiesc că în privința asta nu ești lipsită de păcat.

— Te cred că nu-i — spuse John Browdie, trecîndu-și foarte mîndru de ea, uriașul lui deget arătător printr-una din buclele drăgălașe ale soției sale; de cînd o știu e glumeață și poznașă ca o...

— Ca o ce? întrebă soția lui.

— Ca o femeie — răspunse John. Drace! N-am pomenit să-i semene cineva nici pe departe.

— Vorbeați despre domnișoara Squeers — spuse Nicholas, cu gîndul să oprească mica discuție matrimonială, care începuse să se desfășoare între domnul și doamna Browdie și care făcea ca un al treilea să se simtă cam stînjenit și mai degrabă de prisos.

— Da, sigur — făcu doamna Browdie. John a făcut-o! El a ales seara de astăzi, pentru că deseară ea a hotărît să ia ceaiul cu tatăl ei. Și ca să fie sigur că nu se încurcă socotelile și că dimineața ai să fii singur de tot cu noi, s-a înțeles să se ducă după ea și s-o aducă acasă.

— Foarte bună socoteală — spuse Nicholas — măcar că-mi pare rău că v-am dat atîta bătaie de cap!

— Nici gînd — răspunse doamna Browdie, fiindcă am așteptat să te vedem, John și cu mine, cu o plăcere cum nu se poate mai mare. Știi, domnule Nickleby — spuse doamna Browdie cu zîmbetul ei cel mai hotesc — că eu cred că Fanny Squeers te-a îndrăgit foarte tare?

— Îi sînt foarte îndatorat — spuse Nicholas — dar pe cuvîntul meu că n-am năzuit niciodată să fac vreo impresie asupra inimii ei de fecioară.

— Cum mai vorbești! chicoti doamna Browdie. Știi oare că într-adevăr, și acum vorbesc serios și fără glumă, Fanny în persoană mi-a dat să înțeleg că-i făcuseși o cerere în căsătorie și că voi doi trebuia să vă logodiți în toată legea?

— Ți-a dat cineva să înțelegi, ți-a dat cineva, cucoană? strigă un glas ascuțit de femeie — ți-a dat cineva să înțelegi că eu am de gînd să mă logodesc cu hoțul și ucigașul care a vărsat sîngele lui tăticu'? Crezi, crezi dumneata, cucoană, că eu am putut să îndrăgesc un gunoi care nici pîn' la picioare nu-mi ajunge, pe care nici cu vătraiul nu-mi venea să-l ating, fără să mă înnegresc și să mă pîngăresc? Așa crezi, cucoană? Așa? O, ce josnică și jignitoare ești, Tilda!

Rostind aceste imputări, domnișoara Squeers deschise ușa mare și dezvălui ochilor mirați ai familiei Browdie și ai lui Nicholas, nu numai simetrica ei făptură învești mîntată în straiele albe și neprihănite zugrăvite mai înainte (doar un pic mai murdare), ci și făpturile fratelui și tatălui ei, perechea de Wackforzi.

— Cu asta s-a sfîrșit, nu-i așa? urmă domnișoara Squeers, care, furioasă cum era, își șuiera h-urile cu putere; s-a sfîrșit, nu-i așa, cu toată îngăduința și prietenia mea pentru talerul ăsta cu două fețe, această viperă... această... această sirenă! (Domnișoara Squeers șovăi multă vreme înainte de a rosti acest din urmă epitet și, în cele din urmă, îl zvîrli triumfătoare, ca și cum cu asta s-ar fi pus definitiv capăt întregii istorii.) Acum s-a sfîrșit, nu-i așa? Și n-o să-i mai rabd înșelăciunea, josnicia, fățărnicia, n-o s-o mai văd cum umblă să cîștige admirația unor cugete de rînd, într-un fel care mă face să roșesc pentru... pentru...

— Sexul meu — îi propuse domnul Squeers, privind spectatorii cu un ochi sinistru; într-adevăr cu *un* ochi sinistru.

— Da — spuse domnișoara Squeers; dar mulțumesc cerului că și mămica mea aparține aceluiași sex!

— Așa! Așa-i! făcu domnul Squeers — tare-aș vrea să fie aici să scarmene puțin adunarea!

— Cu asta s-a sfîrșit — spuse domnișoara Squeers, dînd din cap și privind cu dispreț la podele — și nici n-o să-mi mai pese de făptura asta de nimic și nici n-o să-mi mai bat capul s-o ocrotesc.

— Hai, lasă — făcu doamna Browdie, nesocotind toate ostenelile soțului ei, care încerca s-o rețină și făcînd un pas înainte — nu mai vorbi atîtea prostii!

— Nu te-am ocrotit eu, cucoană? întrebă domnișoara Squeers.

— Nu — răspunse doamna Browdie.

— Nici nu încerc să găsesc sfială la o ființă ca asta — spuse cu măreție domnișoara Squeers — fiindcă fata aceasta e străină de orice în afară de infamie și îndrăzneală sfruntată.

— Ia te rog — se amestecă John Browdie, stîrnit de aceste atacuri în serie împotriva soției sale — las-o mai moale, las-o mai moale.

— Pe dumneata, domnule Browdie — spuse domnișoara Squeers, luîndu-l repede — te compătimesc. N-am pentru dumneata, domnule, alt sentiment decît milă nesfîrșită.

— O! făcu John.

— Nu — spuse domnișoara Squeers, privind într-o parte spre părintele ei — măcar că *sînt* o domnișoară de onoare trăsnită și *n-o să fiu* mireasă așa repede, măcar că bărbatului meu o să-i pună dumnezeu mîna-n cap, n-am alte sentimente pentru dumneata, domnule, decît milă.

Aci, domnișoara Squeers privi din nou cu coada ochiului spre tatăl ei, care privi și el cu coada ochiului spre ea, ca și cum ar fi spus: „I-ai zis-o!"

— *Eu* știu ce te așteaptă — spuse domnișoara Squeers, scuturîndu-și cu putere cîrlionții. *Eu* știu ce viață îți stă înainte și, chiar dac-ai fi dușmanul meu

cel mai crîncen şi de moarte, tot nu ţi-aş putea dori ceva mai rău.

— Dacă aşa stau lucrurile, n-ai putea să-i doreşti să fie bărbatul tău ? întrebă doamna Browdie cu glasul cel mai suav.

— Vai, cucoană, ce plină de duh eşti — răspunse, cu o plecăciune adîncă domnişoara Squeers — ai tot atîta duh pe cît eşti de deşteaptă ! Ce deşteaptă ai fost alegînd momentul cînd am plecat să iau ceaiul cu tăticu' şi era sigur că n-o să mă întorc pînă n-o să mă ia cineva ! Ce păcat că nu ţi-a dat prin gînd că şi alţii pot fi la fel de deştepţi ca tine şi să-ţi strice socotelile !

— Pe mine n-ai să mă scoţi din sărite cu aere din astea, fetiţo — spuse fosta domnişoară Price, făcînd pe matroana.

— Cu mine să nu faci pe cucoana, te rog — răspunse cu asprime domnişoara Squeers. Nu îndur ! Cu *asta* s-a sfîrşit !

— Dă-o naibii de treabă — strigă nerăbdător John Browdie. Spune tot ce-ai de spus, Fanny, ca să fii sigură că s-a sfîrşit şi nu mai tot întreba dacă s-a sfîrşit sau ba.

— Vă mulţumesc pentru sfatul pe care nu vi l-am cerut, domnule Browdie — răspunse domnişoara Squeers cu o politeţe căutată — şi vă rog, aveţi bunătatea de a nu amesteca în vorbă numele meu de botez. Nici chiar mila n-o să mă facă să uit ceea ce mi se cuvine, domnule Browdie. Tilda — spuse domnişoara Squeers, într-o izbucnire atît de neaşteptată, încît John se cutremură în cizmele lui — mă lepăd de tine pe vecie, domnişoară ! Te părăsesc ! N-am nevoie de tine. Nu mi-aş boteza copilul Tilda — strigă domnişoara Squeers cu o furie solemnă — nici de-ar fi să-l scap de groapă !

— Dacă-i vorba de asta — observă John — ai timp berechet să te gîndeşti ce nume ai să-i dai pînă-o veni.

— John ! se amestecă soţia lui, n-o necăji.

— Grozav mă necăjește! strigă domnișoara Squeers, smucind capul cu demnitate. Într-adevăr, mă necăjește! Ha-ha! Și încă să mă necăjească! Nu, n-o necăji! Te rog, ia seama la simțămintele ei!

— Dacă stă scris ca oamenii care trag cu urechea să n-audă niciodată lucrurile bune ce se vorbesc despre ei — spuse doamna Browdie — n-am ce face și-mi pare foarte rău. Dar vreau să-ți amintesc, Fanny, că de atîtea ori am vorbit atît de frumos despre tine cînd nu erai de față, că nici tu n-ai fi putut găsi cusur vorbelor mele.

— O, desigur că nu, cucoană! strigă domnișoara Squeers, mai tăcînd o plecăciune. Toate mulțumirile mele pentru bunătatea dumitale, cu rugămintea de a nu fi aspră cu mine altă dată!

— N-aș crede — reluă doamna Browdie — că am spus vreun lucru urît despre dumneata, chiar acum. Oricum, ceea ce am spus a fost adevărat; dar dacă am spus ceva urît, îmi pare foarte rău și te rog să mă ierți. Ai spus lucruri mult mai urîte despre mine, de zeci de ori, Fanny, dar eu nu ți-am purtat pică și nădăjduiesc că nici tu n-o să-mi porți mie.

Domnișoara Squeers nu dădu alt răspuns decît că o măsură pe fosta ei prietenă din creștet pînă-n vîrful picioarelor și-și ridică nasul în aer cu negrăit dispreț. Cîteva aluzii nelămurite la o „miță" și o „mironosiță" și o „făptură de nimic" îi scăpară totuși; acestea, împreună cu o mușcătură zdravănă a buzelor, o mare greutate la înghițit și o răsuflare gîfîită păru să dea să se înțeleagă că pieptul domnișoarei Squeers era sfîșiat de simțăminte prea puternice pentru a fi rostite.

În timp ce discuția de mai sus se desfășura, domnișorul Wackford, văzîndu-se neobservat și simțindu-se puternic îndemnat de pornirea lui de căpetenie, se apropiase încetul cu încetul de masă și atacase mîncarea sub formă de mici hărțuieli, adică învîrtindu-și degetele de jur împrejurul farfuriei și după aceea sugîndu-le cu mare încîntare; fărămițînd pîi-

nea și trecînd apoi bucățelele pe suprafața untului, vîrînd în buzunar bucăți de zahăr, în timp ce părea dus pe gînduri; și tot așa mai departe, descoperind că nimeni nu îngrădea aceste mici libertăți, își îngădui, cu încetul, altele mai mari și, după ce se servi cu o gustare rece destul de bunicică, se afla, acum, cufundat adînc în plăcintă.

Domnului Squeers nu-i scăpase nimic din cele ce se petreceau în timp ce atenția celor de față era prinsă de altele, și se înveselea cu gîndul că fiul și moștenitorul său se îngrășa pe socoteala dușmanului. Dar, fiindcă părea că se ajunsese acum la un vremelnic răgaz, în timpul căruia manevrele micului Wackford cu greu ar fi putut să rămînă nevăzute, se prefăcu a-și da pentru prima dată seama de ce se petrecea și slobozi pe obrazul tînărului o palmă, care făcu cești le de ceai să zăngăne.

— Să mănînci — răcni domnul Squeers — din ce lasă dușmanii tatălui tău! Asta te poate otrăvi, copil fără suflet!

— N-o să pățească nimic — spuse John, pare-se foarte ușurat la gîndul că intră și un bărbat în ceartă — lasă-l să mănînce. Măcar de-ar fi toată școala aici! Le-aș da să-și umple nenorocitele de burduhane, chiar de-aș cheltui și ultimul ban!

Squeers se holbă la el cu privirea cea mai rea de care era în stare mutra lui — iar mutra lui avea mari posibilități în privința asta — și-l amenință pe furiș cu pumnul.

— Lasă, lasă, dascăle — spuse John — nu te mai prosti; că dacă mi-aș arăta eu pumnul, ai pica jos numai de vîntul pe care l-ar stîrni.

— Tu ai fost ăla, așa-i — spuse Squeers — care l-ai ajutat pe băiatul fugar? Tu ai fost, hai?

— Eu — răspunse John, cu glas tare. Da, eu am fost, iaca! Și ce-i cu asta? Eu am fost! Ei și?

— L-auzi cum zice că el a fost, copila mea! spuse Squeers, adresîndu-se fiicei sale. L-auzi cum zice că el a făcut-o?

— Am făcut-o ! strigă John. Să-ți mai spun una : ascultă aici ! Dacă ți-ar mai fugi un băiat, aș mai face-o o dată. Dacă ți-ar fugi douăzeci de băieți, de douăzeci de ori aș face-o și încă de douăzeci de ori ; să-ți mai spun una — adăugă John — acu', că mi s-a înfierbîntat sîngele, ești un ticălos bătrîn ; și ai noroc că ești unul bătrîn, că altfel te făceam terci, cînd i-ai spus omului ăluia de ispravă cum l-ai cotonogit pe bietul băiat în trăsură.

— Om de ispravă ! strigă Squeers cu un rînjet.

— Da ! De ispravă — răspunse John — de ispravă în toate, afară că a șezut la aceeași masă cu dumneata !

— Insultă ! spuse Squeers, umflîndu-se de bucurie. Am doi martori. Wackford știe ce înseamnă un jurămînt, știe el ; acolo te aducem, domnule ! Ticălos, ai ? Domnul Squeers își scoase carnețelul și notă. Foarte bine. Cred că asta face douăzeci de livre la sesiunea viitoare, fără povestea cu cinstea, domnule.

— Sasiune — strigă John. Mie să nu-mi vorbești de sasiune ! Școlile din Yorkshire s-au mai judecat și la alte sasiuni, omule, asta-i o poveste cu cîntec și-i mai bine să n-o dezgropi, îți spun eu.

Domnul Squeers clătină din cap a amenințare, alb la față de furie ; apoi luîndu-și fata de braț și trăgîndu-l pe micul Wackford de mînă, se retrase spre ușă.

— Cît despre dumneata — spuse Squeers, întorcîndu-se către Nicholas care, avînd în vedere că-l scărmănase zdravăn pe dascăl cu alt prilej, se străpînise anume să nu ia parte la discuție — ai să vezi dacă în curînd n-ai să ajungi la judecată. Te apuci să răpești băieți, hai ? Ai grijă să nu răsară tații, bagă de seamă, ai grijă să nu răsară tații și să mi-i trimită înapoi să fac eu ce vreau cu ei, în ciuda dumitale.

— De asta nu mi-e frică — răspunse Nicholas, ridicînd disprețuitor din umeri și întorcîndu-i spatele.

— Nu ți-e frică ! răspunse cu o privire drăcească Squeers. Ei, haideți acum !

— Părăsesc societatea asta, împreună cu tăticu', pentru totdeauna — spuse domnișoara Squeers, privind cu dispreț și măreție în jur. Mă simt pîngărită cînd rhespir același aer cu făpturile astea. Bietul domnul Browdie ! Hi-hi-hi ! Așa milă mi-e de el, zău așa ; e dus de nas într-un hal ! Hi-hi-hi ! Tilda asta prefăcută și socotită !

După această neașteptată recădere în mînia cea mai aspră și mai maestuoasă, domnișoara Squeers părăsi odaia ; și după ce pînă în ultima clipă își salvă demnitatea, fu auzită plîngînd cu hohote și țipînd pe coridor.

John Browdie rămase în picioare în spatele mesei, mutîndu-și privirea de la soția lui la Nicholas și înapoi, cu gura căscată, pînă cînd mîna lui dădu din întîmplare de cana cu bere. O ridică și după ce-și acoperi un timp cu ea trăsăturile feței, trase adînc aer în piept, o dădu mai departe lui Nicholas și sună.

— Aici, chelner — spuse John cu vioiciune. Mișcă-te mai iute. Strînge lucrurile astea și dă-ne ceva gătit pentru cină, ceva bun și îmbelșugat, la ceasurile zece. Adă și niște rachiu, și apă, și o pereche de papuci — cei mai mari din casă, dar iute. Pe căpățîna mea — spuse John frecîndu-și mîinile — deseară nu mai am de ce ieși ca să aduc pe cineva acasă, așa că de-acu' începem să petrecem în lege !

Care, asemenea unui uşier, aduce laolaltă oameni feluriţi.

Furtuna cedase de mult locul unei linişti dintre cele mai adînci şi se făcuse destul de tîrziu — de fapt cina se sfîrşise şi digestia se desfăşura în împrejurări atît de prielnice pe cît, avînd în vedere înrîurirea unei tihne desăvîrşite, a unei discuţii înveselitoare şi a porţiei chibzuite de rachiu cu apă, ar fi socotit cu cale orice înţelept ce cunoaşte anatomia şi funcţiile trupului omenesc că trebuie să se desfăşoare, cînd cei trei prieteni, sau, cum ar fi mai potrivit să spunem atît în înţeles civil cît şi în înţeles religios, ţinînd seama şi luînd în consideraţie sfînta taină a căsătoriei, cei doi prieteni (domnul şi doamna Browdie trecînd drept o singură făptură) tresăriră la auzul zgomotului pricinuit de nişte ameninţări gălăgioase şi furtunoase, care veneau de jos şi care atinseră îndată o asemenea forţă şi, în afară de asta, erau slobozite cu un ton atît de mînios, sîngeros şi crunt, încît n-ar fi putut fi întrecut, nici chiar dacă un adevărat cap de arab s-ar fi aflat atunci în acel aşezămînt; un cap sprijinit pe umeri şi înălţîndu-se pe trunchiul unui arab adevărat, viu, înfuriat şi nedomolit.

Tărăboiul, în loc să se potolească îndată după prima izbucnire (cum se întîmpla de obicei fie în cîrciumi, fie în adunări legislative sau în alte locuri) şi să se prefacă într-o ceartă simplă cu bodogăneli şi mormăieli, creştea cu fiecare clipă; şi, deşi toată larma

părea să pornească de la o singură pereche de bojoci, totuși persoana aceea era atît de voinică și repeta cuvinte ca „ticălos", „bandit", „cățel nerușinat" și nenumărate altele, nu mai puțin măgulitoare pentru cel căruia îi erau adresate, cu atîta plăcere și forță, încît o duzină de glasuri ce ar fi dat un concert în orice împrejurări obișnuite ar fi stîrnit mai puțină zarvă și mult mai puțină spaimă.

— Dar ce s-a întîmplat? întrebă Nicholas, îndreptîndu-se grăbit spre ușă.

John Browdie pășea tot într-acolo, cînd doamna Browdie păli și, lăsîndu-se pe speteaza scaunului, îi ceru cu glas stins soțului ei să bage de seamă, fiindcă dacă se vîră în vreo primejdie, ea are de gînd să facă numaidecît o scenă și că urmările s-ar putea să fie mai serioase decît își închipuie el. John păru cam descumpănit la știrea aceasta, deși pe față îi juca un rînjet, dar, nefiind în stare să se țină departe de încăierare, împăcă lucrurile luînd brațul nevestei sale sub brațul lui și, însoțit fiind, cobori scările, urmîndu-l în pas alergător pe Nicholas.

Coridorul în care dădea cafeneaua era locul tărăboiului și aci se adunaseră clienții și chelnerii din cafenea, împreună cu doi sau trei vizitii și rîndași din curte. Aceștia se strînseseră în grabă în jurul unui tînăr care, după înfățișare, ar fi putut să fie cu un an sau doi mai vîrstnic decît Nicholas și care, în afară că dăduse grai cuvintelor de sfidare mai sus-pomenite, părea să fi mers mult mai departe cu indignarea, căci picioarele lui n-aveau alt acoperămînt decît o pereche de ciorapi, în timp ce doi papuci zăceau la o depărtare nu prea mare de capul unui om trîntit în colțul celălalt și care părea să fi fost împins spre această retragere cu ajutorul unor lovituri de picior și cinstit în urmă și de papucii ce-i trecuseră pe lîngă urechi.

Clienții cafenelei, chelnerii, vizitiii și rîndașii — ca să nu mai pomenim de fata de la bar, care se uita de după o fereastră deschisă — păreau în clipa aceea, dacă un privitor ar fi putut să judece după felul cum

clipeau din ochi, dădeau din cap și după exclamațiile pe care le murmurau, tare porniți împotriva tînărului în ciorapi. Văzînd asta și dîndu-și seama că tînărul era cam de vîrsta lui și nu semăna de loc cu un zurbagiu obișnuit, Nicholas, mînat de sentimente firești la un tînăr, se simți împins să ia apărarea părții mai slabe, să se arunce numaidecît în mijlocul vălmășagului și să întrebe, cu glas poate mai apăsat decît păreau să îngăduie împrejurările, ce-i cu larma asta.

— Ia te uită! făcu unul dintre cei veniți din curte. Ăsta-i unul deghizat, vă spun eu!

— Faceți loc pentru fiul cel mai mare al împăratului din Rosia, dom' lor! strigă altul.

Neținînd seama de aceste glume, care erau primite cu mare veselie, așa cum sînt de obicei primite într-o mulțime glumele pe socoteala oamenilor mai bine îmbrăcați, Nicholas privi nepăsător în jur și adresîndu-se tînărului, care apucase să-și culeagă papucii de pe jos și să se încalțe cu ei, repetă întrebarea, cu un aer politicos.

— Un fleac! răspunse tînărul.

La cuvintele acestea, se stîrni un murmur printre privitori, ba cîțiva dintre cei mai îndrăzneți strigară:

— Nu mai spune! I-auzi? Un fleac, hai? Zice că-i fleac, nu-i așa? Bravo lui dacă crede că-i fleac!

După ce aceste observații și altele tot de dezaprobare ironică fură istovite, doi sau trei dintre vlăjganii veniți de afară începură să-i îmbrîncească pe Nicholas și pe tînărul care făcuse gălăgie; îi înghionteau ca din greșeală, îi călcau pe picior și așa mai departe. Dar jocul fiind deschis și, firește, nemărginindu-se la trei sau patru jucători, îl prinse și pe John Browdie, care, repezindu-se în micul pîlc de oameni — spre marea spaimă a soției sale — aruncîndu-se în toate părțile, cînd în dreapta, cînd în stînga, cînd înainte, cînd înapoi și izbind ca din întîmplare cu cotul în

pălăria celui mai înalt dintre jucători — unul care se aflase mult în treabă — schimbă repede soarta luptei.

Între timp, cîțiva din vlăjganii aceia mătăhăloși se retraseră șchiopătînd la o depărtare respectabilă, blestemînd cu lacrimi în ochi călcătura grea și piciorul zdravăn al voinicului din Yorkshire.

— Să-l mai prind eu o dată — spuse cel zvîrlit cu piciorul într-un colț, ridicîndu-se, în timp ce vorbea, pare-se mai curînd de teamă ca John Browdie să nu-l calce din nebăgare de seamă, decît din dorința de-a lupta de la egal la egal cu fostul lui adversar. Să-l mai prind eu o dată ! Atîta spun.

— O dată să te mai aud zicînd așa — spuse tînărul — și te trezești cu capul tocmai printre paharele alea de vin din spate.

La cuvintele acestea, un chelner, care-și frecase mîinile de atîta bucurie cît timp nu fusese vorba decît despre capete sparte, îi rugă cu mare seriozitate pe cei de față să aducă poliția, zicînd că altfel se lasă sigur cu omor și că el răspunde pentru toată sticlăria și porțelanurile din local.

— Nu-i nevoie să se urnească nimeni — spuse tînărul. Am de gînd să rămîn în han toată noaptea și voi fi găsit aci mîine dimineață, dacă trebuie să răspund pentru vreo violență.

— De ce ai dat în el ? întrebă unul dintre cei de față.

— Așa ! De ce-ai dat în el ? întrebară ceilalți.

Nepopularul domn privi cu răceală în jur și, adresîndu-se lui Nicholas, spuse :

— Adineauri ați întrebat ce s-a petrecut aci. Lucrurile stau pur și simplu așa : individul de colo, care bea împreună cu un prieten în cafenea, cînd m-am așezat și eu acolo, ca să stau o jumătate de oră înainte de a mă duce la culcare (fiindcă tocmai sosisem din călătorie și mă gîndeam că e mai bine să înnoptez aici decît să mă duc la ora asta acasă, unde nu sînt așteptat pînă mîine), a găsit de cuviință să vorbească foarte nerespectuos și cu o familiaritate obraz-

nică despre o tînără, pe care, după descrierea lui și alte împrejurări, am recunoscut-o și pe care am avut cinstea s-o cunosc. Cum a vorbit destul de tare ca să fie auzit și de alți clienți de față, l-am înștiințat foarte politicos că greșește în presupunerile lui, care sînt jignitoare, și l-am poftit să înceteze. A încetat pentru scurt timp, dar cum a găsit cu cale să reînceapă conversația după ce a ieșit din încăpere, și încă într-un fel mai jignitor ca înainte, n-am putut să mă opresc de a nu mă lua după el și a-i înlesni plecarea cu o lovitură de picior; și așa a ajuns în situația în care l-ai văzut adineauri. Cred că în treburile mele eu sînt cel mai bun judecător — spuse tînărul, care, vădit, încă nu-și revenise de pe urma furiei dinainte — dar dacă cineva de aci socotește cu cale să îmbrățișeze cauza acestei certe, îl încredințez că n-am nimic împotrivă.

Din toate căile pe care ar fi putut să le apuce tînărul în împrejurările amintite, cu siguranță că nu era nici una care ar fi putut să-i apară lui Nicholas, în starea lui sufletească de atunci, mai vrednică de laudă decît asta. Nu erau multe pricini de gîlceavă care, în clipa aceea, ar fi putut să găsească răsunet mai puternic în inima lui, fiindcă necunoscuta stăpînindu-i gîndurile, lui Nicholas îi trecu în chip firesc prin minte că el la fel ar fi făcut, dacă vreun palavragiu obraznic ar fi îndrăznit să vorbească în batjocură despre ea, în auzul lui. Înrîurit de aceste gînduri, îmbrățișă cauza tînărului cu multă căldură, susținînd sus și tare că bine făcuse și că-l respectă pentru purtarea lui; ceea ce John Browdie (măcar că meritele tînărului nu-i apăreau chiar atît de limpede) susținu și el numaidecît, nelăsîndu-se mai prejos.

— O să vadă el — spuse cel înfrînt, în timp ce un chelner îl scutura, ca să-l curețe după căzătura pe dușumelele prăfuite. I-o plătesc eu că m-a trîntit degeaba, asta s-o știe de la mine. Bună treabă să nu poți admira o fată frumoasă, fără să fii bătut măr pentru asta!

Această cugetare păru să aibă mare greutate în ochii domnișoarei de la bar care (potrivindu-și bonețica în timp ce vorbea și uitîndu-se în oglindă) spuse că într-adevăr ar fi o treabă bună; și că dacă ar fi să pedepsești oamenii pentru fapte atît de nevinovate și firești ca asta, ar fi mai mulți oameni bătuți pe lume decît oameni care să-i bată și că se întreabă ce o fi vrînd să spună domnul cu asta, zău că se întreabă.

— Fată dragă — spuse tînărul cu glas scăzut, înaintînd spre fereastră.

— Prostii, domnule! răspunse cu asprime domnișoara, zîmbind totuși, în timp ce întorcea capul și mușcîndu-și buzele (la care doamna Browdie, care tot mai stătea pe scară, o fulgeră cu o privire de dispreț și-l strigă pe soțul ei ca să plece).

— Nu-i așa, ascultă-mă! spuse tînărul. Dacă a admira un chip drăguț ar fi o nelegiuire, eu aș fi cel mai nefericit dintre muritori, pentru că nu sînt în stare să rezist. Are cea mai nemaipomenită înrîurire asupra mea, fiindcă un astfel de chip mă ține în frîu și mă potolește, oricît aș fi de furios și de îndărătnic. Vezi doar ce efect a și avut chipul dumitale asupra mea.

— O, e foarte drăguț ce spui — răspunse domnișoara dînd din cap — dar...

— Da, știu că e foarte drăguț — spuse tînărul, privind cu un aer de admirație la chipul fetei de la bar. La fel am spus, știi, chiar adineauri. Dar despre frumusețe trebuie să vorbim respectuos, respectuos și cum se cuvine și pătrunși fiind de prețul și desăvîrșirea ei, în timp ce cetățeanul ăsta habar n-are de așa ceva.

Domnișoara întrerupse în acest punct convorbirea, fiindcă scoase capul pe fereastra barului și-l întrebă pe chelner cu voce țipătoare dacă tînărul care a fost trîntit pe jos are de gînd să stea toată noaptea pe coridor sau va elibera intrarea și pentru alții. Chelnerii prinseră sugestia și împărtășind-o mai departe și

grăjdarilor, nu stătură mult pe gînduri și schimbară tonul. Urmarea fu că nefericitei victime i se făcu vînt cît ai clipi din ochi.

— Sînt sigur că l-am mai văzut pe omul ăsta — spuse Nicholas.

— Cred și eu! răspunse noua lui cunoștință.

— Sînt încredințat de asta — spuse Nicholas, căzînd pe gînduri. Unde puteam să... gata!... da, desigur... lucrează într-un oficiu de plasare în partea de vest a orașului. Știam eu că cunosc mutra asta!

Era într-adevăr Tom, funcționarul cel slut.

— Destul de ciudat! spuse Nicholas, gîndindu-se la felul straniu cum îi răsărea înainte și-l întîmpina mereu biroul acela, mai ales cînd se aștepta mai puțin.

— Îți sînt foarte îndatorat pentru felul prietenos cum mi-ai apărat cauza, tocmai cînd aveam mai multă nevoie de un avocat — spuse tînărul rizînd și scoțînd o carte de vizită din buzunar. Poate că vrei să-mi faci plăcerea de a-mi spune unde pot să-ți mulțumesc.

Nicholas luă cartea de vizită și, aruncîndu-și fără voie ochii asupra ei, în timp ce întorcea complimentul, dădu semne de mare mirare.

— Domnul Frank Cheeryble! spuse Nicholas. Desigur, nu, nepotul firmei Frații Cheeryble, care-l așteaptă mîine!

— Nu obișnuiesc să mă numesc nepotul firmei — răspunse vesel domnul Frank — ci al celor doi oameni minunați, care fac parte din ea și sînt mîndru să spun că eu sînt nepotul. Și dumneata, după cîte văd, ești domnul Nickleby, despre care am auzit atîta! E o întîlnire foarte neașteptată, dar nu mai puțin binevenită, te asigur.

Nicholas răspunse acestor complimente cu altele de același fel și cei doi își strînseră călduros mîinile. După aceea îl recomandă pe John Browdie, care era pătruns de mare admirație, de cînd domnișoara de la bar fusese cîștigată cu atîta pricepere de partea drep-

tăţii. Pe urmă fu recomandată doamna John Browdie şi, în cele din urmă, urcară cu toţii sus şi petrecură următoarea jumătate de oră în mare mulţumire şi desfătare; iar doamna John Browdie începu discuţia, declarînd că din toate făpturile sulemenite pe care le-a văzut vreodată, femeiuşca de jos e cea mai deşartă şi mai urîtă.

Acest domn Frank Cheeryble, deşi, judecînd după cele petrecute, părea un tînăr iute şi aprins (ceea ce nu e chiar o minune şi un fenomen în natură), era de fapt un om vioi, vesel şi plăcut, avînd atît pe faţă cît şi în fire ceva ce-i amintea foarte tare lui Nicholas de fraţii cei cumsecade. Felul lui de a fi era tot atît de firesc ca şi al lor, iar purtarea pătrunsă de acea bunătate care, la oamenii mărinimoşi, este atît de cuceritoare. Dacă adăugăm la toate acestea că avea chip plăcut, era isteţ, foarte vesel, nu-i lipsea vioiciunea şi s-a obişnuit în cinci minute şi foarte uşor cu toate ciudăţeniile lui John Browdie, de parcă l-ar fi cunoscut de cînd era copil, nu se va mira nimeni că atunci cînd se despărţiră pentru a se duce la culcare, tînărul făcuse o impresie dintre cele mai bune nu numai asupra omului din Yorkshire, şi a soţiei sale, ci şi asupra lui Nicholas, care, frămîntînd toate lucrurile astea în minte, în timp ce-şi vedea de drumul spre casă, ajunse la încheierea că pusese temeliile unei cunoştinţe dintre cele mai plăcute şi mai vrednice de a fi dorită.

„Dar cu funcţionarul ăla din biroul de plasare e un lucru nemaipomenit! se gîndea Nicholas. Să fie cu putinţă ca nepotul ăsta să ştie ceva despre fata aceea frumoasă? Zilele trecute, cînd Tim Linkinwater mi-a dat să înţeleg că tînărul vine să fie tovarăş în întreprinderea de aici, mi-a spus că a condus treburile în Germania timp de patru ani şi că, în ultimele şase luni, a fost prins cu întemeierea unei agenţii în nordul Angliei. Asta face patru ani şi jumătate — patru ani şi jumătate. Ea nu poate să aibă peste şaptesprezece ani — să zicem optsprezece cel mult. Prin ur-

mare, era un copil cînd a plecat el. Aș zice că băiatul nu știe nimic despre ea și n-a văzut-o niciodată, așa încît *el* nu poate să-*mi* dea nici o lămurire. În orice caz — gîndi Nicholas ajungînd la punctul care-l sîcîia cel mai tare — nu e nici o primejdie ca sentimentele ei să fie îndreptate într-acolo ; asta-i limpede de tot".

Să fie egoismul necesar în alcătuirea acelei pasiuni ce se numește iubire, sau să fie ea vrednică de toate lucrurile frumoase pe care le-au spus poeții, în desfășurarea neîndoielnicei lor chemări, despre ea ? Există, fără îndoială, pilde adevărate de domni care au renunțat la doamnele lor și de doamne care au renunțat la domni, spre folosul unor rivali vrednici, în împrejurări de mare înălțare sufletească ; dar e lucru știut că cele mai multe din aceste doamne și cei mai mulți din acești domni n-au transformat nevoia în virtute și n-au renunțat cu noblețe la ceea ce nu le era la-ndemînă, așa cum nici un soldat prost n-ar da în scris că n-o să primească niciodată ordinul Jartierei și nici un pastor sărac, evlavios și învățat nevoie mare, dar fără neam, în afară de o droaie de copii, că renunță la episcopat ?

Și iată-l pe Nicholas Nickleby — care s-ar fi disprețuit dacă s-ar fi gîndit să socotească ce sorți de căpătuială și ce trecere mai putea să aibă el în firma Frații Cheeryble, acum că li se înapoiase nepotul — cufundat în socoteli cu privire la posibilitatea aceluiași nepot de a-i deveni rival întru dragostea frumoasei necunoscute, ba chiar dezbătînd problema cu sine însuși și încă atît de serios, ca și cum, în afară de acea singură chichiță, totul ar fi fost hotărît. Și iarăși se întorcea la același subiect, simțindu-se furios și nedreptățit la gîndul că altul s-ar putea îndrăgosti de o ființă cu care el nu schimbase o vorbă în toată viața lui. Adevărul e că mai degrabă înfrumusețea decît micșora meritele noii sale cunoștințe, dar totuși privea ca o jignire adusă lui faptul că celălalt putea să aibă orice fel de merite — în ochii unei anumite

domnișoare, bineînțeles; fiindcă, în ochii altora, n-avea decît să aibă oricîte merite poftea, ba chiar ar fi fost bine să fie așa. Fără îndoială că, în toate astea, era destul egoism și, totuși, Nicholas era cum nu se poate mai larg și mai mărinimos din fire și gînduri josnice sau murdare avea, poate, mai puține decît îi era dat oricărui om să aibă; și n-avem de ce să bănuim că, îndrăgostit fiind, simțea și gîndea deosebit de alți oameni ce se aflau în aceeași înălțătoare stare.

Totuși nu zăbovi ca să facă o anchetă asupra cugetărilor și a simțirii sale, ci se lăsă furat de gînduri, tot drumul pînă acasă și visă tot așa mai departe toată noaptea. Iar după ce se liniști, spunîndu-și că Frank Cheeryble n-avea de unde s-o știe sau s-o cunoască pe misterioasa copilă, începu să-l bîntuie gîndul că s-ar putea ca nici el să n-o mai revadă; și pe temeiul acestei presupuneri îngrămădi el un șir de idei năstrușnice și chinuitoare, care i se potriveau încă și mai bine decît viziunea domnului Frank Cheeryble și care-l răvășeau și-l sîcîiau, fie că era treaz, fie că dormea.

Încă nu s-a pomenit o dimineață care să-și fi amînat sau grăbit venirea, fie și cu un ceas, spre potolirea dorului unui îndrăgostit nevinovat, măcar că lucrul a fost de atîtea ori tăgăduit prin vorbă și cîntec; dar după cum aflăm din cărțile scrise pînă acum, soarele a răsărit mereu, spre îndeplinirea sarcinii lui publice, așa cum scrie în almanahuri, fără să se lase clintit în mersul lui de motive personale. Așa încît dimineața sosi ca de obicei și, o dată cu ea, orele de serviciu și o dată cu ele, domnul Frank Cheeryble și, o dată cu el, un șir lung de zîmbete și urări de bun sosit din partea vrednicilor frați și o primire mai serioasă și mai funcționărească, dar de fel mai puțin călduroasă, din partea domnului Timothy Linkinwater.

— Faptul că domnul Frank și domnul Nickleby s-au întîlnit aseară — spuse Tim Linkinwater, ridicîndu-se încet de pe taburetul său și privind cu spatele lipit de pupitru de jur împrejurul biroului de

contabilitate, așa cum făcea de obicei cînd avea ceva deosebit de spus — faptul că acești doi tineri s-au întîlnit aseară în felul ăsta, vă spun eu, e o coincidență, o coincidență neobișnuită. Eu nu cred — adăugă Tim, scoțîndu-și ochelarii și zîmbind cu blajină mîndrie — că există pe lume un loc mai potrivit pentru coincidențe decît Londra!

— N-aș crede că-i așa — spuse Frank — dar...

— N-ai crede, domnule Francis! îi tăie vorba Tim, cu un aer îndărătnic. Păi, să aflăm și noi, dacă există vreun loc mai potrivit pentru lucruri din astea, unde este locul ăla? E în Europa? Nu, nu e. E în Asia? Păi, cred și eu că nu e. E în Africa? Nici gînd. E în America? Oricum, știi și dumneata că nu e cazul. Ei atunci — spuse Tim, încrucișîndu-și cu hotărîre brațele — unde e?

— Nu mă gîndeam să tăgăduiesc, Tim — spuse rîzînd tînărul Cheeryble. Nu sînt eu chiar atît de eretic. Tot ce voiam să spun este că mă simt îndatorat față de această coincidență. Asta-i tot.

— A, dacă nu tăgăduiești — spuse Tim, pe deplin mulțumit — atunci e altceva. Dar să-ți spun eu ceva. Tare-aș fi vrut ca dumneata, aș fi dorit ca dumneata sau oricine altul, să-l fi turtit pe omul ăla — spuse Tim, ciocănind apăsat cu degetul arătător de la mîna stîngă în ochelari — să-l fi turtit cu argumente.

Era cu neputință să găsești cuvinte pentru a arăta cît de turtit sufletește ar fi fost un ins atît de aventuros după o întîlnire vitejească cu Tim Linkinwater, așa încît, din lipsă de cuvinte, Tim se lăsă păgubaș de restul declarației și se cocoță iarăși pe taburetul lui.

— Putem să ne socotim foarte norocoși, frate Ned — spuse Charles, după ce-l bătuse a încuviințare pe Tim pe spate — că avem printre noi doi tineri ca nepotul nostru Frank și domnul Nickleby. Ar trebui să fie un izvor de mare mulțumire și plăcere pentru noi.

— Desigur, Charles, desigur — răspunse celălalt.

— Despre Tim — adăugă fratele Ned — eu nu mai spun nimic, fiindcă Tim e doar un copil, un prunc, un nimic, la care nu ne gîndim niciodată, şi pe care nici nu-l punem la socoteală. Tim, păcătosule, ce părere ai, domnule ?

— Sînt gelos pe amîndoi — spuse Tim — şi am de gînd să-mi caut altă slujbă ; aşa încît, căutaţi-vă alt om, domnilor, vă rog.

Tim socotea că făcuse o glumă atît de minunată, fără seamăn, nemaipomenită, încît puse pana pe călimară şi rostogolindu-se mai degrabă de pe taburet decît coborînd ca de obicei cu bună ştire, rîse pînă cînd nu mai putu, clătinîndu-şi tot timpul capul, aşa încît prin birou începură să plutească fire mici de pudră. Dar nici fraţii nu se lăsară mai prejos, căci rîseră aproape cu aceeaşi poftă la gîndul caraghios că între ei şi bătrînul Tim ar putea avea loc o despărţire voită. Nicholas şi Frank rîseră şi ei cît putură de zgomotos, poate ca să ascundă alte emoţii deşteptate de această mică întîmplare (şi, de fapt, după prima izbucnire, la fel făcură şi cei trei bătrîni), aşa încît, tot rîzînd împreună, se aleseră cu atîta bucurie adevărată şi atîta desfătare, cît n-a ales cea mai aleasă adunare de pe urma celei mai ascuţite vorbe de duh ce s-a spus vreodată pe socoteala cuiva.

— Domnule Nickleby — spuse fratele Charles, luîndu-l deoparte şi apucîndu-l prieteneşte de mînă. Sînt... sînt dornic, dragă domnule, să vă văd statorniciţi cum trebuie şi plăcut în căsuţa voastră. Nu putem îngădui celor care ne slujesc bine să lucreze în mijlocul unor lipsuri şi greutăţi, pe care stă în puterea noastră să le înlăturăm. De asemenea, doresc să văd pe mama şi sora dumitale ; să le cunosc, domnule Nickleby, şi să am prilejul să le uşurez cugetul, încredinţîndu-le că orice mărunt serviciu pe care am fost în stare să-l facem, a fost plătit cu vîrf şi îndesat de zelul şi avîntul cu care lucrezi dumneata. Nici o vorbă, dragă domnule, te rog. Mîine e duminică. O să îndrăznesc să vin pînă la dumnea-

voastră la ora ceaiului, sperînd că o să am norocul de a vă găsi acasă; dacă cumva nu ești, sau doamnele s-ar simți deranjate să fie năpădite astfel, și ar prefera să nu facă cunoștință cu mine chiar acum, nu face nimic, pot veni și altă dată, oricînd e bine pentru mine. Rămînem înțeleși. Frate Ned, dragul meu, o vorbă să-ți spun, aici, te rog.

Gemenii ieșiră din birou la braț, iar Nicholas, care văzu în această dovadă de bunătate, ca și în multe altele primite în dimineața aceea, de ziua sosirii nepotului, tot atîtea înnoiri ale încrederii binevoitoare cu care îl cinstiseră frații cît timp lipsise acesta, fu copleșit de admirație și recunoștință față de atenția lor fără seamăn.

Vestea că vor primi un oaspete — și încă un astfel de oaspete — în ziua următoare, stîrni în inima doamnei Nickleby simțăminte amestecate de bucurie și părere de rău; fiindcă, în timp ce, pe de o parte, întîmpina faptul ca o prevestire a grabnicei ei reîntoarceri în lumea bună, spre plăcerile aproape uitate ale vizitelor de dimineață și ale ceaiurilor de seară, pe de altă parte, nu se putea împiedica să nu-și aducă aminte cu amărăciune de lipsa ceainicului de argint cu mînerul de fildeș pe capac și de cana de lapte asortată, care fuseseră mîndria inimii ei în zilele de odinioară și erau păstrate de la un capăt la celălalt al anului învelite în piele, pe un anumit raft de sus și care acum apăreau în culori vii închipuirii ei îndurerate.

— Mă întreb la cine o fi acum cutia aia de mirodenii — spuse doamna Nickleby, clătinînd din cap. Își avea locul în colțul din stînga și la două borcane depărtare de ceapa murată. Ți-amintești de cutia aia de mirodenii, Kate?

— Perfect, mamă.

— N-aș crede că ți-amintești, Kate — spuse doamna Nickleby cu asprime — după felul rece și nesimțitor cum vorbești de ea! Dacă e ceva care mă mîhnește în legătură cu pierderile astea, mai mult

chiar decît pierderile în sine, o spun sus și tare — adăugă doamna Nickleby, frecîndu-și pătimaș nasul — e să văd în jurul meu oameni care iau lucrurile atît de revoltător de ușor.

— Dragă mamă — spuse Kate, trecîndu-și brațul după gîtul mamei ei — de ce spui lucruri pe care știu că nu le crezi și nu le gîndești cu adevărat, sau de ce să te superi pe mine fiindcă sînt fericită și mulțumită ? Tu și cu Nicholas mi-ați rămas, sîntem iarăși împreună și ce poate să-mi pese mie de niște fleacuri, de care n-am simțit niciodată nevoie ? După ce am văzut ce mizerie și pustiire poate aduce moartea, după ce am cunoscut și am simțit sentimentul de înstrăinare, pe care-l ai cînd ești singur în mulțime și toată durerea unei despărțiri în mijlocul suferinței și sărăciei, tocmai atunci cînd aveam mai multă nevoie de mîngîiere și sprijin unul de la altul, poți să te mai miri că privesc casa aceasta ca pe un loc de tihnă încîntătoare și de odihnă și că, avîndu-te pe tine alături, nu mai am ce să doresc și să regret ? A fost un timp, nu-i mult de atunci, cînd toate mîngîierile vechiului nostru cămin îmi năpădeau amintirea, recunosc, foarte des, mai des poate decît ți-ai închipui dumneata, dar mă prefăceam că nici nu-mi pasă de ele, cu nădejdea că astfel te voi face și pe dumneata să le regreți mai puțin. Zău că nu eram nesimțitoare. Dac-aș fi fost, aș fi putut să mă simt mai fericită. Dragă mamă — spuse Kate foarte tulburată — nu văd nici o deosebire între căminul ăsta și cel în care am fost atît de fericiți ani de-a rîndul, în afară de faptul că sufletul cel mai bun și mai blînd care a suferit pe acest pămînt s-a dus, în pace, spre ceruri.

— Kate, draga mea Kate ! strigă doamna Nickleby, strîngînd-o în brațe.

— M-am gîndit de atîtea ori — spuse Kate printre hohote — la toate cuvintele lui bune, la ultima dată cînd s-a uitat în odăița mea, urcîndu-se sus ca să se bage în pat, și a spus : „Dumnezeu să te binecuvînteze, drăguțo !“ Era atît de palid la față, mamă,

inima îi era zdrobită, acum știu, atunci nu prea mă gîndeam la asta.

Un val de lacrimi o ușură și Kate își culcă capul pe sînul mamei ei și plînse ca un copil mic.

E un lucru încîntător și atît de frumos pentru firea omului, că atunci cînd inima e mișcată și se moaie de atîta fericire tihnită sau de alt simțămînt drăgăstos, amintirea celor duși o cuprinde cu o putere de neînfrînt. S-ar părea aproape că gîndurile bune și iubirile noastre sînt farmece, datorită cărora sufletul e în stare să păstreze legături nelămurite și tainice cu duhurile celor pe care i-am iubit mult cît erau în viață. Dar, vai! cît de des și îndelung pot pluti îngerii aceia răbdători deasupra noastră, pîndind cuvintele de vrajă pe care le rostim atît de rar și le uităm atît de repede!

Biata doamnă Nickleby, obișnuită să dea numaidecît grai la tot ce-i trecea prin minte, nici nu-și închipuise cu putință ca fata ei să fi zăbovit în taină asupra acestor gînduri, cu atît mai mult cu cît nici o încercare, cît de grea, și nici o imputare nu i le smulsese vreodată. Dar acum, cînd fericirea a tot ceea ce le vestise Nicholas, fericirea vieții lor noi și pașnice adusese toate amintirile astea în cugetul lui Kate cu atîta putere încît ea nu le mai putea stăpîni, doamna Nickleby înțelese dintr-o licărire că fusese uneori cam nesăbuită și simți ceva ce semăna a remușcare, în timp ce-și îmbrățișa fata și se lăsa pradă emoției pe care în chip firesc o deștepta o astfel de convorbire.

În seara aceea fu mare zor și se făcură nenumărate pregătiri pentru oaspetele așteptat; un buchet foarte mare fu adus de la un grădinar din vecini și împărțit în multe buchețele foarte mici, cu care doamna Nickleby ar fi împodobit salonașul, într-un stil ce nu s-ar fi putut să nu bată la ochi orișicui, dacă Kate nu s-ar fi oferit s-o cruțe de osteneală și nu ar fi potrivit buchețelele cum nu se poate mai drăguț și mai elegant. Dacă vreodată a arătat căsuța aceea frumușel, lucrul s-a întîmplat într-o zi luminoasă și în-

sorită, cum a fost ziua următoare. Dar mîndria lui Smike cît privește grădina, sau a doamnei Nickleby, cît privește mobila, sau a lui Kate cît privește totul, nu era nimic pe lîngă mîndria cu care se uita Nicholas chiar la Kate; și cu siguranță că vila cea mai luxoasă din toată Anglia ar fi găsit în chipul ei frumos și în făptura ei grațioasă cea mai încîntătoare și neprețuită podoabă.

Pe la ceasurile șase, doamna Nickleby fu aruncată într-o stare de nespusă tulburare de mult așteptata bătaie în ușă și tulburarea nu se potoli de fel cînd se auziră pașii a două perechi de ghete pe săliță, cu privire la care doamna Nickleby proroci cu răsuflarea tăiată, că trebuie să fie „cei doi domni Cheeryble"; și chiar așa a și fost, deși nu erau cei doi domni așteptați de doamna Nickleby; fiindcă era domnul Charles Cheeryble și nepotul său, domnul Frank, care își ceru mii de scuze că venise nepoftit, scuze primite de doamna Nickleby (fiindcă avea destule linguriță de ceai pentru toți) cu grație. Și sosirea acestui musafir neașteptat nu pricinui nimănui nici urmă de stinghereală (în afară de Kate și numai în măsura în care roși o dată sau de două ori la început), căci bătrînul era atît de drăguț și de prietenos, iar tînărul îl imita în această privință atît de bine, încît înțepeneala și formalitățile unei prime întîlniri nu se arătară și Kate se surprinse de cîteva ori întrebîndu-se cînd aveau să înceapă.

La masa de ceai vorbiră mult despre tot felul de lucruri și nu lipsi nici hazul; căci, venind vorba despre timpul petrecut nu de mult în Germania de tînărul Cheeryble, bătrînul Cheeryble îi înștiință pe cei de față că mai sus-numitul tînăr era bănuit a se fi îndrăgostit de fata unui oarecare primar neamț. Această învinuire fu respinsă cu indignare de tînărul Cheeryble, la care doamna Nickleby observă cu șiretenie că, judecînd după înflăcărarea cu care tăgăduia, trebuie să fie ceva adevărat. Atunci tînărul Cheeryble îl rugă din suflet pe bătrînul Cherryble să mărturisească cum

că totul a fost o glumă, ceea ce bătrînul Cheeryble și făcu pînă la urmă, fiindcă tînărul Cheeryble și-o luase așa tare la inimă, încît — după cum avea să spună de mii de ori după aceea doamna Nickleby, amintindu-și scena — se „colorase la față", ceea ce ea socotea o împrejurare demnă de pomenit și care merita atenție, ținînd seama că tinerii nu se prea laudă cu modestia și jertfa de sine, mai ales cînd e vorba de o doamnă, și atunci dacă e vorba să coloreze ceva, obișnuiesc mai degrabă să coloreze povestea decît să se coloreze ei înșiși.

După ceai, urmă o plimbare prin grădină și, fiindcă seara era foarte frumoasă, ieșiră pe poarta grădinii pe niște poteci și drumuri lăturalnice și hoinăriră pînă se întunecă de-a binelea. Tuturor timpul le trecu foarte repede. Kate mergea în frunte, sprijinindu-se de brațul fratelui ei și stînd de vorbă cu el și cu domnul Frank Cheeryble ; iar doamna Nickleby și domnul mai în vîrstă îi urmau la mică depărtare. Bunătatea acestui om de treabă, interesul lui pentru bunăstarea lui Nicholas și admirația lui pentru Kate aveau o asemenea înrîurire asupra simțămintelor bunei doamne, încît șuvoiul obișnuit al vorbirii ei fu îngrădit într-o albie foarte îngustă. Smike (care dacă vreodată în viață a stîrnit interesul cuiva, lucrul s-a întîmplat în ziua aceea) îi însoțea, alăturîndu-se cînd unui grup, cînd celuilalt, după cum fratele Charles îi punea mîna pe umăr și-l poftea să meargă lîngă el sau Nicholas, privind zîmbitor în jur, îi făcea semn să vină să vorbească cu vechiul lui prieten, care-l înțelegea cel mai bine și care știa să aducă un zîmbet pe fața aceea istovită de suferințe, atunci cînd nimeni altcineva nu putea.

Trufia e unul dintre cele șapte păcate de moarte ; dar nu poate fi vorba de mîndria unei mame cît privește copiii ei, fiindcă această trufie e un amestec de două virtuți cardinale — credința și speranța. Acest fel de mîndrie făcu inima doamnei Nickleby să crească în seara aceea și îi lăsă pe față urmele celor

mai recunoscătoare lacrimi pe care le vărsase ea vreodată, lacrimi ce sclipeau în lumină, după ce se întoarseră acasă.

O fericire potolită domni asupra cinei ușoare, întrutotul potrivită cu simțirea celor de față și, în cele din urmă, cei doi bărbați își luară rămas bun. În timp ce-și luau rămas bun, se ivi o împrejurare care stîrni multe zîmbete și hazuri și anume că domnul Frank Cheeryble îi întinse de două ori mîna lui Kate, uitînd că o salutase o dată. Acest lucru fu socotit de domnul Cheeryble cel vîrstnic drept o dovadă grăitoare că tînărul se tot gîndea la drăguța lui din Germania și gluma prilejui hohote de rîs. E doar atît de ușor să miști inimi curate!

Pe scurt, a fost o zi de fericire senină și liniștită; și, așa cum fiecare din noi își amintește de o zi luminoasă — mulți, să sperăm, de una între multele altele — spre care se întoarce cu deosebită încîntare, tot astfel, mai tîrziu, ziua aceasta fu adesea rechemată, căci avea să ocupe un loc de seamă în calendarul celor care au trăit-o.

Oare pentru unul singur să fi fost altfel și anume pentru acel care ar fi avut nevoie să fie cel mai fericit?

Cine era omul care, în liniștea cămăruței lui, îngenunchеat ca să se roage, așa cum îl învățase primul său prieten, își împreună mîinile și întinzîndu-le apoi cu desperare, se prăbuși, cu capul în pămînt, doborît de o suferință amară?

Domnul Ralph Nickleby respinge o veche cunoștință. Va mai reieși din cuprinsul lui că o glumă, chiar între soț și soție, poate fi uneori împinsă prea departe.

Sînt oameni care, neavînd alt țel în viață decît să se îmbogățească prin orice mijloace, și dîndu-și pe deplin seama de josnicia și ticăloșia mijloacelor folosite de ei în fiecare zi cu acest scop, fac totuși — chiar față de ei înșiși — pe mironosiții și dau din cap sau oftează cînd aud ce stricată e lumea. Cîțiva dintre cei mai sfruntați banditi, care au umblat vreodată pe pămîntul acesta sau — fiindcă umbletul presupune cel puțin o poziție dreaptă și o ținută de om — mai degrabă care s-au tîrît și s-au furișat prin viață, pe drumurile ei cele mai înguste și mai murdare, obișnuiesc să-și treacă în jurnalul lor întîmplările zilei și să însemneze regulat contul lor debitor și creditor cu cerul, cont a cărui balanță înclină totdeauna în partea lor.

Dacă asta este o latură gratuită (singura gratuită) din înșelăciunea și șmecheria vieții acestor oameni sau dacă, într-adevăr, ei speră să tragă pe sfoară chiar cerul și să-și strîngă comori pe lumea cealaltă în același fel în care au izbutit să le strîngă și pe lumea asta — să nu întrebăm cum stau lucrurile, ci să zicem că așa stau. Și, fără îndoială că o astfel de contabilitate (asemenea anumitor autobiografii care au luminat lumea) nu se poate să nu fie de folos, dacă n-ar fi decît pentru că economisește timp și trudă îngerului care se ocupă cu registratura.

Ralph Nickleby nu era un om de soiul ăsta. Aspru, neînduplecat, îndărătnic și de nepătruns, Ralph nu se sinchisea de nimic în viața asta sau de cea de dincolo, în afară de îndestularea a două patimi: zgîrcenia, cea dintîi și atotputernică poftă a ființei lui, și ura, cea de-a doua. Prefăcîndu-se a se socoti pe sine doar ca pe un specimen al seminției omenești, nu-și dădea osteneala să-și ascundă adevărata fire de restul lumii și, în fundul sufletului, îndrăgea și se bucura de fiecare gînd rău, din clipa cînd îl zămislea. Singura poruncă a scripturii de buchea căreia se ținea Ralph era „cunoaște-te pe tine însuți". Se cunoștea bine pe sine și, hotărît să creadă că toată omenirea era turnată după același tipar, îi ura pe toți oamenii; căci, deși nici un om nu se urăște pe sine fiindcă pînă și cei mai înghețați dintre noi au prea multă iubire de sine pentru una ca asta, totuși cei mai mulți judecă fără să-și dea seama lumea după ei înșiși și e, îndeobște, ușor de descoperit că aceia care-și bat de obicei joc de omenire și se prefac a o disprețui mai tare, sînt dintre exemplarele ei cele mai ticăloase și mai puțin plăcute.

Dar, în clipa de față, aventurile acestei cărți privesc treburile lui Ralph în persoană, care tocmai se uita la Newman Noggs cu o căutătură cruntă, în timp ce preavrednicul om își scotea mănușile fără degete și, întinzîndu-le cu grijă pe palma mîinii stîngi, le netezea cu mîna dreaptă ca să înlăture crețurile și apoi se apucă să le răsucească cu gîndul aiurea, de parcă ar fi fost nepăsător față de orice, în afară de interesul adînc ce i-l stîrnea acest ceremonial.

— A plecat din oraș! spuse rar Ralph. Greșești dumneata. Du-te iarăși înapoi!

— Nici o greșeală — răspunse Newman. Nu pleacă, a plecat!

— S-a prefăcut în fetiță sau în copil? bodogăni Ralph cu un gest de supărare.

— Nu știu — spuse Newman — dar a plecat.

Repetarea cuvîntului „plecat" părea să-i prilejuiască lui Newman Noggs o negrăită încîntare, în aceeași măsură în care ea-l supăra pe Ralph Nickleby. Rosti deci cuvîntul limpede și apăsat, zăbovind asupra lui cît putu mai mult, fără să pară necuviincios și cînd nu-l mai putu prelungi, fără să atragă atenția, și-l șuieră mai departe, ca și cum s-ar fi mulțumit și cu atît.

— Și *unde* a plecat ? întrebă Ralph.

— Franța — răspunse Newman. În primejdie de a suferi un nou acces de brîncă... mai afurisit... la cap. Așa că doctorii i-au spus să schimbe aerul. Și a plecat.

— Și lordul Frederick ? începu Ralph.

— A plecat și el — răspunse Newman.

— Și-și duce ciomăgeala cu el, așa-i ? spuse Ralph întorcînd spatele ; înghite vînătăile și o șterge fără să plătească măcar cu un cuvînt jignirile sau să caute cea mai mică reparație !

— E prea bolnav — tăcu Newman.

— Prea bolnav ! repetă Ralph. *Eu* aș face-o, măcar și pe moarte să fiu ; de-abia atunci aș fi mai hotărît și încă fără întîrziere... vreau să zic dac-aș fi el. Dar el e prea bolnav ! Bietul sir Mulberry ! Prea bolnav !

După ce rosti aceste cuvinte cu un dispreț fără seamăn și duduind de enervare, Ralph îi făcu grăbit semn lui Newman să iasă din odaie ; și aruncîndu-se în scaunul lui, începu să lovească nerăbdător cu piciorul în dușumea.

— E o vrajă cu băiatul ăla — spuse Ralph, scrîșnind din dinți. Toate împrejurările îi vin în ajutor. Să mai vorbim de toanele soartei ! Ce înseamnă banii pe lîngă un noroc de drac ca al lui !

Își înfundă nerăbdător mîinile în buzunar și, în ciuda cugetărilor dinainte, găsi acolo oarecare mîngîiere, căci se mai potoli puțin ; și măcar că pe fruntea încordată i se mai vedea o cută adîncă, ea trăda calcul și nu dezamăgire.

— Hawk ăsta o să se întoarcă totuși — murmură Ralph — și dacă-mi cunosc omul (și ar fi timpul să-l cunosc) furia lui n-o să slăbească între timp. E nevoit să trăiască retras, plictiseala unei odăi de bolnav pentru un om cu obiceiurile lui, nici tu viață, nici tu băutură, nici tu joc de cărți, nimic din ce-i place lui, nimic din lucrurile pentru care trăiește. Nu e el omul care să uite ce datorează celui care l-a adus în halul ăsta. Puțini oameni ar uita; darămite el? Nu, nu!

Zîmbi și clătină din cap, apoi, sprijinindu-și bărbia în palmă, căzu pe gînduri și zîmbi din nou. După un timp, se ridică și sună.

— Domnul Squeers ăla a fost pe aici? întrebă Ralph.

— A fost aseară. L-am lăsat aici cînd am plecat acasă — răspunse Newman.

— Asta știu, prostule, cum să nu știu? se stropși Ralph. De atunci n-a mai fost? A fost azi dimineață?

— Nu — răcni Newman cît putu de tare.

— Dacă vine cît lipsesc eu... e aproape sigur că pică pe la nouă în seara asta, să mă aștepte. Și dacă mai e cineva cu el, așa cum va fi, poate — spuse Ralph, controlîndu-se — să aștepte și ăla.

— Să-i las pe amîndoi să aștepte? întrebă Newman.

— Da — răspunse Ralph, întorcîndu-se spre el cu o privire supărată. Ajută-mă să-mi pun jacheta și nu mă tot îngîna ca un papagal care cîrîie.

— Mi-ar plăcea să fiu papagal — spuse Newman îmbufnat.

— Mi-ar fi plăcut și mie să fii — răspunse Ralph, trăgîndu-și jacheta. De mult ți-aș fi sucit gîtul.

Newman nu răspunse acestui compliment, ci privi timp de o clipă, peste umărul lui Ralph (care tocmai își potrivea la spate gulerul jachetei), ca și cum ar fi avut o poftă grozavă să-l tragă de nas. Totuși, întîlnind privirea lui Ralph, își stăpîni brusc degetele

care o luaseră razna și-și frecă nasul lui roșu cu o putere într-adevăr uimitoare.

Nemaicatadicsind să-și cinstească trăsnitul slujitor decît cu o privire amenințătoare și sfatul de a avea grijă să nu încurce lucrurile, Ralph își luă pălăria și mănușile și ieși din casă.

Părea să aibă legături foarte neobișnuite și amestecate și făcu vizite foarte ciudate, unele în case mari și bogate, altele în case mici și sărace, dar toate cu același scop: bani. Chipul lui făcea minuni pe lîngă portarii și servitorii clienților mai acătării și-i deschidea toate ușile, deși Ralph umbla pe jos, în timp ce alții rămîneau afară, deși soseau în calești. Aci era blîndețea întruchipată și de o politețe slugarnică; pășea atît de ușor, încît abia îi auzeai pașii pe covoarele groase; glasul îi era atît de moale, încît nu-l auzea decît omul cu care vorbea. Dar în locuințele mai sărace Ralph era alt om; ghetele lui scîrțîiau pe dușumeaua coridorului, în timp ce pășea țanțoș înăuntru; glasul îi era aspru și tare, atunci cînd cerea banii care i se cuveneau de mult; amenințările lui erau grosolane și furioase. Cu alt soi de clienți, Ralph devenea din nou un alt om. Erau avocați cu renume mai mult decît îndoielnic, care-l ajutau în afacerile noi sau storceau cîștiguri proaspete din cele vechi. Cu ei Ralph era familiar și glumeț, făcea haz cu privire la știrile zilei, și mai ales se înveselea cînd venea vorba de falimente și încurcături bănești, care nu stricau afacerilor lui. Pe scurt, ar fi fost greu să recunoști același om sub aceste înfățișări felurite, de n-ar fi fost portofelul umflat, plin cu polițe și note, pe care îl scotea din buzunar la fiecare vizită și repetarea statornică a aceleiași plîngeri (deosebită doar ca ton și glas) cum că lumea îl crede bogat și că poate ar și fi, dac-ar avea ce-i al lui, dar că nu e chip să capeți banii înapoi, o dată ce i-ai dat, fie capital, fie dobîndă și că viața e grea.

Se făcu seara înainte ca ocolul acesta lung (întrerupt doar de o masă calică la vreun birt) să se sfîrșească la Pimlico, după care Ralph o apucă de-a lungul lui St. James' Park, în drum spre casă.

În capul lui se zămisleau planuri adînci, după cum ar fi dovedit cu prisosință fruntea încrețită și gura strînsă, chiar dacă aceste semne n-ar fi fost însoțite de o nepăsare desăvîrșită față de lucrurile din jurul lui, de care nici nu-și dădea seama.

Ralph era totuși atît de cufundat în gînduri încît el, de obicei la fel de ager la vedere ca orice om, nu băgă de seamă că e urmărit de o ființă deșucheată, care, ba se furișa în spatele lui cu pași neauziți, ba i-o lua cu cîțiva pași înainte, ba se strecura alături de el; și tot timpul îl privea cu ochi atît de pătrunzători, cu atîta înfrigurare și atenție, încît uitătura lui părea mai degrabă căutătura unui chip dintr-un tablou puternic sau dintr-un vis care te urmărește, decît privirea cercetătoare a unui observator interesat și curios.

Cerul coborîse, se întunecase de cîtva timp și începutul unei furtuni cu ploaie îl împinse pe Ralph să caute adăpost sub un copac. Se rezemase de el cu brațele încrucișate, tot dus pe gînduri, cînd, ridicînd din întîmplare ochii, îi întîlni deodată pe cei ai omului care se furișase pe după pom și acum îl privea iscoditor drept în față. În clipa aceea era ceva în privirea cămătarului, despre care omul părea să-și amintească bine, fiindcă asta îl hotărî; și pășind alături de Ralph, îi rosti numele.

Mirat în prima clipă, Ralph se dădu cu cîțiva pași înapoi și măsură omul din cap pînă-n picioare. Era un om slăbănog, oacheș, uscat, cam de vîrsta lui, adus de spate și cu un chip sinistru, care arăta și mai groaznic din cauza obrajilor scofîlciți, de om flămînd, arși tare de soare și a sprîncenelor negre, cu atît mai negre cu cît părul îi era cu desăvîrșire alb; era îmbrăcat în straie jerpelite, de o croială stranie; și se vedea, pe

toată făptura lui, un soi de decădere și degradare greu de definit. Asta e tot ce văzu, în prima clipă, Ralph. Dar cînd se uită din nou, parcă încetul cu încetul, chipul și omul nu-i mai părură atît de străine, ci începură să se schimbe pe măsură ce el se uita, prefăcîndu-se, îndulcindu-se, făcînd loc unor trăsături ce-i erau cunoscute, pînă cînd, în cele din urmă, totul se dezlegă, ca printr-o ciudată iluzie optică, și i se arătă fața unui om pe care-l cunoscuse cu mulți ani înainte, pe care-l uitase și-l pierduse din vedere de aproape și mai mulți.

Omul văzu că recunoașterea avusese loc de ambele părți și, făcîndu-i semn cu capul să-și reia locul sub copac și să nu stea în ploaie — de care Ralph, luat prin surprindere, nici nu-și mai dădea seama — îi vorbi cu un glas răgușit și stins:

— Mai că nu m-ai fi recunoscut după glas, așa-i, domnule Nickleby? spuse el.

— Nu — răspunse Ralph, coborînd o privire asupra lui — cu toate că e ceva și în glas, de care îmi amintesc acum.

— Sînt puține lucruri la mine, aș zice, de care poți să-ți amintești că au fost și acum opt ani? făcu celălalt.

— Destule — spuse Ralph nepăsător și întorcînd capul. Mai mult decît destule.

— Dac-aș mai fi avut vreo îndoială în ce te privește pe *dumneata,* domnule Nickleby — spuse celălalt — primirea asta și purtarea *dumitale* m-ar fi lămurit numaidecît.

— Te-ai așteptat la altceva? întrebă Ralph aspru.

— Nu! făcu omul.

— Ai dreptate — răspunse Ralph; și de vreme ce nu simți mirare, nu-i nevoie să-i dai grai.

— Domnule Nickleby — spuse răspicat omul după o scurtă trecere, în care timp păruse să se lupte cu îndemnul de a-i răspunde printr-o imputare — vrei să asculți cîteva cuvinte pe care vreau să ți le spun?

— Sînt silit să aștept aici pînă se oprește puțin ploaia — spuse Ralph, privind undeva, departe. Dacă vorbești, domnule, n-am să-mi astup urechile cu degetele, deși s-ar putea ca vorbirea dumitale să aibă același rezultat, ca și cum mi le-aș fi astupat.

— Pe vremuri mă bucuram de încrederea dumitale — începu tovarășul lui.

Ralph privi în jur și zîmbi fără să vrea.

— Sigur — continuă celălalt — de atîta încredere cîtă ai acordat dumneata vreodată cuiva.

— A! făcu Ralph, încrucișîndu-și brațele; asta-i altă treabă, cu totul altă treabă.

— Să nu ne jucăm cu cuvintele, domnule Nickleby, în numele a tot ce-i omenie.

— În numele a ce?

— A tot ce-i omenie — răspunse celălalt sever. Sînt flămînd și sărac. Dacă schimbarea pe care, după o lipsă atît de îndelungată, trebuie s-o vezi la mine, trebuie s-o vezi, pentru că pînă și eu, asupra căruia s-a desfășurat încet și cu greu, o văd și o știu bine, nu te mișcă, poate știrea că pîinea, nu pîinea cea de toate zilele din Tatăl nostru, care, într-un oraș ca ăsta, cuprinde pentru cei bogați jumătate din bunătățile lumii, iar pentru cei săraci atîta hrană grosolană cîtă trebuie ca să-ți ții zilele, nu pîinea aceea, ci pîine, o coajă de pîine tare și uscată îmi lipsește astăzi, poate că știrea asta va avea oarecare greutate pentru dumneata, chiar dacă nimic altceva nu are.

— Dacă ăsta e felul dumitale obișnuit de a cerși, domnule — spuse Ralph — ți-ai învățat bine rolul; dar dacă vrei să primești sfatul unuia care cunoaște cum merg lucrurile pe lumea asta, te-aș sfătui să vorbești mai încet, ceva mai încet, fiindcă altfel te paște primejdia de a muri de-a binelea de foame.

În timp ce spunea aceste cuvinte, Ralph își strînse tare încheietura mîinii stîngi cu mîna dreaptă și, lă-

sîndu-și capul puțin într-o parte și bărbia în piept, se uită încruntat și supărat la cel căruia îi vorbea.

— Ieri a fost prima mea zi în Londra — spuse bătrînul, privindu-și hainele murdare de pe urma călătoriei și ghetele rupte.

— Ar fi fost mai bine pentru dumneata, cred, să fi fost și ultima — răspunse Ralph.

— Te-am căutat în aceste două zile, acolo unde credeam că poți fi găsit — urmă celălalt mai umil — și te-am întîlnit, în sfîrșit, aici, după ce aproape nu mai trăgeam nădejde să te întîlnesc, domnule Nickleby.

Părea să aștepte un răspuns, dar cum Ralph nu-i dădu nici unul vorbi mai departe:

— Sînt un om fără căpătîi, nefericit și oropsit, de aproape șaizeci de ani, și mă simt părăsit și neajutorat ca un copil de șase.

— Și eu am tot șaizeci de ani — răspunse Ralph — și nu mă simt nici părăsit, nici neajutorat. Muncește. Nu face discursuri sforăitoare despre pîine, ci cîștigă-ți-o.

— Cum? strigă celălalt. Unde? Arată-mi prin ce mijloace. Mi le dai dumneata?

— Ți le-am dat, pe vremuri — răspunse Ralph fără să-și piardă cumpătul — nici nu e nevoie să mă întrebi dacă vreau să ți le dau iarăși.

— Sînt douăzeci de ani și mai bine — spuse omul cu glas înăbușit — de cînd ne-am certat. Ți-amintești? Ți-am cerut partea mea din cîștigul unei afaceri, pe care ți-am adus-o eu și, fiindcă nu m-am dat bătut, ai făcut să fiu arestat pentru un vechi împrumut de zece livre și cîțiva șilingi, cu dobînda de cincizeci la sută sau cam așa ceva.

— Parcă-mi amintesc ceva — răspunse nepăsător Ralph. Și pe urmă?

— Asta încă nu ne-a despărțit — spuse omul. M-am supus, fiindcă eram de cealaltă parte a gratiilor; și, cum pe vremea aceea nu erai încă omul ajuns de

acum, ai fost bucuros să primești înapoi un funcționar nu prea năzuros și care se pricepea în afacerile dumitale de atunci.

— Te-ai rugat și te-ai milogit și atunci am primit — răspunse Ralph. A fost drăguț din partea mea. Poate că nici n-aveam nevoie de dumneata. Am și uitat. Cred însă că aveam, fiindcă altfel te-ai fi rugat de pomană. Mi-erai de folos; nu prea cinstit, nu prea mofturos, nu prea gingaș nici la inimă, nici la mînă, dar folositor.

— Folositor, într-adevăr! spuse omul. Lasă! Mă storseseși și mă munciseși zdravăn timp de cîțiva ani înainte, dar pînă atunci te slujisem cu credință, măcar că te purtaseși ca un cîine. Așa-i?

Ralph nu răspunse.

— Așa-i? repetă omul.

— Îți primiseși leafa — răspunse Ralph — și-ți făcuseși treaba. Pînă atunci fusesem la egalitate și ne simțeam chit amîndoi.

— Pînă atunci, dar nu și după aceea — spuse celălalt.

— Firește că nu și după aceea și nici chiar atunci, fiindcă (după cum ai spus adineauri) îmi datorai bani și îmi ești încă dator — răspunse Ralph.

— Asta nu-i totul — spuse omul cu înfrigurare. Asta nu-i totul. Bagă de seamă. Suferința cea veche n-am uitat-o, poți să mă crezi. Atît în amintirea ei, cît în nădejdea că voi face, într-o bună zi, avere în felul ăsta, m-am folosit de situația mea pe lîngă dumneata, ca să te am la mînă cu ceva și ai da jumătate din tot ce ai ca să afli cu ce, dar nu poți afla decît prin mine. Te-am părăsit, multă vreme după aceea, amintește-ți, și din pricina unei nenorocite de șmecherii pentru care am intrat în conflict cu legea, dar care nu era nimic pe lîngă ceea ce faceți voi, cămătarii, zilnic în afară de lege, am fost osîndit la șapte ani. M-am întors așa cum mă vezi. Și acum, domnule Nickleby — spuse omul cu un ciudat ames-

tec de umilință și siguranță de sine — cît ajutor și sprijin ai de gînd să-mi dai sau, ca să vorbesc deschis, cîtă mită ? Nu m-aștept la cine știe ce, dar trebuie să trăiesc și, ca să trăiesc, trebuie să mănînc și să beau. La dumneata se află banii, la mine foamea și setea. S-ar putea să închei un tîrg lesnicios.

— Asta-i tot ? întrebă Ralph, măsurîndu-și mai departe tovarășul cu aceeași privire neclintită și nemișcînd nimic decît buzele.

— Depinde de dumneata, domnule Nickleby, dacă-i tot sau nu — sună răspunsul.

— Păi atunci, ascultă, domnule, nu știu pe ce nume să-ți spun — începu Ralph.

— Pe numele vechi, dacă nu-i cu supărare.

— Păi atunci, ascultă ce spun, domnule Brooker — spuse Ralph cu glasul lui cel mai aspru — și alte cuvinte să nu mai aștepți de la mine. Ascultă-mă, domnule ! Te știu de mult ca pe un pungaș desăvîrșit, dar prea curajos n-ai fost niciodată ; și munca grea, poate, cu fiare la picioare și cu hrană mai proastă decît pe vremea cînd „te storceam" și „te munceam" eu, ți-o fi luat mințile, că altfel n-ai fi venit la mine cu o poveste ca asta. Dumneata mă ai pe mine la mînă ! N-ai decît să păstrezi taina sau s-o trîmbițezi în auzul tuturor, dacă îți place !

— Asta nu pot să fac — îi tăie vorba Brooker. Nu mi-ar fi de folos.

— Nu ți-ar fi ? spuse Ralph. O să-ți folosească tot atît cît ți-ar folosi dacă mi-o încredințezi mie, asta-ți făgăduiesc. Ca să vorbesc pe șleau, află că sînt un om prevăzător și că-mi cunosc temeinic afacerile. Cunosc lumea și lumea mă cunoaște pe mine. Orice ai fi cules sau ai fi auzit sau ai fi văzut, pe vremea cînd îmi slujeai, lumea le știe pe toate și le și umflă. Nu poți să-i spui nimic care s-o mire, în afară de cazul cînd lucrul ar ieși spre cinstea și onoarea mea, și atunci ai să fii pus sub urmărire ca mincinos. Și totuși treburile nu-mi merg prost și nici clienții mei nu fac

nazuri. Chiar dimpotrivă. În fiecare zi sînt înjurat și amenințat de unul sau altul — spuse Ralph — dar lucrurile merg mai departe tot așa, iar eu nu sărăcesc.

— Eu nici nu înjur, nici nu amenință — reluă omul. Eu pot să-ți spun ceea ce ai pierdut prin mine și ceea ce numai eu pot să-ți înapoiez și ceea ce, dacă mor eu, fără să-ți înapoiez, moare o dată cu mine și nu mai poate fi regăsit.

— Eu îmi număr banii cu destulă grijă și de obicei mi-i păzesc singur — spuse Ralph. Nu-i scap din ochi pe oamenii cu care am de-a face și, mai ales, nu te-am scăpat din ochi pe dumneata. Păstrează sănătos tot ce ai de la mine!

— Oare cei ce-ți poartă numele îți sînt dragi? spuse omul cu patos. Dacă da...

— Nu-mi sînt — răspunse Ralph, scos din sărite de această stăruință și de amintirea lui Nicholas deșteptată de întrebarea din urmă. Nu-mi sînt. Dacă m-ai fi oprit ca un cerșetor de rînd, ți-aș fi putut arunca un ban în amintirea pungașului isteț de pe vremuri; dar fiindcă încerci șmecheriile astea răsuflate cu un om pe care ai fi putut să-l cunoști mai bine, află că nu mă lipsesc de nici un sfanț și nu m-aș lipsi nici ca să te scap de putrezire. Și nu uita, acum c-ai scăpat de streang — spuse Ralph amenințîndu-l cu mîna — că dacă ne mai întîlnim vreodată și mă oprești măcar și cu o mișcare de milog, ai să mai vezi o dată cum arată o temniță pe dinăuntru și ai să mă ameninți iar că mă ai la mînă, în timpul liber, pe care o să ți-l lase munca grea la care sînt puși vagabonzii. Ăsta-i răspunsul meu la neghiobiile dumitale. Ține minte.

După ce se încruntă disprețuitor spre omul care-l supărase, iar acesta îi înfruntă privirea fără să scoată nici o vorbă, Ralph plecă cu pasul lui obișnuit și nu mai arătă nici urmă de curiozitate față de ce se întîmpla cu fostul lui tovarăș, adică nu se uită măcar

o dată înapoi. Omul rămase pe loc, cu ochii aţintiţi asupra celui ce se depărta pînă ce-l pierdu din ochi şi îşi încrucişă mîinile peste piept, ca şi cum umezeala şi lipsa de hrană l-ar fi îngheţat. După ce mai zăbovi, bălăbănindu-se la marginea drumului, începu să cerşească de la trecători.

Ralph, nu mai mişcat de cele petrecute decît spusese, mergea cu hotărîre mai departe şi, după ce ieşi din Park şi lăsă Golden Square în dreapta lui, îşi croi drum prin cîteva străzi din capătul de vest al oraşului, pînă cînd ajunse pe acea stradă anume, unde îşi avea reşedinţa madame Mantalini. Numele acestei doamne nu mai apărea pe tăbliţa strălucitoare de la uşă, fiindcă fusese înlocuit cu cel al domnişoarei Knag; dar pălăriile şi rochiile tot se mai zăreau nedesluşit prin ferestrele primului etaj, în lumina palidă a amurgului de vară şi, lăsînd la o parte amintita şi bătătoarea la ochi schimbare de proprietar, aşezămîntul arăta la fel ca pe vremuri.

— Hm! murmură Ralph, trecîndu-şi mîna peste gură cu un aer de cunoscător şi cercetînd casa de jos pînă sus; oamenii ăştia arată încă destul de bine. Mult nu mai pot s-o ducă; dar dacă aflu la timp că sînt pe dric, sînt în siguranţă, ba mă aleg şi cu un cîştig frumuşel. Nu trebuie să-i scap din ochi; asta-i tot.

Şi aşa, dînd mulţumit din cap, Ralph tocmai se pregătea să plece, cînd urechea lui ageră prinse nişte sunete nelămurite şi o învălmăşeală de glasuri amestecate cu tropăit de paşi ce urcă şi coboară în goană scările chiar în casa ce alcătuise obiectul cercetării lui. În timp ce şovăia, neştiind dacă să bată la uşă sau să mai tragă puţin cu urechea, o servitoare de-a lui madame Mantalini (pe care o văzuse deseori) deschise neaşteptat uşa şi ţîşni afară, cu panglicile albastre ale bonetei fluturînd în aer.

— Ei, vino-ncoa'! Opreşte! strigă Ralph. Ce s-a întîmplat? Sînt aici! Nu m-auzi că bat?

— O! Domnule Nickleby! făcu fata. Urcați, pentru numele lui dumnezeu! Conașul iar a făcut-o!

— Ce-a făcut? întrebă Ralph, tăios — ce vrei să spui?

— Știam eu c-o s-o facă, dac-o să-l împingă — strigă fata. Tot timpul am spus.

— Vino-ncoa', toanto — spuse Ralph, prinzind-o de încheietura mîinii; și nu te du să speli rufele murdare prin vecini, ca să strici numele instituției. Vino-ncoa', m-auzi, fato?

Fără alte lămuriri, o duse, sau mai degrabă o împinse pe slujnica speriată înapoi în casă și închise ușa; pe urmă îi porunci să urce scările înaintea lui și o urmă, fără alte mărafeturi.

Călăuzit de zgomotul multor glasuri, care vorbeau în același timp și luînd-o nerăbdător înaintea fetei, Ralph ajunse repede, după ce urcase cîteva trepte, în salonaș. Rămase cam uluit de scena învălmășită și neînțeleasă în mijlocul căreia se trezi deodată.

Toate lucrătoarele erau adunate laolaltă, unele cu pălăriile pe cap, altele fără și toate în atitudini ce trădau îngrijorare și nedumerire; cîteva se strînseseră în jurul lui madame Mantalini, care ședea pe un scaun și vărsa lacrimi; altele în jurul domnișoarei Knag, care vărsa lacrimi pe alt scaun, aflat în fața primului; și altele în jurul domnului Mantalini, care din toți parcă sărea cel mai tare în ochi, fiindcă picioarele lui stăteau întinse cît erau de lungi pe podea, iar capul și umerii îi erau sprijiniți de un valet foarte înalt, care nu prea părea să știe ce să facă cu ele; ochii domnului Mantalini erau închiși și fața foarte galbenă, părul îi era destul de neted, dar favoriții și mustățile i se pleoștiseră, iar dinții îi ținea strînși; în mîna dreaptă avea o sticluță, iar în stînga o linguriță de ceai și mîinile, brațele, picioarele și umerii îi erau țepeni și fără vlagă. Și totuși madame Mantalini nu plîngea peste trupul lui, ci se sfădea cu glas tare stînd pe scaun; și asta în mijlocul unei larme

de-a dreptul asurzitoare și care părea că-l înnebunise de-a binelea pe nefericitul valet.

— Ce se întîmplă aici? întrebă Ralph, împingîndu-se înainte.

La întrebarea aceasta, larma crescu de douăzeci de ori și un șir uluitor de contradicții rostite cu glas ascuțit ca: „S-a otrăvit!", „Nu s-a otrăvit". „Trimiteți după un doctor!" „Nu trimiteți". „Moare!" „Nu moare, se preface numai", și alte felurite țipete izbucniră cu o repeziciune înnebunitoare, pînă cînd o văzură cu toții pe madame Mantalini vorbind către Ralph, și deoarece învinse curiozitatea femeiască și dorința de a ști ce va spune ea, în urma unei înțelegeri generale, se lăsă numaidecît o tăcere de moarte, netulburată de nici o șoaptă.

— Domnule Nickleby — spuse madame Mantalini — nu știu ce întîmplare te-a adus acum!

Aici o voce gargarisită fu auzită rostind, ca din mijlocul unor aiureli de bolnav, cuvintele: „A naibii de dulce!" Dar nimeni nu o luă în seamă, în afară de valet. Acesta, speriat că aude sunete atît de îngrozitoare ieșind, cum ar veni, chiar dintre degetele lui, lăsă capul stăpînului să cadă pe podea cu un pocnet puternic, după care, fără a se osteni măcar să-l ridice, se uită la cei de față, de parcă ar fi făcut cine știe ce ispravă bună.

— Vreau totuși — urmă madame Mantalini, ștergîndu-și ochii și vorbind cu glas înecat de indignare — să spun de față cu dumneata și cu toți cei de aici, pentru prima oară și o dată pentru totdeauna, că n-am de gînd să mai sprijin trăsnelile și viciile acestui om. Destul m-am lăsat înșelată și prostită de el. Pe viitor, n-are decît să se întrețină, dacă e în stare, și atunci poate cheltui cîți bani poftește, pe socoteala cui și în ce fel îi place; dar nu pe a mea, așa încît ai face bine să te gîndești înainte de-i mai acorzi credit.

După care, madame Mantalini, neînduplecată față de văicărelile cum nu se poate mai patetice ale soțului

ei, care spunea că spițerul nu amestecase destul acid prusic și că trebuie să mai ia o sticlă sau două ca să termine treaba începută, se porni pe un pomelnic al aventurilor galante, al înșelăciunilor, al trăsnelilor, al necredințelor (mai ales al acestor din urmă) înfăptuite de plăcutul gentleman, încordîndu-se de indignare că ar putea fi bănuită măcar și de rămășițe de sentiment față de el ; și aminti, în chip de dovadă a schimbării petrecute în simțămintele ei, faptul că, în ultimele două săptămîni, omul se otrăvise în cerc intim nu mai puțin decît de șase ori, iar ea nu se amestecase nici cu vorba, nici cu fapta, pentru a-i salva viața.

— Și stărui să mă despart și să fiu lăsată în pace — spuse plîngînd cu hohote madame Mantalini. Dacă îndrăznește să refuze despărțirea, voi cîștiga-o prin lege, pot s-o fac și nădăjduiesc că asta va fi de învățătură tuturor fetelor care au văzut această rușinoasă reprezentație.

Domnișoara Knag care era, fără îndoială, cea mai vîrstnică dintre toate cele de față, spuse solemn că *ei* îi va fi de învățătură și așa spuseră, în general, și domnișoarele, în afară de una sau două, care păreau să se îndoiască de faptul că asemenea favoriți pot face atîta rău.

— De ce spui toate astea de față cu atîți ascultători ? întrebă Ralph încet. Știi doar că nu vorbești serios.

— Ba vorbesc serios — răspunse cu glas tare madame Mantalini, dîndu-se înapoi spre domnișoara Knag.

— Bine, dar gîndește-te — stărui Ralph, care era foarte interesat de această chestiune — ar fi bine să mai cugeți. O femeie măritată n-are nici o proprietate.

— Nici o singură fărîmă măcar, fir-ar să fie, suflețelule ! spuse domnul Mantalini ridicîndu-se în cot.

— Îmi dau foarte bine seama de asta — răspunse madame Mantalini, dînd din cap ; și *eu* nici n-am ni-

mic. Afacerea, marfa, casa asta și tot ce e în ea, totul aparține domnișoarei Knag.

— Asta e foarte adevărat, madame Mantalini — spuse domnișoara Knag, cu care fosta patroană ajunsese, în privința asta, la o înțelegere tainică și prietenoasă. Foarte adevărat, desigur, madame Mantalini... hm... foarte adevărat. Și în viața mea n-am fost mai bucuroasă că am avut tăria să resping atîtea cereri în căsătorie, oricît de ispititoare ar fi fost, decît sînt cînd mă gîndesc la situația mea de acum în comparație cu a dumneavoastră, madame Mantalini, atît de nefericită și de nemeritată.

— Fir-ar să fie! strigă domnul Mantalini, întorcînd capul spre soția sa. Cum nu se bate peste gură și nu se ciupește singură baba aia invidioasă, care îndrăznește s-o insulte pe dulceața mea!

Dar trecuse timpul giugiulelilor.

— Domnișoara Knag, domnule — spuse soția lui Mantalini — este prietena mea intimă — și deși domnul Mantalini se holba, de-ai fi zis că ochii lui sînt în primejdie de a nu se mai întoarce în orbitele lor, madame Mantalini nu dădu semne de înduioșare.

Ca să fim drepți cu minunata domnișoară Knag, schimbarea aceasta a situației se datora mai cu seamă ei, căci, dîndu-și seama, din experiența de fiecare zi, că nu e chip ca afacerea să propășească sau măcar să-și mai tragă zilele, atîta vreme cît domnul Mantalini dă o mînă de ajutor la cheltuieli și fiind acum deosebit de interesată în propășirea firmei, se apucase să cerceteze cu destoinicie unele chestiuni mărunte, avînd legătură cu ființa intimă a acelui domn și le lămurise atît de bine, împărtășindu-le apoi cu pricepere lui madame Mantalini, încît îi deschisese acesteia ochii mai bine decît ar fi putut să-i deschidă, într-un șir lung de ani, cele mai strînse și mai filozofice raționamente. La acest scop contribuise în chipul cel mai fericit și descoperirea întîmplătoare de către domnișoara Knag a unor scrisori drăgăstoase, în care

madame Mantalini era descrisă ca fiind „bătrînă" și „țoapă".

Totuși, în ciuda tăriei ei, madame Mantalini plîngea de-ți rupea inima; și cînd, sprijinită de domnișoara Knag, făcu semn spre ușă, acea tînără, împreună cu toate celelalte domnișoare cărora li se citea înțelegerea pe față se pregătiră s-o ducă dincolo.

— Nickleby — spuse domnul Mantalini cu lacrimile în ochi — ai fost martor al afurisitei cruzimi dovedite de cea mai afurisită și înrobitoare dintre cuceritoare. La naiba! O iert.

— Ierți! repetă supărată madame Mantalini.

— Da, o iert, Nickleby — spuse domnul Mantalini. Dumneata ai să mă învinuiești, lumea o să mă învinuiască, femeile or să mă învinuiască; toți vor rîde, mă vor batjocori, vor zîmbi, vor rînji al naibii. Vor zice: „Era o binecuvîntare pentru ea. Ea n-a știut. Era prea slab; era prea bun; era un om al naibii de cumsecade, dar iubea prea tare; nu putea să îndure s-o vadă supărată, s-o audă cum îl ocărăște". Afurisit caz, altul mai afurisit nici nu s-a pomenit. Dar o iert.

După această cuvîntare înduioșătoare, domnul Mantalini se lăsă moale pe podea și, după toate semnele, rămase fără simțire și fără mișcare, pînă cînd toate femeile părăsiră încăperea și atunci se ridică prevăzător în capul oaselor și-l întîmpină pe Ralph cu o față foarte aiurită, cu sticluța tot într-o mînă și lingurița de ceai în cealaltă:

— Ai putea să te lași păgubaș de neroziile astea și să-ți bagi mințile în cap — spuse Ralph rece, punîndu-și pălăria.

— La naiba, Nickleby, doar nu vorbești serios!

— Nu prea glumesc eu — spuse Ralph. Noapte bună.

— Nu, ascultă-mă, Nickleby, — spuse Mantalini.

— Poate că greșesc — răspunse Ralph. Nădăjduiesc că da. Dumneata trebuie să știi mai bine. Noapte bună.

Prefăcîndu-se că nu aude rugăminţile de a rămîne pentru a se sfătui, Ralph îl lăsă pe pleoştitul Mantalini cu gîndurile lui şi ieşi încet din casă.

„Oho! făcu el. Aşa curînd bate vîntul într-acolo? Pe jumătate pungaş, pe jumătate prost şi dat de gol şi într-un fel şi într-altul? Cred că ţi-ai trăit traiul, domnule."

Zicînd aşa, îşi făcu în carneţel o însemnare, în care numele domnului Mantalini îţi sărea în ochi şi, fiindcă ceasornicul îl înştiinţă că e între orele nouă şi zece, o porni în pas alergător spre casă.

— Au venit? fu prima întrebare pe care i-o puse lui Newman.

Newman dădu din cap:

— De o jumătate de ceas sînt aici.

— Doi? Unul gras şi unul slab?

— Aha — făcu Newman. Acum îs în odaia dumitale.

— Bine — răspunse Ralph. Adu-mi o trăsură!

— O trăsură! Cum, dumneata... iei o... ai? bîigui Newman.

Ralph îşi repetă răstit porunca şi Noggs, care poate fi iertat pentru mirarea lui în faţa unei împrejurări atît de neobişnuite şi nemaipomenite (fiindcă în viaţa lui nu-l văzuse pe Ralph într-o trăsură) porni să îndeplinească ordinul şi se întoarse curînd cu mijlocul de transport amintit.

În trăsură intrară domnul Squeers şi Ralph şi cel de-al treilea bărbat, pe care Newman Noggs nu-l văzuse niciodată. Newman zăbovi în prag ca să-i vadă plecînd, nebătîndu-şi capul cu întrebarea încotro sau cu ce treburi porniseră, pînă în clipa cînd, dintr-o simplă întîmplare, se nimeri să-l audă pe Ralph spunînd adresa unde trebuia să-i mîne vizitiul.

Iute ca fulgerul şi într-o stare de uimire fără seamăn, Newman se repezi în micul lui birou după pălărie şi porni şchiopătînd în urma trăsurii, ca şi cum ar fi avut de gînd să se agaţe în spatele ei; dar planul lui dădu greş, fiindcă trăsura i-o luase prea mult

înainte și, curînd, ajunse la o depărtare deznădăjduită, lăsîndu-l pe el cu gura căscată în strada pustie.

— Zău că nu știu — spuse Noggs, oprindu-se ca să răsufle — ce scofală aș fi făcut dacă m-aș fi dus și eu. Dac-aș fi izbutit, m-ar fi văzut. Auzi, să se ducă *acolo!* Ce poate să iasă din asta ? Dacă măcar aș fi știut de ieri, aș fi putut să spun, să mă duc și eu acolo ! E ceva necurat în treaba asta. Trebuie să fie !

Cugetările lui fură întrerupte de un om cărunt, cu o înfățișare foarte deosebită, deși departe de a fi plăcută, care apropiindu-se pe furiș, îi ceru de pomană.

Newman, tot cufundat în gînduri, îi întoarse spatele ; dar omul îl urmări și-l sili să asculte o poveste atît de nenorocită, încît Newman (care s-ar fi putut spune că nu putea da mari speranțe unui cerșetor și care avea destul de puțin ca să mai și dea), își căută prin pălărie după niște bănuți, pe care îi ținea de obicei, cînd îi avea, înnodați într-un colț al batistei.

În timp ce desfăcea înfrigurat nodul cu dinții, omul spuse ceva care-i atrase atenția ; orice o fi fost, lucrul atrase după sine altceva ; și, pînă la urmă, omul și Newman umblau unul lîngă altul — străinul povestind cu seriozitate și Newman ascultîndu-l.

Cuprinde fapte surprinzătoare.

— Avînd în vedere că plecăm mîine noapte din Londra, și zău că de cînd mă știu n-am fost așa fericit ca-n zilele astea, dom'le Nickleby, ia să mai ridic un pahar pentru rîndul viitor, cînd ne-om întîlni iar la fel de veseli!

Așa zicea John Browdie, frecîndu-și bucuros mîinile și privind în jur cu o față rumenă și strălucitoare, în desăvîrșită armonie cu spusele lui.

John se găsea în această stare vrednică de a fi invidiată chiar în seara de care a fost vorba în capitolul dinainte; locul era căsuța familiei Nickleby și cei adunați în jurul lui erau Nicholas, doamna Nickleby, doamna Browdie, Kate Nickleby și Smike.

Fusese o petrecere foarte veselă. Doamna Nickleby, știind cît era de îndatorat fiul ei față de cinstitul om din Yorkshire, încuviințase, după ce făcuse puține nazuri, ca domnul și doamna Browdie să fie poftiți la ceai; în calea cărei hotărîri se iviră la început mai multe greutăți și piedici, pricinuite toate de faptul că doamna Nickleby nu avusese prilejul să facă „o vizită" doamnei Browdie mai întîi; fiindcă, deși doamna Nickleby zicea adesea cu multă mulțumire de sine (cum fac atîția oameni simandicoși) că ea n-are nici o fărîmă de trufie și formalism, totuși ținea la marafeturi și ceremonii; și cum era cu ochi și cu sprîncene că, înainte de a face o vizită, nici nu avea de unde să știe (vorbind în termeni politicoși și după legile societății)

despre existența doamnei Browdie, simți că se află într-un impas deosebit de gingaș și de greu.

— Vizita *trebuie* să pornească de la mine, dragă — spuse doamna Nickleby ; astfel nu se poate. Fapt este, dragă, că e nevoie de un soi de bunăvoință din partea mea și că trebuie să-i arăt acestei tinere că sînt dispusă s-o iau în seamă. Este un tînăr foarte respectabil la înfățișare — adăugă doamna Nickleby, după o scurtă cugetare — conductor pe unul din omnibuzele care trec pe acolo ; poartă pălărie lustruită, sora ta și cu mine l-am zărit foarte des, și are un neg pe nas, Kate, știi, întocmai ca un valet de gentleman.

— Toți valeții de gentlemani au negi pe nas, mamă ? întrebă Nicholas.

— Vai, Nicholas, dragul meu, ce prostii vorbești — răspunse mama lui ; firește, voiam să zic că pălăria lui lustruită seamănă cu cea a unui valet și nu negul de pe nas ; măcar că nici asta n-ar fi atît de caraghios cum ar putea să-ți pară ție, fiindcă aveam noi odată un paj, care n-avea numai un neg, ci și gușă și încă una foarte mare, ba chiar cerea să i se urce leafa pe măsura ei, fiindcă-l costa foarte mult. Ia să mă gîndesc, de ce era vorba, a, da, știu, cel mai potrivit lucru care-mi trece prin cap ar fi să-i trimit prin băiatul ăsta o carte de vizită cu salutări din partea mea (nici nu mă-ndoiesc că el o s-o ia drept o cană cu porto) la „Arabul cu două gîturi". Dacă chelnerul o să-l ia drept valetul unui gentleman, cu atît mai bine. După aceea tot ce ar avea de făcut doamna Browdie ar fi să-mi trimită mie cartea ei de vizită prin același purtător (n-ar fi mare lucru pentru el să-mi bată de două ori în ușă) și cu asta s-a încheiat povestea.

— Dragă mamă — spuse Nicholas — eu nu cred că oameni atît de simpli ca ăștia au avut sau vor avea vreodată cartea lor de vizită.

— Ei da, sigur, Nicholas dragă — răspunse doamna Nickleby — asta-i altceva. Dacă așa stau lucrurile, sigur că nu mai am nimic de zis decît că nu mă îndoiesc că-s oameni foarte de treabă și că n-am nimic

împotrivă să poftească la ceai dacă le place și eu o să mă ostenesc să fiu foarte politicoasă dacă sînt și ei.

După ce chestiunea fu astfel limpezită iar doamna Nickleby își luă rolul proteguitor și blînd-binevoitor, care se potrivea cu rangul și vechimea ei în căsătorie, domnul și doamna Browdie fură poftiți și sosiră ; și, fiindcă erau foarte respectuoși față de doamna Nickleby, păreau să-i prețuiască așa cum se cuvine măreția și se arătau încîntați de totul, buna doamnă îi dădu lui Kate să înțeleagă, mai mult decît o dată, în șoaptă, că-i socotea oamenii cei mai de ispravă pe care-i văzuse ea și că au purtări cum nu se poate mai frumoase.

Și așa s-a făcut că John Browdie declară, în salonaș, după cină, și anume la unsprezece fără douăzeci de minute p.m., că nu fusese în viața lui atît de fericit.

Și nici doamna Browdie nu rămase mai prejos decît soțul ei în privința asta, căci tînăra femeie, a cărei frumusețe cîmpenească era într-un contrast foarte drăguț cu gingășia mai delicată a lui Kate, fără însă să sufere de acest contrast, fiindcă fiecare părea să o scoată în evidență și s-o împodobească pe cealaltă, nu găsea cuvinte ca să admire purtările drăgălașe și cuceritoare ale fetei tinere sau bunăvoința fermecătoare a doamnei mai în vîrstă. În afară de asta, Kate se pricepea să îndrepte conversația spre subiecte în care fata de la țară, sfioasă la început printre străini, se putea simți la largul ei ; și, dacă doamna Nickleby nu era totdeauna atît de norocoasă în alegerea subiectului de conversație sau dacă părea să aibă, după vorba doamnei Browdie „idei cam înalte", totuși nimeni nu putea fi mai drăguț. Și era vădit că tînăra pereche o interesa mult, după predicele foarte lungi în legătură cu gospodăria, cu care avu bunăvoința să o întrețină, între patru ochi, pe doamna Browdie, predici presărate cu felurite aluzii la felul cum era gospodărită căsuța lor, treabă în care buna doamnă se amesteca tot atît

de puțin, din punct de vedere teoretic sau practic (îndatoririle acestea căzînd toate în sarcina lui Kate) ca și oricare din statuile celor doisprezece apostoli, ce împodobesc pe dinafară catedrala Sf. Pavel.

— Domnul Browdie — spuse Kate vorbind către tînăra lui soție — este ființa cea mai veselă, mai de treabă și inimoasă pe care am văzut-o vreodată. Dac-aș fi apăsată de nu știu cîte griji, și tot mi-aș descreți fruntea uitîndu-mă la el.

— Într-adevăr, Kate, pare o ființă minunată, pe cuvîntul meu — spuse doamna Nickleby — minunată! Și sînt sigură că oricînd mi-ar face plăcere, adevărată plăcere, să vii să mă vezi, doamnă Browdie, simplu și fără fasoane. Noi nu facem lux — spuse doamna Nickleby, cu un aer care dădea să se înțeleagă că ar putea să facă oricît ar poftì, dac-ar simți nevoia — nu facem tărăboi, nu facem pregătiri; n-aș îngădui eu. Am și spus: „Kate dragă, ai s-o faci doar pe doamna Browdie să se simtă stînjenită și asta ar fi o prostie fără rost!

— Vă sînt foarte îndatorată, doamnă, zău așa — răspunse doamna Browdie cu recunoștință. E aproape unsprezece, John. Mă tem că vă ținem foarte tîrziu, doamnă.

— Tîrziu! strigă doamna Nickleby cu un rîs ascuțit și subțire și o mică tuse la sfîrșit, ca o notă de admirație. Pentru noi asta înseamnă foarte devreme. Dac-ai ști la ce ore ne culcăm noi de obicei! Douăsprezece, unu, două, trei, ce contează! Baluri, mese, joc de cărți! Nici nu s-au pomenit cheflii mai grozavi decît oamenii în preajma cărora trăim noi. Mă gîndesc de multe ori cum, zău așa, că e de mirare cum de-am putut s-o ducem noi așa și tocmai de-aia e rău să ai atîtea cunoștințe și să fii atît de căutat, lucru de care aș sfătui pe toți tinerii căsătoriți să se ferească; deși, firește, e limpede și e o mare fericire, cred *eu*, că foarte puțini tineri însurăței pot fi duși în astfel de ispite. Era, mai ales, o familie, care trăia cam la o milă depărtare de noi, nu în drum drept, ci

cotind la stînga la barieră, acolo unde diligența din Plymouth a călcat măgarul, niște oameni nemaipomeniți cînd era vorba de petreceri trăsnite, cu flori artificiale, și șampanie și lampioane și, pe scurt, toate trufandalele, fie mîncare, fie băutură, pe care și le poate dori cel mai grozav mîncău. Nu cred să fi existat vreodată oameni ca familia asta Peltirogus. Ți-amintești de Peltiroguși, Kate?

Kate își dădu seama că, pentru ca musafirii să se simtă bine și la largul lor, era timpul să stăvilească acest puhoi de amintiri, așa încît spuse că păstrează amintiri cum nu se poate mai vii și mai lămurite despre Peltiroguși; și mai adăugă că, la începutul serii, domnul Browdie aproape le făgăduise să le cînte un cîntec din Yorkshire, și că ea e nerăbdătoare să-l audă ținîndu-și făgăduiala, fiind sigură că-i va face mamei ei mai multă plăcere decît se poate spune.

Doamna Nickleby încuviință spusele fiicei ei cu cea mai mare bunăvoință — căci și acesta era un fel de a protegui și apoi se subînțelegea că ea avea un gust pătrunzător în astfel de chestiuni și era un soi de critic — și John Browdie începu să se gîndească la cuvintele unui cîntec din nord și să adune și amintirile soției sale în legătură cu el. După aceea, se răsuci de cîteva ori cu stîngăcie în scaun și, alegînd o anumită muscă din tavan dintre toate muștele ce adormiseră acolo, își aținti ochii asupra ei și începu să strige un simțămînt gingaș (presupus a fi rostit de un țăran blînd care se ofilește de dor și deznădejde) cu glas tunător.

La sfîrșitul primei strofe, ca și cum cineva de afară ar fi așteptat o clipă pentru a se face auzit, o bătaie zgomotoasă și puternică zgudui ușa de la stradă; atît de zgomotoasă și de puternică, într-adevăr, încît doamnele tresăriră ca o singură ființă, iar John Browdie se opri.

— Trebuie să fie o greșeală — spuse Nicholas nepăsător. Nu cunoaștem pe nimeni care să ne calce la ora asta.

Doamna Nickleby își dădu totuși cu părerea că poate a ars la birou sau poate domnul Cheeryble trimisese după Nicholas ca să-l facă tovarăș la firmă (ceea ce părea foarte cu putință la ceasul acela din noapte) sau poate domnul Linkinwater fugise cu banii, sau poate domnișoara La Creevy căzuse bolnavă, sau poate...

Dar un strigăt neașteptat al lui Kate opri brusc presupunerile ei și Ralph Nickleby intră în odaie.

— Stai — spuse Ralph, în clipa cînd Nicholas se ridică, iar Kate i se aruncă în brațe — înainte ca băiatul ăsta să spună o vorbă, ascultați-mă pe mine.

Nicholas își mușcă buza și clătină din cap a amenințare, dar părea, în clipa aceea, că nu e în stare să rostească o silabă. Kate îl apucă mai strîns de braț, Smike se ascunse în spatele lor, iar John Browdie, care auzise de Ralph și părea că nu întîmpină nici o greutate în a-l recunoaște, păși între bătrîn și tînărul lui prieten, ca și cum ar fi avut de gînd să oprească pe oricare dintre ei de a face vreun pas înainte.

— Ascultați-mă pe mine, vă spun — porunci Ralph — nu pe el!

— Atunci zi ce ai de spus, dom'le — făcu John — și ai grijă să nu aprinzi sîngele oamenilor, în loc să-l potolești.

— Pe *dumneata* te-aș recunoaște după vorbă — spuse Ralph; și pe *el* (arătînd spre Smike), după mutră.

— Nu-i vorbiți — spuse Nicholas, regăsindu-și graiul. Nu dau voie! Nu vreau să-l aud! Nu-l cunosc pe omul ăsta! Nu pot să respir un aer infectat de el! Prezența lui e o jignire pentru sora mea. E o rușine să-l vedem! Asta nu rabd!

— Stai pe loc! strigă John, punînd mîna lui grea pe pieptul lui Nicholas.

— Atunci să plece numaidecît! spuse Nicholas, zbătîndu-se. Nu mă ating de el, dar să plece! Nu vreau să-l văd aici! John, John Browdie, asta e casa mea, ce sînt eu, un copil? Dacă stă aici — strigă

Nicholas, aprins de furie și se uită cu atîta liniște la cei care știu ce inimă neagră și lașă are, mă înnebunește!

John Browdie nu răspunse acestor strigăte, dar nu-și retrase mîna; și cînd Nicholas tăcu, vorbi el:

— Sînt mai multe de zis și de auzit decît gîndești dumneata — spuse John. Eu am și mirosit. Ce-i cu umbra ceea dincolo de ușă? Dascăle, ia arată-te la față, omule; nu fi rușinos! Așa, bătrîne, ia să-l vedem pe dascăl!

Auzind această somație, domnul Squeers, care zăbovea pe sălița, așteptînd clipa cînd va socoti el cu cale să intre și să stîrnească vîlvă, fu nevoit să se arate într-un chip nu prea demn și strecurîndu-se pe furiș, ceea ce-l făcu pe John Browdie să rîdă din inimă și cu atîta poftă, încît pînă și Kate, în mijlocul acestei scene de suferință, îngrijorare și uimire, și avînd lacrimile în ochi, se simți îndemnată să i se alăture.

— Ai terminat cu veselia, domnule? întrebă Ralph într-un tîrziu.

— Pentru seara asta aș zice că-s aproape gata, dom'le — răspunse John.

— Eu pot să aștept — spuse Ralph. Nu te grăbi, te rog.

Ralph așteptă pînă cînd tăcerea fu deplină și, îndreptîndu-se spre doamna Nickleby, dar țintind-o cu privirea lui pătrunzătoare pe Kate — ca și cum ar fi fost mai dornic să urmărească înrîurirea ochilor săi asupra fetei, spuse:

— Și acum, doamnă, ascultă ce-ți spun! Nu-mi închipui că ai fost părtașă la o poliloghie, pe care mi-a trimis-o băiatul ăsta al dumitale, fiindcă nu cred că supravegherea lui îți îngăduie să ai măcar și o urmă de voință proprie, și nici că sfatul dumitale, părerea dumitale, voința și dorințele dumitale, tot ceea ce după legile firii și ale rațiunii ar trebui să aibă greutate pentru el (căci altfel la ce ar mai folosi îndelunga dumitale experiență) au cea mai mică înrîurire sau

greutate sau că el ține, măcar timp de o clipă, seamă de toate astea.

Doamna Nickleby clătină din cap și oftă, ca și cum, desigur, ar fi fost mult adevăr în aceste cuvinte.

— Din această pricină — urmă Ralph — mă adresez dumitale, doamnă. În parte din această pricină și în parte pentru că nu doresc să fiu necinstit de faptele unui țînc ticălosit, de care *eu* am fost silit să mă lepăd și care după aceea, în trufia lui copilărească, s-a prefăcut, ha-ha! că se leapădă el de *mine,* mă aflu aci în astă-seară. Mai este un motiv pentru care am venit: un motiv de omenie. Am venit — spuse Ralph, privind în jur cu un zîmbet tăios și triumfător, uitîndu-se piezîș și zăbovind asupra fiecărui cuvînt, de parcă s-ar fi temut să nu-i scape plăcerea de a le rosti — ca să înapoiez unui părinte pe copilul său. Da, domnule — urmă el, aplecîndu-se cu încîntare înainte și vorbindu-i lui Nicholas, în timp ce urmărea cum se schimbă acesta la față — ca să înapoiez unui părinte pe copilul său; fiul său, domnule; pe care dumneata l-ai prins în capcană, l-ai urmărit, l-ai pîndit la fiecare colț, cu gîndul josnic de a-l jefui, într-o bună zi, de mica moștenire care i-ar fi revenit.

— Știi bine că minți cînd spui asta — spuse cu mîndrie Nicholas.

— Știu bine că spun adevărul. Îl am pe tatăl lui aici — răspunse Ralph.

— Aici! rînji Squeers, făcînd un pas înainte. Auzi? Aici! Nu ți-am spus să ai grijă să nu răsară tatăl și să mi-l trimită mie înapoi? Păi tatăl lui e prietenul meu; trebuie să se întoarcă de-a dreptul înapoi la mine, asta e. Ei, ce mai zici acum, ei... hai... ce zici de asta... nu-ți pare rău că ți-ai dat atîta osteneală pentru nimic? Nu-ți pare, nu?

— Mai porți pe trupul dumitale anumite semne pe care ți le-am lăsat eu — spuse Nicholas, privind liniștit în altă parte și n-ai decît să vorbești sub înrîurirea lor cît îți place. O să mai vorbești mult pînă ce s-or șterge, domnule Squeers.

Preacinstitul domn pomenit acum în urmă aruncă o privire spre masă, ca și cum s-ar fi simțit îmboldit de acest răspuns să arunce o cană sau o sticlă în capul lui Nicholas; dar fu oprit în planul lui (dacă acesta îi era planul) de Ralph, care, atingîndu-i cotul, îl pofti să spuie tatălui că acum se poate arăta ca să-și ceară fiul.

Fiind vorba de o faptă izvorîtă din iubire, domnul Squeers încuviință pe dată și, părăsind odaia cu acest scop, se reîntoarse aproape numaidecît sprijinind un personaj cu părul lins și fața unsuroasă, care, desprinzîndu-se brusc de el și dînd în vileag trupul și chipul domnului Snawley, se repezi drept la Smike. Și, după ce strînse capul bietului băiat sub brațul lui într-o îmbrățișare cum nu se poate mai ciudată și mai stîngace, își ridică cu brațul întins pălăria cu boruri mari în aer, în semn de pioasă mulțumire, strigînd între timp:

— Cum nu m-am gîndit la această revedere plină de bucurie, cînd l-am văzut ultima dată! Vai, cum nu m-am gîndit la ea!

— Stăpînește-te, domnule — spuse Ralph, dînd grai stropșit simpatiei sale; acum l-ai regăsit.

— L-am regăsit! O, da, l-am regăsit! Dar oare l-am regăsit? strigă domnul Snawley, căruia aproape că nu-i venea să creadă. Da, iată-l, în carne și oase, în carne și oase!

— Carne cam puțintică — spuse John Browdie.

Dar domnul Snawley era prea covîrșit de simțămintele părintești ca să ia în seamă această observație; și, pentru a se încredința mai deplin că-și regăsise copilul, îi vîrî iarăși capul sub brațul lui și-l ținu acolo.

— De ce credeți — spuse Snawley — că m-am îngrijit atîta de el, cînd acest cinstit dascăl al tineretului l-a adus la casa mea? Ce m-a făcut să ard totul de dorința de a-l pedepsi atît de aspru fiindcă a fugit de la prietenii lui cei mai buni, de la călăuzele și învățătorii lui?

— Instinctul de părinte, domnule — făcu Squeers.

— Chiar așa, domnule — urmă Snawley; simțămîntul acela înălțător, simțămîntul vechilor romani și greci, al lighioanelor cîmpului și al zburătoarelor din aer, în afară de iepuri și cotoi, care-și mănîncă uneori odraslele. Inima mea tînjește după el. Aș fi fost în stare... nu știu ce aș fi fost în stare să-i fac în supărarea mea de părinte!

— Asta arată doar ce poate natura, domnule — spuse domnul Squeers. Ciudată e natura asta!

— E un lucru sfînt, domnule — observă Snawley.

— Cred și eu — adăugă domnul Squeers, cu un suspin pătruns de moralitate. Aș vrea și eu să știu cum ne-am descurca noi fără ea. Natura — spuse solemn domnul Squeers — e mai ușor de închipuit decît de zugrăvit. O, ce lucru binecuvîntat să te afli în stare de natură!

În timpul acestei convorbiri filozofice, cei de față rămăseseră muți de uimire, iar Nicholas își muta privirea cercetătoare de la Snawley la Squeers și de la Squeers la Snawley, cu cugetul împărțit între sentimente de silă, îndoială și mirare. Aci ajunseseră lucrurile, cînd Smike, smulgîndu-se din brațele tatălui său, fugi spre Nicholas și-l rugă, în cuvinte cum nu se poate mai mișcătoare, să nu-l dea, ci să-l lase să trăiască și să moară în preajma lui.

— Dacă ești tatăl acestui băiat — spuse Nicholas — uită-te în ce hal este și spune-mi că ai iarăși de gînd să-l trimiți înapoi, în vizuina aceea groaznică, de unde l-am adus eu.

— Iar insulte! strigă Squeers. Ține minte! Nu meriți să stric praful de pușcă și împușcătura pe dumneata, dar într-un fel sau altul ne socotim noi.

— Opriți! se amestecă Ralph, în clipa cînd Snawley era gata să vorbească. Să nu lungim lucrurile și să nu ne irosim cuvintele de dragul unor zănatici fără minte. Ăsta-i fiul dumitale, după cum poți s-o dovedești, iar dumneata, domnule Squeers, știi că băiatul

ăsta este același cu cel ce a locuit la dumneata atîția ani sub numele de Smike. Așa e?

— Dacă știu! răspunse Squeers. Cum să nu știu?

— Bine — făcu Ralph; aici nu e nevoie de vorbă lungă. Ai avut un fiu cu prima dumitale soție, domnule Snawley?

— Am avut — răspunse cel întrebat — și iată-l aici.

— Asta vom dovedi îndată — spuse Ralph. Te-ai despărțit de soția dumitale și băiatul a rămas la ea, cînd avea un an. Ai primit o știre de la ea, după ce ați trăit despărțiți vreo doi ani, că băiatul a murit; și ai crezut?

— Sigur că am crezut! răspunse Snawley. O, ce bucurie să...

— Fii cuminte, domnule, te rog! spuse Ralph. Discutăm afaceri și exaltarea n-are ce căuta aici. Soția asta a dumitale a murit acum un an și jumătate sau așa ceva, nu mai mult, într-un fund de țară, unde era menajeră într-o familie. Așa stau lucrurile?

— Așa stau lucrurile — răspunse Snawley.

— După ce ți-a scris de pe patul de moarte o scrisoare sau o mărturisire chiar despre acest băiat, care scrisoare neavînd decît numele dumitale scris pe plic ți-a ajuns, și asta pe o cale foarte ocolită, de-abia acum cîteva zile?

— Chiar așa — spuse Snawley. Toate amănuntele sînt întocmai, domnule.

— Și această mărturisire — reluă Ralph — glăsuiește că moartea lui a fost o născocire de-a ei ca să te îndurereze pe dumneata, adică făcea parte dintr-un sistem de a vă chinui unul pe altul, pe care, pare-se, că-l foloseați amîndoi, și că băiatul trăiește, dar e cam slab la minte și că ea l-a trimis, printr-un om de încredere, într-o școală ieftină din Yorkshire, că vreme de cîțiva ani a plătit pentru educația lui, dar pe urmă, fiind nevoiașă și silită să plece departe, l-a lăsat treptat în părăsire, fapt pentru care te roagă s-o ierți?

Snawley dădu din cap și-și șterse ochii; prima mișcare o făcu ușor, a doua cu putere.

— Școala era a domnului Squeers — vorbi mai departe Ralph; băiatul a fost lăsat acolo sub numele de Smike; s-au dat toate amănuntele, datele se potrivesc întocmai cu cele din registrele domnului Squeers; domnul Squeers locuiește acum la dumneata; dumneata mai ai doi băieți la școala lui; i-ai împărtășit toată descoperirea, el te-a adus la mine, eu fiind cel care i-am recomandat pe răpitorul copilului; și eu te-am adus aici. Așa e?

— Vorbești ca dintr-o carte, domnule, care nu are în foile ei decît adevăruri — răspunse Snawley.

— Aici e dosarul dumitale — spuse Ralph, scoțînd unul din haină; certificatul primei căsătorii, actul de naștere al băiatului și cele două scrisori ale soției dumitale; toate hîrtiile care pot sprijini direct sau în chip subînțeles aceste declarații sînt aici, nu-i așa?

— Toate, domnule!

— Și n-ai nimic împotrivă ca să fie cercetat aci, pentru ca oamenii aceștia să fie încredințați că ai puterea să-ți susții cererea prin dovezi în fața legii și a rațiunii și că poți să reintri fără întîrziere în toate drepturile asupra fiului dumitale. Înțeleg bine ce vrei, nu?

— Nici eu singur nu m-aș fi putut înțelege mai bine, domnule.

— Acum, poftim — făcu Ralph, trîntind dosarul pe masă. N-au decît să se uite, dacă le place; și, fiindcă astea-s acte originale, te sfătuiesc să stai alături în timp ce ei cercetează, că altfel s-ar putea să pierzi vreunul.

Cu aceste cuvinte, Ralph se așeză fără a fi poftit și, strîngînd buzele, pe care un zîmbet le depărtase ușor timp de o clipă, își încrucișă mîinile și se uită pentru prima oară la nepotul lui.

Nicholas, rănit de insulta din urmă, îi aruncă o privire furioasă; dar, stăpînindu-se cît putea mai bine, se apucă să cerceteze de aproape hîrtiile, ajutat fiind

de John Browdie. N-aveau nimic care să poată fi pus la îndoială. Certificatele aveau semnături în regulă, ca fiind scoase din registrele parohiale, prima scrisoare părea într-adevăr că fusese scrisă și păstrată cîțiva ani, slova celei de-a doua se potrivea întocmai cu cea din prima (ținînd seama că a fost scrisă de o ființă pe moarte) și mai erau cîteva ciorne și note care dovedeau același lucru și erau greu de pus la îndoială.

— Dragă Nicholas — șopti Kate, care privise îngrijorată peste umărul lui — se poate să fie chiar așa ? Declarația asta e adevărată ?

— Mă tem că este — răspunse Nicholas. Ce spui dumneata, John ?

John se scărpină în cap, îl clătină, dar nu spuse nimic.

— Bagă de seamă, doamnă — spuse Ralph către doamna Nickleby — că băiatul fiind minor și neîntreg la minte, am fi putut veni în astă-seară cu împuternicirea legii și însoțiți de o ceată de polițiști. Fără discuție că așa aș fi făcut, doamnă, dacă n-aș fi vrut să cruț sentimentele dumitale și ale fiicei dumitale.

— Ai arătat cum știi să-i cruți *ei* sentimentele — spuse Nicholas, trăgînd-o spre el pe sora lui.

— Mulțumesc — răspunse Ralph. Lauda dumitale, domnule, e o cinste, într-adevăr !

— Ei — făcu Squeers — ce facem ? O să răcească gloabele de la trăsură dacă nu ne urnim ; una a și început să strănute, de a deschis ușa din stradă. Care e porunca ? Domnișorul Snawley ne însoțește ?

— Nu, nu, nu — răspunse Smike, dîndu-se înapoi și agățîndu-se de Nicholas. Nu ! Vă rog, nu ! Nu vreau să plec de la el ! Nu, nu !

— E un lucru foarte crud — spuse Snawley, cerînd ajutor cu privirea de la prietenii săi. Pentru asta aduc părinții copii pe lume ?

— Pentru *ăsta* aduc părinții copii pe lume? spuse pe șleau John Browdie, arătînd cu degetul, în timp ce vorbea, spre Squeers.

— Nu te amesteca dumneata — răspunse domnul cu pricina, lovindu-se în chip de zeflemea cu mîna peste nas.

— Să nu mă amestec! spuse John. Nu, nimeni să nu s-amestece niciodată, zici matale, dascăle! De-aia nu se dau la fund de-alde matale, fiindcă nimeni nu s-amestecă. Ei, ia vezi, ce vrei? Ia stai, omule, nu da peste mine!

Potrivind fapta cu vorba, John Browdie își înfipse cotul în pieptul domnului Squeers, care se îndrepta spre Smike; și fu atît de dibaci, încît dascălul se învîrti și, mergînd de-a-ndăratelea, se poticni de Ralph Nickleby. Nefiind în stare să-și regăsească echilibrul, îl dărîmă pe domnul amintit de pe scaun și căzu greoi peste el.

Această întîmplare neprevăzută fu semnalul unor demersuri hotărîtoare. În mijlocul larmei pricinuite de rugămințile și rugăciunile lui Smike, de țipetele și strigătele femeilor și de înverșunarea bărbaților, se făcură încercări de a-l duce cu sila pe fiul pierdut. Squeers începuse să-l tragă de-a binelea afară, cînd Nicholas (care, pînă atunci era vădit nehotărît cum să se poarte) îl luă pe dascăl de guler și, zgîlțîindu-l pînă cînd dinții care-i mai rămăseseră începură să-i clănțăne, îl însoți politicos pînă la ușa odăii și azvîrlindu-l pe sală, închise ușa după el.

— Și acum — spuse Nicholas către ceilalți doi — aveți bunăvoința să vă urmați prietenul.

— Îl vreau pe fiul meu! spuse Snawley.

— Fiul dumitale — răspunse Nicholas — alege singur. A ales să rămînă aici și aici va rămîne.

— Nu-l dai? spuse Snawley.

— Nu l-aș da împotriva voinței lui, ca să devină victima cruzimii căreia vrei să-l lași dumneata pradă — răspunse Nicholas — nici dac-ar fi un cîine sau un șoarece.

— Trageți-i una lui Nickleby cu un sfeșnic — răcni domnul Squeers prin gaura cheii — și aduceți-mi pălăria careva, vă rog, că altfel mi-o fură!

— Zău că-mi pare tare rău — spuse doamna Nickleby, care stătuse într-un colț împreună cu doamna Browdie, plîngînd și mușcîndu-și degetele, în timp ce Kate (foarte palidă la față, dar cum nu se poate mai liniștită) se ținuse cît putuse mai aproape de fratele ei. Zău că-mi pare tare rău de toate astea. Fapt e că nu știu ce-ar fi mai bine de făcut, ăsta-i adevărul. Nicholas ar trebui să judece cel mai bine și nădăjduiesc c-o s-o facă. Firește, e greu să fii silit a întreține copiii altora, măcar că tînărul domn Snawley e, desigur, cum nu se poate mai folositor și plin de bunăvoință; dar, dacă s-ar putea ajunge la o înțelegere părintească, dacă, de pildă, bătrînul domn Snawley s-ar hotărî să plătească o sumă sigură pentru hrana și locuința băiatului și am potrivi lucrurile frumușel, așa încît să ne luăm obligația să gătim peste de două ori pe săptămînă și budincă tot de două ori sau o plăcintă sau așa ceva, cred că ar fi mulțumitor și plăcut pentru toată lumea.

Cum acest compromis, propus cu multe lacrimi și suspine, nu prea avea de-a face cu situația, nimeni nu-l luă în seamă; drept care, biata doamnă Nickleby se porni să o lămurească pe doamna Browdie cu privire la foloasele unui astfel de plan și la rezultatele nefericite ce decurg în orice prilej, din faptul că sfaturile ei nu sînt urmate de cei cărora le sînt adresate.

— Dumneata, domnule — spuse Snawley către îngrozitul Smike — ești un fiu denaturat, nerecunoscător, neiubitor. Nu mă lași să te iubesc cînd vreau. N-ai de gînd să vii acasă, n-ai de gînd?

— Nu, nu, nu! strigă Smike, dîndu-se înapoi.

— Niciodată n-a iubit pe nimeni! răcni Squeers prin gaura cheii. Niciodată nu m-a iubit pe mine; niciodată nu l-a iubit pe Wackford, care este aproape,

aproape un înger. Cum puteți să-i cereți să-și iubească tatăl? Cît e lumea n-o să-și iubească tatăl, asta este! Habar n-are ce-i aia să ai un tată! Nu pricepe! N-are cum!

Domnul Snawley își privi fiul țintă timp de un minut întreg și, după aceea, acoperindu-și ochii cu mîinile și mai înălțînd încă o dată pălăria în aer, păru să se dedea cu totul jelirii acestei negre nerecunoștințe. Pe urmă, trecîndu-și mîna peste ochi, culese pălăria domnului Squeers și luînd-o sub un braț, iar pe-a lui sub celălalt, ieși trist și cu pași repezi din odaie.

— Aventura dumitale romantică, domnule — spuse Ralph, zăbovind o clipă — s-a sfîrșit, după părerea mea. S-a sfîrșit cu necunoscutul; s-a sfîrșit cu urmașul prigonit al unui om de rang înalt; e vorba de fiul slab la minte al unui biet negustor mărunt. Vom vedea noi cum se topește dragostea dumitale în fața realității nespoite.

— Veți vedea — spuse Nicholas, îndreptîndu-se spre ușă.

— Nu mi-am închipuit, crede-mă, domnule — adăugă Ralph — că ai să te lepezi de el în astă-seară. Trufia, încăpățînarea, renumele de om cu simțiri alese, toate se împotriveau. Acestea trebuie înfrînte, domnule, doborîte, strivite, așa cum se va întîmpla curînd. Am să te fac să simți în chipul cel mai apăsător neliniștea prelungită și sfredelitoare, cheltuielile proceselor, chinul lor de fiecare ceas, zilele lor istovitoare și nopțile fără somn; așa am să te pun la încercare și am să-ți frîng trufia, oricît de neînfrîntă ai crede-o acum. Și cînd casa asta o să se prefacă în iad și dumneata ai să bați tribunalele din cauza nepricopsitului de colo (și ai să le bați fiindcă te știu) și a celor care te socotesc acum un erou tînăr și înaripat, o să dezgropăm vechile noastre socoteli și o să vedem care din doi rămîne datornic și care iese pînă la urmă cu obrazul curat, chiar și în fața lumii.

Ralph Nickleby se retrase. Dar domnul Squeers, care auzise o frîntură din această cuvîntare de încheiere și fusese adus, între timp, la o culme de răutate neputincioasă, nu se putu împiedica să nu se întoarcă în ușa salonașului pentru a face cîteva mișcări hidoase, cu fața schimonosită de strîmbături respingătoare, care vădeau toate încrederea lui triumfătoare în prăbușirea și înfrîngerea lui Nicholas.

După ce încheie acest dans războinic, în care pantalonii lui scurți și cizmele lui mari jucaseră un rol de frunte, domnul Squeers își urmă prietenii, iar familia Nickleby rămase să cugete asupra ultimelor întîmplări.

Aruncă oarecare lumină asupra iubirii lui Nicholas, dar dacă în bine sau rău, trebuie să hotărască cititorul.

După ce cugetă îngrijorat la situația neplăcută și încurcată în care se afla, Nicholas hotărî că nu trebuie să piardă timp și s-o înfățișeze deschis celor doi frați de ispravă. Drept care, folosindu-se de primul prilej, cînd rămase singur cu domnul Charles Cheeryble la sfîrșitul zilei următoare, îi istorisi acestuia mica poveste a lui Smike și dădu cu modestie dar și cu tărie grai nădejdei sale că bunul bătrîn îl va socoti îndreptățit, în împrejurările pe care le zugrăvise, să meargă pînă la capăt și să se amestece între tată și fiu, sprijinindu-l pe acesta din urmă în neascultarea lui, chiar dacă groaza și spaima lui Smike de tatăl său ar putea să pară și vor fi, cu siguranță, înfățișate ca ceva atît de respingător și neliresc, încît cei ce-l încurajau pe această cale deveneau obiecte firești ale urii și silei tuturor.

— Groaza de omul ăsta pare atît de adînc înrădăcinată la el — spuse Nicholas — încît mai că nu-mi vine a crede că e cu adevărat fiul lui. Natura pare-se că n-a semănat în inima băiatului nici o urmă de dragoste pentru el și cu siguranță că natura nu se poate înșela.

— Dragă domnule — răspunse fratele Charles — cazi în greșeala foarte obișnuită de a pune în seama naturii lucruri cu care ea n-are nici un fel de legătură și de care nu e, în nici un fel, răspunzătoare. Oamenii vorbesc despre natură ca despre ceva abstract și,

făcînd așa, pierd din vedere tocmai ce este natural. Acest biet băiețandru, care n-a simțit niciodată ocrotirea unui părinte, care aproape că n-a cunoscut altceva toată viața în afară de suferințe și necazuri, e adus în fața unui om despre care i se spune că este tatăl lui, și care începe prin a da grai planului de a pune capăt scurtei sale fericiri și de a-l lăsa în voia soartei de pînă atunci, smulgîndu-l de la singurul prieten ce l-a avut vreodată, adică de la dumneata. Dacă într-un astfel de caz natura ar semăna în inima băiatului măcar un singur imbold tainic ce l-ar împinge spre tatăl lui și departe de dumneata, ea ar fi o mîncinoasă și o neghioabă.

Nicholas era încîntat să descopere că bătrînul vorbește cu atîta căldură și, nădăjduind că va mai spune și altele cu același înțeles, nu răspunse nimic.

— Aceeași greșeală mă întîmpină și pe mine, într-o formă sau alta, la fiecare cotitură — spuse fratele Charles. Părinți care nu și-au dovedit niciodată dragostea se plîng de lipsa unei porniri firești la copiii lor; copii care nu și-au făcut niciodată datoria, se plîng de lipsa unui simțămînt firesc la părinții lor; legiuitorii, care-i găsesc și pe unii și pe alții la fel de nefericiți, fiindcă sentimentele lor n-au avut parte de acel soare al vieții care să le facă să crească, nu-i slăbesc cu dăscălitul nici pe părinți, nici pe copii și țipă că legăturile firii sînt nesocotite. Sentimentele firești și instinctele, dragă domnule, sînt înfăptuirile cele mai frumoase ale atotputernicului, dar ca și altele dintre înfăptuirile lui frumoase, trebuie să fie îngrijite și hrănite, fiindcă altfel e cum nu se poate mai firesc să fie întunecate de noi simțiri, care le iau locul, așa după cum cele mai dulci roade ale pămîntului, dacă nu-s îngrijite, sînt înăbușite de buruieni și ciulini. Tare-aș vrea să ajungem a ne gîndi la asta și, amintindu-ne mai mult de îndatoririle noastre firești la timpul potrivit, să vorbim mai puțin despre ele la timpul nepotrivit.

După ce grăi astfel, fratele Charles, care se înfierbîntase de atîta vorbă, se opri să se răcorească un pic și urmă :

— Aș zice că ești surprins, dragă domnule, fiindcă ți-am ascultat povestirea cu așa puțină mirare. Nu e greu să te lămuresc. Unchiul dumitale a fost aici azi dimineață.

Nicholas se îmbujoră și se dădu înapoi cu cîțiva pași.

— Da — făcu bătrînul, lovind cu patos în pupitru — aici, în această odaie. N-a vrut s-audă nici de glasul înțelepciunii, nici de sentiment, nici de dreptate. Dar fratele Ned nu s-a lăsat; află, domnule, că și piatra de pavaj ar fi putut s-o moaie fratele Ned.

— A venit ca să... — spuse Nicholas.

— Ca să se plîngă de dumneata — răspunse fratele Charles ; ca să ne împuie urechile cu clevetiri și minciuni ; dar a venit de pomană și, pe deasupra, a plecat cu cîteva adevăruri sănătoase în urechi. Fratele Ned, dragă domnule Nickleby, fratele Ned, domnule, e ca un leu. Și Tim Linkinwater la fel ; Tim e și el un leu. L-am adus întîi pe Tim înăuntru ca să-i ție piept și Tim s-a repezit la el, domnule, cît ai spune pește.

— Cum să vă mulțumesc pentru cît mă îndatorați în fiecare zi ? întrebă Nicholas.

— Nemaivorbind despre asta, dragă domnule — răspunse fratele Charles. Ți se va face dreptate. Sau, cel puțin, nu ți se va face o nedreptate. Nimeni dintre ai dumitale nu va fi nedreptățit. N-or să se atingă nici de un fir de păr din capul dumitale, sau al băiatului, sau al mamei, sau al surorii dumitale. Am zis-o eu, a zis-o fratele Ned, a zis-o Tim Linkinwater. Am zis-o cu toții și așa vom face. L-am văzut și pe tată, dacă el e tatăl, și presupun că trebuie să fie. E un barbar și un fățarnic, domnule Nickleby. I-am spus-o. „Ești un barbar, domnule", i-am zis. Și mă bucur, mă bucur *tare* că l-am făcut barbar, foarte tare, zău așa !

Fratele Charles se încălzise așa strașnic de atîta indignare, încît Nicholas se gîndi că s-ar putea încumeta să spună și el o vorbuliță ; dar în clipa cînd încercă, domnul Cheeryble îi atinse ușor brațul cu mîna și-l îndreptă spre un scaun.

— Chestiunea e închisă deocamdată — spuse bătrînul, ștergîndu-și fața. N-o mai deștepta nici cu un cuvînt măcar. Vreau să-ți vorbesc despre altă chestiune, o chestiune de încredere, domnule Nickleby. Trebuie să ne recăpătăm sîngele rece, să ne recăpătăm sîngele rece !

După ce străbătu de două-trei ori odaia, își reluă locul și, trăgîndu-și scaunul mai aproape de cel pe care ședea Nicholas, spuse :

— Am de gînd să te folosesc, dragă domnule, într-o treabă de încredere și delicată.

— Puteți găsi mulți soli mai pricepuți, domnule — spuse Nicholas — dar unul mai de încredere și mai zelos, mă încumet să spun că nu puteți găsi.

— De asta sînt pe deplin încredințat — răspunse fratele Charles — pe deplin încredințat. Ai să mă crezi că gîndesc așa, cînd am să-ți spun că obiectul acestei misiuni e o domnișoară.

— O domnișoară, domnule ! strigă Nicholas, tremurînd în clipa aceea de dorința de a afla mai multe.

— O domnișoară foarte frumoasă — spuse domnul Cheeryble serios.

— Vă rog, vorbiți mai departe — spuse Nicholas.

— Mă gîndesc și eu cum să vorbesc — spuse fratele Charles cu tristețe, după cum i se păru tînărului său prieten și cu o privire în care se amesteca durerea. Din întîmplare, ai văzut o domnișoară care a leșinat în odaia asta, dragă domnule. Ți-amintești ? Poate că ai uitat.

— Ba nu — se grăbi să răspundă Nicholas. Îmi... îmi amintesc foarte bine, vă asigur.

— *Ea* e domnișoara de care vorbesc — spuse fratele Charles.

Ca și vestitul papagal, Nicholas gîndea foarte mult, dar nu era în stare să scoată nici o vorbă.

— Ea este — spuse domnul Cheeryble — fiica unei doamne pe care, cînd era și ea o fată frumoasă, iar eu eram cu mulți ani mai tînăr, eu... mi se pare ciudat să rostesc cuvîntul ăsta acum... o iubeam din toată inima. Ai să zîmbești, poate, auzind că un om cărunt vorbește despre astfel de lucruri. N-o să mă jignești, pentru că, pe vremea cînd eram tot atît de tînăr ca și dumneata, aș fi făcut la fel.

— Nici nu mă gîndesc, zău așa — spuse Nicholas.

— Scumpul meu frate Ned — vorbi mai departe domnul Cheeryble — trebuia să se însoare cu sora ei, care a murit însă. Acum e moartă și ea și încă de mulți ani. S-a măritat cu alesul ei și aș fi dorit să pot adăuga că viața ei a fost, după aceea, atît de fericită pe cît dumnezeu știe că m-am rugat eu să fie.

Urmă o scurtă tăcere, pe care Nicholas nu se ostenì s-o sparga.

— Dacă încercările și nenorocirile l-ar fi cruțat pe omul ăsta așa cum am nădăjduit întotdeauna în adîncul inimii mele (de dragul ei) că se va întîmpla, viața lui ar fi fost o viață de tihnă și fericire — spuse liniștit bătrînul. Ajunge însă să-ți spun că nu s-a întîmplat așa : că ea n-a fost fericită ; că au trecut amîndoi prin nenorociri și greutăți mari ; că, douăsprezece luni înainte de a muri, ea a venit la mine în numele vechii noastre prietenii ; schimbată în rău, jalnic îmbătrînită, doborîtă de suferință și trai prost și cu inima aproape frîntă. El s-a folosit bucuros de banii pe care, ca să-i dăruiesc ei măcar un ceas de liniște sufletească, i-aș fi vărsat cu ușurința cu care aș fi turnat apă, ba mai mult, o trimitea adesea înapoi să mai ceară și chiar în timp ce-i risipea, prefăcea această izbîndă și cererile pe care mi le adresa ea mie în motive de imputări crude și cuvinte de batjocură, zicînd că știe cu ce amarnice remușcări se gîndește ea la alegerea făcută, fiindcă se măritase cu el din interes și desertăciune (pe vremea cînd ea îl luase

de bărbat era un tînăr de viață, cu prieteni din lumea bună în jurul lui) ; pe scurt, dădea frîu liber, prin cele mai nedrepte și urîte mijloace, amărăciunii pricinuite de sărăcia și dezamăgirile izvorîte doar din destrăbălarea lui. Pe vremea aceea, domnișoara de care-ți vorbesc era doar o copilă. N-am mai văzut-o pînă în dimineața cînd ai văzut-o și dumneata. Dar nepotul meu Frank...

Nicholas tresări și, bîiguind o scuză pentru întrerupere, îl rugă pe patronul său să vorbească mai departe.

— ...nepotul meu Frank, cum ziceam — urmă domnul Cheeryble — a întîlnit-o din întîmplare și a pierdut-o din ochi aproape numaidecît, în primele două zile după întoarcerea lui în Anglia. Tatăl ei stătea ascuns ca să se ferească de creditori, împins de boală și sărăcie pînă la marginea gropii, iar ea, o copilă, aproape că așa am socoti-o, dacă n-am cunoaște cît de înțelepte sînt toate hotărîrile cerului, ea, care ar fi putut fi binecuvîntarea unui om mai de treabă, înfrunta fără încetare lipsurile, înjosirea și alte lucruri îngrozitoare pentru inima unei ființe atît de tinere și gingașe, numai ca să-și sprijine tatăl. A fost ajutată, domnule — spuse fratele Charles — în mijlocul acestor nenorociri, de o făptură credincioasă, care a fost, pe vremuri, în familie, o biată ajutoare la bucătărie și care a rămas acum singura ei slujnică, o ființă cu o inimă atît de sinceră și credincioasă încît ar putea să fie, ar putea să fie, chiar și nevasta lui Tim Linkinwater, domnule.

Ridicînd mai departe în slăvi pe biata ajutoare cu o tărie și o plăcere pe care cuvintele nu le pot reda, Charles se rezemă de speteaza scaunului și-și rosti restul povestirii cu mai multă stăpînire de sine.

Miezul ei era următorul : că nevrînd să primească ajutorul și sprijinul pe care i-l ofereau neîncetat prietenii răposatei ei mame, fiindcă aceștia îi cereau în schimb să-l părăsească pe nenorocitul acela de taică-său, care nu mai avea nici un prieten, și ferindu-se

cu o gingășie instinctivă să ceară ajutor pentru ei doi de la acea inimă sinceră și nobilă, pe care tatăl o ura și o nedreptățea adînc prin răstălmăciri și clevetiri tocmai datorită bunătății ei mărinimoase și curate, fata se zbătuse, singură și neajutată de nimeni, ca să-și întrețină părintele cu munca brațelor ei ; că muncise în mijlocul celei mai crunte mizerii și a necazurilor, nedîndu-se nici o clipă în lături de la îndatoririle ei, niciodată plictisită de cicălelile amare ale unui om bolnav, pe care nu-l mai țineau în picioare nici amintirile mîngîietoare ale trecutului, nici speranțele de viitor ; că nu tînjea niciodată după înlesnirile pe care le respinsese și nu se văieta de soarta aspră căreia se supusese de bună voie ; că folosise în acest scop cele mai mici cunoștințe cîștigate în vremuri mai fericite și le îndreptase pe toate spre aceeași țintă ; că de doi ani încheiați, lucrînd ziua și adesea noaptea, cu acul, cu creionul, cu pana și supunîndu-se ca guvernantă externă acelor toane și jigniri cu care le place destul de des femeilor (și de asemenea și fetelor lor) să-și chinuiască semenele, cînd ele le slujesc astfel, de parc-ar fi geloase pe inteligența lor superioară de care sînt nevoite să se folosească — jigniri îngrămădite, în nouăzeci și nouă de cazuri din o sută, asupra unor ființe cu mult deasupra lor și întrecînd toate ocările cu care cel mai lipsit de inimă jucător de curse își împroașcă grăjdarul ; că de doi ani încheiați, măcar că făcuse toate aceste munci și nu ostenise în nici una, nu izbutise să atingă singura țintă a vieții ei și că, în cele din urmă, covîrșită de greutățile ce se îngrămădeau și de dezamăgiri, fusese silită să-l caute pe vechiul prieten al mamei ei și, ușurîndu-și inima, să se încreadă lui.

— Dac-aș fi fost sărac — spuse fratele Charles, în timp ce ochii-i sticleau — dac-aș fi fost sărac, domnule Nickleby, ceea ce slavă domnului nu sînt, m-aș fi lipsit de cele mai obișnuite lucruri trebuincioase vieții (așa cum ar fi făcut oricine în astfel de împrejurări) ca s-o ajut. Așa cum stau lucrurile, sarcina

e destul de grea. Dacă tatăl ei ar fi mort, nimic n-ar fi mai ușor, fiindcă atunci ar împărți cu noi și ar înveseli cel mai fericit cămin de care am putea să avem parte, fratele Ned și cu mine, ca și cum ar fi copila sau sora noastră. Dar omul mai trăiește. Nimeni nu-l poate ajuta ; s-au făcut mii de încercări, doar n-a fost părăsit de toți fără motive întemeiate, știu asta.

— Nu poate fi convinsă să... — Nicholas șovăi cînd ajunse aici.

— Să-l părăsească ? întrebă fratele Charles. Cine poate îndemna o fată să-și lase părintele în plata domnului ? Astfel de sfaturi, care o îndemnau să-l vadă doar cînd și cînd, i s-au dat, nu de către mine, dar mereu cu același rezultat.

— Se poartă frumos cu ea ? spuse Nicholas. Are nevoie de dragostea ei ?

— Bunătatea, bunătatea atentă și care uită de sine, nu-i stă în fire — răspunse domnul Cheeryble. Cred însă că o cinstește cu ceea ce înțelege el prin bunătate. Mama fetei era o ființă blîndă, iubitoare, încrezătoare și, cu toate că de cînd s-au căsătorit și pînă la moartea ei, omul a rănit-o tot timpul cu mare cruzime și ușurință, ea n-a încetat niciodată să-l iubească. Pe patul de moarte l-a lăsat în grija copilei. Fata n-a uitat asta niciodată și nici n-o să uite.

— Dumneavoastră n-aveți înrîurire asupra lui ? întrebă Nicholas.

— Eu, dragă domnule ? Aș fi ultimul din lume. Atît de crîncenă e gelozia și ura lui față de mine, încît dac-ar ști că fiică-sa și-a deschis inima mie, i-ar amărî viața cu imputările, cu toate că, atît e de nestatornic și egoist din fire, dac-ar ști că fiecare ban al ei vine de la mine, tot n-ar renunța la nici una din dorințele, pe care numai o nesăbuită cheltuială a micilor ei economii i le pot îndeplini.

— Ce ticăloșie nefirească ! spuse cu indignare Nicholas.

— Să nu folosim cuvinte tari — spuse fratele Charles cu glas blajin; dar să ne împăcăm cu împrejurările în care se află fata asta. Ajutorul pe care am făcut-o să-l primească, am fost nevoit, la cererea ei serioasă, să-l dau în tărîme, pentru ca nu cumva el, văzînd că banii se capătă atît de ușor, să-i risipească cu mai multă ușurință decît de obicei. A venit biata fată încoace și încolo, noaptea, în taină, ca să-l ia și pe acesta; și eu nu pot să mai rabd ca lucrurile să meargă tot așa, domnule Nickleby, zău că nu mai pot să rabd.

Și încetul cu încetul, ieși la iveală că gemenii urzeau în capetele lor de bătrîni cumsecade numeroase planuri și proiecte ca s-o ajute pe fată în felul cel mai delicat și înțelept și în așa fel încît tatăl ei să nu bănuiască de unde venea ajutorul și ajunseseră în cele din urmă la concluzia că cea mai bună cale ar fi să-i cumpere micile ei desene și obiecte de ornament, cerîndu-i-le neîncetat, la un preț ridicat. Pentru a duce acest plan la bun sfîrșit era nevoie ca cineva să joace rolul cumpărătorului unor astfel de mărfuri și, după multă gîndire, alegerea lor căzuse asupra lui Nicholas.

— El mă cunoaște pe mine — spuse fratele Charles — și-l cunoaște și pe frate-meu Ned. Nici unul din noi nu merge. Frank e un băiat foarte bun, un băiat minunat, dar ne temem să nu fie prea iute și ușuratic pentru o treabă atît de delicată și să nu cumva, cine știe, pe scurt, nu cumva să se lase prea impresionat (fiindcă fata e frumoasă, domnule, întocmai cum a fost și biata maică-sa) și să se îndrăgostească de ea, înainte de a ști ce vrea, cășunînd astfel necazuri și suferințe inimii aceleia nevinovate, pe care noi am vrea, prin mijloacele noastre modeste, s-o facem fericită. S-a arătat nemaipomenit de interesat de soarta ei, cînd a întîlnit-o prima dată din întîmplare. Și, din cercetările pe care le-am făcut, am înțeles că din cauza ei s-a stîrnit scandalul care a dus la prima voastră întîlnire.

Nicholas bîigui că bănuise și el cum că un lucru ca ăsta ar fi cu putință ; și ca să lămurească cum de-i trecuse prin cap, arătă cînd și unde o văzuse el însuși pe tînăra fată.

— Ei, vezi și dumneata — spuse mai departe fratele Charles — că el nu e potrivit. Despre Tim Linkinwater nici nu poate fi vorba ; fiindcă Tim, domnule, e uneori așa năprasnic, încît nu s-ar putea stăpîni și ar ajunge la cuțite cu tatăl înainte de a fi stat cu el cinci minute. Nu știi ce fel de om e Tim, domnule, cînd e stîrnit de ceva care-l impresionează tare ; e înspăimîntător atunci, domnule, da, Tim Linkinwater e de-a dreptul înspăimîntător. Acum în dumneata putem avea cea mai deplină încredere ; la dumneata noi am văzut, sau cel puțin am văzut *eu*, și tot aia e, fiindcă între mine și fratele meu Ned nu e nici o deosebire, în afară de faptul că el e ființa cea mai de soi din cîte au trăit vreodată și că n-a fost și nici n-o să fie vreodată om ca el pe lume, la dumneata am găsit virtuțile familiale și tandrețea și gingășia de simțiri, care sînt tocmai ceea ce trebuie pentru această însărcinare. Așa că dumneata ești omul, domnule.

— Domnișoara, domnule — spuse Nicholas, care se simțea atît de încurcat, încît îi venea greu să spună ceva — oare... ea... e părtașă la înșelăciunea asta nevinovată ?

— Da, da — răspunse domnul Cheeryble ; cel puțin știe că vii din partea noastră ; totuși, *nu* știe de ce ne interesează aceste mici lucruri de mînă pe care dumneata ai să le cumperi din cînd în cînd ; și poate că, dacă aduci lucrurile bine din condei (ar fi chiar *foarte* bine) poate, va ajunge să creadă că noi... că noi ne alegem și cu un cîștig de pe urma lor. Ei ? Ce zici ?

În simplicitatea lui sinceră de om bun, fratele Charles era atît de fericit, iar la gîndul că domnișoara ar putea fi făcută să creadă că nu-i este în nici un fel îndatorată lui, se îmbujoră atît de tare și se simți atît

de încîntat, încît Nicholas nu se îndură să sufle măcar o vorbă de îndoială în privința asta.

Dar în tot timpul acesta îi stătea pe vîrful limbii spovedania că pricina pentru care domnul Cheeryble era împotriva folosirii nepotului său în această misiune se potrivea și avea cel puțin tot atîta temei și în ceea ce-l privea pe el. Fusese de o sută de ori gata să-și mărturisească simțămintele și să se roage să fie dezlegat. Dar tot atît de des se stîrnea în el o altă pornire, care o călca în picioare pe prima și-l îndemna să se stăpînească și să închidă în inima lui taina. „De ce — se gîndea Nicholas — de ce să pun piedici în calea acestui plan binevoitor și mărinimos? Și ce dacă iubesc și cinstesc făptura asta bună și încîntătoare? N-aș părea un filfizon închipuit și ușuratic, dacă aș arăta cu seriozitate că există primejdia ca ea să se îndrăgostească de mine? Și-n afară de asta, n-am eu încredere în mine însumi? Nu e o datorie de onoare să înăbuș aceste gînduri? Oare omul ăsta minunat n-are dreptul să fie servit de mine cît mai bine și din toată inima și e cu putință ca gîndul la mine însumi să mă împiedice să-l slujesc?"

Tot punîndu-și astfel de întrebări, Nicholas le răspundea ritos în gînd cu „nu!" și încredințîndu-se pe sine că e un mucenic plin de conștiință și de glorie, hotărî cu mărinimie să facă acel lucru căruia, dacă și-ar fi cercetat cu un pic mai multă grijă inima, ar fi descoperit că nu i se poate împotrivi. Cu astfel de scamatorii ne înșelăm pe noi înșine și ne prefacem slăbiciunea în măreție virtuți.

Firește că domnul Cheeryble, fiind departe de a bănui că astfel de cugetări se iscau în mintea tînărului său prieten, se apucă să-i dea scrisori de recomandare și sfaturi în vederea primei lui vizite, care trebuia să aibă loc a doua zi de dimineață; și, după ce totul fu pus la cale în deplină taină, Nicholas porni spre casă pentru o noapte de odihnă, desigur foarte dus pe gînduri.

Locul spre care-l îndreptase domnul Cheeryble era un șir de case sărăcăcioase și nu foarte curate, așezate pe întinderea ce se afla sub jurisdicția închisorii King's Bench și nu la multe sute de pași depărtare de obeliscul din Saint George's Fields. Întinderea aceasta din jurul închisorii cuprinde ca vreo duzină de străzi, unde au voie să locuiască datornicii ce pot face rost de bani pentru a plăti taxe mari, bani de pe urma cărora creditorii nu se aleg cu nici un cîștig, prin prevederea acelorași legi luminate, care-l lasă pe datornicul ce nu poate face rost de bani să se stingă în temniță fără hrana, straiele, locuința sau căldura prevăzute pentru niște nelegiuiți osîndiți pentru cele mai crude crime ce înjosesc omenirea. Există multe născociri amuzante în legătură cu legile ce mai au încă putere, dar nici una nu-i atît de amuzantă și cu adevărat hazlie ca cea după care fiecare om e socotit egal în ochii nepărtinitori ai legii și după care de binefacerile tuturor legilor se pot bucura fără deosebire toți oamenii, fără nici o legătură cu felul cum le sînt căptușite buzunarele.

Nicholas își îndreptă pașii spre șirul de case de care-i vorbise domnul Cheeryble, fără să-și bată prea tare capul cu chestiuni din astea ; și la acest șir de case ajunse în cele din urmă, cu bătăi de inimă, după ce străbătu o mahala foarte murdară și prăfuită, care părea să te izbească mai ales prin spectacolele ei de amatori, prin stridii, băuturi de ghimber, camioane, zarzavagerii și negustori de vechituri. În fața caselor se aflau grădinițe care, lăsate cu totul în paragină, slujeau drept curți de gunoi, pînă cînd se stîrnea vîntul și-l împrăștia pe drum. După ce deschise poarta hodorogită, care se bălăbănea în balamalele ei rupte în fața unei astfel de grădinițe, pe jumătate lăsînd oaspetele să intre, pe jumătate respingîndu-l, Nicholas bătu în ușa dinspre stradă, cu o mînă șovăitoare.

Într-adevăr, era o casă sărăcăcioasă pe dinafară, cu ferestrele salonașului foarte tulburi, cu foarte puține obloane și perdele de muselină foarte murdare,

care se bălăbăneau în fața geamurilor, pe niște șireturi foarte lăbărțate. Și, după ce ușa se deschise, ceea ce se văzu înăuntru nu păru să dezmintă făgăduiala de afară, fiindcă prețul de pe scară era spălăcit și tot spălăcit și linoleumul din sălița; la aceste neplăceri se adăuga un supraveghetor, care fuma zdravăn în salonașul din față (măcar că nu era încă nici ora prînzului), în timp ce, în ușa salonașului din fund, stăpîna casei era prinsă de curățirea cu terebentină a bucăților descheiate dintr-un pat cu baldachin, ca și cum ar fi făcut pregătiri pentru primirea unui nou locatar, ce ar fi avut norocul să-l închirieze.

Nicholas avu timp din belșug să vadă toate astea, în timp ce băiețașul, care făcea drumuri pentru locatari, coborî bocănind scara spre bucătărie și fu auzit cum țipă, în cine știe ce beci îndepărtat, după slujnica domnișoarei Bray. Aceasta se arătă curînd și poftindu-l pe Nicholas să meargă după ea, îl făcu să dea semne mai vădite de neliniște și tulburare, decît ar fi fost de așteptat ca urmare firească a faptului că el ceruse s-o vadă pe domnișoara.

Așadar, urcă scările și fu călăuzit într-una din odăile din față; aci, la o masă de lîngă fereastră, unde se aflau cele trebuincioase desenului, ședea frumoasa fată ce-i stăpînise într-atîta gîndurile și care, în lumina interesului nou și puternic, stîrnit în Nicholas de povestea ei, părea acum, în ochii lui, de o mie de ori mai frumoasă decît o bănuise vreodată.

Dar cum îl mișcară pe Nicholas lucrurile gingașe și elegante pe care le împrăștiase ea prin odaia sărac mobilată! Flori, plante, păsări, harpa, bătrînul pian, ale cărui note răsunaseră atît de dulce pe vremuri; cîte lupte ca să păstreze aceste ultime două inele ale lanțului rupt, care tot o mai lega de căminul ei! Cîtă suferință răbdătoare și cîtă gingașă tandrețe se împleteau în fiecare podoabă măruntă, rodul ceasurilor ei de răgaz, pătrunsă de farmecul acela grațios ce stăpînește fiecare din fleacurile pline de gust făurite de mîinile unei femei! Lui i se părea că zîm-

betul cerului pogorîse asupra acelei odăițe. Era ca și cum devotamentul minunat al unei făpturi atît de tinere și slabe și-ar fi aruncat raza asupra lucrurilor neînsuflețite din jur, dăruindu-le din frumusețea lui; ca și cum nimbul cu care înconjurau pictorii de pe vremuri îngerii strălucitori ai unei lumi fără de păcat ar fi plutit în jurul unei ființe înrudite la suflet cu ei, iar lumina acestui nimb s-ar fi aflat acum în fața lui.

Și totuși Nicholas se afla pe terenul închisorii King's Bench! Ei, dac-ar fi fost în Italia, la asfințitul soarelui, și decorul ar fi fost o terasă impunătoare! Dar nu e decît o singură boltă deasupra întregii lumi și, fie ea azurie sau înnorată, un singur cer dincolo de ea; așa încît, poate că nu trebuia să aibă mustrări de cuget fiindcă gîndea așa cum gîndea.

Pesemne că nu cuprinsese totul dintr-o privire, fiindcă încă nu-și dăduse seama că se afla de față și un bolnav rezemat de perne într-un fotoliu, un bolnav care îi atrase luarea-aminte, fiindcă se foia neliniștit și nerăbdător pe locul lui.

Abia dacă avea cincizeci de ani, dar era atît de slăbit încît părea mult mai bătrîn. Trăsăturile lui păstrau rămășițele unui chip frumos, dar un chip unde era mai ușor să deslușești tăciunii unor patimi puternice și vijelioase decît orice altă expresie, care ar fi putut face o față mult mai obișnuită să pară cu mult mai cuceritoare. Privea în gol, iar brațele, picioarele și trupul îi erau doar piele și oase, dar totuși în ochii mari, duși în fundul capului, mai dăinuia ceva din vechiul foc și el păru să se întețească din nou, cînd omul izbi nerăbdător o dată sau de două ori în podea cu un băț gros, în care părea să se sprijine cînd ședea, și-și strigă fata pe nume:

— Madeleine, cine-i ăsta? Ce caută un om aici? Cine a spus unui străin că poate să ne vadă? Ce este?

— Cred... — începu fata, înclinînd capul cu un aer cam încurcat, drept răspuns la salutul lui Nicholas.

— Totdeauna crezi — îi răspunse enervat tatăl ei. Ce este ?

Între timp, Nicholas își venise îndeajuns în fire ca să vorbească singur, așa încît spuse (după cum fusese hotărît să spună), că venise după o pereche de paravane și niște catifea pictată pentru o canapea, care trebuiau să aibă amîndouă cel mai elegant model cu putință, fiindcă nu se va ține seamă nici de timp, nici de bani. Mai avea de plătit două desene și de transmis multe mulțumiri. Și, înaintînd, puse pe măsuță un plic sigilat în care se afla împăturită o bancnotă.

— Vezi dacă sînt atîția bani cîți trebuie, Madeleine — spuse tatăl. Deschide plicul, dragă !

— E foarte bine, tată, sînt sigură.

— Dă-ncoa' ! spuse domnul Bray, întinzînd mîna, deschizîndu-și și strîngîndu-și degetele ciolănoase cu o nerăbdare gata să izbucnească. Să văd ! Ce tot vorbești, Madeleine ? Ești sigură ? Cum poți fi sigură de una ca asta ? Cinci livre, asta înseamnă bine ?

— Foarte bine — spuse Madeleine, aplecîndu-se deasupra lui. Era atît de prinsă cu potrivitul pernelor, încît Nicholas nu putu să-i vadă fața, dar în clipa cînd ea se aplecă, i se păru că vede o lacrimă căzînd.

— Sună, sună — spuse bolnavul, cu aceeași înfrigurare și întinzînd o mînă atît de tremurătoare încît bancnota fîșni în aer. Spune-i femeii s-o schimbe, să-mi aducă un ziar, să-mi cumpere niște struguri, încă o sticlă din vinul pe care l-am băut săptămîna trecută... și... și... am uitat jumătate din ce-mi trebuie, dar n-are decît să se mai ducă o dată. Să le aducă întîi pe astea, întîi pe astea ! Hai, Madeleine, drăguțo, iute-iute ! Doamne, doamne, ce înceată ești !

„Nu-și amintește nimic din ce-i trebuie ei !" gîndi Nicholas. Poate că un crîmpei din aceste gînduri i se oglindi pe față, căci bolnavul se întoarse spre el cu o căutătură aspră și-l întrebă dacă așteaptă o chitanță.

— Nici vorbă de așa ceva ! spuse Nicholas.

— Nici vorbă ! Ce vrei să spui, domnule ? răspunse celălalt tăios. Nici vorbă ! Crezi că mi-aduci nenoro-

ciții ăștia de bani ca pe un dar sau o pomană; sau e vorba de afaceri și mi-i aduci în schimbul unor bunuri primite? Să te ia naiba, domnule, fiindcă nu știi să prețuiești timpul și gustul cheltuite pentru mărfurile cu care faci dumneata negustorie. Crezi că-ți azvîrli banii? Știi oare că vorbești cu un gentleman, domnule, care, pe vremuri ar fi putut să cumpere cincizeci ca dumneata și tot ce-i al dumitale pe deasupra? Ce vrei să spui?

— Am vrut doar să spun că, deoarece voi mai avea mult de-a face cu domnișoara, dacă va avea bunăvoința să mi-o îngăduie, nu vreau s-o supăr cu astfel de formalități — răspunse Nicholas.

— Atunci află că *eu* vreau să avem cît mai multe formalități — spuse tatăl. Fiica mea, domnule, n-are nevoie de bunăvoința dumitale sau a oricui o fi. Aibi bunătatea să te mărginești numai la comerț și afaceri și să nu le depășești. Doar n-o să înceapă fiecare negustoraș mărunt să-i plîngă de milă, se poate? Pe legea mea! Foarte frumos, Madeleine dragă, dă-i o chitanță; și ai grijă să faci mereu așa.

În timp ce ea se prefăcea c-o scrie, Nicholas cugeta la făptura ciudată dar nicidecum obișnuită, pe care-i fusese dat s-o cunoască; bolnavul, care părea să aibă din cînd în cînd dureri mari, se sprijini de spătarul scaunului și începu să geamă slab și să se vaiete că fata plecase de un ceas și că toți se înțeleseseră să-l scoată din sărite.

— Cînd — întrebă Nicholas, luînd bucățica de hîrtie — cînd să vin din nou?

El vorbise fetei, dar tatăl răspunse numaidecît:

— Cînd ți se va cere să ne vizitezi, domnule, și nu înainte. Nu plictisi și nu pisa. Madeleine dragă, cînd să vie omul ăsta din nou?

— O, nu așa repede, nu înainte de trei sau patru săptămîni; nu-i nevoie, zău că nu; mă pot lipsi — spuse fata dintr-o răsuflare.

— Păi cum o să ne lipsim ? se repezi tatăl ei, fără să ridice glasul. Trei sau patru săptămîni, Madeleine ! Trei sau patru săptămîni ?

— Atunci, mai curînd, mai curînd, dacă vreți — spuse fata întorcîndu-se spre Nicholas.

— Trei sau patru săptămîni ! murmură tatăl. Madeleine, ce dumnezeu, să nu faci nimic trei sau patru săptămîni !

— E mult timp, domnișoară ! spuse Nicholas.

— Așa crezi *dumneata,* nu mai spune ! făcu tatăl supărat. Dacă m-aș fi hotărît să cerșesc, domnule, și să mă înjosesc cerînd ajutor de la oameni pe care-i disprețuiesc, nici trei sau patru luni n-ar fi mult timp ; nici trei sau patru ani n-ar fi mult timp. Înțelege, domnule, vreau să zic dacă m-aș fi hotărît să nu atîrn de nimeni ; dar cum nu m-am hotărît, poți să vii după o săptămînă.

Nicholas făcu o plecăciune adîncă domnișoarei și plecă, cu gîndul la ideea domnului Bray despre neatîrnare și nădăjduind din tot sufletul să existe cît mai puține firi neatîrnate ca el printre oamenii simpli.

În timp ce cobora scara, auzi un pas ușor deasupra lui. Privind în jur, văzu că fata stătea acolo sus și, uitîndu-se cu sfială la el, părea să șovăie dacă să-l cheme înapoi sau nu. Cel mai potrivit fel de a lămuri lucrurile era să se întoarcă numaidecît, ceea ce Nicholas și făcu.

— Nu știu dacă fac bine că vă cer una ca asta, domnule — spuse Madeleine vorbind repede — dar vă rog, vă rog, nu pomeniți prietenilor dragi ai mamei mele despre ceea ce s-a petrecut astăzi aici. A suferit mult și azi îi este mai rău. Vă rog, domnule, ca un hatîr, un serviciu făcut mie !

— Nu trebuie decît să amintiți de o dorință de-a dumneavoastră — spuse Nicholas cu înflăcărare — și mi-aș risca viața ca să v-o îndeplinesc.

— Vă pripiți, domnule.

— Vorbesc adevărat și sincer — răspunse Nicholas și buzele îi tremurau în timp ce rostea aceste

cuvinte — dacă a vorbit vreun om vreodată sincer pînă acum. Nu mă pricep să mă prefac și, chiar dacă m-aș pricepe, n-aș putea să-mi ascund inima în fața dumneavoastră. Dragă domnișoară, fiindcă vă cunosc povestea și mă simt așa cum trebuie să se simtă oamenii și îngerii care aud și văd astfel de lucruri, vă implor să credeți că aș fi gata să mor ca să vă slujesc.

Fata întoarse capul și se vedea că plînge.

— Iertați-mă — spuse Nicholas, cu o gravitate plină de respect — dacă vi se pare că vorbesc prea mult sau că mă folosesc de tainele ce mi s-au încredințat. Dar n-aș putea să vă părăsesc, ca și cum interesul și simpatia mea ar pieri de îndată ce mi-am îndeplinit sarcina pe ziua de astăzi. Vă sînt slujitor credincios, cu umilință devotat din această clipă, devotat întru adevăr și cinste, dumneavoastră și celui ce m-a trimis aci, cu toată inima mea curată, și din cuviincios respect pentru dumneavoastră. Dacă aș gîndi mai mult sau mai puțin decît atît, aș fi nevrednic de stima lui și fățarnic față de firea care mă îndeamnă să spun cuvintele cinstite ce le rostesc acum.

Ea îl rugă printr-un semn cu mîna să plece, dar nu-i răspunse nimic. Nicholas nu mai putu să spună nici o vorbă și plecă. Astfel se sfîrși prima lui întrevedere cu Madeleine Bray.

Domnul Ralph Nickleby are o convorbire tainică cu un alt vechi prieten. Ticluiesc împreună un plan, plin de făgăduieli pentru amîndoi.

— E și trei sferturi ! murmură Newman Noggs, ascultînd bătaia clopotelor dintr-o biserică învecinată ; și eu iau masa la două. Dinadins face ! Așa crede el de cuviință. Îi seamănă.

Newman vorbea astfel cu sine însuși, în biroul unde se simțea ca într-un mic bîrlog, cocoțat pe taburetul lui oficial ; și, vorbirea era în legătură, așa cum erau de obicei bodogănelile de unul singur ale lui Newman, cu Ralph Nickleby.

— Nu cred că a avut vreodată poftă de ceva — spuse Newman — afară de livre, șilingi și penny, dar cînd e vorba de astfea, e lacom ca un lup. Tare mi-ar plăcea să-l pun cu sila să înghită cîte una din toate monedele englezești ! Un penny ar fi o îmbucătură neplăcută ! Dar coroana, ha-ha !

După ce își recîștigă oarecum voia bună, fiindcă îl văzu în gînd pe Ralph Nickleby înghițind de nevoie o monedă de cinci șilingi, Newman scoase cu mișcări încete din pupitrul lui o sticlă dintre cele transportabile, numite de obicei șipuri de buzunar, și scuturînd-o lîngă ureche, ca să audă sunetul acela gîlgîit atît de răcoritor și de plăcut auzului, își îngădui să se descrețească și trase o dușcă, ceea ce-l descreți și mai tare. Puse dopul la loc, plescăi de două sau trei ori din buze cu un aer de mare mulțumire și, fiindcă între timp gustul băuturii se dusese, se întoarse la vechile lui necazuri.

— Trei fără cinci — mormăi Newman — mai mult de cinci minute nu poate să fie pînă la trei ; și gustarea de dimineață am luat-o la opt, și ce mai gustare ! Și ora cînd prînzesc eu de obicei este două ! Și poate că, între timp, am o bucățică frumoasă de carne friptă și fierbinte care mi se strică acasă, de unde poate *el* să știe că n-am ! Nu pleca pînă nu mă-ntorc eu, nu pleca pînă nu mă-ntorc eu, și uite-așa zi după zi. Atunci de ce tot ieși tocmai la ora cînd prînzesc eu, ai ? Nu știi c-o faci numai ca să mă scoți din pepeni, ai ?

Aceste cuvinte, deși rostite cu glas foarte tare, erau spuse nu către cineva, ci în vînt. Înșirarea păsurilor lui părea totuși să-l arunce pe Newman Noggs pradă deznădejdii ; căci își turti vechea lui pălărie pe cap și, punîndu-și veșnicele lui mănuși, vesti poruncitor că, fie ce-o fi, el se duce la masă chiar în clipa aceea.

Ducîndu-și pe loc hotărîrea la îndeplinire, apucase să meargă pînă la sălița, cînd sunetul cheii vîrîte în broasca ușii dinspre stradă îl făcu să se retragă grăbit înapoi în biroul lui.

— El e — mormăi Newman — și a adus pe cineva cu el. Și-acu' o să-mi spună : „Stai pînă pleacă domnul ăsta !" Dar n-o să stau. E limpede.

Zicînd așa, Newman se strecură într-o cămăruță înaltă și goală, care se deschidea cu o ușiță și se închise pe dinăuntru, hotărît să se strecoare de-a dreptul afară de îndată ce Ralph va ajunge cu bine în odaia lui.

— Noggs ! strigă Ralph. Unde o fi Noggs ăsta ?

Dar Newman nu scoase nici o vorbă.

— S-a dus să mănînce, cîinele, cu toate că i-am spus să nu plece — bodogăni Ralph, aruncînd o privire în birou și scoțîndu-și ceasornicul din buzunar. Hm ! Ai face bine să intri aici, Gride. Omul meu a plecat și în odaia mea dogorește soarele tare. Aici e răcoare și umbră, dacă n-ai nimic împotrivă să lăsăm deoparte marafeturile.

— Nu, de loc, domnule Nickleby, chiar de loc. Pentru mine toate locurile sînt la fel, domnule. A! zău că e foarte drăguț. A! Foarte drăguț!

Omul care dădu acest răspuns era un bătrînel de vreo șaptezeci sau șaptezeci și cinci de ani, foarte slab, tare adus de spate și puțin șoldiu. Purta o haină cenușie cu un guler foarte îngust, o vestă demodată de mătase neagră ripsată și pantaloni atît de scurți încît îi dezgoleau țurloaiele lungi și slabe în toată urîțenia lor. Singurele gătelu sau podoabe ale îmbrăcămintii lui erau un lanț de ceasornic din oțel, de care erau agățate niște peceți mari de aur și o panglică neagră, care, după o modă veche, uitată de aproape toată lumea în zilele noastre, îi strîngea părul cărunt la spate. Avea nasul și bărbia ascuțite și ieșite mult în afară, obrajii i se scofîlciseră din cauză că-i lipseau dinții, fața îi era zbîrcită și galbenă, în afară de locurile unde se vedeau dungulițe de culoarea pe care o are un măr uscat iarna; iar acolo unde fusese barba, mai rămăseseră cîteva tuleie cărunte, ce păreau să arate, la fel ca și sprîncenele lui năpîrlite, cît de sterp era locul din care răsăreau. Aerul și toată înfățișarea acestei făpturi vădeau o slugărnicie ascunsă de pisică; iar expresia feței se strîngea toată în căutătura ochilor săi înconjurați de zbîrcituri, căutătură în care citeai viclenie, destrăbălare, fățărnicie și zgîrcenie.

Așa arăta bătrînul Arthur Gride, pe a cărui față nu vedeai o zbîrcitură, pe ale cărui haine nu vedeai o cută sau un creț cît de mărunt, care să nu vorbească despre calicia cea mai lacomă și mai hapsînă și care să nu arate destul de lămurit că omul era de teapa lui Ralph Nickleby. Așa arăta bătrînul Arthur Gride, în timp ce ședea pe un scaun mic, cu privirea ridicată spre fața lui Ralph Nickleby care, cocoțat pe taburetul înalt de birou și cu mîinile sprijinite de genunchi, privea în jos, spre fața bătrînului; era o pereche potrivită pentru el, oricare ar fi fost solia cu care ar fi venit.

— Și cum ai mai dus-o ? întrebă Gride, prefăcîndu-se interesat de starea sănătății lui Ralph. Nu te-am mai văzut de, oh, de...

— Nu de chiar atît de mult timp — spuse Ralph cu un anume zîmbet, menit să arate cît de bine știe el că prietenul său nu venise într-o simplă vizită de curtenie. Mare noroc ai avut că m-ai văzut acum, fiindcă tocmai ajunsesem la ușă, cînd ai cotit tu la colț.

— Sînt foarte norocos — spuse Gride.

— Așa zice lumea — răspunse Ralph uscat.

Celui mai bătrîn dintre cămătari îi tremura bărbia și el zîmbi, dar nu mai spuse nimic și rămaseră un timp amîndoi în tăcere. Fiecare se străduia să-l prindă pe celălalt într-un moment de slăbiciune.

— Hai, Gride — spuse Ralph într-un tîrziu ; ce vînt te aduce astăzi ?

— Aha ! ești un om îndrăzneț, domnule Nickleby — strigă celălalt, care părea foarte ușurat că Ralph deschidea calea spre a discuta afaceri. Doamne, doamne, ce om îndrăzneț mai ești !

— Păi, ai dumneata un fel de a fi încet și ocolit, care mă face pe mine să par îndrăzneț prin contrast — răspunse Ralph. Nu știu dacă felul dumitale e mai potrivit, dar mie-mi lipsește răbdarea.

— Ești un geniu înnăscut — spuse bătrînul Arthur. Adînc, adînc, adînc ! A !

— Destul de adînc — răspunse Ralph — ca să știu că am nevoie de toată adîncimea de care sînt în stare, cînd oameni ca dumneata încep să te ridice în slăvi. Știi doar că am fost de față cînd ai tămîiat și ai măgulit pe alții și-mi amintesc destul de bine unde ducea *asta*.

— Ha-ha-ha ! făcu Arthur, frecîndu-și mîinile. Sigur că-ți amintești, sigur că da, fără îndoială ! Nimeni nu știe mai bine. Ei, dar îmi face plăcere să mă gîndesc că-ți amintești de vremea de demult. Ei, doamne !

— Lasă — spuse Ralph, potolit. Ce vînt te-a adus, te întreb din nou ? Ce este ?

— Ca să vezi ! strigă celălalt. Nu e în stare să uite de afaceri nici cînd flecărim despre lucruri vechi. Doamne, doamne, ce fel de om mai e și ăsta !

— Pe care dintre lucrurile vechi vrei să le reînvii ? întrebă Ralph. Știu că e vorba de unul din ele, fiindcă altfel n-ai vorbi despre cele trecute.

— Pînă și pe mine mă bănuiește ! strigă bătrînul Arthur, ridicînd mîinile. Pînă și pe mine ! Doamne, pînă și pe mine ! Ce fel de om mai e și ăsta ! Ha-ha-ha ! Ce fel de om ! Domnul Nickleby împotriva lumii întregi. Nimeni nu-i ca el ! Un uriaș printre pitici, un uriaș, un uriaș !

Ralph se uita cu un zîmbet liniștit la cîinele acela bătrîn, care chicotea mai departe tot așa, iar în cămăruță Newman Noggs simțea cum i se strînge inima, pe măsură ce perspectiva dejunului pălea tot mai mult.

— Trebuie să-i fac totuși hatîrul — strigă bătrînul Arthur ; facă-se voia lui, e un om cu voința lui, cum zic scoțienii, bine, bine, înțelepți oameni mai sînt scoțienii ăștia ! Vrea să discute afaceri și nu vrea să-și irosească timpul cu fleacuri. Are foarte mare dreptate. Timpul e bani, timpul e bani !

— Aș crede că unul de-ai noștri a scornit zicala asta — spuse Ralph. Timpul e bani și încă bani buni, pentru cei ce iau și dobîndă pe el. Timpul *e* bani ! Da, și timpul costă bani ; dacă ăsta nu e un articol cam scump pentru unii oameni, pe care-am putea să-i numim, să știi că mi-am uitat eu meseria.

În chip de răspuns la această vorbă de duh, bătrînul Arthur ridică din nou mîinile, chicoti din nou și strigă iarăși :

— Ce om mai e și ăsta ! după care își trase scaunul lui scund ceva mai aproape de taburetul înalt, pe care ședea Ralph, și privind în sus, spre fața neclintită a acestuia, spuse : Ce-ai zice dacă ți-aș da vestea că am de gînd... am de gînd... să mă însor ?

— Ți-aș zice — răspunse Ralph, aruncîndu-i de sus o privire rece — că cine știe cu ce scop ai spus o minciună și că nu e prima oară și nici n-o să fie ultima; că nu mă mir, dar nici păcălit nu mă las.

— Atunci îți spun serios că mă însor — grăi bătrînul Arthur.

— Și *eu* îți spun serios — răspunse Ralph — ce ți-am spus adineauri. Ia stai! Dă-mi voie să mă uit la dumneata. Pe fața dumitale văd o privire diavolească, de beției. Ce-i asta?

— Nu te-aș înșela pe *dumneata*, știi doar — spuse cu glas plîngăcios Arthur Gride. N-aș putea, ar fi o nebunie să încerc. Eu, eu să-l înșel pe domnul Nickleby! Piticul să-l înfrunte pe uriaș! Te întreb iarăși, he-he-he! ce-ai zice, dacă ți-aș spune că am de gînd să mă însor?

— Cu vreo zgripțuroaică bătrînă? întrebă Ralph.

— Nu, nu! strigă Arthur, tăindu-i vorba și frecîndu-și cu încîntare mîinile. Greșești, iarăși greșești! O dată în viață greșește și domnul Nickleby; ești departe, foarte departe! Cu o fată tînără și frumoasă; proaspătă, încîntătoare, fermecătoare și care n-a împlinit încă nouăsprezece ani. Ochi negri, gene lungi, buze pîrguite și roșii că ajunge să te uiți la ele ca să le săruți, păr frumos și buclat că te mănîncă degetele să te joci cu el, un mijloc care te face să îmbrățișezi fără să vrei aerul cu mîinile la gîndul că-i cuprinzi ei mijlocul, picioare mici, care pășesc atît de ușor încît aproape că nici nu ating pămîntul, cu toate astea mă însor, dom'le, cu toate astea, he-he!

— Asta pare mai mult decît o flecăreală obișnuită — spuse Ralph, după ce ascultă cu o strîmbătură de batjocură vorbele pline de extaz ale bătrînului păcătos. Numele fetei?

— O, vulpoiule, vulpoiule! Ca să vezi ce șmecher este! se minună bătrînul Arthur. Știe că am nevoie de ajutorul lui, știe că mi-l poate da, știe că totul se va întoarce spre folosul lui, vede totul de pe acum. Numele ei... e cineva pe-aici care să ne poată auzi?

— Cine dracu' vrei să fie ? răspunse acru Ralph.

— Știu eu, mă gîndeam că cineva ar putea să urce sau să coboare scările — spuse Arthur Gride, după ce scoase cu grijă capul pe ușă și o închise apoi — sau că omul dumitale s-o fi întors și trage cu urechea de afară. Funcționarii și servitorii se pricep să tragă cu urechea și m-aș simți foarte prost dacă domnul Noggs...

— Dă-l naibii pe domnul Noggs — se răsti Ralph — și dă-i înainte cu ce ai de spus !

— Oricum, poți să-l dai naibii pe domnul Noggs — răspunse bătrînul Arthur ; crede-mă că eu n-am nimic împotrivă. Numele ei este...

— Ei ? făcu Ralph, scos din sărite fiindcă bătrînul Arthur se oprise din nou. Care este ?

— Madeleine Bray.

Orice motive ar fi existat — și pare-se că Arthur Gride prevedea că vor fi — pentru ca amintirea acestui nume să aibă vreo înrîurire asupra lui Ralph și orice înrîurire ar fi avut de fapt numele asupra lui, Ralph nu trădă nimic ci-l repetă liniștit de cîteva ori, că și cum ar fi încercat să-și aducă aminte cînd și unde îl mai auzise.

— Bray — spuse Ralph. Bray, era un tînăr Bray la... nu, dar el n-avea nici o fată !

— Ți-l amintești pe Bray ? întrebă Arthur Gride.

— Nu — spuse Ralph, privindu-l fără expresie.

— Nu ți-l amintești pe Walter Bray ! Bărbatul ăla zănatic, care s-a purtat așa de urît cu nevasta aia frumoasă ?

— Dacă încerci să-mi reamintești de un anume bărbat zănatic, cu ajutorul unei astfel de trăsături — spuse Ralph, ridicînd din umeri — am să-l confund cu nouă zecimi din bărbații zănatici pe care i-am cunoscut vreodată.

— Lasă, lasă ! Bray ăsta stă acum pe terenul închisorii Bench — spuse bătrînul Arthur. Nu se poate să-l fi uitat pe Bray ! Am făcut amîndoi afaceri cu el. Doar îți datorează bani !

— A, *el!* răspunse Ralph. Da, da! Acum vorbește! O! E fata *lui*, zici?

Oricît de firesc ar fi fost rostite aceste cuvinte, ele n-au fost rostite totuși atît de firesc încît o minte înrudită cu a lui ca cea a bătrînului Arthur să nu fi deslușit un plan din partea lui Ralph, un plan menit să-l îndemne pe Arthur la declarații și lămuriri mult mai limpezi decît ar fi dat el de bună voie, sau decît ar fi putut, după cîte părea, să smulgă Ralph prin orice alte mijloace. Totuși, bătrînul Arthur era atît de prins de propriile lui planuri, încît se lăsă tîrît de ele și nu bănui altceva decît că bunul lui prieten vorbește serios.

— Am știut eu că dacă te gîndești puțin, nu se poate să nu-ți amintești de el.

— Ai dreptate — răspunse Ralph. Dar bătrînul Arthur Gride și însurătoarea este o împreunare cum nu se poate mai nefirească de cuvinte; bătrînul Arthur Gride și ochi cu gene negre, și buze pe care dacă le privești îți vine să le săruți, și păr buclat cu care îți vine să te joci, și un mijloc pe care vrei să-l cuprinzi, și picioare mici care parcă nici nu ating pămîntul, bătrînul Arthur Gride alături de toate astea e încă și mai monstruos; dar bătrînul Arthur Gride însurîndu-se cu fata unui „zănatic" sărăcit, care locuiește pe terenul închisorii Bench, este cel mai monstruos și de necrezut dintre toate. Ca să-ți vorbesc deschis, prietene Arthur Gride, dacă ai nevoie de ajutorul meu în treaba asta (și firește că ai nevoie, fiindcă altfel nu te-ai afla aici), vorbește răspicat și fără să bați cîmpii. Și, mai ales, nu-mi spune că totul se va întoarce spre folosul meu, fiindcă știu că trebuie să se întoarcă și spre al tău, și încă zdravăn, că altfel nu te-ai fi vîrît nici cu un deget în povestea asta.

Erau destul de acre și batjocoritoare nu numai cuprinsul cuvintelor lui Ralph, dar și glasul cu care le rostea și privirea cu care le întregea, pentru a înfierbînta pînă și sîngele rece al bătrînului cămătar și a

îmbujora pînă și fața lui otilită. Dar acesta nu dădu nici un semn de supărare, ci se mulțumi să exclame, ca și mai înainte : „Ce mai om e și ăsta !“ și să se hurduce, ca și cum n-ar fi putut să-și stăpînească veselia în fața unei vorbiri atît de slobode și pline de haz. Înțelegînd totuși limpede după expresia trăsăturilor lui Ralph că ar face bine să spună ce are de gînd cît se poate de grabnic, se reculese în vederea unor chestiuni mai serioase și ajunse la miezul tîrguielii pentru care venise.

Mai întîi stărui asupra faptului că Madeleine Bray își dăruia viața ca să sprijine și să ajute pe singurul ei părinte, care n-avea nici un prieten pe lumea asta și ale cărui dorințe ea le îndeplinea ca o roabă ; la care, Ralph spuse că auzise el ceva de felul ăsta mai înainte și că, dacă fata ar fi știut un pic mai bine cum merg lucrurile pe lumea asta, n-ar fi fost atît de proastă.

În al doilea rînd, Arthur Gride vorbi pe-ndelete despre firea tatălui, lămurind că și dacă o luăm de bună că el o iubește pe fiică-sa cu toată dragostea de care e în stare, tot pe el însuși se iubește mai tare ; și Ralph spuse că la asta nu e nevoie să adaugi nimic, fiindcă e foarte firesc să fie așa și pesemne că așa și este.

În al treilea rînd, bătrînul Arthur presupuse că fata era o făptură gingașă și frumoasă, drept care i se năzărise s-o ia de nevastă. Ralph nu catadicsi să răspundă la asta altfel decît cu un zîmbet rău și cu o privire aruncată făpturii bătrîne și smochinite din fața lui ; dar ambele erau îndeajuns de grăitoare.

— Și acum — spuse Gride — ajung la micul plan pe care l-am ticluit în mintea mea pentru ca lucrurile să se întîmple așa ; fiindcă ar fi trebuit să-ți spun că încă n-am făcut propunerea nici măcar tatălui. Dar dumneata ai și înțeles asta ? Doamne, doamne, ce sfredel mai ești dumneata !

— Atunci nu te juca cu mine — spuse Ralph nerăbdător. Cunoști zicătoarea.

— Totdeauna are răspunsul pe vîrful limbii! strigă bătrînul Arthur, ridicînd mîinile și ochii în semn de admirație. Totdeauna e pregătit! Doamne, ce binecuvîntare să ai atîta duh și atîția bani gheață ca să-l susții! Apoi, schimbînd deodată tonul, vorbi mai departe: În ultimele șase luni am tot fost pe la Bray de cîteva ori. A trecut chiar o jumătate de an, de cînd am văzut pentru întîia oară trufandaua de care-ți vorbesc și, doamne, ce mai trufanda este! Dar asta n-are nici o legătură. Sînt creditorul lui de atîtea ori amînat pentru o mie șapte sute de livre.

— Vorbești ca și cum ai fi singurul creditor amînat de el — spuse Ralph, scoțîndu-și din buzunar carnețelul. Și eu sînt alt creditor pentru nouă sute șaptezeci și cinci de livre, patru șilingi și trei penny.

— Singurul, afară de mine, domnule Nickleby — spuse cu înfrigurare bătrînul Arthur. Te asigur că nimeni altul nu s-a apucat să cheltuiască pentru a-l ține sub cheie pe un datornic ca el, fiindcă toți au fost siguri că noi doi l-am înșfăcat bine. Și amîndoi am căzut în aceeași cursă; doamne, ce mai capcană; aproape că m-a ruinat! Și i-am împrumutat banii pe polițe, cu o singură semnătură, zău, credea toată lumea că are greutate și că poate fi negociată la fel ca banii și din care știi ce s-a ales. Tocmai cînd să punem mîna pe el, omul a murit falit. Ah! Pierderea asta aproape că m-a ruinat!

— Zi mai departe ce-i cu planul dumitale — spuse Ralph. N-are nici un rost să te vaieți tocmai acum că nu ne merge negustoria; tot nu ne aude nimeni.

— Nu strică niciodată să vorbești așa, fie că are cine să ne audă, fie că nu — chicoti bătrînul Arthur. Obișnuința te face desăvîrșit, știi doar. Acum, eu mă ofer lui Bray ca ginere, cu făgăduiala că în clipa cînd sînt cununat în lege, lui i se va da în liniște drumul și va avea îngăduința să trăiască între vii ca un gentleman (mult nu poate s-o mai ducă, fiindcă l-am întrebat pe doctorul lui, care zice că omul suferă de inimă și că, prin urmare, e cu neputință să mai tră-

iască mult). Și dacă i se înșiră frumos, unul cîte unul, toate foloasele acestei situații, crezi că ar fi în stare să mi se împotrivească ? Și dacă el nu e în stare să mi se împotrivească *mie*, crezi că fiică-sa poate să i se împotrivească *lui* ? Nu fac eu din ea doamna Arthur Gride, drăguța doamnă Arthur Gride, ce mai bucățică, ce mai puică gustoasă ! nu fac eu din ea doamna Arthur Gride într-o săptămînă, într-o lună, într-o zi, în cît timp vreau eu ?

— Zi mai departe — spuse Ralph, dînd cu socoteală din cap și vorbind cu un ton, a cărui răceală voită vădea un contrast ciudat cu chițcăitul plin de încîntare la care ajunsese treptat prietenul lui. Zi mai departe ! Doar n-ai venit aici ca să mă întrebi asta !

— Vai, doamne, cum vorbești ! strigă Arthur; împingîndu-se și mai aproape de Ralph. Te cred că nu de-aia, nici nu spun că de-aia. Am venit să te întreb cît mi-ai cere, pentru datoria asta a dumitale, dacă eu mă înțeleg cu tatăl. Cinci șilingi de liră, șase șilingi și opt penny, zece șilingi ? Eu sînt gata să mă ridic pînă la zece pentru un prieten ca dumneata, fiindcă noi ne-am împăcat totdeauna atît de bine ; dar n-ai să fii chiar atît de hapsîn cu mine, știu asta. Ei, spune-mi, ai să fii ?

— Mai sînt și altele de spus — făcu Ralph, împietrit și neclintit ca totdeauna.

— Da, sigur, dar nu-mi dai timp — răspunse Arthur Gride. În treaba asta îmi trebuie un ajutor ; unul care știe să vorbească, să stăruie, să impună un punct de vedere, și asta dumneata știi să faci ca nimeni altul. Eu nu pot s-o fac, fiindcă eu sînt o biată făptură sfioasă și neliniștită. Acu', dacă te alegi cu ceva de pe urma datoriei ăsteia, pe care de mult ai socotit-o pierdută, ai să-mi rămîi prieten și ai să mă ajuți. Așa-i ?

— Mai e ceva — spuse Ralph.

— Nu, nu, zău că nu ! strigă Arthur Gride.

— Ba da, zău că da. Îți spun eu că este — spuse Ralph.

— O! răspunse bătrînul Arthur, prefăcîndu-se deodată luminat. Vrei să zici că mai e ceva cît privește persoana mea și planurile mele. Da, sigur, sigur! Să pomenesc și despre asta?

— Cred că ai face bine — făcu Ralph, uscat.

— N-am vrut să te mai plictisesc, fiindcă mi-am închipuit că interesul dumitale se mărginește la partea care-ți revine din afacerea asta — spuse Arthur Gride. E drăguț că mă întrebi. Vai, e foarte drăguț! Păi, să presupunem că eu aș avea cunoștință despre o proprietate, o mică proprietate, foarte mică, la care are drept găinușa asta drăgălașă; despre care, în clipa de față, nimeni nu știe și nu poate să știe, dar pe care soțul ei ar putea-o vîrî în buzunar, dacă ar ști cîte știu eu. Asta ar lămuri toată...

— Toată tărășenia — spuse Ralph, stropșit. Acum, dă-mi voie să întorc afacerea pe toate părțile și să mă gîndesc cît ar trebui să mi se cuvină mie, dacă te-aș ajuta ca să izbîndești.

— Dar nu fi hapsîn — strigă bătrînul Arthur, ridicînd mîinile într-un gest rugător și vorbind cu glas tremurat. Nu fi prea hapsîn cu mine. E o proprietate foarte mică, zău că da! Să zicem zece șilingi și încheiem tîrgul. E mai mult decît ar trebui să dau, dar ești atît de cumsecade, să zicem zece șilingi! Hai!

Ralph nu luă în seamă aceste rugăminți, ci se cufundă timp de trei sau patru minute într-o visare întunecată, privind gînditor spre omul de la care purcedeau. După ce cugetă îndeajuns, rupse tăcerea și nu i se poate imputa că a vorbit fără rost și pe ocolite sau că n-a pus degetul pe rană.

— Dacă te-ai însura cu fata asta fără ajutorul meu — spuse Ralph — ar trebui să-mi plătești toată datoria, fiindcă altfel nu l-ai putea elibera pe taică-său. Prin urmare, e limpede că trebuie să primesc toată suma, fără nici un rabat sau reținere, fiindcă altfel aș pierde de pe urma faptului că mă bucur de încrederea dumitale, în loc să cîștig. Asta e primul punct al înțelegerii. În ceea ce privește al doilea, voi prevedea

că pentru osteneala mea, ca om ce mijlocește și convinge și te ajută să pui mîna pe averea asta, vreau cinci sute de livre. E foarte puțin, pentru că numai dumneata te alegi cu buzele pîrguite, și părul buclat și mai știu eu ce. Cît despre al treilea și ultimul punct, îți cer să închei o înțelegere cu mine, chiar astăzi, și să te legi să-mi plătești aceste două sume în ziua căsătoriei dumitale cu domnișoara Madeleine Bray, înainte de prînz. Mi-ai spus că știu să stărui și să impun un punct de vedere. Îl impun pe acesta și n-am de gînd să primesc nici un ban mai puțin decît am prevăzut în această înțelegere. Dacă vrei, învoiește-te! Dacă nu, însoară-te cu ea fără mine, dacă poți. Eu tot scot datoria de la el.

Ralph fu surd ca o viperă față de toate rugămințile, protestele și cererile de împăcare între propunerile lui și cele pe care le făcuse mai întîi Arthur Gride. Nici nu voia să mai discute chestiunea și, în timp ce bătrînul Arthur nu mai contenea să se vaiete de grozăvia acestor cereri și propunea schimbări apropiindu-se încetul cu încetul tot mai mult de condițiile cărora se împotrivise — Ralph stătea cu desăvîrșire mut și cerceta cu un aer de liniștită concentrare însemnările și hîrtiile din carnetul lui. Văzînd că nu e cu putință să-l miște pe dîrzul lui prieten, Arthur Gride, care se așteptase încă dinainte de venise la un astfel de rezultat, încuviință cu inima grea tratatul propus și completă pe dată contractul cerut (Ralph avea totdeauna la îndemînă astfel de unelte), după ce ceru ca domnul Nickleby să-l însoțească numaidecît pînă la locuința domnului Bray și să înceapă tocmeala pe loc, în caz că împrejurările se arătau prielnice și încurajatoare pentru planul lor.

Drept urmare a acestei din urmă înțelegeri, vrednicii domni plecară împreună curînd după aceea, iar Newman Noggs ieși, cu sticla în mînă, din ascunzișul prin a cărui ușă de sus scosese de cîteva ori nasul lui roșu, riscînd să fie prins, la acele părți ale convorbirii care-l interesau mai mult.

— Acum nu mai am poftă — spuse Newman, punînd sticla în buzunar. Masa mi-am luat-o!

După ce slobozi această observație cu glas îndurerat și jalnic, Newman ajunse la ușă cu un singur pas mare și șchiop și cu altul se întoarse înapoi.

— Nu știu cine o fi ea și ce-o fi — spuse el; dar mi se rupe inima de mila ei; și n-o pot ajuta așa cum nu pot să ajut pe nici unul dintre oamenii împotriva cărora se pun la cale zilnic sute de ticăloșii, dar nici una așa murdară ca asta! Ei, dar asta sporește suferința mea, nu însă și pe-a lor. Lucrurile nu sînt mai rele, fiindcă eu le cunosc, în schimb sînt și eu la fel de chinuit ca și alții. Gride și Nickleby! Frumoasă pereche de înhămat la o trăsură! Pungășie! Pungășie! Pungășie!

Cu aceste cugetări și cîte o lovitură foarte puternică în nenorocita lui pălărie de fiecare repetire a ultimului cuvînt, Newman Noggs, al cărui creier se cam năclăise din pricina acelei părți din conținutul șipului, ce-și croise drum pînă acolo în timpul cît omul stătuse închis, porni să caute acea mîngîiere, pe care o putea găsi într-o friptură și niște salată, la un birt ieftin.

Între timp, cei doi uneltitori o porniseră spre casa unde se arătase și Nicholas pentru prima dată, cu cîteva dimineți mai înainte și, după ce pătrunseră pînă la domnul Bray și aflară că fata lui nu e acasă, dezvăluiră, printr-un șir de măiestrite mișcări de apropiere, pe care le închipui Ralph în marea lui pricepere, rostul adevărat al vizitei lor.

— Iată-l aici, domnule Bray — spuse Ralph, în timp ce bolnavul, care încă nu se dezmeticise de mirare, se lăsase pe speteaza scaunului și-și muta pe rînd privirile de la el la Arthur Gride. Și ce dacă a avut nenorocul să fie unul dintre cei răspunzători pentru faptul că ești țintuit aici? Parcă eu n-am fost? Oamenii trebuie să trăiască; ești în prea mare măsură un om de lume, ca să nu vezi lucrul ăsta în lumina

lui adevărată. Îți propunem cea mai bună despăgubire care ne stă în puteri. Despăgubire? Iată o cerere în căsătorie pentru copila dumitale, pe care mulți părinți cu titlu nobiliar s-ar repezi s-o primească. Domnul Arthur Gride are averea unui prinț. Gîndește-te ce pleașcă!

— Fiica mea, domnule — răspunse, măreț, Bray — așa cum am crescut-o eu, ar fi o recompensă bogată pentru orice mare avere, pe care un bărbat ar oferi-o în schimbul mîinii ei.

— Tocmai ce-ți spuneam și eu — continuă iscusitul Ralph, întorcîndu-se spre prietenul lui, bătrînul Arthur. Tocmai ceea ce m-a făcut să socotesc că lucrul e frumos și ușor de îndeplinit. Nici unul nu rămîne dator. Dumneata ai bani și domnișoara Madeleine are frumusețe și virtute. Ea are tinerețe, dumneata ai bani. Ea n-are bani, dumneata n-ai tinerețe. Sînteți chit și e o căsătorie încheiată din voința cerului.

— Se și spune că în cer se încheie căsătoriile — adăugă Arthur Gride, aruncînd o privire hidoasă spre socrul pe care și-l dorea. Drept care, dacă ne căsătorim, va fi prin voia soartei.

— Gîndește-te atunci, domnule Bray — spuse Ralph, înlocuind grăbit acest argument cu socoteli mai pămîntești — gîndește-te, cînd primești sau respingi propunerile prietenului meu, ce este în joc!

— Cum pot eu să primesc sau să resping? îi reteză vorba domnul Bray, pe care îl scotea din sărite conștiința că de fapt el e cel care trebuie să hotărască. Fiică-mea trebuie să primească sau să respingă; ea trebuie. Știți doar.

— Adevărat — făcu Ralph, apăsat; dar totuși ai puterea s-o sfătuiești; să-i arăți ce motive sînt pentru și ce motive împotrivă, să-i dai să înțeleagă care ți-e dorința.

— Să-i dau să înțeleagă care mi-e dorința, domnule! răspunse datornicul, pe rînd trufaș și josnic și

tot timpul egoist. Doar sînt tatăl ei, nu-i așa ? De ce să-i dau să înțeleagă și să merg pe ocolite ? Îți închipui oare, așa ca prietenii maică-si și dușmanii mei, blestemați să fie cu toții ! că în tot ce face ea pentru mine nu este altceva decît datorie, domnule, doar datorie ? Sau credeți că dacă eu am avut ghinion, asta ajunge pentru ca relațiile dintre noi doi să se schimbe, adică ea să poruncească și eu să ascult ? I-auzi, să-i dau să înțeleagă care mi-e dorința ! Poate unde mă vezi aici, aproape neînstare să mă ridic din scaun fără ajutor, îți închipui că sînt o ființă dărîmată și care atîrnă de alții, un om care n-are curajul sau puterea să facă ceea ce crede el că e mai bine pentru copila lui ? Puterea să-i dau să înțeleagă ce doresc ! Cred și eu !

— Iartă-mă — spuse Ralph, care-și cunoștea bine omul și-și potrivi argumentele în consecință ; nu m-ai ascultat pînă la capăt. Voiam tocmai să spun că pentru dumneata a da grai unei dorințe măcar și atît, cu siguranță că ar fi deopotrivă cu a porunci.

— Desigur că ar fi ! răspunse domnul Bray, cu glasul unui om scos din fire. Dacă din întîmplare n-ai aflat despre vremea aceea, domnule, află că a fost o vreme cînd eu cîștigam cu triumf toate luptele împotriva tuturor neamurilor mamei ei, numai cu voința mea, măcar că ei aveau de partea lor puterea și averea.

— Totuși — spuse Ralph atît de blînd pe cît îi îngăduia firea lui — nu m-ai ascultat pînă la capăt. Ești un om care încă mai poate străluci în lume, un om cu mulți ani de viață înaintea dumitale ; asta, dacă vei trăi liber și sub un cer mai senin și ți-ai alege singur tovarășii. Veselia este elementul dumitale, în mijlocul ei ai strălucit odinioară. Te așteaptă eleganța și libertatea, Franța și o rentă care să-ți îngăduie să te întreții acolo în lux ți-ar prelungi termenul vieții și te-ar face să te simți într-o altă lume. Pe vremuri, orașul vuia de petrecerile dumitale costisitoare și ai putea să scînteiezi iarăși pe o nouă scenă, folosindu-te de experiența dumitale și mai trăind pu-

ţin şi pe socoteala altora, în loc să-i laşi pe alţii să trăiască pe socoteala dumitale. Iar dacă întorci foaia, ce vezi? Ce? Nu ştiu care este cel mai apropiat cimitir, dar văd acolo, oriunde ar fi, o piatră de mormînt şi pe piatră o dată, poate peste doi ani, poate peste douăzeci. Asta-i tot!

Domnul Bray îşi sprijini cotul de rezemătoarea scaunului şi-şi umbri faţa cu mîna.

— Eu vorbesc deschis — spuse Ralph, aşezîndu-se lîngă el — pentru că simt lucrurile astea cu putere. E în interesul meu să-ţi măriţi fata cu prietenul meu Gride, pentru că atunci voi fi plătit. Vreau să zic, în parte. Nu ascund acest lucru. Recunosc deschis. Dar ce interes ai dumneata s-o îndemni spre acest pas? Nu pierde asta din vedere. S-ar putea să se împotrivească, să protesteze, să verse lacrimi, să-ţi spună că el e prea bătrîn şi să-ţi arate că viaţa ei va fi nenorocită. Dar acum oare cum este?

Cîteva gesturi uşoare ale bolnavului arătară că nu pierdea nimic din aceste argumente, aşa cum lui Ralph nu-i scăpa nici o iotă din purtările lui.

— Cum este acum viaţa ei, spuneam — urmă vicleanul cămătar — sau ce poate ea aştepta? Dac-ai muri, firește, oamenii aceia pe care dumneata îi urăşti ar face-o fericită. Dar poţi să rabzi gîndul ăsta?

— Nu! răspunse Bray, îmboldit de o pornire răzbunătoare, pe care n-o putea stăpîni.

— Cred şi eu că nu! spuse liniştit Ralph. Dacă e să cîştige de pe urma morţii cuiva — urmă el cu glas scăzut — las-o să cîştige de pe urma morţii lui bărbatu-său. N-o lăsa să-şi amintească de-a dumitale ca de întîmplarea care i-a deschis ei drumul spre o viaţă mai fericită. Ce ai împotrivă? Să aud şi eu! Ce? Că pretendentul e om bătrîn? Păi, de cîte ori oameni de familie şi cu avere, care n-au scuza dumitale, ci au la îndemînă tot ce le trebuie, ba şi tot ce le prisoseşte, nu-şi mărită fetele cu oameni bătrîni sau (ceea ce e mai rău) cu oameni tineri fără cap şi fără inimă,

numai ca să-şi măgulească deşertăciunea, sau din vreun interes de familie, sau ca să-şi asigure un loc în parlament! Judecă în locul ei, domnule, judecă în locul ei! Dumneata trebuie să ştii mai bine şi cît o trăi o să-ţi mulţumească.

— Pst! pst! făcu domnul Bray, tresărind deodată şi acoperind gura lui Ralph cu mîna lui. O aud la uşă!

Licărirea de conştiinţă vădită de ruşinea şi spaima acestei mişcări grăbite, sfîşie, în răstimpul scurt al unei clipe, vălul de minciuni ce acoperea un plan atît de crud şi-l scoase în vileag gol, în toată grozăvia lui josnică şi nemiloasă. Tatăl se prăbuşi în scaun palid şi tremurînd; Arthur începu să-şi frămînte pălăria şi să scormonească în ea, neîndrăznind să ridice ochii din podea; pînă şi Ralph se ghemui, timp de o clipă, ca un cîine bătut, din pricina sfielii pe care i-o pricinuia prezenţa unei fete tinere şi nevinovate.

Cutremurarea fu pe cît de neaşteptată, pe atît de scurtă. Ralph se dezmetici primul şi, văzînd privirile îngrijorate ale Madeleinei, o îndemnă să-şi vină în fire, asigurînd-o că n-avea de ce să se teamă.

— Un spasm neaşteptat — spuse Ralph, cu ochii la domnul Bray. Acum e bine de tot.

Pînă şi o inimă împietrită şi plină de deşertăciune s-ar fi simţit mişcată văzînd făptura aceasta tînără şi frumoasă, a cărei nefericire sigură fusese pusă la cale doar cu un minut mai înainte, aruncîndu-şi braţele de gîtul tatălui ei şi alintîndu-l cu cuvinte duioase şi drăgăstoase, cele mai dulci pe care le poate auzi o ureche de tată sau îngîna o gură de copil. Dar Ralph privea rece; iar Arthur Gride, ai cărui ochi tulburi nu se desfătau decît de învelişul frumuseţii şi rămîneau orbi faţă de duhul lăuntric, dovedi o înflăcărare nemaipomenită, dar nu chiar acea înflăcărare a simţirii, pe care o stîrneşte de obicei priveliştea virtuţii.

— Madeleine — spuse tatăl, desprinzîndu-se ușor — n-a fost nimic.

— Dar ai avut un spasm ca ăsta și ieri și e cumplit să te văd suferind atît! Nu pot să te ajut cu nimic?

— În clipa asta cu nimic. Aci se află doi domni, Madeleine, dintre care pe unul l-ai mai văzut. Avea obiceiul să spună — adăugă domnul Bray vorbindu-i lui Arthur Gride — că de cîte ori te vedeam, pe dumneata, mă simțeam mai prost. Era firesc, cunoscînd ceea ce cunoștea ea și numai atît din legăturile noastre și rezultatele lor. Așa. Poate că în privința asta o să-și schimbe părerea; fetele au voie să-și schimbe părerile, știți doar. Ești foarte obosită, draga mea!

— Zău că nu sînt!

— Ba ești. Lucrezi prea mult.

— Aș dori să pot lucra mai mult.

— Știu că dorești, dar îți pui puterile la prea grea încercare. Viața asta nenorocită de muncă zilnică și oboseală, scumpa mea, e peste puterile tale. Sînt sigur că-i așa. Biata Madeleine!

Cu aceste cuvinte și multe altele tot atît de frumoase, domnul Bray o trase pe fiică-sa spre el și o sărută cu dragoste pe obraji. Ralph, care în timpul acesta îl urmărise de aproape cu privirea lui ascuțită, se îndreptă spre ușă și-i făcu și lui Gride semn să vină după el.

— Vrei să mai vorbești cu noi? întrebă Ralph.

— Da, da — răspunse domnul Bray, dînd-o grăbit pe fiică-sa deoparte. Peste o săptămînă. Dați-mi o săptămînă.

— O săptămînă — spuse Ralph, întorcîndu-se spre tovarășul lui — începînd de astăzi. Bună ziua. Domnișoară Madeleine, sărut mîinile.

— Să ne strîngem mîinile, Gride — spuse domnul Bray, întinzînd-o pe-a lui, în timp ce bătrînul Arthur se înclina. Desigur că ai gînduri bune. Acum sînt silit s-o recunosc. Dacă ți-am datorat bani, n-a fost din vina ta. Madeleine, scumpa mea, dă mîna ta încoace!

— O, doamne! Dac-ar binevoi domnișoara! Măcar vîrful degetelor! spuse Arthur șovăind și dînd să plece.

Madeleine se dădu fără voie înapoi în fața chipului de pitic bătrîn, dar atinse totuși mîna lui cu vîrful degetelor ei, retrăgîndu-le în aceeași clipă. Bătrînul Arthur încercă fără folos să le strîngă, cu gîndul de a le reține și a le duce la buze, dar dădu o sărutare molfăită propriilor sale degete și, după tot felul de schimonoseli amoroase ale feței, porni după prietenul lui, care ajunsese în stradă.

— Ce spune, ce spune? Ce spune uriașul piticului? întrebă Arthur Gride țopăind după Ralph.

— Ce spune piticul uriașului? răspunse Ralph, ridicînd din sprîncene și privindu-l de sus pe cel care-l întreba.

— Nu știe ce să spună — răspunse Arthur Gride. Nădăjduiește și se teme. Dar așa-i că-i o bucățică faină?

— Eu nu gust frumusețea — mormăi Ralph.

— Dar eu gust — răspunse Arthur frecîndu-și mîinile. Doamne! Ce frumos se uita cînd se apleca deasupra lui! Ce gene lungi, ca niște franjuri gingașe! S-a uitat la mine așa dulce...

— Nu prea drăgăstos, parcă! spuse Ralph. Nu-i așa?

— Crezi că nu? răspunse bătrînul Arthur. Dar nu crezi că putem ajunge și la asta? Nu crezi că se poate?

Ralph îl privi cu o încruntare disprețuitoare și răspunse rînjind și vorbind printre dinți:

— Ai băgat de seamă cum i-a spus că-i prea obosită și lucrează prea mult și-și pune puterile la grea încercare?

— Da, da! Și ce-i cu asta?

— Cînd crezi că i-a mai spus una ca asta înainte? Viața e peste puterile ei! Da, da! Las' c-o schimbă el spre binele ei!

— Crezi că s-a făcut ? întrebă bătrînul Arthur, ţintind cu ochii pe jumătate închişi faţa tovarăşului său.

— Sînt sigur că s-a făcut — spuse Ralph. Omul încearcă să se înşele pe sine şi încă în faţa noastră. Vrea să facă lumea să creadă că se gîndeşte la binele ei, nu la al lui. Face pe virtuosul şi a devenit atît de grijuliu şi drăgăstos, domnule, că fiică-sa abia l-a recunoscut. Am văzut o lacrimă de uimire în ochii ei. O să mai fie curînd şi alte lacrimi de uimire, măcar că de alt fel. O ! Putem aştepta cu încredere săptămîna viitoare.

Spre beneficiul domnului Vincent Crummles și cuprinzînd într-adevăr ultima lui apariție pe scenă.

Cînd își îndreptase pașii spre estul orașului ca să se ducă la biroul de contabilitate al firmei Frații Cheeryble, Nicholas își simțea inima tristă și grea, apăsată de multe gînduri dureroase. Cu oricîte speranțe deșarte s-ar fi legănat, oricare ar fi fost nălucirile plăcute ce se stîrniseră în mintea lui în jurul frumosului chip al Madeleinei Bray, acum se spulberaseră toate și nu mai rămînea nici urmă din încîntarea și strălucirea lor.

Dacă am lăsa să se înțeleagă că dezlegarea și încă o astfel de dezlegare a tainei ce părea s-o învăluie pe Madeleine Bray, pe vremea cînd el încă nu-i cunoștea nici măcar numele, îi stinsese focul sau măcar răcise înflăcărarea admirației — aceasta n-ar fi spre lauda caracterului lui Nicholas și tînărul era departe de a merita o astfel de laudă. Dacă înainte avea pentru ea patima, pe care o stîrnește la tineri doar frumusețea și distincția, acum își dădea seama că sentimentele îi sînt mai adînci și mai puternice. Dar stima pentru sinceritatea și curățenia inimii ei, respectul pentru singurătatea și lipsa ei de ajutorare, înțelegerea pentru încercările unei făpturi atît de tinere și frumoase, admirația pentru sufletul ei mărinimos și nobil, toate astea păreau s-o înalțe mult deasupra lui și, măcar că hărăzeau iubirii lui o nouă adîncime și demnitate, îi șopteau că nu există nici o speranță.

— O să-mi țin cuvîntul așa cum i l-am dat — își spuse bărbătește Nicholas. Nu-i vorba de o datorie obișnuită de încredere. Îmi voi îndeplini întocmai și cu destoinicie îndoita sarcină ce mi s-a încredințat. Simțirile mele tainice nu merită să fie luate în seamă și nici nu vor fi, în astfel de împrejurări.

Totuși, simțirile acestea tainice existau și, în taină, Nicholas mai degrabă le încuraja decît le înăbușea, judecînd (dacă putea fi vorba de judecată) că ele nu puteau face rău nimănui decît lui și că, dacă le închidea în sine, dintr-un simț al datoriei, avea cu atît mai mult dreptul să se întrețină cu ele în chip de răsplată față de eroismul lui.

Astfel de gînduri, împreună cu amintirea celor văzute în dimineața aceea și cu așteptarea vizitei următoare, făcură din el un tovarăș foarte plictisitor și împrăștiat; într-atît încît Tim Linkinwater bănuia că Nicholas ar fi încurcat pe undeva niște cifre și că greșeala îl apăsa, drept care îl rugă din suflet, dacă așa stăteau lucrurile, să-și ușureze cugetul și să sfîrșească odată, mai bine decît să-și amărască toată viața cu chinurile remușcării.

Dar la aceste sfaturi înțelepte și la multe altele din partea lui Tim și a domnului Frank, Nicholas nu putu fi convins să răspundă altceva decît că nu se simțise niciodată mai vesel, în toată viața lui; și a petrecut toată ziua, iar seara a pornit spre casă, dar tot mai frămînta în gînd aceleași lucruri și ajungea mereu, mereu, la aceleași concluzii.

Cînd sînt bîntuiți de astfel de gînduri schimbătoare și nedeslușite, oamenii sînt în stare să vagabondeze și să hoinărească fără să știe de ce, să citească afișe de pe ziduri cu cea mai mare luare-aminte, fără să aibă habar măcar despre o iotă din cuprinsul lor și să se uite cu mare încordare prin geamurile vitrinelor la obiecte pe care nu le văd. Așa se întîmplă și cu Nicholas, care se trezi zăbovind cu mare interes înaintea unui afiș mare, atîrnat în fața unui mărunt teatru din drumul lui spre casă și citind o listă de actori și

actrițe, ce făgăduiseră să onoreze un spectacol în beneficiu, care va avea loc curînd. Citea cu atîta seriozitate, de parc-ar fi fost un catalog cu numele acelor doamne și domni, care ocupau locurile cele mai bune în Cartea Destinului și ar fi căutat cu înfrigurare numele lui. Își aruncă ochii spre capul afișului, zîmbind de prostia lui și tocmai se pregătea să pornească mai departe, cînd văzu, în litere de o șchioapă, cu spații mari între ele, scris: „Într-adevăr, ultima apariție a domnului Vincent Crummles, actorul de faimă provincială!".

— Prostii! făcu Nicholas, întorcîndu-se din drum. Nu se poate!

Dar se putea. Scris pe un singur rînd era anunțul despre prima reprezentație a unei noi melodrame; pe alt rînd era anunțul despre ultimele reprezentații a uneia vechi; un al treilea rînd era închinat reapariției înghițitorului de cuțite african fără rival, care avusese bunătatea să se lase convins a-și amîna angajamentul din patrie cu încă o săptămînă; un al patrulea rînd vestea că domnul Snittle Timberry, care se însănătoșise după boala grea suferită, va avea cinstea să apară în seara aceea; un al cincilea rînd zicea că în fiecare seară erau Urale, Lacrimi, Hohote de Rîs! Un al șaselea, că era într-adevăr ultima apariție a domnului Vincent Crummles, actorul de faimă provincială!

„Cu siguranță că-i același — gîndi Nicholas. Nu se poate să fie doi Vincenți Crummles!".

Ca să lămurească mai bine problema, se folosi din nou de afiș și descoperind că în prima piesă există un Baron și că Roberto (fiul său) era jucat de un oarecare domnișor Crummles, iar Spaletro (nepotul său) de un oarecare domnișor Percy Crummles — aceasta fiind ultima *lor* apariție — și că, legat de piesă, era un dans de caracter și un *pas seul*, cu castaniete dansat de Copilul Fenomen — aceasta fiind ultima ei apariție — Nicholas nu mai avu nici o îndoială; și, după ce se înființă la ușa dinspre scenă și trimise un

biletel pe care era scris cu creionul „Domnul Johnson", fu numaidecît călăuzit de un Bandit cu o cingătoare lată cu pafta în jurul mijlocului și cu mîinile în niște mănuși foarte mari de piele, înaintea fostului său director de teatru.

Domnul Crummles se bucură sincer cînd îl văzu și sărind în sus în fața unei oglinjoare, cu o sprînceană foarte stufoasă lipită strîmb peste ochiul stîng și perechea ei împreună cu un ciorap în mînă, îl îmbrățișă prietenește, spunînd, în același timp, că doamnei Crummles i-ar crește inima dacă și-ar lua rămas bun de la el înainte de plecarea lor.

— Dintotdeauna ai fost slăbiciunea ei, Johnson — spuse Crummles — totdeauna, de la bun început. N-am mai avut nici o grijă, în ceea ce te privește, din prima zi cînd ai cinat cu noi. Un om pentru care are slăbiciune doamna Crummles nu poate să n-o scoată bine la capăt. Ah! Johnson, ce femeie e asta!

— Îi sînt sincer îndatorat pentru bunătatea ei și în privința asta și în altele — spuse Nicholas. Dar încotro porniți de vorbiți de rămas bun?

— N-ai citit în ziare? întrebă Crummles cu demnitate.

— Nu — răspunse Nicholas.

— Mă mir de asta — spuse directorul. Era la informații diverse. Aveam tăietura din ziar undeva, pe aici, dar nu știu unde, ba da, uite-o...

Zicînd așa, domnul Crummles, după ce se prefăcu a crede că a pierdut-o, scoase un petic de ziar cît un pod de palmă din buzunarul pantalonilor strîmți, pe care-i purta în viața particulară (și care, împreună cu hainele civile ale altor cîțiva domni, zăceau împrăștiați pe un soi de bufet din odaie) și i-l întinse lui Nicholas spre citire:

„Înzestratul Vincent Crummles, care se bucură de multă vreme de faima unui director provincial și a unui actor cu perspective neobișnuite, e pe cale să treacă

Atlanticul, pentru o expediție actoricească. Am aflat că Crummles va fi însoțit de doamna sa și de talentata sa familie. Nu cunoaștem pe nimeni care să-l întreacă pe Crummles pe tărîmul lui special sau care, ca om public sau în particular, să ducă cu sine urările unui grup mai mare de prieteni. Cu siguranță că Crummles va izbîndi".

— Uite încă o tăietură — spuse Crummles, întinzîndu-i o hîrtiuță și mai mică. Asta-i din rubrica Răspuns Corespondenților.

Nicholas citi cu glas tare : Filo Dramaticus. — Crummles, directorul de provincie și actorul nu poate fi mai în vîrstă decît patruzeci și trei sau patruzeci și patru de ani. Crummles *nu* este prusac, căci este născut la Chelsea.

— Hm ! făcu Nicholas, ciudat paragraf.

— Foarte — răspunse Crummles, scărpinîndu-și o aripă a nasului și privind spre Nicholas cu un aer de mare nepăsare. Nu-mi dau seama cine bagă lucrurile astea în ziar. *Eu* nu !

Tot cu ochii la Nicholas, domnul Crummles clătină de două sau de trei ori din cap cu mare gravitate și, spunînd că pentru nimic în lume nu-și poate închipui cum descopereau ziarele lucruri din astea, împături tăieturile și le puse înapoi în buzunar.

— Sînt foarte mirat de vestea asta — spuse Nicholas. Să pleci în America ! Nici nu te gîndeai la una ca asta pe vremea cînd lucram la dumneata.

— Nu — răspunse Crummles — pe atunci nu. Adevărul e că doamna Crummles, nemaipomenită femeie, Johnson... Aci se întrerupse și-i șopti lui Nicholas ceva în ureche.

— O ! făcu Nicholas zîmbind. Ai speranțe să-ți sporești familia !

— Al șaptelea spor, Johnson — răspunse solemn domnul Crummles. Credeam că un copil ca Fenomenul

va fi ultimul, dar pare-se că vom mai avea unul. E o femeie deosebită.

— Te felicit — spuse Nicholas — și nădăjduiesc că și acesta se va dovedi un fenomen.

— Păi e aproape sigur că va fi ceva neobișnuit, așa-mi închipui — spuse domnul Crummles. Talentul celorlalți trei constă mai ales în lupte și pantomimă. Mi-ar plăcea ca ăsta să fie înzestrat pentru tragedia de dragoste, după cîte înțeleg, în America lucruri din astea au căutare. Oricum, trebuie să-l primim așa cum este. Poate că are talent pentru umblat pe sîrmă. Pe scurt, poate avea orice fel de talent, dacă seamănă cu maică-sa, Johnson, fiindcă ea e un geniu universal; dar pentru orice va avea geniu, acel geniu i-l vom dezvolta.

După ce grăi astfel, domnul Crummles își puse și cealaltă sprînceană și niște pulpe și pe urmă niște ciorapi întregi care aveau culoarea gălbuie a pielii, dar erau cam murdari pe la genunchi de atîta folosire a acelor încheieturi pentru blesteme, rugăciuni, lupte decisive și alte momente tari.

În timp ce fostul director își sfîrșea toaleta, îl înștiință pe Nicholas că, deoarece în America va călca de la început cu piciorul drept, ținînd seama de cîștigul făgăduit de un contract bunicel, pe care avusese norocul să-l semneze, și deoarece el și doamna Crummles nu puteau nădăjdui să joace veșnic (nefiind nemuritori decît prin faimă și într-un înțeles figurat), se hotărîse să se statornicească acolo pentru totdeauna, sperînd că-și va cumpăra și un petic de pămînt, care să le fie de ajutor la bătrînețe și pe care îl vor lăsa după aceea moștenire copiilor. Și, după ce Nicholas lăudă în cuvinte înalte această hotărîre, domnul Crummles vorbi mai departe, împărtășindu-i acele știri despre prietenii lor comuni, care credea că-l vor interesa. Printre altele, îl înștiință pe Nicholas că domnișoara Snevellici se măritase bine cu un tînăr luminărar cu trecere, care furnizase lumînări teatrului, și că domnul Lillyvick nu

mai îndrăznea să spună nici despre sufletul lui că-i al lui, într-atît erau de tiranice pornirile doamnei Lillyvick, care domnea atotputernică și în chip absolut.

Nicholas răspunse acestei încrederi din partea domnului Crummles mărturisindu-i numele, situația și planurile lui și înștiințîndu-l, în cuvinte cît mai puține și mai generale, despre împrejurările care au dus la prima lor cunoștință. După ce-l felicită din toată inima pentru că norocul începuse să-i surîdă, domnul Crummles îi dădu să înțeleagă că, a doua zi, el și ai lui trebuiau să plece spre Liverpool, unde se afla vasul ce avea să-i ducă departe de țărmurile Angliei, și că, dacă Nicholas dorea să spună un ultim adio doamnei Crummles, n-avea decît să-l însoțească la o cină de rămas bun, dată în cinstea familiei într-o cîrciumă din vecinătate, cină ce va fi prezidată de domnul Snittle Timberry, în timp ce cinstea de a fi vicepreședinte va fi hărăzită înghițitorului african.

Cum între timp în cameră se făcuse foarte cald și era mare învălmășeală, din pricina năvalei a patru oameni, care tocmai se omorîseră unii pe alții în piesa ce se juca, Nicholas primi invitația și făgădui să se întoarcă la sfîrșitul spectacolului; căci prefera aerul răcoros și amurgul de afară parfumului amestecat de gaz, praf de pușcă și coajă de portocală, de care era năpădit teatrul supraîncălzit și luminat.

Se folosi de acest răstimp pentru a cumpăra o cutie de prizat tutun din argint — cea mai bună pe care i-o îngăduiau fondurile lui — în semn de amintire pentru domnul Crummles și, după ce mai cumpără și o pereche de cercei pentru doamna Crummles, un șirag de mărgele pentru Fenomen și un ac de cravată sclipitor pentru fiecare din tineri, se răcori făcînd o plimbare și se întoarse curînd după timpul hotărît. Găsi luminile stinse, teatrul gol, cortina ridicată pentru noapte și pe domnul Crummles plimbîndu-se încoace și încolo pe scenă, în așteptarea lui.

— Timberry nu mai întîrzie mult — spuse domnul Crummles. În astă-seară a dat gata spectatorii. Joacă

pe un negru credincios în ultima piesă și durează ceva mai mult pînă se spală.

— Aș crede că e un rol foarte neplăcut! spuse Nicholas.

— Nu, n-aș zice — răspunse domnul Crummles; vopseaua iese destul de ușor și trebuie să-și spele numai fața și gîtul. Aveam pe vremuri în trupa noastră un actor de tragedie clasa întîi, care, atunci cînd îl juca pe Othello, se înnegrea de sus pînă jos. Asta înseamnă să-ți simți rolul și să-l joci, de parcă totul ar fi aievea; acum nu se mai obișnuiește; destul de păcat.

Îndată se arătă și domnul Snittle Timberry la braț cu înghițitorul african și, fiindu-i prezentat lui Nicholas, își ridică pălăria la o înălțime de jumătate de picior și spuse că-i mîndru să-l cunoască. La fel spuse și înghițitorul, care arăta și vorbea într-una ca un irlandez.

— Am aflat din afișe că ați fost bolnav, domnule — spuse Nicholas către domnul Timberry. Nădăjduiesc că oboseala din astă-seară nu v-a făcut rău!

Drept răspuns, domnul Timberry clătină din cap cu un aer întunecat, se bătu de cîteva ori în piept cu înțeles și strîngîndu-și mantaua în jurul lui, spuse: „Dar nu face nimic. Să mergem!"

E lucru știut că atunci cînd oamenii de pe scenă sînt la mare strîmtoare și se presupune că au ajuns în ultimul hal de slăbiciune și istovire, ei îndeplinesc fără greș isprăvi voinicești care cer mare dibăcie și forță musculară. Așa, de pildă, vezi cîte un prinț rănit sau cîte o căpetenie de bandiți, care sîngerează pînă moare și n-are putere nici să se miște decît în sunetul muzicii celei mai dulci (și atunci numai în patru labe) cum se apropie de ușa unui bordei ca să ceară ajutor cu atîtea suceli și zvîrcoleli, răsucindu-și în așa fel picioarele, rostogolindu-se, ridicîndu-se și prăbușindu-se din nou, cum n-ar putea să facă decît un om foarte voinic, antrenat la acrobație. Și acest fel de reprezentație i se părea atît de firesc domnului Snittle Timberry, încît la ieșirea din teatru și în drum spre cîrciuma unde trebuia să aibă loc cina, dovedi gravi-

tatea ultimei sale boli și urmările ei istovitoare asupra sistemului său nervos, printr-un șir de figuri de gimnastică, spre admirația tuturor celor de față.

— Dar asta e o bucurie la care nu mă așteptam — spuse doamna Crummles, cînd i se înfățișă Nicholas.

— Nici eu — răspunse Nicholas. Datorez unei simple întîmplări prilejul de a vă vedea, cu toate că mi-aș fi dat toată osteneala ca să am parte de el.

— Aici se află cineva pe care-l cunoști — spuse Crummles, împingînd înainte Fenomenul, îmbrăcat într-o rochie albastră de voal foarte încrețită și cu pantaloni din același material; și aici încă cineva, și încă cineva — prezentîndu-i pe domnișorii Crummles. Și ce mai face prietenul dumitale, credinciosul Digby?

— Digby?! făcu Nicholas, uitînd, în clipa aceea, care fusese numele de actor al lui Smike. A, da! E foarte... dar ce spun eu? E departe de a face bine.

— Cum? strigă doamna Crummles, dîndu-se cu o mișcare tragică înapoi.

— Mă tem — spuse Nicholas, clătinînd din cap și silindu-se să zîmbească — mă tem că jumătatea dumneavoastră ar fi mai surprinsă ca oricînd, dacă l-ar vedea acum.

— Ce spui, dragă? făcu doamna Crummles în tonul ei cel mai popular. De unde această schimbare?

— Spun că un dușman de-al meu mișel m-a lovit pe mine prin el și, cu gîndul să mă chinuiască pe mine, îl supune pe el la toate chinurile groazei și nesiguranței. Vă rog să mă iertați — spuse Nicholas, oprindu-se. N-ar trebui să vorbesc despre asta și nici nu vorbesc niciodată decît celor ce cunosc faptele, dar de data asta m-a luat gura pe dinainte.

Rostind această grăbită scuză, Nicholas făcu o plecăciune ca să salute Fenomenul și apoi schimbă vorba, blestemînd în sinea lui pripeala de care dăduse dovadă și întrebîndu-se ce ar putea să creadă doamna Crummles despre o izbucnire atît de neașteptată.

Doamna nu prea părea să creadă mare lucru, pentru că între timp bucatele fuseseră așezate pe masă, așa

încît ea îi întinse mîna lui Nicholas și se îndreptă cu pas măreț spre stînga domnului Snittle Timberry. Nicholas avu cinstea să-i ție tovărășie, iar domnul Crummles fu așezat la dreapta președintelui, Fenomenul și domnișorii Crummles înconjurîndu-l pe vicepreședinte.

Societatea se ridica pînă la douăzeci și cinci sau treizeci de oaspeți, fiind alcătuită din acei membri ai breslei actoricești cu sau fără angajament atunci în Londra, care se numărau printre prietenii cei mai intimi ai domnului și doamnei Crummles. Numărul de doamne și domni era potrivit aproape la egalitate, căci cheltuielile petrecerii cădeau în seama acestora din urmă, fiecare avînd dreptul să invite cîte o doamnă, ca pe propriul său oaspete.

În totul a fost o reuniune foarte distinsă, căci, în afară de aureola nu prea strălucitoare a rampei, ce-l înconjura cu acest prilej pe domnul Snittle Timberry, mai era de față și un literat, care, pe vremea lui, dramatizase două sute patruzeci și șapte de romane, pe măsură ce apăruseră — și pe unele chiar înainte de a fi apărut — și care, prin urmare, *era* un literat.

Acest domn ședea la stînga lui Nicholas, căruia îi fu prezentat din celălalt capăt al mesei de prietenul său Înghițitorul African, în cuvinte de slavă cît privește talentul și renumele său.

— Sînt fericit să cunosc un domn atît de distins — spuse politicos Nicholas.

— Domnule — răspunse omul de spirit — vă asigur că sînteți binevenit. Cinstea e reciprocă, domnule, cum spun eu de obicei cînd dramatizez o carte. Ați auzit vreodată o definiție a faimei, domnule?

— Am auzit mai multe — răspunse Nicholas zîmbind. Care este a dumneavoastră?

— Cînd dramatizez eu o carte, domnule — spuse literatul — *asta* înseamnă faimă. Pentru autorul ei.

— A, adevărat! făcu Nicholas.

— Asta înseamnă faimă, domnule — repetă literatul.

— Prin urmare, Richard Turpin, Tom King și Jerry Abershaw au dat pradă faimei numele celor pe care i-au jefuit în chipul cel mai nerușinat ? întrebă Nicholas.

— Despre asta nu știu nimic, domnule — răspunse literatul.

— Shakespeare a dramatizat și el povești, care fuseseră tipărite însă înainte, e drept — spuse Nicholas.

— Vorbești de Will, domnule ? întrebă literatul. Chiar așa a făcut. Desigur că Will a fost un adaptator. Chiar așa a și fost și a adaptat foarte bine, dacă stăm să ne gîndim.

— Tocmai voiam să spun — continuă Nicholas — că Shakespeare a scos cîteva din conflictele lui din vechi povești și legende, care erau în circulație ; dar mi se pare că unii dintre domnii care fac astăzi parte din breasla dumneavoastră l-au întrecut cu mult.

— Aveți deplină dreptate, domnule — îl întrerupse literatul, lăsîndu-se pe speteaza scaunului și mînuind scobitoarea. Mintea omenească a progresat din vremea lui, progresează și va progresa.

— Voiam să spun că l-au întrecut — reluă Nicholas, în cu totul altă privință, fiindcă, în timp ce el aducea în cercul vrăjit al geniului său tradiții anume potrivite pentru acest scop și prefăcea lucrurile obișnuite în constelații ce aveau să lumineze lumea veacuri de-a rîndul, dumneavoastră aduceți în cercul vrăjit al plictiselii subiecte ce nu sînt de fel potrivite pentru rosturile scenei și le înjosiți, în timp ce el le înalță. De pildă, dumneavoastră luați cărțile neisprăvite ale unor autori în viață, le luați proaspete din mîinile lor și umede încă de la tipar și le tăiați, le tocați, le împărțiți, după puterile și priceperea actorilor dumneavoastră, terminați opere neterminate, cîrpiți în grabă idei crude, nu îndeajuns lucrate de plăsmuitorul lor, dar care, fără îndoială, l-au costat multe zile de cugetare și multe nopți fără somn ; comparînd întîmplări și dialoguri, folosind pînă și ultimul cuvînt, pe care poate că l-a scris doar cu două săptămîni înainte, vă osteniți cît puteți să prevedeți con-

flictul — și toate astea fără îngăduința și împotriva voinței sale ; și, pe urmă, ca încununare a procedeului, publicați o broșurică murdară, o amestecătură fără noimă de bucăți alese din opera lui, sub numele dumneavoastră și pomeniți în anexă că ați avut cinstea deosebită să înfăptuiți sute de alte insulte de același soi. Acum vă rog să-mi arătați care e deosebirea între a jefui astfel și a buzunări omul pe stradă ; în afară doar că legea are grijă de batistele din buzunarele oamenilor, dar le lasă creierii (în afară de cazul cînd sînt zvîrliți cu forța din cap) să se păzească singuri.

— Oamenii trebuie să trăiască, domnule — spuse literatul, ridicînd din umeri.

— Asta ar fi un argument la fel de prețios în amîndouă cazurile — răspunse Nicholas ; dar dacă o iei așa, n-am altceva de spus, decît că, dac-aș fi eu scriitor iar dumneavoastră un dramatizator nesăturat, mai degrabă v-aș plăti socoteala la cîrciumă pe șase luni, oricît o fi ea de mare, decît să am o firidă în Templul Faimei, vreme de șase sute de generații de acum încolo, iar dumneavoastră să fiți chiar și cel mai modest colțișor al soclului meu.

Ajunsă aci, discuția amenința să ia o întorsătură cam mînioasă, dar doamna Crummles se amestecă la momentul nimerit și împiedică orice izbucnire furioasă, punîndu-i cîteva întrebări literatului în legătură cu conflictele a șase piese noi scrise de el în temeiul unor contracte, prin care se obliga să facă loc înghițitorului African de cuțite și feluritelor lui exhibiții fără pereche. Aceste întrebări îl atraseră grabnic pe literat într-o discuție însuflețită cu numita doamnă și, prins astfel, orice amintire a convorbirii de curînd avute cu Nicholas se topi.

Deoarece felurile mai sățioase de mîncare fuseseră strînse de pe masă și în locul lor se așezaseră punciul, vinul și alte băuturi spirtoase, oaspeții, care pînă atunci stătuseră de vorbă în grupuri mici de cîte trei sau patru, se cufundară treptat într-o tăcere de moarte.

Cei mai mulți dintre cei de față își aruncau, din cînd în cînd, privirile spre domnul Snittle Timberry, iar spiritele mai cutezătoare nu pregetară să ciocănească în masă cu degetele și să dea limpede de înțeles că așteptau, rostind cuvinte de încurajare ca : „Ei, Tim !", „Trezește-te,domnule președinte !", „Sîntem gata pentru cuvîntare" și așa mai departe.

Domnul Timberry nu catadicsi să dea alt răspuns acestor imputări decît izbindu-se cu pumnii în piept, gîfîind ca să-și recapete suflul și dînd multe alte semne cum că încă se mai află în ghearele bolii — fiindcă e știut că un om nu trebuie să se vîndă prea ieftin nici pe scenă, nici în afara ei — în timp ce domnul Crummles, care știa prea bine că el va fi subiectul cuvîntării ce va urma, ședea grațios pe scaunul său, cu brațul aruncat nepăsător pe spetează și ducea din cînd în cînd paharul la gură ca să bea puțin punci, cu același aer cu care era obișnuit să ia sorbituri lungi de nimic, din cupele de carton, în scenele ce înfățișau banchete.

Într-un tîrziu, domnul Snittle Timberry se sculă cu mișcarea cea mai apreciată de toți, adică ținînd o mînă în vestă și pe cealaltă deasupra celei mai apropiate cutii de prizat tutun. Și după ce fu primit cu mare entuziasm, propuse, cu belșug de citate, să se bea în sănătatea domnului Vincent Crummles și sfîrși o cuvîntare destul de lungă, întinzînd mîna dreaptă într-o parte și pe cea stîngă în cealaltă și îndemnînd de cîteva ori pe domnul și doamna Crummles să i le strîngă. Acestea fiind îndeplinite, domnul Vincent Crummles răspunse mulțumind și, fiind și acestea îndeplinite, Înghițitorul African închină, în cuvinte înduioșătoare, în cinstea doamnei Vincent Crummles. După aceea se auziră gemete puternice și hohote din partea doamnei Crummles și a doamnelor, în ciuda cărora, femeia aceea eroică stărui să mulțumească chiar ea, ceea ce și făcu, într-un fel și printr-o cuvîntare, ce n-a fost niciodată depășită și și-a găsit rar pereche. După aceea fu de datoria domnului

Snittle Timberry să închine pentru tinerii Crummles, ceea ce și făcu; după care, domnul Vincent Crummles, în calitate de tată, rosti în fața oaspeților o cuvîntare suplimentară, vorbind pe larg despre însușirile, bunătatea și desăvîrșirile lor și dorind ca fiecare doamnă și fiecare domn dintre cei de față să aibă parte de astfel de fii și fiice. După ce aceste solemnități fură urmate de un răstimp cuviincios, însuflețit de muzică și alte petreceri, domnul Crummles ridică paharul în cinstea acelei podoabe a breslei, care era domnul Snittle Timberry; și la o oră ceva mai tîrzie din seară, în cinstea celeilalte podoabe a breslei, înghițitorul African, prietenul lui foarte drag, dacă-i îngăduie să-l numească astfel; care îngăduință (neexistînd nici un motiv anume pentru care să n-o dea) înghițitorul African o dădu cu bunăvoință. Fu rîndul literatului să fie băut, dar văzindu-se că de mult era băut în alt înțeles al cuvîntului și că dormea pe scări, se lăsară păgubași și cinstea fu mutată asupra doamnelor. În cele din urmă, după o ședință foarte lungă, domnul Snittle Timberry eliberă scaunul de președinte și oaspeții se despărțiră cu multe cuvinte de rămas bun și îmbrățișări.

Nicholas rămase ultimul ca să ofere micile lui daruri. După ce își luă rămas bun de la toți din jur și ajunse la domnul Crummles, nu se putu împiedica să nu bage de seamă deosebirea dintre această despărțire și cea din Portsmouth. Nu mai rămăsese nici urmă de atitudine teatrală; omul întinse mîna cu un aer, care, dacă ar fi putut fi luat la comandă, ar fi fost cel mai bun actor al vremii pentru roluri de om simplu, iar cînd Nicholas i-o strînse cu căldură pe care o simțea sincer, păru topit de-a binelea.

— Am fost o trupă mică și fericită, Johnson — spuse bietul Crummles. Dumneata cu mine nu ne-am certat niciodată. Mîine dimineață o să fiu foarte bucuros la gîndul că ai venit, dar acum aproape că doresc să nu te fi revăzut.

Nicholas era gata să-i dea un răspuns glumeț, dar fu descumpănit de apariția neașteptată a doamnei Grudden, care, pare-se, refuzase să ia parte la cină, ca să se poată trezi mai devreme, a doua zi de dimineață, și care acum țîșni dintr-un dormitor alăturat, îmbrăcată în veșminte albe cu totul neobișnuite; și aruncîndu-se de gîtul lui, îl îmbrățișă cu multă dragoste.

— Cum? Pleci și dumneata? spuse Nicholas, supunîndu-se cu atîta voie bună, de parcă ar fi avut de-a face cu cea mai frumoasă tînără din lume.

— Dacă plec? răspunse doamna Grudden. Dumnezeu să ne ajute, crezi să se pot descurca fără mine?

Nicholas se mai supuse unei îmbrățișări cu și mai multă voie bună ca înainte, dacă una ca asta era cu putință, și fluturînd pălăria cu toată veselia de care era în stare, își luă rămas bun de la familia Vincent Crummles.

Înscrie ce s-a mai întîmplat cu familia Nickleby și arată urmările aventurii domnului în nădragi.

În timp ce Nicholas, prins de preocuparea în care se adîncise de curînd, își petrecea orele de răgaz gîndindu-se la Madeleine Bray, îndeplinind sarcinile hărăzite lui din grija fratelui Charles pentru ea, văzînd-o mereu, mereu și, de fiecare dată, primejduindu-și tot mai tare liniștea sufletească și slăbind tot mai mult hotărîrile înălțătoare pe care le luase, doamna Nickleby și Kate trăiau mai departe în pace și tihnă, netulburate de alte griji decît cele legate de anumite demersuri sîcîitoare, întreprinse de domnul Snawley spre recîștigarea fiului său și de îngrijorarea cît privește Smike el însuși, a cărui sănătate de mult șubrezită începu să se resimtă într-atît de această stare de frică și nesiguranță, încît uneori le pricinuia atît lor cît și lui Nicholas o adîncă neliniște și chiar teamă.

Dar nu se poate spune că erau tulburate de vreo plîngere sau de văicărelile bietului băiat. Mereu dornic să fie folosit pentru unele treburi ușoare, pe care el era în stare să le facă, și mereu grijuliu să-și răsplătească binefăcătorii cu priviri vesele și fericite, Smike n-ar fi dat unor ochi mai puțin iubitori prilejul de a vedea în el motiv de îngrijorare. Dar uneori, și încă destul de des, ochii lui înfundați sticleau prea tare, obrajii lui scofîlciți erau prea îmbujorați, răsuflarea îi era anevoioasă și greoaie,

trupul prea slab și istovit pentru a scăpa de privirea și de cercetarea lor.

Există o boală cumplită care-și pregătește, ca să zicem așa, victima pentru moarte; care o despoaie de tot ce e grosolan în înfățișarea ei și aruncă în jur priviri familiare, vădește semne nepământești, vestitoare ale schimbării ce se apropie; o boală cumplită, în care lupta dintre suflet și trup se desfășoară atît de treptat, de liniștit, de solemn, iar rezultatul este atît de sigur, încît zi de zi, bucățică cu bucățică, învelișul muritor se topește și se ofilește, iar duhul devine mai ușor și mai încrezător pe măsură ce povara scade; și, simțind apropierea nemuririi, n-o mai socotește decît o nouă etapă a vieții de muritor; o boală în care moartea și viața se împletesc în chip atît de ciudat, încît moartea împrumută văpaia și culoarea vieții, iar viața înfățișarea descărnată și hidoasă a morții; o boală, pe care medicina n-a lecuit-o niciodată, de care bogăția nu s-a putut niciodată feri, de care sărăcia nu s-a putut lăuda că e scutită; o boală care înaintează uneori cu pași de uriaș și alteori cu pas întîrziat și leneș, dar, înceată sau iute, este mereu sigură și nu dă greș niciodată.

Făcînd în mintea lui unele legături cu această boală, măcar că nu voia cu nici un chip s-o recunoască nici sieși, Nicholas apucase să-și ducă tovarășul credincios la un medic cu mare faimă. Încă nu se arăta nici un motiv de îngrijorare, zise acesta. Nu existau semne care puteau fi socotite grăitoare. Sănătatea băiatului fusese pusă la grea încercare și foarte măcinată încă din copilărie, dar totuși *s-ar putea* să nu fie asta — atîta tot.

Dar starea lui nu părea să se înrăutățească și, cum nu era greu să descoperi motivul acestor semne de boală în zdruncinul și tulburarea prin care trecuse în ultima vreme, Nicholas se mîngîie cu nădejdea că sărmanul lui prieten se va însănătoși curînd. Mama și sora lui împărtășeau această nădejde; și

cum obiectul îngrijorării lor reunite nu părea tulburat de nici o neliniște sau deznădejde în ceea ce-l privea, ci răspundea, zilnic, cu un zîmbet liniștit, că se simte mai bine decît în ajun, temerile li se potoliră și, încetul cu încetul, fericirea își redobîndi drepturile.

De multe ori, în anii ce aveau să vină, avea să privească Nicholas înapoi, spre acest răstimp al vieții sale, și să retrăiască clipele de liniște modestă și casnică ce reînviau înaintea lui, așa cum fuseseră pe vremuri. De multe ori, în asfințitul unei zile de vară sau lîngă focul ce pîlpîia iarna — dar atunci nu chiar atît de des și nici cu atîta tristețe, aveau să-i rătăcească gîndurile înapoi, spre zilele de odinioară, zăbovind cu o plăcere dureroasă asupra fiecărei din amintirile cît de mărunte ce i se îmbulzeau în minte. Odăița în care ședeau atît de des, mult după ce se întuneca, țesînd vise fericite de viitor; glasul vesel și rîsul voios al lui Kate; cum obișnuia el să stea așteptînd-o să se reîntoarcă, dacă era plecată, aproape netulburînd tăcerea decît pentru a spune cît de plicticos era fără ea; bucuria cu care sărea Smike din colțul întunecos unde ședea de obicei și se repezea să-i deschidă; și lacrimile pe care le vedeau ei adesea pe obrajii lui, mirîndu-se că le văd, atunci cînd el părea atît de încîntat și fericit; fiecare mică întîmplare, fiecare cuvîntel, fiecare privire din vremurile acelea de demult, pe atunci aproape nebăgate în seamă, dar pe care ți le reaminteai atît de bine — după ce grijile zilnice și încercările au pălit uitate; toate îi apăreau proaspete, îl năpădeau de atîtea ori și, foșnind deasupra prafului adunat pe anii ce trecuseră, aduceau ramuri verzi ale zilelor de odinioară.

Dar de aceste amintiri se mai legau și alți oameni și multe lucruri aveau să se schimbe, înainte ca ele să prindă ființă. E o cugetare folositoare pentru rosturile acestor întîmplări, care reintră astfel dintr-o dată pe făgașul lor obișnuit și ferindu-se de sal-

turi ușuratice în viitor sau de rătăciri și ocoluri, își vor urma cu statornicie drumul așa cum se cuvine.

Dacă Frații Cheeryble, socotindu-l pe Nicholas vrednic de încrederea și speranțele lor, îi dădeau zilnic dovezi noi și îmbelșugate de bunătate, ei nu aveau însă mai puțină grijă nici de cei sprijiniți de el. Felurite mici daruri trimise doamnei Nickleby și totdeauna chiar acele lucruri de care aveau mai multă nevoie, ajutară mult la îmbunătățirea și înfrumusețarea căsuței. Mica grămadă de podoabe a lui Kate deveni de-a dreptul orbitoare; cît despre tovărășie! Dacă se întîmpla ca fratele Charles și fratele Ned să nu pice măcar pentru cîteva minute, în fiece duminică sau într-o seară din săptămînă, domnul Tim Linkinwater (care în toată viața lui nu făcuse jumătate de duzină de cunoștințe și care era cum nu se poate mai încîntat de noii lui prieteni) venea și pleca mereu în timpul plimbărilor lui de seară și se oprea ca să se odihnească, în timp ce domnul Frank Cheeryble se întîmpla, nu se știe prin ce ciudat concurs de împrejurări, să treacă prin fața ușii lor cu cine știe ce treburi, cel puțin în trei seri din săptămînă.

— E tînărul cel mai atent pe care l-am văzut *eu* vreodată, Kate — îi spuse doamna Nickleby într-o seară fiicăi-si, după ce mai sus-pomenitul domn fusese cîtva timp ridicat în slăvi de preabuna doamnă, iar Kate tăcuse chitic.

— Atent, mamă! făcu Kate.

— Vai de mine, Kate! strigă doamna Nickleby, repezindu-se ca de obicei; ce culoare ai, dar te-ai făcut stacojie!

— Ei, mamă! Ce lucruri ciudate îți mai închipui?

— N-a fost închipuire, Kate, draga mea, sînt sigură de asta — răspunse maicăsa. Oricum, acum a trecut, așa că n-are importanță dac-a fost sau ba. Despre ce vorbeam? Da! Despre domnul Frank. În viața *mea* n-am văzut atîta atenție, niciodată.

— Sigur că nu vorbești serios — spuse Kate, îmbujorîndu-se din nou; și de data asta fără putință de îndoială.

— Nu vorbesc serios! răspunse doamna Nickleby; de ce n-aș vorbi serios? Te asigur că niciodată n-am vorbit mai serios. Vreau să spun că politețea și atenția lui față de mine este unul din lucrurile cele mai potrivite și mai mulțumitoare, mai plăcute, pe care le-am pomenit de multă vreme. Nu te întîlnești prea des cu purtări din astea la tineri și cu atît mai tare te surprinde cînd le întîlnești.

— A! atenție față de *dumneata*, mamă — spuse iute Kate — da, sigur.

— Zău așa, Kate — spuse doamna Nickleby — ce față nemaipomenită mai ești și tu! Avea vreun rost să vorbesc despre atenția lui față de oricine altcineva? Află că-mi pare foarte rău cînd mă gîndesc că e îndrăgostit de o femeie din Germania, zău așa.

— A spus foarte răspicat că nici vorbă nu-i de așa ceva, mamă — răspunse Kate. Nu-ți amintești că a zis așa, chiar în prima seară cînd a venit la noi? Și-n afară de asta — adăugă ea, cu glas mai domol — de ce ne-ar părea *nouă* rău, dac-ar fi așa? Ce importanță are pentru noi?

— Pentru *noi*, nici una, poate — spuse apăsat doamna Nickleby; dar pentru *mine*, totuși, are importanță, mărturisesc. Mie îmi place ca englezii să rămînă englezi și nu pe jumătate englezi, pe jumătate mai știu eu ce. Am să-i spun pe șleau rîndul viitor cînd o veni că aș dori să se însoare cu o fată din țara lui; și-o să văd ce-o să-mi răspundă.

— Te rog, nici nu te gîndi la una ca asta, mamă — se repezi Kate; pentru nimic în lume! Gîndește-te! Cît e de...

— Ei, dragă, cît e de ce? spuse doamna Nickleby, făcînd ochi mari de mirare.

Înainte ca Kate să-i fi răspuns ceva, un mic ciocănit dublu și neobișnuit vesti că domnișoara La Creevy venise să-i vadă; și cînd domnișoara La Creevy se

arată, doamna Nickleby, deși foarte pornită să lămurească problema dinainte, uită totul, sub năvala bănuielilor în legătură cu diligența în care venise; bănuind că vizitiul trebuie să fie sau omul în cămașă sau cel cu un ochi înnegrit; că oricare ar fi, nu găsise umbrela de soare uitată de ea săptămîna trecută; că, fără îndoială, trebuie să se fi oprit mult la Halfway House, pe drum încoace; sau că poate diligența fiind plină, veniseră de-a dreptul; și, în sfîrșit, că, desigur, trebuia să-l fi ajuns din urmă pe Nicholas.

— N-am văzut nici un Nicholas — răspunse domnișoara La Creevy; dar l-am văzut pe bătrînelul ăla drăguț de Linkinwater.

— Își face plimbarea de seară și vine să se odihnească aici, înainte de o pornește înapoi spre oraș, pun rămășag! spuse doamna Nickleby.

— Așa aș crede — răspunse domnișoara Le Creevy; cu atît mai mult cu cît tînărul domn Cheeryble era cu el.

— Cu siguranță că ăsta nu-i un motiv ca domnul Linkinwater să treacă pe aici — spuse Kate.

— Ba eu cred că este, draga mea — spuse domnișoara La Creevy. Pentru un tînăr, domnul Frank nu umblă prea voinicește; și am băgat de seamă că, de obicei, cade mort de oboseală și are nevoie de o odihnă bună, cînd ajunge aici. Dar unde e prietenul meu? întrebă micuța domnișoară privind în jurul ei, după ce se uitase șiret la Kate. Doar n-a fost răpit iarăși?

— A, da, unde e domnul Smike? întrebă doamna Nickleby: adineauri era aici.

După unele cercetări, aflară, spre mirarea fără margini a bunei doamne, că Smike tocmai se dusese sus ca să se culce.

— Zău așa — spuse doamna Nickleby; e cea mai ciudată ființă din lume! Marțea trecută... marți era?... ba da, sigur că era: ți-amintești, Kate dragă, ultima oară cînd a fost aici tînărul Cheeryble, și marțea trecută a plecat tot așa ciudat, chiar în clipa

cînd s-a bătut la ușă. Nu poate să fie din pricină că nu-i plac oamenii, fiindcă îi sînt foarte dragi toți cei care-l îndrăgesc pe Nicholas și sînt sigură că tînărul Cheeryble îl îndrăgește. Și cel mai ciudat din toate e că nu se duce la culcare ; prin urmare nu poate să fie din pricină că-i obosit. Știu că nu se duce la culcare, fiindcă odaia mea e alături de a lui, și marțea trecută, cînd m-am dus sus să mă culc, cîteva ceasuri după ce a urcat el, am descoperit că nici ghetele nu și le scosese ; și nici luminare n-avea, așa că s-o fi plictisit acolo în beznă, tot timpul. Pe cuvîntul meu — spuse doamna Nickleby — cînd mi-amintesc, mi se pare nemaipomenit.

Și fiindcă sentimentul acesta nu găsi ecou la ascultători, care rămăseseră cufundați într-o adîncă tăcere, fie fiindcă nu știau ce să zică, fie fiindcă nu voiau să întrerupă, doamna Nickleby urmă mai departe firul povestirii, cum făcea ea de obicei.

— Nădăjduiesc — spuse doamna cu pricina — că această purtare fără noimă n-o să fie un început, după care o să cadă la pat, unde o să zacă toată viața, ca Femeia Însetată din Tutbury sau Stafia din Cock Lane, sau alte făpturi din astea stranii. Una dintre ele a avut oarecare legături cu familia noastră. Dacă nu-mi găsesc timp să frunzăresc niște scrisori vechi, pe care le am sus, n-o să-mi amintesc dacă bunicul meu a mers la aceeași școală ca și Stafia din Cock Lane sau Femeia Însetată din Tutbury a mers la aceeași școală cu bunică-mea. Domnișoară La Creevy, cu siguranță că dumneata trebuie să știi. Care din două e aia de nu-i păsa ce spune pastorul ? Stafia din Cock-Lane sau Femeia Însetată din Tutbury ?

— Cred că Stafia din Cock Lane.

— Atunci nu mai am nici o îndoială — spuse doamna Nickleby — că a mers la aceeași școală ca și bunicu-meu ; fiindcă știu că învățătorul din școala aceea era un disensionist și asta lămurește, în mare măsură, de ce s-a purtat Stafia din Cock Lane atît

de necuviincios cu pastorul după ce a crescut mare. Da ! Să educi o statie, un copil de statie, vreau să zic.

Orice altă cugetare pe această temă atît de rodnică fu întreruptă brusc de sosirea lui Tim Linkinwater împreună cu domnul Frank Cheeryble ; în zorul primirii, doamna Nickleby pierdu tot restul din vedere.

— Îmi pare rău că Nicholas nu-i acasă — spuse doamna Nickleby. Kate dragă, trebuie să fii în același timp și Nicholas și tu însăți.

— Domnișoara Nickleby nu trebuie să fie decît ea însăși — spuse Frank.

— Atunci, oricum, trebuie să vă îndemne să rămîneți — răspunse doamna Nickleby. Domnul Linkinwater zice că stați zece minute, dar eu nu pot să vă las să plecați așa curînd ; cred că Nicholas ar fi foarte supărat, sînt sigură, Kate dragă !

În semn de supunere în fața unui număr foarte mare de semne cu capul și cu ochiul și de încruntări pline de înțeles, Kate îi rugă și ea pe musafiri să rămînă ; dar era ușor de văzut că își îndrepta rugămințile doar spre Tim Linkinwater ; și, în afară de asta, în purtarea ei se vedea o stînjeneală care, deși dăuna drăgălășeniei ei tot atît de puțin pe cît îi strica rumeneala ce i se suise în obraji la frumusețe, sărea totuși în ochi pînă și doamnei Nickleby. Nefiind o fire prea înclinată spre cugetare, afară doar de împrejurările cînd cugetările puteau fi tălmăcite în cuvinte și rostite cu glas tare, discreta matroană puse emoția pe seama faptului că, din întîmplare, fiica ei nu era îmbrăcată cu rochia cea mai bună „deși parcă niciodată n-am văzut-o mai frumoasă ca acum", cugeta ea în același timp. După ce lămuri chestiunea în acest fel și fiind pe deplin mulțumită că, și de data aceasta ca și în alte dăți, bănuiala ei nu putuse să dea greș, doamna Nickleby alungă gîndul și se felicită în sinea ei, fiindcă era atît de șireată și de știutoare.

Nicholas nu se întoarse acasă și nici Smike nu se arătă; dar, ca să spunem adevărul, nici una din aceste două împrejurări nu avu înrîuriri asupra micii petreceri, ai cărei părtași erau cu toții cum nu se poate mai voioși. Ba chiar se iscă o mică idilă între domnișoara La Creevy și Tim Linkinwater, care spuse mii de lucruri ghiduțe și hazlii și, încetul cu încetul, deveni de-a dreptul curtenitor, ca să nu zicem drăgăstos. Pe de altă parte, mica domnișoară La Creevy era foarte bine dispusă și se pricepu așa de bine să-l ia pe Tim în zeflemea, fiindcă rămăsese holtei toată viața, încît Tim ajunse să spună că dacă ar găsi pe cineva, s-ar putea să se lase de burlăcie chiar și acum. Domnișoara La Creevy îi recomandă cu toată seriozitatea o cunoștință de-a ei, care se potrivea minunat cu domnul Linkinwater și avea o mușioară foarte plăcută; dar această din urmă înzestrare avu prea puțină înrîurire asupra lui Tim, care declară bărbătește că la el averea nu contează și că ceea ce caută un bărbat la o femeie este destoinicie adevărată și bunăvoie și că, dac-ar da de acestea, ar găsi el bani destui pentru nevoile modeste a doi oameni. Mărturisirea fu socotită a face atîta cinste lui Tim, încît nici doamna Nickleby, nici domnișoara La Creevy nu mai conteniră cu laudele. Stîrnit de laudele lor, Tim se porni pe alte cîteva mărturisiri, ce dovedeau toate uitarea lui de sine și un mare devotament pentru sexul frumos și fură primite cu nu mai puțină aprobare. Toate acestea fură făcute și rostite cu un amestec caraghios de glumă și seriozitate și iscară multe risete, ceea ce-i înveseli foarte pe toți.

De obicei, acasă, Kate era sufletul oricărei discuții; dar cu acest prilej fu mai tăcută decît de obicei (poate pentru că Tim și domnișoara La Creevy puseseră stăpînire pe conversație). Departe de ceilalți vorbitori, ea ședea la fereastră urmărind cum coboară umbrele înserării și bucurîndu-se de frumusețea liniștită a nopții, ce părea să fie la fel de ispititoare și pentru

Frank, care mai întîi zăbovi în preajmă și pe urmă se așeză lîngă ea. Fără îndoială, sînt multe lucruri potrivite de spus în legătură cu o seară de vară și, fără îndoială, cel mai nimerit e să le spui cu glas scăzut, fiindcă atunci sînt mai în armonie cu pacea și seninătatea cerului; urmează din cînd în cînd cîte o pauză lungă și, pe urmă, cîte unul sau mai multe cuvinte serioase și pe urmă alt răstimp de tăcere, care, nu știu cum, dar nu seamănă cu tăcerea și poate, din cînd în cînd, o întoarcere grăbită a capului sau o privire în pămînt; toate aceste împrejurări mărunte împreună cu dorința de a nu vedea luminările aprinse și o pornire de a lua orele drept minute, se datoresc fără îndoială ceasului înserării, așa cum pot mărturisi lămurit multe guri frumoase. Și nu era nici un motiv de mirare pentru doamna Nickleby cînd, într-un tîrziu, fiind aduse luminările, ochii strălucitori ai lui Kate nu putură să îndure lumina, ceea ce o sili să întoarcă fața, ba chiar să părăsească, pentru scurt timp, odaia; fiindcă e știut că, după ce ai stat atîta vreme în întuneric, luminările te orbesc într-adevăr și nimic nu poate fi mai firesc decît astfel de lucruri, așa cum prea bine știu cei tineri și lămuriți. De fapt și bătrînii știu sau știau pe vremuri, dar uneori uită lucrurile astea și-i tare păcat.

Totuși, uimirea bunei doamne nu se sfîrși aici. Ea spori mult, la masa de seară, cînd lumea descoperi că fiica ei n-are poftă de mîncare; descoperire atît de îngrijorătoare, încît nu se știe sub forma căror sforțări oratorice ar fi putut să izbucnească temerile doamnei Nickleby, dacă atenția tuturor n-ar fi fost, în clipa aceea, atrasă de un zgomot foarte ciudat și neobișnuit, care venea, după cum spunea palidă și tremurînd servitoarea, iar spusele ei păreau întărite de auzul fiecăruia — chiar din coșul odăii alăturate.

Fiind cu desăvîrșire limpede pentru înțelegerea tuturor celor de față că, oricît ar părea lucrul de nemaipomenit și cu neputință zgomotul venea totuși prin coșul cu pricina și fiindcă zgomotul (care era

un amestec curios de felurite sunete amestecate, pricinuite parcă de ceva care alunecă, se rostogolește și se zbate, sunete înăbușite toate de coș) nu se oprea, Frank Cheeryble puse mîna pe o lumînare și Tim Linkinwater pe cleștele de la sobă și amîndoi s-ar fi încredințat curînd de cauza tărăboiului, dacă pe doamna Nickleby n-ar fi cuprins-o o stare de leșin și dacă nu s-ar fi împotrivit din răsputeri să fie părăsită. Aceasta pricinui o scurtă scenă de protest, în încheierea căreia porniră cu toții în ceată spre odaia bîntuită, în afară doar de domnișoara La Creevy care, după ce servitoarea îi mărturisise că, în copilărie, suferise de leșinuri, rămase cu aceasta pentru a da alarma și a oferi leacuri, la caz de nevoie.

Înaintînd spre ușa tainicei încăperi, nu mică le fu mirarea cînd auziră un glas de om, cîntînd cu o expresie studiată de melancolie și cu tonul înăbușit al unei voci ce ar fi purces de sub cinci sau șase saltele de fulgi de cea mai bună calitate, cîntecul popular pe vremuri „Iar fata pe care o ador cuvîntul și l-a călcat!" Și, după ce năvăliră în odaie, fără să ceară audiență, mirarea lor nu scăzu cînd descoperiră că sunetele acestea romantice ieșeau fără putință de îndoială din gîtlejul unui om vîrît în coș, din care nu se vedea decît o pereche de picioare, ce se bălăngăneau deasupra grătarului și căutau, cu nespusă înfrigurare, bara pe care să poposească.

O priveliște atît de obișnuită și necomercială îl făcu să încremenească de-a binelea pe Tim Linkinwater care, după ce-l ciupi ușurel o dată sau de două ori pe străin de glezne, ceea ce nu duse la nici un rezultat, se apucă să foarfece cu cleștele de sobă, ca și cum l-ar fi ascuțit în vederea unui nou asalt și atîta tot.

— Trebuie să fie vreun bețiv — spuse Frank. Nici un hoț nu și-ar vesti sosirea în felul ăsta.

Spunînd mînios acestea, ridică luminarea ca să vadă mai bine picioarele și se repezea tocmai ca să tragă de ele, fără multe mofturi, cînd doamna

Nickleby își împreună mîinile, scoase un sunet ascuțit, ceva între un țipăt și o exclamație și vru să știe dacă misterioasele picioare nu erau învesmîntate în nădragi și ciorapi de lînă groasă cenușie sau dacă n-o înșelase vederea.

— Da — strigă Frank, privind mai de aproape — nădragi, desigur, doamnă și... și ciorapi grosolani cenușii, de asemenea. Îl cunoașteți, doamnă?

— Kate dragă — spuse doamna Nickleby, așezîndu-se din prevedere pe un scaun cu acea resemnare deznădăjduită, care părea să spună că acum buba se spărsese și orice prefăcătorie era fără rost — te rog, scumpa mea, să aibi bunătate de a lămuri întocmai cum stau lucrurile. Eu nu l-am încurajat în nici un fel, nici cît negru sub unghie. Știi asta, draga mea, cum nu se poate mai bine. Știi doar că a fost foarte respectuos, nespus de respectuos, cînd a mărturisit totul, fiindcă ai fost doar de față; totuși, dacă voi fi urmărită în felul ăsta, dacă nu știu ce legume și alte zarzavaturi o să-mi fie presărate în drum cînd ies afară și oamenii o să coboare înăbușindu-se pe coș în casa noastră, zău nu știu, pe cuvîntul meu că *nu* știu, ce o să se întîmple cu mine! E un caz foarte greu, mai greu decît tot ce mi s-a întîmplat vreodată, înainte de m-am măritat cu sărmanul tău tată, măcar că și atunci mă plictiseau destui, dar firește, pe atunci lucrul era de așteptat și eu doar luasem hotărîrea. Pe vremea cînd n-aveam nici vîrsta ta, dragă, era un tînăr, care, la biserică, ședea lîngă noi, și aproape în fiecare duminică avea obiceiul să scrijelească numele meu, cu litere de-o șchioapă, pe peretele din față al stranei lui, în timpul predicii. Firește că era plăcut, se înțelege, dar totuși mă plictisea, fiindcă strana era la vedere și de cîteva ori paracliserul l-a scos, în văzul tuturor, din biserică, pentru isprava asta. Dar asta e mult mai rău și mai stingheritor. Mai bine, Kate dragă — spuse doamna Nickleby cu multă solemnitate și vărsînd lacrimi — mai bine, mărturisesc, aș fi fost o cucoană slută,

decît să-mi fie dat să trec prin una ca asta în viața mea!

Frank Cheeryble și Tim Linkinwater se uitară, uluiți, mai întîi unul la altul și pe urmă la Kate, care simțea că e nevoie de o lămurire, dar sfîșiată între groaza stîrnită de apariția picioarelor, teama ca proprietarul lor să nu se înăbușe și grija de a da cea mai puțin caraghioasă dezlegare ce se putea da acestui mister, nu era în stare să scoată nici un cuvînt.

— Mă îndurerează foarte tare — urmă doamna Nickleby, ștergîndu-și ochii — foarte tare; dar să nu vă atingeți nici de un fir de păr din capul lui, vă rog! Pentru nimic în lume, nu vă atingeți nici de un fir de păr!

În împrejurările date, n-ar fi fost chiar atît de ușor cum părea să-și închipuie doamna Nickleby să te atingi de un fir de păr din capul domnului cu pricina, deoarece acea parte a făpturii sale era înfundată la cîteva picioare distanță în coșul care nu era prea larg. Dar cum, în tot timpul acesta, omul nu încetase să cînte despre trădarea frumoasei fete, iar acum începu nu numai să cîrîie foarte slab, dar să și dea cu putere din picioare, ca și cum respirația ar fi început să devină o treabă anevoioasă, Frank Cheeryble trase, fără să mai șovăie, atît de voinicește, de nădragi și de ciorapii de lînă, încît omul căzu mototol în odaie, mai grabnic decît socotise el că va cădea.

— Da, da — spuse Kate, de îndată ce întreaga făptură a acestui ciudat musafir se arătă în chip atît de brusc. Știu cine este. Vă rog, nu fiți aspri cu el. S-a lovit? Nădăjduiesc că nu. Vă rog, uitați-vă dacă e lovit!

— Nu e, te asigur — răspunse Frank, răsucind, după această rugăminte, obiectul uimirii sale cu neașteptată duioșie și cu respect. N-are nici urmă de lovitură.

— Nu-l lăsați să se apropie — spuse Kate, dîndu-se cît putu mai departe.

— Nu, nu, n-o să se apropie — răspunse Frank. Vezi doar că-l țin bine! Dar pot să întreb ce înseamnă asta și dacă l-ați așteptat pe acest bătrîn?

— Nu — spuse Kate — sigur că nu; dar el... mama nu crede, dar eu cred că e un nebun, care a scăpat din casa vecină și a găsit mijlocul să se strecoare aici.

— Kate! se amestecă doamna Nickleby cu aspră demnitate. Mă mir de tine!

— Dragă mamă! protestă Kate, cu blîndețe.

— Mă mir de tine — repetă doamna Nickleby — pe cuvîntul meu, Kate, sînt uimită că te-ai dat de partea prigonitorilor acestui nenorocit, cînd știi prea bine ce gînduri josnice au în legătură cu averea lui și, de fapt, ăsta e tot secretul. Ar fi mult mai frumos din partea ta, Kate, să-i rogi pe domnul Linkinwater și pe domnul Cheeryble să pună o vorbă bună pentru el, ca să i se facă dreptate. N-ar trebui să te lași înrîurită de sentimentele tale; nu e bine, departe de așa ceva! Îți dai seama oare care trebuie să fie sentimentele mele? Dacă cineva ar trebui să fie scos din fire, cine ar fi acela? Eu, desigur, și pe bună dreptate. Totuși, pentru nimic în lume n-aș vrea să fac o nedreptate! Nu — vorbi mai departe doamna Nickleby, înălțîndu-se și privind în altă parte cu un soi de măreție sfioasă; domnul acesta o să mă înțeleagă, cînd am să-i spun că nu pot decît să repet răspunsul pe care i l-am dat deunăzi; că-l voi repeta mereu, deși cred că el e sincer cînd îl văd în ce situație groaznică se pune din pricina mea; și că-l rog să aibă bunătatea de a pleca numaidecît, căci altfel va fi cu neputință să ascund purtarea lui de Nicholas. Îi sînt îndatorată, foarte îndatorată, dar nu pot să dau ascultare rugăminților lui, nici măcar timp de o clipă. E cu neputință.

În timp ce această vorbire era pe cale de desfășurare, bătrînul, cu nasul și obrajii înfrumusețați de

mari pete de funingine, ședea pe podea cu brațele încrucișate, măsurînd privitorii în adîncă tăcere și cu o ținută măreață. Nu părea să ia de fel în seamă spusele doamnei Nickleby, dar cînd ea încetă să vorbească, o cinsti cu o privire lungă și o întrebă dacă sfîrșise de tot.

— Nu mai am nimic de spus — răspunse doamna cu modestie. Zău că nu mai pot spune nimic.

— Foarte bine — spuse bătrînul, ridicînd glasul — atunci aduceți fulgerul într-o sticlă, un păhărel curat și un tirbușon.

Fiindcă nimeni nu îndeplini porunca, bătrînul ridică din nou glasul, după o scurtă pauză, și ceru un sandviș cu tunete. Și cum nici acest articol nu se ivi, ceru să i se servească o friptură de carîmb de cizmă cu sos de pești aurii și pe urmă rîse cu poftă, încîntîndu-și ascultătorii cu un urlet foarte prelungit, foarte puternic și foarte melodios.

Dar, totuși, drept răspuns la privirile pline de înțeles ale tuturor celor din jur, doamna Nickleby clătină din cap, ca și cum ar fi vrut să-i încredințeze că ea nu vede nimic rău în toate astea, în afară, poate, de o ușoară trăsneală. Ar fi putut rămîne pătrunsă de aceste păreri pînă în ultima clipă a vieții ei, dacă nu s-ar fi ivit un șir de mici împrejurări care, oricît ar fi fost de mărunte, schimbară toată înfățișarea cazului.

Se întîmplă anume că domnișoara La Creevy, văzînd că starea pacientei ei nu era în nici un fel îngrijorătoare și simțindu-se îmboldită de curiozitate să vadă ce se petrece, năvăli în odaie, în timp ce bătrînul era tocmai în mijlocul urletului. Se mai întîmplă ca, în clipa cînd bătrînul o văzu, să se oprească brusc, să sară deodată în picioare și să înceapă să-i sărute mîna cu patimă. Această schimbare în purtări o înspăimîntă pe mica portretistă, care aproape își ieși din minți și o făcu să se ascundă cît putu de repede în spatele lui Tim Linkinwater.

— Aha! făcu bătrînul, împreunîndu-și mîinile și stringîndu-le cu mare putere una într-alta. Acum o văd, acum o văd! Iubita mea, viața mea, mireasa mea, frumoasa mea fără pereche! A venit în sfîrșit, în sfîrșit, și totul e gaz și jambiere!

Timp de o clipă doamna Nickleby păru cam descumpănită, dar venindu-și numaidecît în fire, făcu de cîteva ori semn cu capul către domnișoara La Creevy și ceilalți privitori, apoi se încruntă și zîmbi grav; dînd să se înțeleagă că-și dădea ea seama unde era greșeala și că o îndreaptă ea într-un minut sau două.

— A venit! spuse bătrînul, ducîndu-și mîna la inimă. Cormorani și puști cu cremene! A venit! Tot avutul meu e al ei, dacă vrea să-i fiu rob! Unde s-a mai văzut grație, frumusețe, mîngîieri ca ale ei? La împărăteasa Madagascarului? Nu. La regina de caro? Nu. La doamna Rowland[1], care se scaldă în fiecare dimineață pe gratis în Kalydor? Nu. Topește-le pe toate astea împreună cu cele trei grații, cele nouă muze și cele paisprezece fete ale brutarului din Oxford Street care face biscuiți, ca să iasă o singură femeie și n-o să fie nici pe jumătate atît de încîntătoare. Aiurea! Vă desfid!

După ce dădu glas acestei rapsodii, bătrînul își trosni de vreo douăzeci sau treizeci de ori degetele și pe urmă se cufundă într-o contemplare plină de extaz a farmecelor domnișoarei La Creevy ceea ce, oferind doamnei Nickleby un prilej prielnic pentru lămuriri, ea și purcese să le dea:

— Zău că e o mare ușurare — spuse vrednica doamnă, dregîndu-și glasul înainte de a începe — în încercări atît de grele ca acestea să văd o alta că a fost luată drept mine, o foarte mare ușurare; și e o împrejurare care nu s-a mai ivit, deși de multe ori am fost luată drept fiică-mea, Kate. Nici nu mă îndoiesc că cei ce au făcut-o erau niște proști și ar fi trebuit

[1] Cosmeticiană pe vremuri, renumită pentru crema de frumusețe „Kalydor" (n. t.).

să înțeleagă mai bine, dar totuși m-au luat drept ea și, firește, n-a fost din vina mea și ar fi o mare nedreptate, dac-aș fi trasă la răspundere. Totuși, în cazul de față, desigur, îmi dau seama că aș greși foarte tare dacă aș îngădui ca oricine, și mai ales cineva căruia îi sînt atît de îndatorată, să fie pus în încurcătură din pricina mea. Și, prin urmare, socotesc de datoria mea să spun acestui domn că greșește, că eu sînt doamna despre care cine știe ce nerușinat i-a spus că ar fi nepoata Comitetului pentru pavaje și că îl rog din suflet să plece în liniște, dacă n-ar fi decît — aci doamna Nickleby zîmbi nătîng și șovăi — de dragul meu.

Ar fi fost de așteptat ca bătrînul să se pătrundă pînă-n inimă de gingășia și de bunăvoința acestei chemări și să răspundă cel puțin curtenitor și cuviincios. Cît de zguduită fu însă doamna Nickleby cînd, adresîndu-se *ei*, fără putință de îndoială, îi răspunse cu glas puternic și tunător:

— Marș de aici! Miță!

— Domnule! strigă cu glas leșinat doamna Nickleby.

— Miță! repetă bătrînul, Pisu, Mițu, Tărcata, Cîț! O dată cu acest din urmă sunet, rostit șuierat printre dinți, bătrînul își azvîrli cu putere brațele și le roti prin aer, înaintînd în același timp spre doamna Nickleby. Apoi se dădu numaidecît înapoi, executînd dansul acela sălbatic cu care în zilele de iarmaroc băieții sperie porcii, oile și alte dobitoace, atunci cînd acestea se încăpățînează s-o ia pe un drum greșit.

Doamna Nickleby nu îrosi cuvintele ci, scoțînd un strigăt de groază și uimire, leșină numaidecît.

— Mă îngrijesc eu de mama — spuse iute Kate. Nu sînt speriată de fel. Dar luați-l de aici; vă rog, luați-l!

Frank nu era de loc încrezător în puterea lui de a îndeplini această rugăminte, pînă cînd îi dădu în gînd șiretlicul de a o trimite pe domnișoara La Creevy

cu cîțiva pași înainte și de a-l îndemna pe bătrîn s-o urmeze. Și planul îi izbuti de minune ; bătrînul porni ca într-o vrajă de admirație, bine păzit de Tim Linkinwater într-o parte și de Frank în persoană de cealaltă.

— Kate — murmură doamna Nickleby, care învie de îndată ce zările se limpeziră — a plecat ?

Fu încredințată că da.

— N-o să mi-o iert niciodată, Kate ! spuse doamna Nickleby. Niciodată ! Domnul acesta și-a pierdut mințile și nefericita cauză sînt *eu*.

— Dumneata, cauza ! spuse Kate foarte mirată.

— Eu, scumpa mea — răspunse doamna Nickleby cu liniștea deznădejdii. L-ai văzut cum era deunăzi ; îl vezi cum este astăzi. I-am spus fratelui tău, cu săptămîni în urmă, Kate, că sper ca dezamăgirea să nu-l covîrșească. Vezi ce ruină e acum. Lăsînd la o parte faptul că e cam ușuratic din fire, ți-amintești ce chibzuit și cuminte și cinstit a vorbit, cînd l-am văzut în grădină. Ai auzit groaznicele nebunii de care s-a făcut vinovat în astă-seară și felul cum s-a purtat cu sărmana, cu nenorocita aceea de față bătrînă. Se poate îndoi cineva de felul cum s-a ajuns aici ?

— Nici n-aș crede că se poate — spuse Kate cu blîndețe.

— Așa aș crede și *eu* — răspunse mama ei. Ei, dar dacă eu sînt nefericita cauză a celor întîmplate, cel puțin am mulțumirea să știu că nimeni nu mă poate învinui. I-am spus lui Nicholas. I-am zis : „Nicholas, dragă, trebuie să avem mare grijă cum ne purtăm". Aproape că n-a vrut să mă audă. Dacă măcar lucrurile ar fi fost pornite bine din capul locului, așa cum am dorit eu ! Dar amîndoi semănați atît de tare cu tatăl vostru ! Oricum, eu am mîngîierea *mea* și asta-mi ajunge !

Spălîndu-se astfel pe mîini de orice răspundere în această privință pentru trecut, prezent și viitor,

doamna Nickleby adăugă cu bunăvoință că nădăjduiește ca niciodată copiii ei să nu aibă pricini mai serioase de remușcare decît are ea și se pregăti să primească escorta, care se întoarse curînd cu vestea că bătrînul fusese pus la adăpost și că fuseseră găsiți și paznicii lui. Aceștia chefuiau cu niște prieteni și nici nu-și dăduseră seama de lipsa lui.

După ce liniștea fu restabilită, urmă o încîntătoare jumătate de oră — așa o numi Frank în convorbirea ce o avu după aceea cu Tim Linkinwater, în timp ce mergeau spre casă — petrecută în sporovăială, dar ceasul lui Tim dîndu-i de știre în cele din urmă că sosise timpul de plecare, doamnele fură lăsate singure. Frank se oferi de nenumărate ori să mai stea pînă la reîntoarcerea lui Nicholas, oricît s-ar face de tîrziu, dacă cumva, după năvala tîrzie a vecinului, doamnele se simțeau cît de cît înfricoșate la gîndul de a rămîne singure. Dar ele, fiind libere de orice teamă, nu se mai găsi nici un pretext care să-i îngăduie a stărui să stea de pază, așa încît Frank fu silit să părăsească cetatea și să se retragă, împreună cu credinciosul Tim.

Se scurseră aproape trei ore de liniște. Kate roși cînd își dădu seama, la întoarcerea lui Nicholas, cîtă vreme petrecuse singură, prinsă de gîndurile ei.

— Zău mi s-a părut că nici jumătate de oră n-a trecut! spuse ea.

— Trebuie să fi fost plăcute gîndurile, Kate — spuse vesel Nicholas — dac-au făcut să-ți treacă timpul așa de repede. Ia spune, la ce te-ai gîndit?

Kate era încurcată; se juca cu un fleac de pe masă, ridică ochii și zîmbi, apoi îi coborî și vărsă o lacrimă.

— Cum așa, Kate — spuse Nicholas, trăgînd-o spre el pe soră-sa și sărutînd-o — ia să-ți văd fața! Nu se poate! Asta a fost doar o aruncătură de ochi; nu-i frumos din partea ta! O privire mai lungă vreau! Hai că-ți citesc eu gîndurile!

Era ceva în propunerea asta, măcar că fusese făcută în neștire și într-o doară, care o sperie într-atît

pe sora lui, încît Nicholas schimbă rîzînd vorba și o întrebă de-ale casei. Și așa înțelese treptat, în timp ce ieșiră din odaie și urcară scările împreună, cît de singur fusese Smike în toată seara aceea, dar înțelese foarte încet, fiindcă și în legătură cu asta Kate vorbea cu oarecare silă.

— Bietul băiat — spuse Nicholas, ciocănind ușor în ușa lui — care să fie pricina ?

Kate se agățase de brațul fratelui ei. Ușa se deschise repede, așa încît n-avu timp nici să-și desprindă brațul înainte ca Smike, foarte palid, cu privirea rătăcită și îmbrăcat, să iasă în ușă.

— Nu te-ai culcat ? întrebă Nicholas.

— N-nu — fu răspunsul.

Nicholas o opri cu o mișcare ușoară pe sora lui, care se silea să se smulgă și întrebă :

— De ce nu ?

— N-am putut să dorm — spuse Smike, apucînd în grabă și cu putere mîna pe care i-o întindea prietenul lui.

— Nu te simți bine ? spuse Nicholas.

— Ba da, zău că sînt mai bine. Mult mai bine — spuse Smike repede.

— Atunci de ce te lași în voia tristeții ? întrebă Nicholas cu glasul lui cel mai blînd ; sau de ce nu ne spui care-i pricina ? Te schimbi, Smike !

— Mă schimb ; știu că da — răspunse el. Am să vă spun care-i pricina într-o bună zi, dar nu acum. Mă urăsc pe mine din cauza asta ; voi sînteți toți atît de buni și drăguți. Dar nu mă pot împotrivi. Mi-e inima prea plină ; nu știți cît este de plină.

Și frămîntă mîna lui Nicholas înainte de a-i da drumul ; apoi, aruncînd o privire de o clipă fratelui și surorii, așa cum stăteau unul lîngă altul, de parcă în dragostea lor puternică unul pentru altul ar fi descoperit ceva care-l mișca adînc, Smike se retrase în cămărița lui și, curînd, fu singurul care mai veghea sub acoperișul acela liniștit.

Conține o nenorocire serioasă.

Micul hipodrom din Hampton fremăta, era în culmea veseliei ; ziua era cum nu se poate mai luminoasă, soarele înalt pe cerul fără nor strălucea în toată splendoarea lui. Culorile țipătoare ale pernelor de trăsură și ale pînzelor pestrițe de cort, care tremurau în aerul zilei, îți atrăgeau privirea, mai țipătoare ca oricînd. Steaguri vechi și murdare își recăpătaseră culoarea, poleiala pălită fusese lustruită, pînza putrezită și pătată era albă ca zăpada, pînă și zdrențele cerșetorilor fuseseră reîmprospătate, iar simțămintele aproape uitau de milă, tot admirînd cu înflăcărare o sărăcie atît de pitorească.

Era o scenă dintre acelea pline de viață și însuflețire, prinsă în clipele de mare strălucire și prospețime care nu putea să nu placă ; fiindcă atunci cînd ochiul obosea de atîta paradă și lumină, sau urechea ostenea de năvala neîncetată a zgomotului, primul se putea odihni, se putea îndrepta încotro îi plăcea spre fețele pline de dorințe, fericite, aprinse de speranță, iar cealaltă să înece sunetele supărătoare în zvonul bucuriei și voioșiei. Pînă și fețele arse de soare ale copiilor de țigani, măcar că aceștia umblau pe jumătate goi, aminteau despre o fărîmă de bunăstare. E plăcut să vezi că soarele a trecut pe aici ; să știi că, zi de zi, pe acești copii îi scaldă aerul și lumina ; să simți că *sînt* copii și duc viață de copil ; că dacă pernele le sînt umede, roua cerului le-a umezit și nu lacri-

mile ; că fetițele umblă cu picioarele goale dar că picioarele nu le sînt schilodite și că ele nu vor suferi o pedeapsă atît de nefirească și groaznică pentru niște femei ; că viața li se scurge, de la o zi la alta, cel puțin în mijlocul copacilor foșnitori și nu printre mașini fioroase, care prefac copiii în bătrîni, încă înainte de a ști ce înseamnă copilăria și le dăruiesc osteneala și suferința bătrîneții, fără însă a le hărăzi ceea ce dăruiește de obicei vîrsta : hatîrul de a muri. De-ar da domnul ca vechile povești pe care le spunem plozilor să fie adevărate și ca țiganii să fure copii din aceștia cu zecile !

Marea cursă a zilei tocmai avusese loc ; și șirurile strînse, aliniate pe cele două părți ale pistei se rupseră deodată, făcînd loc năvalei de oameni și dînd o nouă viață scenei, care se prefăcu din nou într-o forfotă însuflețită. Unii fugeau nerăbdători ca să arunce o privire asupra calului cîștigător ; alții se repezeau încoace și încolo, căutînd, cu aceeași nerăbdare, trăsurile pe care le lăsaseră din dorința de a găsi locuri mai bune. Aci, un pîlc mic de oameni se strînsese în jurul unei mese de zaruri ca să urmărească cum e curățat un ageamiu ; și dincolo, alt proprietar cu tovarășii lui în diferite costume — unul cu ochelari, altul cu monoclu și pălărie elegantă ; un al treilea îmbrăcat ca un țăran înstărit ieșit în lume, cu mantaua pe braț și cu bișfarii într-un portofel mare de piele ; și mulți alții, purtînd bice cu mînere grele ca să arate a oameni nevinovați, veniți de la țară călare — încercau, prin vorbăria lor zgomotoasă și prin prefăcătoriile lor, să prindă în cursă vreun mușteriu cu capul în nori, în timp ce domnii tovarăși de cîrdășie (încă mai respingători cu rufăria lor curată și hainele lor bune) trădau cît erau de interesați de această afacere prin privirile îngrijorate și piezișe, pe care le aruncau către toți noii-veniți. Aceștia zăboveau de obicei la marginea unui cerc larg de oameni strînși în jurul cîte unui scamator ambulant, căruia îi făcea concurență o orchestră zgomotoasă sau clasicul joc „prinde taurul",

în timp ce ventrilogi ce stăteau de vorbă cu păpuși de lemn sau prezicătoare care înăbușeau țipetele unor prunci adevărați, atrăgeau și ei împreună cu mulți alții atenția publicului. Barăci cu băuturi se aflau din belșug, clinchetul paharelor începu să se audă din trăsuri, coșurile fură desfăcute, bucate ispititoare scoase la iveală, cuțitele și furculițele prinseră să zăngăne, dopurile sticlelor de șampanie să zboare, ochi ce nu fuseseră stinși nici înainte să sticlească, iar hoții de buzunare să-și numere cîștigul de la ultima cursă. Atenția oamenilor, de curînd încă prinsă de cîte un singur lucru, se împrăștia acum între o sută ; și oriunde te-ai fi uitat, vedeai o îngrămădeală bălțată de oameni care chefuiau, rîdeau, vorbeau, cerșeau, jucau și făceau giumbușlucuri.

Dughene cu jocuri de noroc erau cîte vrei, înflorind în toată strălucirea podelelor acoperite cu covoare, a perdelelor în dungi, a postavurilor purpurii, a acoperișurilor țuguiate, a ghivecelor cu mușcate și a servitorilor în livrele. Era clubul Străinilor și clubul Ateneum, și clubul Hampton, și clubul Saint James, o jumătate de milă de cluburi, unde să tot joci ; și exista *rouge et noir*, și zaruri frățuzești, și alte jocuri *la care* să tot joci. Povestea noastră se îndreaptă spre una din aceste dughene.

Înzestrată cu trei mese pentru nevoile jocului și ticsită de jucători și privitori, dugheana se încinsese tare, măcar că era cea mai încăpătoare din tot hipodromul și cu toate că o parte din pînza acoperișului fusese strînsă ca să pătrundă mai mult aer și că existau două uși prin care se trecea înăuntru și afară. În afară de unul sau doi bărbați, fiecare cu cîte un fișic lung de jumătăți de coroane, și cîțiva sovereigns răzleți printre ele, în mîna stîngă, bărbați care mizau la fiecare învîrtitură a bilei cu o liniște de om de afaceri, arătînd că erau obișnuiți cu treaba asta și jucaseră toată ziua, probabil și toată ziua din ajun, nu se afla nici un ins mai deosebit printre jucători. Cei mai mulți erau tineri, pare-se atrași de curiozitate sau mizînd sume mici, ca

și cum jocul ar fi făcut parte din distracțiile zilei, fără să le pese prea mult dacă pierd sau cîștigă. Totuși mai erau de față doi oameni care, ca reprezentanți deosebit de caracteristici ai clasei lor, merită o atenție trecătoare.

Unul dintre ei era un bărbat de vreo cincizeci și șase sau cincizeci și opt de ani și ședea pe un scaun lîngă una din intrările în dugheană, cu mîinile încleștate deasupra bastonului și bărbia deasupra lor. Era un bărbat înalt, gras, lungan, cu o haină verzuie încheiată pînă la gît, în care trupul lui părea și mai lung decît era. În afară de asta, mai purta pantaloni cafenii și ghetre, o basma albă la gît și o pălărie albă cu boruri mari. În mijlocul zumzăitului, care venea de la jucători și a forfotei oamenilor care intrau și ieșeau fără încetare, el părea cu desăvîrșire senin și prins de gînduri, fără urmă de emoție în făptura lui. Pentru un observator întîmplător, nu părea să dea nici un semn de oboseală, dar nici de interes. Ședea acolo, cu desăvîrșire liniștit și stăpîn pe sine. Uneori, dar foarte rar, dădea din cap spre vreun chip care trecea, sau făcea semn chelnerului să răspundă unei chemări de la vreo masă. Dar, în clipa următoare, recădea în starea dinainte. S-ar fi putut să fie vreun bătrîn surd, care intrase ca să se odihnească puțin sau s-ar fi putut să aștepte răbdător vreun prieten, fără să-și dea seama de cei de față, sau s-ar fi putut să fie țintuit într-o stare de transă, sau poate sub înrîurirea opiului. Oamenii se întorceau ca să se uite la el; el nu făcea nici o mișcare, nu se uita în ochii nimănui, îi lăsa să treacă și pe alții să vină și pe alții să-i urmeze pe aceștia, dar nu-i lua în seamă. Cînd se întîmpla să facă vreo mișcare, părea un lucru minunat că se ivise ceva care s-o prilejuiască. Și chiar așa și era. Totuși, nu era față care să intre sau să iasă, pe care omul ăsta să n-o fi văzut; nu se făcea nici o mișcare la una din cele trei mese, care să-i fi scăpat; nu era vorbă rostită de crupieri, care să nu-i fi ajuns la ureche; nu era om care să fi cîștigat sau să fi pier-

dut, pe care el să nu-l fi putut arăta. Era proprietarul dughenei.

Celălalt prezida asupra mesei de ruletă. Părea cu vreo zece ani mai tînăr și era un ins îndesat, burduhănos, voinic, cu buza de jos puțin strînsă, din obișnuința de a număra în gînd banii în timp ce-i plătea. Fața lui nu părea a unui om rău, ci era mai degrabă de om cinstit și vesel decît altminteri. Nu purta haină fiindcă vremea era foarte caldă, și stătea la o masă cu o grămadă uriașă de coroane și jumătăți de coroane înainte, de asemenea și o cutie pentru bani de hîrtie. Jocul nu se oprea nici o clipă. Poate că douăzeci de oameni mizau în același timp. Omul trebuia să rostogolească bila, să urmărească mizele pe măsură ce erau depuse, să le strîngă de pe culoarea care pierduse, să plătească celor care cîștigaseră, să facă totul cît mai iute, să rostogolească din nou bila și să mențină neîntrerupt însuflețirea jocului. Făcea totul cu o repeziciune de-a dreptul minunată; nesovăind niciodată, nefăcînd niciodată vreo greșeală, neîncălzindu-se niciodată și neîncetînd nici o clipă să repete fraze fără șir ca cele ce urmează, pe care, în parte din obișnuință, în parte ca să aibă de spus ceva potrivit și legat de treaba lui, le depăna cu aceeași emfază monotonă și aproape în aceeași ordine, cît era ziua de lungă:

— Ruj-e-nor din Paris! Domnilor, faceți jocurile și susțineți-vă părerile, oricînd doriți în timp ce se învîrtește bila... ruj-e-nor din Paris, domnilor, e un joc franțuzesc, domnilor, l-am adus chiar eu, zău că da. Ruj-e-nor din Paris, negrul cîștigă... negru... oprește un minut, dom'le, și-ți plătesc pe loc... două aici, jumătate de livră acolo, dincolo trei... și dincolo una... domnilor, bila se învîrtește... oricînd, domnule, în timp ce bila se învîrtește! Frumusețea acestui joc este că poți dubla miza sau depune banii, domnilor, oricînd cît timp bila se învîrtește, domnilor, oricînd, cît timp bila se învîrtește... iarăși negru... negrul cîștigă... încă n-am văzut una ca asta... niciodată în

viața mea, pe cuvîntul meu că n-am văzut; oricare domn care-ar fi pus pe negru în ultimele cinci minute ar fi cîștigat patruzeci și cinci de livre în patru învîrtituri ale bilei, chiar așa. Domnilor, avem porto, vișinată, țigări și șampanie excelentă. Aici, chel-ner, adu o sticlă de șampanie și fă rost aici de vreo duzină sau cincisprezece țigări... să ne simțim bine, domnilor... și adă cîteva pahare curate... oricînd, cît timp bila se învîrtește! Am pierdut o sută și treizeci și șapte de livre ieri, domnilor, dintr-o singură învîrtitură a bilei, zău așa! Ce mai faci, domnule? (asta, recunoscînd pe vreun cunoscut, dar fără oprire și fără să schimbe glasul, ci făcînd atît de ușor cu ochiul, de parcă ar fi făcut din întîmplare), doriți un pahar cu vișinată, domnule, aici, chelner! Adă un pahar curat și oferă vișinata acestui domn... și dă și mai departe, te rog, chelner... acesta este ruj-e-nor din Paris, domnilor, oricînd, cît timp bila se învîrtește!... domnilor, faceți jocurile și susțineți-vă părerea... e ruj-e-nor din Paris... un joc cu totul nou... l-am adus chiar eu, zău așa, domnilor, bila se învîrtește!

Acest funcționar își vedea cu destoinicie de meseria lui, cînd trecură agale prin dugheană vreo jumătate de duzină de inși, către care omul se înclină respectuos, dar fără însă să-și întrerupă vorba sau treaba. În același timp, îndreptă, cu o privire, atenția unui bărbat de lîngă el spre cel mai înalt din ceată. În semn de recunoaștere față de acesta proprietarul își scoase pălăria. Era sir Mulberry Hawk, însoțit de prietenul și învățăcelul său și de un mic alai de bărbați îmbrăcați ca niște gentlemeni dar cu înfățișare mai degrabă îndoielnică decît necunoscută.

Cu glas scăzut, proprietarul îi dădu lui sir Mulberry bună ziua. Cu același ton, sir Mulberry îl pofti pe proprietar să se ducă la dracu', după care se îndreptă către prietenii săi ca să le vorbească.

Era vădit că-și dădea seama cu oarecare enervare de faptul că stîrnea curiozitate, cu acest prim prilej cînd se arăta în public după accidentul suferit; și

era ușor de văzut că se arăta, în ziua aceea, la curse, mai mult cu nădejdea de a întîlni cît mai mulți oameni care-l cunoșteau și de a termina dintr-o lovitură cu această neplăcere, decît cu gîndul de a se bucura de întreceri. Îi mai rămăsese o mică cicatrice pe obraz și, ori de cîte ori era recunoscut, ceea ce se întîmpla aproape în fiecare minut, de către oamenii care intrau și ieșeau, făcea neobosit sforțarea de a o ascunde cu mănușa, arătînd astfel ce tare-l ustura rușinea suferită.

— A ! Hawk — spuse un personaj foarte elegant, îmbrăcat într-o haină de Newmarket, o eșarfă deosebită și alte podoabe foarte alese. Ce mai faci, bătrîne?

Era un educator rival de tineri nobili și de gentlemeni și dintre toți oamenii, cel pe care lui sir Mulberry îi era cel mai silă și groază să-l întîlnească. Își strînseră mîinile cu deosebită prietenie.

— Și cum o mai duci, bătrîne, hai ?

— Foarte bine, foarte bine ! spuse sir Mulberry.

— Asta-i minunat — spuse celălalt. Ce mai faci, lord Frederick ? E cam dărîmat prietenul nostru. Încă nu e în apele lui, hai ?

Trebuie spus că domnul acesta avea dinți foarte albi și cînd n-avea nici un rost să rîdă, își termina de obicei vorba cu aceeași monosilabă, pe care o rostea în așa fel, încît să-i arate.

— Ba e în apele lui ; n-are nimic — spuse tînărul cu nepăsare.

— Pe viața mea că mă bucur s-aud una ca asta ! răspunse celălalt. V-ați întors tocmai din Bruxelles ?

— De-abia aseară am ajuns în oraș — spuse lordul Frederick. Sir Mulberry întorsese spatele ca să-i vorbească unuia din alaiul lui și se făcea că n-aude.

— Pe viața mea — spuse prietenul, prefăcîndu-se a vorbi în șoaptă — e o mare îndrăzneală și o dovadă de curaj din partea lui Hawk să se arate atît de curînd. O spun cu chibzuială : grozav curaj ! Vezi că a stat destul retras la țară ca să stîrnească curiozitatea, dar nu destul pentru ca oamenii să fi uitat

blestemata aceea de... fiindcă veni vorba, de fapt știți cum stau lucrurile! De ce n-ați dezmințit ceea ce scriu ziarele acelea nerușinate? Eu citesc rar ziarele, dar dezmințirea asta am căutat-o în ziare și pot să...

— Urmărește ziarele — îl întrerupse sir Mulberry, întorcîndu-se pe neașteptate — mîine... nu, poimîine.

— Pe viața mea, dragul meu, că citesc rar sau niciodată ziarele — spuse celălalt, ridicînd din umeri — dar de data asta le voi citi, la îndemnul dumitale. Ce să caut?

— Bună ziua — spuse sir Mulberry, răsucindu-se brusc din călcîie și trăgîndu-și învățăcelul după el. Și reluînd pasul domol cu care intraseră, ieșiră agale la braț.

— N-o să-i dau prilej să citească despre un omor — murmură sir Mulberry cu o sudalmă; dar ceva foarte apropiat, dacă biciul taie și bîta lovește.

Tovarășul lui nu spuse nimic, dar era ceva în purtarea lui, care-l ațița pe sir Mulberry și-l făcu să adauge, cu aproape tot atîta cruzime de parcă prietenul lui ar fi fost chiar Nicholas:

— L-am trimis pe Jenkins la bătrînul Nickleby azi dimineață, înainte de ora opt. Ăsta-i om de nădejde; s-a înființat la mine încă înainte de s-a înapoiat trimisul meu. Am aflat totul de la el în primele cinci minute. Știu unde-l pot întîlni pe cîinele acela; timpul și locul. Dar nu-i nevoie să vorbim; vine ziua de mîine destul de curînd.

— Și ce-o să se întîmple mîine? întrebă lordul Frederick.

Sir Mulberry Hawk îl cinsti cu o privire supărată, dar nu catadicsi să răspundă întrebării lui cu nici o vorbă. Amîndoi merseră posaci mai departe, ca și cum gîndurile le-ar fi fost prinse, pînă cînd ieșiră din mulțime și se văzură aproape singuri. Atunci sir Mulberry se răsuci, dînd să se întoarcă.

— Oprește — spuse tovarășul lui — vreau să-ți vorbesc serios. Nu te întoarce! Să ne plimbăm pe aici cîteva minute.

— Ce-ai să-mi spui, ce n-ai putea să-mi spui acolo la fel de bine ca și aici? răspunse învățătorul lui, desprinzîndu-și brațul.

— Hawk — făcu celălalt; spune-mi, trebuie să știu!

— *Trebuie* să știi! i-o reteză celălalt cu dispreț. I-auzi! Zi-i mai departe! Dacă trebuie să știi, firește că nu e scăpare pentru mine. Trebuie să știi!

— Atunci trebuie să te întreb — spuse lordul Frederick — și trebuie să te silesc să-mi dai un răspuns deschis și fără ocolișuri. Ceea ce mi-ai spus adineauri e doar o toană de moment, pricinuită de faptul că ești prost dispus și enervat, sau este un plan serios, la care te-ai gîndit într-adevăr?

— Păi nu-ți amintești că s-a vorbit despre acest lucru, într-o seară, cînd eu zăceam cu un mădular rupt? spuse cu un rînjet sir Mulberry.

— Mi-amintesc foarte bine.

— Atunci ia asta drept răspuns, fir-ar să fie — spuse sir Mulberry — și nu-mi mai cere altul!

Atît era de mare puterea cîștigată de sir Mulberry asupra celui pe care-l înșela, și atît de obișnuit era acesta cu supunerea, încît, timp de o clipă, tînărul păru că se cam teme să meargă mai departe cu convorbirea. Totuși își stăpîni curînd acest simțămînt, dacă cumva el îl împiedicase să vorbească, și răspunse supărat:

— Dacă-mi amintesc bine ceea ce s-a petrecut în ziua de care-mi vorbești, am dat atunci cu tărie grai părerii mele în privința asta și am spus că niciodată n-ai să faci, cu știrea și încuviințarea mea, ceea ce amenințî acum că vei face.

— Vrei să mă împiedici? întrebă rîzînd sir Mulberry.

— Da-a, dacă pot — răspunse fără șovăială celălalt.

— E o rezervă foarte potrivită și salvatoare — spuse sir Mulberry; și ai și nevoie de ea. Vezi-ți de treaba ta și lasă-mă să-mi văd eu de a mea.

— Asta *e* a mea — răspunse lordul Frederick. Am făcut-o să fie a mea. O s-o fac să fie a mea. E de pe acum a mea. Sînt de pe acum mai compromis decît ar trebui să fiu, așa cum stau lucrurile.

— Fă cum îți place și ce-ți place, în ceea ce te privește — spuse sir Mulberry, prefăcîndu-se că ia totul în glumă. Cu siguranță că asta te va mulțumi! Dar nu face nimic pentru mine; asta-i tot. Nu sfătuiesc pe nimeni să se amestece în demersurile pe care le hotărăsc eu. Sînt sigur că mă cunoști destul de bine ca să nu faci una ca asta. De fapt, eu văd că vrei să-mi fii de folos. Gîndul e bun, nu mă îndoiesc, dar eu îl resping. Și acum, te rog, să ne întoarcem la trăsură. Nu găsesc nici o distracție aici, ba dimpotrivă. Dacă prelungim discuția, s-ar putea să ne certăm, ceea ce n-ar dovedi înțelepciune nici din partea dumitale, nici din a mea.

Dînd acest răspuns și nemaiașteptînd nici o prelungire a discuției, sir Mulberry Hawk căscă și o porni fără grabă înapoi.

Felul cum se purta cu lordul dovedea multă pricepere și o bună cunoaștere a firii acestuia. Sir Mulberry își dădea limpede seama că, dacă voia ca domnia lui să țină, acum trebuie s-o statornicească. Știa că, în clipa în care el își iese din fire, își iese din fire și tînărul. Izbutise de multe ori să-și întărească înrîurirea, atunci cînd se iviseră împrejurări care-o făcuseră să slăbească, folosindu-se de aceeași purtare rece și aceeași stăpînire în vorbe; avea și acum încredere în această atitudine și aproape că nu se îndoia de izbîndă.

Dar în timp ce se purta astfel, împrumutînd cel mai nepăsător și mai neglijent fel de a fi pe care pricepearea lui mult încercată i-l punea la îndemînă, hotăra, în sinea lui, nu numai să se despăgubească de jignirea de a fi silit să-și înăbușe simțămintele, prin mai multă asprime față de Nicholas, dar și să-l facă pe tînărul lord să plătească pentru asta, odată și odată, într-un fel sau altul. Atîta vreme cît acesta fusese o

unealtă supusă în mîinile lui, sir Mulberry nu avusese față de el alt sentiment decît dispreț; dar acum, că îndrăznea să dea grai unor păreri potrivnice părerilor lui, ba chiar să-l ia de sus cu un aer de superioritate, începu să-l urască. Dîndu-și seama că el depinde de neajutoratul tînăr în înțelesul cel mai mîrșav și mai înjositor al cuvîntului, lui sir Mulberry îi venea cu atît mai greu să îndure umilințe din partea acestuia; și cînd începu să-i poarte pică, își măsură ciuda — așa cum fac de obicei oamenii — după numărul jignirilor aduse de el însuși celui pe care-l dușmănea acum. Dacă ne amintim că sir Mulberry îl jefuise, îl înșelase, îl trăsese pe sfoară și-l prostise pe învățăcelul lui în fel și chip, nu-i de mirare că acum începuse să-l urască, îl ura din toată inima.

Pe de altă parte, tînărul lord, după ce se gîndise — ceea ce i se întîmpla rar să facă în legătură cu ceva — și încă serios la treaba cu Nicholas și la împrejurările care o pregătiseră, ajunsese la o concluzie bărbătească și cinstită. Purtarea grosolană și jignitoare a lui sir Mulberry cu acel prilej făcuse o impresie puternică asupra lui. De cîtăva vreme i se plimba prin cap o bănuială puternică, cum că fusese asmuțit s-o urmărească pe domnișoara Nickleby pentru alte scopuri decît ale lui; îi era sincer rușine că fusese părtaș la acest tîrg și se simțea adînc rănit de bănuiala că fusese înșelat. Avusese răgaz destul să cugete asupra acestor lucruri în ultimul timp cît trăiseră retrași; și, cînd și cînd, atunci cînd firea lui nepăsătoare și lăsătoare i-o îngăduia, se folosise de prilej. Se mai iviseră și alte mici împrejurări care-i sporiseră bănuielile. Era nevoie de foarte puțin ca mînia lui împotriva lui sir Mulberry să se aprindă. Iar tonul disprețuitor și obraznic al acestuia în ultima lor convorbire (singura în legătură cu chestiunea amintită, de la împrejurarea de care pomenea sir Mulberry) pusese capac la toate.

Și așa se întoarseră la prietenii lor; fiecare simțind cum îi mocnește în piept repulsie față de celălalt.

Pe deasupra, tînărul mai era urmărit de gîndul la răzbunarea ce-l amenința pe Nicholas și la hotărîrea lui de a o împiedica, dacă era cu putință, printr-un pas curajos. Dar asta nu era totul. Închipuindu-și că i-a închis de-a binelea gura, sir Mulberry nu putea să-și păstreze triumful pentru el sau să se împiedice a duce la bun sfîrșit ceea ce socotea că e în folosul lui. Domnul Pyke se afla acolo, de asemenea și domnul Pluk, și colonelul Chowser, și alți domni de aceeași teapă și era o chestiune de onoare pentru sir Mulberry, să le arate că nu-și pierduse trecerea. La început, tînărul lord se mulțumise să ia hotărîrea tăcută de a face cele trebuincioase pentru a se retrage numaidecît din această cîrdășie. Încetul cu încetul însă, supărarea lui crescu, așa încît vorbe de duh și familiarități care, cu cîteva ore înainte ar fi fost un izvor de distracție pentru el, îl scoteau acum din sărite. Lucrul acesta nu era spre folosul lui; căci în schimburile de cuvinte și glumele potrivite cu această societate, el nu putea să-i țină piept lui sir Mulberry. Totuși, nu avu loc nici o ruptură furtunoasă. Se întoarseră în oraș; iar pe drumul de întoarcere, domnii Pyke și Pluck și alții susțineau sus și tare că, în toată viața lui, sir Mulberry nu se dovedise atît de spiritual.

Luară împreună o cină îmbelșugată. Vinul curgea șiroaie, așa cum cursese de fapt toată ziua. Sir Mulberry bău, ca să se răsplătească pentru cumpătarea dovedită în ultima vreme; tînărul lord ca să-și înece furia; ceilalți fiindcă vinul era dintre cele mai bune iar ei nu trebuiau să plătească nimic. Era aproape de miezul nopții cînd năvăliră afară, sălbatici, înfierbîntați de vin, cu sîngele fierbîndu-le în vine, cu creierii încinși și se îndreptară spre masa de joc.

Aci dădură de altă ceată de oameni, la fel de nebuni ca și ei. Fierbințeala jocului, odăile încinse, luminile orbitoare nu erau făcute să potolească febra momentului. În vîrtejul acela ametitor de zgomot și învălmășeală, oamenii începură să aiureze. Cine se

mai gîndea la bani, la ruină, la ziua de mîine, în beția aceea sălbatică ? Mai cerură vin, goliră pahar după pahar, gurile uscate și arse erau crăpate de sete. Și vinul aluneca pe gîtlejuri ca uleiul înfierbîntat pe foc. Dar cheful continua. Desfrîul ajunsese la culme ; paharele erau trîntite pe jos de mîini ce nu puteau să le ducă la gură ; se auzeau înjurături, strigate de buze ce nu puteau nici să îngaime cuvintele ; beți care pierdeau, blestemau și urlau ; unii se suiau pe mese, fluturau sticle deasupra capului, aruncînd cuvinte de sfidare celorlalți ; unii dansau, alții cîntau, alții rupeau cărțile de joc și vorbeau într-aiurea. Zarva și nebunia domneau atotputernice ; cînd, deodată, se stîrni un zgomot ce le înecă pe toate celelalte și doi bărbați, care se țineau strînși unul pe altul de beregată, ajunseră în încăierarea lor pînă în mijlocul încăperii.

Vreo duzină de glasuri, ce nu se făcuseră auzite pînă atunci, răcniră ca să-i oprească. Cei care se păstraseră treji, ca să cîștige și care scoteau o pîine de pe urma unor astfel de încăierări, se aruncară asupra bătăușilor și, despărțindu-i cu sila, îi traseră deoparte.

— Lăsați-mă să plec ! strigă sir Mulberry, cu voce groasă și răgușită. El a dat în mine ! Auziți ? Vă spun că el a dat în mine. Am vreun prieten pe-aici ? Cine-i ăsta ? Westwood. Mă auzi cînd îți spun că el a dat în mine ?

— Aud, aud — răspunse unul dintre cei care-l țineau. Pentru astă-noapte, ajunge !

— Nu vreau, fir-ar să fie ! răspunse el. O duzină de oameni din jur au văzut lovitura.

— Avem timp berechet mîine — spuse amicul.

— Nu avem timp berechet ! strigă sir Mulberry. În astă-noapte, pe loc, aci ! Vorbea cu atîta patimă, încît nu izbutea să rostească vorbele, ci stătea cu pumnul încleștat, smulgîndu-și părul și izbind cu piciorul în pămînt.

— Ce s-a întîmplat, my lord ? întrebă unul dintre cei ce-l înconjurau. S-a lăsat cu lovituri ?

— O lovitură — răspunse gîfîit lordul. Eu l-am lovit! O spun sus și tare pentru toți cei de față! Eu l-am lovit și el știe de ce. Și eu zic să sfîrșim acum. Căpitane Adams — spuse tînărul lord, privind grăbit în jur și vorbind către unul din cei ce se amestecaseră. Dă-mi voie să-ți spun ceva, te rog.

Cel căruia i se vorbea pășI înainte și, după ce-l luă pe tînăr de braț, se retraseră amîndoi, urmați scurt timp după aceea de sir Mulberry și de prietenul său.

Era o speluncă murdară care se bucura de cea mai proastă faimă și, prin urmare, nu un loc în care o astfel de afacere să deștepte simpatie pentru vreuna din părți sau să stîrnească alte proteste sau vreun amestec. În altă parte, lucrurile ar fi fost numaidecît împiedicate să meargă mai departe și oamenii ar fi avut răgaz să chibzuiască cu mintea limpede și la rece; dar nu aci. Cheful fiindu-le tulburat, oamenii se împrăștiară; unii o porniră clătinîndu-se și privind cu o gravitate de om beat; alții se retraseră, vorbind zgomotos despre cele întîmplate; domnii onorabili, care trăiau din ce cîștigau la jocurile de noroc, își spuseră unul altuia, în timp ce ieșeau, că Hawk știe să tragă; cei care făcuseră zarva cea mai mare adormiseră tun pe canapele și nici nu se mai gîndeau la cele întîmplate.

Între timp, cei doi secunzi, cum îi putem numi acum, după ce stătuseră îndelung de vorbă, fiecare cu cel pe care-l reprezenta, se întîlniră între ei în altă încăpere. Și fiind amîndoi lipsiți de inimă, amîndoi oameni de lume, care cunoșteau cele mai josnice vicii ale orașului, amîndoi îndatorați pînă peste cap, amîndoi decăzuți dintr-o stare mai bună, amîndoi dedați tuturor stricăciunilor pentru care lumea bună a știut să găsească nume distinse și pe care le apără invocînd, drept scuză, convențiile ei cele mai decăzute, erau firește amîndoi gentlemeni cu o cinste nepătată și foarte grijulii cît privește cinstea altora.

Amîndoi erau neobișnuit de veseli tocmai acum; fiindcă afacerea avea să facă desigur vîlvă și nu putea să nu le sporească faima.

— Neplăcută afacere, Adams — spuse domnul Westwood, îndreptîndu-se din spate.

— Foarte — răspunse căpitanul; s-a dat o lovitură și nu există decît o singură cale, desigur.

— Nici un cuvînt de scuză, pare-mi-se — spuse domnul Westwood.

— Nici o silabă, domnule, din partea omului meu, nici de-am vorbi pînă-n ziua de apoi — răspunse căpitanul. După cîte înțeleg, cearta a pornit mai întîi de la o oarecare fetișcană, de care omul dumitale a pomenit cu anumite cuvinte, iar lordul Frederick, sărind în apărarea fetei, le-a respins. Dar asta a dus la un pomelnic de învinuiri în legătură cu multe altele, acuzații și contraacuzații. Sir Mulberry a fost tăios; lordul Frederick și-a ieșit din fire și a lovit în focul enervării și în împrejurări foarte grave. În caz că sir Mulberry nu-și retrage cuvintele, lordul Frederick e gata să dea în vileag motivele loviturii.

— Nu mai e nimic de spus — răspunse celălalt — ci doar să hotărîm ceasul și locul întîlnirii. E și asta o răspundere. Dar tare aș vrea să mă văd după ce totul a trecut! Ai ceva împotrivă să fie, să zicem, la răsăritul soarelui?

— Aspră muncă — răspunse căpitanul uitîndu-se la ceas; totuși, fiindcă povestea asta pare să mocnească de mult și tîrguiala e numai risipă de cuvinte, n-am nimic împotrivă.

— S-ar putea ca zvonul să se împrăștie, după toate cîte s-au petrecut în odaia alăturată, ceea ce face de dorit să terminăm totul fără întîrziere, ba chiar afară din oraș — spuse domnul Westwood. Ce-ai zice de una din pajiștile din fața Twickenham-ului, pe malul rîului?

Căpitanul nu avu nimic împotrivă.

— Să ne întîlnim pe aleea de pomi, care duce de la Petersham la Ham House și să hotărîm locul exact

atunci cînd ajungem acolo? întrebă domnul Westwood.

Căpitanul încuviință și acest lucru. După alte cîteva pregătiri la fel de scurte și după ce hotărîră ce drum trebuia s-apuce fiecare tabără pentru a se feri de bănuieli, se despărțiră.

— Tocmai bine avem timp, my lord — spuse căpitanul după ce împărtășiră cele hotărîte — să trecem pe la mine după o cutie de pistoale și după aceea, s-o pornim liniștiți într-acolo. Dacă-mi îngăduiți să dau drumul servitorului dumneavoastră, putem lua trăsura mea, fiindcă a dumneavoastră s-ar putea să fie recunoscută.

Ce contrast, după ce ajunseră în stradă, față de scena pe care tocmai o părăsiseră! Se crăpase de ziuă. În locul luminii galbene și pîlpîitoare dinăuntru, o dimineață limpede, luminoasă, strălucitoare; în locul aerului încins, înăbușitor, îmbîcsit de mirosul lămpilor care se sting și duhnind de aburii chefului și ai desfrîului, aerul liber, proaspăt, sănătos de afară. Dar pentru capul înfierbîntat asupra căruia bătu adierea răcoroasă, ea păru încărcată cu remușcare la gîndul timpului atît de prost cheltuit și a atîtor prilejuri nesocotite. Cu vinele zvîcnind și pielea arzînd, cu ochii sălbăticiți și privirile grele, năpădit de gînduri grăbite și învălmășite, tînărului i se părea că lumina e o imputare și se feri fără voie de zi, ca de un lucru stricat și hidos.

— Tremurați? întrebă căpitanul. Vă e frig.

— Parcă.

— Te izbește răcoarea cînd ieși din odăile alea încinse. Înfășurați-vă cu mantaua. Așa, așa; acum a trecut.

Trecură huruind pe străzile liniștite, se opriră la casa căpitanului, lăsară în urmă orașul și ieșiră în drumul deschis fără nici o piedică sau neplăcere.

Cîmpii, copaci, grădini, garduri vii, totul părea foarte frumos; tînărul parcă nu le văzuse niciodată pînă atunci, deși trecuse prin fața lor de mii de ori.

Totul era scăldat în liniște și seninătate, și se deosebea în chip ciudat de vălmășagul și dezordinea gîndurilor lui numai pe jumătate limpezite de pe urma beției, dar totuși îl mișca și era binevenit. Nu-i era frică ; cercetîndu-și sufletul mai îndeaproape, găsi că și furia îi scăzuse. Și măcar că toate amăgirile vechi în legătură cu nevrednicul său fost tovarăș se spulberaseră acum, parcă ar fi dorit mai degrabă să nu-l fi cunoscut niciodată decît să fi ajuns aci.

Noaptea care trecuse, ziua dinainte și multe alte zile și nopți în afară de astea se amestecau într-o vîlvoare fără înțeles ; nu putea deosebi cele petrecute odată de cele petrecute altă dată. Uneori zgomotul roților se prefăcea într-un cîntec aiurit, în care recunoștea crîmpeie ale unor arii știute ; alteori, nu-i mai țiuia în urechi decît un sunet uluitor și înnebunitor ca de apă care curge. Dar tovarășul său de drum îl luă în zeflemea, fiindcă era atît de tăcut și atunci vorbeau și rîdeau zgomotos. Cînd se opriră, fu mirat să descopere că fuma ; dar, cînd se gîndi, își aminti cînd și unde își scosese țigara.

Se opriră la poarta aleii și coborîră, lăsînd trăsura în grija servitorului, care era un om isteț și aproape la fel de obișnuit cu astfel de demersuri ca și stăpînul său. Sir Mulberry și prietenul său sosiseră. Toți patru urcară, cufundați în adîncă tăcere, aleea de ulmi măreți, care, unindu-și ramurile mult deasupra capetelor lor, alcătuiau o desfășurare lungă de arcade gotice verzi, desfășurare ce se sfîrșea, asemenea unei vechi ruine, în cerul liber.

După o pauză și o scurtă convorbire între secunzi, cotiră, într-un tîrziu, la dreapta și apucînd-o pe o potecă, ce străbătea o mică pajiște, trecură de Ham House și ajunseră în niște ogoare din partea cealaltă. Pe unul din ele se opriră. Terenul fu măsurat, se îndepliniră formalitățile obișnuite, cei doi protagoniști fură așezați față în față la o depărtare, unul de altul, dinainte hotărîtă și, pentru prima dată, sir Mulberry își întoarse fața către tînărul său potrivnic. Era foarte

palid, ochii îi erau injectați, hainele în dezordine și părul răvășit. Cît despre chipul lui, acesta nu vorbea decît despre patimi pustiitoare și rele. Își umbri ochii cu mîna și privi țintă, timp de cîteva clipe, la potrivnicul său; și, pe urmă, apucînd arma ce i se întindea, își îndreptă ochii spre ea și nu-i mai ridică pînă cînd nu auzi ordinul și, în clipa aceea, trase.

Cele două focuri fură trase, pe cît fu cu putință, în același moment. În această clipă tînărul lord își întoarse brusc capul, aținti o privire înspăimîntătoare asupra adversarului său și, fără un geamăt, fără să se clatine, căzu mort.

— S-a dus! strigă Westwood care, împreună cu celălalt secund, fugise spre trupul de pe jos și se lăsase într-un genunchi alături de el.

— Sîngele lui pe capul lui să cadă — spuse sir Mulberry. El și-a făcut-o și m-a silit și pe mine.

— Căpitane Adams — strigă grăbit Westwood; ești martor că totul s-a petrecut onorabil. Hawk, nu avem nici o clipă de pierdut. Trebuie să părăsim numaidecît locurile astea, să mînăm spre Brighton și să trecem canalul spre Franța cît putem de iute. A fost o treabă urîtă și s-ar putea să fie și mai urîtă dacă zăbovim măcar o clipă. Adams, ai grijă de pielea dumitale și nu rămîne aici; viii cu viii, morții cu morții; rămîi sănătos!

Cu aceste cuvinte, îl înșfăcă pe sir Mulberry de braț și-l duse în grabă de acolo. Căpitanul Adams — după ce mai zăbovi ca să se încredințeze, fără putință de îndoială, cît privește sfîrșitul fatal — o porni repede în aceeași direcție, ca să ia măsuri în înțelegere cu servitorul său, pentru înlăturarea leșului și pentru a se pune și pe el în siguranță.

Așa a murit lordul Verisopht, de mîna celui pe care îl umpluse de daruri, de mîna pe care o strînsese de atîtea ori; prin fapta celui care, de n-ar fi fost — el și alții ca el — ar fi putut să trăiască fericit și să moară cu chipurile copiilor în jurul patului.

Soarele se înălța în toată mîndria lui, rîul curgea măreț în albia lui șerpuită, frunzele pîlpîiau și foșneau în văzduh, păsările își revărsau din fiecare copac cîntecele lor vesele, fluturii cu viață scurtă tremurau din aripi ; lumina și însuflețirea zilei înaintau ; și, în mijlocul tuturor acestora, strivind iarba, ale cărei fire purtau fiecare cîte douăzeci de vieți mărunte, zăcea mortul, cu fața încremenită și țeapănă întoarsă spre cer.

Tocmai cînd planul domnului Ralph Nickleby şi al prietenului său se apropie de izbîndă, el este pe neaşteptate aflat de un al treilea, care nu se bucură de încrederea lor.

Arthur Gride trăia într-o casă veche, sinistră, întunecoasă şi prăfuită, care părea ofilită, la fel ca el, şi gălbejită, şi sfrijită de mult ce-o ferise de lumina zilei, aşa cum se gălbejise şi se sfrijise şi el, ferindu-şi banii. Scaune şi mese vechi, hodorogite, meşterite cu economie şi ciolănoase, tari şi reci ca inima calicului, erau hidos înşirate la rînd, cu spatele spre pereţii jalnici; dulapuri dărîmate şi scorojite de mult ce păziseră comorile dinăuntrul lor, cutremurîndu-se parcă de frica şi spaima hoţilor, se strîngeau prin colţuri întunecoase, de unde nu aruncau nici o umbră şi unde păreau să se ascundă şi să se ghemuiască, ferindu-se de ochii lumii. O pendulă înaltă şi fioroasă aşezată pe nişte scări cu arătătoare lungi şi slabe şi o faţă hămesită, ticăia în şoaptă temătoare; şi cînd bătea ceasul, în sunete subţiri şi şuierate ca un glas de om bătrîn, zăngănea de parcă i s-ar fi strîns pîntecul de foame.

Nu se afla în odaie nici o canapea în apropierea focului, care să te îmbie la odihnă, la tabieturi. Existau ici şi colo scaune cu rezemătoare pentru coate, dar păreau stinjenite, îşi întindeau braţele cu bănuială şi sfială şi parcă stăteau la pîndă. Altele erau nemaipomenit de fioroase şi slăbănoage, ca şi cum s-ar fi lungit cît ar fi putut şi şi-ar fi luat înfăţişarea cea mai înfricoşătoare ca să-i încremenească şi să-i

scoată din fire pe oaspeți. Altele, în sfîrșit, se ciocneau de vecinele lor sau se rezemau de perete — într-un fel cam bătător la ochi, ca și cum i-ar fi luat pe toți oamenii de martori că nu face să le folosești. Paturile negre, pătrate, hodorogite, păreau clădite pentru vise neliniștite. Perdelele mucegăite păreau să-și amestece faldurile sărace și să-și șoptească tremurînd, atunci cînd trecea vîntul prin ele, tot ce știau despre bunurile ispititoare ce zăceau prin cămăruțe cufundate în beznă și încuiate cu multe lacăte.

Din cea mai sărăcăcioasă și golașă odaie a acestei case sărăcăcioase și golașe se auzi, într-o dimineață, glasul tremurat al bătrînului Gride, care îngîna leșinat sfîrșitul unui cîntec uitat, avînd ca refren:

Ta-ram-ta-ta
Aruncă gheata
Și nunta fie cu noroc!

pe care-l repeta, scoțînd aceleași note pițigăiate și tremurătoare, mereu, mereu, pînă cînd un acces puternic de tuse îl sili să se lase păgubaș și să-și vadă mai departe, în tăcere, de treaba începută.

Treaba pe care o făcea era să coboare una cîte una de pe rafturile unui dulap mîncat de viermi, niște haine putrezite; s-o cerceteze pe fiecare în parte cu de-amănuntul, ținînd-o în lumină și după ce o împăturea cu mare grijă, s-o pună pe una din cele două mici grămezi de lîngă el. Niciodată nu scotea două articole de îmbrăcăminte dintr-o dată, ci le lua totdeauna separat și nu uita niciodată să închidă ușa dulapului și să răsucească cheia în broască, de la o cercetare la alta a raftului.

— Costumul de culoarea tutunului — spuse Arthur Gride, cercetînd o haină răpănoasă. Oare îmi stătea bine culoarea asta? Ia să mă gîndesc.

Rezultatul cugetării păru neplăcut, căci bătrînul împături și de data asta veșmîntul, îl puse deoparte

și se sui pe un scaun ca să scoată altul, îngînînd între timp:

Tinerețe, frumusețe, iubire!
O, cîtă fericire!
Nunta va fi cu noroc!

— Mereu dai peste cuvîntul „tinerețe" — spuse bătrînul Arthur — dar de fapt cîntecele sînt scrise doar de dragul rimei și ăsta e un cîntec neghiob, pe care-l cîntau bieții oameni de la țară, cînd eram eu mic. Cu toate că, ia stai, cuvîntul tinerețe se potrivește foarte bine... că doar asta înseamnă mireasa... da. He-he-he! E vorba de mireasă. Cred și eu că-i bine așa. Foarte bine! Și, pe deasupra, și adevărat, foarte adevărat!

În semn de mulțumire față de această descoperire, mai repetă o dată versul cu mai multă simțire și cu cîte o vibrație două, ici colo. Pe urmă se apucă iar de treaba lui.

— Costumul verde ca sticla — spuse bătrînul Arthur; grozav era de frumos și l-am cumpărat foarte ieftin la un telal și înăuntru, în buzunarul vestei, am găsit, he-he-he, un șiling înnegrit. Cînd mă gîndesc că telalul habar n-avea că era un șiling înăuntru! Dar *eu știam!* L-am simțit cînd am pipăit stofa. Ce cîine prost mai era și telalul ăsta! A fost o haină cu noroc, asta verde ca sticla. Chiar în ziua cînd am pus-o pentru prima oară, bătrînul lord Mallowford a ars de viu în patul lui și toate polițele pe care le avea și urmau să fie încasate de moștenitori după moartea lui, au ars și ele. În haina asta mă însor, Peg. Peg Sliderskew, îmi pun costumul verde ca sticla!

Chemarea aceasta, repetată cu glas tare de două sau de trei ori în ușa odăii, pricinui apariția în încăpere a unei femei bătrîne, subțiri, uscate, cu ochi urduroși, lovită de dambla și de o urîțenie respingătoare. Ștergîndu-și fața ofilită cu șorțul murdar,

femeia întrebă cu glasul acela stăpînit cu care vorbesc de obicei surzii :

— Ai strigat dumneata sau a bătut doar ceasul ? Stau prost de tot cu auzul că nu mă mai dumiresc ; dar cînd aud zgomot, știu că trebuie să fie unul din doi, fiindcă în casa asta nu se mișcă nimic altceva.

— Eu eram, Peg — spuse Arthur Gride, lovindu-se în piept, pentru ca răspunsul lui să fie mai ușor de înțeles.

— Dumneata, ai ? spuse Peg. Și *ce* poftești ?

— Mă însor în hainele verzi ca sticla — strigă Arthur Gride.

— Sînt mult prea bune ca să te însori în ele, stăpîne — răspunse Peg, după o scurtă cercetare a costumului. Altele mai proaste n-ai ?

— Nimic care să se potrivească — răspunse bătrînul Arthur.

— De ce să nu se potrivească ? făcu Peg. De ce nu porți hainele de fiecare zi, ca omul, ai ?

— Nu-s destul de nimerite, Peg — răspunse stăpînul.

— Nu-s destul de ce ? spuse Peg.

— Nimerite...

— Ce să nimerească ? făcu Peg cu asprime. Nu se nimeresc să fie destul de vechi ca să le poți purta ?

Arthur Gride bodogăni o înjurătură pe socoteala surzeniei îngrijitoarei lui și urlă în ureche :

— Nu-s destul de elegante ! Vreau să arăt cît pot mai bine.

— Să arăți ! strigă Peg. Dacă-i chiar atît de frumoasă cum zici că este, n-o să-și țină ochii pe dumneata prea mult, stăpîne, de asta pot să jur ; cît despre cum arăți dumneata, cu picățele, verde ca sticla, albastru ca cerul sau în pătrățele, tot aia-i pentru dumneata.

După ce rosti această mîngîietoare asigurare, Peg Sliderskew strînse costumul ales și după ce-și împreună brațele — numai piele și oase — deasupra

legăturii, se opri molfăind din gură, rînjind și clipind din ochii ei apoși, ca un chip grotesc de pe o sculptură monstruoasă.

— Azi ești glumeață, Peg, așa-i? întrebă Arthur, nu cu cea mai mare bunăvoință.

— Păi n-am de ce? răspunse bătrîna. O să fiu destul de curînd dată afară, mai ales dacă încearcă cineva să mă ia de sus; așa încît îmi dau eu demisia, stăpîne. Nimeni n-o să se suie în capul lui Peg Sliderskew după atîția ani, asta știi și dumneata, așa că nu mai este nevoie să ți-o spun! Asta nu-i treabă pentru mine, nu, nu, și nici pentru dumneata. Încearcă numai și ai să vezi cum ajungi la sapă de lemn... sapă de lemn!

— Vai de mine, vai, niciodată n-o să încerc — spuse Arthur Gride, îngrozit numai cînd auzi cuvintele pomenite — pentru nimic în lume! N-ar fi greu să fiu adus la sapă de lemn; trebuie să avem grijă; acum, că mai e o gură de hrănit, e nevoie de mai multă economie ca oricînd. Numai că noi... noi nu trebuie s-o lăsăm să-și piardă frumusețea, Peg, pentru că mie îmi place să mă uit la ea.

— Ai grijă să nu te coste scump frumusețea — spuse Peg, făcînd semn cu degetul arătător.

— Dar știe să cîștige bani și singură — spuse Arthur Gride, urmărind înfrigurat înșiruirea acestei știri pe chipul bătrînei; știe să deseneze, să picteze, să lucreze tot felul de lucruri frumoase pentru împodobirea taburetelor și scaunelor; face papuci, Peg, lanțuri de ceas, panglici de păr și mii de fleacuri elegante, din care nici la jumătate nu știu eu să le spun pe nume. Pe urmă, știe să cînte la pian (și ceea ce-i mai grozav, are și pian) și cîntă ca o păsărică. O să ne coste foarte ieftin îmbrăcămintea și întreținerea ei, Peg, nu crezi?

— Dacă n-o s-o lași să te prostească, s-ar putea — răspunse Peg.

— Să mă prostească pe *mine*? strigă Arthur. N-ai grijă, că bătrînul tău stăpîn nu se lasă prostit de chipuri drăgălașe, nu, nu, nu, dar nici de chipuri urîte, doamnă Sliderskew — adăugă el încet, ca și cum și-ar fi vorbit singur.

— Ai zis ceva ce n-ai vrut s-aud eu — spuse Peg; știu c-ai zis.

— Vai de mine! Femeia asta îl are pe dracu' în ea — murmură Arthur, adăugînd, cu o privire rea: Am zis că-ți încredințez orice, Peg. Asta-i tot.

— Asta așa e, stăpîne, și de-aia s-a dus cu toate grijile dumitale — spuse Peg cu încuviințare în glas.

„Dacă aș face-o, Peg Sliderskew — se gîndi Arthur Gride — așa s-ar întîmpla".

Măcar că se gîndea foarte lămurit la asta, totuși nu îndrăzni să miște buzele, pentru ca nu cumva bătrîna să-i prindă. Ba chiar, temîndu-se aproape că ea ar putea să-i citească gîndurile, îi aruncă o ocheadă lingușitoare, în timp ce spuse cu glas tare:

— Coase hainele verzi peste tot unde s-au destăcut, cu cea mai bună mătase neagră. Ia o jurubiță bună și cîțiva nasturi noi pentru surtuc și... am o idee bună, Peg, care o să-ți placă... fiindcă încă nu i-am dăruit nimic și fetelor le plac daruri din astea, lustruiește un șirag dintre cele sclipitoare pe care le am eu sus și am să i-l dau de ziua cununiei, am să-l prind chiar eu de gîtul ei încîntător, și a doua zi am să i-l iau. He-he-he! Am să i-l pun bine. Peg, și pe urmă am să-l pierd. Ia zi, cine o să fie prostit aici, din capul locului, ai, Peg?

Doamna Sliderskew păru să încuviințeze deplin acest plan iscusit și-și dădu în vileag mulțumirea, răsucindu-și și schimonosindu-și capul și trupul în fel și chip, ceea ce firește că nu-i sporea farmecele.

Prelungi strîmbăturile pînă ce ajunse șchiopătînd la ușă, unde le înlocui cu o privire acră și rea, apoi sucindu-și falca de jos dintr-o parte într-alta, mormăi cîteva blesteme smulse din inimă la adresa vi-

itoarei doamne Gride, în timp ce cobora scările și se oprea aproape la fiecare treaptă ca să răsufle.

— Cred că e pe jumătate vrăjitoare — spuse Arthur Gride, cînd se văzu din nou singur. Dar mănîncă puțin și e surdă rău. Întreținerea ei aproape că nu mă costă nimic, și nici nu-i folosește la nimic dacă ascultă la uși, fiindcă tot n-aude. Pentru ce-mi trebuie mie, e o femeie încîntătoare, o îngrijitoare cum nu se poate mai discretă, o femeie care prețuiește cît greutatea ei în bani de aramă.

După ce ridică în slăvi destoinicia slugii sale cu aceste înalte cuvinte, bătrînul Arthur se întoarse la refrenul cîntecului său. Hainele ce trebuiau să cinstească apropiata cununie fiind alese, le puse pe celelalte la loc cu nu mai puțină grijă decît dovedise atunci cînd le scosese de prin colțurile mucegăite, unde odihniseră în tăcere ani de-a rîndul.

Clopoțelul de la ușă îl făcu să tresară, să sfîrșească grăbit treaba și să încuie dulapul; dar nu era nevoie de nici un zor, deoarece discreta Peg rar știa cînd sună clopoțelul, dacă nu cumva se întîmpla să privească în sus, cu ochii ei împăienjeniți și să-l vadă ciocănind în tavanul bucătăriei. Totuși, după un scurt răgaz, Peg intră clătinîndu-se, urmată de Newman Noggs.

— A, domnul Noggs! strigă Arthur Gride, frecîndu-și mîinile. Domnule Noggs, bunul meu prieten, ce vești mi-aduci?

Cu o înfățișare neclintită și nemișcată și ochiul lui fix, într-adevăr foarte fix, Newman răspunse, potrivind fapta cu vorba:

— O scrisoare. De la domnul Nickleby. Purtătorul așteaptă.

— Nu vrei să iei un... un...

Newman ridică ochii și pleoscăi din buze.

— ...un scaun?

— Nu — răspunse Newman. Mulțam.

Arthur deschise scrisoarea cu mîini tremurătoare și-i înghiți cuprinsul cu nespusă lăcomie, chicotind

încîntat și citind-o de cîteva ori, înainte de a fi în stare să și-o ia de sub ochi. De atîtea ori o citi și o răsciti, încît Newman socoti cu cale să-i reamintească de prezența lui.

— Răspuns — făcu Newman. Purtătorul așteaptă.

— Adevărat — răspunse bătrînul Arthur. Da, da; aproape uitasem, mărturisesc.

— M-am gîndit eu că trebuie să îiți uituc — spuse Noggs.

— Într-adevăr, foarte bine — spuse Arthur. Da. Voi scrie cîteva cuvinte. Sînt... sînt destul de emoționat, domnule Noggs. Vestea e...

— Proastă? îl întrerupse Newman.

— Nu, domnule Noggs, mulțumesc, bună, bună! Cea mai bună dintre vești. Șezi jos! Îmi iau pana și călimara și scriu cîteva cuvinte drept răspuns. Nu te țin mult. Știu că ești o comoară pentru stăpînul dumitale, domnule Noggs. Vorbește uneori despre dumneata în așa fel, încît, doamne, te-ai mira. Pot să zic că și eu vorbesc la fel și totdeauna am vorbit așa. Același lucru spun despre dumneata.

Asta înseamnă: „îl blestem pe domnul Noggs din toată inima" — se gîndi Noggs, în timp ce Gride ieși grăbit.

Scrisoarea picase pe jos. Privind, timp de o clipă, îngrijorat în jur, Newman, îmboldit de curiozitatea de a afla desfășurarea planului despre care auzise trăgînd cu urechea din cămăruța lui, o culese și citi în grabă cele ce urmează:

„Gride,

L-am văzut din nou pe Bray azi dimineață și i-am propus, după dorința ta, ziua de poimîine pentru cununie. El n-are nimic împotrivă, iar pentru fiică-sa toate zilele sînt la fel. Vom merge împreună și ai să te întîlnești cu mine la șapte dimineața. Nu-i nevoie să-ți spun că trebuie să fii punctual.

Nu te mai duce, între timp, la tată. În ultima

vreme te-ai dus pe acolo mai des decît s-ar fi cuvenit. Ea nu tînjește de dorul tău și lucrul ar putea să devină primejdios. Stăpînește-ți focul tău tineresc timp de patruzeci și opt de ore și las-o în seama lui taică-său. Altfel strici ce face el și face bine.

Al dumitale
Ralph Nickleby"

Se auziră pași de afară. Newman lăsă scrisoarea să cadă în același loc, o apăsă cu piciorul ca să nu zboare, își reluă locul dintr-un pas și-și luă cea mai rătăcită și neștiutoare privire care s-a pomenit vreodată la un muritor. Arthur Gride, după ce se uită neliniștit în jur, zări scrisoarea pe jos, o culese și, așezîndu-se ca să scrie, trase cu ochiul la Newman Noggs, care se holba la perete cu atîta putere, încît Arthur fu de-a dreptul îngrijorat.

— Vezi ceva deosebit, domnule Noggs? întrebă Arthur, încercînd să urmărească privirile lui Newman, ceea ce era cu neputință, fiind ceva ce nu făcuse nimeni niciodată.

— Doar o pînză de păianjen — răspunse Newman.

— O, asta-i tot?

— Nu — spuse Newman. Mai e și o muscă prinsă înăuntru.

— Sînt o mulțime de pînze de păianjen pe-aici — recunoscu Arthur Gride.

— Și la noi tot așa — răspunse Newman; și mușto la fel.

Pe Newman părea să-l înveselească foarte această vorbă a lui, așa încît, spre marele zbucium al nervilor lui Arthur Gride, slobozi un șir de trosnituri ale încheieturilor de la degete, ceea ce semăna cu o salvă îndepărtată de artilerie ușoară. Arthur izbuti totuși să ducă pînă la capăt răspunsul la biletelul lui Ralph și, într-un tîrziu, îl înmînă ciudatului sol spre a fi dus la destinație.

— Asta-i tot, domnule Noggs — spuse Gride.

Newman dădu din cap, virî biletul în pălărie și tocmai o pornea șontîc-șontîc, cînd Gride, a cărui încîntare de ramolit era fără margini, îi făcu semn să se întoarcă și-i spuse, cu glas pițigăiat, și cu un rînjet care-i strîngea toată fața și aproape îi ascundea și ochii :

— Vrei... vrei să iei o picătură... doar așa, de gust ?

Newman n-ar fi băut cu Arthur Gride pe picior de prietenie (dacă Arthur Gride ar fi fost în stare de una ca asta) nici măcar un strop din cel mai tare vin care există pe lume ; dar ca să vadă ce urmărește și să-i dea răsplata cuvenită, primi numaidecît propunerea.

Drept care, Arthur Gride se duse din nou spre dulap și, de pe un raft cu pahare înalte de Flandra și sticle ciudate, unele cu niște gîturi de cocostîrc și altele pătrate, ca niște olandezi și cu gîturi scurte de apoplectici, scoase o sticlă prăfuită, cu înfățișarea plină de făgăduieli, și două pahare neobișnuit de mici.

— Din asta n-ai gustat niciodată — spuse Arthur. Este *eau d'or*, apă de aur. Îmi place din cauza numelui. Încîntător nume ! Apă de aur, apă aurie ! Doamne, parc-ar fi păcat s-o bei !

Deoarece curajul părea să-l părăsească și fiindcă se juca cu dopul într-un fel de parcă amenința să pună sticla înapoi la locul ei, Newman ridică unul din păhărele și îl ciocni de două sau trei ori de sticlă, amintind astfel cu blîndețe amicului său că el încă nu fusese servit. Oftînd din adîncuri, Arthur Gride umplu încet păhărelul — totuși nu chiar pînă la buză, după care și-l umplu și pe-al lui.

— Stai, stai, încă nu bea — spuse el oprind cu mîna lui mîna lui Newman ; mi-a fost dăruit acum douăzeci de ani și cînd gust o picătură, ceea ce se întîmplă foarte rar, îmi place să-mi amintesc de asta

înainte și să mă ațiț puțin. Să bem în cinstea cuiva. Vrei să bem în cinstea cuiva, domnule Noggs?

— Aha! făcu Newman, măsurîndu-și nerăbdător cu ochiul păhărelul. Atenție! Purtătorul așteaptă!

— Ei, atunci să-ți spun ceva — chicoti Arthur — o să bem, he-he-he! o să bem în cinstea unei domnișoare.

— A domnișoarelor? întrebă Newman.

— Nu, nu, domnule Noggs — răspunse Gride, oprindu-i mîna — o domnișoară! Te miri că mă auzi spunînd o domnișoară? Știu că te miri, știu că te miri! E pentru mica Madeleine. În cinstea ei vreau să bem, domnule Noggs. Pentru mica Madeleine!

— Madeleine — rosti și Newman, adăugînd în sinea lui: „Dumnezeu s-o ajute!"

Iuțeala și nepăsarea cu care goli Newman porția de apă aurie îl mișcă tare pe bătrîn, care ședea drept în scaun și se holba la el, cu gura căscată, ca și cum priveliștea i-ar fi tăiat răsuflarea. Totuși, fără să se sinchisească de fel, Newman îl lăsă să-și soarbă și el vinul, gustînd cîte puțin, sau să-l toarne înapoi în sticlă, dacă are chef, și plecă, după ce răni adînc demnitatea lui Peg Sliderskew, pe care o atinse în trecere fără un cuvînt de scuză sau de recunoaștere.

De îndată ce rămaseră singuri, domnul Gride și îngrijitoarea lui se prefăcură într-un comitet pentru discutarea modalităților și mijloacelor și se sfătuiră cu privire la rînduielile ce trebuie făcute pentru primirea tinerei mirese. Și fiindcă, la fel ca în alte comitete, dezbaterile lor erau foarte plicticoase și încîlcite, povestea noastră ar face mai bine să pornească pe urmele lui Newman Noggs, îmbinînd astfel folosul cu nevoia; ceea ce oricum ar fi fost nevoită să facă, căci nevoia, după cum știe toată lumea, nu cunoaște lege.

— Ai zăbovit mult — spuse Ralph cînd Newman se înapoie.

— *El* a zăbovit mult — răspunse Newman.

— La naiba! făcu Ralph nerăbdător. Dă-mi biletul lui, dacă ți-a dat vreunul, sau spune-mi ce vești mi-aduci, dacă nu ți-a dat. Și nu pleca. Am o vorbă cu dumneata, domnule.

Newman îi înmînă biletul și-și luă un aer foarte smerit și nevinovat, în timp ce patronul lui rupse pecetea și-și aruncă ochii asupra celor scrise.

— Sigur c-o să vină! murmură Ralph, rupînd răvașul în bucățele; desigur, știu bine că vine, nu-ncape vorbă. Ce nevoie s-o mai spun? Noggs! Spune-mi, te rog, domnule, cine era omul cu care te-am văzut în noaptea trecută pe stradă?

— Nu știu — răspunse Newman.

— Ai face bine să-ți improspătezi aducerea aminte — spuse Ralph, cu o privire amenințătoare.

— Vă spun — răspunse Newman îndrăzneț — că nu știu. A fost de vreo două ori pe-aici și a întrebat de dumneavoastră. Erați plecat. A venit din nou. I-ați făcut vînt chiar dumneavoastră. Mi-a dat numele de Brooker.

— Știu — spuse Ralph; și pe urmă?

— Pe urmă? Păi, pe urmă, a dat tîrcoale pe aici și m-a pîndit pe stradă. Mă urmărește seară după seară și-mi tot dă ghes să-l aduc în fața dumneavoastră; zice că o dată v-a văzut și nu de mult. Vrea să vă vadă la față, zice, și garantează c-o să-l lăsați curînd să spună tot ce are de spus.

— Și dumneata ce spui de asta? întrebă Ralph, privindu-și pătrunzător robul.

— Nu-i treaba mea și nu zic nimic. I-am spus că vă poate prinde pe stradă, dacă doar atîta vrea, dar nu, asta nu-i convine. Zice că acolo n-o să ascultați nici o vorbă. Vrea să vă aibă singur într-o odaie, cu ușa încuiată, unde să poată vorbi fără teamă, și atunci zice c-o să vă muiați numaidecît și-o să-l ascultați cu răbdare.

— Ciine îndrăzneț! mormăi Ralph.

— Asta-i tot ce știu — continuă Newman. Vă spun din nou că nu știu ce fel de om este. Cred că

nici el nu știe. L-ați văzut; poate știți *dumneavoastră*.

— Cred că știu — răspunse Ralph.

— Atunci — făcu îmbufnat Newman — n-aveți de ce să vă așteptați să știu și eu; asta-i tot. Acu' o să mă întrebați de ce nu v-am spus asta pînă acum. Ce-ați zice dacă m-aș apuca să vă torn tot ce spun oamenii despre dumneavoastră? Cum îmi ziceți cînd se întîmplă uneori să vă spun? Dobitocule, măgarule! și vă repeziți la mine ca un balaur.

Cam așa era, măcar că întrebarea cu care Newman i-o luase înainte îi stătea, în clipa aceea, lui Ralph pe buze.

— E un pungaș fără căpătîi — spuse Ralph; un vagabond venit de peste mări, unde a ajuns din pricina nelegiuirilor pe care le-a făcut; un trădător, căruia i s-a dat drumul ca să-și vîre gîtul în streang; un șarlatan și are îndrăzneala să-și încerce planurile tocmai pe pielea mea, care-l cunosc atît de bine. Rîndul viitor cînd s-o mai lega de dumneata, dă-l pe mîna poliției, fiindcă încearcă să stoarcă bani prin minciuni și amenințări, m-auzi? Și restul lasă-l în seama mea. Se răcorește el un pic în temniță și te asigur că, după ce iese, caută alte păsări de jumulit. Ai băgat la cap ce ți-am zis, da?

— Aud — spuse Newman.

— Atunci așa să faci — spuse Ralph — și-am să te răsplătesc. Acum poți pleca.

Newman se folosi cu plăcere de această îngăduință și, închizîndu-se în micul lui birou, rămase acolo toată ziua, bîntuit de gînduri serioase. Seara, cînd scăpă, porni în pas alergător spre City, și-și luă vechiul lui loc în spatele pompei, ca să-l pîndească pe Nicholas. Căci Newman Noggs avea mîndria lui și nu-și îngăduia să apară în calitate de prieten al lui Nicholas, față de frații Cheerybie, în halul de jerpeleală și decădere în care se afla.

Nu apucase să stea multe minute în locul știut, cînd, avînd bucuria să-l vadă pe Nicholas, țîșni din

ascunzișul lui ca să-și întîlnească prietenul, pe care nu-l văzuse de cîtăva vreme ; așa încît întîlnirea lor fu călduroasă.

— Tocmai mă gîndeam la dumneata — spuse Nicholas.

— Foarte bine — făcu Newman — și eu la dumneata. N-am putut să mă împiedic să vin în astă-seară. Zău ! Cred că sînt pe cale de a descoperi ceva.

— Ce-ar putea să fie ? spuse Nicholas, zîmbind la primirea unei știri atît de ciudate.

— Nu știu ce-ar putea să fie, nu știu ce n-ar putea să fie — spuse Newman. E o taină în care e amestecat unchiul dumitale, dar ce-o fi, încă n-am fost în stare să descopăr, măcar că am bănuieli puternice. Nu vreau să ți le strecor acum, ca nu cumva să fii dezamăgit.

— *Eu*, dezamăgit ! strigă Nicholas ; mă privește și pe mine ?

— Cred că te privește — răspunse Newman. Mi s-a năzărit mie că așa trebuie să fie. Am descoperit un om, care e cu ochi și cu sprîncene că știe mai multe decît are poftă să spună din prima dată. Mi-a și dat să înțeleg unele lucruri care mă nedumeresc. Zău că mă nedumeresc — spune Newman, scărpinîndu-și nasul pînă ce-l făcu să se roșească și să se umfle tare și, între timp, ațintindu-și cu toată puterea privirile asupra lui Nicholas.

Minunîndu-se ce-ar fi putut să-l aducă pe prietenul său la culmea asta de mister, Nicholas se osteni, printr-un șir de întrebări, să limpezească lucrurile ; dar în zadar, Newman nu putea fi îmboldit să spună ceva mai lămurit, ci repeta într-una nedumeririle, cărora le mai dăduse grai și o poliloghie încurcată cum că e nevoie de cea mai mare prevedere ; cum că ochii de linx ai lui Ralph îl și văzuseră în tovărășia necunoscutului său urmăritor ; și cum îi dejucase el planurile numitului Ralph prin nespusa lui prevedere în purtări și prin dibăcia vorbirii, căci se

pregătise, de la bun început, pentru o astfel de împrejurare.

Amintindu-și de slăbiciunea prietenului său — slăbiciune despre care nasul lui îi vestea pe toți privitorii asemenea unui far — Nicholas îl trase într-o circiumă singuratică. Aci se apucară să-și amintească de începuturile și desfășurarea cunoștinței lor, așa cum fac oamenii citeodată și, scoțind la iveală micile evenimente care o jalonaseră atît de puternic, ajunseră în cele din urmă și la domnișoara Cecilia Bobster.

— Asta-mi amintește — spuse Newman — că nu mi-ai spus niciodată numele adevărat al domnișoarei.

— Madeleine! spuse Nicholas.

— Madeleine? strigă Newman. Care Madeleine? Cum o mai cheamă? Spune-mi celălalt nume!

— Bray — spuse Nicholas, foarte mirat.

— Același! strigă Newman. Tristă poveste! Ești în stare să stai, să nu faci nimic și să lași căsătoria aceasta nefirească să aibă loc, fără să încerci să salvezi fata?

— Ce vrei să zici? strigă Nicholas, sărind în sus; căsătorie! Ești nebun?

— Ești nebun dumneata? Este ea? Ești orb, surd, fără simțire, mort? spuse Newman. Nu știi că pînă-ntr-o zi, prin mijlocirea unchiului dumitale Ralph, va fi măritată cu un om de teapa lui, ba mai rău, dacă se poate ceva mai rău ca el? Nu știi că pînă-ntr-o zi, va fi jertfită, așa cum te văd și mă vezi, unui ticălos încărunțit, un diavol în lege, îmbătrînit în rele?

— Bagă de seamă ce spui — răspunse Nicholas. Pentru numele lui dumnezeu, bagă de seamă! Eu sînt singur și cei care ar fi putut întinde o mînă ca s-o salveze sînt departe. Ce vrei să spui?

— Nu i-am auzit niciodată numele! spuse Newman, înecîndu-se de atîta însuflețire. De ce nu mi l-ai

spus? Cum era să-l știu? Am fi avut, cel puțin, nițel timp de gîndire!

— Ce vrei să zici? strigă Nicholas.

Nu era treabă ușoară să ajungi să afli știrea; dar, după ce Newman făcu nenumărate gesturi cu totul neobișnuite, care nu folosiră la nimic, Nicholas, care era aproape tot atît de înnebunit ca și Newman Noggs, îl sili să se așeze pe scaunul lui și-l țintui acolo pînă cînd acesta începu să-și depene povestea.

Furia, uimirea, mînia și o vijelie de sentimente bîntuiau inima ascultătorului, pe măsură ce complotul îi era dezvăluit. Nici n-apucă bine să înțeleagă totul și țîșni afară cu fața ca cenușa și cu trupul cuprins de friguri.

— Opriți-l! zbieră Newman, repezindu-se afară pe urmele lui. O să facă o nebunie; o să ucidă pe cineva. Ei! voi de colo, prindeți-l! Prindeți hoțul! Prindeți hoțul!

Nicholas pierde nădejdea s-o mai scape pe Madeleine Bray, dar își ia inima în dinți și se hotărăște să încerce. Știri casnice despre familiile Kenwigs și Lillyvick.

Dîndu-și seama că Newman e hotărît să-l împiedice cu orice preț de a înainta și temîndu-se ca nu cumva vreun trecător cu intenții bune, îndemnat de strigătul „prindeți hoțul!", să înhațe persoana sa, punîndu-l într-o situație neplăcută, din care să-i vie greu să scape, Nicholas încetini curînd pasul și-i îngădui lui Newman Noggs să-l ajungă din urmă; ceea ce omul și făcu, însă cu răsuflarea în așa hal de tăiată, încît părea cu neputință să fi rezistat măcar și cu un minut mai mult.

— Mă duc glonț la Bray — spuse Nicholas. Vreau să-l văd pe omul ăsta. Dacă mai există o fărîmă de omenie în inima lui, o scînteie de dragoste pentru copila lui lipsită de mamă și prieteni, eu am s-o reaprind.

— N-ai s-o reaprinzi — răspunse Newman. Zău că nu.

— Atunci — spuse Nicholas, grăbind înainte — o să fac ce mi-o dicta prima pornire și o să mă duc de-a dreptul la Ralph Nickleby.

— Pînă ajungi dumneata acasă la el, o să fie în pat — spuse Newman.

— Îl scot eu din pat! strigă Nicholas.

— Pst, pst! făcu Noggs. Vino-ți în fire!

— Ești cel mai bun dintre prietenii mei, Newman — spuse Nicholas după o tăcere, apucîndu-l de mînă în timp ce vorbea. Am dat piept cu multe încercări,

dar acum e vorba de nenorocirea unei alte ființe și o astfel de nenorocire, încît îți spun c-am ajuns la deznădejde și nu știu ce să fac.

Într-adevăr, împrejurarea părea deznădăjduită. Lui Nicholas îi era cu neputință să se folosească de știrea pe care o culesese Newman Noggs, în timp ce stătea ascuns în cămăruță. Simplul fapt că totul fusese pus la cale între Ralph Nickleby și Gride n-avea să facă ilegală această căsătorie și nici să-l facă potrivnic ei pe Bray, care, chiar dacă nu știa de existența unei astfel de înțelegeri, fără îndoială că o bănuia. Cele pomenite în legătură cu jefuirea Madelenei fuseseră amintite în chip destul de nelămurit de către Arthur Gride și, venind din partea lui Newman Noggs, învăluite pe deasupra în fumul șipului de buzunar, deveneau cu totul de neînțeles și se pierdeau într-o beznă desăvîrșită.

— Nu se vede nici o rază de speranță — spuse Nicholas.

— Cu atît mai mare nevoie avem de sînge rece, chibzuință, judecată, gîndire — spuse Newman, oprindu-se după fiecare al doilea cuvînt, ca să cerceteze neliniștit fața prietenului său. Unde sînt frații?

— Sînt duși amîndoi după treburi urgente și or să mai lipsească o săptămînă de acum încolo.

— N-ai cum intra în legătură cu ei? N-ai cum să-l aduci pe unul din ei pînă aici pînă mîine seară?

— Cu neputință! spuse Nicholas — între noi și ei se întinde marea. Chiar avînd parte de cel mai prielnic vînt, e nevoie de trei zile și trei nopți ca să te duci și să te întorci.

— Atunci nepotul lor — spuse Newman — sau funcționarul cel bătrîn.

— Ce-ar putea face oricare dintre ei ce nu pot face eu? întrebă Nicholas. Mai ales în legătură cu ei, am primit poruncă să păstrez cea mai desăvîrșită tăcere în privința asta. Ce drept am eu să tră-

dez ceea ce mi s-a încredințat, cînd doar o minune mai poate împiedica jertfa ?

— Gîndește-te — îl îndemnă Newman. Nu e nici o cale ?

— Nici una — spuse Nicholas doborît. Nici una. Tatăl dă ghes, fata se supune. Diavolii aceia au prins-o în capcana lor ; dreptul legal, puterea, împuternicirile, banii, totu-i de partea lor. Cum pot nădăjdui s-o scap ?

— Nădăjduiește pînă în ultima clipă ! spuse Newman, bătîndu-l pe spate. Nădăjduiește mereu, ca un băiat inimos. Nu pierde niciodată nădejdea ; n-are rost ! Mă asculți, Nick ? N-are rost. Nu lăsa nici o piatră nerăsturnată. Tot e ceva dacă știi că ai făcut tot ce ai putut. Dar nu pierde speranța, fiindcă atunci degeaba faci orice. Speranță, speranță pînă-n pînzele albe !

Nicholas avea nevoie de încurajare. Felul neașteptat cum aflase știrea despre planul celor doi cămătari, puținul timp care-i mai rămînea ca să încerce ceva, posibilitatea, care era aproape siguranță, că în cîteva ceasuri Madeleine Bray va fi pe vecie pierdută pentru el și osîndită la mizerie negrăită și poate la moarte timpurie ; toate acestea îl înmărmureau și-l copleșeau. Toate speranțele pe care-și îngăduise să și le facă, în legătură cu ea, sau pe care, fără să-și dea seama, le hrănise, erau la pămînt, ofilite și moarte. Toate farmecele cu care amintirea sau închipuirea lui o înconjuraseră îi apăreau acum, doar pentru a-i mări durerea și a adăuga amărăciune deznădejdii sale. Orice simțămînt de milă pentru starea ei desperată și de admirație pentru eroismul și tăria ei, atîta și mai rău indignarea care-i cutremura mădularele și-i umplea inima pînă la revărsare.

Dar dacă propria lui inimă îi făcea greutăți lui Nicholas, cea a lui Newman îi veni în ajutor. Era atîta seriozitate în mustrările acestuia, atîta sinceritate și căldură în purtarea lui — așa ciudată și

caraghioasă cum era ea întotdeauna — încît Nicholas simți forțe noi și fu în stare să spună, după ce mersese cîtăva vreme tăcut:

— Bine mă dăscălești, Newman, și vreau să trag folos din descăleala dumitale. Un pas, cel puțin, voi face, sînt silit de fapt să-l fac, și chiar mîine o să încep.

— Ce anume? întrebă curios Noggs. Nu cumva să-l amenințI pe Ralph? Sau să-l vezi pe tată?

— S-o văd pe fată, Newman — răspunse Nicholas. Să fac ceea ce, la urma urmelor, e tot ce-ar putea face și cei doi frați, dac-ar fi aici și deie domnul să fie! Să-i vorbesc cuminte despre hidoșenia acestei căsătorii, să-i arăt spre ce grozăvii se îndreaptă; s-o rog din tot sufletul cel puțin să mai aminе. Nu cred să aibă pe cineva care s-o sfătuiască spre binele ei. Poate că asta încă mai poate s-o convingă, măcar că sîntem în ceasul al unsprezecelea și ea e la marginea prăpastiei.

— Curajos vorbit! spuse Newman. Bine gîndit, bine gîndit! Da. Foarte bine!

— Să mă încumet să-i spun — strigă Nicholas, cu entuziasm sincer — că în treaba asta nu sînt îndemnat de gînduri personale sau egoiste, ci de milă față de ea, ură și groază față de acest plan; și că aș face la fel, dac-ar mai fi încă douăzeci de rivali în arenă, iar eu aș fi ultimul și cel mai disprețuit dintre toți.

— Cred că ai face-o — spuse Newman. Dar încotro te grăbești acum?

— Spre casă — răspunse Nicholas. Vii cu mine, sau să-ți spun noapte bună?

— Te însoțesc o bucățică de drum, dacă vrei să mergi ca omu', nu să fugi — spuse Noggs.

— În seara asta nu pot să merg — răspunse Nicholas grăbit. Trebuie să mă mișc repede, fiindcă altfel n-aș mai putea să-mi trag sufletul. Îți spun mîine ce-am mai vorbit și ce-am făcut!

Fără să mai aştepte vreun răspuns, o porni în pas alergător şi cufundîndu-se în vălmăşagul de oameni de pe stradă, se făcu nevăzut.

— Tare-i iute uneori — spuse Newman, uitîndu-se după el ; şi totuşi, tocmai de-aia îmi place. Acum are şi de ce, fiindcă şi-a vîrît dracu' coada. Nădejde ! Eu am zis nădejde, parcă ! Cînd Ralph Nickleby şi Gride şi-au pus capetele laolaltă ! Şi eu care nădăjduiesc să cîştige potrivnicul lor ! Ho-ho !

Newman Noggs încheie această vorbire de unul singur cu un rîs foarte amar ; şi cu o amară clătinare din cap şi o privire foarte tristă, făcu stînga împrejur şi-şi văzu tîrîş-grăpiş de drumul lui ; care drum, în împrejurări obişnuite, ar fi dus la vreo cîrciumioară sau un birt ; fiindcă acesta era drumul său, în mai multe înţelesuri ale cuvîntului. Dar Newman era prea prins şi prea îngrijorat ca să se îndrepte astfel spre o astfel de ţintă, aşa încît, bîntuit de multe gînduri negre şi deznădăjduite, se duse de-a dreptul acasă.

Se întîmplase, tocmai în după-amiaza aceea, ca domnişoara Morleena Kenwigs să fie poftită la o plimbare cu vaporaşul de la podul Westminster pînă la Twickenham, pe insula Eel-pie, unde avea să se ospăteze cu o gustare rece, bere la sticlă, suc de fructe şi crevete şi să danseze în aer liber, după muzica unei orchestre ambulante, trimisă acolo cu acest scop ; iar vaporaşul fusese tocmit anume de un profesor de dans, cu legături întinse, pentru plăcerea numeroaselor sale eleve, iar elevele îşi arătau preţuirea faţă de serviciile profesorului de dans cumpărînd chiar ele sau îndemnîndu-şi prietenii să cumpere diferite bilete de culoare albastră deschisă, care le dădeau dreptul să se alăture la expediţie. Unul dintre aceste bilete de culoare albastră deschisă fusese arătat de o vecină ambiţioasă domnişoarei Morleena Kenwigs şi însoţit de invitaţia de a lua parte la plimbare împreună cu fiicele ei ; iar doamna Kenwigs, socotind pe drept cuvînt că cinstea familiei atîrna de faptul că domnişoara Morleena va face o minunată apariţie şi, în ciuda

timpului de pregătire atît de scurt, va dovedi profesorului de dans că mai există pe lume și alți profesori de dans în afară de el, iar mamelor și taților acolo de față că și copiii altor oameni, în afară de ai lor, știau să se poarte distins, leșinase de două ori, copleșită de măreția pregătirilor, dar, îmbărbătîndu-se cu hotărîrea de a apăra bunul nume al familiei sau a pieri în această încercare, mai muncea încă din greu cînd Newman Noggs se întoarse acasă.

Numai că doamna Kenwigs era atît de prinsă de călcatul jabourilor, încrețitul volănașelor de la pantaloni, potrivitul rochiilor, leșinurilor și trezirilor din leșin ce țineau de acest prilej, încît nu băgase de seamă decît cu o jumătate de oră înainte că blondele cosițe ale domnișoarei Morleena erau, ca să zicem așa, într-un hal fără hal, și că, dacă nu era dată pe mîna unui coafor priceput, fata nu va putea niciodată să triumfe asupra fetelor altor oameni și firește că orice izbîndă mai mică ar fi însemnat o înfrîngere. Această descoperire o aruncă pe doamna Kenwigs pradă deznădejdii, căci coaforul locuia la o depărtare de trei străzi și opt răscruci primejdioase. Morleena nu putea fi lăsată să se ducă singură pînă acolo, chiar dacă lucrul ar fi fost cu desăvîrșire cuviincios, fapt în legătură cu care doamna Kenwigs avea îndoielile ei; domnul Kenwigs nu se întorsese de la slujbă și deci nu era nimeni care s-o însoțească. Așa încît, doamna Kenwigs îi trase mai întîi o palmă domnișoarei Kenwigs, fiindcă ea era cauza supărării și după aceea vărsă lacrimi.

— Copil nerecunoscător ce ești! spuse doamna Kenwigs. După toate prin cîte am trecut în noaptea asta de dragul tău!

— N-am încotro, mămico — răspunse Morleena, scăldată și ea în lacrimi; părul meu *crește* fără voia mea.

— Mie să nu-mi răspunzi, răutate! spuse doamna Kenwigs — să nu-mi răspunzi! Chiar dac-aș avea încredere să te las singură, și ai scăpa necălcată, știu

că te-ai ciocni cu Laura Chopkings, — fiica ambițioasei vecine - - și i-ai spune cu ce ai să te îmbraci mîine, știu c-așa ai face. N-ai mîndrie în tine și nu te poate scăpa omul din ochi nici o clipă.

Jelind cu aceste cuvinte răutatea fiicei ei, doamna Kenwigs lăsă să-i picure lacrimi proaspete de jignire din ochi și spuse că nu crede să fi fost vreodată cineva atît de greu încercat ca ea. La care, Morleena se porni din nou să plîngă și amîndouă se văietau împreună.

Lucrurile ajunseseră aci cînd îl auziră pe Newman Noggs trecînd șontîc-șontîc prin fața ușii, în timp ce urca scările; atunci doamna Kenwigs, însuflețită de noi speranțe la auzul pașilor săi, înlăturînd de pe față acele urme ale emoției de curînd resimțite ce puteau fi șterse într-un timp atît de scurt, înfățișîndu-se înaintea lui și arătîndu-i dilema în care se afla, îl rugă din tot sufletul s-o însoțească pe Morleena pînă la coafor.

— Nu ți-aș cere-o, domnule Noggs — spuse doamna Kenwigs — dacă n-aș ști ce ființă bună și inimoasă ești; nu, pentru nimic în lume. Sînt o femeie slabă, domnule Noggs, dar mintea mea nu mi-ar îngădui să cer un hatîr acolo unde știu că s-ar putea să fiu respinsă, așa cum nu mi-aș îngădui să-mi las copiii umiliți și călcați în picioare de invidie și josnicie.

Newman era prea de treabă ca să nu fi primit, chiar și fără această mărturisire de încredere din partea doamnei Kenwigs. Drept care, nici cîteva minute nu trecură și el, împreună cu domnișoara Morleena erau în drum spre coafor.

De fapt, nu era chiar un coafor; oamenii mai necioplți sau de rînd ar fi putut să spună chiar că era un bărbier; fiindcă acolo nu numai că se tăia și se încreța elegant părul doamnelor și cu grijă al copiilor, dar domnii erau bărbieriți foarte dibaci. Totuși, era o întreprindere cum nu se poate mai distinsă — absolut clasa întîi — iar în vitrină, pe lîngă alte lucruri elegante — erau arătate busturile de ceară ale unei

doamne blonde și ale unui domn oacheș, care stîrneau admirația întregului cartier. Ba chiar unele doamne merseseră atît de departe încît spuseseră că domnul cel oacheș era portretul tînărului și violului proprietar; și marea asemănare dintre felul cum își potriveau părul — amîndoi îl purtau lucios, cu o cărare îngustă drept la mijloc și o mulțime de bucliță turtite și rotunde de ambele părți — încuraja această idee. Totuși, cele mai știutoare dintre doamne luau în rîs afirmația, căci oricît ar fi fost de dornice (și erau foarte dornice) să nu nedreptățească fața frumoasă și înfățișarea proprietarului, totuși îl socoteau pe domnul chipeș din galantar drept o idee desăvîrșită și abstractă a frumuseții bărbătești, uneori atinsă poate de îngeri și militari, dar rareori întruchipată spre bucuria ochilor de muritori.

Spre acest așezămînt o însoți, în deplină siguranță, Newman Noggs pe domnișoara Kenwigs. Proprietarul, știind că domnișoara Kenwigs avea trei surori, fiecare cu o pereche de codițe blonde și că de fiecare putea lua șase penny, cel puțin o dată pe lună, îl lăsă numaidecît baltă pe un domn bătrîn, pe care tocmai îl săpunise ca să-l bărbierească și, dîndu-l pe mîna unui lucrător (care nu prea avea trecere la doamne, fiindcă era obez și de vîrstă mijlocie), o servi chiar el pe domnișoară.

Îndată după ce se făcu acest schimb, intră ca să fie bărbierit un cărbunar mătăhălos, voinic, vesel și cu o lulea în gură, care-și trecu de cîteva ori mîna peste bărbie și întrebă cînd se eliberează un bărbier.

Lucrătorul, căruia i se puse această întrebare, privi cu îndoială către tînărul patron, iar tînărul patron privi cu batjocură spre cărbunar, spunînd în același timp:

— Aici nu te bărbierești dumneata, omule.

— De ce nu? întrebă cărbunarul.

— Nu ne ocupăm de domni din meseria dumitale — făcu tînărul patron.

— Păi, v-am văzut bărbierind un brutar săptămîna trecută, cînd m-am uitat prin geam — spuse cărbunarul.

— Undeva trebuie să tragem o linie, dragul meu — răspunse directorul. Acolo o tragem noi. Nu putem trece de brutari. Dac-am coborî mai jos de brutari, ne-ar părăsi clienții și atunci nu ne-ar mai rămîne decît să închidem prăvălia. Trebuie să încerci în altă parte, domnule. Aici nu se poate.

Cel cu cererea se holba, rînjea spre Newman Noggs, care părea că se înveselește nespus, privea în treacăt de jur împrejurul prăvăliei, parcă în chip de dispreț față de borcanele cu pomezi și alte materiale; își scoase apoi luleaua din gură și fluieră tare, pe urmă puse luleaua la loc și ieși din prăvălie.

Bătrînul, care tocmai fusese săpunit și acum ședea trist cu fața la perete, părea că nu-și dă seama de cele petrecute ci, cufundat în visare — o visare jalnică, judecînd după suspinele ce-i scăpau din cînd în cînd — arăta nesimțitor față de toate. Impresionat de această pildă, patronul începu s-o tundă pe domnișoara Kenwigs, lucrătorul să-l radă pe domnul cel bătrîn, iar Newman Noggs să citească ziarul de duminica trecută, toți trei în tăcere; cînd deodată, domnișoara Kenwigs scoase un țipăt scurt și ascuțit, iar Newman ridicînd ochii, văzu că țipătul fusese prilejuit de faptul că bătrînul domn își întorsese capul și dăduse la iveală trăsăturile domnului Lillyvick, încasatorul.

Erau trăsăturile domnului Lillyvick, dar în ce chip ciudat se schimbaseră! Dacă vreun domn în vîrstă ținuse cu orice preț să apară în public tuns, ras și frizat, acel domn fusese domnul Lillyvick. Dacă vreodată un încasator se purtase ca un adevărat încasator și-și luase, în fața oamenilor, o demnitate solemnă și înfricoșătoare, ca și cum i-ar fi avut pe toți în registrele lui și ar fi fost toți cu două trimestre neplătite, acela era domnul Lillyvick. Și acum, iată-l șezînd aci, cu bărbia năpădită de rămășițele unei

bărbi de cel puțin o săptămînă; avînd pe piept un jabou de cămașă murdar și mototolit, în loc de unul care să se înfoaie mîndru; cu o purtare atît de rușinată, atît de plecată, de deznădăjduită și care vorbea despre atîta umilință, durere, rușine, încît dacă sufletele a patruzeci de gospodine nevrednice cărora li se închisese apa, fiindcă nu plătiseră rata, s-ar fi putut aduna într-un singur trup, trupul acela cu greu ar fi putut să vădească atîta jignire și înfrîngere cum vădea acum persoana domnului Lillyvick, încasatorul.

Newman Noggs îi rosti numele și domnul Lillyvick gemu; dar tuși numaidecît ca să ascundă geamătul. Totuși, geamătul era un geamăt în toată legea, în timp ce tusea era doar un suflu.

— S-a întîmplat ceva? întrebă Newman Noggs.

— Întîmplat, domnule! strigă domnul Lillyvick. Conducta vieții mele a secat, domnule, și nu mi-a rămas decît mîlul.

Această vorbire — al cărei stil Newman îl punea pe seama legăturilor din ultima vreme ale lui Lillyvick cu personalitățile teatrale — nefiind prea lămuritoare, Newman dădu parcă să mai pună o întrebare, cînd domnul Lillyvick îl împiedică, strîngîndu-i cu jale mîna și apoi fluturînd-o pe a sa.

— Las' să mă bărbierească! spuse domnul Lillyvick. O să fiu gata înaintea Morleenei; *e* Morleena, nu-i așa?

— Da — spuse Newman.

— Familiei Kenwigs i s-a născut și un băiat, nu-i așa? întrebă încasatorul.

Din nou Newman spuse:

— Da.

— E drăguț? întrebă încasatorul.

— Nu-i prea scîrbos — răspunse Newman, cam încurcat de această întrebare.

— Susan Kenwigs avea obiceiul să spună — urmă încasatorul — că dacă vreodată o să mai aibă un băiat, nădăjduiește că-mi va semăna mie. Ăsta seamănă cu mine, domnule Noggs?

Era o întrebare care te punea în încurcătură ; dar Newman se feri de ea, răspunzînd domnului Lillyvick, cum că s-ar putea, cu timpul, ca pruncul să ajungă ca el.

— M-aș bucura, oricum, să știu că-mi seamănă cineva, înainte să mor — spuse domnul Lillyvick.

— Doar n-ai de gînd să faci asta, cel puțin o bucată de timp de-acum încolo ? spuse Newman.

La care domnul Lillyvick răspunse cu glas solemn :

— Să mă bărbierească ! și dîndu-se din nou pe mîna lucrătorului, nu mai spuse nimic.

Era o purtare deosebită. Într-atît îi păru de deosebită domnișoarei Morleena, încît tînăra fată, trecînd prin primejdia de neînlăturat de a se trezi cu urechea tăiată, nu se putuse împiedica să nu se uite, de cîteva zeci de ori, în jur, în timpul convorbirii de mai sus. Totuși, pe ea domnul Lillyvick n-o luă în seamă ; ci mai degrabă își dădea osteneala (cel puțin așa i se păru lui Newman Noggs) să se ferească de ochii ei și să se facă mic, de cîte ori atrăgea privirile fetei. Newman se întrebă cu mirare care ar fi putut să fie pricina acestei schimbări în purtarea încasatorului ; dar gîndindu-se, ca un filozof ce era, că mai devreme sau mai tîrziu va afla fără îndoială și că își putea îngădui foarte bine să aștepte, se lăsă foarte puțin tulburat de ciudățenia purtărilor bătrînului domn.

Într-un tîrziu, sfîrșindu-se cu retezatul și încrețitul părului, bătrînul domn, care așteptase cîtva timp, se ridică pentru a pleca și el și, ieșind din prăvălie împreună cu Newman și fata care-i fusese dată acestuia în grijă, îl luă pe Newman de braț și merse o vreme fără să spună nimic. Newman, pe care, cît privește puterea de a tăcea, îl întreceau puțini, nu făcu nici o încercare pentru a sparge tăcerea ; și merseră tot așa, pînă cînd aproape ajunseră la casa Morleenei și atunci domnul Lillyvick spuse :

— A fost tare covîrșită familia Kenwigs de vestea aceea, domnule Noggs ?

— Care veste ? întrebă Newman.

— Vestea că eu... m-am...

— Căsătorit ? propuse Newman.

— Aha ! făcu domnul Lillyvick cu un nou geamăt, de data asta neascuns de nici un suflu.

— Mama a plîns cînd a aflat — se amestecă domnișoara Morleena — dar noi i-am ascuns multă vreme ; și tata a fost foarte abătut, dar acum e mai bine ; și eu am fost foarte bolnavă, dar acum mi-e mai bine.

— I-ai da lui moșu-tău Lillyvick o sărutare, dacă ți-ar cere-o, Morleena ? întrebă încasatorul cu oarecare șovăială.

— Da, unchiule Lillyvick, ți-aș da — răspunse domnișoara Morleena, strîngînd la un loc energia ambilor părinți ; dar mătușii Lillyvick nu i-aș da. Nu-i mătușa mea și n-am să-i spun niciodată așa.

Îndată după rostirea acestor cuvinte, domnul Lillyvick o cuprinse pe domnișoara Morleena în brațele lui și o sărută ; și, fiindcă, între timp, ajunsese la ușa casei unde locuia domnul Kenwigs (care, după cum a fost amintit mai înainte, stătea de obicei larg deschisă), urcă drept în salonașul domnului Kenwigs și o depuse pe domnișoara Kenwigs în mijlocul odăii. Domnul și doamna Kenwigs tocmai luau masa de seară. La vederea trădătoarei lor rude, pe doamna Kenwigs o apucă leșinul și se făcu galbenă la față, iar domnul Kenwigs se ridică măreț.

— Kenwigs — spuse încasatorul — să ne strîngem mîinile.

— Domnule — spuse Kenwigs — a trecut timpul cînd eram mîndru să strîng mîna unui om ca acela care mă privește acum. A trecut timpul, domnule — spuse mai departe domnul Kenwigs — cînd o vizită din partea acestui om stîrnea în sînul meu și al familiei mele senzații pe cît de firești, pe atît de înviorătoare. Dar acum mă uit la acest om cu emoții care depășesc orice și mă întreb unde e onorul lui, unde e sinceritatea lui, unde e omenia lui ?

— Susan Kenwigs — spuse domnul Lillyvick, întorcîndu-se cu umilință spre nepoată-sa — nu-mi spui nimic ?

— Nu e în stare, domnule — spuse domnul Kenwigs, izbind cu tărie în masă. După ce a alăptat un prunc voinic și după ce s-a frămîntat din pricina purtării dumitale crude, nici patru halbe cu bere de malț n-o pot ține în picioare.

— Mă bucur — spuse blînd bietul încasator — că pruncul e voinic. Mă bucur foarte tare.

Asta atingea familia Kenwigs la punctul cel mai delicat. Într-o clipă doamna Kenwigs izbucni în plîns, în timp ce domnul Kenwigs dădea semne de mare tulburare.

— Sentimentul meu cel mai plăcut, în tot timpul cît așteptam copilul — spuse domnul Kenwigs cu jale — era să mă gîndesc : dacă-i băiat, și nădăjduiesc că va fi, fiindcă l-am auzit pe unchiul Lillyvick spunînd tot mereu că ar dori ca următorul nostru copil să fie băiat, dacă-i băiat, ce-o să zică unchiul lui, Lillyvick ? Cum o să-i placă lui să-l botezăm ? Oare o să-l cheme Petre, sau Alexandru, sau Pompei, sau Diogene, sau cum o să-l cheme? Și acum, cînd mă uit la el, un prunc neprețuit, neștiutor, fără ajutor, care nu știe să-și folosească mînuțele decît ca să-și rupă căciulița și nu știe să-și folosească picioruşele decît ca să se lovească singur, cînd îl văd culcat în poala maică-si, gîngurind și tot gîngurind și, în nevinovăția lui, înăbușindu-se aproape cu pumnișorul lui, cînd îl văd așa prunc cum este și mă gîndesc că unchiul Lillyvick, care pe vremuri avea de gînd să-l îndrăgească atît, s-a retras, mă cuprinde un asemenea sentiment de răzbunare, că nu pot să-l zugrăvesc în nici o limbă și mă simt de parcă pruncul sfînt în persoană îmi poruncește să-l urăsc pe unchiul Lillyvick.

Acest tablou înduioșător o mișcă adînc pe doamna Kenwigs. După cîteva cuvinte stîlcite, care se osteniră zadarnic să răzbească din adîncuri la suprafață, dar

fură înecate și tîrîte de șuvoiul puternic al lacrimilor, ea grăi :

— Unchiule, la gîndul că mi-ai întors spatele mie și scumpilor mei copii și lui Kenwigs, care este autorul vieții lor, dumneata, care ai fost odată atît de bun și de drăgăstos și despre care, dacă ne-ar fi spus cineva una ca asta, l-am fi pîrjolit cu batjocura noastră ca trăsnetul, dumneata, după care a fost botezat la altar micul Lillyvick, primul și întîiul nostru băiat ! O, doamne !

— Oare de bani ne-am sinchisit noi ? spuse domnul Kenwigs. Oare ne-am gîndit vreodată la avere ?

— Nu — strigă doamna Kenwigs. Îi disprețuiesc !

— Și eu la fel — spuse domnul Kenwigs — și totdeauna i-am disprețuit.

— Mi-ai rănit simțirea — spuse doamna Kenwigs — inima mi-a fost sfîșiată de durere, am căzut iar în lehuzie, nevinovatul meu prunc și-a pierdut liniștea și a devenit cicălitor, Morleena s-a topit pînă a ajuns o umbră ; toate astea le uit și le iert, fiindcă cu dumneata, unchiule, nu pot să mă cert niciodată. Dar să nu-mi ceri vreodată s-o primesc pe *ea*, niciodată să nu mi-o ceri, unchiule. Fiindcă n-o s-o fac, nu, n-o s-o fac, n-o s-o fac, n-o s-o fac !

— Susan, draga mea — spuse domnul Kenwigs — gîndește-te la copilul tău.

— Da — țipă doamna Kenwigs. O să mă gîndesc la copilul meu ! O să mă gîndesc la copilul meu ! Copilul meu, de care nu mă poate lipsi nici un unchi ; copilașul meu urît, disprețuit, părăsit, izgonit ! Aci emoția doamnei Kenwigs deveni atît de puternică, încît domnul Kenwigs n-avu încotro și fu silit să-i administreze săruri intern și oțet extern, și să strice un șiret de corset, patru șireturi de jupon și cîțiva năsturași.

Newman urmărise în tăcere această scenă ; căci domnul Lillyvick îi făcuse semn să nu plece, iar domnul Kenwigs îl rugase să stea mai departe, poftindu-l cu un semn din cap. După ce doamna Kenwigs își

reveni în oarecare măsură, iar Newman, ca un om care avea trecere asupra ei, o dojeni și o rugă să se stăpînească, domnul Lillyvick spuse, cu glas șovăitor :

— N-o să cer niciodată nimănui s-o primească pe... nu-i nevoie să spun cuvîntul, înțelegeți la cine mă gîndesc. Kenwigs și Susan, ieri s-a împlinit o săptămînă de cînd a fugit cu un căpitan în rezervă.

Domnul și doamna Kenwigs tresăriră amîndoi odată.

— A fugit cu un căpitan în rezervă — repetă domnul Lillyvick — a fugit în chip mîrșav și trădător cu un căpitan în rezervă. Un căpitan cu nasul borcănat, față de care orice bărbat s-ar fi putut socoti în siguranță. În această odaie — spuse domnul Lillyvick privind aspru în jur — am văzut-o pentru întîia dată pe Henrietta Petowker. Tot în odaia asta mă lepăd de ea, pentru vecie.

Această declarație schimbă cu totul fața lucrurilor. Doamna Kenwigs se aruncă de gîtul bătrînului domn, făcîndu-și amare imputări pentru asprimea de adineauri și strigînd că dacă ea suferise, cît trebuie să fi suferit el ! Domnul Kenwigs îi strînse mîna și-i jură veșnică prietenie și remușcare. Doamna Kenwigs se îngrozi la gîndul că hrănise la sînul ei un șarpe, o viperă, o năpîrcă, un josnic crocodil ca Henrietta Petowker. Domnul Kenwigs lămuri că într-adevăr trebuie să fi fost tare ticăloasă, dacă nu se îndreptase la vederea virtuților doamnei Kenwigs. Doamna Kenwigs își aminti că domnul Kenwigs spusese adesea cum că purtările domnișoarei Petowker nu erau mulțumitor de cuviincioase pentru el și se mira cum de putuse ea să se lase orbită de o mizerabilă ca asta. Domnul Kenwigs își aminti că el avusese bănuielile lui, dar nu se mira că doamna Kenwigs nu le avusese și ea pe ale ei, fiindcă ea era curăția, nevinovăția, sinceritatea întruchipată, în timp ce Henrietta era josnicia, fățărnicia, minciuna întruchipată. Iar domnul și doamna Kenwigs spuseră împreună, cu puternică simțire și lacrimi de duioșie, că totul se întîmplase cum

nu se poate mai bine ; și-l implorară pe bunul încasator să nu se lase tîrît de durere fără rost, ci să caute mîngîierea în mijlocul acelor rude drăgăstoase, care-l așteptau mereu cu brațele și inimile deschise.

— Din dragoste și grijă pentru voi, Susan și Kenwigs — spuse domnul Lillyvick — și nu din răzbunare și ciudă față de ea, fiindcă ea e prea jos pentru așa, mîine dimineață voi pune pe numele copiilor voștri, putînd fi plătiți la majorat sau la căsătoria lor, acei bani pe care aveam pe vremuri de gînd să-i las lor prin testament. Hotărîrea va fi executată mîine, iar domnul Noggs va fi unul dintre martori. El mă aude cum făgăduiesc acest lucru și el mă va vedea cum îl voi îndeplini.

Covîrșiți de această propunere nobilă și mărinimoasă, domnul Kenwigs, doamna Kenwigs și domnișoara Morleena Kenwigs începură cu toții să plîngă în hohote ; zgomotul hohotelor lor ajungînd pînă în odaia alăturată, unde erau culcați copiii și făcîndu-i și pe ei să plîngă, domnul Kenwigs se năpusti ca un sălbatic înăuntru și aducîndu-i în brațe, doi cîte doi, îi rostogoli în cămășuțe de noapte și scufii la picioarele domnului Lillyvick, îndemnîndu-i să-i mulțumească și să-l binecuvînteze.

— Și acum — spuse domnul Lillyvick, după ce scena sfîșietoare se sfîrșise și copiii fuseseră duși — dați-mi ceva demîncare. Lucrurile s-au petrecut la douăzeci de mile depărtare de oraș. Eu am sosit azi dimineață și am dat tîrcoale în jur toată ziua, fără să mă pot hotărî să vin să vă văd. I-am făcut toate mendrele, se purta cum îi plăcea și făcea tot ce-i trecea prin cap și, pînă la urmă, uite de ce-a fost în stare. Erau zece linguriță de ceai și douăzeci și patru de livre în galbeni de aur, mi-au lipsit de la început... e o grea încercare... simt că n-o să fiu niciodată în stare să mai ciocănesc de două ori în ușile oamenilor, cînd oi începe să-mi fac turul... dar nu-mi mai pomeniți nimic despre asta, vă rog... linguriței valorau... nu face nimic, nu face nimic !

Bolborosind astfel de mărturisiri, bătrînul vărsă și cîteva lacrimi ; dar ei îl așezară în fotoliu și-l convinseră, fără să stăruie prea mult — să mănînce bine și, după ce omul își tumase prima lulea și dăduse pe gît vreo jumătate de duzină de pahare dintr-un castron de punci, comandat de domnul Kenwigs spre sărbătorirea acestei reîntoarceri în sînul familiei, părea, măcar că era încă foarte umil, resemnat cu soarta sa și mai degrabă ușurat decît altminteri de fuga soției sale.

— Cînd îl văd pe omul ăsta — spuse domnul Kenwigs, ținînd-o cu o mînă pe doamna Kenwigs de mijloc și cu cealaltă pipa (ceea ce-l făcea să clipească și să tușească foarte rău, căci nu era fumător), și cu ochii la Morleena, care ședea pe genunchii unchiului ei ; cînd îl văd pe omul ăsta din nou în sînul familiei, a cărei podoabă este și văd cum dragostea lui crește în împrejurări îndreptățite, simt că firea îi este la fel de înaltă și cuprinzătoare, pe cît e de neprihănită situația lui de om public în societate, iar glasurile copilașilor mei, asigurați pe viață, parcă-mi șoptesc încetișor : „Acesta este un eveniment, spre care privește de sus pînă și cerul !“

Arată cum s-a mai desfășurat complotul urzit de domnul Ralph Nickleby și de domnul Arthur Gride.

Cu acea hotărîre neclintită și cu acea statornicie a țelului pe care le nasc atît de des împrejurările supreme, chiar cînd înrîuresc asupra unor firi mult mai puțin aprinse și mai domoale decît cea hărăzită de soartă admiratorului Madeleinei Bray, Nicholas sări, cînd se crăpă de ziuă, din culcușul lui fără odihnă, asupra căruia somnul nu pogorîse în noaptea aceea, gata să facă ultima încercare, de al cărei fir subțire și slab atîrna singura nădejde de scăpare a fetei.

Măcar că unor cugete neastîmpărate și zeloase dimineața s-ar putea să li se pară timpul cel mai potrivit pentru efort și muncă, nu totdeauna acesta este momentul cînd nădejdea e cea mai puternică, iar spiritul cel mai cutezător și mai înflerbîntat. În încercări grele și împrejurări îndoielnice, tinerețea, obișnuința și o cîntărire stăruitoare a greutăților ce ne înconjoară, ca și familiaritatea cu ele, ne micșorează pe nesimțite temerile și pricinuiesc o oarecare nepăsare, dacă nu cumva chiar o încredere nelămurită și nesocotită în vreo ușurare, ale cărei căi și al cărei fel nici nu ne ostenim să le prevedem. Dar cînd lucruri din astea ne întîmpină proaspete dis-de-dimineață și între noi și ziua de ieri se cască hăul întunecos și tăcut al nopții; cînd trebuie să îmbinăm la loc fiecare verigă din lanțul atît de fragil al speranței; cînd elanul nostru fierbinte s-a răcit și chibzuința rece și liniștită i-a luat locul, atunci îndoiala și nesiguranța

renasc. Așa cum drumețul vede mai departe în lumina zilei și-și dă seama de munții stîncoși și întinderile fără poteci, pe care întunericul prietenos le-a ascuns deopotrivă vederii și minții lui, tot așa cel ce călătorește pe potecile obositoare ale vieții omenești vede, cu fiecare răsărit de soare, o nouă piedică pe care trebuie s-o treacă, o nouă înălțime pe care trebuie s-o atingă. În fața lui se întind depărtări, de care aproape că nu ținea seama în seara din ajun, iar lumina care aurește toată firea cu razele ei înviorătoare nu face decît să strălucească asupra piedicilor ce mai sînt încă presărate între el și mormînt.

Așa se gîndea și Nicholas atunci cînd, cu o nerăbdare firească în starea lui, părăsi încetișor casa și, simțind că a rămîne în pat ar însemna să piardă un timp cum nu se poate mai prețios, în vreme ce a fi treaz și în mișcare însemna într-un fel să se apropie de țelul spre care rîvnea, începu să hoinărească prin Londra ; știind cum nu se poate mai bine că multe ceasuri de aci înainte nu va putea obține o întrevedere cu Madeleine și nu va avea altceva de făcut decît a dori să-i treacă mai repede timpul ce-l despărțea de clipa aceea.

Și chiar și acum, în timp ce străbătea străzile și se uita fără vlagă în jur, la forfota și pregătirile zilei ce creșteau treptat, totul părea să-i dea nou prilej de deznădejde. În seara din ajun, jertfirea unei făpturi tinere, iubitoare, frumoase, în folosul unui ticălos și pentru o astfel de cauză îi păruse un lucru prea monstruos pentru a izbîndi ; și cu cît se încălzea mai mult, cu atît se simțea mai încrezător că există scăpare din ghearele fiarei. Dar acum, cînd se gîndea că lucrurile se desfășurau mereu la fel, zi de zi, în același cerc neschimbat ; că tinerețea și frumusețea pier, iar bătrînețea urîtă și hapsînă se tîrăște mai departe ; că zgîrcenia vicleană se îmbogățește și inimile cutezătoare și cinstite rămîn sărace și triste ; cînd se gîndea cît de puțini erau cei care sălășluiau în case mărețe și cît de mulți cei ce zăceau în co-

cioabe nesănătoase sau cei ce se trezeau în fiecare dimineață și se culcau în fiecare seară, trăiau și mureau, tată și fiu, mamă și copil, neam după neam, generație după generație fără un cămin în care să se adăpostească, fără ca un singur om să-și îndrepte ostenelile spre ajutorarea lor ; cum, căutînd nu o viață de lux și splendoare, ci doar mijloacele de a-și duce zilele în nefericire și neajunsuri, existau în acel oraș împărțit în clase femei și copii numărați și înregistrați din timp în timp la fel ca familiile nobile și oamenii de rang înalt, și crescuți din copilărie pentru meserii dintre cele mai nelegiuite și îngrozitoare ; cum neștiința era pedepsită dar niciodată luminată ; cum ușile temnițelor se căscau și spînzurătorile se înălțau, căci mii de oameni erau împinși spre ele de împrejurări ce aruncau zăbranic negru chiar pe căpătîiul leagănelor lor, care împrejurări dacă n-ar fi fost, oamenii aceștia ar fi putut să-și cîștige o pîine cinstită și să trăiască în pace ; cînd se gîndea cîtor oameni le murea sufletul și nu mai puteau să aibă parte de viață ; cîți oameni, care cu greu ar fi putut să calce strîmb, oricît ar fi fost ei de vicioși, întorceau cu dispreț spatele unor nenorociți striviți și bătuți de soartă, care cu greu ar fi putut să facă altceva și care ne-ar fi umplut de mai multă uimire dacă ar fi făcut binele în loc să facă răul ; cîtă nedreptate, mizerie și nelegiuire era și totuși lumea se învîrtea mai departe, an după an, la fel de nepăsătoare și fără griji și nimeni nu încerca s-o însănătoșească și s-o ridice ; cînd se gîndea la toate astea și alegea, din mulțimea faptelor, acel caz mărunt și firav asupra căruia se îndreptau gîndurile lui, simțea într-adevăr că speranța lui avea puțin temei și că nu exista nici un motiv pentru care ea să nu alcătuiască o fărîmă în uriașa îngrămădire de deznădejde și jale, să nu adauge și ea o părticică mică și neînsemnată spre sporirea muntelui de durere.

Dar tinerețea nu se simte îndemnată să privească multă vreme cel mai întunecat colț al unui tablou,

pe care-l poate da la o parte, după voie. Tot cugetînd la ce avea de făcut și înnodînd firul gîndurilor pe care-l întrerupsese, Nicholas chemă, încet, încet, în ajutor, toată energia de care era în stare și, cînd dimineața fu destul de înaintată pentru scopul lui, nu se mai gîndi la altceva decît s-o cheltuiască cu cît mai mult folos. După ce luă o gustare grăbită și rîndui treburile care cereau să fie grabnic rezolvate, își îndreptă pașii spre locuința Madeleinei Bray, unde nu întîrzie să ajungă.

Îi trecuse prin cap că s-ar putea ca tînăra fată să nu-l primească, deși de el nu se ferise încă niciodată ; și mai chibzuia încă asupra mijlocului celui mai sigur de a ajunge pînă la ea, dacă lucrurile ar fi stat așa, cînd, ajungînd la ușa casei, descoperi că fusese lăsată întredeschisă — pesemne de ultimul om care ieșise. Împrejurarea nu era din cele ce te îndeamnă să fii simandicos ; drept care, folosindu-se de acest prilej, Nicholas urcă încetișor scările și bătu în ușa odăii în care era primit de obicei. Primind îngăduința de a intra de la cineva din cealaltă parte a ușii, deschise și pătrunse înăuntru.

Bray și fata lui stăteau singuri. Trecuseră aproape trei săptămîni de cînd o văzuse ultima oară și în fata drăgălașă din fața lui se petrecuse o schimbare, care-i vorbea lui Nicholas, în chip izbitor, despre suferințele sufletești îndurate într-un răstimp atît de scurt. Nu există cuvinte care să poată zugrăvi, nu există nimic cu care să poată fi asemuită albeața străvezie a chipului frumos ce se întoarse spre el, în clipa cînd intră. Părul fetei avea o culoare castanie adîncă și bogată, dar umbrind fața aceea și revărsîndu-se pe un gît la fel de alb, părea, prin contrast, negru ca pana corbului. În ochii ei întunecați era o lucire sălbatică și neliniștită, dar privirea era la fel de răbdătoare, expresia era cea de tristețe blîndă de care-și amintea el și nu se vedea nici urmă de lacrimă. Nespus de frumoasă — poate mai frumoasă ca oricînd — fața aceea avea ceva care-l muia și-i părea mai mișcătoare decît

priveliștea celei mai răvășitoare dureri. Era nu numai liniștită și stăpînită, ci și încremenită și neclintită, ca și cum sforțarea puternică prin care fata cîștigase acea stăpînire de sine sub ochii tatălui ei, sforțare ce-i domina toate gîndurile, ar fi împiedicat pînă și expresia pe care în acea clipă gîndurile ar fi dăruit-o trăsăturilor, și i-ar fi împietrit triumfătoare fața.

Tatăl stătea în fața ei, dar n-o privea drept în ochi, ci pieziș, în timp ce vorbea cu un aer vesel, care-i ascundea prost îngrijorarea. Materialele de desen nu erau ca de obicei pe masă și nu se vedea nici o urmă a îndeletnicirilor ei obișnuite. Micile glastre, pe care Nicholas le văzuse totdeauna pline cu flori proaspete, erau goale sau umplute cu cîteva lujere și frunze uscate. Pasărea tăcea. Postavul care-i acoperea în timpul nopții colivia nu fusese luat la o parte. Stăpîna uitase de ea.

Sînt împrejurări cînd mintea fiind dureros pregătită să primească impresii, poți vedea foarte multe dintr-o privire. O astfel de împrejurare era aceasta, căci Nicholas nici n-apucase bine să se uite în jurul lui, cînd domnul Bray îl recunoscu și-i spuse cu nerăbdare :

— Și acum ce mai vrei, domnule ? Spune, te rog, repede, pentru ce ai venit, fiindcă fiică-mea și cu mine sîntem tare prinși de treburi mai importante decît cele pentru care vii dumneata. Haide, domnule, spune numaidecît cu ce treburi vii.

Nicholas deslușea foarte bine că țîfna și nerăbdarea cu care fuseseră rostite aceste cuvinte era prefăcută și că, în fundul inimii lui, Bray era bucuros de orice întrerupere ce făgăduia să atragă atenția fiicei lui. Nicholas își aplecă fără să vrea privirea asupra tatălui, în timp ce acesta vorbea, și băgă de seamă stînjeneala lui ; căci omul se roși și întoarse capul.

Totuși sistemul, în măsura în care urmărea să o prindă și pe Madeleine în vorbă, izbuti. Fata se ridică și, înaintînd spre Nicholas, se opri la jumătatea dru-

mului și întinse mîna, de parc-ar fi așteptat să i se dea o scrisoare.

— Madeleine — spuse tatăl ei nerăbdător — scumpa mea, ce taci ?

— Poate că domnișoara Bray așteaptă o scrisoare — spuse Nicholas, vorbind foarte răspicat și apăsînd pe cuvinte, așa încît fata să nu poată să nu-l înțeleagă. Patronul meu lipsește din Anglia, altfel aș fi adus scrisoarea. Nădăjduiesc că domnișoara îmi va lăsa timp, puțin timp. Cer foarte puțin timp !

— Dacă numai pentru asta ai venit — spuse domnul Bray — poți fi liniștit. Madeleine, draga mea, nu știai că domnul ăsta îți datorează bani ?

— Nu... un fleac, cred — răspunse încet Madeleine.

— Îți închipui, bănuiesc — spuse Bray mișcîndu-se pe scaunul cu rotile și oprindu-se în fața lui Nicholas — că, fiindcă fiicei mele îi place să-și treacă timpul cu lucruri din astea, noi murim de foame în lipsa sumelor nenorocite pe care ni le aduci dumneata ?

— Nici nu m-am gîndit la asta — răspunse Nicholas.

— Nici nu te-ai gîndit ! rînji bolnavul. Știi prea bine că *te-ai* gîndit, și chiar te-ai gîndit și te gîndești așa, de cîte ori vii pe aici. Îți închipui, tinere, că eu nu știu ce mîndri sînt negustorii de punga lor cînd, prin cine știe ce împrejurare fericită, ajung să aibă în mîini, pentru un scurt răstimp, sau li se pare că au în mîini, pe un gentleman ?

— Eu am treabă — spuse Nicholas respectuos — cu o domnișoară.

— Cu fiica unui gentleman, domnule — îi răspunse bolnavul — așa încît șicana rămîne aceeași. Dar poate ai adus vreo *comandă*, ai ? Ai vreo *comandă* nouă pentru fiică-mea, domnule ?

Nicholas înțelese tonul triumfător al acestei întrebări, dar, amintindu-și că trebuie să-și joace mai departe rolul, scoase o bucățică de hîrtie, care cuprindea, chipurile, o listă de subiecte de desen, pe care patronul lui dorea să le vadă executate ; listă pe care

o pregătise dinainte pentru cazul că s-ar ivi o astfel de împrejurare.

— O! făcu domnul Bray. Va să zică asta e comanda?

— Dacă vreți cu tot dinadinsul să folosiți cuvîntul ăsta, domnule, da — răspunse Nicholas.

— Atunci poți să-i spui stăpînului dumitale — adăugă Bray, aruncînd hîrtia înapoi, cu un zîmbet triumfător — că fiica mea, domnișoara Madeleine Bray, nu mai binevoiește să slujească pentru astfel de munci; că nu e la cheremul lui, cum își închipuie el că este; că noi nu trăim din banii lui, cum se măgulește el; că n-are decît să dea tot ce ne datorează nouă primului cerșetor care-i trece prin fața prăvăliei sau să adauge banii la cîștigurile lui rîndul viitor, cînd le-o socoti; și că, din partea mea, n-are decît să se ducă dracului. Așa primesc eu comenzile lui, domnule!

„Asta e neatîrnarea unui om care-și vinde fata, așa cum a vîndut-o el pe fata asta înlăcrimată!" se gîndi Nicholas.

Tatăl era prea absorbit de triumful lui ca să bage de seamă privirea de dispreț pe care, în clipa aceea, nici de-ar fi fost pus pe jeratic, Nicholas nu și-ar fi putut-o stăpîni.

— Așa — urmă el, după o scurtă tăcere — acum ai primit răspunsul și poți să pleci, dacă nu cumva mai ai și alte, ha! comenzi.

— Nu mai am nici una — spuse Nicholas; și din stimă pentru starea dumneavoastră de altădată, n-am folosit niciodată cuvîntul ăsta și nici altul, care oricît ar fi de nedăunătoare în sine, ar putea fi bănuite că presupun o poruncă din partea mea și dependență din partea dumneavoastră. N-am nici o comandă, dar am temeri... temeri cărora le voi da grai, oricît v-ar înfuria lucrul acesta, temeri că veți osîndi-o pe tînăra aceasta la ceva mult mai rău decît nevoia de a vă întreține prin munca mîinilor ei, chiar dacă s-ar prăpădi de atîta muncă. Acestea sînt temerile mele și

ele se întemeiază chiar pe purtarea dumneavoastră. Conștiința vă va spune, domnule, dacă tălmăcesc lucrurile bine sau nu.

— Pentru numele lui dumnezeu! strigă Madeleine, repezindu-se speriată între ei. Nu uita, domnule, că e bolnav!

— Bolnav! strigă invalidul, gîfîind și încercînd să-și recapete suflul. Bolnav! Bolnav! Sînt sfidat și amenințat de un băiat de prăvălie și ea îl roagă să aibă milă și să nu uite că-s bolnav!

Și-l păli o criză atît de puternică, încît timp de cîteva clipe, Nicholas se temu pentru viața lui; dar văzînd că începe să-și vină în fire, se retrase, după ce dădu de înțeles fetei printr-o mișcare, că vrea să-i împărtășească un lucru important și că o așteaptă afară. Auzi că bolnavul își revine treptat, dar încet și că, fără să pomenească de cele petrecute cu puțin înainte, ca și cum nu și le-ar fi amintit încă deslușit, cere să fie lăsat singur.

„O! gîndi Nicholas — dacă s-ar putea să nu pierd șansa asta atît de slabă și să obțin măcar un răgaz de o săptămînă și un răstimp de gîndire!"

— Ați primit o însărcinare în ceea ce mă privește, domnule — spuse Madeleine arătîndu-se într-o stare de mare neliniște. Vă rog și vă implor, nu vă grăbiți! Poimîine; veniți atunci.

— Va fi prea tîrziu, prea tîrziu pentru ceea ce am eu de spus — răspunse Nicholas — și dumneata n-ai să mai fii aici. Domnișoară, dacă ai măcar un singur gînd pentru cel ce m-a trimis aici, dacă ți-a rămas măcar o fărîmă de grijă pentru liniștea cugetului și inimii dumitale, te rog, pentru numele lui dumnezeu, dă-mi ascultare!

Ea încercă să plece, dar el o opri cu blîndețe.

— Dă-mi ascultare! spuse Nicholas. Nu te rog decît să mă asculți; nu numai pe mine, ci pe cel în numele cui vorbesc și care e departe de aici și nu știe ce primejdie te paște. Pentru numele lui dumnezeu, ascultă-mă!

Biata slujnică stătea în apropiere cu ochii umflați și roșii de plîns ; către ea vorbi Nicholas cu atîta patimă, încît fata deschise o ușă lăturalnică și sprijinind-o pe stăpîna ei pînă ajunseră într-o odaie alăturată, îi făcu semn lui Nicholas să le urmeze.

— Lasă-mă, domnule, te rog — spuse tînăra fată.

— Nu pot și nu vreau să te las așa — răspunse Nicholas. Am o datorie de îndeplinit ; și, fie aici, fie în odaia din care tocmai am ieșit, oricare ar fi primejdia și riscul pentru domnul Bray, trebuie să te rog să te gîndești din nou și adînc la drumul îngrozitor spre care ai fost împinsă.

— Despre care drum vorbești și de cine am fost împinsă, domnule ? întrebă fata, ostenindu-se să arate mîndrie în vorbă.

— Vorbesc despre această căsătorie — răspunse Nicholas — despre căsătoria hotărîtă pentru mîine, de către un om care n-a șovăit niciodată cînd a fost vorba de un scop ticălos și care n-a dat niciodată ajutorul lui pentru un scop bun ; despre această căsătorie, a cărei istorie eu o cunosc mai bine, mult mai bine decît dumneata. Știu ce urzeală s-a țesut în jurul dumitale. Știu ce fel sînt oamenii care au făurit aceste planuri. Ești trădată, vîndută pe bani ; pe bani de aur și fiecare monedă e ruginită de lacrimile, dacă nu roșită de sîngele unor oameni ruinați, care s-au prăbușit de deznădejde și de mîna urzitorilor.

— Ziceai că ai o datorie de îndeplinit — spuse Madeleine ; și eu am una. Și cu ajutorul lui dumnezeu, o voi îndeplini pe a mea.

— Spune mai degrabă cu ajutorul unor diavoli — răspunse Nicholas ; cu ajutorul unor bărbați, dintre care unul e viitorul dumitale soț și care sînt...

— Nu trebuie să aud astă ! strigă fata, ostenindu-se să-și stăpînească un fior, pricinuit, pare-se, de această simplă aluzie la Arthur Gride. Răul ăsta, dacă este un rău, eu singură mi l-am făcut. Nu sînt împinsă pe drumul ăsta de nimeni, ci îl urmez de bunăvoie. Vezi doar că nu sînt constrînsă sau silită.

Înștiințează-l despre asta — spuse Madeleine — pe dragul meu prieten și binefăcător și, primind rugăciunile și mulțumirile mele pentru el și pentru dumneata, părăsește-mă pentru totdeauna!

— Nu înainte de a te fi rugat, cu toată tăria și aprinderea care mă însuflețesc — strigă Nicholas — să amîni această căsătorie doar cu o săptămînă. Nu înainte de a te fi implorat să te gîndești mai adînc decît ai putut să te gîndești pînă acum, influențată așa cum ești la pasul pe care ești gata să-l faci. Deși nu poți înțelege în toată grozăvia ei josnicia acestui om, căruia ești pe cale de a-i da mîna, cunoști totuși unele dintre faptele lui. L-ai auzit vorbind și l-ai văzut la față. Cugetă, cugetă pînă nu e prea tîrziu, la batjocura de a-i jura credință, la altar, o credință pe care inima dumitale nu o simte, la batjocura de a rosti cuvinte mari, împotriva cărora natura și înțelepciunea trebuie să se răzvrătească, la înjosirea în propria dumitale prețuire, care trebuie să urmeze și va spori cu fiecare zi, pe măsură ce firea lui hidoasă ți se va dezvălui tot mai mult. Ferește-te de tovărășia respingătoare a acestui mizerabil, cum te-ai feri de stricăciune și boală. Muncește și trudește, dacă vrei, dar fugi de el și fii fericită. Căci, crede-mă, îți spun adevărul; cea mai groaznică sărăcie, cel mai nefericit trai omenesc e fericirea, cînd ai cugetul curat și cinstit, față de ceea ce va trebui să înduri ca soția unui astfel de om!

Cu mult înainte ca Nicholas să fi încetat vorba, fata își îngropase obrajii în mîini și dădu frîu liber lacrimilor. Îi răspunse cu un glas gîtuit de emoție la început, dar care treptat, pe măsură ce vorbea, își recîștigă puterea:

— Nu vreau să-ți ascund, domnule, deși poate ar trebui, că am trecut prin mari suferințe sufletești și mi-am simțit inima aproape zdrobită, de cînd te-am văzut ultima dată. *Nu*-l iubesc pe acest domn. Deosebirea de vîrstă, gusturi, obiceiuri se împotrivește. El știe asta și, cu toate c-o știe, mă cere totuși în căsătorie. Primind mîna lui și numai făcînd acest pas, îl

pot elibera pe tatăl meu, care, dacă rămîne aici, se stinge ; îi pot prelungi viața cu mulți ani, poate ; îl pot înălța din nou la o viață tihnită, aș zice chiar la o viață de belșug ; și mai pot ridica de pe umerii unui om mărinimos povara de a-l ajuta pe unul, de la care, mă doare s-o spun, inima lui nobilă n-are parte de înțelegere. Nu trebuie să ai o părere atît de proastă despre mine, încît să-ți închipui că mă prefac a iubi, atunci cînd nu simt iubire. Nu vorbi prea urît despre mine, fiindcă *asta* n-aș putea să îndur. Dacă mintea și firea nu mă pot îndemna să iubesc pe un bărbat, care plătește acest preț pentru sărmana mea mînă, pot în schimb să îndeplinesc îndatoririle unei soții, pot fi tot ceea ce cere el de la mine ; și voi fi. El se mulțumește să mă ia așa cum sînt. Mi-am dat cuvîntul și ar trebui să mă bucur, nu să plîng că s-a întîmplat așa. Și mă și bucur. Pentru interesul dumitale față de o făptură atît de lipsită de prieteni și părăsită ca mine, pentru gingășia cu care ți-ai îndeplinit sarcina și sinceritatea pe care mi-ai dovedit-o, primește mulțumirile mele cele mai călduroase și vezi doar că, în timp ce-ți arăt pentru ultima oară slaba mea recunoștință, sînt mișcată pînă la lacrimi. Dar nu mă căiesc și nici nefericită nu sînt. Sînt fericită la gîndul tuturor lucrurilor pe care pot să le îndeplinesc cu atîta ușurință. Și știu că o să fiu și mai fericită cînd voi privi în urmă și totul va fi înfăptuit.

— Cînd vorbești de fericire, lacrimile îți curg mai repede — spuse Nicholas — și te ferești să privești în față viitorul acela întunecos ce-ți va aduce atîtea nefericiri. Amînă căsătoria cu o săptămînă. Numai o săptămînă !

— Îmi vorbea, tocmai, în clipa cînd ai dat peste noi, cu un zîmbet de care-mi amintesc că i l-am văzut odinioară și pe care de multă vreme nu i l-am mai văzut, despre libertatea ce va începe mîine — spuse Madeleine cu dîrzenie de o clipă ; despre schimbarea binevenită, despre aerul proaspăt, despre priveliștile și lucrurile noi care vor aduce viață nouă trupului

său istovit. Ochii îi străluceau și fața i se luminase la gîndul ăsta. Nu voi amîna nici cu un ceas.

— Astea nu-s decît șiretlicuri și șmecherii ca să-ți dea ghes — strigă Nicholas.

— Nu mai vreau să mai ascult nimic! spuse Madeleine grăbită. Am ascultat prea mult, mai mult decît ar fi trebuit. Cele ce ți-am spus, domnule, le-am spus ca și cum aș fi vorbit prietenului meu drag, căruia am credința că-i vei repeta totul întocmai. Mai tîrziu, cînd voi fi mai liniștită și mai împăcată cu noul meu fel de viață, dacă voi apuca ziua aceea, am să-i scriu. Pînă atunci toți îngerii cerului să-l binecuvînteze și să-l păzească de rele.

Se grăbea să plece, dar Nicholas i se așeză în drum și o imploră să se mai gîndească cel puțin o dată la soarta spre care se îndrepta atît de pripit.

— Nu mai există scăpare — spuse Nicholas rugînd-o înnebunit — nu mai există cale de retragere! N-o să-ți folosească părerile de rău și tare adînci și amare au să fie. Ce pot să-ți spun care să te facă să te oprești acum, în ceasul din urmă? Ce pot să fac ca să te salvez?

— Nimic — răspunse ea în neștire. E încercarea cea mai grea pe care mi-a fost dat s-o trăiesc. Fie-ți milă de mine, domnule, te rog din tot sufletul, și nu-mi străpunge inima cu astfel de vorbe. Îl... îl aud că mă cheamă. Nu... nu trebuie, nu vreau să mai rămîn aici nici o clipă!

— Dacă asta n-ar fi decît o uneltire — spuse Nicholas, vorbind la fel de iute și de repezit ca și ea, o uneltire pe care eu încă n-am scos-o la iveală, dar pe care cu timpul s-ar putea s-o dezvălui dacă dumneata ai avea (fără s-o știi) dreptul la averea dumitale, pe care, dacă ai recîștiga-o și ai izbuti astfel să faci tot ceea ce vrei să faci acum prin această căsătorie, n-ai da înapoi?

— Nu, nu, nu! E cu neputință; astea-s povești pentru copii. Timpul îl va ucide pe el. Iar mă strigă!

— S-ar putea să fie ultima noastră întîlnire pe acest pămînt — spuse Nicholas ; poate că e mai bine pentru mine să nu ne mai întîlnim niciodată !

— Pentru amîndoi, pentru amîndoi ! răspunse Madeleine, nemaiținînd seama ce vorbe spune. S-ar putea să vie o zi cînd amintirea acestei întrevederi să mă înnebunească. Ai grijă să le spui că m-ai lăsat calmă și fericită. Dumnezeu să te aibă în pază, domnule ; inima mea îți va purta recunoștință și te va binecuvînta.

Fata plecă. Nicholas se gîndea, în timp ce ieșea împleticindu-se din casă, la scena grăbită care tocmai se încheiase, ca la nălucirea unui vis nebun și tulbure.

Ziua trecu ; seara, după ce izbutise să-și adune puțin gîndurile, o porni din nou.

Seara aceea fiind ultima a burlăciei lui Arthur Gride, îl găsi vesel nevoie mare și plin de bucurie. Costumul de culoarea sticlei fusese periat și stătea pregătit pentru a doua zi. Peg Sliderskew încheiase socotelile de gospodină ; dăduse socoteală exactă pentru cei optsprezece penny (nu i se încredința niciodată o sumă mai mare dintr-o dată, iar socotelile nu erau controlate de obicei mai mult decît de două ori pe zi) ; toate pregătirile în vederea sărbătorii ce se apropia fuseseră făcute ; și Arthur ar fi putut să se așeze și să privească în față fericirea ce se apropia, numai că el prefera să șadă jos și să privească ce era scris într-un catastif vechi și murdar, legat în piele și cu catarame ruginite.

— Vai mie ! chicoti el, în timp ce, îngenuncheat în fața unei lăzi solide, înșurubate în podea, își vîrîse înăuntru brațul pînă aproape de umăr și scoase încet hîrtoaga soioasă. Vai mie, asta-i toate biblioteca mea, dar e una din cărțile cele mai hazlii din cîte s-au scris ! E o carte încîntătoare și adevărată și demnă de încredere ; ăsta-i lucrul cel mai bun, demnă de încredere ca Banca Angliei și adevărată ca aurul și argintul de acolo. Scrisă de Arthur Gride. He-he-he ! Nici unul din

autorii voștri de cărți cu povești n-o să facă vreodată o carte ca asta, sînt sigur. E scrisă pentru folos personal, ca s-o citesc eu singur și nimeni altcineva. He-he-he!

Mormăind astfel de unul singur, Arthur își duse prețioasa hîrțoagă la masă și, așezînd-o pe un pupitru prăfuit, își puse ochelarii și se cufundă în foile ei.

— Suma datorată domnului Nickleby e mare — spuse el cu glas îndurerat. De achitat toată datoria, nouă sute și șaptezeci și cinci de livre, patru șilingi, trei penny. Pe deasupra, conform înțelegerii, cinci sute. Una mie, patru sute și șaptezeci și cinci de livre, patru șilingi și trei penny, mîine, la orele douăsprezece. Pe de altă parte, totuși, există și un *per contra,* cu ajutorul puicuței. Dar iarăși se pune întrebarea dacă n-aș fi putut să duc totul la capăt singur. „Inima fricoasă n-a cucerit niciodată fată frumoasă". Dar de ce oare a fost inima mea atît de fricoasă? De ce nu i-am spus totul pe șleau lui Bray chiar eu, făcînd economie de o mie patru sute șaptezeci și cinci de livre, patru șilingi, trei penny?

Aceste cugetări îl întristară atît de rău pe bătrînul cămătar, încît smulseră gemete din pieptul lui și-l făcură să exclame, cu mîinile ridicate, că va muri într-un azil. Dar după mai îndelungă cugetare, amintindu-și totuși că oricum ar fi trebuit să plătească sau să rezolve cumva datoria lui Ralph și nefiind nicidecum sigur că ar fi izbutit, dacă s-ar fi apucat să facă treaba asta singur, își recîștigă liniștea sufletească și se apucă să mormăie și să bolborosească în legătură cu puncte mai mulțumitoare din registru, pînă cînd fu întrerupt de intrarea lui Peg Sliderskew.

— Aha, Peg! făcu Arthur — ce s-a întîmplat? Ce mai e, Peg?

— Găina — spuse Peg, întinzînd o farfurie pe care se vedea o găină mică, foarte mică. Era un fenomen de găină, atît de mică și numai oase ce era.

— Frumoasă păsărică! spuse Arthur, după ce întrebă de preț și-l socoti potrivit cu mărimea. Dacă

dăm și o felie de șuncă, un ou cu sos, cartofi și salată și o budincă de mere, Peg, și niţică brînză, o să mîncăm împărăteşte. Doar n-o să fie decît ea și cu mine... și cu tine, Peg, după ce terminăm noi.

— Să nu vă văietaţi după aceea de risipă — spuse îmbufnată doamna Sliderskew.

— Mă tem, că în prima săptămînă, o să trebuiască să fim risipitori — spuse Arthur cu un geamăt. Dar după aceea, ne despăgubim noi. Eu n-o să mănînc mai mult decît o să fiu nevoit și știu doar că dumneata îl iubești prea mult pe bătrînul dumitale stăpîn ca să mănînci mai mult decît eşti nevoită, aşa-i, Peg ?

— Ce să fie ? spuse Peg.

— Că-ţi iubești prea mult stăpînul.

— Nu, nici un pic prea mult.

— Doamne, lua-o-ar naiba de femeie ! strigă Arthur ; că-l iubești prea mult ca să mănînci pe socoteala lui mai mult decît eşti nevoită.

— Pe ce ? întrebă Peg.

— Doamne ! Niciodată nu-i în stare să audă cuvîntul cel mai important, dar pe celelalte le aude toate ! scînci Gride. Pe socoteala lui, caţă ce eşti !

Acest din urmă omagiu adus farmecelor doamnei Sliderskew fiind rostit în șoaptă, numita doamnă încuviinţă propunerea generală cu un mormăit aspru, care fu însoţit de sunetul soneriei din stradă.

— Soneria — spuse Arthur.

— Da, da, știu — răspunse Peg.

— Atunci de ce nu te duci ? răcni Arthur.

— Unde să mă duc ? întrebă Peg. Doar nu fac nici un rău aici, nu-i aşa ?

Drept răspuns, Arthur Gride repetă cuvîntul „sonerie" urlînd cît putu de tare ; și înţelesul lui lămurindu-se pentru urechea cam fudulă a doamnei Sliderskew cu ajutorul unei pantomime care imita gestul sunării la uşa străzii, Peg ieşi poticnindu-se, după ce întrebă cu asprime de ce nu-i spusese de la bun început că sunase cineva, în loc să vorbească despre tot felul

de lucruri fără nici o legătură cu asta și s-o facă să-și lase halba de bere pe scară.

— Cu dumneata se petrece o schimbare, doamnă Peg — spuse Arthur, urmărind-o cu privirile în timp ce ieșea. Nu prea știu ce înseamnă ; dar dacă mai durează, multă vreme nu facem noi casă bună împreună, asta văd. Cred că te scrintești. Dacă-i așa, trebuie să te cărăbănești, doamnă Peg, sau să fii cărăbănită. Mie mi-e totuna. Și, întorcînd filele cărții, în timp ce mormăia, se opri curînd la ceva care-i atrase luarea-aminte și uită de Peg Sliderskew și de toate celelalte, prins cum era de paginile acelea.

Odaia n-avea altă lumină decît cea răspîndită de o lampă tulbure și murdară, al cărei fitil amărît, umbrit de un abajur întunecos, își arunca razele palide pe o întindere foarte mică, lăsînd tot restul încăperii cufundat în beznă. Lampa aceasta cămătarul o trăsese atît de aproape de el, încît între el și ea nu era loc decît pentru catastiful deasupra căruia stătea aplecat ; și cum stătea așa, cu coatele pe pupitru și pomeții ascuțiți ai obrajilor sprijiniți în mîini, lampa nu făcea decît să scoată și mai tare în relief trăsăturile lui hidoase, împreună cu măsuța la care ședea, învăluind tot restul odăii într-o întunecime mohorîtă. Ridicînd ochii și uitîndu-se în gol, spre întuneric, pentru a face o socoteală în gînd, Arthur Gride întîmpină deodată privirea ațintită a unui bărbat.

— Hoții ! Hoții ! țipă cămătarul, tresărind și strîngînd catastiful la piept. Tîlharii ! Ucigașii !

— Ce s-a întîmplat ? spuse umbra înaintînd.

— Pleacă ! strigă tremurînd ticălosul. Ești om sau...

— Drept ce mă iei dacă nu drept om ? fu întrebarea.

— Da, da ! strigă Arthur Gride, umbrindu-și ochii cu mîna — e un om, nu o nălucă ! E un om ! Hoții ! Hoții !

— De ce te-ai apucat să zbieri ? Doar dacă mă cunoști și urmărești ceva ? spuse străinul, apropiindu-se tare. Nu sînt hoț.

— Atunci ce ești și cum ai ajuns aici ? strigă Gride, oarecum liniștit, dar tot mai dîndu-se înapoi în fața oaspetelui său ; cum te numești și ce vrei ?

— Numele meu nu e nevoie să-l cunoști — fu răspunsul. Am venit pentru că servitoarea dumitale mi-a arătat drumul. Ți-am adresat cuvîntul de două sau de trei ori, dar erai prea adîncit în registrul dumitale ca să mă auzi, așa încît am așteptat în tăcere să-ți aduni gîndurile. Ceea ce am de gînd să-ți spun, ai să afli după ce vei fi strîns destul curaj ca să mă auzi și să mă înțelegi.

După ce se încumetă să se uite mai atent la musafir și văzu că e un tînăr plăcut la chip și purtări, Arthur Gride se întoarse la locul lui și, mormăind că există oameni răi prin preajmă și că asta, împreună cu unele încercări făcute asupra casei sale, îl împinseră să-și piardă liniștea, îl pofti pe musafir să șadă, ceea ce acesta refuză.

— Doamne ! Doar nu stau în picioare ca să mă aleg cu vreun folos de la dumneata — spuse Nicholas (căci Nicholas era), cînd îl văzu pe Gride făcînd un gest de spaimă. Ascultă-mă ! E vorba să te însori mîine dimineață.

— N-nu — răspunse Gride. Cine a spus asta ? De unde știi ?

— N-are importanță de unde — răspunse Nicholas — dar știu. Fata care trebuie să-ți dea mîna ei te urăște și te disprețuiește. Îi îngheață sîngele în vine numai cînd aude de numele dumitale ; vulturul și mieluseaua, șobolanul și porumbița n-ar fi mai nepotriviți decît dumneata și cu ea. Vezi doar că o cunosc.

Gride îl privea ca împietrit de mirare, dar nu spunea nimic ; poate îi lipsea puterea.

— Dumneata și cu încă un bărbat, pe nume Ralph Nickleby, ați clocit împreună planul ăsta. Îi plătești pentru că a pus la cale această vînzare a Madeleinei Bray. Așa e ! Văd că-ți tremură o minciună pe buze.

Se opri, dar, fiindcă Arthur nu răspunse nimic, vorbi mai departe :

— Te despăgubești jefuind-o pe ea. Cum și prin ce mijloace, căci mă feresc să-i pîngăresc cauza prin fățărnicie și înșelăciune, nu știu; acum încă nu știu, dar nu lucrez singur în treaba asta. Dacă dîrzenia omenească poate ajunge la descoperirea înșelăciunii și trădării de care ai dat dovadă, înainte de moartea dumitale, dacă bogăția, răzbunarea și ura dreaptă te pot urmări și hăitui pe toate drumurile dumitale șerpuite, vei fi chemat să plătești scump toate astea. Te-am și adulmecat; judecă și dumneata, care știi ceea ce noi nu știm încă, cum o să fie cînd te vom fi doborît!

Se opri din nou, dar Arthur Gride tot se mai holba la el în tăcere.

— Dac-ai fi un om căruia să-i pot vorbi cu nădejdea că-i voi stîrni mila sau simțul de omenie — spuse Nicholas — te-aș îndemna să-ți amintești cît de neajutorată, de nevinovată, de tînără e fata asta; ți-aș aminti de vrednicia și frumusețea ei, ce fiică minunată este și, în sfîrșit și mai ales, fiindcă asta te privește mai de aproape, ți-aș aminti că s-a adresat îndurării și simțămintelor dumitale de bărbat. Dar aleg singurul teren pe care-l poate alege cineva cînd are de-a face cu oameni ca dumneata și te întreb cîți bani trebuie să-ți dau ca să te cumpăr. Amintește-ți de primejdia care te paște. Vezi doar că știu destule ca să aflu mult mai multe cu foarte puțin ajutor. Redu ceva din cîștigul pe care-l aștepți de dragul primejdiei din care scapi și spune-mi ce preț ceri.

Bătrînul Arthur Gride mișcă buzele, dar ele nu izbutiră să schițeze decît un zîmbet hidos și rămaseră apoi din nou în nemișcare.

— Te gîndești — spuse Nicholas — că n-o să ți se plătească prețul. Domnișoara Bray are prieteni avuți, care și-ar preface și inima în bani ca s-o scape dintr-o strîmtoare ca asta. Spune prețul, amînă nunta doar cu cîteva zile și ai să vezi dacă cei despre care-ți vorbesc o să se dea înapoi de la plată. Mă auzi?

Cînd Nicholas începuse să vorbească, lui Arthur Gride i se păru că Ralph Nickleby îl trădase; dar,

pe măsură ce înainta, își dădu seama că pe orice cale ar fi ajuns să afle ceea ce știa, rolul pe care-l juca era sincer și că cu Ralph n-avea nici o legătură. Tot ceea ce părea să știe era că el, Gride, îi plătea lui Ralph o datorie ; dar lucrul acesta trebuia să fie bine cunoscut pentru oricine, care știa împrejurările închiderii lui Bray și chiar pentru Bray, prin mărturisirea lui Ralph. Cît privește jaful plănuit asupra Madeleinei, musafirul știa atît de puțin despre ce era și pînă unde mergea, încît poate că avusese norocul să ghicească ceva sau poate rostea învinuirea la întîmplare. Oricum o fi fost, era limpede că nu stăpînea cheia misterului și deci nu putea să-l lovească pe cel ce închisese taina în inima lui. Faptul că pomenise de niște prieteni și oferise bani era socotit de Gride o vorbărie goală în vederea unei amînări. „Și chiar dac-ar fi să mă aleg cu niște bani — își spuse Arthur Gride, cu ochii la Nicholas și tremurînd de furie la gîndul curajului și îndrăznelii acestuia — tot o să iau puicuța de nevastă și am să ți-o suflu *ție*, mucosule!"

Obișnuința îndelungată de a chibzui și a-și întipări bine cuvintele mușteriilor, de a cîntări frumușel în minte șansele și a socoti probabilitățile, fără să dea nici un semn că e prins de aceste gînduri, îl dusese pe Gride foarte iute la luarea unei hotărîri și, de unde pornise de la o premisă încurcată, încîlcită și chiar contradictorie, bătrînul ajunse la rezultate foarte violente. Așa încît, în timp ce Nicholas vorbea mai departe, el îl urmărea de aproape cu propriile lui plăsmuiri, iar cînd tînărul încetă, era atît de bine pregătit, de parc-ar fi chibzuit vreme de două săptămîni.

— Te aud — strigă el, sărind de pe scaun, dînd la o parte obloanele și deschizînd ferestrele. Ajutor, aici! Ajutor! Ajutor!

— Ce faci? îl întrebă Nicholas, apucîndu-l de braț.

— Am să strig că au venit hoții, bandiții, ucigașii, o să-i scol pe toți vecinii, o să mă bat cu dumneata, o să curgă nițel sînge și o să mă jur c-ai venit să mă jefuiești, dacă nu părăsești casa — răspunse Gride, trăgîndu-și capul între umeri cu un rînjet fioros. Asta o să fac!

— Ticălosule! strigă Nicholas.

— *Dumneata* vii aici cu amenințări, hai? spuse Gride, pe care gelozia față de Nicholas și un simțămînt de triumf îl prefăcuse într-un demon. Dumneata, îndrăgostitul dezamăgit? Doamne! He-he-he! Dar n-o să fie a dumitale și nici dumneata al ei! E nevasta mea, nevestica mea iubitoare. Crezi c-o să se prăpădească fără dumneata? Crezi c-o să plîngă? Îmi place s-o văd plîngînd, n-am nimic împotrivă. Lacrimile o fac mai drăguță.

— Ticălosule! spuse Nicholas, înecîndu-se de mînie.

— Încă o clipă dacă mai stai — strigă Arthur Gride — ridic toată strada cu niște țipete, că dacă ar veni de la altul, m-ar trezi chiar și din brațele drăguței de Madeleine.

— Ciine! spuse Nicholas — dac-ai fi măcar puțin mai tînăr!

— Da, sigur! rînji Arthur Gride — dac-aș fi puțin mai tînăr, n-ar fi chiar atît de rău; tocmai eu, așa bătrîn și urît! Să ți-o suflu tocmai eu pe micuța Madeleine!

— Ascultă-mă — spuse Nicholas — și fii mulțumit că am încă destulă stăpînire asupra mea ca să nu te azvîrl în stradă, ceea ce nu m-ar putea împiedica nimeni să fac, dacă mi-ai cădea în mînă. Nu sînt iubitul acestei domnișoare. Între noi n-a avut loc nici o înțelegere, nici o logodnă, nu s-a schimbat nici un cuvînt de iubire. Ea nici nu-mi cunoaște numele.

— Eu totuși am să i-l cer. O s-o rog, cu multe sărutări, să mi-l dea — spuse Arthur Gride. Da, și ea o să mi-l spună și o să ne strîngem în brațe și

o să ne înveselim, cînd ne-om gîndi la bietul tinerel care a rîvnit la ea, dar n-a putut s-o cîștige, fiindcă ea îmi era făgăduită mie.

Aceste cuvinte batjocoritoare îi dădură lui Nicholas o astfel de privire, încît Arthur Gride se temu de-a binelea că acesta nu e decît începutul, după care urmează numaidecît îndeplinirea amenințării cu azvîrlitul în stradă; căci bătrînul scoase capul pe fereastră și ținîndu-se bine cu amîndouă mîinile, țipă cît îl ținu gura după ajutor. Nesocotind cu cale să aștepte rezultatul acestor strigăte, Nicholas își îngădui cîteva cuvinte mînioase de sfidare și păși afară din odaie și afară din casă. Arthur Gride îl urmări cum trece strada, după care, băgînd capul înăuntru, zăvori fereastra la loc și se așeză ca să-și recapete răsuflarea.

„Dacă vreodată devine cicălitoare și țîfnoasă, o domolesc eu amintindu-i de domnișorul ăsta — își spuse, după ce-și veni în fire. Nu prea își închipuie ea că știu de el; și, dacă mă descurc bine, îi frîng eu cerbicia în felul ăsta și pe urmă o fac să joace cum îmi place mie. Sînt bucuros că n-a venit nimeni. Nici n-am strigat prea tare. Ce neobrăzare să-mi intre în casă și să-mi arunce toate astea în față! Dar las' că mîine o să am parte de biruință și el o să-și muște degetele; poate că se aruncă în apă sau își taie beregata! Nu m-aș mira! Asta ar pune capac la toate, chiar așa."

După ce, cu ajutorul acestor gînduri și al altora privitoare la biruința apropiată, se simți din nou în starea lui obișnuită, Arthur Gride puse catastiful la loc și, după ce încuie cu mare grijă lada, coborî în bucătărie ca s-o trimită pe Peg Sliderskew la culcare și s-o certe că a dat drumul atît de ușor unui străin.

Totuși, neștiutoarea Peg, nefiind în stare să priceapă greșeala de care se făcuse vinovată, bătrînul o pofti să țină lampa, în timp ce el făcea ocolul

casei ca să controleze zăvoarele, ba chiar încercă cu mîna lui ușa dinspre stradă.

— Zăvorul de sus — murmura Arthur în timp ce închidea — zăvorul de jos, lanțul, ivărul, lacătul cu două încuietori și scot cheia ca s-o pun sub pernă! Așa, și dacă mai vine vreun curtezan respins, să poftească prin gaura cheii. Și acum mă duc să dorm pînă la orele cinci și jumătate, cînd trebuie să mă scol ca să mă însor, Peg!

Zicînd așa, o bătu jucăuș pe doamna Sliderskew sub bărbie, ba chiar păru, timp de o clipă, îndemnat să-și sărbătorească sfîrșitul burlăciei dînd o sărutare buzelor ei zbîrcite. Răzgîndindu-se totuși, în locul acestui semn de caldă familiaritate îi mai dădu una sub bărbie și plecă să se culce.

Impasul în care ajunge planul și dezlegarea impasului.

Nu sînt mulți cei care lenevesc tîrziu în pat sau dorm prea mult în dimineața cununiei lor. Există și o poveste despre un om vestit pentru împrăștierea lui, care, deschizînd ochii în ziua ce trebuie să-i dăruiască o tînără soție și uitînd totul în legătură cu acest fapt, își dojeni slugile fiindcă-i pregătiseră straie atît de bune, ca și cum ar fi trebuit să se ducă la vreo ceremonie. Mai există o poveste despre un tînăr, care, neavînd vie în suflet teama de legile bisericești întocmite și prevăzute pentru astfel de cazuri, făcuse o pasiune pentru bunica lui. Amîndouă întîmplările sînt de un fel ciudat și deosebit și e îndoielnic dacă vreunul din cei doi poate fi socotit un început, ce va să fie urmat pe scară întinsă de generațiile următoare.

Arthur Gride se înveșmîntase în straiele de nuntă de culoarea sticlei, cu un ceas întreg înainte ca doamna Sliderskew, scuturîndu-se de somnul ei greoi, să-i bată în ușă; apoi coborîse tiriș-grăpiș scările în mare ținută, pleoscăise din buze gustînd cu economie din băutura lui favorită, înainte ca acea gingașă antichitate să fi luminat bucătăria cu prezența ei.

— Aiurea! făcu Peg, scormonind, spre îndeplinirea sarcinilor ei gospodărești, o grămăjoară de cenușă prin grătarul ruginit. Cununie-i trebuie! Frumoasă cununie! Are nevoie de cineva care să-l în-

grijească mai bine decît bătrîna lui Peg, așa-i? Și ce-mi tot spunea mie de atîtea ori să mă mulțumesc cu mîncare puțină, leafă mică și foc slab? Testamentul, Peg! Testamentul! zice. Sînt burlac, fără prieteni, fără rude, Peg. Minciuni! Și acum aduce-n casă o stăpînă nouă, un chiștoc de fetișcană cu mutră de plod! Dacă-i trebuia nevastă, neghiobul, de ce nu și-a ales una care să i se potrivească la vîrstă și să-i cunoască tabieturile? Zice că ea n-o să-mi stea *mie* în cale. Asta, nu; dar nu prea știi tu de ce, Arthur, băiete!

În timp ce doamna Sliderskew, poate sub înrîurirea unor simțăminte stăruitoare de dezamăgire și jignire personală, prilejuite de pornirea stăpînului ei către altă femeie, își îngăduia aceste bodogăneli jos, în bucătărie, Arthur Gride cugeta în salonașul de sus la cele petrecute în noaptea trecută.

— Nu-mi pot închipui de unde a cules ceea ce știe — spuse Arthur; doar dacă am scăpat eu ceva, să zicem, la Bray, și a tras cineva cu urechea. Poate că am scăpat ceva. Nu m-aș mira să fie așa. Domnul Nickleby s-a supărat de multe ori pe mine, fiindcă-i vorbeam înainte de a ieși pe ușă. Nici nu trebuie să-i spun treaba asta, fiindcă o să mă scoată din pepeni și o să-mi strice cheful pe toată ziua.

Ralph era îndeobște socotit și recunoscut printre tovarășii săi ca un geniu deosebit, dar asupra lui Arthur Gride firea lui aspră și neîndurătoare ca și priceperea lui desăvîrșită făcuseră o impresie atît de adîncă, încît omul se temea de-a binelea de el. Slugarnic și laș din fire, Arthur Gride se ploconea pînă la pămînt în fața lui Ralph Nickleby și chiar cînd nu urmărea o pradă comună ca acum, i-ar fi lins tălpile și s-ar fi tîrît înaintea lui mai degrabă decît să se încumete a-i întoarce vorba sau a-i răspunde altfel decît ca cel mai umil și mai josnic dintre lingușitori.

După cum se înțeleseseră, Arthur Gride își îndreptă acum pașii spre casa lui Ralph Nickleby; și

lui Ralph Nickleby îi istorisi cum, în seara din ajun, un tînăr năbădăios, pe care nu-l văzuse niciodată, intrase cu forța în casa lui și încercase să-l înspăimînte în legătură cu cununia plănuită. Pe scurt, îi împărtăși ceea ce spusese și făcuse Nicholas, în afară de amănuntul pe care se hotărîse să-l tăinuiască.

— Ei și, ce-i cu asta? întrebă Ralph.

— Păi, nimic! răspunse Gride.

— A încercat să te sperie — spuse Ralph — și dumneata te-ai și speriat, îmi închipui; așa e?

— L-am speriat eu pe el, țipînd că au venit hoții și ucigașii — răspunse Gride. Și nu glumesc, crede-mă, fiindcă eram aproape hotărît să jur că m-a amenințat și că mi-a cerut banii sau viața.

— Oho! făcu Ralph, privindu-l pieziș. Te pomenești că ești gelos!

— Ei, asta-i bună! strigă Arthur, frecîndu-și mîinile și prefăcîndu-se că rîde.

— De ce te strîmbi, omule? spuse Ralph; *ești* gelos și cred că pe bună dreptate.

— Nu, nu, nu, nu pe bună dreptate, ai? Doar nu crezi că pe bună dreptate, nu-i așa? strigă Arthur cu șovăială în glas. Crezi? Ia spune!

— Păi, cum stau lucrurile? îi răspunse Ralph. Iată un bătrîn pe cale de a fi însurat cu sila cu o fată tînără, și la bătrînul ăsta vine un tinerel chipeș, ziceai că-i chipeș, nu-i așa?

— Nu! mîrîi Arthur Gride.

— A! făcu Ralph. Mi s-a părut că așa ai zis. Bine! Chipeș sau nu, la bătrînul ăsta vine un tînăr, care-i aruncă în față tot felul de amenințări fioroase, și-i spune pe șleau că iubita lui îl urăște pe bătrîn. De ce crezi c-o face? De dragul filantropiei?

— Nu de dragul domnișoarei — răspunse Gride — fiindcă mi-a spus că n-au schimbat (chiar așa a zis) nici un cuvînt de iubire.

— A zis! repetă Ralph cu dispreț. Dar un lucru îmi place la el și anume că te-a prevenit să-ți ții,

cum se zice? porumbița sau puicuța, care din două? sub cheie. Ai grijă, Gride, ai grijă! E o mare biruință s-o smulgi unui rival tînăr și curtenitor; o mare biruință pentru un bătrîn! Îți mai rămîne s-o păstrezi bine după ce ai cîștigat-o, asta-i tot.

— Ce om mai e și ăsta! strigă Arthur Gride, prefăcîndu-se, în timp ce îndura chinurile iadului, că se distrează minunat. După aceea, adăugă cam îngrijorat: Da, s-o păstrez bine, asta-i tot. Și nu-i puțin lucru, nu-i așa?

— Nu-i puțin! făcu Ralph cu un rînjet. Păi știe oricine ce ușor e să înțelegi și să păzești femeile. Dar hai, e timpul să devii un om fericit. Îmi închipui că ai să-mi plătești acum, ca să nu mai avem bătaie de cap după aceea.

— Vai, ce fel de om ești și dumneata! croncăni Arthur.

— De ce nu? spuse Ralph. Îmi închipui că nimeni n-o să-ți plătească dobîndă pe banii ăștia, de acum și pînă la ceasurile douăsprezece; sau o să-ți plătească?

— Dar nici dumitale n-o să-ți plătească nimeni dobîndă pe ei, știi doar — răspunse Arthur, uitîndu-se la Ralph cu toată viclenia și șiretenia pe care era în stare s-o arate mutra lui.

— În afară de asta — spuse Ralph, îngăduind buzelor sale să se încrețească într-un zîmbet — n-ai banii la dumneata și nici nu te-ai pregătit pentru una ca asta, fiindcă altfel i-ai fi adus; și doar nu există om, pe care să dorești să-l îndatorezi mai tare decît pe mine. Asta văd. Avem la fel de multă încredere unul într-altul. Ești gata?

Gride, care nu făcuse în tot timpul ultimelor cuvinte ale lui Ralph altceva decît să rînjească, să dea din cap și să clănțăne din dinți, răspunse că da. Pe urmă scoase din pălărie o pereche de cocarde mari și albe, dintre care prinse una cu un ac în pieptul lui și-și convinse cu mare greutate prietenul să facă același lucru. Astfel împopoțonați, urcară într-o tră-

sură de piață, care-l aștepta pe Ralph, și porniră spre lăcașul frumoasei dar prea nefericitei mirese.

Gride, a cărui îndrăzneală și semeție scădeau treptat și tot mai mult pe măsură ce se apropiau de casa fetei, fu speriat și intimidat de tăcerea în care era cufundată clădirea. Fața bietei slujnice, singurul om cu care dădură ochi, era trasă de plîns și nesomn. Nu era nimeni care să-i primească și să le ureze bun venit, așa încît să furișară sus, în salonașul unde stăteau de obicei, mai degrabă ca doi hoți decît ca un mire și prietenul său.

— Ai crede — spuse Ralph, vorbind, fără să vrea, cu glas scăzut și stăpînit — că aci are loc o înmormîntare, nu o nuntă.

— Hi-hi — chicoti prietenul lui — ce nostim ești!

— Trebuie să fiu — făcu Ralph sec — fiindcă aici e cam mohorît și te ia cu frig. Fă o mutră mai veselă, omule, arăți ca un hingher!

— Da, da, o să fac — spuse Gride. Dar... dar nu crezi că fata o să vină îndată, nu crezi?

— Păi, îmi închipui că n-o să vină pînă n-o să fie silită — răspunse Ralph, uitîndu-se la ceas — și mai are încă răgaz o jumătate de oră bună. Potolește-ți nerăbdarea.

— Nu... nu sînt nerăbdător — bîigui Arthur. N-aș vrea să fiu aspru cu ea pentru nimic în lume. Nu, vai de mine, cu nici un chip! Să-i dăm timp, e timpul ei. Oricum, timpul ei va fi al nostru.

În vreme ce Ralph cobori asupra neliniștitului său prieten o privire ascuțită, care arăta că el înțelege deplin de unde vin atenția și respectul acesta, se auziră pași pe scară și Bray intră chiar el în odaie, umblînd în vîrfurile picioarelor și ținînd mîna ridicată cu un gest de prevenire, ca și cum s-ar fi aflat în preajmă vreun bolnav, care nu trebuia tulburat.

— Pst! făcu el în șoaptă. I-a fost foarte rău noaptea trecută. Mă gîndeam c-o să i se rupă inima.

E îmbrăcată și plînge amarnic în odaia ei; dar e mai bine și s-a liniștit. Asta-i tot!

— E gata? întrebă Ralph.

— Gata de tot — răspunse tatăl.

— Și n-are de gînd să ne întîrzie cu farafasticuri de domnișoară, leșinuri și așa mai departe? spuse Ralph.

— Acum putem avea cu siguranță încredere în ea — răspunse Bray. I-am vorbit azi dimineață. Haideți! Veniți puțin pe aici.

Îl trase pe Ralph Nickleby spre celălalt capăt al odăii, arătînd spre Gride, care ședea ca un mototol într-un colț, răsucindu-și nervos nasturii surtucului și arătînd o față, pe care toate trăsăturile ascunse și josnice apăreau mai apăsate și urîțite la culme de atîta neliniște și bîțîială.

— Privește-l pe omul acesta — șopti cu patos Bray. La urma urmelor, e un lucru crud.

— Ce e un lucru crud? întrebă Ralph, cu o față atît de netulburată, ca și cum ar fi fost cu totul neștiutor despre ceea ce voia să spună celălalt.

— Căsătoria asta — răspunse Bray. Nu mă mai întreba ce. Știi la fel de bine ca și mine.

Ralph ridică din umeri, disprețuind tăcut neliniștea lui Bray, apoi își înălță sprîncenele și strînse buzele, cum fac oamenii cînd au răspunsul pregătit, dar așteaptă un prilej mai nimerit ca să-l rostească, sau socotesc că nici nu face să dea vreun răspuns potrivnicului lor.

— Uită-te la el! Nu e o cruzime? spuse Bray.

— Nu! răspunse cu îndrăzneală Ralph.

— Eu zic că este — spuse Bray, dînd semne că e scos din fire. E o cruzime, după toate legile răutății și ale trădării.

Cînd oamenii sînt pe cale să înfăptuiască sau să îngăduie înfăptuirea vreunei nedreptăți, li se întîmplă destul de des să dea grai milei lor fie pentru victima acelei nedreptăți sau a alteia, asemănătoare, și să se simtă, astfel, cum nu se poate mai virtuoși și mai mo-

rali și mult deasupra celor care nu dau, în nici un fel, grai milei. E un fel de a pune vorba înaintea faptei și așa ceva este foarte convenabil. Ca să fim drepți cu Ralph Nickleby, el nu obișnuia decît foarte rar felul acesta de prefăcătorie ; dar îi înțelegea pe cei care-l obișnuiau și, prin urmare, îl lăsă în pace pe Bray să tot sporovăiască cu multă tărie, că înfăptuiau cu toții laolaltă un lucru foarte crud, înainte de a catadicsi să spună și el o vorbă.

— Îl vezi ce iască uscată, zbîrcită, veștejită este — răspunse Ralph, într-un tîrziu, după ce celălalt tăcu. Dac-ar fi mai tînăr, ar fi o cruzime, dar așa, ascultă-mă, domnule Bray, ăsta moare curînd și-o lasă văduvă tînără și bogată ! De asta domnișoara Madeleine îți face dumitale pe plac ; rîndul viitor o să facă după placul ei.

— Adevărat, adevărat ! făcu Bray, mușcîndu-și unghiile și vădit stînjenit. Nu puteam să fac altceva mai bun pentru ea decît s-o sfătuiesc să primească aceste propuneri. Te întreb pe dumneata, Nickleby, ca pe un om de lume : puteam ?

— Sigur că nu — răspunse Ralph. Să-ți spun ceva, domnule : există sute de părinți, pe o rază de cinci mile din locul ăsta, oameni cu stare, buni, bogați, cu vază, care și-ar da bucuroși fetele, ba chiar și urechile deasupra, omului de colo, cu mutra lui de maimuță și de momîie.

— Chiar așa ! exclamă Bray, prinzînd însuflețit din zbor orice cuvînt care părea să-i dea lui o îndreptățire. Asta i-am și spus ei, și aseară, și astăzi.

— I-ai spus adevărul — urmă Ralph — și bine ai făcut ; deși trebuie să-ți mărturisesc că, dac-aș avea o fată, iar libertatea, plăcerea, ba chiar și sănătatea și viața mea ar atîrna de măritișul ei cu bărbatul ales de mine, nădăjduiesc că n-ar mai fi nevoie de alte motive ca s-o fac să îndeplinească dorințele mele.

Bray se uită la Ralph ca și cum ar fi vrut să vadă dacă vorbește serios și, după ce dădu de două sau de

trei ori din cap în chip de deplină încuviințare cu ceea ce rostise acesta, spuse :

— Trebuie să mă duc sus, pentru cîteva minute, ca să termin și eu cu îmbrăcatul. Cînd cobor, o aduc pe Madeleine cu mine. Știi că noaptea asta am avut un vis foarte ciudat, de care nu mi-am amintit pînă în clipa asta ? Se făcea că era azi dimineață și că dumneata și cu mine stăteam de vorbă, cum am făcut adineauri ; după aceea, m-am dus sus, cu scopul cu care mă duc acum ; și cum întindeam mîna ca s-o iau pe Madeleine și s-o aduc jos, podeaua a căzut o dată cu mine și, după ce m-am prăbușit de la o înălțime nemaipomenită și grozavă, așa cum numai în vis plăsmuiește închipuirea, m-am trezit într-un mormînt.

— Și te-ai trezit din somn, dîndu-ți seama că ești culcat pe spate, sau cu capul atîrnat peste marginea patului, sau că ai colici ! spuse Ralph. Fleacuri, domnule Bray ! Fă cum fac eu (acum că înaintea dumitale se deschide o viață de plăcere și petreceri, vei avea prilejul). Găsește-ți mai mult de lucru ziua și atunci n-ai să ai timp să te gîndești la ce ai visat noaptea.

Ralph îl urmări cu o privire neclintită pînă la ușă ; și, întorcîndu-se către mire, după ce rămaseră singuri, spuse :

— Ține minte ce-ți spun, Gride, n-o să trebuiască să-i plătești multă vreme renta. Ai avut totdeauna un noroc diavolesc în afacerile tale. Dacă nu pornește el spre lumea cealaltă pînă-n cîteva luni, îmi înlocuiesc eu capul cu o portocală !

Auzind această prorocire atît de plăcută urechilor lui, Arthur răspunse doar cotcodăcind cu mare încîntare. Ralph se aruncă într-un scaun și amîndoi așteptară cufundați în adîncă tăcere.

Ralph tocmai se gîndea, cu un rînjet pe buze, la purtarea atît de schimbată a lui Bray în ziua aceea, ceea ce-i arăta cît de repede cîrdășia întru o faptă rea turtise mîndria bătrînului și statornicise un soi de familiaritate între ei, cînd urechea lui ciulită prinse foș-

netul unei rochii de femeie și pașii unui bărbat pe scări.

— Trezește-te! spuse el, izbind nerăbdător cu piciorul în pămînt — și încearcă să arăți ca un om viu, m-auzi? Sosesc! Mută-ți mai încoace ciolanele alea uscate și bătrîne! Iute, omule, iute!

Gride se urni clătinîndu-se înainte și cînd ușa se deschise, făcînd loc, nu lui Bray și fiicei sale, ci lui Nicholas și surorii sale Kate, rămase holbîndu-se și îndoit din șale, alături de Ralph.

Dacă vreo arătare înspăimîntătoare venită din lumea umbrelor ar fi apărut deodată înaintea lui, Ralph Nickleby n-ar fi fost mai trăsnit decît fu de această surpriză. Mîinile îi căzură fără vlagă în lături și el se dădu poticnindu-se înapoi; se uita la ei mut de furie, cu gura căscată și o față de cenușă. Ochii i se holbaseră atît de tare, fața îi era atît de răvășită și schimbată de patimile care-l bîntuiau, încît ar fi fost greu să recunoști în el pe omul neîndurător, stăpînit, cu trăsături aspre din clipa dinainte.

— Omul care a fost la mine aseară — șopti Gride, trăgîndu-l de mînecă. Omul care a fost la mine aseară!

— Văd — murmură Ralph. Știu! Aș fi putut să ghicesc dinainte. La fiecare cotitură, oriunde m-aș duce, orice aș face, mi se pune în cale!

Lipsa de culoare a obrajilor, nările umflate, buzele care tremurau și care, deși strînse una de alta, nu se puteau opri, toate acestea arătau ce sentimente luptau pentru întîietate în cugetul lui Nicholas. Dar el le stăpîni pe toate și, strîngînd ușor brațul lui Kate pentru a o liniști, stătea drept și neînfricat, față în față cu netrebnica sa rudă.

Așa cum stăteau unul lîngă altul, într-o atitudine curajoasă care le stătea bine, se vădea o asemănare puternică între frate și soră, pe care mulți, văzîndu-i deosebit, ar fi trecut-o poate cu vederea. Aerul, atitudinea, pînă și privirea fratelui se oglindeau în soră, dar îndulcite și înnobilate pînă la culmea gingășiei și

a farmecului de femeie. Încă și mai izbitoare era o oarecare asemănare greu de prins între fața lui Ralph și a celorlalți doi. Deși niciodată ei doi nu păruseră mai frumoși, iar el mai hidos, deși niciodată ei nu se ținuseră mai mîndri, iar el nu se tîrîse nici pe jumătate atît de jos, nu se întîmplase încă niciodată ca această asemănare să fie atît de vădită, nici ca cele mai respingătoare trăsături ale unui chip îngroșat și înăsprit de gînduri rele să fie atît de bătătoare la ochi ca acum.

— Afară! fu primul cuvînt pe care putu să-l rostească Ralph, în timp ce dinții îi scrîșneau de-a binelea. Afară! Ce te aduce aici? Mincinos, ticălos, laș, hoț!

— Am venit aici — spuse Nicholas, cu glas adînc și coborît — ca s-o salvez dacă pot pe victima voastră. Mincinos și ticălos ai fost dumneata, în toate faptele vieții dumitale; hoția e meseria dumitale și laș trebuie să fii de două ori, căci altfel nu te-ai afla astăzi aici. Nu mă mișcă cuvintele tari și nici chiar loviturile tari. Aici sînt și aici rămîn, pînă cînd îmi sfîrșesc treaba.

— Fetițo! spuse Ralph. Pleacă! Pe el putem să-l luăm cu forța, dar de tine nu vreau să mă ating, dacă pot. Pleacă, fetișcană fără putere și prostuță ce ești și lasă-ne să ne purtăm cu cîinele ăsta așa cum merită!

— Nu vreau să plec — strigă Kate, cu fulgere în ochi și sîngele în obraji. N-o să-i faci nici un rău, pe care n-o să ți-l plătească. Și poți să folosești forța față de mine. Cred că ai s-o și faci, fiindcă sînt o fetișcană și asta îți convine. Dar dacă sînt lipsită de puteri ca o fetișcană, am inimă de femeie și nu dumneata ești omul care, într-o împrejurare ca asta, ai s-o abați de la țelul ei.

— Și care, mă rog, poate fi țelul dumitale, preamîndră doamnă? spuse Ralph.

— Să dea în această ultimă clipă un refugiu și un adăpost celei pe care ați trădat-o — răspunse Nicholas. Dacă perspectiva apropiată de a avea un bărbat

ca cel pe care i l-ai pregătit dumneata n-o s-o hotărască, nădăjduiesc că va putea fi mișcată de rugăciunile și rugămințile unei alte femei. Oricum, o vom încerca și pe asta. Cît despre mine, mărturisind tatălui din partea cui vin și de cine sînt trimis, voi face ca fapta lui să apară mai josnică, mai mîrșavă, mai crudă, dacă tot mai îndrăznește să poruncească această căsătorie. Aștept aici să mă întîlnesc cu el și cu fata lui. Pentru asta am venit și am adus-o pe sora mea, chiar în prezența dumitale. Dar noi n-am venit cu scopul de a te vedea sau de a vorbi cu dumneata ; drept care, dumitale nu mai socotim cu cale să-ți spunem nimic.

— Așa ! făcu Ralph. Stărui să rămîi aici, domnișoară ?

Sînul nepoatei lui palpita de indignare, dar fata nu răspunse nimic.

— Ascultă aici, Gride — spuse Ralph. Cetățeanul ăsta (trebuie să spun cu durere, fiul fratelui meu ; un osîndit, un desfrînat, pătat de fapte josnice și egoiste), acest cetățean, care a venit astăzi aici pentru a tulbura o taină solemnă și care cunoaște urmările faptului că a venit la un astfel de ceas în casa altuia, dar totuși stăruie să rămînă aici, chiar dacă persoana lui va fi zvîrlită cu picioarele afară și tîrîtă pe străzi ca a unui vagabond ce se află, cetățeanul ăsta, bagă de seamă, își aduce sora cu el ca să-l apere, gîndindu-se că nu vom supune o fată prostuță la înjosirea și umilința care pentru el nu înseamnă ceva nou. Și, chiar după ce l-am prevenit despre ceea ce trebuie să urmeze, el tot o mai ține lîngă el, după cum vezi, și se agață de fusta ei ca un băiat fricos de fusta maică-si. Bine-i șade să spună cuvinte mari cum l-ai auzit spunînd adineauri, nu-i așa ?

— Și cum l-am auzit eu aseară — spuse Arhtur Gride ; cum l-am auzit aseară, cînd s-a furișat în casa mea și... he-he-he... s-a furișat foarte repede înapoi afară, fiindcă aproape că l-am speriat de moarte. Și el vrea să se însoare cu domnișoara Madeleine ? Vai

de mine! Altceva nu dorește? Altceva ce-am putea să mai facem pentru el, în afară că i-am da-o pe ea? Mai vrea cumva să-i plătim datoriile și să-i mobilăm casa și să-i dăm ceva bani ca să aibă de bărbier, dacă cumva se bărbierește! He-he-he!

— Vrei să rămîi, fetițo? întrebă Ralph, întorcîndu-se iarăși spre Kate — ca să fii dată jos pe scări ca o tîrfă beată, așa cum îți jur c-ai să pățești dacă rămîi? Nici un răspuns! Mulțumește-i fratelui dumitale pentru ceea ce va urma. Gride, cheamă-l jos pe Bray, dar nu și pe fiica lui. S-o oprească sus.

— Dacă ții la capul dumitale — spuse Nicholas, așezîndu-se în fața ușii și vorbind cu același glas scăzut ca mai înainte și fără să arate mai multă patimă decît arătase înainte — stai pe loc!

— Ia seama la mine, nu la el, și cheamă-l jos pe Bray — spuse Ralph.

— Ia seama la dumneata, mai degrabă, decît la oricare din noi, și rămîi acolo unde ești! spuse Nicholas.

— Ai de gînd să-l chemi pe Bray? strigă Ralph.

— Nu uita că te apropii de mine pe riscul dumitale — spuse Nicholas.

Gride șovăi, Ralph, turbat ca un tigru căruia i s-a luat prada, se îndreptă spre ușă și, încercînd să treacă pe lîngă Kate, o apucă tare de braț. Nicholas, ai cărui ochi aruncau fulgere, îl înșfăcă de guler. În clipa aceea, un corp greu căzu cu mare putere pe podeaua de deasupra și, o clipă mai tîrziu, se auzi un țipăt înspăimîntător și groaznic.

Încremeniră cu toții, privind unii la alții. Țipetele se urmau unele după altele; apoi se auzi tropăit de picioare și multe glasuri răsunătoare care țipau împreună: „A murit!"

— La o parte! strigă Nicholas, dînd frîu liber sentimentelor pe care le stăpînise pînă atunci; dacă s-a întîmplat ceea ce abia îndrăznesc să sper că este, sînteți prinși, ticăloșilor, în propria voastră capcană!

Țîșni afară din odaie și, urcînd în goană scările pînă la locul de unde venea zgomotul, își croi drum

printr-o mulțime de oameni, care umpleau un dormitor mic ; îl găsi pe Bray zăcînd mort pe dușumea, iar pe fiică-sa agățată de trupul lui.

— Cum s-a întîmplat ? strigă el, privind sălbatic în jur.

Îi răspunseră mai multe glasuri dintr-o dată că omul fusese văzut, prin ușa întredeschisă, cum stătea lungit într-o poziție ciudată pe un scaun ; că i se vorbise de cîteva ori și el nerăspunzînd nimic, se crezuse că doarme, pînă cînd, ducîndu-se unul la el și scuturîndu-l de braț, omul se prăbușise greoi la pămînt și așa s-a descoperit că era mort.

— Cine e proprietarul casei ? întrebă grăbit Nicholas.

I se arătă o femeie vîrstnică ; și ei îi spuse Nicholas, în timp ce îngenunche ca să desprindă ușor brațele Madeleinei de trupul fără viață, de care se încolăciseră :

— Vorbesc în numele celor mai apropiați prieteni ai acestei domnișoare, așa cum știe și servitoarea ei, și trebuie s-o îndepărtez de această scenă îngrozitoare. Iată pe sora mea, în grija căreia o încredințez. Numele și adresa mea se află pe această carte de vizită și vei primi de la mine toate îndrumările trebuincioase pentru cele ce trebuie îndeplinite. Dați-vă la o parte cu toții și faceți loc ca să intre aer, pentru numele lui dumnezeu !

Oamenii se dădură îndărăt, mirîndu-se aproape mai mult de emoția și dîrzenia celui ce vorbea decît de cele ce se întîmplaseră. Nicholas, luînd în brațele lui fata fără simțire, o duse afară din încăpere și jos pe scări, pînă în odaia de curînd părăsită, urmat de sora lui și de slujnica credincioasă, căreia îi porunci să facă rost numaidecît de o trăsură, în timp ce el și Kate se aplecau deasupra frumoasei lui poveri și se osteneau zadarnic s-o readucă în simțiri. Fata își îndeplini sarcina cu atîta iuțeală, încît, după cîteva minute, trăsura aștepta.

Ralph Nickleby și Gride, uluiți și împietriți de groaznica întîmplare, care le răsturnase atît de neașteptat planurile (fiindcă altfel poate nu i-ar fi mișcat atît) și copleșiți de energia și graba nemaipomenită a lui Nicholas, care înlătura totul din cale, priveau la aceste demersuri ca niște oameni ce visează sau au vedenii. De-abia după ce se făcuseră toate pregătirile pentru luarea Madeleinei de acolo, Ralph rupse tăcerea spunînd că nu trebuie dusă.

— Cine zice asta? strigă Nicholas, ridicîndu-se din genunchi și înfruntîndu-l, dar păstrînd mai departe mîna fără vlagă a Madeleinei în mîna lui.

— Eu! răspunse răgușit Ralph.

— Pst, pst! strigă îngrozitul Gride, apucîndu-l din nou de braț. Ascultă ce spune!

— Da! continuă Nicholas, întinzînd mîna liberă — ascultă ce spune! Că amîndouă datoriile voastre au fost plătite o dată cu marea datorie, pe care-o plătim naturii, iar contractul, al cărui termen era astăzi la douăsprezece, este acum hîrtie bună de aruncat la coș. Că înșelăciunea plănuită de voi va fi descoperită. Că urzelile voastre sînt cunoscute de oameni și zădărnicite de cel de sus. Bandiților, el vă desfide pe amîndoi să duceți ticăloșia pînă la capăt.

— Omul ăsta — spuse Ralph cu un glas greu de deslușit — omul ăsta își cere nevasta și o va avea.

— Omul ăsta cere ce nu este al lui și n-o s-o aibă nici de-ar fi cincizeci de oameni în loc de unul și încă cincizeci care să-l sprijine — spuse Nicholas.

— Cine-o să-l împiedice?

— Eu!

— Cu ce drept, aș vrea să știu — spuse Ralph — te întreb: cu ce drept?

— Cu acest drept. Știind ceea ce știu, n-ai să îndrăznești să mă mai sfidezi — spuse Nicholas; și asta cu atît mai multă îndreptățire, cu cît cei pe care-i slujesc eu și pe lîngă care mi-ai făcut cu mîrșăvie rău și m-ai insultat, sînt prietenii ei cei mai apropiați și mai dragi. În numele lor o iau de aici. La o parte!

— O vorbă! răcni Ralph cu spume la gură.

— Nici una — răspunse Nicholas. Nu vreau să mai aud de nimic în afară de acest lucru. Ai grijă de dumneata și ține seama că te previn! Pentru dumneata a trecut ziua și vine noaptea.

— Blestemul, blestemul meu crîncen, de moarte, asupra ta, băiete!

— De unde vin blestemele la porunca dumitale? Sau ce preț are un blestem sau o binecuvîntare din partea unui om ca dumneata? Îți spun că nenorocirile și descoperirile faptelor ți se îngrămădesc deasupra capului; că ceea ce ai clădit, în toată viața dumitale atît de prost cheltuită, se preface în pulbere; că drumul ți-e presărat de iscoade; că chiar astăzi, zece mii de livre din averea agonisită de dumneata s-au dus, într-o mare prăbușire.

— E o minciună! strigă Ralph, dîndu-se înapoi.

— E adevărat, ai să descoperi singur. Nu mai vreau să risipesc vorbe. Pleacă din ușă! Kate, tu pleci mai întîi. Să nu pui mîna pe ea sau pe cealaltă femeie sau pe mine! Nici de hainele lor să nu te atingi în trecere! Le lași să treacă și el o să închidă ușa la loc!

Din întîmplare, Arthur Gride se afla în prag, dar nu părea limpede dacă cu bună știre sau din zăpăceală, Nicholas îi făcu vînt cu atîta putere, încît bătrînul se învîrti prin odaie pînă nimeri în unghi ascuțit într-un perete și acolo se prăbuși pe jos. După aceea, Nicholas își luă în brațe frumoasa povară și ieși repede afară. Nimănui nu-i veni la socoteală să-l oprească, chiar dacă cumva unii ar fi vrut. Croindu-și drum prin mulțimea de oameni, pe care zvonul despre cele întîmplate îi atrăsese în jurul casei, și purtînd-o, în starea aceasta de emoție, pe Madeleine cu atîta ușurință de parc-ar fi fost un copil, ajunse la trăsura în care Kate și servitoarea așteptau, și încredințîndu-le lor povara lui, sări pe capră lîngă vizitiu și-l îndemnă să pornească.

Despre treburi de familie, griji, speranțe, dezamăgiri și dureri.

Deși doamna Nickleby aflase de la fiul și fiica ei toate împrejurările istoriei Madeleinei Bray, pe care ei le cunoșteau, deși fusese lămurită cît privește răspunderea lui Nicholas și fusese pregătită chiar și pentru cazul posibil cînd ar trebui s-o primească pe tînăra fată în casa ei — măcar că un astfel de rezultat nu prea păruse cu putință chiar cu cîteva minute înainte de se ajunsese aci — totuși ea rămăsese, din clipa cînd i se încredință această taină, cu o seară înainte, într-o stare de nemulțumire și adîncă nedumerire, din care nu putea fi scoasă prin nici un fel de lămuriri și argumente și pe care orice discuție cu ea însăși sau cugetare nu făcea decît s-o înrăutățească.

— Pe cuvîntul meu, Kate — pleda buna doamnă — dacă domnii Cheeryble nu vor ca domnișoara asta să se mărite, de ce nu înaintează o cerere la Lordul Cancelar, ca s-o puie sub supravegherea cancelariatului și s-o închidă la închisoarea Fleet pentru mai multă siguranță? Am citit de sute de ori în ziare că se fac lucruri din astea. Sau dac-o îndrăgesc chiar atît de tare, cum spune Nicholas, de ce nu se însoară ei cu ea... vreau să zic unul din ei? Și presupunînd chiar că ei nu vor s-o mărite și nici să se însoare ei cu ea, de ce dumnezeu să umble Nicholas pe la casele oamenilor și să-i împiedice să se căsătorească?

— Nu cred că ai înțeles prea bine despre ce este vorba — spuse Kate cu blîndețe.

— Dar plicticoasă mai ești, Kate ! răspunse doamna Nickleby. Sper că am fost și eu măritată și că am văzut și pe alții căsătorindu-se. N-am înțeles, poftim !

— Știu că ai multă experiență, dragă mamă — spuse Kate ; voiam să zic că poate nu-nțelegi prea bine toate împrejurările acestui caz. Aș crede că le-am expus noi fără pricepere.

— Aș crede și eu că da — răspunse cu vioiciune mama ei. Cam așa arată. De asta nu sînt eu vinovată ; măcar că, în același timp, avînd în vedere că împrejurările grăiesc singure, mi-aș îngădui, scumpa mea, să spun că le înțeleg și încă prea bine, chiar dacă tu și Nicholas binevoiți să credeți altceva. De ce se face atîta tărăboi pentru că domnișoara asta Magdalena trebuie să se mărite cu unul mai bătrîn ca ea ? Sărmanul tău tată era mai bătrîn ca mine, cu patru ani și jumătate mai bătrîn. Jane Dibabs, familia Dibabs locuia în căsuța aceea drăguță și albă cu un etaj și acoperiș de stuf, acoperită toată cu iederă și alte plante agățătoare și o poartă mică și încîntătoare, pe care se încolăcea caprifoiul și mai știu eu ce ; unde în serile de vară îți cădeau urechelnițele în ceai sau cădeau pe spate și dădeau din picioare, iar broaștele se lăsau atrase de lumina lumînării și dacă nu te culcai noaptea și te uitai prin gaura cheii, le vedeai. Jane Dibabs asta s-a măritat cu un bărbat mult mai bătrîn decît ea și voia morțiș să-l ia, orice i s-ar fi spus, ba chiar ținea atît de mult la el cum nu s-a mai pomenit. Și în legătură cu Jane Dibabs, nu s-a făcut nici un tărăboi și bărbată-su era un om onorabil și minunat și toată lumea îl vorbea de bine. Atunci de ce se face atîta tărăboi pentru Magdalena asta ?

— Bărbatul ei este mult mai bătrîn ; nu și l-a ales ea ; cît privește firea lui, e tocmai contrariul omului despre care ai vorbit. Nu vezi că sînt deosebiri izbitoare între cele două cazuri ? spuse Kate.

La asta doamna Nickleby nu răspunse decît că probabil ea e o proastă, că fără îndoială așa și era, de vreme ce copiii ei aproape i-o spuneau în fiecare zi; că de fapt era ceva mai în vîrstă decît ei și poate unii oameni proști ar crede că se cade să știe ea mai bine decît ei. Dar, totuși, desigur că n-avea dreptate; cu siguranță că n-avea, niciodată n-avea, nici nu putea să aibă, nimeni nu se putea aștepta să aibă; așa încît ar face mai bine să nu mai spună ce gîndește; și la toate încercările pe care le făcu timp de o oră Kate, ca s-o împace și să-i facă pe plac, buna doamnă nu răspunse decît că: „O, desigur, de ce o mai întrebau pe *ea*, părerea *ei* tot n-avea nici o greutate, tot nu conta ce spune *ea*"; și multe altele de același fel.

Doamna Nickleby rămase în această stare sufletească (căreia, după ce se simți prea resemnată ca să mai vorbească, îi dădea grai dînd din cap, ridicînd ochii, începînd să geamă ușor și prefăcînd gemetele în tuse, de îndată ce erau luate în seamă) pînă cînd Nicholas și Kate se întoarseră acasă cu cea de soarta căreia se îngrijeau; și atunci, avînd în vedere că-și rostise cuvîntul ei plin de greutate și, interesată fiind de încercările unei făpturi atît de tinere și de frumoase, nu numai că se arătă cum nu se poate mai plină de zel și de grijă, dar se și lăudă că ea l-ar fi sfătuit pe fiul ei să facă ceea ce făcuse; repetînd mereu, cu o privire plină de tîlc, cum că era mare noroc că lucrurile se petrecuseră *așa* cum se petrecuseră; și lăsînd să se înțeleagă că, dacă ea n-ar fi dat dovadă de atîta curaj și înțelepciune, niciodată nu s-ar fi ajuns acolo unde se aflau.

Nu mai stăruim asupra întrebării dacă doamna Nickleby dăduse sau nu dăduse un mare ajutor în desfășurarea lucrurilor, dar nu încape îndoială că avea temeiuri puternice să fie încîntată. La întoarcerea lor, cei doi frați îl copleșiră într-atît cu laude pe Nicholas pentru rolul ce-l jucase și arătară atîta bucurie față de schimbarea împrejurărilor și salvarea tinerei lor

prietene de încercări atît de grele și primejdii atît de amenințătoare, încît după cum mărturisi de cîteva ori doamna Nickleby, fiicei ei, acum socotea norocul familiei „aproape" făcut. Într-adevăr, după declarația sigură a doamnei Nickleby, domnul Charles Cheeryble „aproape" că spusese așa, în primul elan al uimirii lui. Fără să lămurească întocmai ce însemna această rezervă, ori de cîte ori amintea împrejurarea, doamna Nickleby își lua un aer atît de tainic și plin de greutate și avea asemenea vedenii de bogăție și mărire, încît (măcar că erau nelămurite și cețoase), în astfel de clipe, femeia era aproape tot atît de fericită ca și cum ar fi fost căpătuită în chip strălucit pe toată viața.

Lovitura bruscă și groaznică, pe care o primise, împreună cu apăsarea și neliniștea sufletească îndurate atîta vreme se dovediră a fi prea mult pentru puterile Madeleinei. Nu-și veni în fire după starea de nesimțire în care o aruncase moartea neașteptată a tatălui ei, decît pentru a înlocui această stare cu o boală primejdioasă și grea. Cînd slabele puteri ale unui om, susținute de o încordare nefirească a minții și de hotărîrea neclintită de a nu se lăsa doborît, se frîng în cele din urmă, forța prăbușirii este de obicei pe măsura tăriei sforțării dinainte. Din această pricină și boala ce se abătu asupra Madeleinei nu era nici ușoară, nici trecătoare, ci o boală care-i umbri, o vreme, mințile și — ceea ce aproape că nici nu e mult mai rău — îi amenință viața.

Dar ce ființă, care se reface după o boală atît de grea și primejdioasă, poate fi nesimțitoare față de grija neîncetată a unei îngrijitoare ca blînda, duioasa, grava Kate? Pe cine putea glasul dulce și domol, pasul ușor, mîna gingașă, îndeplinirea voioasă și tăcută a acelor mii de mici servicii binevoitoare care aduc ușurare și pe care le simțim atît de adînc atunci cînd sîntem bolnavi și le uităm atît de lesne după ce ne însănătoșim — pe cine puteau ele să miște mai adînc decît pe o inimă tînără, înzestrată cu toate por-

nirile sincere și curate atît de dragi femeilor ? O inimă aproape lipsită de duioșia și devotamentul femeiesc, lăsînd la o parte ceea ce învățase de la ea însăși, o inimă pe care nenorocirea și suferința o făcea să tînjească atît de dureros după o înțelegere atîta vreme necunoscută, atîta vreme zadarnic rîvnită ! E de mirare că zilele le legară una de alta ca niște ani ? E de mirare că, o dată cu fiecare ceas ce aducea sănătate, erau cu tot mai multă tărie și dulceață încuviințate laudele, cu care Kate, atunci cînd își aminteau de lucruri vechi — acum păreau vechi și petrecute cu ani în urmă — îl copleșea pe fratele ei ? Ar fi de mirare chiar dacă acele laude ar fi găsit numaidecît ecou în inima Madeleinei și dacă, o dată cu chipul lui Nicholas atît de statornic regăsit în trăsăturile surorii lui, încît cu greu putea să-i deosebească pe cei doi, fetei i-ar fi fost la fel de greu să dea fiecăruia sentimentele ce i le inspirase la început și dacă pe nesimțite s-ar fi amestecat în recunoștința ei față de Nicholas și ceva din sentimentul mai cald pe care-l hărăzea lui Kate ?

— Draga mea — spunea doamna Nickleby, intrînd în odaie cu mișcări prevăzătoare atît de muncite, încît puteau să zdruncine nervii unui bolnav aproape mai tare decît intrarea unui cavalerist în plin galop — cum te simți în astă-seară ? Nădăjduiesc că mai bine !

— Aproape bine, mamă — răspundea Kate punînd deoparte lucrul de mînă și luînd mîna Madeleinei într-a ei.

— Kate ! spunea cu imputare doamna Nickleby — nu vorbi atît de tare ! (vrednica doamnă vorbind într-o șoaptă care ar fi înghețat sîngele în vinele celui mai voinic om).

Kate primea foarte liniștită imputarea, iar doamna Nickleby, făcînd să scîrțîie fiecare scîndură și să fosnească fiecare fir în timp ce se mișca tiptil prin odaie, adăuga :

— Fiul meu Nicholas tocmai s-a întors acasă și am venit, după obicei, draga mea, să aflu întocmai chiar din gura dumitale cum te simți; fiindcă pe mine nu mă crede și n-o să mă creadă niciodată.

— Astă-seară s-a întors mai tîrziu ca de obicei — răspundea uneori Madeleine. Aproape cu o jumătate de ceas.

— Zău că încă n-am pomenit în viața mea oameni care să se priceapă la timp cum vă pricepeți voi, aici sus! striga foarte mirată doamna Nickleby; mărturisesc că niciodată n-am pomenit! Habar n-aveam că Nicholas a întîrziat, nici gînd de așa ceva. Domnul Nickleby avea obiceiul să spună, e vorba de sărmanul tău tată, dragă Kate, că poîta de mîncare e ceasornicul cel mai bun din lume, iar dumneata n-ai poftă de mîncare, dragă domnișoară Bray, și tare-aș vrea să ai și, pe cuvîntul meu, cred c-ar trebui să iei ceva care să-ți facă poftă de mîncare. Zău, nu sînt sigură, dar parcă am auzit că două sau trei duzini de raci de-ai noștri dau o poftă grozavă de mîncare, deși tot acolo ajungem, fiindcă-mi închipui că trebuie să ai poftă ca să-i poți mînca. Am zis raci, dar mă gîndeam la stridii, dar tot aia este. Dar zău că tot nu știu cum ai aflat despre Nicholas.

— Păi tocmai vorbeam despre el, mamă; asta e.

— Mi se pare că nici nu vorbești despre altceva, Kate, și pe cuvîntul meu că mă miră cînd te văd așa neatentă. Doar uneori știi să găsești destule subiecte de vorbă și știi cît e de important s-o înveselești pe domnișoara Bray și s-o interesezi și mai știu eu ce și zău, mă întreb ce te poate îndemna să toci și să turui mereu același lucru. Ești o îngrijitoare plină de bunăvoință, Kate, și chiar foarte bună și știu că vrei numai binele; dar să-ți spun ceva, și anume că, dacă n-aș fi eu, zău nu știu ce s-ar alege din buna dispoziție a domnișoarei Bray și asta i-o și spun doctorului în fiecare zi. El zice că se miră cum mi-o păstrez pe-a mea și zău că și eu mă mir foarte des cum de fac ca să mă țiu așa tare. Firește, e o sfor-

țare, dar totuși, cînd știu cîte atîrnă de mine în casa asta, sînt silită s-o fac. Nu-i nimic vrednic de laudă în toate astea, dar lucrul trebuie făcut și-l fac.

Zicînd așa, doamna Nickleby își lua un scaun și, timp de vreo trei sferturi de ceas străbătea felurite subiecte distractive în chipul cel mai distrat cu putință; într-un tîrziu, se smulgea sub motivul că acum trebuie să se ducă să-l înveselească și pe Nicholas, care-și lua masa de seară. După ce începea prin a-i ridica moralul cu știrea că, hotărît, bolnava e mai rău, îl înviora mai departe povestindu-i ce posacă, fără chef și abătută era domnișoara Bray, deoarece Kate făcea prostia de a nu-i vorbi despre nimic altceva decît despre el și treburi de familie. După ce-l făcea pe Nicholas să se simtă bine cu aceste observații și altele la fel de însuflețitoare, vorbea cu amănunțime despre sarcinile arzătoare pe care le îndeplinise în ziua aceea; și, uneori, era mișcată pînă la lacrimi cînd se întreba cum s-ar descurca familia, dacă ei i s-ar întîmpla cumva ceva.

Alteori Nicholas se întorcea seara acasă, însoțit de domnul Frank Cheeryble, care primise de la cei doi frați sarcina să se intereseze cum se simțea Madeleine în seara aceea. Cu astfel de prilejuri (și ele se iveau foarte des) doamna Nickleby socotea deosebit de important să-și adune gîndurile; fiindcă, după anumite semne și dovezi, care-i atrăseseră ei luarea-aminte, bănuia, ageră la minte cum era, că domnul Frank, măcar că unchii lui erau foarte interesați de soarta Madeleinei, venea nu numai să afle vești despre ea, ci și s-o vadă pe Kate; cu atît mai mult cu cît frații erau în neîntreruptă legătură cu medicul, se abăteau foarte des chiar ei pe acolo și primeau un raport în lege de la Nicholas în fiecare dimineață. Erau vremuri de mare mîndrie pentru doamna Nickleby; n-a fost nimeni niciodată nici pe jumătate atît de discret și de înțelept ca ea și, pe deasupra, atît de misterios; și încă nu s-a pomenit strategie așa iscusită, și planuri atît de nepătrunse, ca cele

pe care le ticluise ea în legătură cu domnul Frank, cu scopul de a se încredința dacă bănuielile ei erau întemeiate; și, dacă erau, pentru a-l cicăli ca s-o ia pe ea drept duhovnic și să se lase în seama ei. Era o artilerie mare, grea și ușoară, pusă în joc de doamna Nickleby pentru îndeplinirea acestor planuri; și mijloacele folosite pentru a duce la îndeplinire ceea ce-și băgase ea în cap erau felurite și chiar potrivnice unele altora. Ba era plină de căldură și bunăvoință; ba scorțoasă și țeapănă. Ba părea că e gata să-și deschidă inima pentru nefericita victimă; următoarea dată cînd se întîlneau, îl primea cu o răceală distantă și căutată de parcă o lumină nouă ar fi pogorît asupra ei, făcînd-o să priceapă planurile tînărului, planuri pe care era hotărîtă să le înăbușe în fașă; de parc-ar fi socotit de datoria ei să se poarte cu o asprime spartană și să spulbere din capul locului și pentru totdeauna niște speranțe ce n-aveau sorți de izbîndă. Alteori, cînd Nicholas nefiind de față nu putea s-o audă, iar Kate era sus, prinsă cu îngrijirea prietenei ei bolnave, preavrednica doamnă lăsa să-i scape aluzii negre despre gîndul de a-și trimite fata în Franța pe trei sau patru ani sau în Scoția, pentru întărirea sănătății ei șubrezite de oboseala din ultima vreme, sau în America, într-o vizită, sau în orice loc care se lega cu amenințarea unei lungi și supărătoare despărțiri. Ba chiar merse atît de departe, încît lăsă în chip nelămurit să se ghicească o dragoste a fiului unui bătrîn vecin de-al lor, pe nume Horatio Peltirogus (un tînăr care, pe vremea aceea, trebuie să fi avut vreo patru ani) pentru fiica ei și să înfățișeze această dragoste ca un lucru aproape hotărît între cele două familii și care nu aștepta decît ultima hotărîre a fetei ei, pentru a căpăta binecuvîntarea bisericii, spre negrăita fericire și mulțumire a tuturor.

Plină de mîndria și de gloria de a fi scos cu nemaipomenit succes la lumină această comoară, într-o seară doamna Nickleby folosi împrejurarea că rămă-

sese singură cu fiul ei, înainte de a se duce la culcare, pentru a-l iscodi în chestiunea care-i stăpînea atît de tare gîndurile; sigură fiind că ei doi nu pot avea decît o singură părere în această privință. De aceea începu rostind felurite cuvinte potrivite și de laudă în legătură cu cît de binevoitor era în toate domnul Frank Cheeryble.

— Ai deplină dreptate, mamă — spuse Nicholas — deplină dreptate. E un tînăr minunat.

— Și frumos — spuse doamna Nickleby.

— Hotărît că e frumos — răspunse Nicholas.

— Cum ai zice că e nasul lui, dragă? urmă doamna Nickleby, dornică să atragă tot interesul lui Nicholas în această chestiune.

— Cum aș zice de nas? repetă Nicholas.

— Aha! făcu maică-sa, — ce stil de nas ai zice că are? Ce ordin de arhitectură, ca să zic așa. Eu nu prea sînt savantă în ce privește nasurile. Crezi că-i roman sau grec?

— Pe cuvîntul meu, mamă — spuse Nicholas rîzînd — după cîte mi-amintesc eu, aș zice că-i un nas de stil compozit sau amestecat. Dar nu prea mi-amintesc mare lucru în legătură cu asta. Dacă lucrul îți face plăcere, am să cercetez mai de aproape și am să te înștiințez.

— Tare-aș vrea, dragă — spuse doamna Nickleby, cu o privire gravă.

— Foarte bine — răspunse Nicholas. Așa voi face.

Cînd dialogul ajunse aci, Nicholas se întoarse la cartea pe care o citea. După ce se opri să cugete un pic, doamna Nickleby reluă:

— E foarte legat de tine, Nicholas dragă.

Nicholas spuse rîzînd, în timp ce închidea cartea, că se bucură să audă una ca asta și observă că maică-sa pare să se bucure de mare încredere din partea noului lor prieten.

— Hm! făcu doamna Nickleby. Asta nu știu dacă-i așa, dragă, dar cred că ar fi nevoie să se bucure cineva de încrederea lui; mare nevoie.

Înaripată de o privire plină de curiozitate a fiului ei și de conștiința că numai ea stăpînește o mare taină, doamna Nickleby vorbi mai departe cu nespusă însuflețire :

— Zău, Nicholas, că mie mi se pare cu totul nemaipomenit cum a putut să-ți scape ; deși poate n-ar trebui să spun asta, fie, pentru că desigur, oarecum și într-o anumită măsură, sînt multe lucruri în chestiuni din astea, mai ales la început, care, oricît ar părea de limpezi pentru o femeie, nu ne putem aștepta să fie tot atît de izbitoare și pentru bărbați. Nu zic că sînt deosebit de pătrunzătoare în lucruri din astea. S-ar putea să fiu. Cei din jurul meu ar trebui să știe asta cel mai bine și poate c-o și știu. În privința asta, nu vreau să-mi dau nici o părere, fiindcă nu mi-ar ședea bine și deci nici vorbă nu poate fi de una ca asta, nici vorbă.

Nicholas potrivi lumina lumînărilor, își vîrî mîinile în buzunare și se lăsă pe speteaza scaunului, cu un aer de suferință răbdătoare și tristă resemnare.

— Cred de datoria mea, Nicholas dragă — reluă maică-sa — să-ți spun ce știu ; nu numai pentru că și tu ai dreptul s-o știi, ba chiar să știi tot ce se întîmplă în această familie, dar fiindcă stă în puterile tale să încurajezi și să ajuți foarte mult acest lucru ; și nu încape îndoială că, cu cît mai curînd se ajunge la o înțelegere lămurită în astfel de chestiuni, cu atît mai bine, în toate privințele. Sînt multe lucruri pe care ai putea tu să le faci ; ca de pildă, să te plimbi uneori prin grădină, sau să stai sus, în odaia ta, cîtva timp, sau să lași lumea să creadă cînd și cînd că ai adormit, sau să te prefaci că ți-ai amintit de o treabă și să pleci pentru un ceas sau două, luîndu-l pe domnul Smike cu tine. Lucrurile astea pot să-ți pară foarte mărunte și aș crede chiar c-o să rîzi, fiindcă le dau atîta însemnătate ; dar, în același timp, dragă, te asigur (și ai s-o descoperi și singur, Nicholas, într-o bună zi, dac-ai să te îndrăgostești vreodată de cineva, așa cum cred și nădăjduiesc c-o să se întîm-

ple, cu condiția ca fata să fie cinstită și să aibă purtări frumoase și, firește, că nici prin gînd n-o să-ți treacă să te îndrăgostești de o astfel de fată), zău așa, te asigur că mult mai multe decît ți-ai închipui tu că e cu putință atîrnă de mărunțișuri din astea. Dacă sărmanul tău tată ar mai trăi, ți-ar spune el cît depinde de faptul că cei doi sînt lăsați singuri. Firește că nu trebuie să ieși din odaie, ca și cum ai face-o anume și cu un scop, ci ca din întîmplare și tot așa trebuie să te și întorci. Dacă tușești pe săliță înainte de deschizi ușa sau fluieri într-o doară, sau îngîni un cîntec, sau ceva în felul ăsta, ca să știe ei că te întorci, e mai bine; fiindcă, desigur, deși e cum nu se poate de firesc și cum se cuvine și potrivit în astfel de împrejurări, totuși e foarte neplăcut să întrerupi niște tineri, cînd... cînd stau pe canapea și... știi tu ce; poate că n-are rost, dar ei totuși așa fac.

Deși adînca mirare cu care o privea fiul ei în timpul acestei lungi vorbiri creștea pe măsură ce ea se apropia de punctul culminant, totuși Nicholas n-o tulbură de fel pe doamna Nickleby, ci mai degrabă îi spori buna părere despre propria ei iscusință; de aceea, oprindu-se doar pentru a spune cu multă mulțumire de sine, că se așteptase să-l vadă așa mirat, se porni să dea o mulțime de dovezi întîmplătoare, deosebit de dezlînate și uimitoare, care urmăreau să arate, fără putință de îndoială, că domnul Frank Cheeryble se îndrăgostise nebunește de Kate.

— De cine? strigă Nicholas.

Doamna Nickleby repetă că de Kate.

— Ce? Kate a *noastră?* Sora mea?

— Doamne, Nicholas! răspunse doamna Nickleby; dar a cui Kate dacă nu a noastră? sau cum crezi că m-aș sinchisi eu sau m-aș interesa, dacă ar fi oricine altcineva decît sora ta?

— Mamă dragă — spuse Nicholas — zău că nu se poate!

— Foarte bine, dragul meu — răspunse doamna Nickleby sigură de ea. Așteaptă și ai să vezi.

Pînă în clipa aceea, Nicholas nu se gîndise niciodată că ar fi cu putință să se întîmple cîndva ceea ce aflase acum; fiindcă în afară de faptul că lipsise mult de acasă în ultimul timp și era prins de aproape cu alte treburi, temerile lui pline de gelozie îi stîrniseră bănuiala că un tainic interes, înrudit cu cel resimțit de el prilejuia vizitele lui Frank Cheeryble, care vizite deveniseră atît de dese în ultima vreme. Chiar și acum, deși știa că ceea ce vedea o mamă grijulie putea mai curînd să fie adevărat într-un astfel de caz decît ceea ce vedea el și, deși ea îi amintise de multe împrejurări mărunte care laolaltă puteau să ducă la ceea ce clădise ea triumfătoare pe temelia lor, totuși nu era încă deplin încredințat că faptele acestea nu izvorau dintr-o curtenie negîndită de om de treabă, curtenie ce ar fi dictat aceleași purtări față de orice altă fată tînără și plăcută. Oricum, așa nădăjduia, așa încît se osteni s-o și creadă.

— Sînt foarte tulburat de cele ce-mi spui — zise Nicholas, după ce se gîndi puțin; deși încă mai nădăjduiesc că te poți înșela.

— Nu înțeleg de ce nădăjduiești una ca asta — spuse doamna Nickleby — îți mărturisesc; dar poți să fii sigur că eu nu nădăjduiesc.

— Și Kate? întrebă Nicholas.

— Păi tocmai asta e chichița, dragul meu — răspunse doamna Nickleby — care încă mă nemulțumește. În timpul bolii Madeleinei, a stat tot timpul la căpătîiul ei, încă nu s-au văzut două ființe care să se îndrăgească cum au ajuns să se îndrăgească ele, și ca să-ți mărturisesc adevărul, Nicholas, din cînd în cînd am ținut-o chiar eu departe, fiindcă așa cred că e bine și fiindcă asta îmboldește pe un tînăr. Știi, n-ajunge să se creadă prea sigur de el.

Spuse aceasta cu un asemenea amestec de mare încîntare și mulțumire de sine, încît lui Nicholas i se păru negrăit de dureros să-i spulbere speranțele; dar simțea că exista o singură cale cinstită în fața lui și că trebuia s-o apuce.

— Dragă mamă — spuse el cu bunătate — nu vezi că dacă ar exista într-adevăr o pornire serioasă din partea domnului Frank pentru Kate, iar noi ne-am îngădui, măcar și timp de o clipă, s-o încurajăm, am juca un rol cum nu se poate mai necinstit și lipsit de recunoștință? Te întreb dacă nu vezi lucrul acesta, dar nici nu e nevoie să spun că știu că nu-l vezi, fiindcă altfel ai fi fost mult mai prevăzătoare. Dă-mi voie să-ți lămuresc ce vreau să spun. Amintește-ți cît sîntem de săraci.

Doamna Nickleby clătină din cap și spuse, printre lacrimi, că sărăcia nu e crimă.

— Nu — spuse Nicholas — și de aceea sărăcia ar trebui să nască o mîndrie cinstită, tocmai pentru ca ea să nu ne ducă și să nu ne ispitească spre fapte nevrednice, ci pentru ca să păstrăm acel respect de sine, pe care-l poate avea un cioplitor de lemn sau un sacagiu și pe care face mai bine că-l păstrează decît face un rege păstrîndu-l pe-al lui. Gîndește-te ce datorăm acestor doi frați; amintește-ți ce au făcut și ce fac în fiecare zi pentru noi, cu o mărinimie și o delicatețe față de care închinarea întregii noastre vieți ar fi o răsplată nepotrivită. Ce fel de răsplată ar fi aceea cînd am îngădui ca nepotul lor, singura lor rudă, pe care ei îl socotesc ca pe un fiu și în legătură cu care ar fi o copilărie să ne închipuim că n-au făurit planuri potrivite cu creșterea de care a avut el parte și de averea pe care o va moșteni, cînd am îngădui ca el să se însoare cu o fată fără zestre, atît de apropiată de noi, încît ei vor înțelege fără greș că băiatul a fost momit și că totul a fost plăsmuit ca o socoteală între noi trei. Privește chestiunea limpede, mamă. Gîndește-te cum te-ai simți, dacă ei ar fi căsătoriți și frații venind aici cu una din treburile care-i aduc atît de des pe la noi, dumneata ar trebui să le dezvălui adevărul? Te-ai simți în largul dumitale și ai crede că ai jucat un rol sincer?

Biata doamnă Nickleby, care plîngea tot mai tare, murmură că, desigur, domnul Frank va trebui să ceară mai întîi consimțămîntul unchilor săi.

— Da, sigur, asta l-ar pune pe *el* într-o situație mai bună față de ei — spuse Nicholas — dar noi tot vom da loc la aceleași bănuieli; depărtarea dintre noi tot atît de mare ar fi; foloasele pe care le-am trage tot atît de bătătoare la ochi ca acum. Poate că socotind astfel, nu ținem seamă de musafirul nostru — adăugă el mai vesel — și cred, și aproape sper că așa este. Dar dacă e altfel, am încredere că și Kate va simți la fel ca mine, iar dumneata, dragă mamă, sînt sigur că după un pic de chibzuință, ai să simți la fel.

După multe alte lămuriri și rugăminți, Nicholas smulse doamnei Nickleby făgăduiala că-și va da toată osteneala ca să simtă la fel ca el; și că dacă domnul Frank va stărui în curtea lui, ea se va osteni să-l descurajeze sau, cel puțin, nu-i va da nas și ajutor. Nicholas mai hotărî să se ferească a-i pomeni lui Kate despre asta, înainte de a fi încredințat deplin că este într-adevăr nevoie s-o facă; și luă asupră-și să se asigure, cît putea mai bine, urmărind totul de aproape cu ochii lui, cum stăteau lucrurile. Era o hotărîre foarte înțeleaptă, dar fu împiedicat s-o ducă la îndeplinire de un nou izvor de grijă și neliniște.

Smike se îmbolnăvi rău; era atît de prăpădit și de stors, încît aproape că nici nu se putea mișca dintr-o odaie într-alta fără ajutor; atît de istovit și de slab, încît îți făcea rău să te uiți la el. Nicholas fu prevenit de același doctor cu greutate, căruia i se adresase mai întîi, că ultima șansă și nădejde de care atîrna viața lui era să fie numaidecît dus la Londra. Acel ținut din Devonshire, unde fusese crescut Nicholas, fu socotit locul cel mai potrivit; dar sfatul medicului fu în chip prevăzător întregit de știrea că oricine îl va însoți pînă acolo, trebuie să se aștepte la orice; căci se arătaseră toate semnele tuberculozei galopante și se putea să nu se mai întoarcă viu.

Frații cei buni, care aflaseră de trista poveste a bietului băiat, îl trimiseră pe bătrînul Tim pentru a fi de față la această consultație. În aceeași dimineață, Nicholas fu chemat în odaia fratelui Charles, care-i vorbi astfel :

— Dragă domnule, nu e timp de pierdut. Băiatul ăsta nu va muri, dacă mijloacele omenești care ne stau la-ndemînă îi pot salva viața ; și nici singur n-o să moară într-un loc străin. Du-l mîine dimineață, îngrijește-te să aibă toate înlesnirile cerute de starea lui și nu-l părăsi ; nu-l părăsi, dragă domnule, pînă cînd nu ești sigur că nu mai există primejdie imediată. Ar fi într-adevăr nemilos să vă despart acum. Nu-nu-nu ! Tim o să te aștepte deseară, domnule ; Tim o să te aștepte cu un cuvînt-două de despărțire. Frate Ned, dragă, domnul Nickleby așteaptă să-ți strîngă mîna și să-și ia rămas bun ; domnul Nickleby n-o să lipsească mult, băiatul o să se îndrepte curînd, foarte curînd ; și atunci o să găsească el niște oameni de treabă și primitori de la țară, la care să locuiască și uneori o să vină-ncoace și-o să plece înapoi... încoace și înapoi... știi doar, Ned. Și n-avem de ce să fim abătuți, fiindcă foarte curînd o să fie mai bine, foarte curînd. Nu-i așa, nu-i așa, Ned ?

Ce a spus Tim Linkinwater și ce a adus cu el în seara aceea, nu trebuie să mai spunem. A doua zi, Nicholas și istovitul lui prieten își începură călătoria.

Și cine, în afară de un singur om — și anume tocmai omul care, lăsînd deoparte pe cei ce-l înconjurau acum, nu întîmpinase niciodată o privire de bunătate, nu auzise un cuvînt de milă — cine ar putea să spună cu ce sfîșietoare suferință, cu ce gînduri înăbușite, cu ce durere fără speranță se împletea această tristă despărțire !

— Uită-te — strigă Nicholas inimos, privind afară prin fereastra diligenței — sînt încă în colțul uliței. Și uite-o pe Kate, biata Kate, de la care spuneai că nu poți să te înduri să-ți iei rămas bun, cum flutură

batista ! Nu pleca fără să faci un semn de rămas bun lui Kate !

— Nu pot ! strigă tremurînd tovarășul lui și se prăbuși pe locul lui, acoperindu-și ochii. O mai vezi și acum ? Tot acolo e ?

— Da, da ! făcu Nicholas grav. Uite ! Iar face semn cu mîna ! I-am răspuns eu pentru tine... acum nu se mai văd. Nu mai plînge așa amarnic, dragul meu, nu mai plînge ! Ai să te întîlnești cu ei iarăși.

Cel pe care-l încuraja astfel își înălță mîinile veștejite și le împreună cu evlavie.

— În ceruri. Cu umilință îl rog pe dumnezeu, în ceruri !

Suna ca rugăciunea unei inimi zdrobite.

Ralph Nickleby, împiedicat de nepotul său în atingerea ultimului său țel, clocește un plan de răzbunare, pe care i-l aduce în minte întîmplarea și-și găsește un sfetnic încercat.

Drumul apucat de întîmplările istorisite, drum pe care cronicarul e neapărat ținut să-l urmărească, cere să ne întoarcem acolo unde ajunsesem cu povestirea lor înainte de începutul ultimului capitol, adică în clipa cînd Ralph Nickleby și Arthur Gride au rămas singuri în casa unde moartea își desfășurase atît de neașteptat zăbranicul negru și apăsător.

Ralph rămase, timp de cîteva minute, așa cum se aflase în clipa cînd vorbise ultima dată nepotului său, cu pumnii încleștați și dinții atît de strînși, încît nici dacă i-ar fi ferecat cineva fălcile, n-ar fi putut să-i fixeze și să-i înșurubeze mai bine. Respira gîfîit, dar încolo era țeapăn și fără mișcare, ca o statuie de bronz. După un timp, începu, încetul cu încetul, ca un om care se deșteaptă dintr-un somn greu, să se destindă. Mai întîi amenință cu pumnul strîns ușa prin care se făcuse nevăzut Nicholas ; pe urmă, izbindu-se în piept, ca și cum ar fi vrut să înăbușe măcar și acest semn de patimă, se întoarse, înfruntîndu-l cu privirea pe cămătarul mai puțin cutezător, care încă nu se ridicase de pe jos.

Nenorocitul acela, care tot mai stătea ghemuit, bîțîind din toate mădularele și căruia puținii peri cărunți din cap îi tremurau de spaimă bicisnică, se ridică bălăbănindu-se în picioare, cînd întîlni privirile lui Ralph și atunci, acoperindu-și fața cu amîndouă

mîinile, se apără, în timp ce se tîra spre ușă, spunînd că nu-i vina lui.

— Cine a zis că-i vina ta ? îi răspunse Ralph, cu glas stăpînit. Cine ți-a zis ?

— Arăți de parc-ai crede că trebuie să fiu beștelit — spuse Gride cu sfială.

— Aiurea ! murmură Ralph, silindu-se să rîdă. Îl beștelesc pe el că n-a trăit un ceas mai mult. Un singur ceas ar fi fost de ajuns. Pe nimeni altul nu beștelesc.

— Ni-nimeni altul ? spuse Gride.

— Pentru ghinionul ăsta, nu — răspunse Ralph. Am eu o socoteală veche cu tînărul acela, care ți-a furat iubita ; dar asta n-are nimic de-a face cu tărăboiul pe care l-a stîrnit acum, fiindcă am fi scăpat noi de el, dacă n-ar fi fost întîmplarea asta blestemată.

Era ceva atît de nefiresc în liniștea cu care vorbea Nickleby, mai ales că această liniște se însoțea cu chipul lui ; ceva atît de nefiresc și respingător, în contrastul dintre vorba lui răstită, înceată și neschimbătoare (tulburată doar de lipsa suflului, care-l silea să se oprească aproape după fiecare cuvînt, ca un om beat hotărît să vorbească limpede), fața lui, care vădea o patimă puternică și răvășitoare și încordarea cu care se stăpînea, încît dacă, în locul lui, s-ar fi aflat în fața chircitului Gride mortul de sus, priveliștea tot n-ar fi putut să-l înspăimînte mai tare pe acesta.

— Trăsura ! spuse Ralph după un răstimp în care se luptase ca un om voinic cu o criză. Am venit într-o trăsură. Mai așteaptă ?

Gride fu bucuros de acest prilej, care-i îngăduia să se ducă pînă la fereastră ca să vadă. Ralph, care privea neclintit în partea opusă, își sfîșia cămașa cu mîna vîrîtă în pieptarul hainei și mormăia în șoaptă răgușită :

— Zece mii de livre ! Zece mii de livre, a zis ! Tocmai suma plătită ieri pentru cele două ipoteci și care mîine ar fi fost împrumutată din nou cu dobîndă

grea. Dacă firma a dat într-adevăr faliment și el e primul care mi-a adus vestea ! E aici trăsura ?

— Da, da — spuse Gride, surprins de tonul fioros al întrebării. E aici. Doamne, doamne, ce om aprins mai ești !

— Vino-ncoa' — spuse Ralph, făcîndu-i semn cu capul. Nu trebuie să se vadă că sîntem tulburați. Coborîm braț la braț.

— Dăr mă ciupești de-mi faci vînătăi — se supără Gride.

Scos din răbdări, Ralph îl lăsă și, după ce coborî scările cu pasul lui obișnuit, sigur și greoi, intră în trăsură. Arthur Gride îl urmă. Uitîndu-se cu îndoială la Ralph, în clipa cînd vizitiul întrebă încotro să mîne, neprimind nici un răspuns și deci neaflînd care era dorința lui Ralph, Arthur dădu adresa lui și o porniră într-acolo.

În timpul drumului, Ralph șezu în colțul cel mai depărtat, cu brațele încrucișate și nu scoase nici o vorbă. Dar așa cum stătea, cu bărbia în piept și privirile coborîte ascunse de sprîncenele lui împreunate și încruntate, ai fi zis că-i adormit, fiindcă nu dădea nici un semn că ar fi treaz, pînă cînd se opri trăsura ; atunci, însă, înălță capul și, aruncîndu-și privirile pe fereastră, întrebă unde se găseau.

— Acasă la mine — răspunse nemîngîiatul Gride, poate îndurerat de pustietatea casei. Doamne ! Acasă la mine !

— Adevărat — făcu Ralph — nici n-am băgat de seamă ce drum am apucat. Aș vrea să beau un pahar cu apă. Ai așa ceva în casă, bănuiesc !

— Ai să capeți un pahar cu... cu orice dorești — răspunse Gride cu un geamăt. N-are rost să bați, vizitiule ! Sună !

Omul sună și sună și sună din nou ; pe urmă bătu, pînă cînd răsună strada de ciocănitul lui ; după aceea, ascultă la gaura cheii. Nu venea nimeni. Casa era tăcută ca un mormînt.

— Cum se poate ? spuse Ralph, nerăbdător.

— Peg e atît de surdă — răspunse Gride cu o privire neliniștită și îngrijorată. Doamne! Ia mai sună o dată, vizitiule! *Vede* ea soneria!

Și iarăși omul sună și bătu, și iarăși bătu și sună. Cîțiva vecini deschiseră ferestrele și-și strigară unii altora peste stradă că pe bătrîna îngrijitoare a lui Gride o fi lovit-o damblaua. Alții se strînseră în jurul trăsurii și dădură grai la felurite presupuneri; unii erau de părere c-o fi adormit; alții că luase foc și arsese; alții, că se îmbătase; un om foarte gras spuse c-o fi văzut ceva demîncare și s-o fi speriat atît de rău (nefiind obișnuită să vadă așa ceva) încît o fi leșinat. Această din urmă presupunere îi încîntă cu deosebire pe cei de față, care o primiră cu urale zgomotoase și fură împiedicați cu oarecare greutate să năvălească în casă și să spargă ușa bucătăriei, ca să se încredințeze că așa se întîmplase. Dar asta n-a fost totul. Fiindcă se mai răspîndise și zvonul că Arthur avea să se cunune în dimineața aceea, se puseră întrebări foarte amănunțite în legătură cu mireasa, cei mai mulți fiind de părere că ea se afla deghizată în persoana domnului Ralph Nickleby. Ideea apariției în public a unei mirese în cizme și pantaloni stîrni o indignare glumeață și foarte multe huiduieli și exclamații. În cele din urmă, cei doi cămătari fură primiți într-o casă de alături, de unde, căpătînd o scară, se cățărară peste zidul curții din spate, care nu era înalt — și coborîră teferi de cealaltă parte.

— Îți mărturisesc că aproape mi-e frică să intru — spuse Arthur, întorcîndu-se spre Ralph, cînd se văzură iarăși singuri. Dacă a fost ucisă? Dacă zace cu creierii zdrobiți de un vătrai, ai?

— Măcar de-ar fi așa — făcu Ralph. Îți spun eu c-aș dori ca lucrurile astea să fie mai obișnuite decît sînt și să se facă mai ușor. N-ai decît să rămîi aici și să tremuri. Eu mă duc!

Se duse pînă la o pompă din curte și după ce luă o gură zdravănă și-și turnă apă pe cap și pe față,

își reluă purtările obișnuite și porni spre casă. Gride se ținea pe urmele lui.

Era aceeași casă întunecată dintotdeauna; fiecare odaie era jalnică și tăcută ca de obicei; fiecare mobilă, ca o fantomă la locul ei. Inima de fier a ceasornicului bătrîn și fioros, netulburată de zgomotul de afară, tot mai bătea greoi în cutia ei prăfuită; dulapurile hodorogite se fereau, ca de obicei, de lumină, în ungherele lor triste; ecoul pașilor repeta același sunet sinistru; păianjenul cu picioare lungi se opri din mersul lui sprinten și, înspăimîntat de vederea unor oameni, care năvăliseră în mohorîta lui împărăție, rămase atîrnat fără mișcare de perete, făcînd pe mortul pînă-cînd trecură de el.

Cei doi cămătari urcară din beci pînă în pod, deschizînd fiecare ușă scîrțîietoare, aruncîndu-și privirile în toate odăile pustii. Dar nici urmă de Peg. În cele din urmă, se așezară ca să se odhinească după atîta căutare, în apartamentul unde trăia de obicei Arthur Gride.

— S-o fi dus, zgripțuroaica, să facă ceva pregătiri pentru banchetul tău de nuntă — spuse Ralph, gata să plece. Uite aici! Rup contractul; nu mai avem nevoie de el.

Gride, care cercetase îndeaproape odaia, căzu chiar atunci în genunchi în fața unei lăzi vechi și scoase un urlet îngrozitor.

— Ce mai e? spuse Ralph, privind aspru în jur.

— Jefuit! Jefuit! țipă Arthur Gride.

— Jefuit! De bani?

— Nu, nu, nu! Mai rău! Mult mai rău!

— De ce atunci? întrebă Ralph.

— Mai rău decît de bani, mai rău decît de bani! strigă bătrînul, azvîrlind hîrtii afară din ladă, ca o lighioană care scormonește pămîntul. Mai bine mi-ar fi furat bani... toți banii... că n-am mulți! Mai bine mă lăsa cerșetor decît să-mi fi făcut una ca asta!

— Ce ți-a făcut? spuse Ralph. Ce ți-a făcut, ramolitul dracului?

Dar Gride tot nu răspundea, ci scormonea și răvășea hîrtiile, urlînd și răcnind ca din gură de șarpe.

— Zici că-ți lipsește ceva — spuse Ralph, scuturîndu-l mînios de guler. Ce-ți lipsește ?

— Hîrtii, acte ! Sînt un om ruinat ! Pierdut, pierdut ! Sînt jefuit, ruinat ! M-a văzut cînd îl citeam... îl citeam în ultima vreme... foarte des. M-a pîndit, a văzut cînd l-am pus în cutia care stătea aici, cutia nu mai este, a furat-o ! Blestemată să fie, m-a jefuit !

— De *ce* te-a jefuit ? strigă Ralph, asupra căruia parcă pogorîse deodată o lumină, fiindcă ochii îi sticleau și tot trupul i se scutura, în timp ce apucase brațul ciolănos al lui Gride. De ce ?

— Ea nici nu știe ce este ; nu știe să citească ! scînci Gride neluînd în seamă întrebarea. Nu putea scoate bani din hîrtia aia decît într-un singur fel și anume luînd-o la *ea*. O să i-o citească cineva și o să-i spună ce are de făcut. Ea și complicele ei or să pună mîna pe bani și or să și scape basma curată ; or să se laude, or să zică c-au găsit-o... că știau de ea... și-or să depună mărturie împotriva mea. Singurul om care-o să ispășească o să fiu eu, eu, eu !

— Răbdare ! spuse Ralph, strîngîndu-l mai tare și măsurîndu-l cu o privire piezișă, atît de pătrunzătoare și înfrigurată, încît era limpede că în ceea ce voia să spună era un gînd ascuns. Fii om cu cap ! Nu se poate să fi ajuns prea departe. Chem eu poliția. Nu trebuie decît să-i înștiințezi cu privire la ce ți-a furat și pun ei mîna pe ea, crede-mă. Săriți ! Ajutor !

— Nu, nu, nu ! țipă bătrînul, acoperind cu mîna lui gura lui Ralph. Nu pot. Nu îndrăznesc.

— Ajutor ! Ajutor ! țipa Ralph.

— Nu, nu, nu ! scînci celălalt, izbind în pămînt cu o furie de nebun. Îți spun că nu ! Nu îndrăznesc, nu îndrăznesc !

— Nu îndrăznești să dai furtul în vileag ? întrebă Ralph.

— Nu! răspunse Gride, frîngîndu-și mîinile. Pst! Pst! O vorbă să nu scoți despre asta; nici o vorbă! Sînt ruinat! Oriunde mă întorc, sînt ruinat! Sînt trădat! O să fiu denunțat! O să mor la Newgate!

Cu exclamații înnebunite ca acestea și multe altele în care se amestecau în chip ciudat frica, durerea, turbarea, Gride, înfricoșat și nenorocit, își domoli treptat răcnetele de la început pînă cînd acestea ajunseră doar o jelanie slabă și deznădăjduită, din cînd în cînd zguduită de cîte un urlet, atunci cînd, cercetînd hîrtiile rămase în ladă, descoperea cîte o nouă pierdere. Fără să-și ceară prea multe scuze că pleacă atît de brusc, Ralph îl părăsi și, după ce îi dezamăgi pe gură-cască de afară spunîndu-le că nu se întîmplase nimic, intră în trăsură și fu dus la casa lui.

Pe masă se afla o scrisoare. O lăsă să zacă acolo cîtva timp, ca și cum nu s-ar fi încumetat s-o deschidă, dar în cele din urmă tot o deschise și îngălbeni ca un mort.

— S-a întîmplat ce-i mai rău — spuse el — firma a dat faliment. Înțeleg. Zvonul s-a împrăștiat de aseară, prin City, și a ajuns pînă la urechile negustorilor acelora. Bună treabă!

Străbătu odaia cu pași apăsați, apoi se opri din nou.

— Zece mii de livre! Și o singură zi au stat depuși acolo... o singură zi! Cîți ani de neliniște, cîte zile de strîmtoare și nopți fără somn, pînă am adunat zece mii de livre! Zece mii de livre! Cîte cuconițe îngîmfate și sulemenite s-ar fi gudurat pe lîngă mine și mi-ar fi zîmbit și cîți neghiobi risipitori m-ar fi măgulit în față și m-ar fi blestemat în adîncul inimii, pînă cînd aș fi scos douăzeci de mii de livre din astea zece mii! În timp ce eu aș fi măcinat și-aș fi adunat și i-aș fi folosit pe împrumutătorii ăștia calici spre plăcerea și cîștigul meu, ce mai vorbe mieroase și priviri lingușitoare, și scrisori politicoase mi-ar mai fi hărăzit! Umblă vorba prin lumea mincinoasă

că oamenii ca mine își agonisesc averea prin prefăcătorie și trădare, prin lingușeală, umilință și slugărnicie. Ei, dar cîte minciuni, cîte scuze josnice, ce purtări smerite nu mi-ar fi scos înainte acele zece mii de livre, din partea unor parveniți, care, de n-ar fi banii mei, m-ar da cu piciorul la o parte, așa cum fac în fiecare zi cu cei mai buni decît ei! Să zicem că le-aș fi dublat, c-aș fi luat sută la sută, că fiecare galben ar fi adus un altul. În toată grămada nu s-ar fi găsit un ban care să nu se lege de zece mii de minciuni murdare și nevrednice, rostite nu de cămătar, nu, nu, ci de împrumutători, de oamenii aceia darnici și de o mărinimie nechibzuită, care, pentru nimic în lume, n-ar fi atît de cărpănoși încît să pună vreun penny deoparte.

Ostenindu-se, după cum se părea, să mai amețească amărăciunea părerilor lui de rău cu amărăciunea altor cugetări, măsură mai departe încăperea cu pașii. Pe măsură ce gîndurile i se întorceau la pierderea lui, purtările îi erau tot mai puțin hotărîte; în cele din urmă, căzu în fotoliu și spuse, apucîndu-i cu atîta tărie brațele, încît le făcu să trosnească:

— Au trecut vremurile cînd nimic nu m-ar fi putut mișca mai tare decît pierderea acestui bănet. Nimic! Căci nașterile, morțile, căsătoriile și toate celelalte întîmplări ale vieții, care au atîta însemnătate pentru cei mai mulți oameni, nu înseamnă nimic pentru mine (decît dacă se leagă de vreun cîștig sau o pierdere). Dar acum, jur că pentru mine pierderea asta se îmbină cu triumful lui în clipa cînd o va trîmbița. Nici chiar dacă el ar fi fost de vină, și mă simt aproape ca și cum așa ar fi, n-aș putea să-l urăsc mai mult. Numai de i-aș plăti-o, măcar și treptat, oricît de încet, de l-aș încăleca, de-aș răsturna talgerele balanței, și atunci voi putea să îndur totul.

Cugetarea lui fu îndelungată și adîncă. Și o încheie trimițînd o scrisoarea către domnul Squeers, la „Capul de arab", prin Newman, căruia îi porunci să întrebe dacă Squeers sosise în oraș și, dacă da,

să aștepte răspunsul. Newman se întoarse cu știrea că domnul Squeers se întorsese cu diligența în dimineața aceea și că citise scrisoarea în pat; dar trimitea, o dată cu respectele lui, vorbă că se va scula și-l va căuta îndată pe domnul Nickleby.

Timpul ce se scurse între aducerea acestei solii și sosirea domnului Squeers fu foarte scurt; dar, încă înainte de a veni el, Ralph înăbușise orice semn de tulburare și-și recîștigase încă o dată purtarea aspră, neclintită, scorțoasă, care-i era obișnuită și căreia i se datora nu în mică măsură înrîurirea ce o avea, după voie, asupra multor oameni fără prejudecăți puternice cît privește morala.

— Ei, domnule Squeers — spuse el, întîmpinîndu-l pe vrednicul om cu zîmbetul lui obișnuit, din care făcea parte căutătura aspră și încruntarea gînditoare a sprîncenelor — cum o mai duci?

— Păi, dom'le — făcu domnul Squeers — o duc destul de bine. Și familia tot așa, și băieții la fel, afară doar că bîntuie o spuzeală prin școală, care le cam taie pofta de mîncare. E un vînt afurisit, care n-aduce nimic bun nimănui; asta și spun cînd dă boala peste băieți. Boala, dom'le, e soarta muritorului. Și moartea, dom'le, e tot un fel de boală. Lumea e plină vîrf de boli; și dacă băiatul nu stă liniștit în timpul bolii și te tulbură cu gălăgia, trebuie să-i dai cîțiva ghionți în cap. Așa scrie la scriptură, asta este.

— Domnule Squeers — făcu Ralph, sec.

— Da, dom'le.

— Să lăsăm aceste prețioase învățăminte, dacă nu te superi, și să vorbim despre afaceri.

— Bucuros, dom'le — spuse Squeers — dar mai întîi, să vă spun eu.

— Mai întîi să-ți spun *eu*, dacă nu te superi. Noggs!

Newman se arătă, după ce chemarea fu repetată de două sau trei ori și întrebă dacă-l strigase stăpînul său.

— Te-am strigat. Du-te la masă! Dar numaidecît, n-auzi?

— Nu-i timpul de masă — spuse Newman îndărătnic.

— Timpul meu e și timpul dumitale, am zis! porunci Ralph.

— În fiecare zi schimbați ora — spuse Newman. Nu-i frumos!

— N-ai chiar atît de mulți bucătari, așa încît o să-ți fie ușor să le ceri scuze pentru bătaie de cap — răspunse Ralph. Pleacă, domnule!

Nu numai că Ralph rosti acest ordin cît putu de poruncitor, dar, prefăcîndu-se că ia niște hîrtii din biroul cel mic, se încredință că porunca îusese ascultată și, după ce Newman părăsi casa, prinse ușa cu lanțul, ca să-l împiedice să se întoarcă pe furiș, cu ajutorul cheiței lui.

— Am motivele mele să-l bănuiesc pe omul ăsta — spuse Ralph, după ce se întoarse în biroul lui. Așa încît pînă voi găsi mijlocul cel mai grabnic și mai lesnicios de a-l nimici, socotesc mai cuminte să-l țin la distanță.

— Nu cred că-i greu să-l nimicești — spuse cu un rînjet Squeers.

— Poate că nu — răspunse Ralph. Cum nu e greu să nimicesc foarte mulți dintre oamenii pe care-i cunosc. Ce voiai să spui?

Felul concis și firesc în care îi înfățișă Ralph acest exemplu, împreună cu sugestia ce urmă, avu o înrîurire vădită (așa cum era și gîndit să aibă) asupra domnului Squeers, care spuse, după o scurtă șovăială și cu un glas mult mai potolit:

— Păi, ceea ce voiam eu să zic, dom'le, e că treaba cu privire la băiatul ăla nerecunoscător și fără inimă, Snawley cel mare, mă scoate din pepeni și îmi face greutăți fără seamăn. În afară de asta, din cauza ei, doamna Squeers este, săptămîni în șir, așa zice, văduvă în lege. Firește că e o plăcere pentru mine să lucrez cu dumneavoastră.

— Firește — spuse Ralph sec.

— Da, firește — reluă domnul Squeers, frecîndu-și genunchii; dar, în același timp, să vii cum fac eu, cale de mai bine de două sute de mile ca să depui mărturie, te cred că te scoate din pepeni, ca să nu mai vorbim de primejdie.

— Și unde-ar fi primejdia, domnule Squeers? întrebă Ralph.

— Am zis doar „ca să nu mai vorbim de primejdie" — răspunse Squeers, ezitînd și tărăgănind vorbele.

— Și eu am zis „unde-ar fi primejdia?"

— Nu m-am plîns, știți doar, domnule Nickleby — se apără Squeers. Pe cuvîntul meu, niciodată n-am...

— Te întreb unde-i primejdia? repetă apăsat Ralph.

— Unde-i primejdia? răspunse Squeers, frecîndu-și mai tare genunchii. Păi, nu-i nevoie să mai pomenim de asta. Mai bine să ne ferim de unele subiecte. Doar știți la ce primejdii mă gîndesc eu.

— De cîte ori ți-am spus — se stropși Ralph — și de cîte ori mai trebuie să-ți spun că pentru dumneata nu e nici o primejdie? Ce ai jurat sau ce ți se cere să juri decît că, în cutare și cutare zi, ți-a adus un băiat pe numele de Smike; că a stat în școala dumitale un număr de ani, s-a pierdut în cutare și cutare împrejurări, a fost găsit acum și a fost identificat de dumneata ca stînd sub paza cutăruia și cutăruia. Toate astea sînt adevărate, nu-i așa?

— Da — răspunse Squeers — toate astea sînt adevărate.

— Păi atunci — spuse Ralph — care-i primejdia? Cine jură mincinos în afară de Snawley, un om căruia i-am plătit mult mai puțin decît dumitale?

— Zău că a făcut-o ieftin Snawley ăsta! observă Squeers.

— A făcut-o ieftin! răspunse Ralph morocănos; da, și a făcut-o bine și o duce pînă la capăt cu mutra lui fățarnică și aerul lui mironosit, dar dumneata! Pri-

mejdie ! Ce înțelegi prin primejdie ? Toate actele sînt adevărate. Snawley a mai *avut* un fiu, a *fost* căsătorit de două ori, prima nevastă i-a *murit*, doar stafia ei ar putea să spună că nu ea a scris scrisoarea aia, nimeni în afară de Snawley însuși nu poate să spună că ăsta nu-i fiu-său și că pe fiu-său îl mănîncă viermii ! Singurul care jură mincinos e Snawley și mi se pare că-i obișnuit cu asta. Unde-i primejdia care te paște pe dumneata ?

— Păi, știți — spuse Squeers, foindu-se în scaun — dacă o luăm așa, aș putea să mă întreb unde-i primejdia care vă paște pe dumneavoastră ?

— Ai putea să întrebi unde-i primejdia care mă paște pe mine ! răspunse Ralph ; ai putea să întrebi unde este ! Eu nu apar în afacerea asta și nici dumneata. Snawley are tot interesul s-o ție morțiș cu povestea pe care a spus-o ; singura primejdie pentru el este să se îndepărteze măcar și cu o iotă de ea. Și mai vorbești de primejdia care te paște pe *dumneata* în uneltirea asta !

— Zău — se rugă Squeers, privind stînjenit în jur ; nu-i mai spuneți așa ! Faceți-mi hatîrul, vă rog !

— Spune-i cum îți place— făcu Ralph înciudat — dar ascultă la mine. Povestea asta a fost, la începutul începutului, scornită ca să-l scoatem din sărite pe unul care a dăunat afacerilor dumitale și te-a snopit în bătaie și ca să poți dumneata să intri din nou în stăpînirea acelui rob pe jumătate mort, pe care-l voiai înapoi. Știai doar că, în timp ce te răzbunai pe el pentru partea ce-o avusese în treaba asta, știrea că el se află din nou în puterea dumitale e cea mai bună pedeapsă pe care o puteai da dușmanului dumitale. Așa este, domnule Squeers ?

— Păi, dom'le — răspunse Squeers, aproape copleșit de hotărîrea de a întoarce totul asupra lui, vădită de Ralph și de purtarea aspră și neînduplecată a acestuia — într-o măsură, așa este.

— Ce vrei să spui cu asta ? întrebă Ralph.

— Păi, într-o măsură înseamnă — răspunse Squeers — ceea ce poate să însemne, că adică n-ați făcut totul numai de dragul meu, pentru că aveați și dumneavoastră o poliță veche de plătit.

— Dacă n-aș fi avut — spuse Ralph, de fel descumpănit de această reamintire — crezi că te-aș fi ajutat ?

— Păi nu, nu cred că m-ați fi ajutat — răspunse Squeers. Am vrut numai ca lucrul acesta să fie limpede și lămurit între noi.

— Cum s-ar putea să fie altfel ? răspunse Ralph. Atît doar că socoteala nu e în favoarea mea, pentru că eu cheltuiesc bani ca să-mi potolesc ura, iar dumneata îi pui în buzunar și, în același timp, ți-o potolești pe a dumitale. Dumneata ești cel puțin tot atît de zgîrcit pe cît de răzbunător. Și eu la fel. Cine iese mai bine la socoteală ? Dumneata, care cîștigi bani și, în același timp, te și răzbuni și care, oricum, ești sigur de banii, dacă nu și de răzbunarea dumitale, sau eu, care sînt sigur numai de faptul că oricum cheltuiesc bani și care, pînă la urmă, nu mă pot alege decît cu răzbunarea ?

Deoarece domnul Squeers nu putu răspunde la această întrebare decît ridicînd din umeri și zîmbind, Ralph îl pofti să tacă și să zică mulțumesc că iese atît de bine la socoteală ; și, după aceea, ațintindu-și ochii asupra lui, grăi mai departe.

Mai întîi cum că Nicholas îi zădărnicise un plan în legătură cu căsătoria hotărîtă de el a unei anumite domnișoare și că, în învălmășeala ce se stîrnise din pricina morții neașteptate a tatălui ei, izbutise să răpească domnișoara și s-o ducă în triumf.

În al doilea rînd, că, datorită unui testament sau a unei danii — oricum, printr-o hîrtie, unde era așternut numele domnișoarei, hîrtie care, prin urmare, putea fi ușor aleasă dintre multe altele, în caz că s-ar putea pătrunde în locul unde era păstrată — ea avea dreptul la o proprietate. În caz că s-ar afla despre acest lucru

soțul ei (și Ralph arăta că Nicholas avea cu siguranță să se însoare cu ea), devenea un om bogat și înfloritor și un dușman de temut.

În al treilea rînd, că acest act fusese furat împreună cu altele, de la cineva care-l obținuse și-l ascunsese prin mijloace necinstite și deci se temea să facă vreun pas pentru a-l recăpăta ; și că el (Ralph) cunoștea hoțul.

Domnul Squeers ascultă toate acestea nelăsînd să-i scape nici o silabă, cu urechile lacom ciulite și singurul său ochi și gura mari deschise ; minunîndu-se de ce era onorat cu atîta încredere din partea lui Ralph și întrebîndu-se ce urmăreau toate acestea.

— Și acum — spuse Ralph, aplecîndu-se înainte și punîndu-și mîna pe brațul lui Squeers — ascultă ce plan am ticluit, plan pe care trebuie... spun trebuie, dacă știu să-l las să se coacă, să-l văd dus la îndeplinire. De pe urma hîrtiei ăsteia nimeni nu se poate alege cu nici un folos de nici un fel, în afară de fată sau bărbatul ei ; și pentru ca să se poată alege vreun folos, e neapărat nevoie ca unul sau celălalt să intre în stăpînirea actului. *Acest* lucru l-am descoperit, fără putință de îndoială. Vreau să mi se aducă actul aici, așa încît să pot da aducătorului cincizeci de livre de aur și apoi să-l ard în fața lui pînă se face scrum.

După ce domnul Squeers urmări cu ochiul mișcarea pe care o făcu mîna lui Ralph spre cămin, ca și cum în clipa aceea ar fi lăsat hîrtia să se mistuie, trase adînc aer în piept și spuse :

— Da, dar cine o să v-o aducă ?

— Poate că nimeni, fiindcă e mult de lucru pînă se ajunge la ea — spuse Ralph. Dar dacă o să mi-o aducă cineva, dumneata ești acela !

Primele semne de nedumerire din partea domnului Squeers și faptul că respinse din capul locului sarcina, ar fi făcut pe orice om să șovăie, dacă nu cumva l-ar fi îndemnat să se lase numaidecît păgubaș de această propunere. Dar asupra lui Ralph toate astea nu avură

nici cea mai mică înrîurire. După ce dascălul vorbi pînă ce-și pierdu răsuflarea, Ralph reluă propunerea cu atîta sînge rece, de parcă n-ar fi fost întrerupt niciodată și se porni să înfățișeze acele laturi ale chestiunii, asupra cărora socotea el cu cale că e bine să stăruie mai mult.

Acestea erau vîrsta, ramoleala și slăbiciunea doamnei Sliderskew ; faptul că nu părea probabil ca ea să aibă complici sau măcar cunoștințe, ținînd seama de obiceiurile ei de pustnică și de timpul îndelungat petrecut într-o casă ca cea a lui Gride ; motivul bănuielii lui puternice cum că furtul nu fusese rodul unui plan dinainte întocmit ; fiindcă altfel ea ar fi pîndit prilejul să scoată din casă și o sumă de bani ; greutățile, pe care avea să le întîmpine ea, cînd va începe să cugete la ceea ce făcuse și se va vedea stînjenită de niște hîrtii, despre al căror rost n-avea habar ; ușurința destul de mare cu care putea cineva, în deplină cunoștință a situației, să pătrundă pînă la ea și, folosindu-se, la nevoie, de temerile ei, să-i intre sub piele și să pună mîna, sub un motiv sau altul, pe document. La acestea se mai adăugă faptul că domnul Squeers își va avea reședința foarte departe de Londra, ceea ce făcea ca legătura lui cu doamna Sliderskew să pară doar o trăsnaie de bal mascat, în care nimeni n-avea cum să-l recunoască pe el, nici atunci, nici mai tîrziu ; de asemenea, neputința lui Ralph de a lua asupră-și sarcina, el fiind dinainte cunoscut de ea, din vedere ; de asemenea, ceea ce se spunea despre neobișnuita pricepere și experiență a domnului Squeers, care ar face ca înșelarea unei bătrîne să fie pentru el o joacă de copil. La aceste argumente și încredințări, Ralph adăuga un tablou viu, zugrăvit cu toată priceperea și puterea, a înfrîngerii pe care o va trăi Nicholas, în caz că ei vor izbîndi, iar el se va uni cu o cerșetoare, atunci cînd nădăjduia să se însoare cu o moștenitoare : apoi lăsă să se înțeleagă ce însemnătate fără margini poate avea pentru un om în situația lui Sque-

ers faptul că-și păstrează un prieten ca Ralph și stărui asupra unui șir lung de foloase, cu care se alesese Squeers de la începutul cunoștinței lor, atunci cînd el, Ralph, vorbise favorabil despre felul cum fusese tratat un copil ce murise sub mîinile lui Squeers (și a cărui moarte îi convenea foarte tare lui Ralph și clienților săi, dar despre asta *nu* spuse nimic) și în cele din urmă dădu să se înțeleagă că cele cincizeci de livre ar putea să se urce pînă la șaptezeci și cinci sau, în cazul unei mari reușite, chiar pînă la o sută.

Cînd, în cele din urmă, se sfîrși cu argumentele, domnul Squeers își încrucișă picioarele, le întinse, se scărpină în cap, își frecă ochiul, își cercetă palmele, își mușcă unghiile și, după ce mai dădu multe alte semne de neliniște și nehotărîre, întrebă dacă o sută de livre era tot ce putea oferi domnul Nickleby. După ce i se răspunse că da, se neliniști din nou și, după ce mai cugetă și mai întrebă o dată fără succes, dacă nu mai dă încă cincizeci, spuse că își închipuie că trebuie să încerce și să facă tot ce poate pentru un prieten, căci aceasta era totdeauna deviza lui, drept care luă treaba asupră-și.

— Dar cum ai să ajungi la femeia asta ? întrebă el ; ăsta-i lucrul care mă încurcă.

— S-ar putea să nu ajung de fel la ea — răspunse Ralph — dar voi încerca. Am vînat eu pînă acum în orașul ăsta oameni mai bine ascunși decît ea ; și cunosc eu locuri unde cu o guinee sau două, cheltuită cu socoteală, dezlegi taine mai întunecate decît asta. Ba chiar ți le și păstrează, dacă e nevoie ! Îl aud pe omul meu sunînd la ușă. Am face bine să ne despărțim. Mai bine să nu dai tîrcoale pe aici și să aștepți vești de la mine.

— În ordine ! făcu Squeers. Dar să știți ! Dacă n-o descoperiți, plătiți cheltuielile la „Arab" și ceva pe deasupra pentru pierderea de timp !

— Bine — spuse Ralph înciudat — da ! Nu mai ai nimic să-mi spui ?

Squeers clătină din cap și Ralph îl însoți pînă la ușa ce da spre stradă, unde se miră cu glas tare, spre lămurirea lui Newman, de ce e ușa zăvorită de par-c-ar fi noapte, după care îl lăsă pe el să intre și pe Squeers să iasă și se întoarse în odaia lui.

— Și acum — murmură el — fie ce-o fi, eu sînt tare și neclintit. Să îndrept eu numai această mică pierdere și nenorocire ; să-i zădărnicesc această speranță, care știu cît trebuie să fie de scumpă inimii lui ; atîta să fac ; va fi doar primul inel dintr-un lanț, cum n-a mai făurit nimeni și cu care am să-l înlănțui pe el.

Cum și-a văzut de treabă ajutorul lui Ralph Nickleby și cît de bine i-a mers.

Intr-o noapte întunecoasă, umedă și jalnică de toamnă, ședea singur, într-o odaie din podul unei case urîte, dintr-o stradă sau mai degrabă o curte neștiută din Lambeth, un bărbat cu un singur ochi, îmbrăcat caraghios — fie din lipsă de straie mai bune sau ca să nu fie recunoscut. Purta un palton încăpător, ale cărui mîneci erau cu o jumătate de lungime mai mari decît brațele și a cărui lărgime și lungime i-ar fi îngăduit omului să se înfășoare cu cap cu tot în el, fără să se simtă la strîmtoare și fără primejdie de a întinde postavul vechi și slinos din care era făcut paltonul.

Astfel gătit și azvîrlit într-o casă atît de îndepărtată de vizuina lui și de locurile unde-și făcea treburile, atît de sărăcăcioasă și de nenorocită, poate că însăși doamna Squeers ar fi întîmpinat oarecare greutate în recunoașterea domnului și stăpînului ei, măcar că agerimea ei firească ar fi fost fără îndoială stîrnită de pornirile și îndemnurile drăgăstoase ale unei neveste iubitoare. Și totuși era chiar domnul și stăpînul doamnei Squeers. Ba domnia sa părea destul de nemîngîiat, în timp ce, servindu-se dintr-o sticlă neagră, de pe masa de lîngă el, arunca prin odaie priviri în care se amesteca lipsa de stimă pentru lucrurile ce-i întîmpinau vederea cu unele amintiri îndurerate și pline de neastîmpăr despre fapte și ființe îndepărtate.

Nu exista nici o ispită deosebită nici în încăperea în jurul căreia rătăcea cu atîta nemulțumire privirea

domnului Squeers, nici în străduța îngustă, unde i-ar fi pătruns privirea, dacă domnul Squeers ar fi socotit de cuviință să se apropie de fereastră. Mansarda în care se afla era goală și urîtă ; patul și celelalte cîteva mobile din cuprinsul ei erau dintre cele mai obișnuite, hodorogite dincolo de orice închipuire și avînd o înfățișare dintre cele mai puțin atrăgătoare. Strada era plină de noroi, murdară și pustie. Neavînd decît o singură ieșire, era rar străbătută de alți oameni decît cei ce locuiau acolo ; și, fiindcă era una dintre nopțile în care cei mai mulți oameni sînt bucuroși să stea în casă, în clipa aceasta strada nu dădea alte semne de viață decît pîlpîitul slab al lumînărilor din ferestrele murdare, și fără alt zgomot afară de răpăitul ploii și, cînd și cînd, scîrțîitul unei uși care se trîntea puternic.

Domnul Squeers se uita mai departe nemîngîiat în jur, asculta aceste zgomote în mijlocul tăcerii, ruptă doar de foșnetul mantalei lui largi și mișca din cînd în cînd brațul ca să ducă paharul la gură. Cîtva timp, domnul Squeers nu făcu altceva, pînă cînd bezna tot mai deasă îi aduse aminte să potrivească mucul lumînării. Oarecum înviorat de această sforțare, își ridică ochii spre tavan și, ațintindu-i asupra unor figuri ciudate și fantastice desenate acolo de umezeala și mucegaiul ce pătrunseseră prin acoperiș, ținu de unul singur următorul logos :

— Frumoasă încurcătură, n-am ce zice ! neobișnuit de frumoasă ! De atîtea săptămîni, aproape șase, zac aici pentru baba aia cu bani, care se ține de găinării și face delapidări — acest din urmă cuvînt fu rostit cu mare greutate și sforțare — și în timpul ăsta de Dotheboys Hall s-alege praful ! Așa se întîmplă cînd te încurci cu un om îndrăzneț ca bătrînul Nickleby. Nu știi niciodată cînd se termină, și dac-ai intrat în horă, pentru un penny, ai intrat și pentru o livră.

Această cugetare poate că-i aminti domnului Squeers că el intrase, oricum, pentru o sută de livre. Trăsăturile i se destinseră și omul duse paharul la gură,

arătînd o mai mare încîntare față de cuprinsul lui decît arătase înainte.

— Încă n-am văzut — își spuse domnul Squeers mai departe — încă nu mi-a fost dat să întîlnesc o pramatie ca bătrînul ăsta Nickleby. Niciodată ! E băgat în niște treburi grozave, zău așa ! E, cum se zice, unul care scoate sufletul din om, ăsta este Nickleby. Să-l fi văzut cu cîtă viclenie și șiretenie a scormonit, zi după zi, săpînd, și muncind, și urmărind, și învîrtindu-se, și răsucindu-se, pînă cînd a aflat unde s-a ascuns pricopsita asta de doamnă Peg, și mi-a curățat mie locul ca să mă pot apuca de lucru. S-a tîrît și s-a strecurat și a alunecat ca o năpîrcă bătrînă și scîrboasă, cu ochi sticloși și sînge stătut ! Ei ! Ăsta ar fi făcut treabă bună în meseria noastră, dar prea ar fi fost strîmtă pentru el ; deștept om este, ar fi rupt toate baierile și ar fi sărit peste toate piedicile, totul ar fi doborît în drum pînă cînd și-ar fi făcut suma de... Ei, las' că mă mai gîndesc eu la asta, cînd o fi timpul potrivit.

Oprindu-se din cugetarea lui în acest loc, domnul Squeers duse din nou paharul la gură și, scoțînd o scrisoare murdară din buzunar, se apucă s-o străbată cu aerul unui om care o citise de multe ori și care, acum, mai degrabă își împrospăta aducerea aminte, fiindcă n-avea altă distracție, decît fiindcă avea nevoie de o anumită informație.

— Porcii o duc bine — spuse domnul Squeers — vaca e bine și băieții e vioi. Tînărul Sprouter a făcut cu ochiul, așa-i ? Las' că-i fac eu cu ochiul cînd mă întorc. Cobbey tot mai șuieră cînd mînîncă și zice că e din cauza cărnii care-i prea tare. Foarte bine. Cobbey, văd eu dacă nu pot să te fac să șuieri și fără carne. Pe Pitcher iar l-au apucat fierbințelile, cred și eu, și cînd au venit ai lui să-l ia, a murit, o zi după ce a ajuns acasă ; cred și eu c-a murit ; asta-i numai de răutate, a făcut-o cu socoteală. Nici un alt băiat din școală în afară de el n-ar fi fost în stare să moară chiar la sfîrșitul trimestrului ; ca să-mi facă mie sînge

rău pînă în ultima clipă și pe urmă să meargă cu ciuda pînă la capăt. Cel mai mic dintre frații Palmer a zis c-ar dori să fie în ceruri. Zău nu știu, nu știu și pace ce-i de făcut cu puștiul ăsta ; numai grozăvii dorește ! Odată a zis că ar dori să fie măgar, fiindcă atunci n-ar avea un tată, care nu-l iubește ! Tare înrăit pentru un copil de șase ani !

Domnul Squeers fu atît de mișcat la gîndul că un copil atît de mic poate fi atît de împietrit, încît puse supărat scrisoarea la loc și căută mîngîiere într-un alt șir de gînduri.

— E mult de cînd zăbovesc la Londra — spuse el ; ce mai vizuină în care să trăiești măcar și o săptămînă ! Totuși, o sută de livre înseamnă cinci băieți și pînă-ți plătesc cinci băieți o sută de livre, trece anul și din asta trebuie să mai scazi și întreținerea lor. Nu pierd nimic dacă stau aici, fiindcă banii băieților tot intră, la fel ca și cum aș fi eu acasă și doamna Squeers știe doar să-i țină în frîu. Sigur că o să dureze pînă o să ajung la zi. O să fie o restanță de bătăi, prin care o să trebuiască să trec ; dar în cîteva zile se pune totul la punct și eu nu mă dau în lături de la puțină muncă suplimentară pentru o sută de livre. Stai, se apropie timpul să mă ocup de babă ! Din ce a zis aseară, am înțeles că dacă e să izbutesc, astăseară dau lovitura ; așa că mai dau pe gît un păhărel, ca să-mi meargă bine și să fiu în formă. Scumpă doamnă Squeers, în sănătatea ta !

Holbîndu-se cu singurul lui ochi, ca și cum doamna, în cinstea căreia închina, s-ar fi aflat într-adevăr de față, domnul Squeers, fără îndoială tîrît de entuziasm, își umplu paharul și-l goli ; și, fiindcă băutura era spirt curat, iar el se adresase mai mult decît o dată aceleiași sticle, nu e de mirare că se găsea acum într-o stare de mare veselie și destul de pornit pentru scopul pe care-l urmărea.

Care era scopul acesta, se văzu curînd. După ce ocoli de cîteva ori încăperea, ca să-și găsească echi-

librul, luă sticla sub braț și paharul în mînă și, suflînd în lumînare ca și cum ar fi avut de gînd să lipsească un timp, se strecură pe palier și, furișîndu-se pînă la o ușă din fața ușii lui, bătu încetișor.

„Dar ce rost are să bat? își spuse el. Tot nu mă poate auzi. Îmi închipui că nu face nimic deosebit; și chiar dacă face, ce-i dacă o văd și eu?"

După această scurtă introducere, domnul Squeers duse mîna la clanță și după ce-și vîrî capul într-un pod mult mai jalnic decît cel pe care tocmai îl părăsise și văzu că nu-i nimeni înăuntru în afară de o bătrînă, aplecată deasupra unui foc amărît (fiindcă, deși vremea era destul de caldă, serile erau răcoroase) intră și o lovi pe umeri.

— Ei, draga mea Slider! spuse domnul Squeers, ghidus.

— Dumneata erai? întrebă Peg.

— Da! Eu sînt și eu e persoana întîia singulară, cazul nominativ, care se acordă cu verbul sînt și stă în locul lui Squeers, care e subînțeles — răspunse domnul Squeers, citînd aiurea din gramatică. Și chiar dacă nu-i așa, dumneata tot nu știi mai bine. Și dacă e, am nimerit-o din întîmplare.

Rostind acest răspuns, cu glasul lui obișnuit, care, firește, nu putea fi auzit de Peg, domnul Squeers își trase un taburet lîngă foc și așezîndu-se pe sine chiar în fața ei, iar sticla și paharul pe dușumea între ei, urlă din nou cît putu de tare:

— Ei, draga mea Slider!

— Te aud — spuse Peg, primindu-l cu multă drăgălășenie.

— Am venit așa cum am făgăduit — răcni Squeers.

— Așa se zice prin locurile de unde sînt eu — spuse cu mulțumire Peg — dar eu cred că uleiul e mai bun.

— Mai bun decît ce? urlă Squeers, adăugînd cîteva cuvinte tari cu glas scăzut.

— Nu — spuse Peg — sigur că nu.

— Încă n-am văzut dihanie ca tine! mormăi Squeers, luînd, între timp, un aer cît putea de binevoitor; fiindcă Peg nu-l scăpa din ochi și chicotea înspăimîntător, ca și cum ar fi fost încîntată că a dat un răspuns deosebit. Vezi asta? E o sticlă.

— Văd — răspunse Peg.

— Dar *asta* vezi? urlă Squeers. Ăsta-i un pahar. Peg văzuse și paharul.

— Atunci uită-te aici — spuse Squeers, însoțind aceste cuvinte cu mișcările potrivite; umplu paharul cu ce-i în sticlă și zic: în sănătatea dumitale, Slider, și-l golesc; pe urmă îl clătesc frumușel, cu o picătură, pe care sînt silit s-o arunc în foc. Ia te uită! Data viitoare se aprinde coșul, pe urmă îl umplu din nou și ți-l întind dumitale.

— În sănătatea *dumitale* — spuse Peg.

— Asta, oricum, înțelege — bodogăni Squeers, urmărind-o cum dădea pe gît porția ei și cum, după aceea, se îneca și gîfîia în chip înspăimîntător; și acum, să stăm de vorbă. Cum îți mai merge cu reumatismul?

Clipind des, chicotind și aruncînd priviri pline de o puternică admirație față de domnul Squeers, persoana, purtările și conversația sa, doamna Sliderskew răspunse că-i merge mai bine cu reumatismul.

— Care o fi cauza — întrebă domnul Squeers, căruia sticla îi oferea noi rezerve de haz — care o fi cauza reumatismului? Ce-o fi însemnînd? Și de ce se îmbolnăvesc oare oamenii de reumatism, ai?

Doamna Sliderskew nu știa nici ea, dar își închipuia că poate din pricină că n-au încotro.

— Pojarul, reumatismul, tusea măgărească, frigurile, gripa și lumbago — spuse domnul Squeers — toate astea la un loc e filozofie; așa este. Corpurile cerești și cele pămîntești e filozofie. Dacă se desface un șurub într-un corp ceresc, e filozofie; și dacă se desface un șurub într-un corp pămîntesc, e tot filozofie; sau poate că uneori e și ceva metafizică în asta, dar nu prea des. Cu filozofia mă împac bine.

Dacă un părinte îmi pune o întrebare într-o chestiune clasică sau matematică, eu zic serios: „Păi, dom'le, în primul rînd, dumneata ești filozof?" „Nu, dom'le Squeers, zice el, nu-s". „Atunci, dom'le, zic eu, îmi pare rău pentru dumneata, fiindcă n-o să pot să te lămuresc." Și bineînțeles, părintele pleacă dorind să fie filozof, și bineînțeles crede că și eu sînt.

Spunînd aceste lucruri și multe altele cu adîncime de om beat și un aer jumătate serios, jumătate comic și neslăbind-o din ochi pe doamna Sliderskew, care nu era în stare să prindă o vorbă, domnul Squeers încheie servindu-se și trecînd mai departe sticla, pe care Peg o cinsti cum se cuvine.

— Asta-i ceasul cel mai frumos al zilei! spuse domnul Squeers. Arăți de zece ori douăzeci de livre mai bine decît înainte.

Din nou doamna Sliderskew chicoti, dar modestia o împiedică să încuviințeze complimentul cu viu grai.

— De zece ori douăzeci de livre mai bine — repetă domnul Squeers — decît arătai în ziua cînd m-am prezentat prima dată. Nu-ți amintești?

— Aha! făcu Peg, dînd din cap — dar cum m-am speriat în ziua aia!

— Zău? se miră Squeers; păi da, era un lucru cam surprinzător ca un străin să vie și să se recomande, zicînd că știe totul în legătură cu dumneata, și cum te cheamă, și de ce trăiești atît de retrasă aici, și ce-ai șterpelit, și de la cine ai șterpelit, nu-i așa?

Peg dădu din cap în chip de puternică încuviințare.

— Dar eu știu tot ce se petrece în privința asta, înțelegi — urmă Squeers. Nimic de felul ăsta nu se petrece, despre care să nu știu totul. Eu sînt un fel de avocat, Slider, cu o poziție și o putere de înțelegere clasa întîi. Sînt prieten apropiat și sfătuitor de încredere pentru aproape oricare om, femeie și copil care a dat de încurcături, fiindcă a lucrat prea mult cu degetele. Eu sînt...

Pomelnicul însușirilor și desăvîrșirilor domnului Squeers, care era în parte rodul unui plan întocmit

de el împreună cu Ralph Nickleby și care-și avea în parte izvorul în sticla neagră, fu retezat, în locul acesta, de doamna Sliderskew.

— Ha-ha-ha! strigă ea, încrucișîndu-și brațele și clătinînd din cap; va să zică, pînă la urmă, nu s-a însurat, zici? Nu s-a însurat pînă la urmă?

— Nu — răspunse Squeers — nu s-a însurat!

— Și un iubit tînăr i-a furat mireasa, ai? spuse Peg.

— De sub nas — răspunse Squeers; și mi s-a spus că pe deasupra tinerelul s-a mîniat rău și a spart ferestrele, ba chiar l-a silit să înghită cocarda de ginere din piept, de s-a înecat omul aproape.

— Povestește-mi totul! strigă Peg, văzînd o încîntare răutăcioasă la aflarea înfrîngerii suferite de stăpînul ei, ceea ce făcea ca slujenia ei firească să devină de-a dreptul înspăimîntătoare; s-o mai aud o dată de la început, ca și cum nu mi-ai fi spus-o nicidată. Cuvînt cu cuvînt, numaidecît, și să începi cu începutul: cînd s-a dus el, în dimineața aceea, la casa ei!

Domnul Squeers, care o aproviziona din belșug pe doamna Sliderskew cu băutură și se întărea și pe sine în mijlocul oboselii pricinuite de vorbirea cu glas atît de tare, tot prin deasa întrebuințare a aceleiași băuturi, îi făcu pe plac, zugrăvindu-i înfrîngerea lui Arthur Gride și înfrumusețînd adevărul cu tot felul de amănunte care-i treceau prin cap și a căror pricepută născocire și folosire se dovedise foarte de folos în a-l impune atenției ei încă de la începuturile cunoștinței lor. Doamna Sliderskew, răpită de încîntare, își bălăbănea capul de jur împrejur, își ridica umerii ciolănoși, și-și schimonosea fața în strîmbături atît de complicate, văzînd o atare varietate de urîțenie, încît izbuti să stîrnească nemărginita mirare și silă chiar și a domnului Squeers.

— E un țap bătrîn și mincinos — spuse Peg — care m-a dus cu zăhărelul și cu făgăduieli amăgitoare, dar nu face nimic. Sîntem chit! Sîntem chit!

— Mai mult ca oricînd — răspunse Squeers; ai fi fost chit cu el, chiar dacă s-ar fi însurat; dar dacă mai pui c-a rămas cu buzele umflate, i-ai luat-o cu mult înainte. A rămas de căruță, Slider, a rămas de căruță. Și fiindcă veni vorba — adăugă el, întinzîndu-i paharul — dacă vrei să știi părerea mea despre zapisele alea și să-ți spun ce-ai face bine să păstrezi și ce-ai face bine să arzi, păi acum e timpul, Slider!

— Nu-i nici o grabă — spuse Peg, privind și făcînd de cîteva ori semn cu ochiul a înțelegere.

— Păi, foarte bine! făcu Squeers — mie mi-e totuna. M-ai întrebat, de-aia. Nu ți-aș cere nimic pentru asta, că doar îți sînt prieten. Sigur că dumneata ești cel mai bun judecător. Dar să știi că ești o femeie îndrăzneață, Slider!

— Adică cum, îndrăzneață? întrebă Peg.

— Păi vreau să zic doar că, dac-aș fi în locul dumitale, n-aș îngrămădi la mine hîrtii care m-ar putea duce la spînzurătoare, cînd aș putea să scot bani pe ele, cu alea de nu-s de nici un folos aș termina, și pe alelalte le-aș pune undeva bine; asta-i tot — răspunse Squeers; dar fiecare e stăpîn pe treburile lui. Tot ce zic eu, Slider, e că *eu* n-aș face așa.

— Ei, hai — făcu Peg — atunci să ți le arăt!

— Nu vreau să le văd — răspunse Squeers, prefăcîndu-se plictisit. Nu-mi vorbi de parcă mi-ai face un hatîr! Arată-le altcuiva, și sfătuiește-te cu cine vrei!

Pare-se că domnul Squeers ar mai fi făcut un pic pe jignitul, dacă doamna Sliderskew, dornică să-i recîștige bunăvoința, n-ar fi devenit atît de drăgăstoasă, încît omul era în primejdie să fie înăbușit de mîngîierile ei. Punînd capăt, cu toată drăgălășenia de care era el în stare, acestor mici familiarități, pentru care avem temei să credem că sticla cea neagră era cel puțin tot atît de vinovată ca și orice slăbiciune înnăscută a doamnei Sliderskew, Squeers spuse că glumise doar și ca dovadă a nevătămatei lui bune dispoziții, era gata să cerceteze numaidecît hîrtiile,

dacă făcînd acest lucru, putea aduce vreo mulțumire sau ușurare frumoasei lui prietene.

— Și-acum, că te-ai hotărît, draga mea Slider — urlă Squeers, după ce ea se ridicase pentru a le aduce — pune zăvorul la ușă.

Peg păși spre ușă și, după ce bîjbîi la zăvor, se furișă în celălalt capăt al odăii și scoase de sub grămada de cărbuni din fundul dulapului, o cutie mică de lucru. O puse pe dușumea la picioarele lui Squeers și, după aceea, scoase de sub perna din pat o cheiță, cu care făcu semn amintitului domn să deschidă. Domnul Squeers, care urmărise cu înfrigurare fiecare mișcare, nu pierdu timp și ascultă de semn ; și, după ce capacul fu ridicat, privi cu încîntare la zapisele dinăuntru.

— Vezi — spuse Peg, îngenunchind pe podea alături de el și oprindu-i mîna nerăbdătoare — ce nu ne folosește ardem, hîrtiile din care putem scoate bani le păstrăm ; și dacă e vreuna cu care îl putem băga în bucluc și să-l chinuim și să-i facem inima bucățele, pe aia s-o ținem ca pe ochii din cap, fiindcă asta vreau și asta am nădăjduit cînd am plecat de la el.

— Eu credeam — spuse Squeers — că nu-l îndrăgeai chiar așa tare. Pe legea mea ! Atunci de ce n-ai luat și niște bani pe deasupra ?

— Niște ce ? întrebă Peg.

— Niște bani — răcni Squeers. Eu cred că femeia asta m-aude, dar vrea să mă facă să-mi plesnească vreo vînă, ca să aibă plăcerea să mă îngrijească. Niște bani, Slider, bani !

— Ia te uită ce-ți trece prin minte ! strigă Peg cu oarecare dispreț. Păi dac-aș fi luat bani de la Arthur Gride, ar fi răscolit tot pămîntul ca să dea de mine, și zău că i-ar fi adulmecat și i-ar fi scos el la lumină, chiar de i-aș fi îngropat în fundul celui mai adînc puț din Anglia. Nu, nu ! Știam eu ce fac. Am luat lucrurile astea, unde știam că-i sînt ascunse tainele. Pe astea nu-i dădea mîna să le scoată în vileag, măcar și de-ar fi prețuit încă o dată pe atît. Ăsta-i vulpe

bătrînă; o vulpe bătrînă, șireată și nerecunoscătoare. Mai întîi m-a flămînzit și pe urmă m-a tras pe sfoară; dac-aș putea, l-aș omorî!

— Foarte bine și foarte vrednic de laudă — spuse Squeers. Dar în primul rînd și înainte de toate, Slider, arde cutia. Nu trebuie să ții lucruri care să te dea de gol. Să ai totdeauna grijă de asta. Așa că în timp ce dumneata o spargi (și nu-i greu, fiindcă e foarte veche și stricată) și arzi bucățelele, mă uit eu prin hîrtii și-ți spun despre ce este vorba.

După ce Peg încuviință această rînduială, domnul Squeers întoarse cutia cu dosul în sus și, răsturnîndu-i cuprinsul pe dușumea, i-o întinse; căci desființarea cutiei era un mijloc neprevăzut, menit să absoarbă atenția ei, în caz că ar fi fost de dorit să i-o împrăștie de la îndeletnicirile lui.

— Așa! făcu Squeers; bagi țăndările în sobă și aprinzi un foc bun și, între timp, eu citesc. Hai să văd despre ce e vorba! Apoi, coborînd lumînarea, domnul Squeers se porni să cerceteze cu mare înfrigurare și un rînjet viclean pe toată fața.

Dacă bătrîna n-ar fi fost atît de surdă, ar fi trebuit să audă cînd se dusese ultima oară spre ușă, răsuflarea a doi oameni care stăteau chiar în spatele ei; și, dacă cei doi oameni n-ar fi știut de beteșugul ei, ar fi ales, probabil, clipa aceea fie pentru a se arăta, fie pentru a o lua la picior. Dar, știind cu cine aveau de-a face, rămaseră nemișcați, și acum, nu numai că se arătară neobservați de nimeni în ușă — care ușă nu era zăvorîtă, fiindcă zăvorul n-avea cîrlig — ci și înaintară prevăzători și cu pași neauziți în încăpere.

În timp ce ei se strecurau tot mai înainte, încetul cu încetul, aproape pe nesimțite și cu atîta prevedere, încît abia dacă mai răsuflau, zgripțuroaica și cu Squeers, care nici nu visau la o asemenea pătrundere și habar n-aveau că mai există vreun suflet în apropiere în afară de ei, își vedeau cu sîrg de treburile lor. Bătrîna, cu fața ei zbîrcită lipită de grătarul sobei, sufla în tăciunii stinși, care încă nu aprinseseră lem-

nul; Squeers stătea aplecat spre lumînarea care-i arăta toată urîțenia feței, așa cum lumina focului o arăta pe cea a tovarășei lui. Amîndoi erau prinși cu trup și cu suflet și pe fețele lor se citea încîntarea, în contrast puternic cu privirile îngrijorate ale celor din spatele lor, care se foloseau de cel mai ușor sunet pentru a-și acoperi înaintarea și care, chiar dacă nu înaintaseră decît cu o palmă, se opreau iarăși de îndată ce se lăsa tăcerea. Acestea, împreună cu încăperea mare și goală, pereții jilavi și lumina pîlpîitoare și îndoielnică, alcătuiau împreună o scenă care, chiar și pentru cel mai neatent și nepăsător privitor (dacă ar fi fost vreunul de față) n-ar fi putut să nu aibă interes și nici n-ar fi fost cu ușurință uitată.

Dintre cei ce înaintau pe furiș, unul era Frank Cheeryble, iar celălalt Newman Noggs. Newman apucase niște foale de mînerul lor ruginit, foale care tocmai descriau o învîrtitură în aer înainte de a coborî pe capul domnului Squeers, cînd Frank îi opri cu o mișcare gravă brațul și, făcînd încă un pas, ajunse atît de aproape de spatele învățătorului, încît aplecîndu-se puțin înainte, putu să deslușească limpede documentul pe care acesta îl ținea chiar în fața ochiului.

Domnul Squeers, care nu era din cale-afară de învățat, părea foarte încurcat de această primă pradă scrisă cu litere mari, dar nu foarte citeț pentru un ochi fără deprindere. După ce încercase s-o citească mai întîi de la stînga la dreapta și pe urmă, de la dreapta spre stînga și văzu că, în ambele feluri, sună la fel de limpede, Squeers întoarse hîrtia cu susul în jos, fără mai mult succes.

— Ha-ha-ha! chicoti Peg, care, îngenuncheată în fața focului, îl întețea cu bucăți de cutie și rînjea cu încîntare drăcească. Ce scrie în hrisovul ăla?

— Nimic deosebit — răspunse Squeers, fluturîndu-l înspre ea. E doar un contract vechi de arendă după cîte înțeleg eu. Aruncă-l în foc!

Doamna Sliderskew încuviință și întrebă ce era cu următorul.

— Aici — spuse Squeers — e un teanc de trate expirate și de polițe reînnoite pe numele a șase sau opt tineri; dar toți sînt membri ai parlamentului, așa încît hîrtiile nu pot fi de folos nimănui. Aruncă-le în foc!

Peg făcu ce i se porunci și aștepta ceea ce avea să urmeze.

— Asta — spuse Squeers — pare să fie un act de vînzare a dreptului de a obține parohia din Purechurch din valea Cashup. Ai grijă de asta, Slider, zău așa, pentru numele lui dumnezeu. Obțin eu prețul la licitație.

— Ce urmează? întrebă Peg.

— Păi, asta — spuse Squeers — pare, după cele două scrisori care o însoțesc, să fie o obligație din partea unui vicar de la țară să plătească leafa lui pe jumătate de an și anume patruzeci de livre, ca să împrumute douăzeci. Ai grijă și de asta; fiindcă, dacă nu plătește, i-arată lui episcopul. Știi ce înseamnă parabola cu cămila și urechea acului; nici un om care nu e în stare să trăiască din venitul lui, nu trebuie să spere, doamne ferește, s-ajungă în împărăția cerurilor. Foarte ciudat; încă n-am dat de nimic care să semene cu ce caut eu.

— Ce s-a întîmplat? întrebă Peg.

— Nimic — răspunse Squeers — numai că eu caut...

Newman ridicase din nou foalele. Și din nou Frank îl oprise cu o mișcare a brațului iute și neînsoțită de nici un zgomot.

— Uite aici — spuse Squeers — contracte, ai grijă de ele. Mandate de notariat, ai grijă și de asta. Două dovezi, ai grijă. Contract de arendă și înnoirea lui, asta arde. A! Madeleine Bray... majorat sau căsătorie... susnumita Madeleine... uite, arde *asta!*

Și aruncînd pripit bătrînei un pergament anume pregătit pentru acest scop, Squeers azvîrli în surtucul

lui larg, după ce ea întoarse capul, hrisovul în care aceste cuvinte îi opriseră privirile și izbucni apoi într-un strigăt de triumf.

— Am pus mîna pe el ! spuse el. E al meu ! Ura ! Planul a fost bun, măcar că nădejde era puțină, dar acum domnesc !

Peg îl întrebă de ce rîde, dar nu primi nici un răspuns. Brațul lui Newman nu mai putu fi oprit. Foalele coborîră cu greutate și fără să dea greș, drept pe creștetul capului domnului Squeers și-l doborîră la pămînt, unde domnia sa se lăți fără simțiri.

In care se încheie un capitol al acestei istorii.

Străbătînd distanța în două zile de drum, pentru ca protejatul lui să fie mai puțin istovit și obosit de pe urma unei călătorii atît de lungi, Nicholas se găsi, la sfîrșitul celei de-a doua zi de cînd plecaseră de acasă, la cîteva mile depărtare de locul unde petrecuse cei mai fericiți ani ai vieții sale, loc care, deși îi umplea mintea cu gînduri plăcute și senine, deșteptă și multe amintiri dureroase și vii în legătură cu împrejurările pribegiei sale și alor săi, împrejurări ce-i azvîrliseră într-o lume nemiloasă și la bunul plac al unor străini.

Nu era nevoie de gînduri ca cele stîrnite de obicei chiar și în cugetele cele mai nesimțitoare de amintirea zilelor de demult și de plimbările prin locurile copilăriei pentru a muia inima lui Nicholas și a-l face mai grijuliu ca de obicei față de prietenul lui, care se stingea. Zi și noapte, pe orice vreme și în orice anotimp, veghind mereu, atent, plin de grijă, neschimbător în felul cum își îndeplinea datoria de el hotărîtă față de o făptură atît de lipsită de prieteni și de ajutor ca cea ale cărei zile erau numărate și a cărei viață se scurgea cu repeziciune, Nicholas nu se dezlipi de bolnav. Nu-l părăsea nici o clipă. Îndeletnicirea lui statornică și neîntreruptă era să-l încurajeze, să-l însuflețească, să-i dea tot ce avea nevoie, să-l îmbărbăteze și să-l înveselească cît îi stătea în puteri.

Poposiră într-o locuință modestă la o fermă mică, înconjurată de pajiști, unde Nicholas zburdase adesea cînd era copil, împreună cu o ceată de colegi voioși; și aci rămaseră să se odihnească.

La început, Smike se simți destul de voinic ca să umble, să străbată distanțe mici, fără alt sprijin sau ajutor în afara celui pe care i-l putea da Nicholas. În perioada aceasta, nimic nu părea să-l intereseze atît ca locurile acelea care fuseseră foarte familiare prietenului său în zilele de odinioară. Făcîndu-i pe plac și mulțumit că această îngăduință îl scăpa pe bietul bolnav de multe ceasuri plicticoase și-i dădea hrană pentru gînduri și discuții după aceea, Nicholas făcea din ungherele acestea țelul hoinărelilor lor zilnice. Îl ducea din loc în loc într-un docar mic sau îi sprijinea brațul, în timp ce se plimbau încet prin colțurile de demult sau zăboveau în lumina soarelui, pentru a arunca o ultimă privire de rămas bun celor mai liniștite și mai frumoase din aceste colțuri.

Cu astfel de prilejuri, Nicholas lăsîndu-se, aproape fără să-și dea seama, dus de plăcerea vechilor amintiri, obișnuia să arate cîte un copac pe care se cățărase de sute de ori ca să se uite la păsărelele din vreun cuib; de asemenea și creanga de unde obișnuia s-o strige pe micuța Kate, care stătea dedesubt, îngrozită de înălțimea atinsă de el și totuși îmbiindu-l prin puterea admirației ei, să urce și mai sus. Mai era și casa veche, prin fața căreia treceau în fiecare zi, privind în sus spre ferestruia pe unde soarele obișnuia să pătrundă în odaie și să-l trezească în diminețile de vară — pe atunci toate diminețile erau de vară — și, dacă se suia pe zidul grădinii și privea deasupra, Nicholas putea să vadă chiar boschetul de trandafiri pe care îl primise Kate în dar de la un mic curtezan și pe care ea îl răsădise cu mîinile ei. Mai era și mărăcinișul, unde fratele și sora culeseseră adesea împreună flori de cîmp și, pajiștile verzi sau potecile umbroase, pe care le străbătuseră ades. Nu era uliță, pîrău, pădurice sau căsuță prin apropiere, de care să

nu se lege vreo întîmplare din copilărie și cînd ea se redeștepta în minte — cum se redeșteaptă de obicei întîmplările copilăriei — nu însemna nimic în sine; poate un cuvînt, un hohot de rîs, o privire, o durere ușoară, o umbră trecătoare de teamă; dar era mai puternică și mai deslușită și amintirea ei mai limpede decît cele mai aspre încercări sau cele mai nemiloase suferințe din anul trecut.

Una dintre expedițiile acestea îi duse prin cimitirul unde se afla mormîntul tatălui său.

— Pînă și pe aici — spuse Nicholas cu glas domol — aveam obiceiul să hoinărim înainte de a ști ce înseamnă moartea, în vremea cînd habar n-aveam ale cui oseminte o să odihnească în pămînt; și, minunîndu-se de atîta tăcere, ne așezam ca să ne odihnim și să vorbim în șoaptă. Odată, Kate s-a pierdut și, după ce am căutat-o în zadar un ceas întreg, am găsit-o dormind tun sub copacul care umbrește acum mormîntul tatii. Tata o iubea foarte mult și cînd a luat-o adormită încă în brațe, a spus că oricînd o fi să moară, dorește să fie îngropat acolo unde își culcase fetița lui capul. Vezi că dorința nu i-a fost nesocotită.

Altceva nu s-a mai petrecut chiar atunci; dar, în noaptea aceea, în timp ce Nicholas ședea la căpătîiul lui, Smike tresări din ceea ce părea să fie un somn și, punîndu-și mîna în mîna lui Nicholas, îl rugă, cu lacrimi șiroind pe obraji, să-i facă o făgăduială solemnă.

— Ce anume? întrebă, cu bunătate în glas, Nicholas. Dacă pot s-o îndeplinesc sau nădăjduiesc să pot, știi doar că așa va fi.

— Sînt sigur că vei putea — răspunse celălalt. Făgăduiește-mi că atunci cînd voi muri, voi fi îngropat aproape... cît de aproape poate fi săpată groapa... de copacul pe care l-am văzut astăzi.

Nicholas făgădui; nu găsi multe cuvinte pentru a face făgăduiala, dar cele rostite fură solemne și adînci. Sărmanul lui prieten îi ținu mîna în mîna lui

și se întoarse ca și cum ar fi vrut să doarmă. Dar se auziră hohote înăbușite, și Nicholas își simți mîna strînsă mai mult decît o dată, de două ori, de trei ori, înainte ca băiatul să se cufunde în somn și să slăbească, treptat, strînsoarea.

Pînă în două săptămîni, boala îl doborî prea tare ca să se mai poată mișca. De cîteva ori, Nicholas îl duse afară sprijinit de perne; dar mișcarea căruciorului îl făcea să sufere și-i pricinuia leșinuri, primejdioase în starea lui de slăbiciune. Exista o canapea veche în casă, locul lui preferat de odihnă, în timpul zilei; cînd soarele strălucea și era cald, Nicholas împingea canapeaua într-o livadă mică din apropiere și, după ce-l învelea bine pe protejatul lui și-l ducea pînă acolo, petreceau împreună ore în șir.

Cu un astfel de prilej, se petrecu o întîmplare pe care, în vremea aceea, Nicholas o punea numai pe seama unei închipuiri bolnave; dar care, mai tîrziu, avu temei s-o socotească o întîmplare adevărată.

Îl scosese pe Smike în brațe — bietul băiat! Și un copil ar fi putut să-l ducă în zilele acelea — ca să vadă apusul soarelui și, după ce-i potrivi culcușul, își luă locul alături. Veghease toată noaptea din ajun și, fiindcă era sufletește și trupește obosit, aținpi pe nesimțite.

Nici cinci minute nu ținuse ochii închiși, cînd fu trezit de un țipăt și, tresărind cu groaza care te apucă atunci cînd ești trezit brusc din somn, văzu, spre marea lui mirare, că protejatul lui se ridicase cu mari sforțări în capul oaselor și, cu ochii aproape ieșiți din orbite, cu broboane de sudoare rece pe frunte și scuturîndu-și trupul de rău ce tremura, țipa către el după ajutor.

— Doamne ferește, ce s-a întîmplat? strigă Nicholas, aplecîndu-se deasupra lui. Liniștește-te, ai visat!

— Nu, nu, nu! strigă Smike, agățîndu-se de el. Ține-mă strîns! Nu-mi da drumul! Acolo, acolo! În spatele pomului!

Nicholas îi urmări privirea, îndreptată dincolo de scaunul de pe care el însuși tocmai se ridicase. Dar acolo nu se vedea nimic.

— Nu-i nimic decît închipuirea ta — spuse el, ostenindu-se să-l potolească; nimic altceva, crede-mă!

— Știu eu mai bine! Am văzut așa cum te văd — răspunse celălalt. Vai! Spune-mi că ai să mă ții la tine! Jură-mi că n-ai să mă părăsești nici o clipă!

— Te părăsesc eu vreodată? întrebă Nicholas. Culcă-te iarăși... așa! Vezi doar că sînt aici! Acum spune-mi, ce a fost?

— Ți-amintești — spuse Smike, cu glas scăzut, și privind înspăimîntat în jur — ți-amintești că ți-am vorbit despre omul care m-a dus prima dată la școală?

— Da, sigur!

— Adineauri mi-am ridicat ochii spre pomul acela... acela cu trunchiul gros... și acolo, cu ochii ațintiți la mine, stătea el!

— Gîndește-te puțin — spuse Nicholas; să zicem chiar că s-ar putea să mai fie încă în viață și să cutreiere niște locuri atît de singuratice ca acestea, atît de depărtate de drumul mare; dar crezi oare că, după atîta amar de vreme, ai mai putea să-l recunoști pe omul acela?

— Oriunde și oricum ar fi îmbrăcat — răspunse Smike; dar chiar adineauri stătea sprijinit în baston și se uita la mine, întocmai cum îți spuneam că mi-l aminteam. Era prăfuit de drum și jerpelit îmbrăcat, cred chiar că hainele îi erau zdrențuite, dar de îndată ce l-am văzut, noaptea aceea umedă, chipul lui cînd m-a părăsit, oamenii de acolo, toate parcă m-au năpădit dintr-odată. Cînd și-a dat seama că-l văd, a părut speriat, fiindcă a tresărit și s-a dat înapoi. M-am gîndit la el ziua și l-am visat noaptea. În somn, cînd eram copil mic și de atunci mereu, a arătat totdeauna așa cum a arătat adineauri.

Nicholas se osteni, folosind toate încredințările și argumentele ce-i trecură prin minte, să convingă biata lăptură îngrozită că închipuirea îl înșelase și că asemănarea asta atît de puternică între nălucirea din visele lui și omul, pe care i se păruse a-l fi văzut, nu era decît o dovadă; dar în zadar. De îndată ce-l putu face să rămînă, timp de cîteva clipe, în grija celor din casă, puse să se cerceteze îndeaproape dacă fusese văzut vreun străin și căută chiar el în spatele pomului și prin livadă, pe ogoarele învecinate și în toate locurile din apropiere, unde s-ar fi putut ascunde un om; dar totul fu zadarnic. Încredințat că prima lui presupunere fusese îndreptățită, se apucă să potolească temerile lui Smike, ceea ce izbuti în parte, după cîtva timp, dar înrîurirea ce o avusese întîmplarea asupra minții băiatului nu putu s-o șteargă; fiindcă el o ținea într-una, cu tărie și înfrigurare, că văzuse cu ochii lui ceea ce spusese și că nimeni n-o să-i scoată vreodată din cap că lucrul fusese aievea.

Și acum, Nicholas începu să-și dea seama că nu mai e nici o nădejde și că asupra tovarășului său de sărăcie și a părtașului său la vremuri mai bune se va lăsa repede întunericul. Durere și suferință nu prea simțea Smike, dar nici nu se încorda, nu se ostenea, nu lupta pentru viață. Era istovit și prăpădit în ultimul hal; glasul i se stinsese așa încît de-abia îl puteai auzi cînd vorbea. Viața i se irosise și ea îl culcase la pămînt ca să moară.

Într-o dimineață frumoasă și blîndă de toamnă, cînd totul era molcom și pașnic, cînd aerul dulce și lin se strecura prin fereastra deschisă în odaia liniștită și nu se auzea alt sunet decît foșnetul domol al frunzelor, Nicholas ședea la locul lui obișnuit lîngă pat, știind că ceasul era aproape. Era atîta tăcere, încît, din cînd în cînd, își apleca urechea ca să asculte răsuflarea celui adormit, ca și cum ar fi vrut să se încredințeze că viața mai dăinuia acolo și că bolnavul nu se cufundase în acel somn adînc, din care, pe lumea asta, nu există deșteptare.

În timp ce era astfel prins, ochii închiși se deschiseră și pe fața palidă apăru un zîmbet senin.

— Foarte bine! spuse Nicholas. Ți-a făcut bine somnul.

— Am avut vise atît de plăcute — răspunse celălalt. Vise atît de plăcute, de fericite!

— Despre ce? întrebă Nicholas.

Muribundul se întoarse spre el și, luîndu-l cu brațul de gît, răspunse:

— Curînd voi fi acolo!

După o scurtă tăcere, vorbi din nou:

— Nu mi-e teamă de moarte — spuse el — sînt foarte mulțumit. Aproape cred că nici n-aș mai dori acum să mă pot scula sănătos din patul ăsta. Mi-ai spus de atîtea ori că o să ne mai întîlnim, mi-ai spus-o foarte des în ultima vreme și acum simt atît de puternic adevărul acestor spuse, încît pot să îndur să mă despart de tine.

Tremurul glasului, lacrimile din ochi și strînsoarea mai puternică a brațului, care însoțiră cuvintele din urmă, arătau cît de tare umpleau ele inima celui care vorbea; și nu lipseau semnele care să arate cît de adînc mișcaseră inima celui ce le asculta.

— Vorbești frumos — răspunse într-un tîrziu Nicholas — și-mi aduci multă mîngîiere, dragul meu. Vreau să te aud spunînd că ești fericit, dacă poți.

— Mai întîi trebuie să-ți mărturisesc ceva. N-ar trebui să am taine față de tine. Știu că, în clipe din astea, n-ai să mă osîndești.

— *Eu* să te osîndesc pe tine! strigă Nicholas.

— Sînt sigur că n-ai s-o faci. M-ai întrebat de ce m-am schimbat atît și... și stau așa de mult singur. Să-ți spun de ce?

— Dacă te doare, nu — spuse Nicholas. Te-am întrebat ca să te pot face mai fericit, dacă mi-ar sta în puteri.

— Știu. Am simțit asta și atunci. Îl trase pe prietenul lui mai aproape. Ai să mă ierți; nu m-am putut împotrivi; dar cu toate c-aș fi fost în stare să mor ca

s-o fac fericită, mi se rupe inima să văd... știu că el o iubește sincer. O! cine ar fi putut descoperi lucrul ăsta atît de repede ca mine!

Cuvintele care urmară fură rostite slab și stins și întretăiate de opriri lungi; dar, din aceste cuvinte, află Nicholas întîia dată că băiatul care murea o iubise pe sora lui, Kate, cu toată înflăcărarea unei firi ce se dăruie unei singure patimi atotcuprinzătoare, tainice și fără nădejde.

Își făcuse rost de o buclă din părul ei, pe care o purta atîrnată la gît și împăturită în cîteva panglici subțiri, dintre cele purtate de ea. Se ruga ca după ce va fi murit, Nicholas să o ia, așa încît nici un ochi în afară de al lui să n-o vadă, dar, după ce-l va fi culcat în sicriu, gata să-l coboare în groapă, să i-o atîrne iarăși la gît, ca să-i rămînă lui în mormînt.

Îngenuncheat, Nicholas jură și-i făgădui din nou că va odihni în locul ales de el. Se îmbrățișară și se sărutară pe obraji.

— Acum — murmură el — sînt fericit.

Se cufundă într-un somn ușor și, cînd se trezi, zîmbi ca și mai înainte; apoi vorbi despre grădini frumoase, care, spunea, i se întind înainte și sînt pline cu chipuri de bărbați, femei și mulți copii, toți cu fețe luminate; după aceea șopti că asta e Edenul și așa își dădu duhul.

Uneltirile încep să dea greș, iar uneltitorii sînt tulburați de îndoieli și primejdii.

Ralph ședea singur în odaia pustie, unde obișnuia să mănînce și să petreacă serile, cînd nici o îndeletnicire aducătoare de cîștig nu-l silea să iasă din casă. În fața lui se afla o gustare de dimineață neatinsă și lîngă locul unde degetele lui neliniștite ciocăneau în masă, era ceasul. Trecuse de mult ora la care, de atîția ani, obișnuia să-l pună în buzunar și să coboare cu pași măsurați scara, îndreptîndu-se spre treburile zilei, dar acum nu luă în seamă înștiințarea lui, așa cum nu lua în seamă nici mîncarea și băutura ce-i stăteau în față, ci rămase cu capul sprijinit în mînă și cu ochii îndărătnic ațintiți în pămînt.

Această abatere de la obiceiurile lui statornice și neclintite la un om atît de tabietos și neschimbat în tot ceea ce ținea de goana zilnică după bogăție ar fi fost de ajuns ca să arate că nu era în apele lui cămătarul. Că lucra sub apăsarea unei tulburări sufletești sau trupești și că nu era vorba de un fleac, de vreme ce-l atingea pe un om ca el, se vedea destul de limpede după privirea lui rătăcită, aerul lui istovit, ochii duși în fundul capului și stinși, pe care, într-un tîrziu, îi ridică tresărind și uitîndu-se grăbit în jur, ca un om ce se trezește din somn și nu poate recunoaște numaidecît locul unde se găsește.

— Ce lucru mă apasă oare — spuse el — de care nu sînt în stare să mă scutur? Nu m-am alintat niciodată și n-ar trebui să fiu bolnav. N-am tînjit,

n-am încercat, nu m-am lăsat niciodată în voia închipuirilor ; dar ce poate face un om, care n-are parte de odihnă ?

Își apăsă mîna pe frunte.

— Noapte după noapte vine și pleacă și eu n-am odihnă. Chiar dacă dorm, ce fel de odihnă e cea tulburată de aceleași vise și aceleași chipuri nesuferite care se îngrămădesc în jurul meu, aceiași oameni nesuferiți care se află în treabă, se amestecă în tot ce spun și îndeplinesc și totdeauna spre înfrîngerea mea ? Cînd sînt treaz, ce odihnă pot avea, urmărit fără încetare de umbra asta apăsătoare a... nici eu nu știu a cui, și ăsta-i tocmai lucrul cel mai rău ! Am nevoie de odihnă. O noapte de odihnă neîntreruptă și voi fi iarăși om.

Împingînd deoparte masa, în timp ce vorbea, ca și cum vederea mîncării i-ar fi făcut silă, dădu de ceasornic : arătătoarele spuneau că ceasul amiezii e aproape.

— Ciudat ! spuse el, ceasul amiezii și Noggs nu-i aici ! Ce încăierare de beți vi l-o fi împiedicînd să vină ? Aș da chiar acum ceva... ceva bani, măcar și după pierderea asta groaznică, să știu că a înjunghiat un om la o bătaie, într-o cîrciumă sau a făcut o spargere sau a buzunărit pe cineva sau a făcut orice, care să-l trimită peste mări cu un lanț de fier la picior și să mă scape de el. Mai bine ar fi dac-aș putea să-l duc în ispită, să-l momesc să mă prade pe mine. L-aș lăsa cu plăcere să mă jefuiască, numai să-l dau pe mîna legii, fiindcă pot să jur că-i trădător ! Cum și cînd și unde, nu știu, măcar că bănuiesc.

După ce mai așteptă jumătate de oră, trimise femeia care-i ținea gospodăria la locuința lui Newman, ca să întrebe dacă nu-i bolnav și de ce nu venise sau trimisese vorbă. Ea aduse răspunsul că Newman nu dăduse pe acasă toată noaptea și că nimeni n-a știut să-i spună nimic în legătură cu el.

— Dar e un domn jos, conașule — spuse ea — care aștepta la ușă cînd am intrat eu și zice...

— Ce zice? întrebă Ralph, întorcîndu-se supărat spre ea. Ți-am spus doar că nu vreau să văd pe nimeni!

— Zice — răspunse femeia, speriată de glasul lui stropșit — că a venit cu o treabă deosebită, care nu îngăduie amînare; și m-am gîndit c-o fi în legătură cu...

— Cu ce, fir-ar să fie? spuse Ralph. Și *dumneata* iscodești și-ți dai cu părerea despre treburile pe care le au oamenii cu mine, hai?

— Nu, conașule, vai de mine! Am văzut că erați neliniștit și m-am gîndit c-o fi în legătură cu domnul Noggs; asta-i tot!

— Ai văzut că eram neliniștit! bodogăni Ralph; toată lumea mă pîndește acum! Unde-i omul? N-ai spus, sper, că încă n-am coborît!

Femeia răspunse că omul era pe săliță și că ea spusese cum că stăpînul ei are treabă, dar c-o să-l înștiințeze ea.

— Bine — făcu Ralph. Să-l văd. Du-te în bucătărie și rămîi acolo. M-ai înțeles?

Bucuroasă c-a scăpat, femeia se făcu numaidecît nevăzută. Adunîndu-și gîndurile și încercînd, pe cît îi stătea în puteri, să-și reia purtările obișnuite, Ralph coborî scările. După ce se opri, timp de cîteva clipe, cu mîna pe clanță, intră în odaia lui Newman și se trezi față în față cu domnul Charles Cheeryble.

Dintre toți oamenii vii, acesta era unul dintre ultimii pe care ar fi dorit să-i întîlnească vreodată; dar, acum, cînd vedea în el doar pe patronul și ocrotitorul lui Nicholas, ar fi dorit mai curînd să vadă o stafie. Totuși întîlnirea avu cel puțin o înrîurire binefăcătoare asupra lui. Într-o clipă ea deșteptă toată energia lui adormită; stîrni din nou în pieptul lui patimile care, de atîția ani, își găsiseră acolo un cuib, unde înfloreau; aprinse toată mînia, ura, răutatea de care era el în stare; îi readuse rînjetul pe buze și încruntarea pe frunte; și-l făcu să fie din nou, după înfăți-

șare, același Ralph Nickleby, de care atîția oameni aveau motive amarnice să-și amintească.

— Hm ! spuse Ralph, oprindu-se în ușă. E un hatîr neașteptat, domnule !

— Și nu binevenit — spuse fratele Charles ; neplăcut, știu asta !

— Se zice că sînteți întruchiparea adevărului, domnule — răspunse Ralph. Oricum, în clipa asta spuneți adevărul și eu nu-l voi tăgădui. Hatîrul este, cel puțin, pe cît de neașteptat, pe atît de neplăcut. Mai mult nici nu pot spune !

— Sincer vorbind, domnule... — începu fratele Charles.

— Sincer vorbind, domnule — i-o reteză Ralph — doresc ca această convorbire să fie scurtă și să se sfîrșească acolo unde a început. Ghicesc despre ce aveți de gînd să vorbiți și nu vreau să vă ascult. Vă place sinceritatea, cred ; o aveți. Iată ușa, o vedeți. Drumurile noastre merg în direcții foarte deosebite. Mergeți pe al dumneavoastră, vă rog, și lăsați-mă să merg liniștit pe al meu.

— Liniștit ! repetă blînd fratele Charles, privindu-l mai degrabă cu milă decît cu imputare. Să meargă liniștit pe drumul *lui !*

— N-aș crede c-o să zăboviți în casa mea, împotriva voinței mele, domnule — spuse Ralph — fiindcă nu puteți nădăjdui să mișcați un om care-și astupă urechile față de tot ce puteți spune și este cu tărie hotărît să nu vă asculte.

— Domnule Nickleby — răspunse fratele Charles — tot atît de blînd ca înainte, dar mai apăsat. Am venit aci împotriva voinței mele, supărător și dureros împotriva voinței mele. Încă n-am călcat pragul acestei case pînă acum și, ca să spun ceea ce gîndesc, domnule, nu mă simt bine și în largul meu aci și nici nu doresc să mai revin. Dumneata nu poți ghici pricina pentru care am venit să-ți vorbesc, sigur că nu poți. Sînt încredințat de asta, fiindcă, de n-ar fi așa, te-ai purta cu totul altfel.

Ralph îl privi pătrunzător, dar ochii limpezi și chipul deschis al bătrînului și cinstitului Charles nu suferi nici o schimbare, ci-i întîmpină privirea fără sfială.

— Să vorbesc mai departe? întrebă domnul Cheryble.

— Da, bineînțeles, dacă vă face plăcere — răspunse uscat Ralph. Iată, aveți pereți cărora să le vorbiți, domnule, un pupitru și două taburete; vă vor asculta cu toată luarea-aminte și, desigur, nu vă vor întrerupe. Vorbiți mai departe, vă rog; simțiți-vă ca acasă la dumneavoastră și, poate, pînă mă întorc eu de la plimbare, veți fi sfîrșit ceea ce aveați de spus și-mi veți îngădui să reintru în stăpînirea lucrurilor mele.

Zicînd așa, își încheie haina și întorcîndu-se spre coridor, își luă pălăria din cuier. Bătrînul îl urmă și era gata să vorbească, dar Ralph îl opri cu o mișcare nerăbdătoare a mîinii, spunînd:

— Nici o vorbă! Vă spun, domnule, nici o vorbă! Măcar că sînteți neprihănit, încă n-ați ajuns înger ca să apăreți în casele oamenilor, fie că ei vor, fie că nu, și să vă revărsați vorbirea în urechi neprimitoare. N-aveți decît să predicați pentru pereți, nu pentru mine!

— Cerul mi-e martor că nu sînt înger — răspunse fratele Charles, clătinînd din cap — ci un om nedesăvîrșit și care rătăcește; totuși există o însușire pe care toți oamenii deopotrivă cu îngerii au prilejul binecuvîntat s-o dovedească, dacă vor, și anume îndurarea. Îndurarea m-a îndemnat să vin aici. Îngăduie-mi te rog, s-o dovedesc.

— Eu nu arăt îndurare — răspunse Ralph cu un zîmbet triumfător — și nici nu cer de la alții. Nu așteptați îndurare de la mine, domnule, în folosul celui care s-a impus încrederii dumneavoastră copilărești, ci lăsați-l să se aștepte la tot ce-i mai rău din partea mea.

— *El* să ceară îndurare de la dumneata? strigă bătrînul negustor cu căldură. Dumneata să-i ceri lui, domnule! Dumneata să-i ceri lui! Dacă nu vrei să mă asculți acum, cînd poți, ascultă-mă atunci cînd trebuie sau prevezi ce vreau eu să-ți spun și ia măsuri ca să nu ne mai întîlnim din nou. Nepotul dumitale e un tînăr cu suflet nobil, domnule, un tînăr cinstit și nobil. Cum ești dumneata, domnule Nickleby, nu vreau să spun; dar ce ești, știu. Și acum, domnule, dacă te apuci de treaba în care te-ai băgat de curînd și întîmpini greutăți, vino la mine și la fratele meu Ned, și la Tim Linkinwater și noi o să te lămurim, domnule, dar vino curînd, că altfel va fi prea tîrziu și vei fi lămurit de alții, poate cu ceva mai multă asprime și ceva mai puțină delicatețe, și să nu uiți niciodată, domnule, că în această dimineață am venit aci, din îndurare față de dumneata și sînt încă gata să-ți vorbesc cu aceleași gînduri.

Rostind aceste cuvinte foarte apăsat și cu emoție, fratele Charles își puse pălăria cu boruri mari și, trecînd pe lîngă Ralph Nickleby fără să mai spună nimic, păși sprinten în stradă. Ralph îl urmări cu privirea, fără să se miște sau să scoată vreo vorbă, cîtva timp, apoi sparse tăcerea cu un rîs batjocoritor.

— După cît e de năucitor — spuse el — și ăsta trebuie să fie unul dintre visele care mi-au tulburat odihna în ultima vreme. Îndurare față de mine! Ha! Ha! Nătăflețul ăsta bătrîn a înnebunit!

Deși vorbea în zeflemea și cu batjocură, era limpede că, cu cît Ralph chibzuia mai mult, cu atît se simțea mai stînjenit și mai apăsat de o neliniște și o teamă nedeslușită, care creșteau, pe măsură ce timpul trecea, și nu venea nici o știre de la Newman Noggs. După ce așteptă pînă tîrziu după-amiaza, chinuit de temeri și bănuieli felurite, ca și de amintirea amenințării rostite de nepotul lui la ultima lor întîlnire, amenințare care i se părea că se adeverește cînd într-un fel, cînd într-altul și-l urmărea fără încetare, plecă de acasă și aproape fără să știe de ce, ci doar pentru că era

într-o stare de bănuială și neliniște, se îndreptă spre casa lui Snawley. Nevasta acestuia îi deschise ușa și Ralph o întrebă dacă bărbatul ei este acasă.

— Nu — răspunse ea aspru — sigur că nu e și afară de asta, cred că multă vreme n-o să fie acasă.

— Știți cine sînt ? întrebă Ralph.

— Desigur, te cunosc foarte bine ; chiar prea bine și poate că și el tot așa și-mi pare rău că sînt silită s-o spun.

— Spuneți-i că l-am zărit prin storul de sus, adineauri cînd am trecut strada și că trebuie să-i vorbesc în interes de afaceri — stărui Ralph. Mă auziți ?

— Aud — răspunse doamna Snawley, neluînd în seamă cererea.

— Știam eu că femeia asta e o fățarnică, dintre cele care spun psalmi și cuvinte din scriptură — spuse Ralph, trecînd liniștit înainte — dar n-am știut pînă acum că trage la măsea.

— Oprește ! Aici nu se intră — spuse jumătatea domnului Snawley, așezîndu-și făptura voinică în ușă. I-ai tot vorbit de afaceri pînă acum, mai mult decît de ajuns. I-am spus eu dintotdeauna ce-o să iasă, dacă o să facă afaceri cu dumneata și o să-ți îndeplinească planurile. Sau dumneata, sau dascălul, unul din voi sau amîndoi împreună, ați ticluit scrisoarea aia falsă ; să ții minte asta ! Nu el a făcut-o, așa încît să nu i-o puneți lui în cîrcă !

— Ține-ți gura, Jezebel ce ești ! spuse Ralph, privind fioros în jur.

— Las' că știu eu cînd să-mi țiu gura și cînd să vorbesc, domnule Nickleby — răspunse cucoana. Ai grijă să știe și alții cînd trebuie să-și țină gura.

— Caută ce ești — se stropși Ralph — dacă bărbatul dumitale a fost atît de neghiob încît ți-a încredințat tainele lui, păstrează-le, păstrează-le, diavoliță ce ești !

— Nu atît tainele lui, cît poate ale altora — răspunse femeia — nu atît tainele lui cît ale dumitale.

Slăbește-mă cu privirile astea crunte! Poate c-ai să ai nevoie de ele altă dată. Păstrează-le!

— Ai de gînd — spuse Ralph, stăpînindu-și furia cît putea și apucînd-o strîns de încheietura mîinii — ai de gînd să te duci la bărbatul dumitale și să-i spui că știu că-i acasă și că trebuie să-l văd? Și ai de gînd să-mi spui ce v-a apucat, pe dumneata și pe el, de vă purtați așa?

— Nu — răspunse femeia, smulgîndu-se cu putere din strînsoare. Nici una, nici alta.

— Mă înfrunți, așa-i? spuse Ralph.

— Da — fu răspunsul. Te înfrunt!

Timp de o clipă, Ralph stătu cu mîna ridicată, ca și cum ar fi fost gata s-o lovească; dar, oprindu-se, dădu din cap și bolborosi ceva, de parc-ar fi vrut s-o încredințeze că asta n-o să uite el, apoi plecă.

De acolo se duse de-a dreptul la hanul unde trăgea domnul Squeers și întrebă dacă dascălul dăduse pe acolo în ultima vreme, cu speranța nelămurită că, victorios sau nu, acesta s-ar fi putut întoarce din misiune între timp și să-l asigure că totul era bine. Dar domnul Squeers nu fusese pe acolo de zece zile și tot ce-i putură spune despre el era că-și lăsase la han bagajele și nota de plată.

Frămîntat de mii de temeri și gînduri și pornit să se încredințeze dacă Squeers avea vreo bănuială în legătură cu Snawley sau vreun amestec de orice fel în purtarea schimbată a acestuia, Ralph se hotărî să facă pasul cel mai greu și să întrebe de el la locuința din Lambeth, ba chiar să aibă o întrevedere cu el acolo. Neclintit în planul lui și aflîndu-se în starea aceea cînd nu poți răbda nici o amînare, se și înființă la locul cu pricina; și cum după descriere cunoștea întocmai așezarea odăii lui Squeers, urcă pe furiș scara și bătu ușor în ușă.

Nici o bătaie, nici două, nici trei, nici chiar nouă, nu-l putură încredința pe Ralph, împotriva dorinței lui, că nu era nimeni înăuntru. Își făcu socoteala că poate omul doarme; și ciulind urechea, aproape că se

încredință că-i aude răsuflarea. Chiar și după ce fu sigur că dascălul nu putea fi acolo, tot mai șezu răbdător pe un scaun și aștepta, lămurindu-și sieși că omul s-o fi dus cu vreo treabă măruntă și se va reîntoarce curînd.

Multe picioare urcară scara care scîrțîia; și pașii unora dintre ele păreau urechii lui ciulite atît de asemănători cu cei ai omului pe care-l aștepta, încît Ralph se ridică de multe ori, pentru a fi gata să-i vorbească în clipa cînd va ajunge sus; dar, unul cîte unul, fiecare om dispărea în cîte o odaie, dar nu în cea înaintea căreia stătea el; și fiecare dezamăgire de acest fel îl înghețа pe Ralph și-l făcea să se simtă părăsit.

În cele din urmă, își dădu seama că așteptarea e fără nădejde și, coborînd scările, întrebă pe unul din locatari dacă știe pe unde umblă domnul Squeers — pomenind de acest stimabil domn cu un nume de împrumut, asupra căruia se înțeleseseră ei doi. Locatarul îl trimise la altul și acesta la altul; de la acesta din urmă află că, tîrziu, în noaptea din ajun, Squeers plecase în grabă cu doi bărbați, care veniseră, curînd după aceea, s-o ridice pe bătrîna ce locuia la același etaj; și că, deși împrejurarea atrăsese atenția celui ce-i dădea știrea, acesta nu vorbise cu ei atunci și nici nu încercase s-o facă după aceea.

Îi trecu prin minte gîndul că, poate, Peg Sliderskew fusese ridicată pentru furt și că, domnul Squeers, aflîndu-se tocmai atunci la ea, fusese ridicat și el, sub bănuiala că e părtaș. Dacă așa stăteau lucrurile, Gride trebuia să știe de asta; așa încît spre casa lui Gride își îndreptă pașii, îngrijorat de-a binelea acum și temîndu-se că se puseseră într-adevăr la cale niște unelteri cu scopul de a-l nenoroci și ruina pe el.

Cînd ajunse la casa cămătarului, găsi ferestrele închise și storurile murdare coborîte; totul era tăcut, jalnic, pustiu. Dar așa arăta casa de obicei. Bătu — mai întîi mai domol — pe urmă tare și cu putere. Nu se arătă nimeni. Scrise cîteva cuvinte cu creionul pe o carte de vizită și, după ce o vîrî sub ușă, se pregăti

să plece, cînd un zgomot, ca de fereastră ridicată pe furiș, îi lovi auzul. Ridicînd privirile, putu să deslușească fața lui Gride în persoană, care se uita temător peste balustrada de la fereastra podului. Cînd văzu cine e jos, trase capul înăuntru, dar nu atît de repede încît Ralph să nu-i poată da de știre că-l văzuse și să-l poftească să coboare.

După ce chemarea fu repetată, Gride mai privi o dată afară cu atîta prevedere, încît din trupul bătrînului nu se vedea nimic. Cum deasupra balustradei nu se zăreau decît trăsăturile lui aspre și părul lui alb, ai fi zis că e un cap desprins de trunchi, care împodobea zidul.

— Pst! făcu el. Pleacă de aici!

— Vino jos! spuse Ralph, făcîndu-i semn cu capul.

— Pleacă de-aici! chițcăi Gride, clătinîndu-și capul, înnebunit de nerăbdare. Nu-mi mai vorbi, nu bate, nu atrage atenția asupra casei mele, pleacă de aici!

— O să bat, o să înjur, pînă adun toți vecinii — spuse Ralph — dacă nu-mi spui de ce te ascunzi și schelălăi acolo, javră ce ești!

— Nu aud ce spui... nu-mi vorbi... nu-i cuminte... pleacă... pleacă! răspunse Gride.

— Vino jos, îți spun! N-ai de gînd să cobori? făcu Ralph, fioros.

— Nu-u-u! mîrîi Gride. Își trase capul înăuntru și Ralph, care rămase plouat în stradă, îl auzi închizînd fereastra tot atît de ușor și cu grijă cum o deschisese.

— Ce-o mai fi și asta? spuse el — de ce fug și se feresc de mine ca de ciumă oamenii ăștia care mi-au lins tălpile? O fi trecut timpul meu și o fi începînd noaptea pentru mine? Aflu eu ce înseamnă asta! Cu orice preț. Sînt mai tare și mai eu însumi acum decît am fost vreodată în ultimul timp.

Întorcînd spatele ușii pe care, în prima lui pornire de furie se gîndise s-o ia cu asalt, pînă cînd Gride va deschide îmboldit de frică, își îndreptă fața spre City și croindu-și cu hotărîre drum prin mulțimea care venea

revărsînd-se de acolo (era între cinci și șase după-amiază) se duse de-a dreptul la întreprinderea fraților Cheeryble și vîrîndu-și capul în cușca de sticlă, dădu peste Tim Linkinwater, care era singur.

— Numele meu este Nickleby — spuse Ralph.

— Știu — răspunse Tim, urmărindu-l prin sticlele ochelarilor.

— Care din firma voastră a fost azi dimineață la mine ? întrebă Ralph.

— Domnul Charles.

— Atunci spune-i domnului Charles că vreau să-l văd.

— Ai să vezi — spuse Tim, coborînd sprinten de pe taburet — ai să vezi nu numai pe domnul Charles, ci și pe domnul Ned.

Tim se opri, se uită țintă și aspru la Ralph, dădu scurt din cap, ca și cum ar fi vrut să spună că aici se ascunde ceva și se făcu nevăzut. După un scurt răstimp, se întoarse și, însoțindu-l pe Ralph pînă la cei doi frați, rămase și el în odaie.

— Vreau să vorbesc cu cel care mi-a vorbit azi dimineață — spuse Ralph, arătînd cu degetul spre omul căruia i se adresa.

— N-am nici un secret față de fratele meu Ned sau față de Tim Linkinwater — spuse liniștit Charles.

— Eu am — spuse Ralph.

— Domnule Nickleby — spuse fratele Ned — treaba pentru care te-a vizitat fratele meu Charles azi dimineață ne este deplin cunoscută la toți trei și altora în afară de noi și, din nefericire, va trebui să devină cunoscută și pentru mulți alții. El te-a căutat singur, domnule, în astă dimineață, numai din delicatețe și din grijă pentru dumneata. Acum, însă, ne dăm seama că ar fi un lucru nelalocul său să mai vorbim de delicatețe și grijă ; și dacă e să stăm de vorbă împreună, atunci lucrul se va întîmpla așa cum ne aflăm acum sau de loc.

— Fie, domnilor — spuse Ralph, încrețind buza — pare-se că vorbirea în ghicitori e cu deosebire punctul

dumneavoastră tare și bănuiesc că funcționarul, ca un om prevăzător ce se află, a studiat și el arta asta ca să vă intre pe sub piele. Să vorbim în societate, domnilor, pentru numele lui dumnezeu! Vă fac pe plac.

— Pe plac! strigă Tim Linkinwater, făcîndu-se deodată foarte roșu la față. Ne face pe plac! Face pe plac Fraților Cheeryble! Ați auzit? Îl auziți? Îl auziți oare cum zice că face pe plac Fraților Cheeryble?

— Tim — spuseră în cor Charles și Ned — te rugăm, Tim, te rugăm, lasă astea acum!

Tim primi dojana și-și înăbuși cît putu mînia, îngăduindu-i să țîșnească doar prin sticlele ochelarilor și adăugînd din cînd în cînd, drept supapă de siguranță, și un scurt rîs isteric, care părea să-l ușureze grozav.

— Fiindcă nimeni nu mă poftește să șed — spuse Ralph privind în jur — am să-mi iau un scaun, deoarece sînt ostenit de atîta umblet. Și acum, dacă nu vă e cu supărare, domnilor, aș dori să știu, cer să știu; am dreptul să știu ce lucru aveți să-mi spuneți, care să îndreptățească tonul dumneavoastră și acel amestec pe ascuns în treburile mele, pe care, am motive să bănuiesc, că l-ați încercat. Vă spun deschis, domnilor, că oricît de puțin mi-ar păsa de gura lumii (cum zice zicala), n-am de gînd să mă supun de bunăvoie clevetirii și răutății. Fie că dumneavoastră vă lăsați ușor duși de nas, fie că sînteți cu bună știre părtași în treaba asta, pentru mine rezultatul este același. În orice caz, nu vă puteți aștepta de la un om simplu ca mine la prea multe delicateturi și la îngăduință.

Aceste cuvinte fură rostite cu atîta răceală și hotărîre, încît nouă oameni din zece, care n-ar fi cunoscut împrejurările, ar fi bănuit că Ralph este într-adevăr un om nedreptățit. Ședea acolo, cu mîinile încrucișate, desigur mai palid ca de obicei, și destul de neplăcut la vedere, dar deplin stăpîn pe sine — mult mai stăpîn pe sine decît erau frații sau înnebunitul Tim — și gata să înfrunte tot ce e mai rău.

— Foarte bine, domnule — spuse fratele Charles. Foarte bine! Frate Ned, vrei să suni?

— Charles, dragul meu, stai o clipă! răspunse celălalt. E mai bine pentru domnul Nickleby și pentru scopul urmărit de noi ca el să tacă un pic dacă poate, pînă cînd vom spune noi ceea ce avem de spus. Aș dori ca el să înțeleagă acest lucru.

— Foarte bine, foarte bine! spuse fratele Charles.

Ralph zîmbi, dar nu răspunse. Sunară; ușa încăperii se deschise; intră un om cu mers șovăielnic și, cînd se întoarse, Ralph dădu cu ochii de Newman Noggs. Din clipa aceea, curajul începu să-l lase.

— E un început bun — spuse el amar. Da! E un început bun! Sînteți oameni neprihăniți, cinstiți, sinceri și care știți să vă purtați! Am știut totdeauna cît prețuiesc astfel de caractere! Să vă înhăitați cu un om ca ăsta, care și-ar vinde și sufletul (dac-ar avea) pentru băutură și care nu spune decît minciuni! Dacă asta e cu putință, cine mai e în siguranță? Da, e un început bun!

— *Vreau* să vorbesc — strigă Newman, ridicîndu-se în vîrful picioarelor ca să privească peste capul lui Tim, care se așezase la mijloc pentru a-l împiedica. Ei, domnule, bătrîne Nickleby?! Ce vrei să zici cînd vorbești despre un „om ca ăsta"? Dacă eu aș fi gata să-mi vînd sufletul pe băutură, de ce n-am ajuns pungaș, șarlatan, spărgător, hoț de bucătării, șnapan care fură bănuții orbilor din tava cîinelui, mai degrabă decît robul și calul dumitale de tracțiune? Dacă nu știu să spun decît minciuni, de ce n-am ajuns odorul și favoritul dumitale? Minciună! Cînd m-am tîrît eu și m-am ploconit în fața dumitale? Spune-mi! Te-am slujit cu credință. Am muncit mai mult, pentru că eram sărac și m-am ales cu mai multe cuvinte aspre, pentru că le disprețuiam și pe dumneata și pe ele, decît ar fi putut auzi orice om în azilul parohiei. Așa a fost! Te-am slujit, pentru că eram mîndru, fiindcă eram singur cu dumneata și nu mai erau și alți robi, care să vadă cît sînt de înjosit; fiindcă nimeni nu

știe mai bine ca dumneata că sînt un om ajuns la sapă de lemn, că nu totdeauna am fost ce sînt acum și că aș fi putut s-o duc mai bine, dacă n-aș fi fost un prost și n-aș fi încăput pe mîinile dumitale și ale altor ticăloși. Poți să tăgăduiești toate astea ?

— Ia-o mai încet ! îl mustră Tim ; ai zis că n-o să faci așa.

— Am zis că n-o să fac ! strigă Newman dîndu-l la o parte și întinzînd mîna cînd Tim schiță o mișcare ca să-l țină la distanță. Să nu-mi spui mie ! Dumneata, Nickleby ! Nu te preface că nu mă iei în seamă ; nu se prinde ; știu eu mai bine ! Adineauri vorbeai de înhăitat. Cine s-a înhăitat cu dascăli din Yorkshire, și, trimițîndu-și robul afară ca să nu tragă cu urechea, a uitat că o astfel de prevedere îl poate face bănuitor și că el își poate urmări stăpînul cînd umblă noaptea și să pună și alți ochi să-l urmărească pe dascăl ? Cine s-a înhăitat cu un tată egoist și l-a îmboldit să-și vîndă fata bătrînului Arthur Gride, și s-a înhăitat și cu Gride și a făcut-o, în biroul cel mic, *care dădea într-o cămăruță ?*

Ralph se stăpînea cît putea ; dar n-ar fi putut să-și înfrîneze tresărirea aceea ușoară, nici dac-ar fi fost sigur că în clipa următoare i se va tăia capul.

— Aha ! strigă Newman. Acum mă iei în seamă, așa-i ? Ce l-a făcut pe truditorul ăsta invidios pe stăpîn sau ce l-a făcut să simtă că, de nu i-ar fi zădărnicit planurile la timp, ar fi ajuns la fel de ticălos ca el, dacă nu mai ticălos ? Purtarea crudă a acelui stăpîn față de cei de un sînge cu el, planurile lui mîrșave în legătură cu o fată tînără, care l-a înduioșat pînă și pe robul ăsta bețiv și nenorocit și l-a făcut să rămînă în slujba lui, cu nădejdea să-i facă fetei un bine (așa cum, slavă domnului, făcuse și altora de cîteva ori mai înainte), fiindcă altfel s-ar fi ușurat chelfănindu-și zdravăn stăpînul și ducîndu-se, după aceea la dracu' ! Așa ar fi făcut, bagă de seamă, și bagă de seamă că mă aflu aci acum, pentru că așa au crezut de cuviință domnii aceștia. Cînd i-am căutat (fiindcă

așa am făcut; nici vorbă n-a fost să se înhăiteze ei cu mine), le-am spus că am nevoie de ajutor ca să te găsesc, să-ți dau de urmă, să duc la capăt ceea ce începusem, să-i ajut pe cei drepți; și că, după ce voi fi mîntuit toate astea, mă voi năpusti în odaia dumitale și-ți voi spune totul, în obraz, ca între bărbați și ca un bărbat. Acum am spus ce am avut de spus și o să-i las și pe alții să spună, și am să mă duc!

Dînd grai în încheierea acestui simțămînt, Newman Noggs, care, în tot timpul vorbirii sale slobozită în salve, nu încetase să se așeze și să se ridice în picioare și care, din pricina acestei gimnastici violente, cît și a emoției ce o însoțea, ajunsese să se înfierbînte nespus, se opri deodată, fără nici o trecere, teapăn, drept și nemișcat și așa rămase, holbîndu-se cu toată puterea la Ralph Nickleby.

Ralph îl privi, timp de o clipă, dar numai timp de o clipă; apoi, fluturînd din mînă și izbind în podea cu piciorul, spuse cu glas gîtuit:

— Mai departe, domnilor, mai departe! Vedeți doar că sînt răbdător! Există și dreptate pe lume, există dreptate! Veți da socoteală pentru toate astea! Aveți grijă ce spuneți; o să vă silesc să dovediți totul!

— Dovada este pregătită — răspunse fratele Charles — întru totul pregătită și la îndemîna noastră. Aseară, omul acela, Snawley, a făcut o mărturisire.

— Cine o fi „omul acela Snawley" — spuse Ralph — și ce legătură poate avea „mărturisirea" lui cu treburile mele?

La această întrebare, pusă cu o neclintire îndărătnică, bătrînul nu răspunse, ci vorbi mai departe spunînd că, pentru a-i arăta cît de serioși erau ei, ar fi nevoie să i se spună lui Ralph nu numai ce învinuiri i se aduceau, dar și ce dovezi stăpîneau ei și cum le căzuseră în mînă acele dovezi. Dezvăluirea întregii chestiuni îi stîrni deopotrivă și în același timp pe fratele Ned, pe Tim Linkinwater și pe Newman Noggs; și după ce vorbiră toți deodată, într-o scenă de mare

învălmășeală, îi împărtășiră lui Ralph, în cuvinte deslușite, următoarea dare de seamă :

Anume că după ce Newman fusese în chip solemn încredințat de cineva ce nu putea fi încă arătat, că Smike nu era fiul lui Snawley și, cum omul acela era gata să depună jurămînt la nevoie că așa stăteau lucrurile, ei ajunseseră mai întîi, datorită acestei știri, să pună la îndoială reclamația făcută, de care altfel n-ar fi avut nici un motiv să se îndoiască, ea fiind sprijinită de dovezi pe care ei n-aveau puterea să le dezmintă. Și că, din clipa în care adulmecaseră uneltirea, nu le fusese greu să arate că izvorul ei era răutatea lui Ralph, ca și răzbunarea și zgîrcenia lui Squeers. Dar fiindcă bănuiala încă nu înseamnă dovadă, fuseseră sfătuiți de un avocat, cunoscut pentru dibăcia și agerimea lui în astfel de chestiuni, să oprească și să încetinească demersurile pornite de cealaltă parte pentru obținerea băiatului cît se poate de meșteșugit, iar între timp să-l asalteze pe Snawley (de care era limpede că se lega cea mai mare parte a înșelătoriei) ; să-l împingă, dacă puteau, spre declarații care se băteau cap în cap ; să-l hărțuiască în fel și chip ; și să se folosească în așa fel de temerile și de grija lui pentru propria sa siguranță, încît să-l îndemne să dea în vileag întreg planul, ba chiar să-și trădeze patronul și pe oricine mai era încurcat în treaba asta. Că toate acestea fuseseră cu pricepere îndeplinite ; dar că Snawley, care era meșter în arta vicleșugurilor josnice și a urzelilor, izbutise să le zădărnicească toate încercările, pînă cînd, în seara din ajun, o împrejurare neașteptată îl îngenunchease.

Lucrurile se petrecuseră astfel : de îndată ce Noggs vestise că Squeers se afla din nou în oraș și că între el și Ralph avusese loc o întrevedere atît de tainică, încît el, Noggs, fusese scos din casă, cu scopul limpede ca să nu audă nici o vorbă, dascălul fusese pus sub urmărire, cu nădejdea că s-ar putea descoperi ceva care să arunce oarecare lumină asupra uneltirii bănuite. Văzîndu-se totuși că el nu mai păstrează le-

gătura cu Ralph și nici cu Snawley, ci trăia singur de tot, înțeleseră că dăduseră greș; iscoada fu retrasă și ei nici n-ar mai fi urmărit mișcările lui Squeers, dacă nu s-ar fi întîmplat ca, într-o noapte, Newman să dea pe nevăzute peste el și Ralph în stradă. Urmărîndu-i, descoperi spre marea lui mirare, că intrau în diferite case deocheate și în cîrciumi ținute de cartofori ruinați, dintre care mulți îl cunoșteau pe Ralph, și că urmăreau — așa descoperi Noggs făcînd cercetări după plecarea lor — pe o bătrînă a cărei descriere se potrivea întocmai cu cea a surdei doamne Sliderskew. Fiindcă acum treburile începeau să ia o întorsătură mai serioasă, paza fu reînnoită cu atenție sporită; obținuseră și un polițist, care să-și facă veacul în aceeași cîrciumă ca și Squeers și care, împreună cu Frank Cheeryble, nu scăpa din ochi pașii neștiutorului dascăl, pînă cînd acesta se statornici sănătos în casa din Lambeth. De îndată ce domnul Squeers își schimbă domiciliul, și-l schimbă și polițistul, care, ascuns pe aceeași stradă și anume în casa din față, descoperi curînd că între domnul Squeers și doamna Sliderskew există o legătură neîntreruptă.

Cînd lucrurile ajunseră aci, se adresară lui Arthur Gride. Datorită în parte curiozității vecinilor, în parte datorită supărării și furiei lui, furtul era de mult cunoscut; dar omul se împotrivea cu hotărîre să-și dea consimțămîntul sau vreun ajutor pentru prinderea bătrînei și, la gîndul că va fi chemat să depună mărturie împotriva ei, îl cuprinse o asemenea groază, încît se zăvorî în casa lui, nevrînd să mai aibă legături cu nimeni. Lucrurile stînd așa, urmăritorii se sfătuiră între ei și, apropiindu-se într-atît de adevăr încît să ajungă la concluzia că Gride și Ralph, folosindu-l pe Squeers ca unealta lor, duceau tratative pentru recîștigarea unor hîrtii furate ce nu puteau fi date în vileag, dar care lămureau cele auzite de Newman în legătură cu Madeleine, hotărîră că doamna Sliderskew trebuie pusă sub pază, înainte de a se despărți de aceste hîrtii; de asemenea și Squeers, de vreme ce bănuiala lor

cădea și asupra lui. Drept care, făcură rost de o autorizație de percheziție și, după ce totul fu pregătit, fereastra domnului Squeers fu urmărită, pînă cînd lumina se stinse și sosi ceasul cînd, așa cum fusese stabilit dinainte, el se ducea de obicei la doamna Sliderskew. Atunci Frank Cheeryble și Newman urcară pe furiș scările, ca să tragă cu urechea la vorbele lor și pentru a da polițistului semnalul la momentul cel mai potrivit. La ce moment potrivit au intrat, cum au tras cu urechea și ce au auzit, este dinainte cunoscut cititorului. Încă buimac, domnul Squeers fu dat jos pe scări cu un act furat asupra lui, iar doamna Sliderskew fu ridicată în același fel. După ce știrea că Squeers se află sub pază fusese grabnic dusă lui Snawley — din ce pricină nu i se spusese — acest onorabil domn, smulgînd mai întîi făgăduiala că lui nu i se va întîmpla nimic rău, mărturisi că toată povestea cu Smike era o scornearlă și un fals și îl învinovăți din plin pe Ralph Nickleby. Cît despre domnul Squeers, el fusese cercetat între patru ochi, chiar în dimineața aceea, de către un judecător; și, fiindcă nu era în stare să lămurească mulțumitor de ce hîrtia aceea se afla asupra lui și nici tovărășia lui cu doamna Sliderskew, fusese, împreună cu ea, trimis înapoi sub pază pentru încă o săptămînă.

Toate aceste descoperiri fură pe îndelete și amănunțit date în vileag spre știrea lui Ralph. Oricare ar fi fost înrîurirea lor tainică, Ralph nu vădi nici un semn de emoție, ci stătu liniștit, fără să-și ridice privirile încruntate din pămînt și acoperindu-și gura cu mîna. După ce se ajunse la capătul povestirii, își înălță cu o mișcare grăbită capul, ca și cum ar fi fost gata să vorbească, dar fiindcă fratele Charles reluă vorba, se cufundă din nou în atitudinea dinainte.

— Ți-am spus azi dimineață — continuă bătrînul punînd mîna pe umărul fratelui său — că am venit din îndurare pentru dumneata. Cît de tare ești amestecat în această din urmă cîrdășie sau cît de tare te poate învinui omul ce se află acum sub pază, știi

dumneata mai bine. Dar justiția trebuie să ia măsuri contra celor amestecați în uneltirea împotriva acestui băiat sărman, nevinovat, nedreptățit. Nu stă în puterea mea sau a fratelui meu Ned să te scape de urmări. Tot ce putem noi face este să te prevenim din timp și să-ți dăm prilejul de a scăpa de ele. Nu vrem ca un om bătrîn ca dumneata să ajungă de ocară și să fie pedepsit de o rudă apropiată ; nici nu vrem ca el să nesocotească, așa cum ai făcut dumneata, orice legături ale sîngelui și ale firii. Te rugăm din suflet... frate Ned, știu că ești alături de mine în rugămintea asta și dumneata la fel, Tim Linkinwater, nu-i așa, măcar că te prefaci a fi un cîine încăpățînat, domnule, și șezi colo încruntat, de parcă n-ai fi alături de mine, te rugăm din suflet să pleci din Londra, să te adăpostești în vreun loc, unde să fii apărat de urmările acestor planuri ticăloase și unde să ai răgaz, domnule, să te căiești și să devii un om mai bun.

— Și credeți — răspunse Ralph ridicîndu-se — și credeți c-o să mă striviți atît de ușor pe *mine* ? Credeți că o sută de planuri bine ticluite sau o sută de martori cumpărați, sau o sută de copoi mincinoși sloboziți pe urmele mele, sau o sută de cuvîntări fățarnice pline cu cuvinte mieroase or să mă miște ? Vă mulțumesc că v-ați dat planurile în vileag și m-ați pregătit pentru ele. Nu v-ați găsit omul la care v-ați așteptat ! Să mă puneți voi pe mine la încercare ! Țineți minte că scuip pe vorbele voastre frumoase și faptele voastre fățarnice și vă sfidez, vă provoc, vă insult, ca să-mi faceți tot ce puteți mai rău !

Așa se despărțiră de data asta ; dar nu se întîmplase încă ce era mai rău.

Primejdia se întețește și se rostește lucrul cel mai groaznic.

În loc să se ducă acasă, Ralph se aruncă în prima cabrioletă de piață care-i ieși în cale și, îndreptîndu-l pe vizitiu spre secția de poliție a cartierului unde i se întîmplase domnului Squeers nenorocirea, coborî nu departe de acolo ; apoi, dînd drumul trăsurii merse pe jos restul drumului. Întrebînd despre cel de care se interesa, Ralph află că-și potrivise la țanc vizita ; fiindcă tocmai atunci domnul Squeers aștepta birja pe care o poruncise și cu care avea de gînd să se îndrepte, ca un gentleman ce se afla, spre adăpostul lui de o săptămînă.

Cerînd să vorbească cu cel arestat, Ralph fu îndreptat spre un soi de sală de așteptare unde, ținînd seama de meseria lui de dascăl și de gradul lui de respectabilitate, i se îngăduise domnului Squeers să-și petreacă ziua. Aci, în lumina unei lumînări care se topea și fumega, cu greu îl deslușì pe dascălul adormit pe o bancă într-un colț. Un pahar gol stătea pe o masă din fața lui, care pahar, împreună cu somnul și un miros puternic de brandy amestecat cu apă, îl preveni pe oaspete că domnul Squeers căutase în băutură uitarea neplăcutei lui stări.

Nu era treabă ușoară să-l deștepți, atît de adînc și greu îi era somnul. Dar recîștigîndu-și conștiința în pîlpîiri încete și slabe, Squeers își îndreptă pînă la urmă trupul ; și, scoțînd la iveală un chip foarte gălbejit, un nas foarte roșu și o barbă foarte țepoasă, al

căror efect era puternic sporit de o batistă albă, murdară și pătată cu sînge, pusă pe creștetul capului și înnodată sub bărbie, se uită cu jale și în tăcere la Ralph, pînă cînd simțămintele sale găsiră descărcare în această frază plină de forță :

— Așa, tinere, ai făcut-o bună !

— Dar ce-i cu capul dumitale ? întrebă Ralph.

— Păi omul dumitale, ăl de iscodește și răpește oameni, a fost pe la mine și l-a spart — răspunse Squeers îmbufnat ; asta s-a întîmplat. Te-ai învrednicit să vii, în sfîrșit, hai ?

— De ce n-ai trimis după mine ? spuse Ralph. Cum puteam să viu înainte să știu ce-ai pățit ?

— Familia mea ! sughiță domnul Squeers, ridicînd ochii în tavan ; fata mea, care-i la vîrsta cînd sensibilitățile înflorește și e puternice, fiul meu, un Norval al vieții de familie, mîndria și podoaba unui sat care-l iubește, ce lovitură pentru familia mea ! Blazonul familiei Squeers e sfîșiat, și soarele nostru a asfințit în valurile oceanului !

— Ai băut — spuse Ralph — și n-ai dormit destul ca să-ți treacă mahmureala.

— Să știi că n-am băut în sănătatea *dumitale,* amice — răspunse domnul Squeers — așa încît nu te privește.

Ralph își stăpîni furia stîrnită de purtarea schimbată și obraznică a dascălului și întrebă din nou de ce nu trimisese după el.

— Ce-aș fi cîștigat dac-aș fi trimis după dumneata ? spuse Squeers. Nu mi-ar fi de mare folos să se știe că m-am înhăitat cu dumneata și nici n-or să-mi dea drumul pînă cînd nu află mai multe despre cazul ăsta ; așa încît eu stau aici bine păzit, iar dumneata umbli slobod și în largul dumitale.

— Și dumneata trebuie să umbli la fel, în cîteva zile — răspunse Ralph cu prefăcută voioșie. Nu ți se poate face nici un rău, omule !

— Păi, bănuiesc că mare lucru n-or să-mi facă, dacă-i lămuresc cum s-a făcut de-am intrat în buna

tovărășie a baborniței de Slider — răspunse înciudat Squeers — care mai bine ar fi fost moartă și îngropată, dezgropată, disecată și spînzurată de sîrmă într-un muzeu de anatomie, înainte să fi avut eu de-a face cu ea. Chiar așa mi-a zis ăl cu căpățîna pudrată, azi dimineață: „Arestat! Fiindcă ai fost găsit în tovărșia acestei femei, fiindcă s-a găsit asupra dumitale acest act; fiindcă te îndeletniceai, alături de ea, cu distrugerea frauduloasă a altora și nu poți să dai o lămurire mulțumitoare în ceea ce te privește; te închid pentru o săptămînă, ca să se facă cercetări și să se găsească dovezi. Între timp nu pot să primesc nici o cauțiune". Ei, și eu zic acum că *pot* să dau o lămurire mulțumitoare în ceea ce mă privește; pot să-i întind cartea de vizită cu numele întreprinderii mele și să zic: *„Eu* sînt Wackford Squeers, aci-numit, domnule, eu sînt un om garantat, prin referințe desăvîrșite, a fi deasupra tuturor cît privește morala și principiile drepte. Tot ce-i murdar în treaba asta, nu mă privește pe mine. Eu n-am avut nici un gînd rău, domnule! Nu mi-am dat seama că e ceva murdar. Am fost doar în serviciul unui prieten, prietenul meu, domnul Ralph Nickleby din Golden Square. Trimiteți după el, domnule, și întrebați-l ce are de spus; el e omul, nu eu!"

— Ce act a fost găsit asupra dumitale? întrebă Ralph, ferindu-se o clipă de chestiunea ridicată.

— Ce act? Păi tocmai actul — răspunse Squeers. Ăl cu Madeleine nu știu cum îi mai zice. Era un testament; asta era.

— Ce fel de testament, al cui, cu ce dată și în ce măsură în beneficiul ei? întrebă repezit Ralph.

— Un testament în favoarea ei; asta-i tot ce știu — răspunse Squeers — și e mai mult decît ai fi știut dumneata, dacă te-ai fi trezit cu niște foale în cap. Tot mulțumită neprețuitei dumitale prevederi au pus ei mîna pe el. Dacă m-ai fi lăsat să-l ard și m-ai fi crezut pe cuvînt că s-a zis cu actul, scrum și cenușă s-ar fi ales din el, în loc să stea întreg și teafăr în buzunarul paltonului meu.

— Înfrînt în toate! murmură Ralph.

— A! — oftă Squeers, care fie de atîta brandy cu apă, fie din pricina capului spart, o luase razna în chip ciudat — în încîntătorul sat Dotheboys, lîngă Greta Bridge din Yorkshire, băieții sînt ținuți cu pensiune, îmbrăcăminte, cărți, sînt spălați și înzestrați cu bani de buzunar și toate cele trebuincioase, instruiți în toate limbile vii și moarte, în ortografie, geometrie, astronomie, trigonometrie, e o stare trigonometrică schimbată, asta e! Se scrie cu doi *ll*... o armă de cîrpaci... sus... s-u-s, adjectiv, nu jos. S-q-u... doi e... r-s, Squeers, substantiv, dascăl al tineretului. În total, s-a zis cu Squeers!

În timp ce Squeers aiura astfel, Ralph avu prilejul să-și regăsească stăpînirea de sine, drept care îi trecu numaidecît prin minte că trebuie să împrăștie bănuielile dascălului și să-i bage în cap că cel mai sigur și cea mai bună politică este să păstreze o tăcere deplină.

— Îți spun încă o dată — îl lămuri el — că nu ți se poate face nici un rău. Ai să-i dai în judecată că te-au arestat fără temei și ai să te alegi și cu un cîștig de pe urma asta. Născocim noi o poveste, care să te scoată de douăzeci de ori basma curată dintr-un fleac de impas ca ăsta; și dacă au nevoie de o cauțiune de o mie de livre, ca să fie siguri că te prezinți din nou, o să le ai. Tot ce ai de făcut e să tăgăduiești adevărul. Astă seară ești cam băut și poate nu ești în stare să vezi lucrurile atît de limpede cum le-ai vedea altă dată; dar asta trebuie să faci și o să ai nevoie de o minte limpede, fiindcă un pas greșit te poate băga în încurcătură.

— Aha! făcu Squeers, care-l privise șiret, cu capul într-o parte, ca o cioară bătrînă. Va să zică asta trebuie să fac? Ia te rog să-mi dai voie să-ți spun o vorbă sau două. N-am de gînd să mă las împuiat cu povești și să mă iau după ele. Dacă văd că lucrurile se încurcă, sper c-ai să primești și dumneata ce ți se cuvine și o să am eu grijă să fie așa. Nu mi-ai spus niciodată că o să se lase cu primejdie. Eu nu

m-am învoit să fiu vîrît într-o tevatură ca asta și n-am de gînd să înghit totul chiar așa cuminte cum crezi. M-am lăsat mînat de dumneata, de la una la alta, fiindcă, într-un fel, ne întovărășisem și, dacă ți se năzărea să fii afurisit, ai fi putut să-mi strici socotelile și dacă ți se năzărea să fii cumsecade, ai fi putut să mă salți bine. Ei, dacă acum lucrurile ies bine, totul e în ordine și n-am nimic de zis; dar dacă se încurcă, atunci înseamnă că timpurile s-au schimbat și eu am să spun tot ce-o să-mi vie mai bine la socoteală și n-o să primesc sfat de la nimeni. Înrîurirea mea morală asupra băieților — adăugă domnul Squeers cu adîncă gravitate — se clatină din temelii. Chipul doamnei Squeers, al fiicei mele și al fiului meu Wackford, lipsiți de haleală, îmi joacă mereu înaintea ochilor; în fața lor, orice altă socoteală se topește și piere; singurul număr din aritmetică pe care-l cunosc, ca soț și tată, în această fatală împrejurare, este numărul unu.

Nimeni nu poate ști cît timp ar mai fi declamat domnul Squeers și la ce discuție vijelioasă ar fi putut să ducă declamația lui. Fiind întrerupt în acest loc de sosirea trăsurii și de însoțitorul care trebuia să-i țină tovărășie, își puse foarte demn pălăria, deasupra batistei cu care era legat la cap și, vîrîndu-și o mînă în buzunar, iar cu cealaltă luîndu-l pe însoțitor de braț, îngădui să fie călăuzit.

„Așa am și bănuit cînd am văzut că nu trimite după mine! gîndi Ralph. Omul ăsta, se vede limpede, cu toate neghiobiile lui de bețiv, și-a băgat în cap să se ridice împotriva mea. Sînt atît de încolțit și la asemenea strîmtoare, încît sînt cu toții nu numai morți de frică, ci, ca și lighioanele din fabulă, se năpustesc acum asupra mea, măcar că nu mai departe decît ieri, erau numai politețe și bunăvoință. Dar nu mă zguduie ei pe mine! Nu mă dau bătut! Nici cu o șchioapă nu mă clintesc!"

Se duse acasă și se bucură cînd îngrijitoarea lui se plînse că e bolnavă, fiindcă avea motiv să rămînă

singur și s-o trimită la casa ei, adică alături. După aceea, se așeză lîngă lumina unei singure lumînări și, pentru întîia oară, începu să cugete la tot ce se întîmplase în ziua aceea.

Din ajun nici nu mîncase, nici nu băuse nimic și, lăsînd la o parte neliniștea care-l frămîntase, alergase, aproape fără încetare, ceasuri în șir, dintr-un loc într-altul. Se simțea bolnav și istovit, dar nu putu să pună nimic în gură, în afara unui pahar cu apă, ci ședea mai departe cu capul sprijinit în mînă; nici nu se odihnea, nici nu gîndea, ci se ostenea din răsputeri să le facă pe amîndouă și-și dădea seama că, în afară de un simțămînt de oboseală și pustiire, totul în el e amorțit.

Era aproape zece, cînd auzi o bătaie în ușă, dar el tot mai ședea nemișcat ca și înainte, de parcă n-ar fi fost în stare să-și fixeze gîndurile măcar și asupra acestui lucru. Bătaia fu repetată, iar el auzi un glas de afară spunînd de cîteva ori că se vede lumină în fereastră (știa că e vorba de lumînarea lui), înainte de a fi în stare să se urnească și să coboare scările.

— Domnule Nickleby, am vești groaznice pentru dumneata și am fost trimis să te rog să vii numaidecît cu mine — spuse un glas, pe care i se păru că-l recunoaște. Își duse mîna streașină deasupra ochilor și uitîndu-se afară, îl văzu pe Tim Linkinwater pe parmaclîc.

— Unde să viu? întrebă Ralph.

— La noi, unde ai fost azi dimineață. Mă așteaptă o brișcă.

— De ce să viu acolo? spuse Ralph.

— Nu întreba de ce, dar te rog, vino cu mine!

— Ca să se repete povestea de azi! răspunse Ralph, dînd să închidă ușa.

— Nu, nu! strigă Tim, prinzîndu-l de braț și vorbindu-i foarte serios; numai ca să afli despre ceva ce s-a întîmplat; ceva îngrozitor, domnule Nickleby, care te privește de aproape. Crezi că ți-aș spune-o

sau că aș fi venit la dumneata în felul ăsta, de n-ar fi așa ?

Ralph îl măsură mai de aproape. Văzînd că într-adevăr omul era scos din fire, șovăi, neștiind ce să zică sau ce să gîndească.

— E mai bine să afli asta acum, decît oricînd altă dată — spuse Tim — poate că va avea vreo înrîurire asupra dumitale. Pentru numele lui dumnezeu, vino !

Poate că, altădată, încăpățînarea și sila lui Ralph l-ar fi făcut de nepătruns în fața unei chemări venind din partea aceea, oricît ar fi fost de stăruitoare și de apăsat rostită ; dar acum, după o clipă de șovăială, se duse în vestiar să-și ia pălăria și, întorcîndu-se, se urcă în trăsură fără să scoată o vorbă. Tim avea să-și amintească limpede mai tîrziu și avea să spună adesea că, în timp ce Ralph se ducea în casă cu acest scop, el îl văzu, în lumina lumînării, ce fusese coborîtă pe scaun, bălăbănindu-se și poticnindu-se ca un om beat. Își mai amintea de asemenea foarte bine că, în clipa cînd puse piciorul pe scara trăsurii, se întorsese și se uitase la el cu o față de culoarea cenușii și cu o privire atît de rătăcită și pierdută, încît, timp de o clipă, el, Tim, aproape se temuse să-l urmeze. Unora le plăcea să spună că l-o fi pălit vreo întunecată presimțire, dar emoția lui poate fi pusă — cu mai multă îndreptățire, — pe socoteala celor suferite în ziua aceea.

În timpul drumului, fu păstrată o tăcere adîncă. Odată ajunși la țelul călătoriei lor, Ralph își urmă călăuza în casă și apoi în încăperea unde se aflau cei doi frați. Ralph era atît de uimit, ca să nu zicem înspăimîntat de ceva care semăna a mută compătimire față de el și care se deslușea în purtările fraților și ale bătrînului funcționar, încît aproape că nu era în stare să vorbească.

Totuși, după ce se așeză pe un scaun, izbuti să spună în cuvinte întretăiate :

— Ce... ce aveți să-mi spuneți... mai mult decît mi-ați spus ?

Încăperea era veche și mare, foarte slab luminată și, în fundul ei se afla o verandă încadrată de o draperie grea. Aruncîndu-și ochii într-acolo, în timp ce vorbea, lui Ralph i se păru că deslușește umbra întunecoasă a unui bărbat. Părerea îi fu întărită cînd văzu că umbra se mișcă, de parcă s-ar fi simțit stingherită de privirea lui cercetătoare.

— Cine-i acolo ? întrebă el.

— Cel ce ne-a adus, acum vreo două ceasuri, știrea care ne-a făcut să trimitem după dumneata — răspunse fratele Charles. Lasă-l în pace, domnule, lasă-l deocamdată în pace !

— Iarăși ghicitori ! spuse Ralph cu glas slab. Ei, domnule ?

Îndreptîndu-și privirea către cei doi frați, fu silit s-o mute de la fereastră ; dar înainte ca vreunul din ei să apuce a vorbi, el o întorsese din nou într-acolo. Era vădit că se simțea neliniștit și stingherit de prezența unui ins nevăzut ; căci, de cîteva ori repetă mișcarea și, în cele din urmă, ca și cum s-ar fi aflat într-o stare de tulburare care-l împiedica de-a binelea să întoarcă spatele acelui ungher, se așeză în așa fel încît să-l aibă în față, mormăind drept scuză că-l supără lumina.

Frații se sfătuiră între ei un scurt timp ; se vedea după purtări că erau tulburați. Ralph le aruncă de două sau de trei ori cîte o privire și spuse, în cele din urmă, sforțîndu-se să-și recapete stăpînirea de sine :

— Ei, ce mai e și asta ? Dacă sînt adus de acasă în ceasul ăsta al nopții, măcar să nu fie degeaba. Ce aveți să-mi spuneți ? După un scurt răstimp, adăugă : A murit nepoată-mea ?

Atinsese o coardă care ușura greutatea începutului. Fratele Charles se întoarse și spuse că, despre moar-

tea cuiva doreau să-i vorbească, dar că nepoata lui era sănătoasă.

— Nu cumva aveți de gînd să-mi spuneți — întrebă Ralph, și ochii îi străluceau — că a murit fratele ei! Nu, prea ar fi frumos! Nici n-aș crede, dacă mi-ați spune! Ar fi o veste prea bună pentru a fi adevărată!

— Rușine să-ți fie, om împietrit și hain ce ești! strigă înfierbîntat celălalt frate; pregătește-te pentru o știre care, dacă mai ai vreo simțire omenească în inimă, o să te facă pînă și pe dumneata să te încovoi și să tremuri. Ce ai să spui cînd ai să afli că un sărman băiat nenorocit, un copil ca toți copiii, dar care n-a avut parte niciodată de vreo pornire de duioșie, de un ceas dintre acelea luminoase ce ne fac să ne amintim toată viața de copilăria noastră ca de un vis; o făptură inimoasă, nevinovată, iubitoare, care nu te-a jignit și nu ți-a făcut niciodată rău, dar pe care ai potopit-o cu tot veninul și ura stîrnite împotriva nepotului dumitale, o făptură din care ai făcut o unealtă pentru a-ți revărsa asupra acestuia patimile dumitale urîte; ce-ar fi dacă ți-am spune că, doborît de prigoana dumitale, domnule, și de mizeria și chinurile unei vieți scurte în ani, dar lungi în suferință, această sărmană făptură s-a dus să-și istorisească trista poveste acolo unde, ținînd seama de rolul dumitale, va trebui cu siguranță să dai socoteală odată?

— Dacă-mi dați vestea — spuse Ralph — dacă-mi dați vestea că a murit, vă iert de toate celelalte. Dacă-mi dați vestea că a murit, vă sînt îndatorat și obligat pentru toată viața. Adevărat! O citesc pe fețele voastre! Cine e triumfător acum? Asta e groaznica voastră veste? La asta se reduce faimoasa voastră înțelepciune? Vedeți doar în ce fel mă mișcă! Bine ați făcut c-ați trimis după mine! Aș fi umblat o sută de mile pe jos, prin murdărie, noroi și beznă, ca să aflu mai curînd această știre.

Chiar și acum, deși tulburat de bucuria lui sălbatică, Ralph tot mai citea pe fețele celor doi frați umbra aceea nedeslușită de milă pentru el, pe care o zărise și înainte, milă amestecată în privirile lor cu silă și groază.

— Și vestea v-a adus-o *el*, așa-i? spuse Ralph, arătînd cu degetul spre fîrîda amintită mai înainte; și s-a pitit acolo, fără îndoială, cu nădejdea să mă vadă doborît și covîrșit de ea! Ha-ha-ha! Să știe c-o să-i fiu ca un ghimpe încă multă vreme! Și vouă vă spun din nou că încă nu-l cunoașteți, și că o să blestemați ziua în care vi s-a făcut milă de vagabondul ăsta.

— Mă iei drept nepotul dumitale? spuse un glas găunos; crede-mă că ar fi mai bine și pentru dumneata, și pentru mine, dac-aș fi el!

Umbra pe care o zărise nelămurit se ridică și coborî încet. Ralph tresări, fiindcă își dădu seama că se află față-n față, nu cu Nicholas, cum își închipuise el, ci cu Brooker.

După cîte știa, Ralph n-avea de ce să se teamă de omul ăsta: nu se temuse niciodată de el înainte; dar paloarea ce i se văzuse pe față în noaptea aceea, cînd omul îi răsărise în cale, îl năpădi din nou. Îl văzură tremurînd și vocea îi era schimbată cînd spuse, neslăbindu-l din ochi:

— Ce caută omul ăsta aici? Știți că este un ocnaș, un răufăcător, un hoț de rînd?

— Ascultă ce are să-ți spună. O, domnule Nickleby, ascultă ce are să-ți spună, oricine ar fi el! strigară frații cu glas atît de apăsat și cu atîta seriozitate, încît Ralph se întoarse uimit spre ei. Ei arătau spre Brooker. Ralph privi din nou spre el, cu o mișcare ce păru mecanică.

— Băiatul ăsta... — spuse omul — despre care au vorbit domnii aceștia...

— Băiatul ăsta... — spuse Ralph, uitîndu-se rătăcit la el.

— Pe care eu l-am văzut zăcînd mort și rece pe patul lui și care e acum în groapă...

— Care e acum în groapă... — îngînă Ralph, ca un om care vorbește din somn.

Omul ridică ochii și-și împreună cu evlavie mîinile.

— A fost singurul dumitale fiu, așa să-mi ajute domnul din cer!

În mijlocul unei tăceri de moarte, Ralph se așează și-și apăsă amîndouă mîinile pe tîmple. După o clipă le lăsă jos și încă nu s-a pomenit la un om neschimonosit de nici o rană, o față atît de înspăimîntătoare ca cea pe care o dezvălui el atunci. Se uită la Brooker, care se apropiase între timp, dar nu spuse o vorbă, nu scoase nici un sunet, nu făcu nici o mișcare.

— Domnilor — spuse omul — nu încerc să mă dezvinovățesc. De mult am depășit asta. Dacă, povestindu-vă cum s-au întîmplat lucrurile, o să vă spun că am fost nemilos tratat și poate scos din fire, o s-o fac numai fiindcă ține de povestea mea, și nu ca să mă apăr. Sînt un om vinovat.

Se opri, ca și cum ar fi încercat să-și amintească, își îndepărtă privirile de Ralph și, vorbind către cei doi frați, purcese cu glas domolit și umil:

— Printre cei care au avut pe vremuri de-a face cu acest om, domnilor, acum vreo douăzeci sau douăzeci și cinci de ani, se afla un om, un gentleman cumplit, mare vînător de vulpi și bețiv, care își risipea averea și voia s-o irosească și pe a surorii lui; erau orfani amîndoi, iar ea locuia în casa lui și-i ducea gospodăria. Nu știu dacă, la începutul începuturilor, o făcea ca să-și sporească înrîurirea și să-l influențeze pe tînăr sau din altă pricină, dar, — spuse arătînd spre Ralph — el obișnuia să se ducă destul de des la casa lor din Leicestershire și să petreacă acolo zile în șir. Făceau negoț împreună și poate că pentru asta se ducea el acolo sau ca să mai dreagă afacerile clientului lui, care era pe dric. Dumneaei nu era o fetiță, dar am auzit spunîndu-se

că era frumoasă și că o aștepta o mare avere. După o vreme, s-a însurat cu ea. Aceeași sete de cîștig, care l-a îndemnat să încheie această căsătorie, l-a îndemnat să facă o taină din ea ; fiindcă, un alineat din testamentul tatălui grăia cum că dacă ea se va mărita fără voia fratelui ei, proprietatea, de pe urma căreia ea n-avea decît o rentă cît timp rămînea necăsătorită, va trece cu totul în seama unei alte ramuri a familiei. Fratele n-a vrut să dea nici un consimțămînt, pe care sora lui să nu-l plătească, și încă cu bani grei ; domnul Nickleby nu s-a învoit la o astfel de jertfă ; și așa au dus-o mai departe, păstrînd taina asupra căsătoriei și așteptînd ca fratele să-și frîngă gîtul sau să moară de boală. El n-a făcut nici una nici alta și, pînă una-alta, rodul acestei căsătorii a fost un fiu. Copilul a fost dat la doică, undeva departe ; maică-sa nu l-a văzut decît o dată sau de două ori și atunci pe furiș ; iar taică-său, atît de aprins rîvnea la banii, care acum păreau aproape să-i pice în mînă, fiindcă cumnatul lui era foarte bolnav și tot mai prăpădit, cu fiecare zi care trecea, nu s-a apropiat niciodată de copil, ca să nu deștepte bănuieli. Fratele își mai trase zilele o vreme ; soția domnului Nickleby își îndemna fără încetare bărbatul să dea în vileag căsătoria, ceea ce el refuză ritos. Ea rămase singură, într-o casă pustie de țară și vedea puțină lume sau de loc, în afara unor vînători cheflii și bețivi. El locuia la Londra și se ținea de afacerile lui. Avură loc certuri înverșunate și învinuiri și, după ce fuseseră căsătoriți aproape șapte ani și mai lipseau cîteva săptămîni pînă în clipa cînd moartea fratelui ar fi îndreptat totul, ea îl părăsi, fugind cu un tînăr.

Aci, omul se opri, dar Ralph nu se mișcă și frații îi făcură semn să vorbească mai departe.

— Atunci am aflat și eu, chiar din gura lui, de aceste împrejurări. Pe atunci ele nu mai erau taine ; le cunoștea și fratele, și alții ; dar mie mi-au fost împărtășite nu din cauza asta, ci fiindcă era nevoie

de mine. I-a pus sub urmărire pe fugari. Unii ziceau că pentru a scoate bani de pe urma rușinii nevestei lui, dar eu cred că voia să se răzbune cumplit, fiindcă și asta îi stătea în fire ; poate chiar mai mult decît cealaltă. N-a dat de ei și, nu mult după aceea, ea a murit. Nu știu dacă i-a dat prin gînd că s-ar putea să îndrăgească băiatul sau dacă voia să fie sigur că nu va cădea niciodată în mîinile mamei ; dar înainte de a pleca, mi-a dat sarcina să-l aduc acasă, ceea ce am și făcut.

Din această clipă, omul vorbi cu glas și mai umil și mai coborît. Reluă, arătînd spre Ralph :

— El s-a purtat urît, crud, cu mine, i-am amîntit eu în legătură cu ce, nu de mult, cînd l-am întîlnit pe stradă și de aceea îl uram. Am adus copilul chiar în casa lui și l-am adăpostit în podul din față. Din lipsă de îngrijire era foarte bolnăvicios și am fost nevoit să chem un doctor, care a spus că dacă nu schimbă aerul, moare. Cred că asta mi-a băgat mai întîi ideea în cap. Atunci am făcut-o. El plecase de șase săptămîni și cînd s-a întors, i-am spus, ticluind bine împrejurările și dovedind totul (nimeni nu mă putea bănui), că băiatul era mort și îngropat. Poate că i se spulberase vreun plan pe care-l făurise sau poate că nu era lipsit de o pornire firească de dragoste, dar lucrul ăsta l-a mîhnit și mi s-a întărit părerea că, într-o bună zi, voi putea să dezvălui taina și s-o folosesc pentru a stoarce niște bani de la el. Auzisem, ca și alții, despre școlile din Yorkshire. Am dus copilul la una din ele, ținută de un om cu numele de Squeers, și acolo l-am lăsat. I-am dat numele de Smike. An după an, vreme de șase ani, am plătit pentru el cîte douăzeci de livre și, în tot timpul ăsta, n-a suflat o vorbă despre taină, căci ieșisem din slujba lui taică-său după ce fusesem tratat mai mult decît nemilos, și mă certasem iarăși cu el. Am fost trimis departe de țară. Am lipsit aproape opt ani. De îndată ce m-am reîntors, m-am dus pînă la Yorkshire și, umblînd pe furiș prin sat, pe-nserate, am căpătat unele

informații în legătură cu copiii de la școală și am aflat că băiatul ăsta, pe care-l adusesem eu acolo, fugise cu un tînăr ce purta chiar numele tatălui său. L-am căutat pe tată prin Londra și, dîndu-i să înțeleagă ce am să-i spun, am încercat să scot ceva bani, ca să-mi trag zilele; dar el m-a respins amenințîndu-mă. Atunci am dat peste funcționarul lui și, dintr-una într-alta, arătîndu-i că are temeiuri să țină legătura cu mine, am aflat ce se petrece; și eu am fost cel care i-am spus că băiatul nu este fiul celui ce pretinde că-i este tată. În tot acest timp nu l-am văzut niciodată pe Smike. Pînă la urmă, am aflat, din același izvor, că băiatul e foarte bolnav și unde se află. M-am dus pînă acolo ca să-i reamintesc, dacă e cu putință, de mine și să dovedesc povestea. Am răsărit înaintea lui pe neașteptate; și el m-a cunoscut înainte să apuc a-i vorbi (avea sărmanul băiat de ce să-și amintească de mine) iar eu puteam să jur că e el, măcar și în India de l-aș fi întîlnit. Am recunoscut fața chinuită, pe care i-o văzusem cînd era prunc. După cîteva zile de nehotărîre, m-am adresat tînărului în grija căruia era și am aflat că murise. Tînărul știe cît de repede m-a recunoscut băiatul, cît de des mă zugrăvise pe mine și-i spusese cum îl lăsasem la școală și de cîte ori i-a povestit despre podul, pe care și-l amintea, chiar acela de care v-am vorbit adineauri, și care se află și astăzi în casa tatălui său. Asta e povestea mea. Cer să fiu adus față-n față cu dascălul și pus la orice încercare cît privește orice parte a povestirii și voi arăta că totul e cum nu se poate mai adevărat și că vina asta îmi apasă sufletul.

— Nenorocitule! spuseră frații. Cum poți să ispășești una ca asta?

— În nici un fel, domnilor, în nici un fel! Nu mai pot plăti și nu mai am nici o speranță. Sînt bătrîn în ani și încă și mai bătrîn în nenorociri și griji. Mărturisirea asta nu poate să-mi aducă decît noi suferințe și pedepse; dar am făcut-o și am s-o susțin, întîmplă-se ce s-o întîmpla. Mi-a fost dat să devin

unealta acestei groaznice răsplăți asupra unui om care, urmărindu-și cu înverșunare țelurile lui mîrșave, și-a prigonit și și-a hăituit pînă la moarte propriul său copil. Răsplata va cădea și asupra capului meu; știu asta. Încercarea mea de a îndrepta lucrurile vine prea tîrziu; și eu nu mai am ce nădăjdui nici în lumea asta, nici în cealaltă.

Nici n-apucă să sfîrșească și lampa, care stătea pe masa de lîngă Ralph, singura din încăpere, fu azvîrlită la pămînt, lăsîndu-i pe toți în beznă. Urmă o mică învălmășeală pînă cînd făcură rost de o altă lumină; un răstimp de o clipă; dar cînd se făcu lumină, Ralph plecase.

Frații cei cumsecade și Tim Linkinwater pierdură cîtva timp întrebîndu-se dacă se va întoarce; și, cînd li se păru vădit că nu se va întoarce, șovăiră dacă să trimită sau nu după el. În cele din urmă, amintindu-și în ce ciudată și tăcută nemișcare stătuse în tot timpul întrevederii și gîndindu-se că poate o fi bolnav, hotărîră, măcar că se făcuse foarte tîrziu, să trimită pe cineva la el, sub un motiv sau altul. Găsind un pretext în prezența lui Brooker, cu care nu știau ce să facă, deoarece nu-l întrebaseră nimic pe Ralph în legătură cu acesta, se hotărîră să trimită pe cineva la Ralph cu această întrebare, și de-abia după aceea să se ducă la culcare.

În care Nicholas și sora lui pierd buna părere a oamenilor de lume și a celor prevăzători.

A doua zi de dimineață, după dezvăluirea făcută de Brooker, Nicholas se înapoie acasă. Revederea dintre el și cei pe care-i lăsase acasă fu plină de emoții puternice de ambele părți ; fiindcă ai lui fuseseră înștiințați prin scrisori despre cele întîmplate ; și, în afară de faptul că durerea lui era și a lor, jeleau cu toții împreună cu el moartea unei ființe, a cărei singurătate și neajutorare le stîrnise mai întîi mila, și a cărui sinceritate și fire plină de gravă recunoștință îi făcuse să-l îndrăgească tot mai mult, cu fiecare zi care trecea.

— Sînt sigură — spuse doamna Nickleby, ștergîndu-și ochii și plîngînd cu hohote amare — că am pierdut făptura cea mai bună, mai săritoare, mai îndatoritoare, de a cărei tovărășie am avut parte în viață, bineînțeles în afară de tine, dragă Nicholas, și de Kate și de sărmanul vostru tată, și de dădaca aceea atît de bine crescută care a fugit cu lenjeria și cu douăsprezece furculițe mici. Cred că întrecea toate ființele supuse, potolite, devotate și credincioase, care au trăit vreodată. Cînd mă uit acum prin grădina de care a avut el atîta grijă sau intru în odaia lui și o văd plină de atîtea fleacuri făcute cu atîta drag și atît de bine de el spre înlesnirea noastră, fără să-i treacă cuiva prin minte c-o să le lase neterminate, nu pot să îndur gîndul, zău nu pot ! Vai ! E o grea încercare pentru mine, o grea încercare ! Pentru tine, dragă Nicholas, o să fie o mîngîiere pînă la sfîrșitul vieții, de cîte ori

ai să-ți amintești cît de binevoitor și bun ai fost totdeauna cu el și pentru mine la fel, de cîte ori o să mă gîndesc ce bine ne înțelegeam întotdeauna și ce tare mă îndrăgea pe mine, bietul băiat! Era foarte firesc să te simți legat de el, dragul meu, foarte firesc, și bineînțeles c-ai fost și că ești foarte rănit de cele întîmplate. Pe legea mea că ajunge să se uite omul la tine și să vadă cît de schimbat ești, ca să înțeleagă asta; dar nimeni nu știe ce simt eu, nimeni nu poate, e cu neputință!

Doamna Nickleby își descărca durerea cu toată sinceritatea și după firea ei, care o îndemna să se gîndească în primul rînd la ea însăși, dar nu era singura care dădea grai unor astfel de sentimente. Kate, deși deprinsă să uite de sine cînd trebuia să se gîndească la alții, nu-și putea stăpîni durerea; Madeleine aproape că nu era mai puțin mișcată decît ea; iar sărmana, inimoasa, cinstita, micuța domnișoară La Creevy, care venise într-una din vizitele ei, în timp ce Nicholas era plecat și nu făcuse altceva decît să-i mîngîie și să-i înveselească pe ceilalți, nici nu-l văzu bine intrînd pe ușă că se și așeză pe scară și izbucnind într-un potop de lacrimi, se împotrivi multă vreme oricărei mîngîieri.

— Așa mă doare — plîngea sărăcuța — să-l văd întorcîndu-se singur. Nu mă pot împiedica să mă gîndesc cît trebuie să fi suferit el. N-aș zice nimic, dacă s-ar ușura și el un pic; dar rabdă totul cu atîta bărbăție!

— Păi așa și trebuie — spuse Nicholas — nu-i așa?

— Desigur — răspunse femeia mărunțică — și fii binecuvîntat, că tare ești bun! Dar unei făpturi simple ca mine, știu că greșesc cînd spun asta și îndată o să-mi pară rău c-am spus-o, i se pare că ai parte de așa puțină răsplată pentru tot ce-ai făcut!

— Ba nu — răspunse blînd Nicholas — ce răsplată mai frumoasă aș putea să-mi doresc decît siguranța că ultimele lui zile au fost senine și fericite și gîndul că eu i-am ținut tovărășie pînă la sfîrșit și n-am fost

împiedicat, cum aș fi putut să fiu de o sută de imprejurări, să stau la căpătîiul lui ?

— Sigur — hohoti domnișoara La Creevy ; e foarte adevărat și eu sînt o proastă și o păcătoasă, o nerecunoscătoare fără credință, știu asta !

Zicînd așa, drăguța de ea se porni din nou pe plins și apoi, ostenindu-se să-și vină în fire, încercă să rîdă. Rîsul cu plînsul, întîlnindu-se atît de neașteptat, se luară la luptă pentru întîietate. Rezultatul bătăliei a fost nul, iar pe domnișoara La Creevy au apucat-o bîțîielile.

Așteptînd să se mai potolească puțin și să-și vină în fire cu toții, Nicholas, care avea nevoie de puțină odihnă după o călătorie atît de lungă, se retrase în odaia lui și, aruncîndu-se pe pat așa îmbrăcat cum era, se cufundă într-un somn adînc. Cînd se deșteptă, o găsi lîngă pat pe Kate, care, văzînd că el deschisese ochii, se aplecă să-l sărute.

— Am venit să-ți spun cît mă bucur să te văd iar acasă.

— Eu nici nu pot să-ți spun cît de bucuros sînt că te văd, Kate.

— Ne-a fost atît de dor să te vedem iar înapoi — spuse Kate — mamei, și mie... și Madeleinei !

— Mi-ai scris în ultima scrisoare că s-a însănătoșit de tot — spuse Nicholas, cam grăbit și îmbujorîndu-se în timp ce vorbea. Cît am fost eu plecat nu s-a vorbit nimic despre planurile de viitor ale fraților în legătură cu ea ?

— Nici o vorbă — răspunse Kate. Nu mă pot gîndi fără să mă întristez că o să mă despart de ea ; și, desigur, Nicholas, că nici *tu* nu dorești una ca asta !

Nicholas se îmbujoră din nou și, așezîndu-se lîngă sora lui pe o canapea mică, aproape de fereastră, spuse :

— Nu, Kate, nu doresc. M-aș căzni să-mi ascund adevăratele sentimente față de oricine, dar nu de tine, vreau să-ți spun un singur lucru, scurt și din inimă, Kate, că o iubesc.

Ochii lui Kate străluciră și fata era gata să răspundă ceva, dar Nicholas îi atinse brațul cu mîna și spuse mai departe :

— Nimeni nu trebuie să știe asta în afară de tine. Și ea, în ultimul rînd !

— Dragul meu Nicholas !

— În ultimul rînd ; niciodată, deși niciodată durează foarte mult ! Uneori încerc să-mi spun că s-ar putea să vină ziua cînd îi voi putea face cu sinceritate mărturisirea asta ; dar mai e atîta pînă atunci, ziua asta e atît de îndepărtată, atîția ani trebuie să se scurgă pînă va veni, și cînd o veni (dacă va veni vreodată) voi fi atît de deosebit de ceea ce sînt acum, și se va fi sfîrșit de atîta vreme cu zilele tinereții și ale romantismului, deși sînt sigur că nu și cu iubirea pentru ea, încît îmi dau seama pînă și eu ce nesăbuite sînt astfel de speranțe și încerc să le înăbuș cu asprime, ca să treacă odată durerea, mai degrabă decît să le las să se ofilească și să-mi păstrez dezamăgirea. Nu, Kate, cît timp am fost plecat, am avut fără încetare înaintea ochilor, în făptura bietului băiat care s-a prăpădit, altă pildă de minunată dărnicie din partea acestor nobili frați. Cît îmi stă mie în puteri, vreau s-o merit și, dacă pînă acum am șovăit în îndeplinirea datoriei de care sînt legat față de ei, acum sînt hotărît să fiu necruțător față de mine însumi în îndeplinirea ei și să înlătur orice amînare sau ispită.

— Înainte să mai spui un cuvînt — îl întrerupse Kate pălind — trebuie să mă asculți și pe mine. Anume pentru ca să-ți vorbesc am venit, dar nu m-am încumetat. Ceea ce-mi spui acum îmi dă forțe noi. Se bîlbîi și izbucni în lacrimi.

Era ceva în purtarea ei, care-l pregăti pe Nicholas pentru ceea ce avea să urmeze. Kate încercă să vorbească, dar lacrimile o împiedicau.

— Hai, fetiță prostuță — spuse Nicholas ; se poate, Kate, fii femeie ! Cred că știu ce vrei să-mi spui. E în legătură cu domnul Frank, nu-i așa ?

Kate își lăsă capul pe umărul lui și spuse, printre sughițuri :

— Da.

— Te pomenești că ți-a cerut mîna, cît am lipsit eu — spuse Nicholas — asta e ? Da. Foarte bine ; vezi că, pînă la urmă, nu-i chiar atît de greu să-mi spui. Ți-a cerut mîna ?

— Și eu am refuzat — spuse Kate.

— Da, și de ce ?

— I-am spus — urmă ea cu glas tremurat — tot ceea ce am aflat după aceea că i-ai spus și tu mamei ; și, deși nu puteam să-i ascund cum nu pot să ascund nici de tine, că e o mare durere și o grea încercare pentru mine, am făcut-o totuși cu tărie și l-am rugat să nu mă mai vadă.

— Ești Kate a mea cea curajoasă ! spuse Nicholas, strîngînd-o la piept. Știam că așa ai să faci.

— A încercat să-mi schimbe gîndul — spuse Kate — și a zis că oricare ar fi hotărîrea mea, nu numai că-i va înștiința pe unchii lui de pasul pe care l-a făcut, dar o să-ți împărtășească totul și ție, de îndată ce te vei întoarce. Mă tem — adăugă ea — și se părea că stăpînirea de o clipă începea s-o părăsească — mă tem că nu i-am spus cu destulă tărie cît de adînc mă mișcă o iubire atît de dezinteresată și cît de fierbinte mă rog pentru fericirea lui viitoare. Dacă stai de vorbă cu el, aș fi... — aș fi foarte bucuroasă să știe asta.

— Și ți-ai închipuit, Kate, că atunci cînd tu faci jertfa asta pentru ceea ce știi că este drept și cinstit, eu mă voi da în lături de la a mea ? întrebă drăgăstos Nicholas.

— Ba nu ! Nu, dacă și tu te-ai fi aflat în aceeași situație. Dar...

— Dar mă aflu — o întrerupse Nicholas. Madeleine nu este rudă apropiată cu binefăcătorii noștri, dar e legată de ei cu legături la fel de dragi ; și mie mi-a fost mai întîi încredințată povestea ei, tocmai pentru că ei aveau nemărginită încredere în mine și mă soco-

teau curat ca oțelul. Ce josnic ar fi din partea mea să mă folosesc de împrejurările ce au adus-o aici sau de serviciul neînsemnat, pe care am avut fericirea să i-l pot face, și să caut să-i cîștig dragostea, cînd știu că, dacă aș izbuti, urmarea ar fi dezamăgirea fraților în dorința lor scumpă de a o căpătui ca pe fata lor. Cît despre mine, eu aș părea că nădăjduiesc să-mi clădesc norocul pe temelia milei lor pentru făptura asta tînără, pe care eu am prins-o atît de mîrșav și necinstit în capcană, întorcînd spre folosul și cîștigul meu chiar recunoștința și bunătatea ei și scoțîndu-i la mezat nenorocirile ! Eu să fac asta, a cărui datorie, și mîndrie, și plăcere, Kate, este să-mi impun mie însumi lucruri de care nu vreau să uit niciodată ; eu, care-mi pot de pe acum îngădui o viață lesnicioasă și fericită și n-am nici un drept să rîvnesc la mai mult ! M-am hotărît să înlătur greutatea asta de pe inima mea. Mă întreb dacă n-am greșit chiar și pînă acum ; chiar astăzi vreau să dezvălui, fără ocolișuri și vorbe în doi peri, adevăratele mele motive domnului Cheeryble și să-l rog din tot sufletul să ia măsuri grabnice, pentru ca această tînără să găsească adăpost sub un alt acoperiș.

— Astăzi ? Așa curînd ?

— De săptămîni de zile mă gîndesc la asta și de ce-aș mai amîna ? Dacă scena pe care am trăit-o adineauri m-a îndemnat să cuget și a deșteptat în mine un simț mai ascuțit și mai grijuliu al datoriei, de ce aș aștepta pînă cînd sentimentul s-ar răci ? Nu trebuie să-mi clintești hotărîrea, Kate ; ai fi în stare ?

— Poate că o să te îmbogățești, știi ! spuse Kate.

— Să mă îmbogățesc ! repetă Nicholas cu un zîmbet dureros — dar o să și îmbătrînesc ! Dar fie bogați sau săraci, bătrîni sau tineri, vom fi mereu aceiași unul față de altul și asta ne va fi mîngîierea. Și ce dacă vom avea un singur cămin ? Pentru tine și pentru mine nu va fi niciodată pustiu. Și ce dacă vom rămîne atît de credincioși acestor hotărîri, încît nu vom mai lua altele ? Va fi un inel în plus în lanțul

puternic, care ne leagă unul de altul. Parcă ieri am fost tovarăși de joacă, Kate, și parcă mîine vom fi oameni bătrîni și așezați, care vor privi înapoi spre aceste griji, așa cum privim noi acum spre cele ale copilăriei; și ne vom aminti cu o melancolică plăcere că a fost un timp cînd ele ne-au putut mișca. Poate că atunci, cînd vom fi oameni bătrîni și demodați, și vom vorbi despre vremea cînd pasul ne era mai ușor și părul neîncărunțit, vom fi chiar recunoscători pentru încercările care ne-au apropiat atît de tare unul de altul și ne-au mînat viețile spre șuvoiul acela, pe care am alunecat atît de pașnic și senin la vale. Și s-ar putea ca, prinzînd vreun crîmpei din povestea noastră, tinerii din jur, tineri, cum sîntem tu și cu mine acum, Kate, să caute înțelegere la noi și să depene nenorociri, pentru care speranța și lipsa de experiență nu poate avea destulă simțire, în urechile miloase ale bătrînului burlac și ale fetei bătrîne sora lui.

Kate zîmbi printre lacrimi, în timp ce Nicholas zugrăvea acest tablou; dar nu erau lacrimi de durere, deși tot mai cădeau și după ce el încetase să vorbească.

— N-am dreptate, Kate? întrebă el, după o scurtă tăcere.

— Deplină, deplină, frate dragă; și nici nu pot să-ți spun cît sînt de fericită că am făcut ceea ce ai fi dorit tu să fac.

— Nu-ți pare rău?

— N-nu — spuse cu sfială Kate, desenînd ceva, cu piciorul ei mic, pe podea. Nu-mi pare rău, firește, că am făcut ceea ce e cinstit și drept; dar îmi pare rău că lucrul s-a întîmplat, adică uneori îmi pare rău și uneori nici eu nu știu ce spun; sînt doar o fată slabă, Nicholas, și lucrul ăsta m-a tulburat prea mult.

Nu rostim vorbe goale cînd spunem că, dacă, în clipa aceea, Nicholas ar fi avut zece mii de livre, le-ar fi dăruit pînă la ultimul ban, în dragostea lui mărinimoasă față de deținătoarea obrajilor îmbujorați și a ochilor plecați, uitînd cu totul de el și numai pentru

a asigura fericirea ei. Dar tot ce putea face era s-o mîngîie și s-o ogoiască cu cuvinte blînde ; și erau cuvinte atît de pline de dragoste, bunătate și voioasă încurajare, încît biata Kate îi cuprinse gîtul cu brațele și făgădui că n-o să mai plîngă.

„Care om — se gîndea cu mîndrie Nicholas, curînd după aceea, în drum spre casa celor doi frați — n-ar fi despăgubit, pentru că și-a jertfit averea, de o inimă ca a lui Kate care, măcar că inimile nu trag greu la cîntar, iar aurul și argintul trag, nu poate fi îndeajuns lăudată ! Frank are bani și n-are nevoie de mai mulți. Unde ar putea să cumpere cu ei o comoară cum e Kate ? Și totuși, în căsătoriile bănești nepotrivite, se presupune totdeauna că cel bogat a făcut o jertfă mare, iar celălalt un tîrg bun ! Dar eu gîndesc ca un îndrăgostit sau ca un prost ; ceea ce bănuiesc că-i cam același lucru".

Înfrînîndu-și gînduri atît de puțin potrivite cu treaba pe care și-o propusese, prin astfel de imputări și multe altele nu mai puțin aspre, își văzu de drum și se înfățișă lui Tim Linkinwater.

— A, domnul Nickleby ! strigă Tim. Dumnezeu să te binecuvînteze ! Ce mai faci ? Bine ? Zi că ești foarte bine și n-ai făcut niciodată mai bine. Hai, zi !

— Foarte bine — spuse Nicholas, strîngîndu-i amîndouă mîinile.

— A ! făcu Tim ; acum că mă uit la dumneata, văd că pari obosit. Pst ! el e, îl auzi ? Era Dick, mierloiul. De cînd ai plecat, n-a mai fost în apele lui. De-acum n-o s-o mai ducă niciodată bine fără dumneata ; ține la dumneata așa cum ține la mine.

— Dick e o persoană mult mai puțin ageră decît am crezut eu, dacă-și închipuie că sînt măcar pe jumătate atît de vrednic de atenția lui ca dumneata — răspunse Nicholas.

— Păi, să-ți spun ceva, domnule — începu Tim, stînd în atitudinea lui preferată și arătînd cu pana spre colivie — e ceva nemaipomenit cu pasărea asta,

fiindcă singurii oameni pe care-i ia cît de cît în seamă sînt domnul Charles și domnul Ned, dumneata și eu.

Aci Tim se opri și se uită îngrijorat la Nicholas ; pe urmă, prinzîndu-i pe neașteptate privirea, repetă :

— Și dumneata și eu, domnule, și dumneata și eu.

După aceea se uită din nou la Nicholas și, strîngîndu-i mîna, spuse :

— Nu mă pricep să trec sub tăcere un lucru care mă interesează. Nu voiam să te întreb, dar totuși aș dori să aud cîteva amănunte în legătură cu bietul băiat. A pomenit cumva de Frații Cheeryble ?

— Da — spuse Nicholas — mereu, mereu !

— Foarte frumos din partea lui — răspunse Tim, ștergîndu-și ochii ; asta a fost frumos din partea lui.

— Și numele dumitale l-a pomenit de zeci de ori — spuse Nicholas — și m-a rugat adesea să-i duc domnului Linkinwater toată dragostea lui.

— Nu zău, adevărat ? întrebă Tim, plîngînd de-a binelea. Bietul băiat ! Aș fi dorit să-l fi îngropat în oraș. Nu există în toată Londra un cimitir ca ăla micul, de cealaltă parte a pieței. De jur împrejur sînt numai birouri de contabilitate și, dacă te duci acolo, pe o zi frumoasă, vezi registrele și casele de bani prin ferestrele deschise. Zici că mi-a trimis toată dragostea lui ? Nu mă așteptam să se gîndească la mine. Bietul băiat, bietul băiat ! Și încă toată dragostea lui !

Tim era atît de copleșit de această mică dovadă a neuitării, încît nici nu era în stare să stea de vorbă. Așa încît Nicholas se strecură liniștit afară și se duse în odaia fratelui Charles.

Dacă pînă atunci se ținuse tare și neclintit, lucrul se datorase unei sforțări care-l costase destul ; dar urarea caldă de bun venit, purtarea inimoasă, compătimirea simplă și sinceră a acelui bătrîn de ispravă îi merseră la inimă și nici o frămîntare lăuntrică nu-l putu opri s-o arate.

— Intră, intră, dragul meu ; spuse binevoitorul domn ; nu trebuie să ne lăsăm doborîți ; nu, nu ! Trebuie să ne învățăm să îndurăm nenorocirea și să

nu uităm că există multe izvoare de mîngîiere chiar și în moarte. Cu fiecare zi pe care ar fi trăit-o bietul băiat, ar fi fost tot mai puțin înarmat pentru lume și din ce în ce mai nenorocit, din pricina lipsurilor sale. E mai bine așa, dragă domnule. Da, da, da, e mai bine așa!

— M-am gîndit și eu la toate astea — spuse Nicholas, dregîndu-și glasul. O simt și eu, puteți fi sigur!

— Atunci e bine — răspunse domnul Cheeryble, care, în toiul cuvintelor de mîngîiere pe care le rostea, era la fel de emoționat ca și bătrînul și cinstitul Tim; atunci e bine. Unde-i fratele meu Ned? Tim Linkinwater, domnule, unde-i fratele meu Ned?

— A plecat cu domnul Trimmers ca să-l bage pe nenorocitul ăla în spital și să trimită o infirmieră copiilor lui — spuse Tim.

— Fratele meu Ned e un om, un om mare! strigă fratele Charles, închizînd ușa și întorcîndu-se spre Nicholas. Grozav o să-l bucure să te vadă, domnule. N-a fost zi să nu vorbim de dumneata.

— Ca să fiu sincer, domnule, sînt bucuros că vă găsesc singur — spuse Nicholas, cu o șovăială firească în glas — fiindcă ard de nerăbdare să vă spun ceva. Aveți cîteva minute timp pentru mine?

— Sigur, sigur — răspunse fratele Charles, privindu-l îngrijorat. Vorbește, dragă domnule, vorbește!

— Zău dacă știu cum și de unde să încep — spuse Nicholas. Dacă un muritor a avut vreodată temei să fie pătruns de dragoste și respect pentru un altul, să simtă un devotament care să facă din cel mai greu serviciu în slujba lui o plăcere și o încîntare, să poarte amintiri pline de recunoștință care să stîrnească tot ce este zel și credință în firea lui, atunci astea sînt sentimentele pe care ar trebui să le am eu pentru dumneavoastră și le și am, credeți-mă, vă spun din inimă!

— Te cred — răspunse bătrînul și sînt fericit că pot crede așa. Nu m-am îndoit niciodată; și nici n-o să mă îndoiesc. Sînt sigur de asta.

— Faptul că mi-o spuneți cu atîta bunătate — continuă Nicholas — îmi dă curaj să încep. Cînd mi-ați arătat mai întîi încrederea dumneavoastră și m-ați trimis cu acele sarcini la domnișoara Bray, ar fi trebuit să vă mărturisesc că eu o mai văzusem de multă vreme, că frumusețea ei făcuse asupra mea o impresie pe care nu izbuteam s-o șterg ; și că zadarnic mă ostenisem să-i dau de urmă și să aflu povestea ei. Nu v-am mărturisit toate astea, pentru că am avut deșertăciunea să cred că-mi voi învinge slăbiciunea și că datoria mea față de dumneavoastră va precumpăni.

— Domnule Nickleby — spuse fratele Charles — dumneata n-ai înșelat încrederea cu care te-am privit și nici nu te-ai folosit în chip nevrednic de ea. Sînt sigur că nu !

— Nu, n-am făcut asta — spuse Nicholas dîrz. Deși mi-am dat seama că nevoia de a mă înfrîna și a mă constrînge devenea pe zi ce trece mai poruncitoare și greutatea mai mare, nici măcar timp de o clipă n-am vorbit și nu m-am purtat altfel decît aș fi făcut dac-ați fi fost de față. Nici o clipă n-am nesocotit această încredere, niciodată pînă astăzi. Dar îmi dau seama că legătura neîntreruptă și tovărășia cu această fată drăgălașă înseamnă o nenorocire pentru liniștea mea sufletească și ar putea să zădărnicească hotărîrile pe care le-am luat de la bun început și pe care pînă acum le-am ținut cu sfințenie. Pe scurt, domnule, nu mai pot avea încredere în mine și vă rog din tot sufletul s-o luați pe tînăra aceasta fără întîrziere de sub ocrotirea mamei și a surorii mele. Știu că pentru oricine altul în afară de mine, pentru dumneavoastră, care vedeți nemărginita distanță dintre mine și această tînără, acum protejata dumneavoastră, dragostea mea pentru ea, chiar numai în gînd, trebuie să apară ca o culme de nesocotință și îndrăzneală. Știu că-i așa. Dar cine poate s-o vadă, așa cum am văzut-o eu, cine poate să-i cunoască viața, fără s-o iubească ? Știu că asta nu e o scuză pentru mine, dar cum nu pot

să mă feresc de ispită și nu pot să-mi înfrîng patima, cînd am neîncetat în fața ochilor pe cea care a stîrnit-o, ce pot face decît să vă rog s-o luați de la noi și să-mi dați răgaz s-o uit!

— Domnule Nickleby — spuse bătrînul, după o scurtă tăcere, nu poți face mai mult. Am greșit dînd pradă ispitei pe un tînăr ca dumneata. Ar fi trebuit să prevăd ce avea să se întîmple. Îți mulțumesc, domnule, îți mulțumesc. Madeleine va fi mutată.

— Dacă vreți să mai îmi faceți un hatîr, dragă domnule, și să-i îngăduiți să-și amintească cu stimă de mine, nedezvăluindu-i niciodată această mărturisire....

— Voi avea grijă — spuse domnul Cheeryble. Și acum, asta-i tot ce aveai să-mi spui?

— Nu! răspunse Nicholas, întîlnindu-i privirea — nu-i tot.

— Cunosc restul — spuse domnul Cheeryble, care părea foarte ușurat de acest răspuns neîntîrziat. Cînd ți-a ajuns la cunoștință?

— Azi dimineață, cînd am ajuns acasă.

— Ai simțit de datoria dumitale să vii numaidecît la mine și să-mi spui ceea ce, fără îndoială, ți-a împărtășit sora dumitale?

— Da, am simțit — spuse Nicholas — deși aș fi dorit să vorbesc mai întîi cu domnul Frank.

— Frank a fost la mine aseară — răspunse bătrînul. Ai făcut bine, domnule Nickleby, foarte bine, domnule, și-ți mulțumesc din nou!

În legătură cu asta, Nicholas ceru îngăduința să mai adauge cîteva cuvinte. Îndrăznea să spere că nimic din ce spusese el nu va duce la înstrăinarea lui Kate și Madeleine, care se legaseră una de alta și pentru care orice ruptură ar fi fost, după cîte știe el, însoțită de multă durere, iar pentru el, care s-ar fi știut nefericita cauză a acestei înstrăinări, de remușcări și durere. După ce toate lucrurile astea vor fi uitate, nădăjduia că Frank și cu el vor mai putea fi

prieteni buni și că nici o vorbă și nici un gînd în legătură cu modestul lui cămin sau cu cea care se mulțumea să rămînă acolo și să împărtășească soarta lui tihnită, nu va mai tulbura vreodată buna înțelegere între ei. Povesti cît putu mai exact ce se petrecuse între el și Kate în dimineața aceea. Și vorbi despre ea cu o mîndrie și o dragoste atît de însuflețite, stăruind cu atîta voioșie asupra încrederii lor că vor învinge toate părerile de rău egoiste și că vor trăi mulțumiți și fericiți fiecare de iubirea celuilalt, încît puțini oameni ar fi putut să-l asculte fără să se simtă mișcați. Mai mișcat el însuși decît fusese pînă atunci, dădu grai în cîteva cuvinte grăbite — mai grăitoare poate decît frazele cele mai elocvente — devotamentului lui față de cei doi frați și nădejdii că va trăi și va muri în slujba lor.

Fratele Charles ascultă toate astea cufundat în adîncă tăcere și cu scaunul în așa fel întors, încît să nu i se vadă fața. Nici el nu vorbise în felul lui obișnuit, ci cu o înțepeneală și o stînjeneală, care-i erau străine. Nicholas se temu că-l jignise. El spuse că nu, că Nicholas făcuse foarte bine ; și asta a fost totul.

— Frank e un prost și un zăpăcit — spuse el, după ce Nicholas tăcuse cîtăva vreme ; un băiat foarte zăpăcit și prost. O să am grijă să se termine cu toate astea, fără întîrziere. Să nu mai vorbim despre asta ; pentru mine e foarte dureros. Vino din nou aici peste o jumătate de ceas. Am să-ți povestesc lucruri ciudate, dragul meu, și unchiul dumitale a hotărît ca în această după-amiază dumneata și cu mine să ne prezentăm la el.

— Să mă prezint la el ? Cu dumneavoastră ? strigă Nicholas, mirat.

— Da, cu mine — răspunse bătrînul. Întoarce-te peste o jumătate de ceas și-ți spun eu mai mult.

Nicholas reveni la timpul hotărît și atunci află ce se petrecuse în ajun și tot ceea ce se știa despre întîlnirea dată de Ralph celor doi frați, întîlnire care

trebuia să aibă loc în seara aceea. Şi pentru a înţelege mai bine despre ce fel de întîlnire era vorba, va fi nevoie să ne întoarcem şi să urmărim paşii lui Ralph, începînd de la casa celor doi fraţi gemeni. Prin urmare, îl lăsăm pe Nicholas întrucîtva liniştit că a regăsit bunăvoinţa celor doi fraţi, dar înţelegînd că nu mai era aceeaşi ca în trecut (deşi aproape că nu-şi dădea seama în ce privinţă) ; îl lăsăm, aşadar, plin de stînjeneală, nesiguranţă şi nelinişte.

Ralph își dă o ultimă întîlnire, la care se duce.

Tîrîndu-se afară din casă și ferindu-se ca un hoț, bîjbîind cu mîinile ca un orb, cînd ajunse în stradă și privind mereu înapoi, în timp ce înainta grăbit, ca și cum în închipuirea lui sau aievea ar fi fost urmărit de cineva hotărît să-l iscodească sau să-l oprească, Ralph Nickleby lăsă în urmă City și apucă drumul ce-l ducea spre casa lui.

Noaptea era întunecoasă și sufla un vînt rece, care mîna turbat și repede norii înaintea lui. Un pîlc negru și întunecat părea să-l urmărească pe Ralph, fiindcă nu lua parte la goana nebună a celorlalți, ci zăbovea mohorît în urmă și se strecura întunecat și pe furiș. Ralph se uita adesea înapoi, la pîlcul acesta de nori și, de cîteva ori, se opri, ca să-l lase să treacă ; dar nu știu cum se făcea că atunci cînd mergea din nou, pîlcul era iarăși în spatele lui, înaintînd jalnic și încet, ca un alai negru de înmormîntare.

Trebuia să treacă pe lîngă un cimitir sărac, de rînd — un loc sinistru, la cîteva picioare înălțime față de stradă și despărțit de ea printr-un zid jos și un grilaj de fier ; era un loc năpădit de buruieni, nesănătos, plin de putregaiuri, unde pînă și iarba sau buruienile care creșteau putrede păreau să spună că răsăriseră din trupurile unor nevoiași și-și înfipseseră rădăcinile în mormintele unor oameni ce muceziseră, în viață, prin curți afumate și vizuine, unde bîntuiau foamea și beția. Și într-adevăr, acum zăceau

aci, despărțiți de cei vii doar printr-un strat subțire de pămînt și cîteva scînduri. Zăceau — mulțime deasă și murdară — unul lîngă altul și înghesuiți — răspîndind putreziciunea cu trupurile lor așa cum răspîndiseră și cu mintea. Zăceau aci, cot la cot cu viața, nu înfundați mai adînc în pămînt decît se înfundau picioarele oamenilor ce treceau pe acolo în fiecare zi, și ridicîndu-se pînă la înălțimea gîtului lor. Aci zăceau acești scumpi frați și surori plecați spre alte meleaguri, ca o hidoasă familie a pastorului rumen, ce-și îndeplinea atît de pripit datoria, cînd urmau să fie vîrîți în pămînt!

Trecînd pe aci, Ralph își aminti că făcuse parte, cu multă vreme în urmă, dintr-un juriu, în legătură cu un om care-și tăiase beregata; și că omul fusese îngropat aci. N-ar fi putut să spună cum de ajunsese să-și amintească de asta tocmai acum — căci trecuse de atîtea ori pe aici și nu se gîndise niciodată la omul ăsta — sau cum de-l interesa împrejurarea; dar fapt e că așa era; oprindu-se, strînse gratiile de fier cu mîna și privi înfrigurat înăuntru, întrebîndu-se care o fi mormîntul lui.

În timp ce era astfel prins, veniră spre el, cu gălăgie, strigăte și cîntece, niște oameni beți, urmați de alții care-i certau și-i îndemnau să se ducă în liniște la casele lor. Erau foarte veseli, iar unul dintre ei, un omuleț mărunt, sfrijit și cocoșat, începu să danseze. Părea o nălucire grotescă și cei cîțiva de față rîseră. Și pe Ralph îl cuprinse veselia și îngînă și el rîsul unuia care stătea aproape și i se uita în față. După ce trecură și Ralph rămase singur, își urmă cugetarea cu un interes de un fel nou; fiindcă-și aduse aminte că ultimul om ce-l văzuse pe sinucigaș îl lăsase foarte vesel și Ralph își amintea cît de ciudat i se păruse atunci lui și celorlalți jurați acest lucru.

N-ar fi putut spune care e locul printre atîtea morminte, dar i se redeșteptă în minte omul acela și chipul lui și motivul care-l îndemnase s-o facă; de toate acestea își aminti cu ușurință. Tot zăbovind asupra

unor astfel de gînduri, plecă urmărit de această impresie așa cum, își amintea el, pe vremea cînd era copil vedea mereu înaintea ochilor umbra unui spiriduș, pe care o zărise odată, zmîngălită în cretă pe o ușă. Dar pe măsură ce se apropia de casă, uită de toate astea și începu să se gîndească la pustiul și singurătatea ce-l așteptau înăuntru.

În cele din urmă, simțămîntul acesta crescu atît de puternic, încît atunci cînd ajunse la ușă, aproape că nu-i venea să-și ia inima în dinți și să învîrtească cheia ca să deschidă. După ce făcu și asta și pătrunse în săliță, i se păru că a închide ușa la loc înseamnă să se rupă de lumea din afară. Dar dădu drumul ușii și ea se închise cu un zgomot puternic. Nu era lumină. Ce jalnic, ce rece, ce tăcut era totul!

Înfiorîndu-se din cap pînă-n picioare, urcă scările pînă ajunse în odaia unde fusese ultima oară tulburat. Ajunsese la un soi de înțelegere cu sine însuși că nu se va gîndi la cele întîmplate, înainte de a ajunge acasă. Acum era acasă și-și îngădui să cugete la toate.

Copilul lui, copilul lui! Nici o clipă nu punea povestea la îndoială; simțea că-i adevărată; o cunoștea la fel de bine ca și cum ar fi știut tot timpul taina. Copilul lui! Și încă mort! Murise în brațele lui Nicholas, pe care-l iubea și la care se uita ca la un soi de înger! Asta era cel mai groaznic!

Toți îi întorceau spatele și-l părăseau, cînd avea cel mai mult nevoie de ei. Acum nici cu bani nu-i mai putea cumpăra; totul avea să iasă la iveală și toată lumea va afla. Tînărul lord murise, tovarășul lui era în străinătate și n-avea cum să dea de el, zece mii de livre se topiseră dintr-o lovitură, uneltirea lui Gride fusese zădărnicită chiar în clipa victoriei; toate planurile de după aceea descoperite, se află în primejdie, iar cel pe care el îl prigonea și Nicholas îl iubea nu era altul decît nefericitul lui fiu; praf se alegea din totul, totul se prăbușea peste el, care zăcea strivit sub dărîmături și se zvîrcolea în țărînă.

Dac-ar fi știut că băiatul lui mai trăiește, dacă el n-ar fi fost înșelat și copilul ar fi crescut sub ochii lui, ar fi fost un tată lipsit de grijă, nepăsător, aspru, hain — aproape sigur — simțea asta ; dar îl bătea și gîndul că s-ar fi putut să fie altfel și că fiul lui ar fi putut fi o mîngîiere pentru el și amîndoi ar fi putut să trăiască fericiți. Acum începea să-și spuie că moartea presupusă a copilului și fuga soției lui erau de vină că el devenise omul posac și împietrit de acum. Parcă-și amintea de o vreme cînd nu era chiar atît de aspru și înrăit ; și parcă-l bătea gîndul că-l urîse din capul locului pe Nicholas, fiindcă era tînăr și curajos și poate asemănător cu tinerelul care-l copleșise de necinste și nenoroc.

Dar un gînd drăgăstos sau de firească părere de rău, în vîrtejul acesta de patimă și remușcare, era ca o picătură de apă liniștită într-o mare furtunoasă și turbată. Ura lui față de Nicholas se hrănise din propria lui înfrîngere, sporise în măsura în care Nicholas îi zădărnicea planurile, se îngrășa din sfidarea și izbînzile acestuia. Era o creștere îndreptățită ; ura crescuse și se întărise treptat. Acum atinsese o culme, care o făcea să fie curată nebunie. Că dintre toți oamenii el să fi fost cel ce salvase cu mîinile lui copilul acela nenorocit ; că el fusese ocrotitorul și prietenul lui credincios ; că el îi arătase acea iubire și duioșie, pe care din clipa nefericită a nașterii sale băiatul n-o cunoscuse niciodată ; că el îl învățase să-și urască părintele, să-i fie scîrbă pînă și de numele lui ; că el știa și simțea toate lucrurile astea, iar acum triumfa cînd își amintea de ele, toate astea otrăveau și înnebuneau inima cămătarului. Iubirea copilului mort pentru Nicholas și devotamentul lui Nicholas pentru el îl umpleau pe Ralph de o groază de neîndurat. Cînd își închipuia patul lui de moarte cu Nicholas la căpătîi, îngrijindu-l și sprijinindu-l, iar pe Smike șoptind mulțumit și dîndu-și sufletul în brațele lui Nicholas, atunci cînd el, Ralph, ar fi dorit să-i vadă dușmani de moarte, care se urăsc pînă-n pînzele albe,

simțea că turbează. Scrîșnea din dinți, izbea aerul cu mîinile și, privind sălbatic în jur, cu ochi care sclipeau în întuneric, strigă în gura mare:

— Sînt călcat în picioare și ruinat! Mizerabilul ăla mi-a spus adevărul. S-a lăsat noaptea! Nu e chip să-i jefuiesc de triumful lor viitor, să dau cu piciorul în mila și îndurarea lor? Nu există nici un diavol care să mă ajute?

Numaidecît i se strecură în creier chipul omului de care își amintise în seara aceea. Parcă zăcea în fața lui. Acum capul îi era acoperit. Așa și era prima oară cînd îl văzuse. Își amintea foarte bine și de picioarele întoarse în sus, țepene, ca de marmură. Pe urmă i se arătară rudele palide, care spuseseră tremurînd povestea la anchetă, auzi țipetele femeilor — simți spaima tăcută a bărbaților — groaza și neliniștea — victoria cîștigată de grămada aceea de lut, care, cu o mișcare a mîinii, dăduse drumul vieții și stîrnise frămîntarea aceea printre ei.

Nu mai vorbea; dar, după o pauză, își căută, bîjbîind încet, drumul afară din odaie și pe scările răsunătoare, pînă sus, în podul din față și aci rămase, după ce închise ușa în urma lui.

Acum era doar o magazie de vechituri, dar se mai găsea înăuntru un pat vechi și hodorogit; cel în care dormise fiul lui; căci altul nu se aflase niciodată aci. Se feri în grabă de el, așezîndu-se cît mai departe.

Lumina slabă a felinarelor de jos, din stradă, care străbătea prin fereastra fără storuri și perdele, era de ajuns pentru a arăta felul încăperii, dar nu de ajuns pentru a dezvălui vechiturile felurite, cuferele bătrîne legate cu frînghie și mobila hîrbuită, împrăștiată peste tot. Tavanul era mansardat; într-un loc era înalt, în celălalt cobora pînă aproape de podea. Ralph își îndreptă ochii spre partea cea mai înaltă; și și-i ațintì acolo timp de cîteva minute. Pe urmă se ridică și trăgînd într-acolo lada veche, pe care șezuse, se urcă pe ea și pipăi cu amîndouă mîinile pe-

retele, deasupra capului. În cele din urmă ele atinseră un cîrlig mare de fier, înfipt adînc într-una din grinzi.

În clipa aceea, fu întrerupt de o bătaie zgomotoasă în ușa de jos. După o scurtă șovăială, deschise fereastra și întrebă cine e.

— Îl caut pe domnul Nickleby — răspunse un glas.

— Ce vrei cu el?

— Asta nu-i glasul domnului Nickleby — veni răspunsul.

Nu semăna cu glasul lui; dar vorbise Ralph și asta și spuse.

Glasul răspunse că cei doi gemeni doreau să știe dacă omul pe care-l văzuse în seara aceea trebuia oprit; și că deși era miezul nopții, trimiseră la el, din dorința de a nu greși.

— Da — strigă Ralph; opriți-l pînă mîine, cînd să mi-l aduceți aici, pe el și pe nepotul meu. Și să poftească și dumnealor, și să fie siguri că voi fi gata să-i primesc.

— La ce oră? întrebă vocea.

— La orice oră — răspunse furios Ralph. După-amiază să le spui. La orice oră, la orice minut. Pentru mine o să fie totuna.

Ascultă cum pașii omului se îndepărtau pînă ce sunetul se stinse și atunci, ridicînd ochii la cer, văzu sau i se păru că vede același nor negru, care parcă-l urmărise pînă-n casă și care acum parcă plutea chiar deasupra casei.

— Acum știu ce înseamnă — murmură el — și nopțile fără somn, și visele; acum știu de ce am tînjit în ultima vreme. Totul mă îndrepta spre asta. Vai! dacă omul ar putea, vînzîndu-și sufletul, să zburde neîngrădit o vreme, cît de ieftin l-aș da pe-al meu în noaptea asta!

Vîntul aduse o bătaie de clopot. Unu.

— N-ai decît să minți mai departe cu limba ta de fier! strigă cămătarul. N-ai decît să bați voios, pen-

tru nașteri, care-i fac pe cei ce așteaptă să se zvîrcolească și pentru cununii încheiate în iad, n-ai decît să bați cu remușcare pentru morții care și-au tocit pingelele! Cheamă la rugăciune oameni care sînt sfinți, fiindcă încă n-au fost descoperiți, n-ai decît să bați pentru începutul fiecărui an, care apropie lumea asta blestemată de sfîrșitul ei. Eu n-am nevoie nici de clopot, nici de scriptură! Aruncați-mă pe o grămadă de gunoi și lăsați-mă să putrezesc acolo, ca să împut aerul!

Cu o privire sălbatică, în care se amestecau în chip înspăimîntător sminteala, ura și deznădejdea, arătă cerului de deasupra lui, care încă mai era întunecos și amenințător, pumnul strîns și apoi închise fereastra.

Ploaia și grindina loveau în geam; coșurile se cutremurau și se clătinau; ferestrele înnebunite zăngăneau în vînt, ca și cum o mînă nerăbdătoare dinăuntru s-ar fi căznit să le deschidă. Dar nu era nici o mînă și ele rămaseră închise.

* * *

— Ce-i asta? strigă unul. Domnii zic că nu răspunde nimeni și că de două ceasuri încearcă să intre.

— Și totuși omul s-a întors acasă aseară — spuse altul — fiindcă a vorbit cu cineva prin fereastra de sus.

Era un pîlc mic de oameni, care, după ce se pomeni de fereastra aceea, ieșiră în stradă să se uite la ea. Avură astfel prilejul să vadă că într-adevăr casa era zăvorîtă, așa cum spunea îngrijitoarea c-o lăsase în seara din ajun, ceea ce dădu loc la tot felul de presupuneri. În cele din urmă, doi sau trei dintre cei mai îndrăzneți ocoliră pe la spate și intrară pe o fereastră, în timp ce ceilalți rămaseră afară, așteptînd nerăbdători.

Cercetară toate încăperile de jos, deschizînd obloanele, pe măsură ce înaintau, ca să poată intra lumina palidă de afară ; dar, negăsind pe nimeni și văzînd că totul e liniștit și toate la locul lor, stătură la îndoială dacă să meargă mai departe. Dar cînd unul zise totuși că în pod încă nu fuseseră și că acolo fusese el văzut ultima oară, se înțeleseră să arunce o privire și în pod și urcară încet ; căci misterul și tăcerea îi făcuse sfielnici.

După ce se opriră o clipă pe palier, măsurîndu-se unii pe alții, cel ce propusese să se ducă mai departe cercetarea apăsă pe clanța ușii și deschizînd-o puțin, privi prin crăpătură și se dădu numaidecît înapoi.

— E foarte ciudat — șopti el — e ascuns în spatele ușii ! Ia priviți !

Se înghesuiră ca să vadă ; dar unul dintre ei, care-i împinsese pe ceilalți deoparte cu un strigăt, scoase un briceag din buzunar și, repezindu-se în odaie, desprinse trupul.

Luase o bucată de frînghie de la un cuțăr vechi și se spînzurase de cîrligul de fier chiar sub chepengul din tavan, în locul spre care ochii fiului său — făptură mică, părăsită și singură — se îndreptaseră de atîtea ori în spaimele lui de copil, cu paisprezece ani în urmă.

Frații Cheeryble fac diferite declarații în numele lor și al altora. Tim Linkinwater face o declarație în numele lui.

Trecuseră cîteva săptămîni și zdruncinul pricinuit de aceste întîmplări se potolise. Madeleine se mutase; Frank nu se mai arătase; Nicholas și Kate se osteneau cît puteau să-și înăbușe părerile de rău și să trăiască unul pentru altul și amîndoi pentru mama lor — care, sărmana de ea, nu se putea împăca nici în ruptul capului cu situația asta plicticoasă și schimbată — cînd le sosi, într-o seară, prin bunăvoința domnului Linkinwater, o invitație la masă pentru a treia zi, din partea fraților, invitație ce nu privea numai pe doamna Nickleby, Kate și Nicholas, dar și pe mica domnișoară La Creevy, al cărei nume era în chip deosebit amintit.

— Ei, dragii mei — spuse doamna Nickleby, după ce răspunseră cu cinstea cuvenită acestei invitații și după ce Tim plecase — *asta* ce să mai fie?

— Ce vrei să zici *dumneata* mamă? întrebă Nicholas, zîmbind.

— Eu întreb — răspunse doamna, pe a cărei față se citea o nepătrunsă taină — ce înseamnă această invitație la cină? Care e rostul și scopul ei?

— Eu înțeleg că înseamnă cum că în cutare zi trebuie să mîncăm și să bem în casa lor și că rostul și scopul ei este să ne facă nouă plăcere — spuse Nicholas.

— Asta-i tot ce înțelegi tu, dragul meu?

— Altceva mai adînc n-am descoperit, mamă!

— Atunci, ascultă-mă pe mine — spuse doamna Nickleby; ai să fii cam mirat; asta-i tot. Fii sigur că asta mai înseamnă ceva în afară de masa de prînz.

— Poate ceaiul și cina? propuse Nicholas.

— Dac-aș fi în locul tău, n-aș spune aiureli — răspunse înțepat doamna Nickleby — fiindcă nu face și nu ți se potrivește de loc. Ceea ce vreau eu să zic este că domnii Cheeryble nu ne poftesc la masă, cu atîta dichis, de pomană. Dar nu face nimic; așteaptă și ai să vezi. Sigur că tu nu crezi nimic din ce spun *eu*. E mai bine să așteptăm; mult mai bine; va fi spre mulțumirea tuturor și, în felul ăsta, nu poate să iasă ceartă. Tot ce vă rog este să vă amintiți ce am zis adineauri și cînd oi spune c-am zis-o, să nu spuneți că nu-i așa.

Cu această condiție, doamna Nickleby, care era tulburată zi și noapte fiindcă i se năzărea că vede un sol care-i bate la ușă cu sufletul la gură ca să-i aducă vestea cum că Nicholas a fost luat tovarăș în afacere, lăsă baltă subiectul ăsta și începu altul.

— E un lucru nemaipomenit — spuse ea — de-a dreptul nemaipomenit c-au poftit-o și pe domnișoara La Creevy. Nici nu știți cum mă miră, pe cuvîntul meu că da! Firește, e foarte plăcut c-au poftit-o, chiar foarte plăcut și nu mă îndoiesc că ea o să se poarte cum trebuie; totdeauna face așa. E o mulțumire pentru noi gîndul că datorită nouă a pătruns ea în lumea asta, și mă bucur, mă bucur tare, fiindcă, desigur, ea este o persoană foarte bine crescută și de treabă. Aș dori să se găsească un prieten care să-i pomenească cît de nepotrivit și-a împodobit pălăria și cît de nelalocul lor sînt egretele alea, dar firește că asta nu se poate și dacă ei îi place să se prefacă în sperietoare, n-are decît. Nu ne vedem niciodată pe noi înșine, niciodată nu ne vedem și nu ne-am văzut, și-mi închipui că nici n-o să ne vedem vreodată.

Această cugetare morală amintindu-i că trebuie să fie deosebit de elegantă în ziua cu pricina, așa încît să-i despăgubească pe privitori pentru domnișoara

La Creevy și să fie ea însăși o adevărată răsplată și podoabă, o făcu pe doamna Nickleby să se sfătuiască cu fiica ei în legătură cu niște panglici, mănuși și alte găteli. Aceasta fiind o problemă anevoioasă și de nemaipomenită însemnătate, o înlătură curînd pe cealaltă și o alungă.

Cînd sosi ziua cea mare, buna doamnă se dădu cu o oră sau așa ceva înainte de micul dejun pe mîna lui Kate și, îmbrăcîndu-se în etape și fără accident, mîntui la timp ca să îngăduie și fetei ei să se gătească, lucru simplu și de scurtă durată, deși cu rezultate atît de mulțumitoare încît se poate spune că fata nu arătase niciodată mai încîntătoare și mai drăgălașă. Domnișoara La Creevy sosi și ea cu două cutii de pălării (ale căror funduri se desprinseseră la coborîrea din omnibuz) și cu ceva împachetat în ziar, pe care, în drum, se așezase din greșeală un domn, așa încît obiectul trebui călcat din nou înainte de a fi bun pentru întrebuințare. În cele din urmă toată lumea fu îmbrăcată, chiar și Nicholas, care venise să-i ia și porniră cu toții într-o trăsură trimisă de frați cu acest scop. Doamna Nickleby se tot întreba ce or să mănînce la masă și-l iscodea pe Nicholas cu privire la întinderea descoperirilor făcute de el în dimineața aceea ; dacă simțise vreun miros de la bucătărie care aducea a supă de broască țestoasă și, dacă nu, ce miros simțise și, înflorind discuția cu amintirea unor mese la care fusese ea poftită cu vreo douăzeci de ani în urmă, dădu amănunte nu numai despre felurile de mîncare, ci și despre oaspeții de atunci, față de care ascultătorii erau nepăsători, fiindcă nici unuia dintre ei nu-i fusese dat să le audă vreodată numele.

Bătrînul valet îi primi cu adînc respect și multe zîmbete și-i călăuzi spre salon, unde fură primiți de cei doi frați cu atîta prietenie și bunăvoință, încît

doamna Nickleby se emoționă toată și abia dacă-i mai rămase destulă prezență de spirit ca s-o ocrotească pe domnișoara La Creevy. Kate fu și mai mișcată de această primire ; fiindcă, știind că frații aveau cunoștință de tot ce se petrecuse între ea și Frank, își dădea seama că situația ei este dintre cele mai gingașe și grele și tremura agățată de brațul lui Nicholas, cînd domnul Charles o luă la brațul lui și o duse în alt colț al odăii.

— Ai mai văzut-o pe Madeleine, draga mea — întrebă el — de cînd a plecat de la voi ?

— Nu, domnule ! răspunse Kate. Nici măcar o dată !

— Și nici n-ai primit vești de la ea, spune ? N-ai primit vești ?

— Am primit doar o scrisoare — spuse cu blîndețe Kate. Nu-mi închipuiam c-o să mă uite chiar așa curînd.

— Aha ! făcu bătrînul, mîngîind-o pe cap și vorbindu-i atît de duios, ca și cum Kate ar fi fost copilul lui cel mai iubit. Sărăcuța ! Ce părere ai despre asta, frate Ned ? Madeleine nu i-a scris decît o dată, numai o dată, Ned, și ea nu și-ar fi închipuit c-o s-o uite așa curînd, Ned !

— O ! trist, foarte trist ! spuse Ned.

Cei doi frați schimbară o privire și uitîndu-se cîteva clipe la Kate în tăcere, dădură din cap și își strînseră unul altuia mîinile, ca și cum s-ar fi felicitat unul pe altul pentru un lucru foarte îmbucurător.

— Bine, bine — spuse fratele Charles — du-te în odaia de colo, draga mea, prin ușa aceasta, și vezi dacă nu găsești vreo scrisoare de la ea. Cred că e o scrisoare pe masă. Nu trebuie să te grăbești să te întorci, drăguțo, dacă o găsești, fiindcă încă nu luăm masa și avem tot timpul. Tot timpul !

Kate se duse încotro fusese îndreptată. După ce urmări cu ochii făptura ei grațioasă, fratele Charles se întoarse spre doamna Nickleby și spuse:

— Ne-am îngăduit să vă chemăm cu un ceas înainte de ora mesei pentru că avem de discutat niște mici afaceri, care or să ne ia răgazul acesta. Ned, dragă băiete, vrei să-i pomenești dumneata despre ceea ce am hotărît? Domnule Nickleby, dumneata aibi bunătatea să vii cu mine.

Fără altă lămurire, doamna Nickleby, domnișoara La Creevy și fratele Ned fură lăsați între ei, iar Nicholas îl urmă în biroul lui pe fratele Charles; unde, spre marea lui mirare, dădu de Frank, despre care presupunea că e plecat în străinătate.

— Băieți — spuse domnul Cheeryble — strîngeți-vă mîinile.

— Nu e nevoie să mă îndemnați ca să fac asta — spuse Nicholas întinzînd-o pe-a lui.

— Nici pe mine — spuse Frank, strîngîndu-i-o din toată inima.

Bătrînul se gîndi că doi tineri mai chipeși și mai de soi decît cei la care se uita el cu atîta plăcere, nici nu se puteau nimeri alături. După ce îngădui privirilor sale să zăbovească puțin asupra lor în tăcere, spuse, așezîndu-se la pupitrul lui:

— Doresc să vă știu prieteni, prieteni apropiați și nedespărțiți, și dacă n-aș crede că e așa, aș șovăi în cele ce vreau să vă spun. Frank, aici! Domnule Nickleby, vrei să vii în partea cealaltă?

Tinerii păsiră de o parte și de alta a fratelui Charles, care scoase o hîrtie din pupitrul lui și o despături.

— Asta — spuse el — e o copie după testamentul bunicului Madeleinei din partea mamei, prin care el îi lasă suma de douăsprezece mii de livre, ce i se vor plăti fie la majorat, fie la căsătorie. Pare-se că acest domn, supărat pe ea (singura lui rudă), fiindcă nu

voia să se pună sub ocrotirea sa și să se desprindă de tatăl ei, așa cum îi propusese bătrînul de atîtea ori, a făcut un testament prin care își lăsa această sumă (toată averea lui) unei instituții de binefacere. Pare-se, însă, că s-a căit de această hotărîre, pentru că, trei săptămîni mai tîrziu, în aceeași lună, a făcut testamentul ăsta. Printr-o înșelăciune, hîrtia a fost furată îndată după moartea lui, iar celălalt, singurul testament găsit, a căpătat putere și a fost pus în aplicare. De cînd acest zapis a căzut însă în mîinile noastre, au avut loc discuții prietenești, terminate acum, și, fiindcă nu mai încape nici o îndoială cu privire la autenticitatea lui, iar martorii au fost și ei găsiți (după oarecare bătaie de cap) banii au fost recăpătați. Prin urmare Madeleine și-a recîștigat drepturile și este sau va fi, cînd una dintre condițiile pe care le-am pomenit se va îndeplini, stăpînă pe averea ei. Mă înțelegeți ?

Frank răspunse că da. Nicholas, care nu se încumeta să vorbească, pentru ca nu cumva să se bîlbîie înclină capul.

— Ei, Frank — spuse bătrînul — tu ai fost cel prin mijlocirea căruia am recăpătat acest document. Averea nu e mare ; dar noi o iubim pe Madeleine ; și atît cît este, noi am dori mai degrabă să te vedem unit cu ea, decît cu orice altă fată pe care am cunoaște-o și care ar avea de trei ori atîția bani. Vrei să devii candidat la mîna ei ?

— Nu, domnule. Eu mi-am dat osteneala pentru recăpătarea acelui document, socotind că mîna ei este dinainte făgăduită unuia, care are de o mie de ori mai multe drepturi la recunoștința ei decît mine și, dacă nu mă înșel, și la inima ei, decît am eu sau poate pretinde că are oricare altul. Pare-se însă că am judecat pripit.

— Cum faci totdeauna, domnule — strigă fratele Charles, uitînd cu totul de poza demnă pe care și-o luase — cum faci totdeauna. Cum îndrăznești să

crezi, Frank, c-o să te îndemnăm să te însori pentru bani, cînd poți cîștiga tinerețe, frumusețe, cele mai plăcute virtuți și desăvîrșiri prin dragoste? Cum ai îndrăznit, Frank, să te duci și să vorbești de dragoste surorii domnului Nickleby, fără să ne spui mai întîi nouă ce aveai de gînd, fără să ne lași să vorbim noi pentru tine?

— Aproape că nu îndrăzneam să sper...

— Aproape că nu îndrăzneai să speri! Atunci cu atît mai mult temei aveai să ceri ajutorul nostru! Domnule Nickleby, măcar că Frank a judecat pripit, de data asta a judecat bine. Inima Madeleinei este dată. Dă-mi mîna, domnule; este dată dumitale, care i-ai cucerit-o firesc și cu vrednicie. Averea aceasta e sortită să fie a dumitale, dar, domnule, ea va fi o avere mai mare decît dac-ai avea de patruzeci de ori mai mulți bani. Madeleine te alege pe dumneata, domnule Nickleby. Alege așa cum am dori noi, prietenii ei cei mai dragi, să aleagă. Și Frank alege cum am dori să aleagă *el*. Ar fi avut mînuța surorii dumitale, domnule, chiar dacă ea l-ar fi respins de zeci de ori; da, ar fi avut-o și o s-o aibă! Dumneata te-ai purtat frumos, fiindcă nu știai ce simțim noi, dar acum știi, domnule, și trebuie să faci cum ți se poruncește. Se poate? Doar sînteți copiii unui gentleman cu vază! Păi a fost un timp, domnule, cînd scumpul meu frate Ned și cu mine eram doi băieți săraci și cu inima deschisă, care rătăceam, aproape desculți, în căutarea norocului; oare de atunci s-a schimbat altceva decît vîrsta și împrejurările lumești? Nu, ferească sfîntul! O, Ned, Ned, Ned, ce zi fericită e asta pentru tine și pentru mine! Dacă biata noastră mamă ar fi trăit măcar atît ca să ne vadă acum, Ned, ce mîndrie ar fi simțit în sfîrșit inima ei cea bună!

Văzîndu-se astfel apostrofat, fratele Ned, care intrase împreună cu doamna Nickleby, nezărit de cei doi tineri, se repezi și-l strînse pe fratele Charles în brațele lui.

— Ad-o pe micuța mea Kate — spuse acesta din urmă, după o scurtă tăcere. Ad-o, Ned! Vreau s-o văd pe Kate, s-o sărut. Acum am dreptul; eram gata s-o fac, cînd a intrat în casă. Foarte des am fost gata s-o fac. A! Ai găsit scrisoarea, porumbița mea? Sau ai găsit-o chiar pe Madeleine, care te aștepta cu nerăbdare? Ai văzut că n-a uitat-o chiar de tot pe prietena și infirmiera și dulcea ei tovarășă? Păi asta-i cea mai grozavă din toate!

— Hai, lasă astea! spuse Ned. Frank o să fie gelos și o să te alegi cu beregata tăiată, înainte de ne așezăm la masă.

— Atunci să se ducă el s-o ia, Ned, să se ducă el! Madeleine e în odaia de alături. Să plece toți îndrăgostiții și să stea de vorbă între ei, dacă au ceva de spus. Dă-i afară, Ned, pe toți!

Fratele Charles începu evacuarea, ducînd-o spre ușă pe fata cea îmbujorată și dîndu-i drumul cu o sărutare. Frank nu se lăsă poftit și o urmă, iar Nicholas se făcuse nevăzut cel dintîi. Așa încît nu mai rămaseră decît doamna Nickleby și domnișoara La Creevy, care plîngeau amîndouă în hohote, precum și cei doi frați și Tim Linkinwater, cu fața lui rotundă strălucind de zîmbete, care venise să strîngă tuturor mîinile.

— Ei, domnule Tim Linkinwater — spuse fratele Charles care făcea totdeauna pe crainicul — acum tinerii sînt fericiți, domnule!

— Nu i-ați ținut pe jeratic atîta cît ziceați c-o să-i țineți — răspunse Tim șiret. Păi, domnul Nickleby și domnul Frank trebuiau să rămînă, nu știu cîtă vreme, în odaia dumneavoastră; și nu mai știu cîte trebuia să le îndrugați înainte de a le spune adevărul.

— Ai mai văzut ticălos ca ăsta, Ned? spuse bătrînul — ai mai pomenit ticălos ca Tim Linkinwater?

Mă învinuiește pe mine că-s nerăbdător, cînd el e omul care ne-a cicălit zi și noapte, ne-a chinuit ca să-i dăm voie să spună tot ce pregătim, încă înainte ca planurile noastre să fi fost măcar pe jumătate gata, sau să fi hotărît măcar un singur lucru. Un trădător!

— Așa e el, frate Charles — răspunse Ned. Tim e un trădător. În Tim nu poți avea încredere. Tim e un tînăr zburdalnic. Îi lipsește seriozitatea și statornicia; trebuie să-și facă mai întîi de cap și poate după aceea, cu timpul, o să devină un membru respectabil al societății.

Fiindcă aceasta era una dintre glumele care se făceau cel mai des între cei doi bătrîni și Tim, rîseră cu toții cu mare poftă și ar mai fi rîs mult și bine, dacă frații, văzînd că doamna Nickleby se căznește să dea grai simțămintelor sale și e copleșită de fericirea momentului, n-ar fi luat-o între ei și n-ar fi dus-o afară din odaie, sub pretextul că trebuie să-i ceară sfatul în cîteva chestiuni cu mare greutate.

Acum trebuie să știți că Tim și domnișoara La Creevy se întîlniseră foarte des și glumiseră, și flecăriseră mereu împreună — erau prieteni foarte buni — și, prin urmare, era lucrul cel mai firesc din lume ca Tim, dîndu-și seama că ea plînge cu hohote — să-și dea osteneala s-o liniștească. Și cum domnișoara La Creevy ședea pe o canapea mare și de modă veche, unde era loc berechet pentru doi oameni, era tot atît de firesc ca Tim să se așeze lîngă ea. Cît despre faptul că Tim era neobișnuit de fercheș și de gătit în ziua aceea, păi doar era o mare petrecere și o împrejurare însemnată, așa încît acesta era lucrul cel mai firesc dintre toate.

Tim se așeză lîngă domnișoara La Creevy și, punînd picior peste picior, așa încît piciorul lui — avea picioare foarte frumoase și tocmai în ziua aceea se întîmpla că purta niște pantofi cum nu se poate mai

îngrijiți și ciorapi negri de mătase — să intre în raza privirii ei, spuse mîngîietor :

— Nu plînge !

— Trebuie — răspunse domnișoara La Creevy.

— Nu, nu plînge ! spuse Tim. Te rog să nu plîngi ; te rog !

— Sînt atît de fericită ! hohoti micuța domnișoară.

— Atunci rîzi ! spuse Tim. Hai, rîzi !

Ce dumnezeu făcea Tim cu brațul lui e cu neputință să ne închipuim ; dar se izbi cu cotul de acea parte a ferestrei, care se afla tocmai de cealaltă parte a domnișoarei La Creevy ; și e limpede că brațul lui n-avea ce căuta acolo.

— Rîzi — spuse Tim — că altfel plîng eu !

— De ce să plîngi dumneata ? întrebă zîmbind domnișoara La Creevy.

— Fiindcă și eu sînt fericit — spuse Tim. Sîntem amîndoi fericiți și mie mi-ar plăcea să fac tot ce faci dumneata.

Cu siguranță că încă n-a existat om care să se foiască așa cum trebuie să se fi foit Tim atunci ; pentru că din nou se izbi de fereastră — aproape în același loc — iar domnișoara La Creevy zise că e sigură că Tim o să spargă geamul.

— Știam eu — spuse Tim — că asta o să-ți facă plăcere.

— Foarte atent din partea dumitale că te-ai gîndit la mine — răspunse domnișoara La Creevy. Nimic n-ar fi putut să mă distreze atîta.

De ce oare au spus domnișoara La Creevy și Tim Linkinwater toate astea în șoaptă ? Doar nu era o taină. Și de ce oare s-o fi uitat Tim Linkinwater atît de stăruitor la domnișoara La Creevy, și de ce s-o fi uitat domnișoara La Creevy atît de stăruitor în pămînt ?

— E un lucru plăcut — spuse Tim — pentru oameni ca noi, care ne-am petrecut toată viața singuri

pe lume, să vedem cum niște tineri, care ne sînt dragi, se unesc și au atîția ani de fericire înaintea lor!

— A! strigă din adîncul inimii micuța domnișoară. Chiar așa este!

— Deși — vorbi mai departe Tim — te face să te simți stingher și de prisos. Spune, nu-i așa?

Domnișoara La Creevy răspunse că nu știe. Și de ce o fi zis că nu știe? Fiindcă doar trebuia să știe dacă este așa sau ba.

— Aproape că asta ar fi de ajuns ca, la urma urmei, să ne îndemne să ne căsătorim și noi, nu-i așa? spuse Tim.

— Prostii! făcu rîzînd domnișoara La Creevy. Noi sîntem prea bătrîni.

— Nici gînd — spuse Tim — sîntem prea bătrîni ca să rămînem singuri. Adică de ce nu ne-am căsători noi doi, în loc să petrecem serile lungi de iarnă lîngă foc singuri, ca niște huhurezi, de ce să nu facem un singur foc și să ne căsătorim?

— O, domnule Linkinwater, glumești!

— Nu, nu, nu glumesc! Zău că nu! spuse Tim. Eu vreau, dacă vrei dumneata. Spune că vrei, draga mea!

— Ce-ar mai rîde lumea!

— Las-o să rîdă — strigă Tim viteaz — noi avem firi fericite, știu asta, și o să rîdem și noi. Păi gîndește-te cu ce poftă am mai rîs noi, de cînd ne cunoaștem!

— Chiar așa! strigă domnișoara La Creevy, îmbunîndu-se un pic, după cum i se păru lui Tim.

— A fost cel mai fericit răstimp din viața mea; adică cel mai fericit pe care l-am petrecut departe de birourile Fraților Cheeryble — spuse Tim. Hai, draga mea! Acum spune că vrei!

— Nu, nu, nici nu trebuie să ne gîndim la asta! răspunse domnișoara La Creevy. Ce-ar spune frații?

— Păi să fii dumneata sănătoasă ! strigă cu nevinovăție Tim ; doar nu-ți închipui că m-aș gîndi să fac una ca asta fără știrea lor ! Doar anume ne-au lăsat ei singuri !

— N-o să mă mai pot uita în ochii lor ! exclamă sfîrșită domnișoara La Creevy.

— Hai ! făcu Tim. Hai să fim o pereche senină. O să trăim în casa asta veche de aici, unde stau eu de patruzeci și patru de ani ; o să ne ducem la biserica veche, unde în tot timpul ăsta m-am dus în fiecare duminică ; o să fim înconjurați de toți prietenii mei vechi : Dick, poarta, pompa, ghivecele cu flori și copiii domnului Frank, și copiii domnului Nickleby pentru care o să fim ca un bunic și o bunică. Hai să fim o pereche senină și să avem grijă unul de altul ! Și dac-o să fim vreodată surzi sau schilozi sau orbi sau bolnavi, ce bucuroși vom fi să avem pe cineva care ne e drag, cu care să putem sta de vorbă ! Hai să fim o pereche senină ! Hai, draga mea !

Cinci minute după această vorbire cinstită și deschisă, micuța domnișoară La Creevy și Tim sporovăiau cu atîta plăcere, de parc-ar fi fost căsătoriți de zeci de ani și nu s-ar fi certat niciodată în tot timpul ăsta ; și după încă cinci minute, cînd domnișoara La Creevy se repezi afară din odaie ca să vadă dacă mai are ochii roșii și să-și potrivească părul, Tim se îndreptă cu pas impunător spre salon, exclamînd :

— Altă femeie ca asta în Londra nici nu există ! *Știu* că nu există !

Între timp, valetul cel stacojiu la față aproape înnebunise ca urmare a faptului că masa întîrzia. Nicholas, care fusese ocupat într-un fel pe care fiecare cititor și cititoare pot să și-l închipuie singuri, cobora în goană scările, supunîndu-se chemărilor lui supărate, cînd îl întîmpină un nou prilej de mirare.

În drum spre încăperile de jos, ajunse din urmă, într-unul din coridoare, pe un străin cuviincios îmbră-

cat în negru, care se îndrepta și el spre sufragerie. Fiindcă omul era cam șchiop și mergea încet, Nicholas rămase în urmă și-l urmă pas cu pas, întrebîndu-se cine o fi, cînd deodată omul se întoarse și-i prinse amîndouă mîinile.

— Newman Noggs! strigă Nicholas, bucuros.

— Da, Newman, Newman al dumitale, bătrînul și credinciosul dumitale Newman! Dragă băiete, dragul meu Nick, îți urez bucurie, sănătate, fericire, toate binecuvîntările! Nici nu pot să îndur, e prea mult, dragă băiete, am dat în mintea copiilor!

— Unde ai fost? îl întrebă Nicholas — ce-ai făcut în tot timpul ăsta? De cîte ori n-am întrebat de dumneata și mi s-a spus c-o să aflu curînd!

— Știu, știu! răspunse Newman. Ei au vrut ca toate fericirile să vină deodată. I-am ajutat. Eu... eu, uită-te la mine, Nick, uită-te la mine!

— Pe mine nu m-ai lăsat niciodată să fac asta — spuse Nicholas, cu o blîndă dojană în glas.

— Pe atunci nu-mi păsa ce eram. N-aș fi avut inimă să pun pe mine straie de gentleman. Mi-ar fi amintit de vremurile de odinioară și m-aș fi simțit mai nenorocit. Acum sînt alt om, Nick. Dragă băiete, nici nu pot să vorbesc. Nu-mi mai spune nimic! Să nu mă disprețuiești pentru lacrimile astea! Nu știi ce simt astăzi; nu poți și n-ai să știi niciodată!

Intrară în sufragerie la braț și se așezară unul lîngă altul.

Încă nu s-a pomenit masă ca asta de cînd e lumea. Era de față și funcționarul de bancă pensionar, prietenul lui Tim Linkinwater; și mai era bătrînica aceea dolofană, sora lui Tim Linkinwater; și sora lui Tim Linkinwater era atît de plină de drăgălășenie față de domnișoara La Creevy, și funcționarul pensionar făcea atîtea glume, și Tim Linkinwater era el însuși atît de voios, iar micuța domnișoară La Creevy era

într-o stare atît de hazlie, încît numai ei şi tot ar fi alcătuit cea mai plăcută societate cu putinţă. Pe urmă, mai era doamna Nickleby atît de măreaţă şi de încîntată; Madeleine şi Kate atît de îmbujorate şi de frumoase; Nicholas şi Frank, atît de plini de devotament şi de mîndrie şi toţi patru tăcuţi şi înfiorati de fericire; mai era Newman, atît de copleşit, dar totuşi atît de bucuros şi mai erau gemenii, atît de fericiţi şi schimbînd asemenea priviri, încît bătrînul servitor, încremenit în spatele scaunelor stăpînilor săi, simţi cum ochii i se aburesc, în timp ce şi-i plimba în jurul mesei.

După ce surpriza întîlnirii păli şi începură să simtă cu adevărat cît sînt de fericiţi, discuţia deveni mai generală, iar înţelegerea şi armonia crescură şi mai mult, dacă una ca asta mai era cu putinţă. Fraţii erau de-a dreptul vrăjiţi; şi faptul că stăruiră să salute pe rînd toate doamnele din jurul mesei, înainte de a le îngădui să se retragă, dădu prilej fostului funcţionar de bancă să spună atîtea vorbe de duh, încît se depăşi pe el însuşi şi fu privit ca o minune de haz.

— Kate, draga mea — spuse doamna Nickleby, luîndu-şi fata deoparte, de îndată ce ajunseră sus — doar n-ai să-mi spui că povestea cu domnişoara La Creevy şi domnul Linkinwater e chiar adevărată!

— Zău că este, mamă!

— Vai, dar una ca asta n-am auzit în viaţa mea! strigă doamna Nickleby.

— Domnul Linkinwater e o fiinţă minunată — o lămuri Kate — şi pentru vîrsta lui, se ţine foarte tînăr.

— Pentru vîrsta *lui*, draga mea! răspunse doamna Nickleby. Da; nimic de spus împotriva lui decît că-l socotesc cel mai slab şi mai prost bărbat din cîţi am cunoscut. Despre vîrsta *ei* vorbesc eu. Auzi, să facă

propuneri unei femei care trebuie să aibă... ah, vîrsta mea și încă jumătate din ea, și ea să îndrăznească să primească ! Nu face, Kate ; mă dezgustă !

Clătinînd din cap cu foarte mult patos, doamna Nickleby se depărtă ; și toată seara aceea, în mijlocul veseliei și petrecerii ce urmă și la care, cu această excepție — fu părtașă, se purta cu o măreție și de la o distanță menite s-o pătrundă pe aceasta de sentimentul necuviinței ei și să-i arate dezaprobarea nemărginită și tăioasă față de greșeala pe care cu atîta neobrăzare o înfăptuise.

O veche cunoştinţă e recunoscută în împrejurări jalnice şi se termină pentru totdeauna cu Dotheboys Hall.

Nicholas era unul dintre oamenii a căror bucurie nu e întreagă, dacă nu e împărtăşită de prietenii din vremuri vitrege şi mai puţin norocoase. Înconjurat de vraja iubirii şi a speranţei, inima lui caldă tînjea după inima simplă a lui John Browdie. Îşi amintea cu un zîmbet de prima lor întîlnire şi cu o lacrimă de cea de-a doua, îl vedea din nou pe bietul Smike păşind răbdător alături de el, cu bocceluţa în spinare; şi auzea cuvintele necioplite de încurajare ale cinstitului om din Yorkshire, în clipa cînd acesta îi părăsea pe drumul spre Londra.

Madeleine şi cu el se aşezaseră de multe ori cu gîndul să ticluiască împreună o scrisoare, care să-l înştiinţeze cu de-amănuntul pe John de schimbarea ce se petrecuse în soarta lui Nicholas şi să-l încredinţeze de prietenia şi recunoştinţa lui.

Totuşi, nu ştiu cum s-a făcut, dar scrisoarea n-a putut fi scrisă. Deşi se aşezau s-o scrie cu cele mai bune gînduri din lume, se întîmpla că se apucau, de fiecare dată, să vorbească despre altceva, iar cînd Nicholas încerca s-o scrie singur, i se părea cu neputinţă să aştearnă pe hîrtie măcar jumătate din ceea ce dorea să spună sau să ticluiască ceva, care la recitire să nu-i apară nemulţumitor faţă de ce avea în

cuget. În cele din urmă, după ce amînă astfel treaba de pe o zi pe alta și-și făcea tot mai mult imputări, se hotărî (cu atît mai mult cu cît Madeleine îi dădea ghes) să se repeadă pînă-n Yorkshire și să se înfățișeze înaintea domnului și doamnei Browdie, fără să le dea de știre.

Așa se făcu că, într-o seară, între orele șapte și opt, el și Kate se aflau la casa de bilete a „Capului de arab" și opreau un loc pînă la Greta Bridge, în diligența de-a doua zi de dimineață. Mai trebuiau să se ducă spre vestul orașului, ca să-și facă rost de niște fleacuri trebuincioase pentru călătoria lui și, fiindcă seara era frumoasă, se înțeleseră să se ducă pe jos pînă acolo și să se întoarcă acasă cu trăsura.

Locul pe care tocmai îl părăsiseră deștepta atîtea amintiri, iar Kate știa atîtea povești în legătură cu Madeleine și Nicholas în legătură cu Frank și fiecare era atît de prins de ce spunea celălalt și amîndoi atît de fericiți și plini de încredere, încît pînă ce nu se înfundară timp de o jumătate de oră în labirintul de străzi dintre Seven Dials și Soho, fără să poată ieși pe o arteră principală, lui Nicholas nici nu-i trăsni prin minte că s-ar putea să se fi rătăcit.

Curînd, posibilitatea se prefăcu în siguranță; fiindcă, privind în jur și străbătînd cîte o stradă dintr-un capăt în celălalt Nicholas nu putea descoperi nici un semn cunoscut și, neavînd încotro, trebui să se întoarcă îndărăt, în căutarea unui loc unde să găsească o îndrumare.

Era pe o străduță lăturalnică și nu era țipenie de om în jur sau în prăvălioarele nenorocite, prin fața cărora trecură. Îndreptîndu-se spre o licărire slabă de lumină, care străbătea strada, ieșind dintr-o pivniță, Nicholas era gata să coboare două sau trei trepte, ca să poată fi văzut de cei dinăuntru și să ceară lămurirea, cînd fu oprit de un glas certăreț și zgomotos de femeie.

— Hai să mergem! spuse Kate. Se ceartă! Ai să încasezi și tu cîteva!

— Așteaptă o clipă, Kate! Hai s-auzim dacă s-a întîmplat ceva! răspunse fratele ei. Pst!

— Brută grețoasă, puturoasă, înrăită, bună de nimic — striga femeia, izbind cu piciorul în pămînt — de ce nu întorci sulul de călcat?

— Ai dreptate, viața și sufletelul meu — răspunse un glas de bărbat. Îl întorc tot timpul. Îl întorc fără încetare ca un cal afurisit de moară blestemată. A naibii de măcinată viață duc!

— Atunci de ce nu te duci să te înrolezi ca soldat? răspunse femeia. Nimeni nu te oprește!

— Soldat! strigă omul. Soldat! Bucuria și fericirea inimii mele vrea să mă vadă într-un suman grosolan și roșu și cu codiță? Vrea să afle că sînt lovit și bătut de niște afurisiți de tamburi majori? Vrea să mă vadă trăgînd cu o pușcă adevărată, să mă știe tuns în cap și cu favoriții rași, cu ochii alergînd din dreapta în stînga și cu pantalonii la dungă?

— Dragă Nicholas — șopti Kate — tu nu știi cine-i ăsta? E domnul Mantalini, sînt sigură!

— Ia convinge-te! Uită-te bine la el, în timp ce eu întreb de drum — spuse Nicholas. Coboară o treaptă sau două. Hai!

Trăgînd-o după el, Nicholas coborî pe furiș scările și-și aruncă ochii într-un subsol mic și pardosit cu scînduri. Acolo, printre coșuri de rufe și haine, cu mînecile suflecate, dar îmbrăcat într-o pereche cîrpăcită de pantaloni de croială desăvîrșită și o vestă pe vremuri minunată, cu mustăți și favoriți ca odinioară, dar fără strălucirea de pe vremuri, încercînd să domolească mînia unei femei voinice — nu legitima madame Mantalini, ci stăpîna întreprinderii — și învîrtind între timp la sulul de călcat al cărui scîrțîit amestecat cu vocea ei țipătoare aproape că-l asurzea, de parcă viața lui ar fi atîrnat de acest lucru — se afla galantul, elegantul, fascinantul și pe vremuri cutezătorul domn Mantalini.

— Trădător fățarnic ce ești! strigă doamna, amenințînd fața domnului Mantalini cu o mișcare violentă.

— Fățarnic! La naiba! Hai, sufletelule, puicuța mea drăgălașă, cuceritoare, fascinantă, care m-a robit a naibii, liniștește-te — spuse umil domnul Mantalini.

— Nu vreau! țipă femeia. Am să-ți scot ochii!

— Vai! Ce mielușel al naibii de sălbatic! strigă domnul Mantalini.

— Nu poate avea omul încredere în tine! țipă femeia; ieri n-ai dat pe acasă toată ziua și știu eu pe unde ai hoinărit! Parcă nu știi că-i așa? N-ajunge c-am plătit două livre și paisprezece șilingi ca să te scot din închisoare și să te las să trăiești ca un boier; trebuie să te ții mai departe de ale tale și să-mi și frîngi inima?

— N-o să-i mai frîng inima, o să fiu băiat cuminte și n-o să mai fac niciodată; n-o să mai fiu rău; o rog să mă ierte — spuse domnul Mantalini scăpînd din mînă mînerul sulului și împreunînd palmele; s-a zis cu frumosul ei prieten! L-a mîncat moșu'! O să-i fie milă fetiței? N-o să mă zgîrie și să smulgă, o să-l mîngîie și o să-l giugiulească? Ah, a naibii!

Foarte puțin mișcată, judecînd după mișcările ei, de această duioasă rugăminte, doamna era gata să-i răspundă ceva răstit, cînd Nicholas ridică glasul și întrebă care-i drumul spre Piccadilly.

Domnul Mantalini se întoarse, dădu cu ochii de Kate și, fără o vorbă, se aruncă dintr-o săritură pe un pat din spatele ușii și-și trase cuvertura peste cap, lovind între timp cu picioarele ca un apucat.

— La naiba! strigă el cu glas sugrumat — e micuța Nickleby! Închide ușa, stinge luminarea, întoarce-mă cu spatele! La naiba, la naiba, la naiba!

Femeia se uită mai întîi la Nicholas, și pe urmă

la domnul Mantalini, ca și cum n-ar fi fost sigură pe seama cui să pună această purtare ciudată ; dar cînd, din întîmplare, domnul Mantalini avu ghinionul să scoată nasul din așternut, în dorința de a se încredința că musafirii plecaseră, femeia îi azvîrli, cu o îndemînare cîștigată prin îndelungi exerciții, un coș de rufe destul de greu și nimeri atît de bine, încît el începu să dea mai zdravăn din picioare, măcar că nu se încumeta să facă vreo sforțare pentru a-și elibera capul, care se liniștise de-a binelea. Socotind prilejul nimerit ca s-o tulească, înainte ca șuvoiul de minie al femeii să se descarce asupra lor, Nicholas o grăbi pe Kate să plece și o lăsă pe biata victimă a acestei neașteptate întîlniri să dea socoteală cum s-o pricepe mai bine de purtarea ei.

În dimineața următoare, Nicholas își începu călătoria. Era o vreme rece de iarnă, care îi reamintea firește, în ce împrejurări călătorise pentru întîia dată pe drumul acela și prin cîte necazuri și schimbări trecuse de atunci. În cea mai mare parte a călătoriei stătu singur în partea dinăuntru a diligenței și, uneori, după ce atipea puțin, se trezea, se uita prin fereastră și recunoștea locuri prin care își amintea bine că mai trecuse, fie în călătorie într-acolo, fie cînd făcuse drumul acela lung înapoi împreună cu bietul Smike, abia îi venea să creadă că tot ce se petrecuse de atunci nu era un vis și că nu se tîrau amîndoi iarăși spre Londra, cu lumea înaintea lor.

Pentru ca aceste amintiri să fie și mai vii, se porni să ningă cînd se lăsă noaptea ; și, trecînd prin Stamford și Grantham, pe lîngă micul han, unde auzise povestea îndrăznețului baron de Grogzwig, totul arăta de parcă lucrurile s-ar fi întîmplat ieri și nici măcar un fulg din pojghița albă de pe acoperișuri nu s-ar fi topit. Lăsîndu-se în voia mulțimii de gînduri care-l năpădeau, ar fi putut crede aproape

că era din nou sus pe diligență, cu Squeers și băieții, că le auzea glasurile în văzduh, și că simțea din nou — de data asta într-un amestec de durere și plăcere — zvîcnirea de odinioară a inimii și dorul de casă. În timp ce se lăsa tîrît de aceste năluciri adormi și, visînd-o pe Madeleine, uită de ele.

Trase în seara cînd sosi la hanul de la Greta Bridge și, deșteptîndu-se a doua zi de dimineață, se duse pînă-n tîrg și întrebă unde locuiește John Browdie. John locuia la marginea orașului, acum că era cap de familie; și, cum toată lumea îl cunoștea, nu-i fu greu lui Nicholas să găsească un băiat care să-l călăuzească pînă la locuința lui.

Dînd drumul călăuzei la poartă și, nerăbdător cum era, neoprindu-se nici măcar ca să admire înfățișarea înfloritoare a căsuței și a grădinii, Nicholas se îndreptă spre ușa bucătăriei și ciocăni vesel cu bastonul.

— Ei! strigă o voce dinăuntru. Ce mai e și asta? A luat foc orașul? Ei, prea multă gălăgie faci!

Cu aceste cuvinte, John Browdie deschise chiar el ușa și deschizînd ochii cît putu de mari, strigă, bătînd din palme și izbucnind într-un rîs din toată inima:

— Ia te uită, e chiar nașul, chiar nașul! Tilly, a sosit domnu' Nickleby! Bate laba, omule! Haide odată, haide! Intră, hai lîngă foc; mănîncă supa! O vorbă să nu scoți pînă n-ai sorbit-o toată! Dă-i drumu'! Ei! Dar zău că îmi crește inima că te văd! Potrivind fapta cu vorba, John îl trase pe Nicholas în bucătărie, îl sili să șadă pe o bancă uriașă lîngă un foc cu flăcări mari, turnă dintr-o sticlă uriașă cam un sfert de halbă de băutură spirtoasă, i-o vîrî în mînă, deschise gura și-și lăsă capul pe spate, în semn că Nicholas trebuie să bea totul pe loc și rămase apoi cu un rînjet larg de bun venit pe fața lui mare și roșie ca un uriaș voios.

— Trebuia să știu — spuse John — că nimeni afară de dumneata nu putea să bată așa! Doar așa ai bătut și în ușa dascălului, nu? Ha-ha-ha! dar ia zi: ce mai e și povestea asta cu dascălul?

— Va să zică, știi? spuse Nicholas.

— Vorbeau despre asta în tîrg, aseară — răspunse John — dar nici unul nu pricepea prea bine ce a fost.

— După multe tărăgăneli și amînări — spuse Nicholas — a fost osîndit la deportare pe șapte ani, fiindcă și-a însușit în chip nelegal un testament furat, și afară de asta, trebuie să ispășească și povestea cu complotul.

— I-auzi! strigă John — complot! Ceva cum a fost complotul cu pulberea? Hai? Cum a fost cu Guy Faux?

— Nu, nu, nu, un complot în legătură cu școala lui. Te lămuresc eu îndată!

— Bine zis! spuse John; mă lămurești după ce îmbuci ceva, nu acu', că ți-o fi foame și mi-e și mie; și Tilly trebuie să fie de față, că zice că asta înseamnă încredere reciprocă între soți. Ha-ha-ha! E bună încrederea reciprocă!

Intrarea doamnei Browdie, care sosi cu o bonetă elegantă pe cap și multe scuze, fiindcă fusese surprinsă pe cale de a lua micul dejun în bucătărie, opri discutarea de către John a acestui subiect serios și grăbi gustarea de dimineață, care alcătuită fiind dintr-o movilă de pîine prăjită, ouă proaspete, șuncă fiartă, plăcintă de Yorkshire și alte alimente reci (din care apăreau fără încetare rezerve noi, aduse din altă bucătărie, sub conducerea unei slujnice foarte grase) era cum nu se poate mai potrivită pentru dimineața aceea rece și mohorîtă și avu parte de încuviințarea tuturor părților. În cele din urmă se sfîrși și gustarea de dimineață; și cum focul aprins în salonașul de primire ardea zdravăn, se

mutară acolo ca să asculte ce avea să le spună Nicholas.

Nicholas le povesti totul și încă n-a fost poveste care să miște într-atît inimile a doi ascultători înfrigurați. Uneori cinstitul John suspina de compătimire și alteori urla de bucurie; uneori jura c-o să se ducă la Londra anume ca să dea ochi cu frații Cheeryble; alteori jura că o să-i trimită lui Tim Linkinwater, cu diligența și fără taxe de transport, o șuncă cum încă nu tăiase cuțit de muritor. Cînd Nicholas începu s-o zugrăvească pe Madeleine, John rămase cu gura căscată, făcînd din cînd în cînd semn cu cotul doamnei Browdie și exclamînd în șoaptă că trebuie să fie „o fetișcană curățică". Iar cînd află, în sfîrșit, că tînărul lui prieten venise pînă acolo anume ca să-l înștiințeze despre norocul lui și să-i dea toate asigurările de prietenie, pe care nu le putea împărtăși destul de călduros prin scris — că singurul scop al acestei călătorii era să împartă bucuria cu ei și să le spună că, după ce s-o însura, trebuie să vie și ei să-l vadă și că Madeleine stăruia asupra acestui lucru la fel ca și el — John nu mai putu să rabde și, după ce se uită supărat la nevastă-sa și o întrebă de ce miorlăie, își trecu mineca hainei peste ochi și plînse în hohote.

— Ca să ne-ntoarcem la dascăl — spuse John serios, după ce ambele părți vorbiseră vrute și nevrute, să-ți zic eu una. Dacă vestea despre el o ajunge pînă astăzi pîn' la școală, nici baba, nici Fanny nu rămîn cu vreun oscior întreg.

— Vai, John! strigă doamna Browdie.

— Iar începi cu vai — răspunse omul din Yorkshire. Zău, nu știu ce-ar putea să-i facă golanii ăia. Cînd a umblat mai întîi vorba că dascălul a pățit-o, cîțiva părinți și-au luat copiii. Dacă ăi de-au rămas află ce i s-a mai întîmplat, o să se lase cu revoluție și răscoală! Ei! Eu cred c-o să fie o hărmălaie și o să curgă sîngele ca apa!

Într-adevăr, temerile lui John Browdie erau atît de puternice, încît se hotărî să se repeadă fără întîrziere pînă la școală și-l pofti și pe Nicholas să-l însoțească, dar acesta, firește, nu primi, arătîndu-i că prezența lui ar putea să le stîrnească mai amarnic dușmănia.

— Adevărat! făcu John. Mie nu mi-ar fi trăsnit prin cap.

— Eu mîine trebuie să mă înapoiez — spuse Nicholas — dar am de gînd să prînzesc cu voi și dacă doamna Browdie îmi dă un pat...

— Un pat! strigă John. Aș dori să poți dormi în patru dintr-o dată! Toate sînt ale dumitale! Așteaptă pînă mă întorc; așteaptă numai pînă mă întorc și zău c-o să facem un chef!

Dînd o sărutare drăgăstoasă soției sale și strîngînd cu tot atîta dragoste mîna lui Nicholas, John încălecă și porni, lăsînd-o pe doamna Browdie să-și vadă de pregătirile ei gospodărești, și pe tînărul său prieten să se plimbe prin împrejurimi și să revadă locuri care îi erau cunoscute și-i stîrneau multe amintiri dureroase.

John merse călare și cînd ajunse la Dotheboys Hall își legă calul de o poartă și se îndreptă spre ușa clasei, pe care o găsi încuiată pe dinăuntru. Înăuntru era o larmă și o învălmășeală îngrozitoare și, lipindu-și ochiul de o crăpătură, la îndemînă, din perete, John pricepu repede despre ce era vorba.

Vestea despre prăbușirea domnului Squeers ajunsese pînă la Dotheboys; asta era limpede. După cum părea, ajunsese foarte de curînd la urechea tinerilor, fiindcă răscoala tocmai izbucnise.

Era una din diminețile cu sulf și melasă, iar doamna Squeers intrase în clasă, după obicei, cu un castron mare și o lingură, urmată de domnișoara Squeers și de minunatul Wackford, care, în lipsa

tatălui său, luase asupră-și sarcinile mai mărunte ale puterii executive, ca de pildă lovitul elevilor cu picioarele încălțate în ghete cu cuie, trasul de păr al băieților mai mici, ciupitul altora în locuri foarte neplăcute, devenind astfel, pe aceste căi și altele asemănătoare, o mare mîngîiere și fericire pentru mama lui. Intrarea lor a fost, fie datorită unui plan dinainte stabilit sau dintr-o pornire simultană, semnalul răscoalei. În timp ce un detașament se repezi la ușă și o încuie și altul se urcă pe pupitre și bănci, cel mai voinic dintre băieți (prin urmare cel mai nou) înhață bastonul și, înfruntînd-o pe doamna Squeers cu o privire aspră, îi smulse căciula de biber, și-o puse în cap, se înarmă cu lingura de lemn și îi porunci, sub amenințarea pedepsei cu moartea, să îngenunche și să înghită numaidecît o porție. Înainte ca preavrednica doamnă să se dezmeticească sau să încerce cea mai slabă răzbunare, fu silită să îngenunche de către o ceată de tartori, care zbierau, și forțată să înghită o lingură plină cu acel amestec scîrbos, mai gustos ca de obicei în urma cufundării în castron a capului domnișorului Wackford, al cărui botez fu încredințat altui răsculat. Izbînda ce încununa această primă ispravă încurajă mulțimea de copii înrăiți — ale căror fețe se strîngeau ciorchine, arătînd toate varietățile de sluțenie schiloadă și flămîndă, și spre alte fapte insultătoare. Conducătorul stărui ca doamna Squeers să repete porția, domnișorul Squeers era supus unei noi cufundări în melasă și un asalt puternic începuse să se dezlănțuie împotriva domnișoarei Squeers, cînd John Browdie, forțînd ușa cu o lovitură zdravănă de picior, sări să salveze fata. Țipetele, răcnetele, urletele, huiduielile și bătăile din palmă încetară deodată și se lăsă o tăcere de moarte.

— Frumos, băieți! spuse John, privind stăruitor în jur. Ce aveți de gînd să faceți, căței lor?

— Squeers e la răcoare și noi vrem să fugim! strigară vreo zece voci subțirele. Nu ne lăsăm, nu ne lăsăm!

— Păi nu vă lăsați — răspunse John; cine zice să vă lăsați? Luați-o la goană ca niște bărbați, dar nu dați în femei!

— Ura! strigară glasurile ascuțite încă și mai ascuțit.

— Ura! repetă John. Păi strigați ura ca niște bărbați! Ia uitați aici: Hip-hip-ura!

— Ura! strigară glasurile.

— Ura! Încă o dată! spuse John. Mai tare!

Băieții se supuseră.

— Încă o dată! spuse John. Fără teamă! O dată zdravăn!

— Ura!

— Ei acum — spuse John — încă o dată ca încheiere și pe urmă luați-o la picior, cît vreți de repede! Răsuflați voinicește, că Squeers e la răcoare, cu școala s-a zis, e moartă și îngropată, gîndiți-vă la asta și trageți un ura din inimă! Ura!

Se porniră niște urale de răsunau zidurile din Dotheboys Hall, cum nu mai răsunaseră niciodată și nici n-aveau să mai răsune vreodată. Cînd sunetul se stinse, școala era pustie; și din droaia zgomotoasă și neastîmpărată, care o umpluse cu cinci minute înainte, nu mai rămăsese nimeni.

— Foarte bine, domnule Browdie — spuse domnișoara Squeers, îmbujorată și emoționată de întîlnire, dar certăreață pînă în ultima clipă; ai venit ca să ne atîți băieții să fugă. Ai să vezi c-o să ți-o plătim, domnule! Dacă tăticul meu *este* în nenorocire și a fost doborît de dușmanii lui, n-o să ne lăsăm noi batjocoriți în chip mîrșav și înfrînți de dumneata și de Tilda!

— Ei, asta-i! făcu fără ocoliș John. Nici nu te gîndi la asta! Pot să jur că n-o să se întîmple așa.

Ar trebui să ai părere mai bună despre noi, Fanny. Eu vă spun verde la amîndouă că mă bucur că bătrînului i s-a înfundat, dar nu sînt eu omul care să batjocoresc și nici Tilly fata care s-o facă, asta ți-o spun în față. Ba mai mult, acu' îți spun că dacă ai nevoie de prieteni care să te ajute să pleci de aici, nu umbla cu nasul pe sus, Fanny, și ai să vezi că Tilly și cu mine, de dragul amintirilor, sîntem gata să-ți întindem mîna. Și dacă zic asta, să nu crezi că mă rușinez de ce am făcut, fiindcă sînt gata să mai strig o dată: ura! La naiba cu dascălul! Așa!

După ce sfîrși cu cuvîntul de despărțire, John Browdie păși greoi afară, încălecă pe căluț, îl mînă în trap frumos și, înghinînd voios niște crîmpeie de cîntece vechi, pe care tropotul calului le acompania vesel, se grăbi să se întoarcă la drăgălașa lui soție și la Nicholas.

Timp de cîteva zile, împrejurimile fură năpădite de băieți care — așa umbla zvonul — fuseseră înzestrați pe furiș de domnul și doamna Browdie, nu numai cu un dejun îmbelșugat alcătuit din pîine și carne, dar și cu ceva șilingi și penny, ca să le fie de ajutor pe drum. Zvonul acesta John îl tăgăduia totdeauna cu tărie, dar însoțea tăgada cu un rînjet viclean, care făcea vorbele lui îndoielnice și adeverea deplin ceea ce știau oamenii dinainte.

Au fost și cîțiva copii mai mici și sfioși care, măcar că fuseseră nenorociți și vărsaseră atîtea lacrimi în școala aceea ticăloasă, totuși n-aveau altă casă și se legaseră într-un fel de ea, ceea ce-i făcu să plîngă atunci cînd cei mai îndrăzneți o luară la sănătoasa și să se agațe de ea ca de un adăpost. Cîțiva dintre aceștia fuseseră găsiți scîncind și speriați de singurătatea lor prin tufișuri și prin alte asemenea locuri. Unul ducea o păsărică moartă într-o colivie; rătăcise cale de aproape douăzeci de mile și, cînd îi murise odorul, pierduse curajul și se culcase lîngă el. Un altul fu găsit într-o curte, alături

de școală, dormind lîngă un cîine, care-i mușcă pe cei veniți să ia băiatul, dar lingea fața palidă a copilului adormit.

Aceștia fură luați și se mai descoperiră și alți cîțiva vagabonzi; încetul cu încetul fură ceruți de ai lor sau se pierdură iarăși; și, cu timpul vecinii uitară de Dotheboys Hall și de ultima despărțire a elevilor, așa încît se mai vorbea despre această școală doar ca despre lucrurile care au fost odată.

Încheiere

După ce trecu doliul, Madeleine își dărui mîna și averea lui Nicholas; și, în aceeași zi și la același ceas, Kate deveni doamna Frank Cheeryble. Toți se așteptau ca Tim Linkinwater și domnișoara La Creevy să fie a treia pereche, tot atunci, dar ei refuzară. Două sau trei săptămîni după aceea, au plecat într-o dimineață împreună, înainte de micul dejun și, după ce s-au întors cu fețele strălucind de bucurie, lumea a aflat că se cununaseră senini în ziua aceea.

Banii pe care îi primi Nicholas datorită soției sale, îi investi în firma Frații Cheeryble, în care acum era tovarăș și Frank. Nu trecură mulți ani și firma luă numele „Cheeryble și Nickleby", așa încît prorocirile doamnei Nickleby se adeveriră pînă la urmă.

Gemenii se retraseră. Mai e nevoie să spunem că *ei* erau fericiți? Erau înconjurați de o fericire ce se datora lor și trăiau ca s-o sporească.

Tim Linkinwater catadicsi, după multe rugăminți și pisălogeli, să devină părtaș în firmă; dar nimeni nu-l putu face să îngăduie ca numele să-i fie trecut ca tovarăș. Stăruia să-și îndeplinească mai departe punctual și regulat îndatoririle de funcționar.

El și soția lui locuiau în casa cea veche și ocupau chiar încăperea în care dormise el vreme de patruzeci și patru de ani. Pe măsură ce nevasta lui îmbătrînea, devenea o mică făptură tot mai veselă și mai vioaie; și printre prieteni era o vorbă că nu e cu

putință să spui care din doi părea mai fericit. Tim în timp ce ședea zîmbind senin în fotoliul lui de o parte a focului, sau nevestica lui cea vioaie, care pălăvrăgea și rîdea, ridicîndu-se mereu de pe al ei, de cealaltă parte.

Dick, mierloiul, fu mutat din biroul de contabilitate într-un colț călduț din salonașul de fiecare zi. În spatele coliviei erau atîrnate două miniaturi desenate de mîna doamnei Linkinwater : una o înfățișa pe ea însăși, cealaltă pe Tim ; și amîndouă zîmbeau foarte tare către toți privitorii. Capul lui Tim fiind pudrat ca un cozonac de Bobotează și ochelarii lui copiați cu multă amănunțime, străinii deslușeau o mare asemănare din prima aruncătură de ochi, ceea ce-i îndemna să creadă că celălalt portret trebuie să fie al soției sale și chiar cutezau să afirme acest lucru fără sfială. Cu timpul, doamna Linkinwater deveni foarte mîndră de aceste opere și le socotea printre cele mai reușite ca asemănare din tot ce pictase ea. Și Tim credea din adîncul inimii în ele, căci în această privință, ca și în altele, aveau amîndoi aceeași părere ; și dacă vreodată a existat „o pereche senină" pe lumea asta, aceasta era formată din domnul și doamna Linkinwater.

Ralph murind fără testament și neavînd alte rude decît cele cu care trăise în vrăjmășie, acestea ar fi fost de drept moștenitorii lui. Dar ele nu puteau îndura gîndul să se îmbogățească primind niște bani agonisiți în felul acesta și simțiră că n-ar putea să propășească dacă i-ar folosi. Drept care renunțară la averea lui. Și bogăția, pentru care se ostenise el cît trăise și pentru care își încărcase sufletul cu atîtea fapte rele, fu măturată, în cele din urmă, în vistieria statului și, de pe urma ei, nimeni n-a trăit mai bine și mai fericit.

Arthur Gride fu judecat pentru însușirea nelegală a testamentului, pe care fie că și-l procurase, fie că îl furase sau îl căpătase în chip necinstit și-l păstrase prin alte mijloace tot atît de ticăloase. Cu ajutorul

unui sfătuitor priceput și a unei chichițe legale, scăpă; dar numai pentru a suferi o pedeapsă mai aspră; fiindcă, după cîțiva ani, casa îi fu călcată noaptea de niște hoți, ispitiți de zvonurile despre marea lui bogăție, iar el fu găsit ucis în pat.

Doamna Sliderskew trecu oceanul cam în același timp ca și Squeers și, după cum este în firea lucrurilor, nu se mai întoarse. Brooker a murit pocăit. Sir Mulberry a trăit în străinătate cîțiva ani, lingușit și periat și bucurîndu-se de faima de a fi un om distins și îndrăzneț. În cele din urmă, s-a întors în țară și a fost aruncat în temniță pentru datorii și acolo a murit în mizerie, așa cum se întîmplă de obicei cu astfel de spirite înalte.

Primul lucru pe care-l făcu Nicholas cînd ajunse un negustor bogat și înfloritor fu să răscumpere vechea casă a tatălui său. Pe măsură ce anii treceau și în jurul lui răsărea o ceată de copii drăgălași, o schimbă și o mări; dar nici una din vechile ei încăperi nu fu vreodată dărîmată, nici un copac bătrîn nu fu dezrădăcinat, nimic din ceea ce-i amintea de vremurile de odinioară nu fu înlăturat sau schimbat.

La o depărtare de o aruncătură de praștie se afla alt cuib, însuflețit și el de glasuri plăcute de copii; aci locuia Kate, prinsă de griji și de îndeletniciri noi și înconjurată de multe chipuri noi, care-i îndrăgeau zîmbetul dulce (și unul dintre ele atît de asemănător cu al ei, încît bunicii i se părea că e copilul ei de demult.) Kate rămăsese făptura blîndă, sora iubitoare, aceeași pentru dragostea celor din jurul ei, ca în vremea cînd era fată tînără.

Doamna Nickleby locuia cînd la fata ei, cînd la fiul ei, însoțindu-i pe unul sau pe altul în călătoriile lor la Londra, atunci cînd treburile sileau amîndouă familiile să locuiască acolo și, păstrînd mereu un aer de demnitate, împărtășea experiența ei (mai ales cît privește îngrijirea și creșterea copiilor) cu multă solemnitate și greutate. A trecut multă vreme pînă s-a lăsat convinsă s-o primească din nou pe doamna

Linkinwater, în grațiile ei și e îndoielnic dacă a iertat-o vreodată de-a binelea.

Mai era un domn cărunt, liniștit, care nu făcea rău nimănui și care, iarna și vara, trăia într-o căsuță nu departe de casa lui Nicholas ; cînd Nicholas lipsea, prelua el supravegherea treburilor lui. Plăcerea și încîntarea lui cea mai mare erau copiii, alături de care părea el însuși copil și primul la pozne. Cei mici nu puteau face nimic fără dragul de Newman Noggs.

Iarba creștea verde pe mormîntul băiatului mort și era călcată de picioare atît de mici și ușoare, încît sub apăsarea lor nici o margaretă nu-și îndoia capul. Cît erau primăvara și vara de lungi, ghirlande de flori proaspete, împletite de mîini de copii, odihneau pe piatră ; și, cînd copiii veneau să le schimbe ca să nu se ofilească și să-l supere astfel pe băiat, ochii li se umpleau de lacrimi și vorbeau cu glas scăzut și în șoaptă despre sărmanul lor văr, care murise.

Nr. 4202
Redactor de carte: E. Şişmanian
Tehnoredactor: Ileana Ceauşu
Corector: El. Guluţă

Dat la cules 17.V.1960. Bun de tipar 10.VI.1960. Tiraj 35.050 ex. broşate pe tipar de 50 gr/m² şi 5040 ex. cartonate pe semi velină de 65 gr/m². Coli de tipar 33,5. Coli de editură 26,6. Format 32/84×108. Com. editurii 4581. Ediţia I. A 0357. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 8 (A)=R.

Tiparul executat sub com. nr. 789 la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. STALIN". Bucureşti — R.P.R.

vol. I, și II Lei 19

EDITURA TINERETULUI